Adevĕrul Literar şi Artistic

ANUL XII — SERIA II-A NR 669
DUMINICA 1 OCTOMBRIE 1933

FONDATORI { AL. V. BELDIMAN 1888—1897 / CONST. MILLE 1897—1920

FONDAT IN 1893

5 LEI EXEMPLARUL IN ŢARA
10 LEI EXEMPL. IN STRAINATATE

ERUL LITERAR la 15 Maiu 1934 ... Biblioteca Orăşănească ... tul Cultural

Idealism

In limba română semi-populară, a critica înseamnă a vorbi de rău.

Krinein, de unde s'a răspândit în atâtea limbi cuvântul critică, este un verb grecesc al cărui radical e acelaş cu al cuvântului latin *cribrum*, care înseamnă ciur, şi acelaş cu al verbului *cernere*, a cernei. *Krinein* a însemnat mai întâi: a despărţi, pe urmă a deosebi, a alege, în sfârşit — a judeca, în toate întrebuinţările acestei noţiuni.

Pe vremea marelui răsboi, un literat german îşi îndemna vehement compatrioţii să se isbăvească de spiritul critic şi de ideia de gust. Zicea omul că astea sunt metehne mediteraneene, de care Germanii s'au molipsit atunci când, spre vătămarea lor, au primit apucăturile Renaşterii italiene. Germanul este pozitiv. Critica e un moft pernicios al celor din miază-zi, inferioritate a celor ce nu sunt blonzi.

Dar e vorba: cel puţin o parte din strămoşii indoeuropeni au descoperit ciurul; iar Românii au căzut în partea celor care cern. Un atât de venerabil obicei nu poate fi decât natură. Intâmplarea pare ireparabilă.

Blonzi sau oacheşi, poeţii şi romancierii ţin, adesea, cu ideia germanică; fiind de altfel, precum bucuros afirmă, pozitivi absolut, ei neagă critica. Arta ar fi o materie ce trebue înghiţită ca grijania, cu frică şi cutremur. Cernutul, frământatul, dospitul, sunt în seama artistului, care e om sfinţit din naştere. După această dreaptă credinţă, criticul trece în partea diavolului.

Mediteraneanul, în judecata neamţului de adineaori, stă sub ghiara necuratului.

Totuşi un mare german, însă din alte timpuri, a spus că şi diavolul creează. Dar acela căzuse în rătăcirea panteistă.

Sacră cum e, arta se oferă totuşi pe piaţă. Această împrejurare deschide drăceştilor negaţiuni poartă largă.

Dacă-ţi place, înghite, apoi laudă cât îţi ia gura. Dacă nu-ţi place, taci. Astfel ordonă postulatul nobil al celor pozitivi. Nu se astupă gura lumii, spune, de altă parte, zicătoarea.

Dacă, în limba mahalalei, a critica înseamnă a vorbi de rău, nu se vede cumva în această prefacere de înţeles influenţa artiştilor?

Se ştie: artiştii sunt indivizi idealişti. In vorba comună, idealist va să zică om dezinteresat de mârşava materialitate. Constatăm pătrunşi de admiraţie că şi în timpul de faţă, când toţi ne interesăm de piaţă până la impudoare, artiştii tot idealişti rămân. Spunem aceasta de oarece ni se pare că nu se ia în seamă deajuns acest idealism al artiştilor, ce persistă mândru în zile atât de negre.

Să vedeţi.

Este sigur că, pe piaţă, critica nu are efect. Normal, artistul trăieşte până la pensionare, cu publicul atât cât s'a priceput şi s'a norocit să şi-l câştige. Cazurile în care critica să fi făcut pagubă, nu curat de piaţă, ci măcar de glorie vreunui artist, se pomenesc ca dărâmarea Ierusalimului ori căderea Troiei.

Se citeşte critică de milioane de ori mai puţin decât roman, dramă, poezie; se cumpără de miliarde de ori mai puţin. Totuşi pare extremă grija de glorie, la artişti. Această grije este idealism, de sigur. Grija aceasta e iritabilă proverbial. Multă vreme mi s'a părut aceasta lucru misterios. Pentrucă nu sunt idealist; în adâncul firii mele cel puţin, trebuie să nu fiu.

O logodnă care durase jumătate de an, în provincie, perfect idilic, s'a desfăcut pe loc, când tatăl fetei a aflat, în Capitală, că ginerele e prost. Omenirea trăieşte ierarhic. E mare lucru.

Pricepem însă mai uşor cazul logodnei. Prestigiul capitalei e lucru cu greutate; şi prostia unui ginere poate fi dezastroasă (dar poate fi şi norocoasă) în viaţa familiei plănuite.

Artistul îţi ţine ciudă geloasă, cu toate că întru nimic nu-i strici treburile pe piaţă. Ciudă mare, când mai ascunsă când mai pe faţă, deşi nici zece din cititorii lui nu citesc judecăţile tale, sau chiar şi atunci când eşti dintre acei de care se zice că nici un om ca lumea nu înţelege ce scrii. Deloc nu te uită artistul, nici dacă nu spui nimic de dânsul.

Să nu judeci, sfătuieşte Evanghelia. Cum stau lucrurile, noi mediteraneenii pare că nu avem chemare a fi evanghelici în paragraful acesta. Se vede că prea ne amuză critica. Deci şi critica e ceva pozitiv.

Pe încheierea aceasta ar putea fi împăcare generală. Insă împăcarea nu se face. Prea sunt idealişti artiştii. Pe d-na Récamier o încânta până şi admiraţia gunoierilor de pe uliţă. Artiştii, s'a zis totdeauna, sunt firi feminine; şi se vede că ciuda purtătorilor de frumuseţe merge până 'n pânzele albe. E vina criticilor, că artiştii nu se pot lăsa de a-i lua drept purtători de oglinzi, şi se tot caută în ele?

PAUL ZARIFOPOL

Femeia marocană la plug

O călătorie în Africa

Marocul

Incet, încet, vaporul se depărtează de ţărmul spaniol. Trecem pe lângă oraşul Gibraltar, fără ca să ne apropiem prea mult, pentru a nu deranja drepturile istorice ale Englejilor, care, pentru siguranţa Europei şi hegemonia flotei engleze pe Mediterana, s'au plasat în cele trei puncte cardinale ale Mediteranei: Gibraltar, Malta şi Suez.

Lăsăm Ceuta în stânga şi ne îndreptăm spre Tanger, în compania Europei deoparte şi a Africei de cealaltă parte.

La orele 6 suntem în apele Africei, în baia oraşului internaţional Tanger. Ne ia în primire farul de pe coastă, care, la fiecare minut, ne salută cu proecţii luminoase, în numele Africei. Vaporul nostru cu steagul spaniol îi răspunde în numele Europei.

Tangerul se vede de departe ca o piramidă gigantică de cuburi de var. Deaproape se disting căsuţele, albe ca zăpada, ale celui mai alb oraş din Africa. Toate casele au acoperişul orizontal, parc'ar fi decapitate. Nici o linie curbă la exterior. Până şi minaretele moscheelor au liniile drepte, pentru ca Allah să fie la unison cu credincioşii lui.

Vaporul nu se poate apropia de ţărm, Tangerul neavând încă chei.

O barcă-motor cu notabilităţi negre, în haine albe, se apropie de vaporul nostru, cu rasă albă, în haine negre şi Europa dă mâna cu Africa. Atingerea celor două rase e obligatorie, fiindcă, la coborârea de pe vapor în barcă, un negru te apucă, pe neaşteptate, în braţe, ori ce sex ai poseda, cum apucă baciul oile la stână. Spaima pe care ţi-o dă contactul cu negrul şi despărţirea de bagaje nu durează mult, pentru că îndată îţi vezi bagajele aranjate în altă barcă, iar negrul mândru de situaţie, trece în capul bărcii, căreia îi serveşte de proră.

La debarcader, negrul de la proră trece la scară şi îşi face din nou datoria, — parcă ar fi scrisă în coran, — luându-te încă odată în braţe şi dându-te în seama altui negru, care te depune pe uscat.

Tangerul fiind oraş internaţional, toate naţiunile strigă în limba lor numele hotelurilor şi numele persoanelor anunţate, prin societatea Cook. et. comp.

Deşi facem parte din recomandaţiile firmei Cook, numele nostru nu e răspândit în atmosferă, dintr'o greşală, pe care o aflăm mai târziu. Ne ataşăm de persoana, care răspunde la numele de Hotel Cecil, hotel în care ştiam că suntem plasaţi. Noua călăuză, de dimensiunile lui Tarzan la maimuţe, ne spune că noi trebue să ne numim: Malexi, singura persoană anunţată pentru acea zi la hotel Cecil.

La hotel aflărăm că d-l Malexi este funcţionarul de la sucursala agenţiei de bilete Cook, de la Paris, şi că agenţia a eliberat din greşală tot carnetul nostru „à forfait", pe numele funcţionarului Malexi; aşa că noi, deacum înainte, purtăm numele de Malexi şi sub acest nume va trebui să traversăm Marocul, Algeria, Tunisul şi Egiptul. Surpriza noastră n'a fost mică, alte parale nemai având în buzunar şi ştiind că o călătorie, cu nume fals în Africa, era cel puţin o aventură.

Ca să ne mai schimbăm dispoziţia, eşim în oraş, trecând pe plaja din faţa hotelului. Deşi în Ianuarie, lumea se întoarce dela plajă, în costum sumar. Ne urcăm în oraş pe o stradă, care se ridică aproape vertical. Facem recunoaşterea oraşului până la suk (bazar) şi ne întoarcem la hotel. E numai bine ora mesei. Intrăm în restaurantul hotelului; aici toată lumea se uită la noi. ca la panoramă. Ne examinăm cu atenţie hainele, pentru a observa, dacă nu e vre-o defecţiune, dar totul e în regulă. Aşezându-ne la masă şi uitându-ne prin sală, găsim motivul curiozităţii publicului. Suntem singura familie mai primăvăratică; restul, persoane care trebue să sărbătorească nunta de aur, dacă nu, centenarul. Din cauza vârstei, la fiecare masă este câte o pereche mono sau bisexuată, care se distrează cum poate. Alături de masa noastră, două doamne fac haz nemaipomenit de parcă li s'ar fi întâmplat cine ştie ce aventură galantă. Fără să vrem, aflăm şi noi, că explozia de bucurie este provocată de vântul care a bătut astăzi din altă direcţie decât eri şi că probabil mâne n'are să bată de fel.

Conversaţia dintre cele două doamne ne face să reflectăm, că una din cauzele longevităţii trebue să fie şi veselia la om. Deaceea începem şi noi să ne bucurăm, în acest decor de centenari, prezenţi şi viitori.

Bucuria nu ne ţine multă vreme, fiindcă, în timpul nopţii, deşi am găsit în camera de culcare paturi cu polog pentru ţânţari, nu le-am luat în serios şi nu le-am pus în funcţiune. Cum am stins însă lumina, am simţit aşa de violent consecinţele, de parcă ne-ar fi atacat negrii, cu suliţe otrăvite. Multă vreme ne-au rămas pe mâni urmele atacului african. A doua zi, am făcut o captură de câteva specimene de anofeles şi, când am aflat că în Tanger bântue malaria tropică, prima vizită a fost la farmacie. Farmacistul, un biet francez colonist, care ţinea mult la viaţa noastră, neştiind că sunt medic, ne-a recomandat un sfert de kgr. de chinină, ca să nu ducem lipsă în restul călătoriei. Fiindcă nu venisem în Africa ca să mâncăm chinină, am cumpărat un tub cu pastile, din care am consumat cu conştiinciozitate câteva comprimate. De rest, am uitat, cum a uitat şi malaria de noi.

Ne-am urcat din nou în piaţă, până în dreptul sukului. Aici ne-au luat în primire „bedecherii" indigeni, care, cu mirosul lor desvoltat, ne-au simţit că suntem străini şi ne-au făcut ofertă şi călare şi pe jos, cu preţuri de reclamă. Distanţa nefiind prea mare, deşi se ţinea un amator cu măgarul după noi, am luat călăuza drept măgar şi, încărcându-l cu pardesiile noastre, am început vizitarea Tangerului pe jos.

In drum ne-am întâlnit cu copiii Rifanilor, tunşi chilug pe cap şi cu o coadă, care pleacă din creştetul capului, atârnând până pe ceafă. Cu câteva bomboane şi gologani, am domesticit un cartier întreg de copii, pe care i-am aşezat la fotografiat şi pe care i-am avut multă vreme după noi. Am vizitat fostul palat al Sultanilor, oraşul vechi, câteva morminte de marabuuri, (morminte de sfinţi musulmani) şi, la sfârşit, ca să ni se arate că şi în Africa pământul e rotund, am ajuns la suk, un fel de piaţă, labirint, unde ghidul e singurul fir al Ariadnei. Sukul este pe specialităţi, şi ghidul nostru ne duce şi prin cartierul covoarelor şi bijuteriilor, ca să-şi poată lua comisionul. Fiecare magazin, afară de ghid, are un al doilea intermediar, care recomandă magazinul: „entrez, monsieur, ça ne coûte pas d'argent de regarder". Insfârşit, odată ce ai greşit şi ai intrat în magazin, întâiul, al doilea şi al treilea intermediar, din magazin, nu te lasă până nu te convinge că: ça coûte de l'argent.

Arabul, care îşi cloceşte picioarele şi marfa sub el, în calitate de proprietar şi casieriţă, încasează frumuşel suma şi continuă a sta călare pe marfă şi pe situaţie.

Trecând prin piaţa fructelor, am vrut şi noi să gustăm fructe din grădina Hesperidelor, însă un negru, încarnat în şarpele cu o sută de capete din poveşti, ne-a tăiat cheful şi a rămas să le gustăm cu altă ocazie.

După masă ne vizăm paşaportul pentru Marocul spaniol şi încercăm, fără succes, să vizităm o moschee şi un cimitir arab. In tot Marocul, ca şi în Algeria şi Tunis, arabii, deşi mahomedani, au moscheile cu turnul pătrat ca şi turnurile noastre dela biserici şi n'au minarete rotunde, ca la moscheile din Egipt, sau din Turcia. Dacă turnurile moscheilor din Maroc nu au silueta graţioasă a moscheilor orientale, au în schimb un exterior decorativ, care se ia la întrecere cu podoaba din interior.

Cimitirele arabe sunt grădini imense, cu plantaţie exotică, neîngrijită, unde, din distanţă în distanţă, se găseşte şi câte o piatră de mormânt. Mai multe detaliuri nu putem da, fiindcă ne opreşte religia mahomedană.

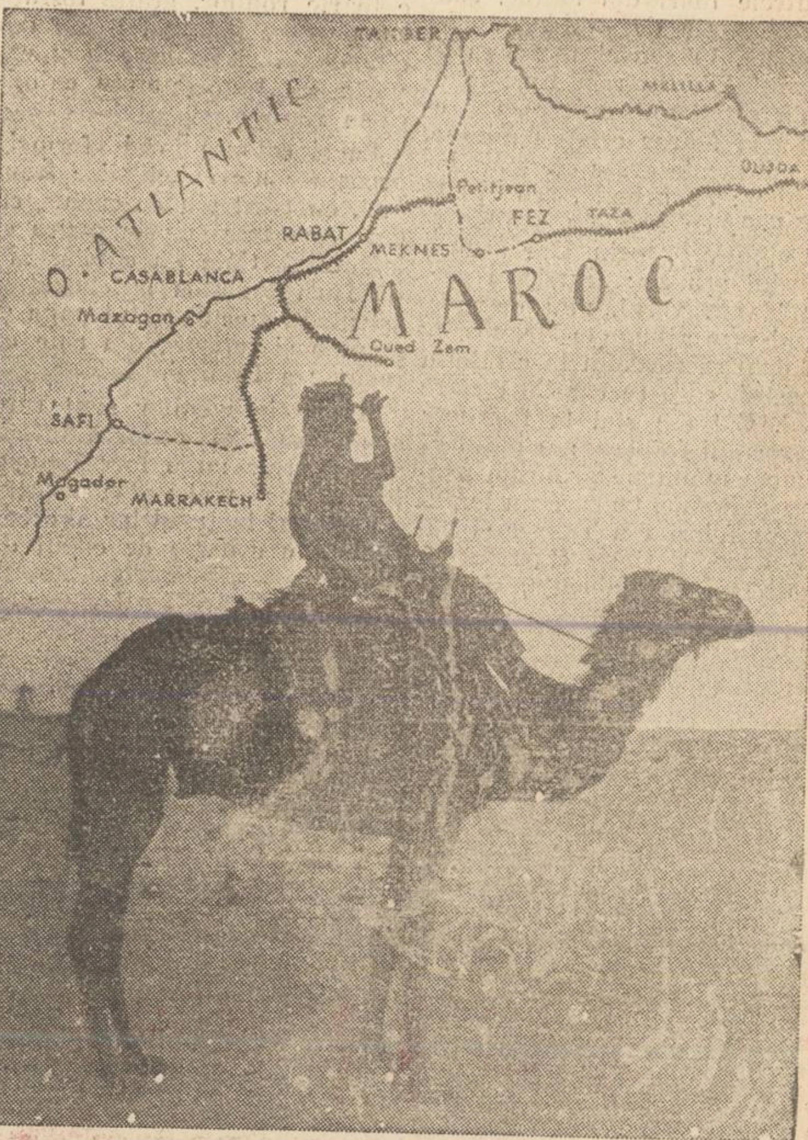
A doua zi dimineaţă, ne sculăm pe la 4, ca să putem pleca la cinci fără un sfert cu autobuzul societăţii C. T. M., în sudul Marocului. Negrul dela autobuz ne cântăreşte bagajele şi ni le ia în paza lui, la coada maşinii. Ne suim într'o maşină Pulmann, de confortul cel mai modern. Ce deosebire este între călătoria noastră de acum şi călătoria de acum treizeci de ani? Loti, când a plecat să vadă Marocul, a făcut preparative, ca pentru o expediţie la Pol. A pregătit o caravană, cu sute de cai, măgari cu merinde şi corturi pentru locuinţe. Pe atunci trebuiau să meargă pe drumuri cu noroi, până la genunchii cailor. Când ajungeau la ape, nu erau poduri şi trebuiau să treacă înnot. Poposeau în corturi şi erau păziţi de o armată de indigeni. Acum mergem pe o şosea gudronată şi nu ne pasă, nici de noroi, nici de apele pe care le întâlnim în cale. Marocul e acum liniştit; doarme un somn de care profităm şi noi pentru moment.

Trecem de zona internaţională şi de Marocul spaniol, fără prea multe formalităţi. Şoferul este maistrul de ceremonii, care aranjează şi viza paşapoartelor şi vama la bagaje.

Nu tot aşa este şi la intrarea în Marocul Francez, unde trebue să trecem prin sită şi prin dârmon; facem declaraţii în scris şi pe cuvântul de onoare, că nu vom ocupa nici o funcţie şi nici nu vom lucra, cu mânile, în Maroc. Vecinul meu de autobuz, un ziarist din America, care a făcut o anchetă în Rusia, îşi notează în jurnalul zilnic, măsura Francezilor pentru Maroc, material, care îi va servi, ca articol de senzaţie în America.

Cum formalităţile mergeau foarte anevoios, deodată aud o înjurătură românească la spatele meu. Intorc capul, să găsesc compatriotul şi văd două domnişoare, care vorbeau o franţuzească impecabilă. Credeam că sunt prada închipuirii, când, aşteptându-mi paşaportul, aud vameşul francez strigând: Tiţa Ionescu. Una din domnişoarele dela spatele meu, cu aceeaşi franţuzească bună, dă detaliuri asupra locului de origine „Bucarest" şi oraşul unde se va aşeza în Maroc „Rabat". Vameşul strigă numele celeilalte românce şi apoi vine

(Continuare în pag. II-a)

Itinerariul călătoriei

Pentru o Alteță japoneză

Parcul Alteţei Voastre Imperiale
are columbe negre şi cangrene.
Nipon şi-a stins Taifunurile sale
prin serenisimele voastre crizanteme.

Pe evantalii şi pe kimonouri
se 'nchid, auguste, pasări de rugină.
Ploi de cenuşe ciocăne 'n vitrouri,
sau poate moartea sună 'n tamburină...

Vai, florile cu putrede seminţe
şi păuniţele ca jerbii de cavou!...
Sunteţi bolnav ca parcul Vostru, Prinţe...
De vi-ar vedea străbunul Mikadou

obrazul care parcă de moloz e
şi mâinile ce-au înserat de tot!
Să mă iertaţi, dar, Prinţe, nu mai pot
să vă trimet fecioare printre roze...

In tot imperiul nu mai e o floare,
că toate 'n mâna voastră vesperală
au leşinat de cârpă şi lingoare...
Şi nici o gheişă nu dansează 'n sală,

nici Yokohiko, tril de primăvară,
că sânul ei atârnă de momâe
şi coapsa ei se 'ntunecă, amară,
sub princiara gură de tămâe...

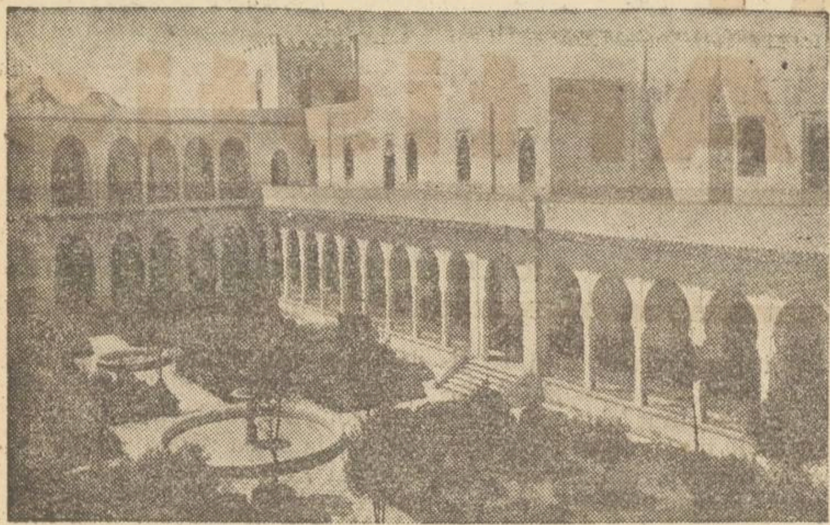
Ce să vă dau, Alteţă? mort e 'n junglă
şi cel din urmă tigru bengalez,
pe cer nici o cometă nu mai umblă —
Hei, Prinţ bolnav cu zâmbet japonez,

cu ochi virgini de Budha de agată,
şi fruntea, foae vânătă de ceai, —
eu vă ofer o sabie curbată
ca arcul trist al lunii de emai.

Bine-voiţi s'o luaţi! E pentru voi...
De ce să vă mai plângeţi trandafirii?
Ci sărutaţi tăişul... Şi apoi,
după tradiţie, Alteţă: Harakiri.

RADU GYR

Tanger — Fostul palat al lui Moulay Hafid

numele domnului Weissman, asociat în întreprinderea domnișoarelor. Ne-am închipuit repede asociația, pe care putea să o facă domnul Weissman, cu două fete de meserie „artiste”, dar, mi-am zis, cu toate acestea: ce să caute Românii tocmai în Maroc, când și în Europa se face „artă”? Am aflat noi apoi care e senzul marocan al cuvântului „artist” și cât valorează o femee în Maroc.

Un musulman are în general mai multe, sau foarte multe femei, după avere, gust și rang social. Deși coranul scrie că trebue să fii drept cu femeia și înșiși mahomedanii susțin că e foarte greu să fii drept cu mai multe femei deodată, totuși poligamia este o tradiție care bate coranul. Din cauza poligamiei criza de femei la musulmani este incomparabil mai mare decât criza de bărbați la creștini. La aceasta se mai adaugă și climatul cald, afrodisiac, care silește populația să sacrifice o bună parte din activitate, pe altarul zeiței Venus.

Un romancier englez scrie că la Bombay multe jurnale și reviste se ocupă exclusiv de boalele venerice. Marocanii nu-și cheltuesc energia cu cetitul, creierul lor având mai mult preocupări genitale. Marea problemă, în Maroc, nu este cea intelectuală. Deaceea, slujitoarele Afroditei au valută forte la musulmani.

Se zice că Abdel Krim a susținut războiul cu Spaniolii și Francezii, în Maroc, mai ales cu tributul ce-l dădea o anumită categorie de femei. Intr'o gazetă din Fez am citit că: deplasarea trupelor, de la Nord la Sud și invers, se face în Maroc, nu numai în raport cu distribuția indigenilor insurgenți, ci și cu repartizarea geografică a femeilor. Astfel, escadronul de Taza, unde femeile sunt mai rare, își schimbă poziția mai către Sud, unde centrul feminist este mai bine reprezentat.

Chestiunea feministă în Maroc, unde simțurile sunt supuse unui climat mai cald, este mult mai vitală decât chestiunea feministă în Europa și ea preocupă nu numai pe femei, dar și pe bărbați, civili sau militari. Proectele de urbanistică, în centrele mari din Maroc, sunt condiționate de problema feministă, în sensul marocan al cuvântului. Cum în Europa există cetăți universitare, așa există în Maroc cetăți feminine, — adevărate orașe ale femeilor publice: cu armată, cu piață publică, cu serviciu sanitar și cu cimitir propriu. Dar asupra acestui așa zis: „cartier rezervat” vom vorbi, mai departe, când vom ajunge la Meknes.

Acum să revenim la călătoria noastră, care se continuă către Sud. Cât am stat la frontiera Marocului francez, am putut să punem mâna pe propriile noastre paltoane, pe care nu le putusem folosi din Tanger și până acum, deși ne clănțăniseră dinții toată dimineața, și deși paltoanele erau în aceeaș mașină. Negrul nostru nu admitea nici o discuție în timpul mersului autobuzului și nici un amestec în regatul bagajelor, pe care el îl stăpânea la pupa mașinii. Acum am început să ne încălzim, cu căldura paltoanelor și cu căldura soarelui, care a început să lumineze bledul marocan.

Pe o șosea gudronată, care se întinde de la Nordul și până la Sudul Marocului (aproape cât lungimea Franței) înaintăm cu o viteză de 60 km. pe oră; și rare ori se micșorează viteza, dar nu din cauza șoselei, ci din cauza vreunui convoi de cămile sau de măgari, încărcați până în dinți, cu marfă pentru oraș. Șoselele din Maroc ne-au făcut să ne gândim la șoselele din România și am găsit că zicala românească „mai rău ca în Africa” nu se potrivește de fel. Dacă ar veni cineva din Africa, la noi, și ne-ar vedea șoselele, și-ar pune mânile în

Maroc — Consiliul Vizirilor prezidat de Sultan

cap și pe drept cuvânt ar putea spune: „mai rău ca în România nu se poate”. Ce bine ar fi, dacă s'ar trimite prefecții și serviciul nostru tehnic să facă o călătorie de studii în Africa!

N'am găsit Marocul înflorit, cum l'au găsit alții și nici ars de văpaia soarelui, cum este mai tot anul, ci l'am văzut în Ianuar, într'un climat căldicel, cu câmpuri de verdeață, pline de speranță. Pământul Marocului, în general, nu are culoarea neagră a cernozemului de la noi, ci o culoare cenușie, de pământ sterp. Realitatea este însă alta. Pământul e foarte roditor, grație fosfaților pe care Marocul îi are din abundență și pe care îi și exportă, ca îngrășăminte chimică în Europa.

Ici și colo se văd fermele proaspete ale coloniștilor francezi, cu gard viu de cactus, cu țepi, care trec și prin pielea elefantului. Câte un copilaș alb dă fuga înaintea autobuzului, așteptând jurnalele lui papa și maman și scrisori, din cine ce regiune a Franței.

Satele indigenilor sunt rare și au cea mai curioasă înfățișare. Casele au o formă țuguiată și dacă n'ai vedea mișcare de oameni în jurul lor, ai crede că este o colecție de căpiți de fân.

Pe ogoare se ară pământul. Fiecare indigen ară cu animalele pe care le mai întrebuințează și la altceva: cămilă, vacă, măgar ori femeie. Dar, nici odată nu sunt la plug două animale la fel. Ori e o cămilă cu un măgar, ori o vacă și un măgar și când, din sărăcie, lipsește cămila, ară femeia în tovărășia măgarului. Când sunt alte animale decât omul, animalele stau alături la plug. Când ia parte și omul, atunci, pentru atenție, femeia este înaintașă. Harnașamentul se sprijină pe partea anterioară a toracelui femeii. Cine nu crede, poate vedea fotografii.

După ce trecem o serie de poduri cu apă mică, ajungem la Rabat, așezat la vărsarea în ocean a celui mai mare ued de până acum, a fluviului Bu Regreg.

Orașul Rabat este firma a doi asociați: Rabat și Salé, care nu au fost prieteni niciodată și care se scuipă peste apa care îi desparte.

Face parte, cu toate acestea, din triada orașelor pur sânge (Rabat, Fez, Meknes), unde nobleța regală și religioasă nu se amestecă, nici cu corporația negustorilor francezi de la Casablanca și nici cu vulgul golanilor autohtoni dela Marrakech.

La Rabat este reședința sultanului și a căpeteniilor religioase, care rivalizează cu teologii universităților de la Fez.

Văzut de departe, Rabatul pare o cetate medievală, așezată pe o stâncă imensă, care spânzură între ocean și uedul, care se varsă în el. Conceput de un Sultan, Almohad, care a vrut să bată Alexandria și continuat apoi de toate popoarele care au trecut prin Maroc, Rabatul a păstrat de la fiecare „suveniruri de piatră în grădini de portocali”, cum se exprimă Tharaud.

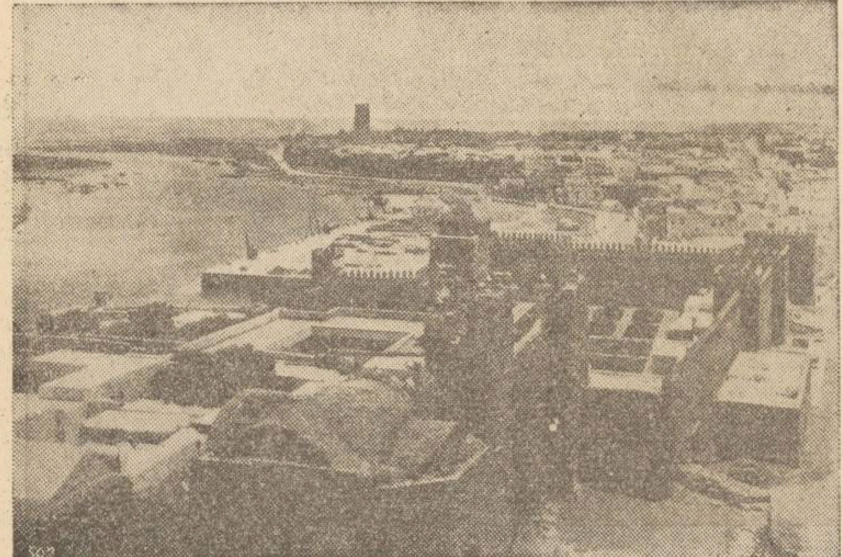
De la Rabat la Casablanca mergem numai pe malul Oceanului. Ne oprim puțin la *Casablanca*, sau Casa, cum i se zice în Maroc. La Casablanca, dacă n'ai vedea Oceanul, cu ochii, ai zice să ești în Paris *, cu Galeriile Lafayette, cu Maison du Blanc, cu franțuzoaicele grăbite etc.; însă într'un Paris. făcut acum 30 de ani, după planul unui arhitect celebru și după stăruința lui Lyautey, care a persistat în ideile lui chiar atunci când portul a fost distrus de 2 ori de furtună. Casablanca este al doilea lucru, după războiul european, care a speriat și pe Americani. (P. Dumas).

In Casablanca am văzut pentru prima oară autobuze electrice cu ștangă de tramvai și fără șine, care au avantaje și dela tramvai și de la autobuz. N'am stat mult în Casablanca, în Maroc interesându-ne mai mult orașele vechi și deaceea ne-am îndreptat spre Marrakech, orașul cel mai interesant din Maroc, pentru arta arabă și moravurile preistorice ale indigenilor.

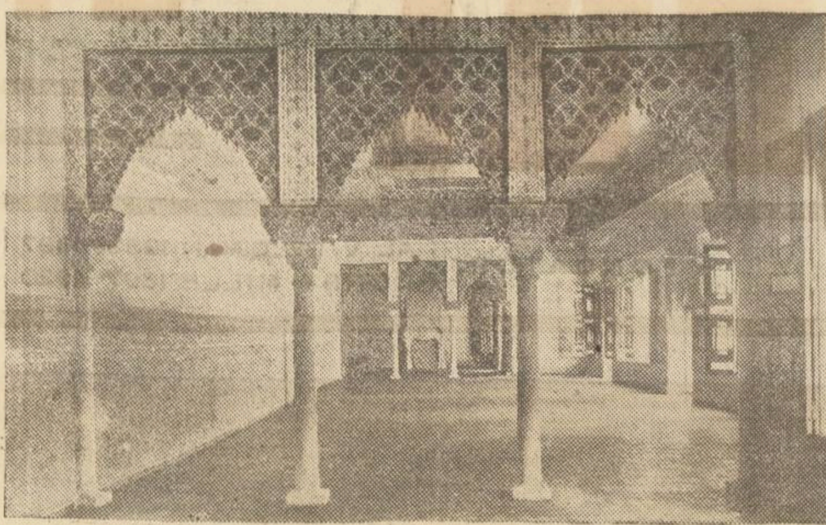
Trecem iarăși prin bledul monoton, unde silueta poetică a unei cămile, rău plasată alături de proza vulgară a unui măgar, poartă un plugușor de lemn. Cămila visătoare privește cerul senin, ca și gândurile ei și nu bagă în seamă compania grotescă a tovarășului ei terestru.

Ici și colea câte un sat, în care cânii și copiii sunt actori într'un decor de case de la facerea lumii.

Mai la vale corturile nomazilor, chiriașii cei mai vremelnici ai pășunilor marocane și cei mai autohtoni locuitori ai Marocului.

Rabat — Vedere generală

* Orașului Casablanca i se mai zice și „Parisul Marocului”.

Tanger — Interior de palat arab

Fășia de șosea gudronată, pe care înaintăm, pare o linie de cerneală, trasă la infinit, pe o hârtie albă. Mașina noastră, care nu mai ostenește, merge ca o torpilă lansată de la Casablanca până la Marrakech.

Infine, se pare că obstacolul va fi atins. Incep a se zări munții. Sunt primii munți, pe care îi vedem în Maroc. De la Tanger și până la Marrakech, deci din Nordul și până în Sudul Marocului, nu am întâlnit nici un deal. Și noi care credeam că o să călătorim într'o Elveție cu serpentine! Aproape de Marrakech se zăresc o serie de fortărețe, așezate pe coline, ca niște sentinele, anunțându-ne apropierea de orașul cântat al Sudului. Trecem pe sub cetățile cu creneluri, prin care vântul suflă melodia amintirilor din trecut.

Șoferul întreabă dacă ne oprim la Medina, sau în Ville Neuve. Noi care nu știam, ce înseamnă una sau alta, îi spunem să ne oprească în Marrakech. Șoferul începe să râdă, spunându-ne că suntem deja în Marrakech și ne întreabă ce hotel avem, ca să ne scoborâm în orașul nou, sau mai departe în orașul vechi (Medina).

Doctor G. T.

(continuarea în No. viitor)

Rubrica grafologică

Octalex. — Inteligență vie, spontană. Pătrundere. Subtilitate. Temperament entuziast, impulsiv. Emotivitate. Tendință de dominare. Conștiință de sine. Sensualitate. Vitalitate. Agitație. Sinceritate. Nu destulă consequență în acțiune. Ușoară deprimare momentană. Un grafolog experimentat poate desprinde, prin analiză, acele elemente care, într'o descriere, oglindesc atitudinea interioară de moment a scriitorului; elementele fundamentale ale grafismului sunt însă și elementele permanente ale psihicului.

J. Muan. — Inteligență clară. Memorie bună, Spirit de sinteză. Sensibilitate. Susceptibilitate. Nervozitate reținută. Uneori izbucniri de violență. Sensualitate. Idealism. Generozitate moderată. Egocentrism.

Marga W. — Spirit pozitiv. Sensibilitate. Iritabilitate. Voință debilă. Oboseală.

Flora. — Exaltare a imaginației. Afectivitate dezordonată. Capricii. Egocentrism. Impulsivitate. Nesinceritate. Violență. Sensualitate. Tenacitate. Autocratism.

Nicu-Câmpina. — Mare sensibilitate. Fire impresionabilă. Voință nulă. Egocentrism. Nervozitate. Deprimare. Singurătate.

Fosfor L. — Ordine. Sinceritate. Activitate. Energie. Emotivitate. Precipitare. Sensualitate.

G. L. — Inteligență clară, activă. Sensibilitate. Voință slabă. Egocentrism. Oboseală.

Cititoare fidelă. — Inteligență pătrunzătoare, cultivată. Nervi foarte impresionabili. Susceptibilitate. Instabilitate. Capricii. Sensualitate. Tendință de dominare. Activitate.

Manekură. — Nu destul simț al realității. Ușoară exaltare. Sensibilitate. Salturi de dispoziție. Tenacitate. Sensualitate. Egoism. Deprimare.

Al. Memlich. — Gândire clară, profundă. Sensibilitate. Sentiment al singurătății. Deprimare. Cinste. Nu totdeauna consequență. Diplomație.

Caragea. — Inteligență activă, cultivată, Temperament foarte emotiv. Sensualitate. Singurătate. Deprimare ușoară, trecătoare. Exterioritate. Formalism. Vitalitate. Voință inegală.

M. O. — Inteligență clară, meditativă. Imaginație. Sensibilitate. Nervi ușor obosiți. Dor de viață. Sensualitate. Egocentrism. Singurătate. Nu destul spirit practic.

Johny M. — Calități intelectuale apreciabile. Logică. Ordine. Claritate Spirit de sinteză. Spontaneitate. Sensibilitate delicată. Susceptibilitate. Uneori instabilitate. Singurătate. Nemulțumire. Tenacitate. Tendință de dominare. Nu destulă energie, Nu totdeauna sinceritate. Sensualitate. Echilibru.

Praeclarus. — Gândire ordonată, clară. Logică. Cultură. Sensibilitate profundă, echilibrată. Generozitate. Vitalitate, Sensualitate. Uneori violență. Tenacitate. Egocentrism. Activitate. Orgoliu. Tendință de dominare. Diplomație.

Ing. Jujescu. — Inteligență vie, spontană, pătrunzătoare. Spirit pozitiv. Logică. Cultură. Gândire analitică. Sensibilitate. Iritabilitate. Lărgime de vederi. Generozitate. Neliniște. deprimare. Voință tenace. Exterioritate.

A. MARK

A apărut

REALITATEA ILUSTRATĂ

NUMARUL 348

Cu următorul bogat cuprins:

In acest număr: „DISPĂRUT” Roman de aventuri de Tex Harding

șase pagini de fotografii luate cu prilejul festivităților din Sinaia și constituind astfel un record de promptitudine în publicistica ilustrată românească. In afară de aceasta Realitatea Ilustrată conține:

Din fruntea tribului de nomazi la tronul Irak-ului: extraordinara carieră a Regelui Feyçal.—O studentă americană conduce bandele de pirați chinezi.—250 ani dela asediul Vienei. S'a găsit mormântul lui Attila?—Influențe curioase ale stării psihice asupra înfățișării oamenilor. — Nedreptăți sociale: despre Paria în India.—Săptămâna de 6 zile în Rusia sovietică.

De vânzare pretutindeni. Prețul 10 lei

Actualități în ilustrațiuni, Sport, Jocuri distractive, etc.

Actualități științifice

Simțul de orientare

Ziarele au anunțat de curând, niște experiențe organizate acum în occident cu o serie de pui de barză, care, îndepărtați de părinții lor, sunt lăsați să sboare în voe, spre țările calde, pentru a se examina astfel în ce măsură migrațiunile de toamnă se fac instinctiv, sau călăuzite de berzele mai bătrâne.

Aceste migrațiuni rămân încă un semn de întrebare pentru cercetătorii științei. Siguranța absolută de orientare a păsărilor în sboruri atât de îndelungate și fără nici un reper în drum, constitue un adevărat miracol.

Interesant de semnalat este faptul că nu numai la pasări, la pești și la câni, avem aface cu un asemenea instinct inexplicabil de orientare în spațiu, ci chiar și la om. Un explorator englez, King, care a stat multă vreme în Sahara, povestește o serie de rezultate interesante în această privință.

King a făcut mai multe experiențe cu Beduinii deșertului. Punea pe câțiva dintre ei să ducă o carabină la o distanță de câțiva zeci de kilometri de lagărul lor, și adesea, chiar în locuri părăsite de trib de mai mulți ani. Acest loc îndepărtat îl regăsiau apoi imediat și cu o siguranță absolută, unii Beduini — de obicei călăuzii tribului. Ba chiar odată, orientarea lui King, cu ajutorul busolei, a fost corectată de indigeni. Orientarea Beduinilor se făcea tot atât de ușor ziua pe lumină ca și noaptea pe întuneric și reușia chiar și în cazul când călăuzul era orb. Așa dar, nu intra în joc simțul vederii.

Curios este faptul că simțul de orientare al nomazilor primitivi, se manifestă mai sigur pe câmpii, decât pe terenuri accidentate și pare împiedecat de prezența așezămintelor omenești (lagăre, sate, etc.).

Pe de altă parte, se întâmplă adesea că acești călăuzi pierd pentru moment simțul de orientare și îl recapătă abia pe'nserate. Această particularitate a sugerat unora ipoteza că perturbațiile atmosferice ar putea influența facultatea de orientare în spațiu și deci am avea aface cu un fenomen de ordin electric. In orice caz, funcțiunea pomenită este incontestabilă și își are probabil un sediu bine localizat în organism, care urmează a fi descoperit.

O expoziție a radiațiilor

Universitatea din München intenționează să organizeze în vara anului viitor, o expoziție care va înfățișa într'un chip sistematic toate grupele de radiațiuni, cunoscute până în prezent, și fenomenele la care ele dau loc. Vor fi astfel prezentate toate undele electromagnetice, dela undele hertziane, folosite în telegrafia fără fir, până la razele cosmice, trecând prin razele calorifice (infra-roșii), razele luminoase, razele X (Röntgen) și razele gamma din radium.

In ordinea corpusculară se vor putea admira în cadrul acestei expozițiuni, experiențele cele mai moderne efectuate cu razele catodice, „razele-canal”, precum și toate radiațiunile provenite din dezintegrarea materiei.

Punctul de vedere practic, nu va fi cu nimic neglijat în această manifestare științifică. El va fi pus în evidență pentru fiecare specie de radiațiuni. Așa de exemplu, în cazul razelor luminoase, se vor efectua toate demonstrațiile, în legătură cu technica iluminatului.

In secțiunea razelor X se vor înfățișa numeroasele lor aplicațiuni în medicină și industrie. La fel și pentru utilizările practice ale razelor invizibile ultraviolete sau infra-roșii.

Microundele

Nu de mult gazetele au anunțat — ca o știre senzațională — faptul că inginerul Marconi, celebrul inventator al telegrafiei fără fir, ar fi reușit să realizeze transmisiuni la distanțe mari cu niște unde electromagnetice speciale, a căror lungime e mai mică de un metru.

Aceste unde, cunoscute în technică sub denumirea de „microunde” sau „unde centimetrice”, se deosebesc fundamental de celelalte oscilații electromagnetice folosite la radio și se aseamănă mai de grabă cu razele de lumină.

Intocmai ca și lumina, ele se propagă în linie dreaptă și pot fi dirijate, după voie, în anumite direcțiuni, asemenea razelor unui proector luminos.

Marconi, — care de câțiva ani studiază proprietățile micro-undelor, deplasându-se în acest scop în diferite puncte pe coasta mediterană, cu ajutorul unui yacht personal „Electra”, amenajat în laborator ambulant — și-a dat seama de imensele avantagii, ce-ar putea rezulta din folosirea acestor unde speciale în transmisiunile de T. F. F.

Intr'adevăr, dacă ar fi puse la punct, transmisiunile prin microunde ne-ar oferi posibilitatea unor comunicații secrete, cu un randament extrem de mare și cu desăvârșire ferite de paraziți. Emițătoare și receptoare cu dimensiuni suficient de mici, pentru a putea fi introduse cu ușurință în... buzunarul vestei, ne-ar permite convorbiri comode și sigure pe tot globul.

Din păcate însă, microundele prezintau până acum neajunsul de a nu se putea propaga la distanțe mai mari, decât pe terenuri șese sau pe apă.

Imediat ce întâlneau în calea lor munți, păduri sau alte accidente, transmisiunea lor era împiedecată.

Iată însă că Marconi a făcut de curând o descoperire senzațională, pe care a comunicat-o Academiei de științe din Italia, al cărei președinte de onoare este.

Marconi a reușit să obție pe un teren accidentat comunicații prin microunde, până la o distanță de 258 km., undele interceptând în traseul lor 17 km. de teren muntos. Inventatorul italian se arată de altfel foarte optimist și crede că, grație noilor sale dispozitive de emisiune, va reuși în scurt timp să depășească acest record și va realiza cu energii minime, bătăi până la 500 km. E drept că fenomenul rămâne pentru moment neexplicabil din punct de vedere teoretic.

Marconi însă, care este înainte de toate un practician, își urmează cu asiduitate încercările sale. Ba mai mult încă: el a trecut și la aplicațiuni, echipând acum Vaticanul cu o asemenea instalație specială prin microunde care va permite Papei să aibe convorbiri regulate cu nonciaturile.

In căutarea aurului

Dorința de a căuta aurul și comorile îngropate sub pământ a pasionat în totdeauna omenirea. Pentru descoperirea zăcămintelor metalice subterane, se utilizează, după cum se știe, în afară de prospecțiunile bazate pe considerațiuni geologice — și practica așa numitei „baghete magice”.

Acest instrument, folosit din evul mediu până în timpurile moderne, e format de obicei din două ramuri elastice de alun, unite la baza lor. Anumite persoane dotate cu facultăți speciale — rabdomanții — ținând în fiecare mână câte o ramură a acestei „baghete”, reușesc în general să determine, grație oscilațiunilor baghetei, poziția și adâncimea zăcământului metalic sau a izvorului de apă căutat.

De curând, doi inventatori germani frații Henning au realizat un nou instrument, denumit „polarizatorul”, capabil să indice de la distanță depozitele subterane, specificând exact natura, situația și configurația lor.

Aspectul exterior al aparatului e foarte simplu: un fus vertical cu un braț liber, de care e suspendată o capsulă ce oscilează în voie. In această capsulă se introduce un cartuș metalic, cuprinzând o substanță dată, variabilă după minereul pe care îl căutăm sub pământ.

Inventatorii au pus până acum la punct 250 cartușe diferite.

Ținut ușor între cele două mâni, aparatul imediat ce intră în raza de acțiune a mineralului căutat, începe să execute, în mod absolut automatic, anumite mișcări, care se succed cu o perfectă regularitate.

Mai întâi deviază către o direcție dată, care indică astfel situația massei minerale. Apoi, după ce s'a oprit câteva secunde, începe să se rotească în jurul axului său. Numărul de rotații indică adâncimea zăcământului căutat.

Remarcabil e faptul că, pe când „bagheta magică” poate fi folosită numai de câțiva specialiști — rabdomanții — „polarizatorul” funcționează — după cât se spune — în mânile aproape oricărui operator.

Cum se explică funcționarea acestui aparat curios? Nu se știe încă nimic precis. Se crede însă că are la bază un fenomen produs prin interferența și concursul reciproc al undelor emise din pământ și al celor emanate din organismul operatorului. Este neîndoelnic că persoana operatorului intervine și ea în mecanismul aparatului. Căci, dacă retragem polarizatorul din mânile acestuia și îl așezăm pe un tripied, el încetează imediat de a mai funcționa.

I. Ș.

O carte de mare valoare

Viermii Pământului

Roman de C. Ardeleanu

Editura Adeverul — Lei 80

Elisabeth Barrett Browning

Aurora Leigh*

La douăzeci de ani, ţi se pare că ai ajuns la o limită. In dimineaţa zilei de aniversare.

Am simţit nevoia să chem o clipă copilăria mea, s'o privesc în faţă înainte de a-i zice pentru totdeauna adio.

Am dat busna în parc, fără pălărie, ştergând roua peluzei cu rochia, înfundându-mă în desiş, voind să mă sărbătoresc în felul meu, înainte de a prinde de veste mătuşă-mea. Alergând, îmi murmuram, aşa cum bâzâie albinele în treabă:

„Cei mai mari poeţi aşteaptă cununa de lauri până ce le albeşte părul. Tot atât o să aştept şi eu. De ce nu m'aş încununa eu însumi azi, nu din orgoliu, dar numai aşa ca să văd ce simte fruntea sub strânsoarea uşoară a frunzelor, cât timp mai e încă simţitoare?

Ce frunze să aleg? iedera de colo, care urcându-se pe zid. pare că se gândeşte la o ghirlandă. Imi plac frunzele de iederă, mari, moi, dantelate ca de viţă, cu vârfuri îndrăsneţe care cutează şi se simt în stare să escaladeze cel mai înalt perete.

Spunându-mi asta, jumătate vorbind, jumătate cântând, căci unele gânduri sunt asemenea clopotelor, pe care nu le poţi atinge fără să scoţi sunete, am cules o ramură şi am înodat-o în jurul capului.

Intorcându-mă, îmi văzui publicul, — vărul meu Romney, grav şi tăcut.

Incremenisem, cu braţele ridicate, ca o cariatidă rămasă în picioare pe ruinele unui templu.

— Aurora Leigh, eşti matinală ca aurorele.

El surâdea cu ochii. Alunecând pe buze, surâsul deveni ironic.

— Am găsit o carte. Iat-o. Nu e semnată. Sunt poeme, judecând după formă. Insemnări greceşti pe margine, o grecească de domnişoare, fără accente. Nu, n'am citit-o. Am presupus ceva de magie într'însa şi o aduc magicianei.

— E cartea mea! Unde ai găsit-o? Iţi mulţumesc.

— Iţi mulţumesc şi eu pentru că am văzut adineauri că nu eşti nici prea poetă, nici prea magiciană, nici prea pedantă, nici prea visătoare, ca să nu poţi fi şi femee.

Un alt surâs al ochilor săi îmi atinse iedera cu care mă încoronasem. Am răspuns grav:

— Poeţii, din nefericire, sunt siliţi şi ei să fie bărbaţi sau femei.

— O! din fericire, nici unii, nici alţii nu sunt siliţi să fie poeţi. Mărgineşte-te la ghirlanda asta verde, drăguţă verişoară. Visându-te în piatră şi în bronz, n'ai să câştigi decât dureri de cap şi o să-ţi murdăreşti rochia albă de dimineaţă.

— Vezi că n'aş voi să stau trândavă, ţintuită, oprindu-mă de a face un pas de teama de a-mi murdări rochia în praf. Vreau să merg. Fie şi cu riscul durerilor de cap, dacă fără ele nu există gând activ şi concepţii armonioase.

Astăzi, pentru că împlinesc douăzeci de ani, am dreptul să aleg.

— Scumpă Aurora, alege mai bine vindecarea ta de ele. Ai şi mijloacele.

— Inţeleg. Găseşti că durerile de cap sunt prea nobile pentru sexul meu, te gândeşti că ar fi mai bine să sufăr cu inima. E mai decent, mai special femeii, mai tolerabil în ochii tuturor, afară de ai noştri.

Imi desfăcui ghirlanda, şi, jucându-mă cu ea, mergeam alături de Romney, privindu-l uneori cu coada ochiului, ca să văd ce gândeşte. Eram ca un puiu de şoim ce stă pe mâna vânătorului cu capul puţin întors, cu ochiul speriat şi în acelaş timp sfidător, părând că zice:

— O să vezi tu acuş. Am să sbor şi n'ai să mă poţi împiedica.

Iar vânătorul meu răspundea la asta cu un simplu gest.

— Ei sboară!

Deodată îl văd că apucă celalt capăt al ramurii de iederă.

— Aurora!

Am rămas locului. Respiraţia mi s'a oprit.

— Să nu glumim, Aurora. Să lăsăm deoparte jocul cu inima şi cu mintea. Viaţa este contopirea uneia şi a celeilalte, când sunt active, complecte, serioase. Lumea o fac bărbaţii şi femeile, iar capul şi inima fac viaţa omenească. Şi bărbatul şi femeia trebue să acţioneze, este de lucru pentru toţi pe pământul ăsta asaltat de rele, iar gândul singur n'ar putea îndeplini opera dragostei. Tu, Aurora, nu te coborî să te joci cu arta ca un copil cu sabia lui de lemn, ca un simulacru de acţiune, fiindcă acţiunea îi este imposibilă. Alegeţi o sarcină mai nobilă, Aurora, pentru care sunt făcuţi ochii tăi umezi, buzele tale tremurătoare, inima ta care bate repede. Uită-te în jurul tău. Lumea aceasta, în care noi am venit târziu, e parcă inflamată de generaţiile dispărute şi de crimele lor. Hârleţul civilizaţiei scârţâe oribil pe oasele morţilor şi nu poate răscoli decât pământ greu-mirositor. In orice succes este un insucces parţial, orice progres implică lucruri depăşite, orice triumf, o victimă sdrobită sub roţile carului, orice guvernare, o nedreptate.

— E adevărat, Romney? Lumea e atât de rea şi la mine n'a ajuns nici un svon? Până într'atât?

— Da, Aurora. Mi s'a întunecat sufletul afundându-mă în mulţimea nedreptăţilor. Fie că le numim vicii, nemulţumiri, necesităţi de guvern sau complicităţi fricoase, totul contribue să formeze statistici dezesperante. E o grozăvie să vezi răul şi suferinţa domnind asupra lumii şi reduse la o pagină de cifre tăcute, simple şi clare, aşa cum ochiul lui Dumnezeu vede secretul tuturor mormintelor. E o grozăvie să contempli spectacolul şi să nu poţi aduce remediul. Pot să fac altfel decât să-mi sacrific anii mei, talentele, interesele particulare, ajutând pe oameni, dacă poate fi ajutor la o durere atât de imensă?

— Să admitem, am răspuns, că, tânără prin vârstă, sunt şi mai tânără, fiind femee. Un copil poate zice *amin* la rugăciunea unui preot şi să o înţeleagă. Dar eu, incapabilă să desleg nodul chestiunilor sociale, pot numai să aplaud mila ta augustă, gândul creştin care se ridică deasupra scopurilor vulgare şi egoiste. Primeşte admiraţia mea.

— Atât? Nici un ajutor?

— Ce ajutor? Nefiind decât o femee, mi-ai dispreţui ajutorul. Cum poţi să ceri unei femei ceeace nu poate da?

Imi luă mânile şi privirea lui se lăsă grea asupră-mi.

— Ii cer ceeace poate da, dragostea ei, o viaţă în comun printre datorii amare. Ii cer să fie soţia mea.

— Dumnezeu să ne fie martor, zisei, şi în acelaş timp mi se păru că pluteam într'o lumină supra-omenească, ce mă ridica deasupra lui. Mă crezi slabă ca să trăesc prin mine însămi şi totuşi destul de tare ca să servesc de sprijin unui om de statura ta? Cu mintea prea săracă pentru a gândi, dar destul de bogată pentru a înţelege pe bărbatul gânditor? Ne în stare de a cânta ca mierloiul, dar putând iubi ca el?

Mă oprii. După o clipă, adăugai:

— Iată ce este: orice femee e bună ca să-ţi servească de soţie.

— Aurora, scumpa mea, mă înţelegi rău. Nu-i nici o contrazicere în felul meu de a te judeca. Dacă sexul tău e slab în artă, (e un omagiu că-ţi spun asta, deoarece îţi fac onoarea adevărului) în schimb e tare pentru viaţă şi pentru datorie. Să ne unim inimile, să trăim împreună consacrându-ne lumii care are nevoe de culorile vii ale amorului pe fundalul cenuşiu al vieţii.

— Ceeace iubeşti tu, Romney, nu-i o femee, ci o cauză. Cauţi un ajutor, nu o iubită, o tovarăşă ca să te secondeze în vederile tale, iar nu o femee care să fie prin ea însăşi un scop. Cauza ta e nobilă, vederile sunt excelente, dar eu sunt nedemnă de a le servi. Concep dragostea altfel. Adio. Tu eşti însurat de mult cu un idol: teoria ta socială. Fiţi fericiţi împreună. Eu nu sunt atât de docilă ca să joc rolul lui Agar, sclava a soţiei legitime.

— Nu glumi.

— Vorbesc serios. Priveşti căsătoria ca un apostol. Dar eu nu găsesc că munca ta e cea mai preţioasă. Mă forţezi să vorbesc despre mine cu îngâmfare: am şi eu vocaţia mea, munca mea specială. De două ori dacă ar fi lumea mai nenorocită şi încă aş crede că muncesc la o operă tot atât de utilă, de serioasă, ca aceea a economiştilor tăi. Reformaţi lumea, faceţi ca dreptul unuia să nu încalce pe al celuilalt. Unde crezi că o să ajungeţi dacă artistul nu menţine deschis accesul căilor care separă vizibilul de invizibil? Un om flămând e superior unui animal sătul. Nu vom da frumosul pe un blid de linte şi voi nu vă veţi atinge scopurile de alimentaţie publică sau de confort universal înainte de a vă asocia un poet. Trebue un suflet ca să mişte un corp, trebue un om cu sentimente înalte ca să răscolească massele, chiar numai pentru a le împinge spre o albie mai curată. Poate că nu sunt demnă, cum şi spui, de o operă ca aceea la care lucrez: un suflet de femee poate aspira dar nu poate creia. Ei bine, tot o să încerc, şi dacă nu izbutesc, îmi vei arde cărţile. N'o să cer milă. Dispreţul tău îl stimez, Romney. Eu care-mi iubesc arta, n'aş voi să o cobor pe ea până la mine. Vei admite că şi o femee poate iubi arta, mai ales că este în natura ei să se cheltuiască pentru ceva.

Mi-au rămas în minte ultimele vorbe rostite în ziua aceia, aşa cum iţi rămâne scârţâitul uşii care, cu ani de zile înainte, s'a închis asupra unei veşti rele ce ne-a luat forţa şi veselia. Mi-au rămas în minte cele mai mici tresăriri ale obrazului său. Nu ne iubeam, ştiu, şi nu-mi pare rău de ceeace i-am spus. Niciodată nu-ţi pare rău că ai spus adevărul.

Dar când mă gândesc la el, aspru cum a fost cu mine, eroic împotriva lui, îmi pare cu atât mai înălţat deasupra mea cu cât distanţa îl măreşte încă. Dacă m'ar fi iubit, aş fi azi o femee ca celelalte, mai puţin celebră, dar mai puţin singură, mai fericită şi poate mai bună, cu copii dolofani atârnaţi de gâtul meu. Viţa încărcată de roadă, se îndoaie mândră sub greutate. Palmierul solitar creşte drept, în mijlocul regatului său de nisip.

Iar eu, solitară ca el, mă ţin drept şi eu, mândră că am spus adevărul, — şi totuşi asta ne-a despărţit pentru totdeauna.

Regrete nevrednice! — suspinăm, noi femeile, după un nume, o închipuire, un amor care ar fi putut fi. Orice bărbat care ne-a vorbit de dragoste devine deci o forţă în viaţa noastră? Realitatea amorului este deci bunul nostru suprem?

Am spus, un amor care ar fi putut fi. Nu, într'adevăr, nu m'am coborât atât. Mă urmăreşte imaginea omului din cauza răului ce mi-a făcut în ziua aceea, încercând să mă răstoarne de pe vârfurile speranţei mele, sclipind toate de rouă, înfometate de lumină. La aspiraţiile mele spre glorie, mi-a răspuns chemându-mă să mă asociez la opera sa.

„Vino, mi-a zis, am de lucru pentru tine. Vino să mături mansardele, să îngrijeşti bolnavii din ospicii, şi te voi plăti cu moneda cu care un bărbat plăteşte pe o femee".

Trad. de A. GABRIELESCU

* Fragment din romanul cu acelaş titlu.

Spre anul nou

Prietinului G. Bărgăuanu

Grigore Tudoran sta cufundat într'un fotoliu larg de piele. Privirile îi rătăceau, leneşe, în jurul odăii, poposeau câte puţin asupra canapelelor şi asupra scaunelor, apoi se întorceau înapoi pe acelaşi drum. Dela o vreme, începu să bată pe marginea fotoliului cu degetele lui încărcate cu inele: îşi pierduse răbdarea.

— Isprăveşte odată, Mihai, doar sîntem în ajunul anului nou, spuse el cu glasul dulceag şi cam pe nas, întorcându-se spre vecinul care scria la masa de alături. Azi avem să hotărâm lucruri de samă.

Mihai Vraciu ridică o faţă oacheşă spre cel care vorbea, îşi plimbă încet mâna prin păr, şi răspunse limpede:

— Te ascult, domnule Tudoran.

— Uite ce este, — începu acesta privindu-şi inelele, — şi urmă să vorbească, depănând cuvinte mătăsoase în jurul „proectelor" care priveau cu osebire pe Mihai, „un băiat nepreţuit".

Tudoran îşi sfârşea discursul, când uşa se deschise încetişor. Era soţia lui, o doamnă înaltă, în vârstă, cu înfăţişarea mândră a unei femei care cunoştea bine puterea ce-i da bogăţia şi situaţia ei în societate.

—Am venit pentru dumneata, domnule Vraciu, zise ea zâmbind, — voiam să te invit chiar eu la noi în seara asta.

Vraciu se plecă adânc şi mulţumi.

— Aşa dar ne-am înţeles: facem revelionul împreună. La revedere, deci, pentru astăseară. Acum mă grăbesc, încheie doamna Tudoran eşind.

Peste puţină vreme cei doi bărbaţi se despărţiră la rândul lor, după ce schimbară o prietinească strângere de mână.

Mihai era mulţumit: noul an se deschidea înaintea lui plin de făgăduinţi. Astăzi şi-a putut da seama că ajutorul lui tânăr, plin de putere, a devenit o nevoe pentru omul cel mai cu vază din tot ţinutul. Viitorul i se înfăţişa ca o scară ce urcă mereu, nici el nu ştia bine până la ce înălţimi...

Pe străzile uscate, pietrele luceau la soare, ca primăvara. In iarna aceia nu căzuse zăpadă. Vraciu se opri pe loc şi îşi ridică privirile spre cerul senin. Era prea frumos ca să se întoarcă aşa de curând în odaia lui singuratică. Se răsuci pe loc şi se îndreptă pe drumul care-l depărta de casă. Hoinărea cu pasul leneş, gândindu-se la petrecerea din acea seară. Toată casa lui Tudoran era răscolită de zorul cu care se pregăteau bunătăţile şi surprizele. Arome ademenitoare ajunseseră până în sala de intrare a casei... Ce bine va petrece între nişte oameni aşa de cumsecade!...

Avea încă în auz vorbele doamnei Tudoran, femeia aceasta atât de deosebită. A fost frumoasă altă dată, se gândea Vraciu. Nepoata ei Cecilia, îi seamănă.

Fără îndoială, va veni şi ea la revelion. O vede parcă: lunecă spre el din colţul cel mai depărtat al salonului; cu cât se apropie, privirea ochilor mari şi negri, îl tulbură ca o lumină prea vie. Cecilia îi întinde mâna, dar el se teme să nu sfărâme degetele de zăpadă în palma lui mare şi roşie. O mireasmă uşoară îi învălue făptura; vorbele ei sunt dulci ca un cântec. In casa aceia bogată, ea era cea mai frumoasă podoabă... Vraciu văzu undeva departe o altă casă, mai de preţ, cu lucruri mai alese—casa lui— în care ea ar fi stăpână, ar cânta, ar sta de vorbă sau la masă, o măsuţă mică, numai pentru doi.

Spre seară, Vraciu se opri din hoinăreala lui pe terasa dela Râpa Galbenă. Aici, privirea neîncătuşată de zidurile oraşului putea să alerge pe şesul cenuşiu al Bahluiului până departe, unde dealurile închideau zarea ca o turmă de vite urieşe adormite subt adăpost de nouri.

Dar ochii lui se opriră asupra unui lucru foarte ciudat, care se petrecea chiar lângă el. Dedesubt, pe scările Râpei, un copil şedea jos şi mânca ceva. Pentruce venise băeţaşul să mănânce tocmai aici pe un asemenea frig? Şi ce putea să mestece aşa cu grijă? Nedumerit, Vraciu începu să scoboare scările spre copil. In mâna lui era ceva rotund şi roşcat; părea să fie o portocală sau o coajă de cozonac. Vraciu se opri deodată, încremenit. Se frecă la ochi, se uită iar, ascultă: Nu, e cu neputinţă!. Dar iată: copilul duce din nou cărămida la gură; dinţii lui se împlântă cu înverşunare în bulgărul roşietic, capul se smunceşte şi trage sălbatic. A rupt o fărâmă; acum începe să mestece cu încetineală, scrâşnind uscat în măsele. Şi copilul, fără să bage în samă străinul de alături, îşi urma cu stăruinţă cina.

Vraciu se plecă spre băiat şi-l bătu încetişor pe umăr.

— Ce faci tu aici?

Copilul se opri din mestecat, mâna îi căzu în jos; între degetele mici şi vinete de frig ţinea încă piatra roşie din care muşcase până atunci.

— Cum te cheamă?

Drept răspuns, copilul duse din nou cărămida la gură, ţintindu-şi privirea înegurată asupra străinului.

— Arunc'o!

Băiatul scăpă cărămida, care se rostogoli cu răsunet hohotitor în jos, pe trepte.

— Ridică-te şi hai cu mine, porunci Vraciu. Copilul încercă, dar nu izbuti. — Ai amorţit de frig! — se plecă şi-l ridică de subţiori. Vino să-ţi dau un ceai. Nu vrei?

Băiatul făcu semn din cap că vrea. Işi luă de jos băţul de drum — un gâtej strâmb — şi începu să coboare treptele târându-se cu greutate. Pantalonii lui peticiţi erau aşa de umflaţi în dreptul buzunarelor, că postavul putred sta gata să plesnească.

— Ce ai în buzunar?

— Am luat să aleg... îngână cu glas răguşit copilul şi scoase la iveală un colţ de cărămidă mânjit cu moloz.

— Aruncă tot! Vraciu vârî mâna într'unul din buzunare şi începu să azvârle bulgări roşii, cioburi de ghiveci, cioburi de olane încălzite în apropierea trupuşorului aceluia, al cărui sânge abia se mai zbătea în vine.

Il luă apoi de mână şi intră cu el într'o ceainărie de pe strada gării. Sala era plină. La măsuţele de lemn, pătate şi unsuroase, stau hamali gălăgioşi, cu şapca pe ureche, drumeţi încotoşmănaţi în haină de aba blănită, frânari ascunşi în mantăli negre, subt căciuli uriaşe, ţinându-şi aproape coşul cu provizii. Mirosul de tutun, de usturoi şi de lână umedă nu supăra pe nimeni. Fiecare îşi sorbea liniştit ceaiul, îşi fuma ţigara şi eşea grăbit, bocănind cu cismele spre uşă. In locul celor care plecase, feţe nouă intrau, băteau tălpile, suflau cu sgomot în pumnii îngheţaţi.

Vraciu puse pe băiat la o masă în fundul sălii şi ceru să-i aducă un ceai. Băiatul rămase nemişcat pe scaun; ochii lui cercetau speriaţi împrejur şi clipeau necontenit. Era un copil bălai, cam de vre-o zece ani. Avea obrajii supţi, galbeni şi pătaţi de vânătăi. Purta o haină cafenie prea mare pentru el. Bucăţi de căptuşală se arătau la subţiori, atârnau de poale, ca nişte lilieci agăţaţi prin locurile întunecate de unde venea.

O fată cu obrazul sulemenit puse pe masă un pahar cu ceai, şi o bucată de pâne.

— Bea încetişor, să nu te frigi, îndemnă Vraciu.

Copilul rupse o coajă de pâne, o muiă în pahar, suflă îndelung în ea, apoi o duse la gură. Mesteca încet şi întindea gâtul ca şi cum o piedică l-ar fi oprit să înghită.

Când sfârşi, rămase iar în nemişcare, cu privirile aţintite asupra lui Vraciu.

— Ai mai prins putere?

Băiatul făcu un semn cu capul.

— Să-mi spui acum al cui eşti şi cum te chiamă?

— Vasile al lui Ion Lungu din Vorniceni.

— Şi ce cauţi pe aicea singur?

— M'a luat astăvară domnu Calistru, care-i agint la bănci. Spunea c'are să mă ţină la el — că-s orfan... Bunica nu mă putea hrăni, că-i beteagă şi nevoiaşă. Ea mi-a dat voe şi eu am venit la domnu Calistru.

Da eu vreau să mă întorc la bunica.

— Domnu Calistru te lasă?

— El mi-a spus să plec, că nu-mi mai poate da de mâncare. Cucoana mă'ndemna mai de mult să-mi caut loc în altă parte. Aşa că atunci domnu a venit în bucătărie şi a început să vorbească repede către cucoana, pe urmă s'a 'ntors la mine, mi-a dat cinci lei şi m'a trimes în oraş să-mi caut de lucru şi gazdă în altă parte. Da' eu nu ştiu să umblu pe aici. M'au pus să tai lemne,—eu am tăiat, da' ei m'au alungat că lucrez încet. In alte părţi mă ţineau o vreme, pe urmă mă alungau. Spuneau că-s prea mic şi nu-mi plătesc nici măliguţa...

— De când umbli flămând?

— De trei zile.

— Şi cum te-ai gândit să rozi cărămidă?

— Umblam azi dimineaţă pe uliţele cu prăvălii. Erau atâtea bunătăţi prin ferestre, că mă durea capul şi plângeam când mă uitam. M'am dus, să nu mai văd; dar mi-era foame; muream de sfârşeală... şi-am luat să mestec ceva în gură...

La o masă alături se aşeză, vorbindu-şi singur în barbă, un bătrân înalt, cu faţă blajină.

— Dumnealui e dela gară? întrebă Vasile, după o lungă tăcere şi arătă cu degetul spre chipul vecinului.

— Da.

— Nu mă ia şi pe mine?

— Unde?

—Acasă la bunica; eu nu mai stau aici, eu vreau să plec înapoi, zise copilul cu tărie.

— Nu vrei să vii la mine?

— Eşti din oraş...

— N'ai teamă, nu-s ca domnul Calistru.

—Eu vreau să mă duc la Vorniceni, — strigă Vasile cu lacrimile în ochi — acolo nu mă lasa oamenii...

— Da' eu nu-s om?

— Nu.

— Cum?

— Dumneata eşti domn, rosti copilul cu seriozitate.

Vraciu amuţi. Ghicise ce se ascundea subt aceste vorbe nemeşteşugite. Gânduri şi credinţe demult îngropate în uitare i se trezeau în adâncurile sufletului. Ii era ruşine pentru tot neamul acelor care huzureau în nepăsare; îi era ruşine de nesimţirea lor; căci îşi da seama că nu era nici un cuvânt de ertare pentru păcatul pe care-l săvârşiseră cu acest copil... Căută grăbit prin buzunare, scoase toţi banii care-i găsi, şi-i întinse băiatului, ca şi cum şi-ar fi amintit o veche datorie.

— Mi-i dai mie?

— Da. Ia-i şi pune-i bine.

— Bogdaproste.

Vasile ascunse banii în sân; apoi se îndreptă spre bătrânul care se încheia la manta, gata de plecare.

— Ia-mă şi pe mine, moşule, am bani de drum! Obrazul i se rumenise; ochii îi străluceau de nădejde.

Omul întoarse spre copil chipul blând; sprâncenele lui albe se ridicară cu mirare.

— Da' unde mergi tu?

— La Vorniceni.

— Eşti de acolo?

— Da.

— Te iau, sfârşi bătrânul şi-l bătu prietinos pe spate, — dar, domnul te lasă?

Vasile căută cu spaimă la Vraciu; el era pentru acest copil înstrăinat, un duşman, asemănător domnului Calistru şi celorlalţi care l-au izgonit şi l-au lăsat flămând. Şi Vraciu nu mai găsi nici un cuvânt cu care să-l oprească.

Vasile porni alături de bătrân, târându-şi cu greu picioarele degerate. Uşa cafenelei se deschise larg: cei doi drumeţi se mistuiră în ntuneric.

*

Vraciu întârzie încă mult în ceainăria din strada gării. Uitase şi petrecerea dela Tudoran şi pe domnişoara Cecilia.

Un scrâşnit uscat, de cărămidă sfărâmată în măsele, întovărăşea ca un cântec nesfârşit, tristele gânduri care cercetau cărările cele adevărate ale vieţii.

STEJAR IONESCU

Marea invazie tătară

Multe şi de temut au fost năvălirile barbarilor în Europa. Mai toate neamurile au suferit din cauza lor. Departe însă, până în Apusul civilizat, n'au răzbit toate. Ostrogoţii şi Vandalii au cuprins Roma şi au stăpânit-o. Alţi năvălitori însă s'au oprit mai departe de Italia şi de Franţa, Galia cum i se zicea atunci. Numai Atila, marele cuceritor hun, a trecut atât în Italia cât şi în Franţa. In aceasta din urmă atât Parisul cât şi Orléans au fost atacate. Dar şi el tot acolo în Franţa a suferit o mare înfrângere. Ungurii deasemenea au fost opriţi de Germani la râul Seh când încercau să treacă în Bavaria. Bulgarii au fosa opriţi în Balcani de creştinismul bizantin. Avarii au fost zdrobiţi în câmpia panonică de mândrii ostaşi ai lui Carol cel Mare. Pecenegii au fost măcelăriţi la Sebunion de luptătorul între luptători Alexis I Comnen, împărat din Bizanţ. Mai târziu Turcii au fost opriţi la porţile Vienei, unde o colaborare româno-polonă a zăgăzuit şi această ultimă avalanşă năvălitoare. Deci toţi barbarii s'au oprit acolo unde au fost învinşi. Singurii mari cuceritori care s'au oprit, ba chiar s'au retras din posesiunile cucerite, fără să fi fost vreodată învinşi, au fost Tătarii, despre care vom vorbi acum.

Gingiz-han cucerise în douăzeci de ani toată Asia. Marşurile sale uriaşe făcute cu mare uşurinţă, au călcat vastul său imperiu dela Coreia şi China până la Urali, Caspica şi Persia. Pentru el şi armata sa un marş continuu de câteva zile, spre exemplu să înconjure dintr'odată marea Caspică, era socotit ceva foarte obicinuit. De aceea a putut să lase la moartea sa un imperiu întins pentru a cărui străbatere îi trebuiau unui călător aproape toate zilele unui an. El murise însă cu părere de rău că nu cucerise încă toate ţările Aupsului lumii, de care auzise vorbindu-se în timpul bătăliei dela Calca.

Urmaşul său, Ogodai, nu uitase dorinţa tatălui lui. De aceea opt ani mai târziu a adunat într'un sfat general pe toţi sfetnicii săi, pe toţi generalii şi pe toţi cei înrudiţi cu el, hotărît să înfăptuiască şi această cucerire. In urma acestui curiltai, Subotai cucereşte Bulgaria Mare de la Volga, unde văzuse încă din 1223, că poate să fie aşezată baza de operaţiuni pentru cucerirea ţinutului dintre marea Baltică şi marea Neagră.

Odată fixaţi acolo Tătarii cuceresc foarte uşor toate ţările ruseşti dela Riazan, Iaroslav, Suzdal, Novgorod. Smolensc, Periaslav şi vestita ţară a Kievului, marele întrepozit comercial. Apoi a căzut şi ţara de Halici. Totul a durat mai puţin de patru ani. Marii duci ai acestor ţări, au căzut morţi în luptă, sau au rămas tributari marelui Han. Numai ducele Mihail de Cernigov şi Daniel din Halici, au fugit în Ungaria. Această fugă a fost un bun prilej pentru Tătari să meargă mai departe.

Faima cuceririlor tătare străbătuse toată Europa. o groază de nedescris cuprinsese lumea întreagă. Se credea că Mongolii aceştia sunt oameni hidoşi trimişi de Satana din Tartar, să termine odată cu omenirea. Clerul săvârşea pretutindenea rugăciuni cerând protecţie divină împotriva puhoiului care se prevedea că va veni şi asupra lor. Bietul Papă Grigore IX, trimitea şi el scrisori de încurajare tuturor prinţilor cerându-le să se pregătească de luptă. La leturghie adăugase ruga: „Scapă-ne. Doamne, de furia Tătarilor!" Prinţii şi regii ţărilor necucerite încă deasemenea îşi fac curaj unul altuia tot prin epistole, dar nici unul nu s'a gândit şi nu a vroit să se unească cu altul, să lupte la un loc. Toţi îşi temeau peticul lor de pământ pe care credeau că-l vor putea apăra.

Poporul însuşi vedea prevestiri îngrozitoare. Iarnă lungă, stele căzătoare nenumărate, mamele năşteau monştri, cutremurele de pământ dărimau pe ici pe colo biserici şi catapetesme; par'că şi tâlharii erau mai mulţi. Sclavii nu mai ascultau de stăpân; aceştia nu mai îndrăzneau să-i pedepsească. Lumea uitase orice petrecere şi luase numai calea bisericii. Doar Dumnezeu de-ar fi putut să-i scape, căci toţi ştiau că Marele Han vroia să cucerească Roma, şi de se va putea, să meargă şi mai departe.

Mongolii ştiură să profite de această stare de îngrijorare. Trimit vorbă regelui Bela al Ungariei să vie la Cortul de Aur să aducă omagiu, supunându-şi de bună voe ţara. Dar regele n'a făcut acest lucru. Deaceea ei au trimis în toate părţile o pânză întreagă de spioni, în parte recrutaţi dintre Englezi şi Italieni. Prin ajutorul unui cleric maghiar au scris chiar o scrisoare Ungurilor, cerându-le să rămână pe loc, deoarece ei nu le vor face nimic. Vroiau pe semne să supună tot multul nat.

Apoi au dat ordin tuturor tumanelor să se adune cu orcanii în câmpul lor de concentrare, care forma zona de operaţiuni, la Lemberg-Przemysl, cuprinzând deci toate izvoarele Nistrului. Acolo au venit armatele lui Batu-han, ale lui Guiuc, Cadan, Caidu, Meungke, Ordu, Baidar şi Buri. Planul de luptă era dat de bătrânul general Subotai, marele cuceritor, care în şasezeci de lupte fusese învingător şi călcase de mai multe ori cu copitele calului său Coreia, China, Persia şi Rusia. Şi planul de luptă era acesta: trebuia mers drept la directivul principal: cucerirea Ungariei care prin Pusta sa forma a doua bază de operaţiuni pentru cucerirea restului Europei. Totul trebuia făcut cu cea mai mare prevedere. Trebuiau făcute anumite tulugme, adică „curbe ale steagului" de o parte şi de alta a liniei principale de luptă, spre a elimina posibilitatea de învăluiri. Erau foarte bine informaţi de forţele ce aveau de învins de au luat Tătarii atâtea măsuri de siguranţă. La urmă însă s'a văzut că nu era nevoie de chiar atâtea. Rezistenţa din faţă s'a arătat inferioară calculelor. De altfel şi mareşalul Foch făcuse calcule cu totul exagerate de ce material omenesc avea nevoe ca să poată pacifica Ungaria revoluţionară. Armata română redusă la cel mai mic efectiv şi cât se poate de insuficient dotată, a pacificat-o cu foarte puţini oameni şi în mult mai scurt timp. Totuşi au servit la ceva Tătarilor aceste flancări: au uluit pe toţi apărătorii, neştiind nimenea din ce parte se va produce atacul principal. Silindu-şi duşmanul să se împrăştie, Tătarii utilizau atât de des întrebuinţata lor stratagemă: diviziunea duşmanului spre a-l învinge pe rând, atacul principal trebuind să fie dat prin nordul Ardealului, ori mai sus, spre inima Ungariei.

Pentru aceasta ei au lucrat astfel: Armata de Nord cu Baidar şi Caidu, a înfrânt pe rând pe regii Poloniei şi Galiţiei, ajungând repede la Liegnitz, unde bat pe Henric al Sileziei, care rămâne pe câmpul de luptă. Generalii devastează Brandeburgul şi Saxonia, revin şi înving pe Venceslas al Boemiei. Din această ramură se despărţi în valea Vistulei, Şaiban care trece în valea râului Vag, asediază Olomuc şi se îndreaptă spre Pesta luând şi cetatea Vacz.

Armata de Sud, sub comanda lui Buri, trece prin Basarabia, peste Prut la Vadul lui Isac, şi de aci prin ţinutul Brăilei în câmpia românească atunci Cumania, dealungul Dunării, având misiunea de-a supraveghia malul drept al fluviului, de unde putea veni vre-un atac din partea puternicului ţar Ioan Asan II. Apoi a trecut munţii pe la Domaşna la Ceanad înfrângând pe banul unguresc de Severin, Oslu. Altă armată cu Bochetor şi Bugec, trece prin Moldova pe Prut, apoi pe Bârlad şi peste Siret în episcopia Cumanilor pe care-o devastează. Din această armată, o parte a mers pe valea râului Trotuş şi Oituz trecând in Transilvania şi cucerind castrul Sf. Spirit. Se bate cu Voevodul Ardealului în Ţara Bârsei şi-l înfrânge la 31 Martie 1241, lăsându-l şi pe el pe câmpul măcelului. Apoi scoboară pe valea Târnavei la Cetatea de Baltă, poate, trecând pe Murăş la Alba Iulia. Cealaltă armată merge pe valea Oltului şi cucereşte Sibiul, distrugând şi toată regiunea, cu mânăstirea Cârţa împreună. Toate armatele au pornit în marş forţat spre apus ocolind munţii Zărandului şi devastând Sebeşul, Orăştia şi Aradul. Obiectivul principal al acestei armate era să cucerească şi să stăpânească sudul Transilvaniei.

Dar fiindcă partea care părea mai greu de cucerit era tocmai Transilvania cea plină de cetăţi, Tătarii au crezut necesar ca flancgarda stângă să fie întărită şi de o a doua armată cu misiune specială de-a cuceri şi stăpâni nordul Ardealului. Această armată de siguranţă directă a centrului, pleacă din Bucovina sub comanda lui Cadan, trece munţii pe la Cârlibaba la Rodna, care este cucerită în ziua de Paşte, 31 Martie 1241. Intrebuinţează aici o tactică specială: întâi atacă cetatea cu un grup neînsemnat şi după o rezistenţă simulată dar dârză, se retrag spre seară. Rodnenii, oameni bogaţi, renumiţi exploatatori de argint, cred că au scăpat şi se hotărăsc să serbeze victoria. Se bea mult şi apărătorii asiguraţi se îmbată. Dar când se credeau fericiţi, crainicul din turnul de veghe vesteşte că „vin Tătarii!" Nimeni nu mai era în stare să lupte, — toţi au fost prinşi. Insă, spre uimirea lor, nu au fost trecuţi prin ascuţişul săbiei, cum au păţit-o cei din Chiev, ci au fost cruţaţi cu condiţia să li se dea şase sute de oameni călăuze până la Oradea Mare. Aceasta dovedeşte teama pe care o aveau Tătarii despre cetăţile din nordul Ardealului şi mai ales de străbaterea pădurilor dela Someş la Oradea. Ariscaldus, şeful cetăţii Rodna, e printre aceste călăuze. Cucereşte apoi Bistriţa, Dejul, Cluj-Mănăştur, Zălăul şi Oradea. Trupele acestei flancgărzi trebuiau să se unească în părţile crişene, cu ale grupului lui Buri, şi să meargă împreună peste Tisa la Pesta.

Armata de Nord cu Armata de Sud, cu toate bifurcările lor, aveau de scop să asigure operaţia repede şi sigură a Centrului. In adevăr armata de asalt, sub conducerea directă a celor doi generali, Batu-han şi Subotai, trebuia să plece cea din urmă, să nu aibe nici o rezistenţă în cale şi să ajungă tot odată, încercând războiul întâia oară chiar la Pesta. Această armată pleacă din lagăr abea la 11 Martie, când şi ajunge la cheia muntelui, pe care îl trecu a doua zi prin poarta Rusiei, de unde pe valea Latoriţei ajunse la Muncaci, Ungvar, în valea Tisei şi de aci la Dunăre între Pesta şi Vacz. Castelanul pus să apere această trecătoare, a fost înlăturat fără cea mai mică osteneală.

Punctul cel mai greu de cucerit era capitala Ungariei însăşi. Deaceea Subotai îşi concentrase aci toate marşurile. A şi încercat de mai multe ori să intre în cetate, dar n'a reuşit. In vremea aceasta regele Bela era într'o complectă nehotărîre. Poate că dacă ar fi atacat temeinic odată, ar fi reuşit să facă ceva. El însă aştepta mereu ajutoare şi scria tot timpul către toţi cerându-l. Uneori episcopii închişi în cetate, eşiau cu oastea lor, plictisiţi de a vedea întotdeauna sub ziduri pe duşmani bătându-şi joc de ei. Insă toate ieşirile lor erau repede înfrânte şi ostaşii exterminaţi. Erau deci pagube, deaceea Subotai alergă şi el la cursă, ca să nu mai piardă din efectiv. A ordonat un atac impetuos şi de lungă durată, angajându-se apoi în retragere ordonată, fără fugă,

(Continuare în pag. IV-a)

fă-ă pagubă. Ungurii crezând că se retrag definitiv, incapabili de înaintare, ies de-avalma din cetate şi-i urmăresc în grabă. Se adaogă chiar ajutoare care să asigure victoria. Şi Subotai nu se opreşte decât la mlăştinosul râu Sajo, la Miscolcz lângă Tisa. Aceasta şi din cauză că nu ştia soarta grupului care opera în Silezia Superioară *. Regele vine cu armata şi o aşează în faţa armatei mongole, peste râu, într'o foarte bună poziţie, dar nu ia suficiente măsuri de apărare a vadurilor. Abea un cap de pod a fost bine apărat, dar nu până la sfârşit. Peste noapte însă Tătarii, printr'un ocol de 4—5 ore de marş, trec apa şi înconjoară tabăra, care tot din nechibzuinţa regelui se transformase în redută, prin aranjarea şi legarea carelor de jur împrejur, fără a mai da nici măcar posibilitatea retragerii, unei armate aşa de impozante de peste 100 mii de luptători.

Intr'o dimineaţă întreaga armată era spulberată. Incercările de rupere a cercului morţii nu reuşesc decât acolo unde vroiau Tătarii. In adevăr ei le dădeau drumul pentru ca apoi, din spate, să-i măcelărească cu mai multă uşurinţă pe cei fugiţi.

Majoritatea armatei regale rămâne pe câmpul de luptă. Trei arhiepiscopi şi trei episcopi deasemeni. Intre aceştia se numără episcopul Reinaldus al Transilvaniei, cum şi prepozitul bisericii din Sibiu. Numărul nobililor şi al principilor morţi, e necunoscut. Tot aici cad sdrobiţi şi toţi mândrii Templieri, călugării cavaleri ireproşabili, veniţi în ajutorul regelui. Coloman, fratele regelui, e rănit şi moare în retragere. Insuşi Bela nu găseşte scăpare decât în insula Veglia, pe Coasta Adriaticei. Intr'un singur iureş Ungaria cădea înfrântă.

Dar Tătarii nu trec Dunărea decât la Crăciun, pe ghiaţă. Cadan, aspru urmăritor, e în urma regelui, dar nu-l urmăreşte şi pe apă. Batu-han şi Subotai atacă, iau cu asalt şi stăpânesc cetăţile şi oraşele Gran, Székes-Fehervat, Giör şi Vezsprim, ajungând la porţile Vienei, pe care o asediază.

Se pare că Veneţienii au profitat de această invazie, însă nu au pus la dispoziţia Tătarilor corăbii în Adriatică, să urmărească pe rege. S'ar fi jucat prea mult cu focul. Apoi Tătarii au înaintat până în Tagliamento, de unde s'au întors în Austria. Pe Ardeal se pune conducător tătar, care obligă să se dea curs liber monedei tătare, ca şi celei bizantine şi veneţiene.

Regele, din insula de fugă, scria scrisori desnădăjduite tuturor vecinilor şi mai ales Papei. Işi îngroapă în durere, la Spalato, două fiice moarte în această îngrozitoare băjenie şi aşteaptă să dea Dumnezeu vre-un noroc neaşteptat. Şi norocul a venit. După o beţie cum numai mongolii aceştia ai ţinuturilor aspre ştiau să facă, marele han Ogodai moare tocmai când porţile Vienei cercau să fie forţate. Şi, caz rar în analele unei armate învingătoare, generalii, împreună cu învingătorul ambiţios Batu-han, se retrag. Ungaria, şi odată cu ea Europa, sunt salvate.

Procedeul electiv mongol cerea ca la alegerea unui nou mare han, să fie prezenţi la Cortul de Aur, toţi generalii cu armatele lor, toţi fiii marelui han şi toţi cei din neamul „Fiului Oceanului". Batu-han care avea cele mai multe drepturi, ambiţiona să fie numit mare Han în locul unchiului său. Deaceea s'a grăbit către Caracorum, lăsând în părăsire roadele unei atât de straşnice victorii. Insă curiltaiul nu l-a ales pe el, şi atunci marea lui ambiţie s'a mărginit să întemeieze o împărăţie nouă, dela Urali până la Carpaţi, aproape independentă de marea împărăţie, care cuprindea toată China şi se întindea dela Corea şi până la Bagdad. E vestita *Oardă de Aur*.

Povestea acestei invazii nu se termină aci. Cuceritorii s'au întors, nu însă fără profit. Dacă Ungaria şi Polonia au rămas tot libere, însă ţările locuite de Români şi cu imperiul lui Ioan Asan II, care tocmai atunci murea, rămân sub stăpânirea lor. Batu-han dela Volga ţinea continuu socotelile veniturilor acestor ţări. Şi când stepa rusească nu dădea deajuns hrană Tătarilor şi dobitoacelor lor, atunci tot ţările noastre erau rezervorul hranei lor. Şi nu arareori trecătorile Carpaţilor i-au văzut trecând în iureşe sălbatice, luând cele de trebuinţă, peste cislă şi fără tarcan.

Iar noi, atât de mult râvniţi de coroana apostolică a Ungariei, am preferat această depărtată stăpânire, care ne dădea măcar posibilitatea să ne întemeem nu numai o ţară, pe care o aveam, ci şi o domnie, care era a noastră, nouă, liberă de alte obligaţii şi puternică, chiar dacă printr'o curiozitate a modei, care atunci era influenţată de Orient, dinastia ei îşi va lua un nume oriental, Basarabă, ca să sune mai plăcut urechilor stăpânilor parfumate cu atât de mult plăcut lor parfumul de ceapă. Şi fără îndoială, menţinerea noastră ca stat nou, care strica sistemul medieval, care nu concepe nici stat nou, nici mai cu seamă domnie nouă, se datoreşte faptului că tocmai în această vreme a formării statului nostru au fost două stăpâniri, două coroane de concepţii atât de deosebite, care ne doreau. Iar noi, ca să nu cădem sub dominaţia distrugătoare a regelui apostolic, ne-am legat de stăpânirea mongolă — poate tot aşa cum va fi fost mai nainte cea bizantină — care ne dădea libertatea necesară ca să ne mişcăm, formal păstrând platonice legături de vasalitate cu regele de concepţie papală.

AURELIAN SACERDOŢEANU

---

* Cum însă la Tisa nu se adunaseră decât armatele lui Şaiban şi Buri, deci câte una din fiecare flancgardă, mai de grabă cred că totul a fost intenţionat, restul armatelor trebuind să rămâe în parte să stăpânească ţinutul din urma grosului armatei, adică în Polonia şi în Ardeal.

Antologia Dragostei şi a Femeii

Toată lumea este de rea credinţă în dragoste. — (G. de Porto Riche).

Dragostea: Facem dintr'o mică fiinţă banală şi mincinoasă centrul universului. (Ed. Jaloux).

Celibatar, nu ştii nimic despre femei; căsătorit, nu le cunoşti decât după propria-ţi femee. — (J. Rostand).

Dragostea este mare. Mai mare decât poate cuprinde o biată inimă de femee, efemeră şi nenorocită.— (Fr. de Miomandre).

Dacă prodigioasa activitate pe care o întrebuinţează multe femei la a nu face nimic ar aparţine bărbatului, nu îndrăznim a gândi unde ar fi ajuns progresul. — (Ch. Hirsch).

Totdeauna este un colţ de tăcere în cele mai sincere confesiuni ale femeilor. — (P. Bourget).

Femeile nu păstrează decât micile confidenţe pentru a merita într'o zi prin aceasta să primească pe cele mari, şi să le răspândească. — (P. Louys).

Comparând în totalul lor bărbatul şi femeia, se poate spune: femeia n'ar avea gustul podoabelor dacă n'ar şti prin instinct că joacă al doilea rol. — (Fr. Nietzsche).

A iubi, însemnează a face un pact cu durerea. — (M-lle de Lespinasse).

Orice femee, luându-şi un amant, ţine mai multă socoteală de modul cum celelalte femei privesc pe acel bărbat, decât de modul cum îl priveşte ea însăşi. (Chamfort).

Alese şi traduse de
AUREL GEORGE STINO

Statistică

— La un miliard de bărbaţi, sunt un miliard şi şaptezeci de milioane de femei; cu alte cuvinte, sunt şaptezeci de milioane de femei mai mult...

— Şi n'ai pus-o la socoteală pe nevastă-mea!

CARTEA CAUTATA
ŢĂRANI
ŞI
TÂRGOVEŢI
ROMAN de I. ŞT. IOACHIMESCU
EDIŢIA III-a
280 pagini, 40 lei
EDITURA „ADEVERUL" S. A.

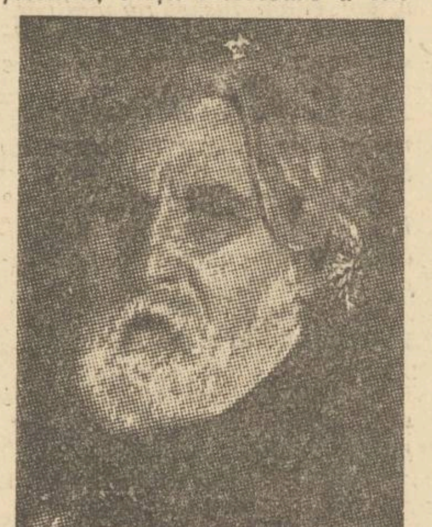

Ivan Turgheniev

S'au împlinit cincizeci de ani dela moartea lui Turgheniev. Această aniversare a prilejuit pretutindeni evocarea figurii grandioase, dar totodată simple şi complexe, candide şi misterioase a neîntrecutului povestitor, a cărui operă a rămas până azi tot atât de proaspătă şi de parfumată ca odinioară.

In Franţa, care l-a adăpostit şi l-a cunoscut mai de-aproape, comemorarea aceasta a avut un caracter mai intim şi, între alţii, Edmond Jaloux i-a închinat un articol mişcător.

Unii scriitori, — se exprimă Jaloux, — au fericirea de a trezi după moartea lor sentimente de pietate aproape amicale; aceştia nu sunt totdeauna cei mai mari, sunt însă cei mai intimi, cei care se adresează sufletului, vieţii interioare a citi-

Ivan Turgheniev

torilor... Turgheniev e iubit întrucâtva cum e iubit Joubert, Pierre Loti sau Rainer Maria Rilke. George Moore spunea, către sfârşitul vieţii sale, că după ce a admirat atâţi pictori şi atâţi scriitori, nu mai rămăsese sensibil decât în faţa unui tablou de Corot sau a unei povestiri de Turgheniev; Eugène-Melchior de Vogüé, pusese şi el alături pe cei doi artişti. Ei au, de fapt, comun o perfecţiune voalată, o preciziune aproape infailibilă şi inexplicabilă şi darul de a pune poezie în lucrul cel mai simplu, cel mai cotidian.

Ivan Sergevici Turgheniev a venit la Pris, prima dată, în 1844. El a urmat-o pe Pauline Viardot, care-i fusese prezentată la Petersburg şi de care se îndrăgostise la prima vedere. Aceasta s'a întâmplat la 1 Noembrie 1843 şi Turgheniev a rămas de atunci aproape necurmat credincios acestei dragoste, până la 3 Septembrie 1883, când a murit vorbind tot despre ea. Dacă a revenit cu regularitate în Franţa, aceasta s'a întâmplat numai din pricina ei; dacă s'a fixat mai târziu, aceasta se datora tot numai ei. Odată, el i-a scris: „Vă pot asigura că simţământul meu pentru dvs. are ceva pe care lumea nu l-a cunoscut nici odată, ceva care n'a existat nici odată şi care nu se va mai repeta".

...Edmond de Goncourt l-a descris astfel: „Turgheniev, uriaşul blând, barbarul amabil, cu plete albe căzute pe ochi, cu cuta profundă care-i brăzdează fruntea dela un capăt la celălalt, asemenea făgaşului lăsat de roata unei căruţe, cu graiul copilăresc, care te farmecă prin amestecul de naivitate şi fineţă, — iată seducţiunea rassei slave, seducţiune relevată la el prin originalitatea unui spirit personal şi prin cunoştinţe imense şi cosmopolite". Elémir Bourges, care în tinereţă îi văzuse într'o zi pe Flaubert şi pe Turgheniev intrând împreună la „Civette" pentru a cumpăra ţigări de foi, îmi spunea că a rămas impresionat de alura colosală a acestor doi uriaşi, pe care toată lumea îi urmărea cu privirea, într'atât îi uimeau pe trecători. Oamenii prea mari sunt arareori porniţi spre acţiune, caşi cum această excesivă înălţime i-ar stânjeni, producându-le anumite dificultăţi de mişcare în mijlocul celor-

Ceva mai mult. Turgheniev a avut o mamă groaznic de tiranică şi care l-a făcut să simtă jugul unei voinţe inflexibile. Urmarea a fost că a devenit nehotărît. Mult timp, literatura constituia singura lui consolare. „Odinioară, spuse el unui prieten, îmi era drag să lucrez cum ţi-e drag să mângâi o femeie. Simţeam o adevărată voluptate să visez o operă sau s'o corectez". Lucrul, d-na Viardot şi vânătoarea au fost cele mai puternice pasiuni ale sale. Dar nu-i oare destul de mult să ai trei pasiuni mari?.... I s'au reproşat părerile lui schimbătoare. In Franţa bârfea Rusia; în Rusia critica Franţa. El le iubea pe amândouă, dar defectele acestor naţiuni îl iritau.

...Raporturile cu marii săi confraţi ruşi au fost extrem de dificile. Se ştie că Dostoievski îl ura; el a făcut dintr'însul o caricatură nedreaptă şi înfiorătoare în „Posedaţii". Leon Tolstoi i-a spus— din maliţiozitate curată şi poftă de experienţă asupra altora — atâtea lucruri jignitoare, încât Turgheniev a rupt orice legătură cu el. S'au şi duelat de două ori. Dar înaintea sfârşitului său, Ivan Sergevici îi scrise autorului romanului „Război şi Pace" o scrisoare admirabilă; era în clipa când Tolstoi se hotărâse să renunţe le literatură, pentru a se consacra apostolatului: „Iţi scriu numai pentru a-ţi împărtăşi cât sunt de fericit de faptul că ţi-am fost contemporan şi pentru a-ţi adresa o ultimă rugăminte. Prietene, întoarce-te la activitatea literară. Acest dar, care-ţi aparţine, îşi are acelaş isvor ca toate celelalte. Cât mă simt de fericit la gândul că această scrisoare ar putea să te influenţeze.... Nu mai pot nici să vorbesc, nici să mănânc, nici să dorm. Insăşi pomenirea acestor lucruri mă oboseşte. Prietene, scriitor mare el pământului rusesc, ascultă-mi rugămintea".

Sfârşitul lui Turgheniev a fost extrem de dureros. Era obsedat că-l urmăreşte eşecul. Cei mai mulţi oameni au sentimentul de a-şi fi irosit viaţa din pricina contrastului dintre ţinta ambiţiunilor tinereţii lor ajunsă la capăt şi rezultatele mediocre dobândite la maturitate. Numai vanitoşii scapă de această impresie penibilă, şi Turgheniev era un artist prea mare pentru a fi vanitos. Ultimele lui cuvinte, ultimele lui scrisori sunt de o amărăciune cumplită. Intr'o zi spuse unui prieten:

„Urât lucru şi moartea asta! N'am avea de ce ne plânge dacă ne-ar omorî deodată, sfârşind pentru todeauna. Dar ea se furişează în ascuns, asemeni hoţului, îi răpeşte omului tot sufletul, dragostea lui de frumos, inteligenţa; ea se năpusteşte asupra însăşi esenţei fiinţei omeneşti. Singur învelişul rămâne..."

Şi el adăugă aceste cuvinte profunde:

„Da, moartea e o minciună!" Poemele sale în proză sunt străbătute de aceleaşi strigăte caşi „Cartea lui Lazăr" a lui Heinrich Heine. (A murit de altfel, caşi acesta, de o maladie a măduvei spinării).

„Vrăjitoarele, fantomele şi vedeniile îmi apar mereu în minte... scria el; dar vai! nu există nici fantome, nici puteri năprasnice şi suprapământeşti. Ceeace este grozav, e că nu există nimic grozav, că însăşi esenţa vieţii e mediocră, fără interes şi deşartă până la degradare..." Sau spunea: „Mi-e milă de mine însumi, de ceilalţi, de toţi oamenii, de animalele sălbatece, de păsări..., de tot ce are viaţă", sau: Vrei să trăieşti liniştit? Invaţă să cunoşti oamenii; dar trăieşte singur, nu întreprinde nimic şi nu regreta nimic. Vrei să trăieşti fericit? Invaţă mai întâi să suferi!".

PRIMII PAŞI

Celor care au venit

Noi,
toţi v'am aşteptat...
Şi aţi venit...
Dar n'am găsit
în voi
nici un ecou,
din dragul nostru mi[...]
ciudat
şi nou...
Credeam că gura voastră de carmin,
poartă otrava
etichetatelor fiole
şi picură încet,
în ritmul violet
al nopţilor — venin,
cum picură parfumul din corole.
Ca o stamină,
care iese din pistil,
capricios de femenină,
purtând polenul îmbălsămatului alcov,
întrezăream cum trupul vostru proaspăt şi subtil
răsare, crud
din falduri mauve.
Şi noi credeam că'n ochii voştri,
e febra apelor din Java
şi'n spasmuri, lava
bacantelor cu plete de tăciun, din Sud...
Noi,
toţi v'am aşteptat;
şi aţi venit....
Dar n'am găsit
în voi,
nici ce-am dorit,
nici ce-am visat...

E. DONAR

Regretul

Sunt dactilografă săracă. Nu prea am de lucru şi zile dearândul cutreer casele care, prin anunţuri în ziar, caută o dactilografă.

Intr'o zi ploioasă, cetesc un anunţ care, după toate aparenţele, are şansa să-mi ofere mai mult de lucru. Nu mă speriu de ploaie, ci veselă în speranţa unui câştig care să-mi dea câteva zile de hrană mai îmbelşugată şi speranţa câtorva lemne în soba îngheţată, mă duc prin burniţa rece la adresă.

Ajunsă la destinaţie aflu că un domn are nevoie de copiat nişte manuscrise, dar că încă nu sunt gata şi să reviu a doua zi. Tristă, iluzia căldurii s'a dus, mâncarea va fi tot atât de frugală ca mai înainte, o iau încet pe Calea Victoriei, că poate mergând să mă mai încălzesc. Mi-era jale să mă duc acasă, să mă închid în frig şi să aştept un nou anunţ în ziar, căci ştiam din experienţa mea bogată, ce însemnează amânarea. Sunt sute de dactilografe care se oferă cu preţ mult mai convenabil şi care, prin drăgălăşenia lor, capătă ce vor. Imi blestemam soarta care m'a făcut atât de urâtă şi neaptă linguşirilor, căci numai aşa poate reuşi o fată; se caută mai ales, nu să scrii bine la maşină ci să fi drăguţă şi drăgălaşă.

A doua zi de dimineaţă inima mi se strângea cât un purice, mi-era foame şi frig. să mă duc? să nu mă duc? Nu aveam curajul să merg dar nici pe acel să pierd poate o lucrare de câteva luni. Mi-am luat inima în dinţi şi m'am dus; mă rugam lui Dumnezeu să nu fie acasă acel ce trebuia să-mi dea lucrarea, decât să refuze a mi o da. Liftboy-ul îmi zise că acasă. fui introdusă într'un birou elegant, aci înconjurat de cărţi şedea un domn, tânăr foarte simpatic; mă pofti să iau loc şi întrebă dacă ştiu să scriu la maşină perfect. Cu toate că nu ştiu să scriu perfect nu m'am dat în lături să mint afirmativ, ba chiar m'am lăudat că bat 100 de pagini pe zi cu toate că deabia pot bate vre-o 60; mint eu când sunt bine dispusă, fără pic de jenă, darmi-te acum când nu mai puteam de foame.

— Nu cred, D-şoară, să scri 100 pagini pe zi, eu mă mulţumesc cu 70, dar vom vedea.

— Cum să nu scriu, domnule, stau şi eu seara mai târziu.

A trebuit să aştept puţin până îşi va mai aranja care manuscris să-mi dea, în timpul acesta mă roagă să iau o ţigară. Eu de obiceiu nu fumez, dar din când în când, dacă mă aflu între fumători o fac; acum nu am vrut să fumez. De altfel am venit ca simplă dactilografă şi nu înţelegeam să mă apropii de clienţii mei mai mult decât necesita absoluta nevoie. Dar dactilografele au un renume!

— Dece nu fumezi, d-şoară, cum se poate, acum toată lumea fumează.

— Nu merci, nu sunt obişnuită.

— Eşti măritată?

— Da.

— Şi bărbatul ce zice?

— Ce să zică? E mulţumit că pot să-l ajut şi eu cât de puţin.

— Cât câştigi pe lună?

— A, nu mult, 700—800.

— Dar cum poţi s'o duci, câştigi foarte puţin.

— E!

— Şi nu-ţi înşeli bărbatul?

Dacă nu trebuia să iau dela el de lucru, i-aş fi tras o palmă, dar trebuia să zâmbesc, am mai fost dealtfel întrebată aşa, şi niciodată nu am tras palme drept răspuns.

— Depinde, am zis zâmbind.

— Ei, nu vrei să păcătuim amândoi?

— Nu.

— Dece? Nimeni n'are să ştie.

— Fiindcă nu vreau.

—Vrei să spui că nu-ţi înşeli bărbatul?

— Am spus eu asta? Dar nu vreau acum.

In fine m'am sculat de plecare, îmi dă lucrarea şi-mi zice:

— Atunci adu mâne lucrarea şi răspunsul; vezi, poate te răsgândeşti.

Am plecat încet pe scară. Eram măgulită niţel că am fost dorită. Nu mă gândeam ce are să fie mâne. Voiu vedea. Ajunsă acasă am avut curajul să mai cumpăr lemne pe datorie, căci mâne voiu avea bani, şi puţină mâncare. Am lucrat şi nu aveam alt gând decât să isprăvesc lucrarea cât mai repede. Aveam ambiţia să isprăvesc la data fixată. Dar seara la 10 când, frântă de oboseală m'am culcat, nu mă lăsa gândul să dorm. Dacă aşi ceda poate ar fi o legătură pe durată mai lungă şi voiu avea un timp mai îmbelşugat, şi chiar de va fi o aventură de o zi, nu e păcat sămi înşel bărbatul, că nu mă iubeşte. El dormea, şi-i auzeam respiraţia liniştită alături de mine; am întins mâna şi ţinea corpul lui îmbrăţişat. Ei şi, parcă ar şti, am să am şi eu o aventură, mai la urma urmii nu e o nenorocire şi cine stie dacă nu-mi aduce noroc. Nu, dar nu se poate, are să cunoască în faţa mea că l-am înşelat, cum se poate oare ascunde aşa ceva? Năduşeli treceau prin mine, ce să fac, nu voiu înebuni dacă cedez? Nu are să se cunoască? Vai ce drăguţ este. Şi ce bine ar fi la el în braţe, şi îl strâng pe bărbatul meu mai aproape de mine, ah, ce bun ar fi sărutul lui. Mă va iubi mult sau nu ar vrea să mai mă vadă? Ii cedez. Ce, mai la urmă toate femeile o fac, dece aşi fi excepţie? Numai de m'ar iubi un moment, nu nu poate să mă iubească, nu mă cunoaşte, nu m'a văzut decât o singură dată. Dece i-aşi ceda, ce, n'are să mă iubească decât un minut şi eu voiu rămâne cu dorul în mine, căci de pe acum îl şi iubesc, mă înfioară numai gândul că voiu mai fi singură cu el, ce bine trebue să ştie a îmbrăţişa. Până şi în somn am vorbit de el, mi-a zis-o bărbatul meu care m'a surprins, dar eu i-am replicat, că, ce ştie omul când doarme, cine ştie ce am visat. Şi bărbatul meu nu a bănuit un moment că sunt pe punctul de a-i pune coarne. Nu, sunt hotărâtă, nu-l înşel.

Lucrarea nu am isprăvit-o totuşi decât mai târziu cu o zi, scriam cu maximum de bună voinţă numai 50 de pagini pe zi şi asta până târziu noaptea. Când am venit la el mai erau acolo şi alţii cu manuscrise, eu eram hotărâtă să nu cedez în nici un caz. Fiind săracă nu aveam dessous frumos şi nu voiam să mă umilesc în faţa unui bărbat atât de elegant şi care mai ales îmi plăcea. Peste noapte, am început să-l ador. Au fost deajuns 2 zile ca propunerea unui bărbat să mă zăpăcească într'atât, că de mi-ar fi cerut orice aşi fi făcut pentru el, dar să-i arăt dessous-ul meu sărăcăcios, nu. A preluat foarte serios lucrarea, nici cu o privire nu a arătat că-şi mai aminteşte de discuţia care pe mine m'a făcut să-mi pierd firea. Mi-a mai dat alte lucrări şi m'a rugat să fiu mai promptă, şi să le aduc cât mai repede posibil.

Un oftat de uşurare am slobozit când am ieşit în stradă. Bine că s'a întâmplat aşa cum nici prin gând nu-mi trecuse, adică să mai fie cineva la el şi să nu mai putem vorbi între 4 ochi.

Dar sbuciumul meu nu s'a isprăvit, mai trebuia doar să merg să duc lucrarea ce o aveam acum în mână, poate că totuşi n'a uitat de cererea lui şi când voiu veni va găsi moment prielnic să şi-o repete. Altă noapte de întrebări, iar alternanţa între da şi nu, aveam mii de motive pro şi tot atâtea contra. Dar, s'a întâmplat că nu mai avea mult de lucru, mi-a preluat lucrarea cum mi-o predase ultima oară şi nici cu o privire nu m'a învrednicit mai mult ca pe oricare altă persoană indiferentă.

Am scăpat de îndoiala mea, dar şi azi mai am un regret că nu s'a întâmplat ceeace mă înspăimânta atât de mult. Aşi fi fost şi eu în rând cu femeile moderne. Dar dacă nu mi se iveşte ocazia!

NICKI BLOOM

Scenetă

A trecut un automobil —
Şi era atâta chin şi spaimă!
A crescut în urmă-un nor de praf
Şi s'a auzit pe-aproape-un ţipăt de cop[il]

Oamenii s'au adunat buluc în stradă.
Cineva căzu de la etaj
Şi-a rămas neluat în seamă pe pavaj.
— Ploaie grea de lut a prins să cadă.

A venit în fugă un gardist.
O doamnă bătrână a plecat spre casă;
O ploua grozav şi şi-a uitat umbrela 'nchisă.
Un plop îşi lăsase frunzele 'n jos trist...

A trecut un automobil —
Şi era atâta chin şi larmă!
A căzut sub roate un copil
Şi din urmă cineva a tras un foc de armă.

MIRCEA FARCAŞ

Coșbuc și Haret

Dintre poeții noștri George Coșbuc a avut fără îndoială cea mai solidă cultură clasică.

Totuși în cercetările critice asupra operei sale poetice nu s'a insistat aproape de loc asupra acestui clasicism al „poetului țărănimii" noastre. Aceasta probabil din cauză că natura inspirației sale poetice este mai cu seamă poporanistă și națională-patriotică.

Acest clasicism (chiar dacă facem abstracție de traducerile sale numeroase din poeții clasici antici, se manifestă prin obiectivismul său liric, pe care nici premergătorii, nici contimporanii lui subiectivi nu l-au avut. Impersonalismul și umanitarismul l-au îndemnat să dea cuvenita atenție sbuciumului sufletului omenesc, naturii nepăsătoare și să prefere la alegerea izvoarelor sale de inspirație pe cele epice, ca d. e. faptele și eroii din istoria noastră națională.

Limba bogată, epică prin poporanismele și arhaismele lexicului său, apoi versul impecabil

Spiru Haret

și melodios dau încă o dovadă de grija cea mare ce o purta acest clasic formei poeziilor sale.

Dar chiar dacă aceste însușiri ale poeților clasici ai antichității nu ar părea destul de pronunțate și desvoltate la acest poet modern, social și național, totuși preocuparea sa permanentă de a reînvia în limbă românească pe clasicii antici, near îndreptăți să-l socotim printre admiratorii și discipolii clasicismului.

Nici Alecsandri, nici Eminescu n'au îndrăznit să se apropie de Omer, Anacreon, Aristofan, Virgiliu, Catul, Plaut, Terențiu, Dante și alți uriași ai clasicismului. Prin faptul că a încercat și a izbutit să-i transpună în românește, Coșbuc trebuie socotit printre creatorii poeziei noastre epice culte și deci ai baladei epice-istorice românești, singura în literatura noastră, care poate reprezenta cu cinste epopeia națională, care din atâtea motive n'a putut lua ființă la noi.

Pentrucă ne ocupăm de astădată numai sumar de clasicismul lui Coșbuc, vom releva faptul că a scris și două ode.

Cu toate că de origină clasică antică, odele sunt mai frecvente la alți poeți ai noștri, deși aceștia n'au fost deloc clasici. Poate și în faptul că a scris numai două ode, trebuie să vedem o atitudine de clasic: puterea de stăpânire, măsura bunului simț, care nu admite să atingi coardele lirei în preajma fiecărui muritor de rând.

Dacă Eminescu a cântat în tinerețe pe Aron Pumnul și pe Ion Heliade Rădulescu, Coșbuc va cânta pe Timoteiu Cipariu și pe Spiru C. Haret.

Primului îi închină Coșbuc oda „*Non omnis moriar*" cu prilejul morții sale (1887, August 22). Invățatul blăjean a fost una din cele mai mari figuri ale Românismului de peste munți la sfârșitul veacului al XIX-lea și era firesc să stârnească prin viața și opera sa admirația tânărului poet ardelean.

Oda închinată lui Cipariu a fost scrisă de Coșbuc la vârsta de 21 ani, este deci un produs al tinereții poetului ardelean.

Altfel stau însă lucrurile cu a doua odă, închinată marelui bărbat de școală, care a fost profesorul și ministrul Haret.

La 1911 admiratorii lui Haret au ținut să-i aducă un omagiu în scris cu prilejul împlinirii de 60 ani de viață. Și este semnificativ că în fruntea volumului uriaș de 1221 pagini, scrise aproape exclusiv de reprezentanți ai școalei și bisericii, sunt puse cele trei strofe ale lui Coșbuc, singurul poet-colaborator la această operă omagială.

Coșbuc avea la 1911 vârsta de 45 ani, era în puterea vârstei și trăia la București, unde putea observa, urmări și aprecia de aproape pe Haret și opera acestuia. Vom găsi deci în oda poetului mai puțin entusiasm juvenil, în schimb o mai adâncă și matură judecată asupra omului, căruia i se aducea prinosul de admirație al învățătorilor și preoților unei țări întregi.

Nepurtând nici un titlu și fiind pusă în fruntea cărții, oda lui Coșbuc ține loc de prefață.

Iat-o:

Bârfirea ca monstru-o văzui alergând.
Iar gura ei numai ecouri,
Cu negrul cărării noroiu mărităind
Virtutea din cel ce-i virtute cătând.
Dar faima cea putred'a celui flămând
De faimă purtând-o prin nouri.
Nici team' ori mânie, ci-uimire mi-a pus
In suflet durerea acestor
Nevrednice 'ntoarceri cu josul în sus:
Căci nu-i apăra să nu fie ce nu-s
Nici brațul pe-Ahil și pe Socrate „nus" *.
Nici vârsta cea multă pe Nestor.
Cu scut și săgeată vrei lupta? S'o lași,
Copile căci scut îți e timpul,
Săgeți însă Zeii și drepții tăi pași.
Privește tăcând vuitorii trufași:
Pe-un munte fu munte urcat de-uriași
Și tot nu bătură Olimpul!

Cântăreț optimist al vieții, care a închinat imnuri luptei biruitoare a vitejilor, care știu pentru ce luptă și înfruntă primejdiile, — Coșbuc a trebuit să privească cu admirație sinceră pe bărbatul îndrăzneț, înțelept și priceput, care și-a închinat toate silințele vieții înălțării poporului nostru dela sate prin școală.

De aceea l-o fi mâhnit și revoltat bârfelile și defăimările

Gheorghe Coșbuc

celor, care, „*flămânzi de faimă*" încercau să târască în „*negrul cărării noroiu*" această „*virtute*" personificată a neamului nostru.

Fără a-l numi pe nume pe Haret (cum au făcut aproape toți autorii noștri de ode), fără a-i înșira și preaslăvi virtuțile și faptele, — Coșbuc reușește totuși a-l înălța în Olimp prin punerea lui în contrast cu pigmeii slabi, bârfitori, dar trufași.

Fără a fi turburat de *teamă ori mânie* la priveliștea încercărilor neputincioase ale acestor iconoclaști, Coșbuc, asemeni unui adevărat fiu al anticei Elade, simte numai *uimire*, căci:

...nu-i apăra să nu fie ce nu-s
Nici brațul pe-Ahil și pe Socrate „nus",
Nici vârsta cea multă pe Nestor.

Printr'o sugestivă, dar discretă asemănare cu Ahil, Socrate și Nestor, Coșbuc ne face să pătrundem pe deplin personalitatea unui contemporan al său, care, fără să fi fost un erou din vremurile lui Omer, sau un filosof din Atena lui Pericle, a fost totuși un bărbat mare, demn de lauda și recunoștința compatrioților săi.

LIVIU MARIAN

*) **„Nus"**, cuvânt grecesc, însemnează **înțelepciune.**

BRUNO PROCHASKA

Arta de a rămânea tânăr

Mijloacele cosmetice produc o tinerețâ aparentă; autosugestia lui Coué îți provoacă în cazul cel mai bun sentimentul că ești tânăr; chirurgia modernă poate transforma străbunici în bunici; dar nici unul din aceste mijloace n'are darul de a te face într'adevăr tânăr. Reîntinerirea e cu neputință. O asemenea problemă nu există. Singura chestiune care se pune e de a *rămânea* tânăr, dacă mai ești. Mijlocul e cât se poate de simplu: Să eviți tot ce te poate îmbătrâni. Voiu da mai jos câteva rețete practice și discrete.

Ferește-te de posturi de conducător. Așa numita responsabilitate, care constă în aceia că nu mai poți lăsa pe altul să ducă grija neroziilor tale, te învălue într'o atmosferă de demnitate apăsătoare, care esclude dintru început elasticitatea tinerească.

Un consilier e totdeauna bătrân, chiar dacă nu slujește decât de doi ani. Tot astfel directorii generali, membrii consiliilor de administrație, directorii și conducătorii diverselor întreprinderi. Intreg aparatul legat de situația lor, dela mobilierul respectuos până la cel mai supus subaltern le împrumută, odată cu misterul care-i înconjoară, gravitatea sfincșilor și a piramidelor egiptene, care răspândesc în jurul lor un aer de mormânt. Din această pricină, personalitățile conducătoare îți fac totdeauna o impresie de bătrânețe. Nu acelaşi lucru se petrece cu președinții și miniștrii, care ocupă rar posturi conducătoare.

Mai sunt și banii, căci și ei te îmbătrânesc devreme. In fond, tinerețea ia sfârșit în clipa când începe goana după bani. Deci, cine vrea ca starea paradisiacă a tinereții să dureze, să aibă grijă să nu-i fie nici odată portofelul prea plin. Acest lucru e ușor realizabil. Cine nu cunoaște un mijloc mai bun să ocupe pur și simplu o slujbă la Stat. Să nu se uite a se face deosebirea între oamenii, care câștigă banul din greu și oamenii care câștigă, dar n'au nici odată destul. Acestora li s'ar putea da sfatul, ca în loc să se ducă la Gastein sau la Steinach pentru vindecarea oboselilor datorite vârstei, să încerce măcar odată să trăiască în sărăcie. N'ar avea nimic altceva de făcut decât să cedeze o singură dată, timp de un an, veniturile lor unui scop de binefacere și să trăiască numai cu 10.000 de lei pe lună. Arta de a trăi cu 10.000 lei pe lună nu e mai prejos decât arta de a câștiga 100.000 de lei într'o săptămână. Ei se vor delecta cu plăceri nevinovate, care nu costă nimic: vor călători pe jos prin împrejurimile orașului, vor privi splendorile vitrinelor, vor citi programele bogate ale localurilor de petrecere, vor vizita Dumineca Muzeele și, din când în când, vor lua parte la o întrunire populară sau la o mică procesiune în massă. Ei se vor simți dintr'odată reîntineriți, și de o vârstă cu adolescentul care-și amanetează briceagul sau ceasornicul. Ei vor recunoaște că nimic nu te îmbătrânește mai mult ca goana după bani. Și vor interveni de bună voie pentru reducerea pe viață a veniturilor la 10.000 de lei pe lună. Omul e doar o ființă bună.

Cine vrea să rămână tânăr nu trebuie să fie înțelept. Ințelepciunea a fost considerată de când lumea, și cu drept cuvânt, ca o chestie de bătrânețe. Bărbații înțelepți sunt totdeauna reprezentați ca niște domni cu barbă lungă, iar femeile înțelepte ca niște vrăjitoare. Tinerețea nu e înțeleaptă. Ea are, dimpotrivă, un drept inalienabil la inconștiență, nerozie și chiar prostie; de aceea e recomandabil să păstrezi o mică provizie de prostie. Nu prea mult. Numai atât cât cere obiceiul pământului pentru absorbirea unei cariere. In general, nu e chiar o bagatelă. Diplomații, această neîntrecută specie de oameni șireți, știu acest lucru și în cele mai multe cazuri merg până la cele mai extreme limite cu putință. De oarece se îmbracă în acelaș timp foarte bine, se spală și se rad, ei arată totdeauna extraordinar de tineri. Aci se află și taina numeroaselor conferințe diplomatice în vremurile noastre. Neoia de a dejuna bine și des nu poate explica singură această febrilă desfășurare a conferințelor. Adevărata pricină a reuniunii numeroșilor domni eleganți între două vârste pe meleagurile fermecătoare ale Elveției, constă în aceia că ei consideră aceste conferințe ca un mijloc de întinerire de primul ordin. Ei au prilejul să săvârșească acolo, cele mai mari prostii cu putință în împrejurările actuale; și le și săvârșesc, întocmai după modelul școlarilor, care se iau la trântă pentru obiectele de școală.

In fiecare fotografie de ziar, spectatorul e literalmente isbit de voioșia tinerească a acestor domni. Incă puțin și te aștepți ca toți să scoată limba de atâta sburdălnicie. Se zice că Chamberlain și Briand s'ar fi luat odată sdravăn de păr în dosul clădirii unei școli, ceiace nu i-a împiedicat ca în clipa următoare să împartă între ei mărul roș al discordiei. Asta înseamnă tinerețe. Deci nu scăpați prilejul de a uza de acest isvor de întinerire. Fiecare are doar prilejul să călătorească odată la Geneva în calitate de intrepret, bucătar, chelner, dactilograf sau ministru al unei țări mici. Experiența va aduce confirmarea că întinerești pe măsură ce te îndepărtezi de înțelepciune.

Americanii inteligenți, să numim de pildă pe Herbert N. Cassou, susțin că omul e din toate punctele de vedere avantajat, dacă rămâne într'un colț al sufletului său un mic boy, care privește lumea cu ochii mari ai unui pușt îndrăzneț. E foarte adevărat. O mică doză de spirit aventurier și înclinarea spre acțiuni neobișnuite te menține nespus de elastic. Prilejul se ivește totdeauna. De pildă, în plină ședință lovește-l pe un demnitar cu mâna peste pântece și întreabă-l jovial: — Ei, cum îți merge, moșule!.... Efectul e grandios. Te înviorează într'atât, că-ți vine să joci într'un picior pe masa verde — ceiace, dealtminteri, e deasemenea recomandabil.

Ferește-te cât trăiești să cazi în disgrația superiorilor. Dă-le ascultare, dar cu oarecare neplăcere. Cine ascultă cu plăcere e bătrân. Cine e tânăr izbește în masă; și cine izbește în masă e tânăr. Gloaba se ferește, mânzul lovește.

Insfârșit e recomandabil să te căsătorești târziu și să ai copii mici, care să te silească să stai din când în când pe cap sau să faci tumbe. Asta îți menține elasticitatea și-ți sapă autoritatea, care deasemeni te îmbătrânește. Dacă îți mai pui în gând să nu depășești nici odată în sport și în artă noțiunile elementare, dacă la o vârstă înaintată mai joci rău tennis și exersezi „Berceuse" de Chopin, dacă la teatru și concerte cumperi locuri în picioare, dacă nu fumezi, nu dansezi și nu joci popice, dacă nu faci parte din nici o asociație și nu te fotografiezi nici odată — atunci ai făcut aproximativ tot ce ți-a fost cu putință pentru a rămânea tânăr și pe la vre-o șaptezeci de ani, vei putea să treci liniștit în categoria bunicilor serioși...

Din poezia africană

America

După Claude Mc Kay

In sânge mi-ai turnat venin,
M'ai sfâșiat cu mușcături de fiară
Și m'ai hrănit cu ura ta amară:
Iad crunt și drag, m'ai încercat din plin.

Asemeni răzvrătitului Isus —
Pe Golgota, scuipat de haimanale,
Stau dârz în preajma zidurilor tal(e
Și'nfrunt batjocura cu fruntea sus

Stau fără ciudă, fără să blestem,
Nu vreau mânia zeilor să chem.
Mă uit la tine și presimt o zi
Când fulgerul dreptății s'o abate
Stârpindu-te sub turnuri și palate.
Noi însă, negre umbre, vom trăi.

AD. BYCK

Peste câteva zile va apărea numărul de vară al revistei

Viața Românească

cu un imens material informativ și critic, și cu următorul sumar:

AL. O. TEODOREANU: Un contimporan al lui Horațiu Axinte Frunză.
A. FRUNZĂ: Dezlegări.
N. D. ANGHEL: Cum am devenit socialist.
I. PELTZ: Calea Văcărești.
R. HAN: Inimă de moarte.
ALICE GABRIELESCU: Marșul femeilor.

Simplon - Orient - Express

— Fragmente de călătorie —

VIII

Piscuri și genuni

Un fluerat prelung de uzină a răsunat în noaptea rece de Octombrie ale cărei neguri încep să se destrame. Chemare răgușită, așternând în ceața gândurilor, încă înecate de somn, a atâtor lucrători, smulși violent somnului, viziuni istovitoare și tuciurii. Dar care, venind pentru mine mult mai dedeparte, a strecurat în împânzirea deșteptării ceva din fiorul deșteptărilor de altădată, în revărsările, nesigure, de zi, ale adolescenței. Un fluerat prelung și răgușit de uzină, asemenea celui de acum, străpungea brutal, apoi sfâșia lent cu foșnete moi de mătase, valurile visurilor aevea în care încrusta frânturi de realitate. Sub pleoapele întredeschise, penumbra făcea să înfloară viziuni miraculoase, torcând, în adâncuri, obscure și obscur înfrigurate, o nemai-întâlnită — nici-odată de atunci — îmbinare între „ceiace este", „ceiace va fi" și mai ales, „ceiace ar putea fi".

Căldura plăcut moleșitoare a așternutului, umbrele și lumina vagă, ce puteau fi tot atât de bine de amurg ca și de fapt al zilei, trosnetul vreascurilor din camera de bae alăturată, prin a cărei uşe deschisă veneau licăriri jucăușe — ce aprindeau scânteeri fugare pe luciul parchetului și al mobilelor, — tăcerea adâncă, nemișcarea, atmosfera aceia turbure de evocări și de închipuiri, totul a revenit dintr'odată, purtat de undele reci care au adus vibrațiile răgușite pe geamul cabinei, lăsat deschis în ciuda recomandărilor prudente ale conductorului.

Un lung moment am fost convins că ridicând pleoapele am să întrevăd reflexe alburii aninate pe falduri de draperii și pe frânturi de contururi familiare. Mi-am dat seama, însă, repede, că, mai curând decât glasul uzinei, mă deșteptase glasul molcom și adormitor al roților care amuțise dintr'odată. Și deschizând ochii, mi-a fermecat privirea oglinda ușii dela toaletă care, în noaptea catifelată a cabinei, părea un lac albastru de lumină. Pe sub storul, pe jumătate lăsat, veneau adieri ce nu puteau să înșele: afară trebuiau să se înalțe spre cerul, din ce în ce mai trandafiriu, piscuri amețitoare, din vârful cărora se asvârlu în geamuri, brăsdând cu argint viu verdele întunecat al cetinilor, șuvoae înghețate, mugind vijelios.

Mă aplec și mă uit la ceas în raza de lumină a ferestrei. Judecând după oră, suntem cu siguranță la Innsbruk. Boarea glacială mă face o clipă să tremur în pijamaua prea subțire peste care îmbrac în grabă paltonul și ies în culoar. Becul palid care veghează somnul călătorilor ca pe al bolnavilor în coridorul unui spital, s'a stins. Pale de cenușiu turbure, lăptos, curg prin geamurile largi, ușor aburite. Cu tunica descheiată și părul sburlit, conductorul alimentează dela un robinet din apropiere, cisterna din capătul vagonului.

Perspectivă de peroane aproape pustii dealungul cărora ultimele lămpi luptă cu forțe inegale cu lumina zilei, tot mai pronunțată.

Locomotive electrice, cu vâjâitul atât de caracteristic, manevrează pe linii, tamponând șiruri de vagoane și împrăștiind scântei violete și miros puternic de ozon. Aerul rar și tare de munte, nu este viciat de nici un fum, de nici un praf de cărbune, totul fiind pus în mișcare de huila albă a căderilor de apă

Dintr'o trecătoare subterană răsar câteva pălăriuțe verzi cu clasica pană, câțiva genunchi goi și câțiva saci de escursie. Apoi două-trei chipuri caracteristic englezești. O doamnă cu un câne lup. Și vre-o câțiva hamali, mai mult fără rost.

Dincolo de gară și de perspectiva peroanelor, se ridică siluetele masive, cufundate în umbră, doar cu crestele scăldate de aurora trandafirie. Și pretutindeni glasul apelor ce se sbat între ghizduri de cremene și în albii cu fund de cleștar.

Un semnal verde se agită. Și trenul pornește lin, aproape fără sgomot. Fațade răslețe în faimosul stil „*chalêt Suisse*", defilează somnambulic. Un pod vuiește scurt; pod pe sub care trece o stradă largă și dreaptă pornind par'că din munte și sfârșind tot în munte.

Nu mă pot apăra de năvala imaginii văzute de atâtea ori în partea doua a dicționarului Larousse la litera I: Innsbruk. Excepție făcând, însă, de orizontul închis de masivele întunecoase, nu găsesc nici o asemănare între imaginea imprimată și cea aevea

Ultimele clădiri, industriale și altele, au dispărut. Alunecând vertiginos pe sub arcadele de oțel ale căror inele albe „de porțelan" susțin cablul electric pe care troleyul locomotivei înșiră mărgele de fulgurații viorii, trenul șerpuește prin văgăuni sonore, dealungul rostogolirii tumultuoase a Innului. Valurile alburii — un alburiu tulbure, bătând când în verde când în galben — se frământă, printre stânci, cu atâta violență încât mugetul lor întrece uneori scrâșnetul roților și al frânelor scormonitoare de ecouri prelungi, Văile se îngustează din ce în ce mai mult și blocurile uriașe de umbră și de cremene se apropie amenințător. Vârfurile abia se mai pot zări, ridicând sus de tot privirea. Soarele, răsărit de mult dincolo de perdeaua faldurilor lor încremenite, le învălue într'o lumină strălucitoare. Din despicăturile stâncilor se desprind suluri de ceață albă și densă să o tai cu cuțitul, plutind în goluri unde se împletește cu neguri persistente, înfășurând totul în văluri mișcătoare, când transparente, când opace.

Vagonul și trenul întreg încep să se trezească. Uși prind să se deschidă, ici și colo, lăsând să se împrăștie, din cabine, miros de Colonie, de săpun de ras și de pudră.

Apoi începe exodul spre restaurant.

Mă îmbrac în grabă și alerg și eu să ocup un loc cât mai agreabil în vagonul scăldat de lumină, cu geamuri nesfârșite, unde aproape nici un obstacol nu se ivește privirii care poate cuprinde totul, atât în dreapta cât și în stânga.

Tirolul

Am preferat întotdeaunna muntele, mării. Din pricini obscure pe care, multă vreme, nu le-am putut desluși. Desigur, în această preferință și-au avut rostul lor și unele rațiuni — sau mai precis, unele motive ce nu au nimic comun cu rațiunea — cu totul personale, de a nutri nemărginită dragoste pentru crestele împădurite sau pleșuve, pentru steiurile dantelate ce pun bariere albastre zărilor prea întinse. Cărora, însă, li s'a adăugat neliniștea surdă pe care a stârnit-o întotdeauna, în mine, marea, înainte chiar de a fi văzut-o vreodată, cu alte cuvinte chiar numai reprezentarea ei.

De munte și de tot ce reprezintă el, a rămas legată, prin voia întâmplărilor, amintirea unei anumite coloraturi lăuntrice, emoția iluminării bruște a celor 16 ani, desfășurată într'un cadru de coline blonde, având drept pânză de fond amurguri de toamnă agonizândă, cu ceruri de jeratec, din care limbi mari porneau să se prelingă pe smaraldul rece al înaltului, și pe însângerarea cărora se profila cordeliera violetă, apoi tot mai albastră, a graniturilor îndepărtate ce încercuiau orizontul.

Datorită unor împrejurări exterioare, mărunte, dar unei împletiri de imponderabile interioare prodigioase, în colțuri de gând s'a cuibărit atunci convingerea, latentă și necontrolată, că dincolo de bariera aceia de cremene, trebuia să înceapă viața cea adevărată, fericirea de a trăi cu adevărat, adică intens, indiferent dacă în bine sau în rău.

Au rămas în aceleași colțuri urme din convingerea de altădată?

O priveliște și un popas de munte îmi procură, invariabil, o senzație de liniște și de securitate. Muntele comunică o impresie de lămurire, de sălășuire, de organizare, de voite pietre de hotar. Ziduri durate înadins pentru a crea la adăpostul lor un univers particular care să te mângâe de golul universului haotic de dincolo de aceste ziduri. De aceia, muntele este, oarecum, încăperea în care, sub lumina blândă a lămpii suspendate, se adună în jurul mesei, devenită simbolică, pentru cină, toți membrii familiei risipite. Ce importă că afară e vifornită, răslețire, vrășmășie. Aci, la adăpostul zidurilor și obloanelor zăvorite, viața curge lin, căpătând dintr'odată un sens, pe fond de solidaritate tacită.

Marea, dimpotrivă, dă senzație de vraiște, de ne-apărat, de drum fără sfârșit și fără țintă pe care te prinde noaptea ce se lasă pe meleaguri ostil streine, unde nici un sprijin nu poate veni din afară.

Marea e haos, anarhie, nestatornicie.

Marea te obsedează cu certitudinea golului zărilor ei: apă și pământ și nimic alt, copleșindu-te cu nemărginirea uniformității ei, care îți reamintește că zadarnic ai hălădui în lumea întreagă totul fiind pretutindeni acelaș, demonul ce pretutindeni porți cu tine și în tine, aceleași blesteme. Necunoscutul, neprevăzutul, aventura? Miragii ce nu au farmec și valoare decât în dosul obloanelor zăvorite, sub lumina blândă a abajurului care la rândul lor devin miragii și supreme fericiri când te afli în nemărginit și în, așa zisă, „aventură".

De altfel, muntele cu feeria de lumină a cerurilor pe care se profilează și cu fulgerele ce îl luminează și ce par să vie din altă lume, îți lasă, înapoia tuturor amărăciunilor, iluzia vagă că, dincolo de crestele lor dantelate, e altceva, că acolo începe adevărata viață pe care, dacă ai voi, ai putea-o avea.

Dela o vreme, însă, am început să îndrăgesc și marea pe țărmul căreia stând întins, inert, nu mai încerc nimic din neliniștea și exasperarea provocată altădată de golul imens al zărilor.

Mă gândesc atunci la acceptarea aceia integrală și patetică a lui Oblomov: momentul dela care totul începe să-ți fie egal. Și simt un fior rece desluşind, în această acceptare și în acest gol, o ispită turburător de dulce.

Totuși muntele a rămas preferat.

De aceia sorb avid priveliștile într'adevăr fără pereche ce se desfășoară în cadrul geamurilor tremurătoare.

Soarele a deștelenit zăvoarele piscurilor și aruncă ploaie de raze, tărcate de fâșii de umbră, în văile unde persistă, totuși, pâlcuri de aburi albi ca de vată. Văi străbătute, toate, de ape spumegânde pe malul cărora se tângue ferestrae sau se înalță clădiri albe de uzini care de sus, din înălțimile pe unde alunecă trenul în scobituri de munte, par jucării sau cutii de chibrituri.

(Continuare în pag. 6-a)

Tuneluri — inele de noapte adâncă în plină zi, sau galerii cu firide într'o parte a peretelui prin care peisajul continuă să se desfăşoare zăbrelit — sorb, din loc în loc, şirul de vagoane lungi şi grele adunate la Viena din toate ţările orientului. Viaducturi deschid păinjenişuri de arcade albe peste prăpăstii fără fund unde se rotesc neguri. Gări şi cantoane năpădite de iederă cu ferestre înflorite de glastre şi cu aspect de vile estivale, rămân departe în urmă, neverosimil durate pe buze de abisuri şi în creer de munte. Din vreme în vreme, ridicături de stânci curmă şirul văilor, descoperind , între tufişuri şi brazi falnici, turnuri şi resturi de castele medievale sfărâmate, durate din blocuri de granit în poziţii cu adevărat inaccesibile.

Suntem în inima Tyrolului, alunecând vertiginos spre Arlberg.

Cromolitografie sau realitate?

— Spune, ce te-a frapat din primul moment, în această fermecătoare ţară?

Vally, care s'a aşezat uşor la masă în faţa mea, într'o ţinută mult mai feminină ca cea de eri, dar care o prinde tot atât de bine, mi-a atins uşor braţul cu mâna mică şi delicată care îmi lasă pe buze gust de Palmolive şi parfum de narcise negre.

— In primul rând, absoluta şi miraculoasa suprapunere a imaginei închipuite cu imaginea reală cu care coincide întocmai. Este ceva ce mi se întâmplă pentru prima oară.

Vally lungeşte botişorul, înclină ştrengăreşte capul într'o parte şi ridică admirativ sprâncenele :

— Este într'adevăr un eveniment. Care ar trebui sărbătorit.

— Cum?

Un gest vag şi un surâs — poate mai puţin nedefinit:

— Şi în al doilea rând?

—Culorile care nu îmi vine a crede să fie aevea. Nu, litografiile pe care copilăria mea le-a admirat în albumul unei guvernante sentimentale, originare de undeva de pe aici, nu minţeau. Tonurile acestea calde cred că, de bună seamă, nu se mai pot întâlni nici unde. Păduri, păşuni, stânci, clopotniţi, acoperişuri şi faţade, turme ce aştern pete luminoase pe fondul catifelat al luminişurilor, toate au în coloritul lor ceva atât de viu, de cald, încât par'că simţi pulsând în acest colorit un fel de a doua viaţă ce se adaugă celeilalte, dând şi celor mai mărunte detalii un relief deosebit. Verdele cetinilor este mai verde ca pretutindeni, pajiştile sunt par'că aurite de reverberaţii blonde de lumină, trunchiul copacilor are reflexe de rugină de vie, bârnele, din care sunt durate locuinţele, sunt violete şi stâncile — din creştetul cărora se desprind şuvoae ample ce cad din înălţimi de basm în goluri de vis urât, direct, fără alunecare— sunt schimbătoare ca guşa porumbeilor.

— Şi în al treilea rând? surâde Vally, dozându-şi ceaiul.

— Diferenţele uluitoare de nivel care schimbă, cu o repeziciune ce îţi taie răsuflarea, tablourile ca într'un film. Iată, de pildă...

Ascultătoare, Vally întrerupe aşternerea untului pe felia de pâne prăjită şi întoarce privirea spre geam.

La două sute de metri, cel puţin, la poalele massivului pe care trenul, — alergând pe o dungă de cuţit săpată aproape de tot de vârfuri, — tiveşte un chenar de alămuri sclipitoare, spumegă torentul ce brăzdează valea largă şi adâncă, presărată de cătune albe, grupate în jurul clopotniţelor catolice şi protestante. Dintr'odată totul se topeşte în noaptea scurtă a unui tunel de câţiva zeci de metri, dincolo de care trenul goneşte pe fund de vale între creste ce par să se piardă în văzduh.

Ai impresia că fundul văii precedente s'a ridicat miraculos la nivelul piscurilor pe umărul cărora am alunecat până aci. Un alt tunel: expresul îşi face drum printre dealuri mărunte, încadrate de stânci retrase în al doilea plan. Clăi de grâu răsar în luminişuri de pădure, în ogrăzi solitare dar totuşi vesele. Cirezi de vite florane se opresc din păscut şi ridică ochi umezi spre monstrul de oţel, scuturând tălăngile enorme. Iarăş noapte mucedă de fund de pământ: şerpuim, acum, din nou, somnambulic, pe flancul muntelui, aproape de vârfuri, la două-trei sute de metri deasupra prelungirii aceleiaşi văi pe care, la o cotitură, o revedem în urmă, străbătută, acolo ca şi aci, de rostogolirea tumultoasă a aceluiaş torent printre uzini mărunte şi clopotniţe visătoare.

Căutându-şi calea cea mai prielnică, când aninat pe muchii înguste, când sfredelind măruntaele pământului, drumul de fier face ocoluri şi zigzaguri nesfârşite luând astfel, fără să vrea, călătorului, orice posibilitate de obosire a privirii sau de epuizare a interesului.

Ceaiul lui Vally se răceşte.

— Ştii... — spune ea într'un târziu — este pe aici, pe undeva, un colţ....

— Unde eşti tentată întotdeauna să te opreşti?

— Nu, unde aş vrea...

O tăcere şovăelnică şi un gest cu mâna, gonind viziuni neavenite. Apoi râzând:

— Prostii! De altfel l-am trecut de mult.

Lămpile s'au aprins dintr'odată. Trenul s'a oprit într'o gară mică de tot, copleşită de colosul de piatră ce se ridică uriaş şi îndărătnic, drept înaintea locomotivei. Un fluerat scurt.

— Arlbergul!

Nu am avut curiozitatea să cronometrez. Am impresia, însă, că tunelul nu se mai sfârşeşte şi cred că noaptea, ce ne-a înghiţit brusc, durează mai bine de douăzeci de minute. Miros de muced şi o umezeală pătrunzătoare se strecoară prin interstiţiile ferestrei prin care lampa depe masă descopere din când în când pe stânca boltită şi înverzită, infiltraţii de ape subterane. Vuetul roţilor şi ecoul hrubelor sonore, ce te uluieşte la început, trezeşte curând în nervi o senzaţie absurd agreabilă, făcută, în mare parte, din curiozitatea exasperată de a şti până la ce grad o să ajungă vacarmul de oţeluri cionite şi scrâşnete sugerând prăbuşirea şi sfărâmarea în ţăndări a unui uriaş sgârie nori de sticlă.

O rază vagă, apoi un val triumfător de lumină. Şi — minune — eşind la soare, regăsim, jos, departe, în adâncuri, aceiaş vale pe care o părăsisem la intrarea tunelului.

I. IBIROŞIANU

Moda

Costume de toamnă

Tailleururile de toamnă, disgraţiate în ultimii ani, îşi regăsesc în actualul sezon toată voga trecută. Unele sunt adevărate ansambluri, şi se compun dintr'un mantou trei sferturi, larg, — care afectează forma raglan (dacă e pentru sport ori de dimineaţă). E foarte ajustat şi cu multă blană, dacă e vorba de un ansamblu de după amiazi.

Pentru „après midi", au o deosebită distincţie costumele-tailleur cu bască, în gris mai mult ori mai puţin deschis, garnisit cu mai mult sau cu mai puţin astrahan în acelaş ton, şi agrementate adeseori de o vestă „cerise" încheiată cu nasturi până sub bărbie.

Pentru cocktail ori dineuri la restaurant, vă recomand tailleur-ul de catifea neagră, împodobit cu astrakan negru ori vulpe. Acest costum se completează cu o beretă tot din catifea neagră ori blană, şi cu o bluză din crêpe-satin, foarte elegantă.

Nuanţele de crêpe satin utilizate pentru aceste bluze, sunt: alb, verde de nufăr, bleu turquoise, gris deschis şi un galben palid care prinde de minune brunele.

Bascurile tailleur-urilor merg admirabil femeilor înalte, subţiri; siluetelor scunde, cu coapse mari, le este infinit preferabil tailleurul cu jacheta lungă — care aminteşte oarecum clasica „redingotă".

Este destul de ciudat să notăm că sweater-ul ia forma bluzelor, iar bluza sugerează pull-over-ul. In toamna aceasta se poartă nişte pullovere încântătoare, cu mâneci lungi, din tricou fin, închise până la gât. Pentru sport ori vânătoare aceste sweatere se fac într'un ton mai vesel decât costumele pe care le însoţesc.

Decolté-ul e mai totdeauna rotund cu un guler înalt de două, trei degete. Dacă pull-overul are o destinaţie mai puţin sportivă, îi puteţi garnisi răscroiala gâtului cu o coleretă de crêpe de Chine.

Costumul de jersey va avea anul acesta un succes deosebit, se va purta cu bluze de mătase artificială şi va avea aspectul unui tailleur foarte simplu.

Butonajul de lemn — aţi observat ce trecere au nasturii anul acesta? — întovărăşeşte perfect agreabilele ansambluri, de care e greu să ne plictisim.

B. N.

In Editura Librăriei ALCALAY

vor apărea în anul acesta:

N. D. Cocea: *Pentru un petec de negreaţă*

Luca Gheorghiade: *A doua viaţă a lui Şerban Varu*

H. Streitman: *Mi se pare că...*

Clifford Moore: *Al doilea amant al D-nei Chatlerley*

D. H. Lawrence: *Femei în dragoste*

Victor Margueritte: *Nos Egales*

Alberto Insua: *Femeia bine plătită*

Jose Carretero: *Negrul cu sufletul alb*

Cinematograful

Filme inutile

Mă întreb ce a putut să simtă cetăţeanul care, după ce văzuse în ziua precedentă „Supremul păcat", s'a dus în ziua următoare să vadă „Femeia în flăcări" sau „Sezon la Caïro". Nu pot să spun că aceste două filme sunt proaste; aş zice mai degrabă că sunt perfect inutile.

Primul e o poveste de spionaj, ticluită şi ireală ca un roman de duzină din colecţia „Le masque". Pe deasupra, şi extrem de banală. O asemenea anecdotă cu eroi şi trădători militari de ambe sexe nu poate căpăta interes decât răscumpărată şi salvată de un joc actoricesc excepţional. Aşa s'a întâmplat de vre-o câteva ori cu filmele Gretei Garbo şi Marlene Dietrich. Dealtfel chiar şi atunci, spectatorul era agasat, şi în forul interior regreta tot timpul că aşa minunate talente n'au fost puse în serviciul unor poveşti mai vrednice de ele. In cazul însă al „Femeii în flăcări" nu găsim acel „joc actoricesc excepţional". Artiştii se achită corect de rol, şi atâta tot. Ah! dacă ar juca francamente prost, cum se întâmplă în filmele din anumite ţări pe care nu vrem să le numim, atunci ar deveni amuzant, şi chiar indirect artistic. Căci uneori un actor joacă atât de fals, încât par'că imită dinadins pe cabotinul fără talent. Şi atunci un spectator mai pătrunzător îşi poate imagina, la fiecare gest absurd al actorului real, gestul cel corect al actorului virtual care e faţă de cel dintâi exact ceeace plus e faţă de minus.

Dar „Femeea în flăcări" nu-i prost jucat. Păcat. Ar fi fost singura scăpare pentru a da un direct interes unui film plicticos şi inutil.

Tot din vasta categorie a filmelor inutile este şi „Sezon la Caïro". Dar aci nu-i vorba de aspra atmosferă a oficinelor de spionaj, ci de vesela ambianţă a acelei vieţi care nu există nicăeri şi care a fost inventată de „comediile muzicale" nemţeşti. Este o lume specială, unde oamenii se iubesc cântând, pentru că au cântat, sau pentru a cânta, — unde lucrurile se complică fără motiv şi vice-versa se aranjază dela sine, unde cu alte cuvinte nu se petrece absolut nimic care să samene — măcar simbolic sau caricatural — cu viaţa propriu zisă. Şi peste toate acestea, nici măcar spectacolul net estetic al unor oameni frumoşi. Protagoniştii sunt Willy Fritch şi Renate Müller, adică cel mai distins băiat de prăvălie alături de cea mai seducătoare „nemţoaică la copii".

„Taifun"

Iată un film foarte inegal. Actorul principal, acel care face rolul doctorului Tokeramo, este pur şi simplu desăvârşit. (De altfel, Bucureştenii au mai avut odată prilejul să-l aprecieze în admirabilul film rusesc de acum vre-o şase ani: „Vulpea argintie", unde ţinea rolul principal). Şi în Taïfun suntem seduşi de misterul, sobrietatea de mişcări, tăcerile enigmatice, apoi subtilele încleştări energice ale trăsăturilor, însfârşit de toate variile resurse mimice ale acestei feţe de mongol care devine încetul cu încetul adevărat frumoasă graţie spiritualităţii profunde care o însufleţeşte. In schimb toţi ceilalţi sunt lamentabili. Mai întâi restul de chinezi nu are absolut nimic chinezesc. Se vede numai decât că-s nemţi grimaţi — şi grimaţi prost. Iar Lyane Haid este insuportabilă, cu vecinicul ei surâs facil şi comercial ca o marfă, cu micile ei drăgălăşenii profesionale, şi alte lucruri din aceeaş ordine de idei.

Tot atât de inegală este valoarea decupajului. Scenele dela

Lyane Haid

sfârşit, din sala de şedinţă, sunt bine făcute. Tabloul în umbre chinezeşti care constitue penultima scenă de asemeni. In schimb tot restul e inferior. In deosebi toate acele exhibiţii „fast-lux" din localuri de noapte cu farandole, bărci artificiale, „french-cancan", serpentine, confetti, etc. etc.... sunt exasperante.

Remarcăm, pentru a fi drepţi, că cei doi „peşti", şantagistul şi trişorul au capete adequate şi joacă bine.

„14 Juillet"

Cu multe rezerve, „14 Juillet" n'a fost un film rău. Mai întâi se vedea, la tot momentul, un efort serios de a da unitate ansamblului şi atmosferă fiecărei unităţi. Adeseori, situaţii ingenios găsite. Apoi jocul actorilor mai puţin teatral ca deobiceiu la artiştii francezi; din punctul de vedere technic, multe prize fotografice ingenios luate. Insfârşit, câte-va idei plastice fericite, ca bunioară aceea a tabloului final, reprezentând o piaţetă pariziană, pustie fiindcă tocmai plouase torenţial, în mijlocul căreia se găsesc două vehicule: un taxi şi o căruţă cu flori, aşezate în unghiu drept, în poziţia în care s'au ciocnit, şi rămase aşa, părăsite, aşteptând ca patronii respectivi să fi isprăvit de a se săruta.

In schimb, sunt, — cum spuneam — multe rezerve de făcut în privinţa întregului fatras de scene reprezentând distracţiile populare de noapte. Apoi adeseori, după ce s'a găsit o idee cinematografică bună, se insistă aupra ei la infinit, ca de pildă chestia „engeulade"-ei dela sfârşit, a discuţiei cu înjurături dintre cei doi burghezi în ploaie, ceartă care e foarte caracteristică şi care se termină printr'un rapt de umbrelă extrem de amuzant şi neaşteptat — dar care ţine aproximativ de cinci ori cât ar fi trebuit să dureze.

Anabella joacă corect. Nici tânărul erou principal nu e rău. Şoferul de taxi, cel cu căţelul e foarte bine, iar domnul cel cărunt, beţiv de bună familie, este chiar nostim de tot. In schimb, toţi apaşii sunt falşi, iar Pola Illery n'are nici-un sens.

In total, „14 Juillet" e o promisiune. Şi fiindcă ea vine de la René Clair — sunt şanse că va fi ţinută.

A APARUT EDITIA III-A

Camere Mobilate

roman de DAMIAN STANOIU

Ed. „Adeverul" PREŢUL LEI 60

Regele Pausole

Cum i-a putut vreodată veni cuiva ideia să tragă în film „Le roi Pausole"? Tot farmecul acestui minunat roman al lui Pierre Louis stă în nostimada felului de a spune lucrurile, şi mai mult în descripţii, explicaţii, reflecţiuni, decât propriu zis în dialog. Aşa dar nimic de făcut pentru cinematograf. Apoi romanul este seducător pentru arta de a salva, prin aşezări de cuvinte ingenios spirituale, o pornografie absolută şi enormă. Incă odată — cum putea fi asta transpus pe ecran? Apoi unul din detaliile cele mai savuroase ale povestei este că toate femeile umblă goale. In film asta iarăşi nu se poate. Un „Roi Pausole" unde doamnele poartă pijama, costum de baie, sau yachting suit", este o directă erezie. Insfârşit, filmul „Regele Pausole" este ceva care nu e nici „Roi Pausole", şi nici altceva. Intr'un cuvânt ceva care nu e nimic.

De ce? Şi cum un mare artist ca Jannings s'a putut preta la o asemenea absurdă intreprindere?

Sherlok Holmes

Un film fără cusur a fost Sherlock Holmes. Toţi actorii joacă impecabil şi sunt —mare calitate în cinematograf — foarte variaţi unul faţă de altul, deosebiţi şi ca fizionomie, şi ca stil,

Clive Brook

şi ca activitate. Travestiul în femee al lui Clive Brook e neaşteptat şi delicios. Dialogul extrem de spiritual. In sfârşit acţiunea progresează meşteşugit şi interesul creşte foarte artistic.

Reviste

Fiindcă am vorbit de Sherlock Holmes, trebue să amintim că, la un moment dat, după terminarea filmului, spectatorul a putut ceti pe ecran aceste cuvinte: „Direcţiunea sălii Vox, renunţând la genul revuistic banal"... etc., etc., oferă un intemezzo cu numere de music-hall. Am asistat la aceste numere, care sunt foarte amuzante. Nu-i treaba mea să mă ocup de asta. Dar e treaba mea să mă bucur că am scăpat, sau că vom scăpa de acum înainte de acele tezaure de pornografie şi vulgaritate care erau revistele şi pe care trebuia să le înghită vrând-nevrând acela care avusese nenorocul să sosească la spectacol la mijlocul filmului.

O singură remarcă. De ce „genul revuistic banal", şi nu — cum e mai exact — „genul revuistic stupid"? Şi dacă e vorba să se „renunţe" la acest gen, de ce nu s'a renunţat de tot?

D. I. SUCHIANU

Cronica Şahului

PROBLEMA No. 633

de A. Gross—Haţeg, Bucureşti

(inedită)

— Dedicată d-lui S. Thau —

a b c d e f g h

5 + 4 = 9

Mat maximal invers în 4 mutări.

Sebstmatt in 4 Zügen. Längstzüger.

PROBLEMA No. 634

de Dinu Negreanu, Bucureşti

(inedită)

— dedicată d-lui ing. G. Heskia —

a b c d e f g h

3 + 3 = 6

Mat ajutor invers în 4 mutări.

Selbstmatt in 4 Zügen. Hilfszüger.

Lăcustă albă la a6.

Lăcustă neagră la d5.

PROBLEMA No. 635

de Ing. G. Heskia, Bucureşti

(inedită)

a b c d e f g h

6 + 5 = 11

Mat în 3 mutări

Rectificare. — In problema No. 632 a d-lui Dinu Negreanu, publicată în numărul nostru trecut, să se citească: mat ajutor în 3 mutări, iar nu în 4 mutări, cum a apărut din eroare.

PARTIDA No. 159

Jucată în concursul internaţional dela Mähnisch-Ostrau (Cehoslovacia) în ziua de 4 Iulie 1933.

ALB : L. Steiner.

NEGRU: E. Canal.

Gambitul damei

1. d2—d4, d7—d5; 2. c2—c4, c7—c6 ; 3. Cg1—f3, Cg8—f6 ; 4 Cb1--c3, d5×c4 ; 5. a2—a4, Nc8—f5 ; 6. Cf3—é5 !, Cb8—a6; mutare nouă, nu se poate însă afirma că e şi bună. 7. f2—f3, Cf6—d7 ; 8. Cé5×c4, mai consecvent şi mai bine ar fi fost schimbul cailor urmat de é4. 8..., é7—é5 ! 9. é2—é4 ? mai bine ar fi fost d×e; la C×é5 ar fi urmat C×é5; d×é, D×d1+; (C×d1, 0—0—0+) şi negru obţine, continuând cu Cb1, sau Cc5, un atac victorios, 9..., é5×d4 ; 10. é4×f5, d4×c3 ; 11. b2×c3, Dd8—f6 ! 12. Dd1—c2, Ca6—b4 ! ; 13. Dc2—é4+, Nf8—é7 ; 14. Nc1—d2, 0—0—0 ; 15. Dé4—b1, la Tb1 ar fi urmat Cc5 şi apoi

Situaţia partidei după a 15-a mutare a albului.

Negru : Canal.

a b c d e f g h

Alb : L. Steiner.

Cd3+. 15..., Cd7—é5 ! !, o mutare puternică şi hotărâtoare care decide partida în favoarea negrului. 16. c3×b4, sau C×é5, D×é5+; Rd1, Ng5 (Né2, Nh4+), etc., 16..., Cé5×c4; 17. Nf1×c4, Df6—h4+ ; 18. g2—g3, Dh4×c4 ; negru ameninţă cu sacrificiul calităţii la d2, din care cauză albul îşi caută salvarea în schimbul damelor. 19. Db1—é4, Dc4×é4+ ; 20. f3×é4, Td8—d4 ; 21. b4—b5, Td4×é4+ ; 22. Ré1—f2, Té4—é5 ; 23. g3—g4, Th8—d8 ; 24. Nd2—f4, Né7—c5+, 25. Rf2—g2, Té5—é2+ ; 26. Rg2—h3, Nc5—d6 ; 27. Nf4—g3, Nd6×g3 ; 28. h2×g3, g7—g5 ! ; 29. b5×c6 ?, ceva mai bine ar fi fost f×g6, h×g6 ; g5. 28..., Td8—d6 ; 30. c6×b7+, Rc8—b8 şi alb abandonează.

P. I. NEGREANU

S. THAU

PREMIUL LITERAR AL EDITUREI „ADEVERUL" 60.000 LEI CELEI MAI BUNE LUCRĂRI

Editura „Adeverul" urmându-şi planul de acţiune care tinde a stimula cât mai mult producţia literară românească, va acorda anul acesta un **premiu literar în valoare de Lei 60.000.** *Premiul acesta se va acorda celui mai bun roman inedit, care va înfăţişa viaţa societăţii româneşti de după războiu.* **Concursul este deschis până la 15 Noembrie a. c.** *Până la această dată, manuscrisele vor fi predate d-lui T. Teodorescu-Branişte, secretarul comisiunii, la redacţia ziarelor noastre, str. Const. Mille No. 7-11, între orele 6-9 seara.*

Manuscrisele trebuesc predate în formă definitivă, transcrise la maşină, neiscălite. Fiecare manuscris va trebui să poarte un moto, iar într'un plic corespunzător, sigilat, se va indica numele autorului.

Juriul care va decerna premiul este alcătuit din domnii :

PROF. CONST. BOTEZ, I. AL. BRĂTESCU-VOINEŞTI, I. MINULESCU, PROF. I. PETROVICI, LIVIU REBREANU, M. SADOVEANU şi PAUL ZARIFOPOL

Romanul ales de juriu va apărea în foileton, autorul urmând să primească în afară de premiul de 60.000 lei, drepturile de autor, potrivit normelor editoriale de astăzi. pentru publicarea în volum.

Editura „Adeverul" se obligă să editeze romanul care va obţine premiul al II-lea.

CITIŢI TOŢI AZI :

IMPASUL GROAZNIC

de MICHEL CORDAY

Să fii pus a alege între două vieţi iubite !... Pentru salvarea uneia să trebuie să dai tu singur morţii pe cealaltă... Pe care ?... Infricoşătoare cumpănă pentru o slabă inimă de femeie !

în „LECTURA" — FLOAREA LITERATURILOR STRĂINE —

Lei 4, Romanul complect. La chioşcari şi librari.

Caleidoscop

Romnul, cronica unei familii

Hughe Walpole, ca mulți alți scriitori în toate limbile, a scris un roman sub forma unei gigantice cronici de familie, familia Herries. Ultimul volum a apărut de curând în editura Macmillan, sub titlul de „Vanessa". Acest volum încheie și strânge într'o perspectivă extraordinar de reliefată sfârșitul erei victoriene, era eduardiană și începutul erei georgiane. Ajungând la pagina 851 a acestui al patrulea volum, nu se poate să nu te oprești minunat în fața vitalității cu care a fost închegată o epocă în decursul unei vieți de 50 de ani, cu atâtea evenimente, în lumina și înțelesul adevăratei sale istorii, și coloritul special a două generații. Tot ce s'a petrecut în Anglia în timpul celor două sute de ani, e adânc și bine cunoscut de autor. Esența acestor formidabile evenimente e scoasă și răsfrântă cu ușurință și strălucire în viața Vanessei, care, născută în 1859, moare la cincizeci și trei de ani.

Ea a asistat la gloria victoriană, la scandalul lui Oscar Wilde și la Războiul cu Boerii, la întinderea zgomotoasă a agitației pentru sufragiu și la întunecosul și amenințătorul început al războiului mondial.

Interesul cel mare însă centrează în viața familială și în personalitățile familiei Herries și aci se dovedește calitatea artistică a acestui mare scriitor.

Vanessa deși e „sport" ca un băiat, își are tradițiile ei familiale în sânge și în suflet:

„Scurt, familia Herries era pretutindeni. In orice colț al Londrei trăiau cu trăsăturile adânc săpate în felul lor special de a fi, în simțul lor comun. Chiar și Phillippe cu absurditățile sale. Anglia era acum în fruntea lumii, era în stadiul succesului și al triumfului, în calea căruia arma exact și caracterul familiei Herries". Nici un membru din familie nu se lăuda vreodată, nu se mira de ceva și nici nu explica ceva. Ci ori unde mergeau, puneau mâna la lucru.

„Nu erau în fruntea bucatelor nicăiri. Nici un Herries (afară de Ellis) nu căuta să strângă avere, sau proprietăți, nu umbla după stăpânire politică sau după loc de frunte în artă sau biserică sau în armată. Dar erau, pur și simplu, pretutindeni, influențând toate cele ce se petreceau".

Dar autorul nu numai că ne spune lucrurile acestea, dar ne face să le simțim, ca și când am trăi cu personagiile și din viața lor. Este un amestec de viață largă socială și istorică, în viața densă și strânsă a familiei, cu variație infinită și extrem de particularizată a membrilor familiei, cu variația infinită și exnunțată până la excentricitate.

Ellis, bărbatul Vanessei, este nebun în adevăratul înțeles al cuvântului, Benjie pe care ea-l iubește, este însă tot ce poate fi mai normal. Totuși, deși se iubesc și par făcuți unul pentru altul, Benjie cade în mrejele unei sirene și se însoară cu ea, iar Vanessa se mărită cu Ellis din compătimire pentru el.

In sfârșit părăsește pe nebunul ei de bărbat și trăește cu cel pe care l-a iubit toată viața, dar apoi se întoarce iar la Ellis, pentru a-i se devota, căci înebunise cu totul. Această parte a romanului nu este destul de convingătoare pentru că nu e destul de motivată. Dar în afară de aceste două episoade, romanul se desfășoară cu o bogăție de amănunte, o plinătate de viață și o strălucire de stil care e în adevăr fermecătoare. Este, poate, unul din cele mai frumoase romane ce s'a scris în literatura engleză de azi și credem că s'au scris destule romane englezești frumoase și de un interes pasionant.

La 15 Septembrie s'a ținut adunarea generală a „Asociației pentru bibliotecile sătești" la Harrogate. Această societate procură cărți la „18 milioane" de cititori din sate și mici orășele depărtate.

Cartea în Anglia

In perioada din 1931—32, au fost expediate, sub îngrijirea sa 34 milioane cărți în 110 localități din Marea Britanie și Irlanda, care au costat 255.000 founds sau lire sterline.

In satele mici se deschid biblioteci populare în școli sau se trimit camioane cu biblioteci circulante, iar cărțile sunt foarte bine primite pretutindeni. Cheltuiala unor asemenea instituții a fost acoperită în mare parte de subvenția căpătată dela „Carnegie United Kingdom Trust".

In numărul de cititori pe care l-am pomenit, nu intră cei din Londra, nici acei din orașele mari, căci acestea nu intră în asociație.

Ca să ne dăm seama cât au progresat aceste biblioteci în Anglia, vom cita câteva cifre. Intre 1911 și 1929, deci timp de 18 ani, numărul cărților trimise bibliotecilor a fost de 55 de milioane la 125 de milioane.

Inceputul acesta e foarte frumos și ne explică progresul mare din anii următori. Luând ca bază în cercetările sale serviciul cărților sub supravegherea sa, d. J. Pakington, directorul biroului Lambeth, constată că au fost trimise anual bibliotecilor sătești, câte 800.000 cărți în 1927 numai din cele șase birouri de sub direcția sa. Din 1929 până acum numărul s'a ridicat până la 1.600.000. Deci în cinci ani numărul cărților s'a ridicat în mod impresionant.

Numai în Londra librăriile circulante, care împrumută cărți de citit acasă, au dat următoarele cifre:

1910—11. . . .	7.855.962
1920—21. . . .	8.559.745
1931—32. . . .	19.412.462

In ceeace privește felul de cărți cerute în librăriile sătești, e de remarcat că procentul romanelor scade în favoarea cărților de călătorii, istorie și biografie.

Câtă vreme „Astra" s'a ocupat în Ardeal mai mult cu răspândirea cărții și cultivarea gustului de citit la țară, ea a fost un real și puternic organ de cultură.

Rolul și influența ei au scăzut pe măsură ce a devenit un instrument de politică, așa zisă culturală și și-a întins activitatea, în mod superficial și inoperant, cu program, pe cât de vast pe atât de inaplicabil.

Aceeași critică se poate aduce tuturor așa ziselor noastre societăți culturale.

De cât s'ar scoate atâtea panglici divers colorate pe gură la așa zisele noastre adunări culturale, mai bine s'ar organiza răspândirea cărții și combaterea analfabetismului, într'o regiune mărginită, lucrându-se intensiv.

Moartea prințului poeților arabi

Ahmed Chawky bey, care a murit de curând, era recunoscut ca unicul poet arab în toată lumea orientală: Egiptul, Turcia, Libanul și Arabia. Format în cultura europeană, acest scriitor autentic al limbei arabe, pe care o cunoștea în cele mai amănunțite nuanțe, a păstrat pe ici pe colo influența occidentului în inspirația sa. El a răsfrânt în poemele sale marile evenimente care au cutremurat Egiptul precum și aspirațiile naționaliste și liberale care au caracterizat viața popoarelor din Europa acum o sută de ani. Intr'o limbă arabă, a cărei natură esențială a fost păstrată cu sfințenie, el a introdus nuanțe și modificări, care i-au dat mlădierea necesară pentru a exprima o viață sufletească mai complicată și a îngădui o mai mare virtuozitate în technica și ritmica versului. Poezia intimă și mai ales poezia intimității căminului e armonioasă la el ca o simfonie într'o orchestră.

Cărți și reviste

Bicentenarul morții lui Francois Couperin

François Couperin, cunoscut sub numele de „Couperin le Grand", a murit la Paris acum două sute de ani. Acest mare compozitor, pe care Claude Debussy îl socotea drept unul din maeștrii săi și căruia Maurice Ravel i-a închinat impresionantul Tombeau de Couperin, nu a avut parte de comemorarea pe care o merită. Numai trei stațiuni radiofonice i-au închinat o parte din programul lor muzical; dintre acestea, postul Praga a găsit prilejul să organizeze un festival Couperin-Rameau, amintindu-și că de la moartea acestuia din urmă s'au împlinit 169 de ani.

François Couperin s'a născut în ziua de 10 Noembrie 1668. El aparține unei familii care, de două secole, a ocupat scaunul orgei dela biserica Saint-Gervais. Cele dintâi principii muzicale și le-a însușit de la tatăl său, Charles Couperin, un organist savant și un reputat clavecinist. Adevăratul său maestru a fost însă Jacques Thomelin, talentatul și doctul organist dela Saint-Jacques-la-Boucherie.

La vârsta de 17 ani, Couperin a fost numit organist la Saint-Gervais, în locul renumitului Lalande, iar după șapte ani, când moare maestrul său Thomelin, a reușit să ocupe locul de organist al capelei regale. Insuși Ludovic XIV, care a prezidat concursul, l-a desemnat pe Couperin ca pe „cel mai experimentat în această artă".

Pe la 1694 el a ajuns profesor de clavecin al copiilor din familia regală și, timp de doisprezece ani, a dat lecții de acompaniament și de compoziție delfinului, duce de Bourgogne. In curs de douăzeci și trei de ani, a luat parte, ca principal executant, la concertele date în apartamentele lui Ludovic XIV. In virtutea unui edict din 1696, François Couperin a fost înnobilat pentru marile lui merite artistice.

Cu zece ani înainte de a muri, Couperin a cerut ca locul de organist la Saint-Gervais să fie cedat vărului său, Nicolas Couperin. Câțiva ani mai târziu, în 1730, a demisionat și din postul de „ordinar" al muzicii, post pe care l-a cedat fiicei sale, Marguerite-Antoinette, profesoară de clavecin a fiicelor lui Ludovic XV.

Opera lui François Couperin le Grand nu ni s'a transmis decât în parte. Din ceiace s'a păstrat, — partițiuni religioase, piese pentru clavecin, — reies însă în mod suficient marile lui merite de creator. Reputația lui de altădată, când Bach se inspira din „Concertele regale" și-și iniția discipolii în tainele tehnicei lui Couperin, mai stărue și astăzi, când ascultăm „Aubade provençale" de Couperin-Kreisler.

Mărunte

D-l Liviu Rebreanu a semnat contractul pentru romanul Gorila care va apărea în editura Librăriei Alcalay.

Elsa Kohler: Entwicklungs gemasser Schatfenssunter richt als Hauptproblem der Schulpedagogik

Deutscher Verlag fuer Jugend und Volk, Wien

Elsa Köhler — în studiul recent apărut sub titlul „Invățământul creator ca problemă de căpetenie a pedagogiei școlare" — încearcă, pentru prima dată, să privească problemele complexe ale învățământului școlar dintr'un punct de vedere unitar, rezultat din suma cunoștințelor științifice moderne și a faptelor datorite experienței — ținând seama de exigențele idealului educativ, fără de care țelul efortului creator ar fi de neînchipuit.

Mult disputatei noțiuni a școalei active, autoarea îi opune exigențele unui învățământ creator, așa cum a rezultat din anii de activitate practică internă la școală și totodată din aprofundarea teoretică a problemelor, pe care psihologia modernă le desvăluește educatorului.

Deosebita valoare a acestei cărți constă în faptul că normele aci expuse nu sunt subtilizate, ci sunt obținute în chip aproape organic din observarea riguroasă și adânc înțelegătoare a multiplelor exteriorizări psihice, așa cum s'au manifestat activ în timpul jocului, al studiului, al exercițiilor de tot felul, lucrând și creând.

Aceste norme fiind găsite, pentru a fi aplicate cu succes și a intra în patrimoniul întregii lumi pedagogice, se presupune existența celeilalte norme întemeiată pe puterea de muncă și de voință a profesorului pătruns de țelul urmărit și ajutat de darul său de a se substitui cugetării și simțirii copiilor, deci personalității fiecărui individ în parte, pentru promovarea nestânjenită a aptitudinilor.

In locul activității cu țel determinat de o voință străină, ia naștere activitatea vie, liber hotărîtă, care-l conduce pe elev la desfășurarea tuturor forțelor lui.

Aspirației spre desăvârșire, acestei expresii a personalității dotate cu simț eminamente artistic, i se atașează îndeaproape momentul etic. Insă atât esteticul cât și eticul nu se ivesc ca exigențe abstracte, ci rezultă în mod natural din conlucrarea profesorului și elevului, dar și din activitatea pe grupe a elevilor, așa cum reiese din structura caracteristică fiecărei clase.

Utilitatea activității pe grupe e expusă în chip convingător; tot astfel însemnătatea socială a educației în vederea sprijinului reciproc, indicat să desvolte și să cultive simțul răspunderii ca valoare etică.

Bogăția materiei utilizate și prelucrate, cât și expunerea metodică și vie, fac din această carte a Elsei Köhler un ghid indispensabil oricărui educator serios. Ba ceva mai mult, ea pare chemată să treacă de sfera intereselor strict profesionale și pedagogice, trezind interesul oricărui om de cultură.

Cronica teatrală

Femeia în fața oglinzii

Cincantenarul Peleșului

— Deși suntem de aceiași vârstă, el parcă se ține mai bine.

Abatele Henri Bremond

Gânditorul și scriitorul

de IZABELA SADOVEANU

Opera lui Henri Bremond în critica franceză, este alături de aceia a unui Sainte Beuve sau a unui Taine. Locul său este deci printre acei ce au creiat operă originală, organică, menită să dureze și să influențeze multă vreme cugetarea omenească, fie că este sau nu primită concepțiunea sa fundamentală.

El posedă, ca și acești doi eminenți scriitori, o vastă și amănunțită informație în literatura clasică franceză, apoi o solidă și adâncă cunoaștere a literaturilor vechi și a literaturii engleze, o puternică stăpânire a acestor literaturi în amănunte și în totalitatea lor ca ansambluri. In deosebi de Brunetière, el posedă o puternică armătură filosofică și prin aceasta se apropie de Taine. Dar opera sa este expresiunea atitudinii intelectuale a unui om din vremurile noastre și armătura sa posedă supleța și perfecțiunea unui instrument care a funcționat, în serviciul gândirii după Nietzsche și Bergson.

„Histoire Littéraire du sentiment religieux en France" este de fapt Istoria umanismului mistic din Franța. Secolul al XVII-lea trebue privit nu numai ca epoca centrală și apogeul literaturii franceze, dar mai ales ca focarul vieții religioase, din care s'a hrănit și s'a îmbogățit însăși literatura timpului.

Port Royal, subiectul marei opere a lui Sainte Beuve, este, fără îndoială, cel mai strălucitor și mai dens nucleu al vieții religioase din secolul al XVII-lea, cu sfinții, juriștii, martirii săi și acel geniu unic, ce i-a reprezintat, Blaise Pascal. Henri Bremond dovedește, însă, în cele unsprezece volume ale „Istoriei" sale, fără a-i tăgădui întru nimic importanța, că Port Royal totuși n'a fost de cât un moment din istoria sentimentului religios în Franța. Opera lui Port Royal se încorporează, de fapt, într'o vastă și bogată producțiune literară, care cuprinde și realizează ceia ce numește el *„l'école religieuse française"*.

Problema centrală în această vie și profundă literatură religioasă, nu este problema grației, a predestinării sau a revelațiunii, ca la Jansenius, Arnauld sau Calvin. Problema centrală este iubirea lui Dumnezeu și lăsarea omului în voia sa: theocratismul misticii în opoziție cu antropocentrismul ascetismului.

Ce legătură este însă între această chestiune, ce pare pur și simplu de domeniul teologic și între preocupările secolului nostru, ale unui laic și unui om dezbrăcat de interes pentru asemenea dispute?

De fapt problema religioasă, pusă de Bremond, nu este de cât forma sublimă a unei probleme filosofice, care stă de câteva decenii în centrul preocupărilor noastre metafizice... *„Iubirea pură"* nu este altceva decât transpunerea în planul religios a problemei legăturii dintre intelectualism și intuiționism.

Două zone sunt în domeniul sufletului, zice Bremond, o zonă, de *suprafață*, în care se formează concepțiile, se înlănțuesc raționamentele, se determină volițiunile și se răsfrâng emoțiile. Aceasta este l'*„Animus"*, creatorul discursivului, care se împrăștie și se dizolvă. Altă zonă este *„Anima"*, zonă de profunzime, unde circulă pentru a ne înfăptui, prezența eternă a lui Dumnezeu.

Conflictul este acel veșnic războiu dintre intelectualism, naționalismul pur care pretinde a trăi prin el însuși și intenționism. Acest conflict a redevenit actual în vremurile noastre și Abatele Furtună a luat poziție pentru mistica reînviată cu tot geniul său, cu toată fierberea temperamentului său meridional, cu toată armătura unei formidabile culturi, cu toată finețea și subtilitatea humorului englez, care a transformat gluma grasă și plină a provensalului, în arma tăioasă și arzătoare a ironiei unui redutabil polemist.

„Lectura" sa, asupra „Poeziei pure", la Academie, a stârnit o adevărată tempestă în literatura contimporană. Ea a avut tot atâta răsunet ca odinioară discursul lui Fenelon la Academia franceză, acel Fenelon care-i ține atât de mult la inimă abatelui Bremond și al cărui proces l'a revizuit, împotriva universității, în marea ei majoritate, sub influența lui Brunetière și a altora, pentru Bossuet, în potriva lui Fenelon.

„Poezia pură" nu este în concepția lui Bremond de cât transpunerea „iubirii pure", a misticii lui Fenelon, Berulle, Francois de Sales, în lumea literelor, critica literară este pusă în serviciul util și subordonat al acestei mistici.

„La Poésie pure", „Divertissements devant l'Arche", „Paul Valéry" sunt cărți încântătoare în care poezia pură devine un joc pur, contemplarea esenței veșnice.

Paul Valéry, raționalistul excesiv, elevul lui Leonardo și al lui Descartes, a fost și candidatul misticului Bremond, cu care ocazie s'a produs faimoasa sa „Lecture". Amândoi, plecând pe căi diferite, atticismul și misticismul, s'au întâlnit în contemplarea esenței veșnice și în concepția poeziei pure, jocul pur și divin, din domeniul paradiziac al *„Animei"*.

Jocul pur nu poate fi pus sub controlul „animusului", *el nu poate fi judecat*. Măsura lui este în *darul divin al gustului*, care exprimă, după Sainte Beuve, tot ce este „mai fin și mai instinctiv în organul nostru cel mai confuz delicat", „la fine pointe de l'âme".

Estetica bremondiană este toată bazată pe *analogie*, în senzul puternic de technică filosofică. Activitatea mistică și activitatea literară sunt două activități specifice, diferite prin materia și obiectul lor propriu, dar ambele vin de la Dumnezeu și se întorc spre Dumnezeu, fie

(Continuare în pag. VIII-a)

Cronica literară

Tudor Mușatescu: Ale vieții valuri

Fie teama pe care o inspiră comparația cu Caragiale, fie prea multă gravitate, literatura noastră nu numără decât foarte puțini umoriști și aceia cu tendința de a face critica societății. Un Brăescu, un Damian Stănoiu ne zugrăvesc clase sociale, fac carevasăzică operă satirică. Scriitori veseli a căror unică țintă să fie aceea de a ne face să râdem ca o bună farsă n'avem. Și cu toate acestea o bună comicărie este tot atât de valoroasă ca și o poveste, este într'un cuvânt produsul fanteziei constructive.

Multe din bucățile în proză ale d-lui Tudor Mușatescu le-am citit în „Rampa", dovadă că autorul le-a socotit prea puțin serioase pentru a le oferi unei reviste mai literare. Felul cum este editat volumul dovedește iarăși că autorul n'a găsit încă editorul care să-i socotească producțiile serioase. Dar tocmai neseriozitatea lor formează meritul esențial, lipsa de observație ostentativă, de voită atitudine critică. Schițele acestea sunt ipoteze de viață din care răsar situații comice și o anume poezie a absurdului. Bunăoară o femee pentru care s'au sinucis foarte mulți bărbați, spre a pune la încercare sentimentele unui tânăr îi destăinuie că nu-i poate oferi nimic din ceiace o femeie dă de obiceiu, din cauza unei insuficiente fizice. Tânărul acceptă cu frenezie dragostea platonică. Induioșată, femeea declară că totul a fost o glumă, că e normală. Acum tânărul e cel disperat, fiindcă el este într'adevăr lipsit de atributele sexului său. Desnodământul impresionează prin neprevăzutul său și place ca un joc de salon, ce nu cere oboseală mare. Toate schițele d-lui Mușatescu sunt „ușoare", cum numai în literatura franceză și occidentală în genere aflăm, ușoare ca niște baloane de săpun delicate care dispar în lumina soarelui după ce au oglindit în sfera lor albastră tot peisagiul înconjurător sau ca o spumă de vin.

Ca să zugrăvească fără nicio intenție afară de aceea a comicului, o societate burgheză ce ar putea să semene cu aceea a lui Caragiale d. Mușatescu s'a servit de o limbă mai puțin studiată, dar mai firească, de o mișcare mai realistă. In următorul dialog recunoști orice convorbire burgheză:

„...Vii din oraș cu aperitivele în nas și pe urmă îți verși focul pe o martiră și pe un copil nevinovat.

— N'a avut cine să-l crească de-aia a eșit un desmetic.

— Dece nu l'ai crescut tu?

— Nu e datoria bărbatului să crească copiii... Mama e datoare să vadă de ei...

— Daaa? Și după care lege, mă rog? Să-i faceți vă convine, dar să-i creșteți, să-i îngrijiți, să-i ștergeți la nas, nu vă amestecați, mișeilor...

— Titino!

— Ce holbezi ochii așa la mine? Ce crezi că mă sperii? Ți-am spus-o, băete, și dacă nu ți-am spus-o, ți-o repet: la mine în casă eu sunt stăpână și nu mi-e frică de nimeni...

— Stăpână să fii unde ai mai fost...

— Iar te legi de mama? Nu-ți permit să te legi de mama. E mama mea care m'a făcut și cine îndrăznește să se lege de ea îl plesnesc de nu se vede...

— Nu țipa așa că ne-aud vecinii...

— Lasă să ne audă să știe și ei ce canalie ești".

Firescul vine din volubilitatea replicilor și din acele greșeli de limbă („cine îndrăznește să se lege de ea îl plesnesc") ce sunt caracteristice actualei noastre clase burgheze.

Din chiar acest exemplu se poate stabili însușirea de căpetenie a autorului, care este de esență dramatică. Lucru curios! D. Tudor Mușatescu a scris piese de teatru care au avut un deosebit succes la reprezentare. Impresia celor care au ascultat aceste piese citite într'un cerc restrâns a fost oarecum puțin încurajatoare, aceasta din cauza prea multei poate intenții de comic și de pitoresc teatral, a prea multului artificiu convențional. Când citim însă schițele din „Ale vieții valuri", puterea de dramatizare ne apare indiscutabilă. Fiecare cuvânt, fiecare propoziție, trezește o mișcare, stabilește un ritm scenic. Iată bunăoară pe soțul înșelat:

„— Pândesc pe Lelia până iese din casă, apoi mă iau după ea și-o urmăresc până 'n pânzele albe. Să văd întâi unde se duce, pe unde intră, cine e ăla, ce face la el, cum face, cât stă, tot, tot, absolut tot. Și când voi fi sigur că mă înșeală, voi „năvăli" în persoană să-mi spăl onoarea în sânge".

sau

„— Iertați-mă, fraților, dar trebue să plec imediat acasă...

— Dar ce ți s'a întâmplat?

— O nenorocire...

— Ți-a murit cineva?

Privirea Domnului Silivestru deveni asasină:

— Nu încă; dar îmi va muri...

— Cine?

— Nevastă-mea.

— Are ceva grav?

— Foarte grav.

— Ce?

— Un amant".

„Poante" de felul acesta stârnesc un râs irezistibil și sunt principalele elemente ale teatrului bulevardier. D. Tudor Mușatescu e jovial, are facilitatea spiritelor, are dialog repede și firesc, nu cade niciodată în joasa vulgaritate, e dotat într'un cuvânt cu tot ce trebuește unui comediograf. Cât privește aceste schițe, ele sunt în majoritate de factură dramatică și formează cea mai atrăgătoare lectură.

Alexandru Vițianu, Tristeți fără de trup

Aceste poezii ale unui autor care nu este la întâia sa carte sunt corecte, pline de suficientă căldură interioară, dar lipsite de personalitate și amintind câte un model prea cunoscut ca să nu fie remarcat, ca această compunere de rezonanță maeterlinckiană:

Ea veni la trei.
(Eu ochii îi închid)
Ii văd figura ei
Și zâmbetu-i fluid.

Ea va veni încet
(Eu ochii îi închid)
Cu pași ca de secret
Ca umbra pe un zid.

Sau albă va veni
(Eu ochii îi închid)
In văluri argintii,
Cu pași de zori de zi...

Se constată la autor o lăudabilă sforțare de a cânta viața modernă, orașul cu „albe clădiri în sobru stil", fecioara nouă, viața sportivă, plaja, cavalcada, tenisul, filmul, aeroplanul. Glorificarea aparatului de radio nu e lipsită de poezie:

Cutie fermecată,
misterios obiect,
Te-apropii și-l contempli
cu ochii de adept

Al vreunei noui credințe,
al vreunui straniu mit;
Te-apropii și îl mângâi
și-apoi asculți uimit...

Un glas din miazănoapte
alt glas din miazăzi,
Orișiunde numai
cu gândul te-ai gândi:

Te simți într'o clipită
purtat la răsărit
Sau la apus, oriunde
cu gândul te-ai gând

Și în adânc de suflet
deodată ți se-aprind
Luminile de aur,
luminile de-argint.

Prinzi parcă înțelesul
a tot ce-ți fu mai greu
Căci știi s-auzi acuma
cu auz de Dumnezeu!

G. CALINESCU

care pe calea sa proprie. Poezia însă este numai intuiția divinului, pe când mistica este intuiția supranaturalului. Starea poetică este numai *intuiția formei* supranaturalului, pe când starea mistică este *intuiția însăși a acestui supranatural*, acel „Prieten intim" pe care un creștin adevărat îl poartă cu sine pretutindeni.

Viața lui însăși a fost oglinda fidelă a cuvintelor din cartea sa *„l'Enfant et la vie"*: „Biserica și biblioteca, tabernacolul și cărțile, pentru mulți din preoți (și mai ales pentru el. N. R.) aceste două capitole rezumă și povestesc aproape toată viața lor".

El aparține literaturii prin pasiunea sa pentru tot ce alcătuește viața literelor și mai ales prin strălucitele sale calități literare. Scrisul său e absolut fermecător, vioiu, amuzant, plin de culoare, de vervă și de fantazie, de o reacțiune atât de rapidă, de subtilă și de pasionată în cât nu putem ușor să-i găsim egal în literatura de azi, apoi deodată grav, înfiorat de o simțire adâncă, el încântă, mișcă și provoacă reflexiunea profundă, dezvăluind cea mai frumoasă și mai sinceră viață sufletească interioară, ce se poate întâlni la un om convins în zilele noastre. „Un scriitor care nu rămâne nici odată la suprafața lucrurilor", după cum îl caracterizează Jean Cassou. Un scriitor în care fantazia, paradoxul, humorul și caprițiul formei, nu alterează întru nimic siguranța cugetării, finețea gustului și devotamentul statornic în admirația sentimentelor frumoase și a versurilor cu adevărat frumoase.

Cele 11 volume ale Istoriei sale literare se citesc cu pasiunea și deliciul unui admirabil roman al misticismului. Urmărim, fără să le putem lăsa din mână, volumele unul după altul: Umanismul devot din primul volum, invaziunea mistică în al doilea, cuceririle misticismului în cele patru volume al III-lea, al IV-lea, al V-lea și al VI-lea, apoi metaphizica Sfinților, volumul al VII-lea și VIII-lea, splendidul volum asupra rugăciunii din vol. X încheind cu procesul misticilor, acei supecți și neliniștit, care l-au pasionat întotdeauna ca un ecou real al dorinții lui Crist: *„Ut sint consum mati in unum"*. Scriitor unic în felul său, care și-a cucerit locul prin prestigiul său literar și personal.

IZABELA SADOVEANU

Cronica gastronomică

Vinuri de altă dată: Uricanii

Suav, amurgu-și lasă rugina în pahare,
Miresmele grădinii în noi se răspândesc :
S'a desfundat clondirul cu vin moldovenesc,
Mai toarnă, cârciumare, mai cântă, lăutare !

Cine n'a băut nu mai bea! Uricani nu mai există decât în amintirea pioasă a câtorva ieșeni, ca și careta lui Bonciu care îl crescuse cu pricepere și îngrijise cu evlavie. După cum Pâhneștii e vin rosetesc și Cotnarul rosnovănesc, Uricaniul e în origine vin Sutzu. Acel despre care scriu eu provenea din Crăcană și luase ființă înainte de filoxeră. Era decolorat de vechime, de-un roz crepuscular și, vorba cronicarului, iscusit miros făcea.

Pentruca cetitorul să-și dea seamă de felul în care era prețuit acest nectar fără pereche și pentru păcatele și osânda noastră pe veci dispărut, sunt nevoit să pângăresc această cucernică evocare, intrând în amănuntul vulgar al câtorva prețuri ale epocei (sentimentele nu sunt evaluabile în bani). Cu toată aversiunea mea pentru socotelile de tarabă, în interesul dispărutului, iată, o fac.

Pe vremea în care pivnițele dela Bolta rece, Pavilion *și* Richard Tufli *din Iași adăposteau în întunecimea lor răcoroasă vin de Uricani, prețul vinurilor cu reputație mondială era cam acesta: O sticlă de Barsac sau Haut-Sauternes se putea obține dela frații Smirnov pentru patru-cinci lei. Pentru șase lei aveai un Graves bun. Prețul unui Chabli sau Meurseault varia între șase și opt lei. Dela paisprezece lei până la douăzeci, se vindeau „les grands crus de Bordeaux": Chateau Margaut, Chateau-Larose, Chateau Yquem, Chateau-Charbonieux, Chateau Laffite, Saint-Emilion, Saint-Estephe, etc. Bourgogneurile roșii ca: Beaune, Nuits, Pomard, Romanée, Corton, Musigny, Montrachet, Closvougeot etc., erau ceva mai scumpe, dar fără să întreacă mult douăzeci de lei.*

Imi aduc bine aminte că o sticlă de tisană Chambertin costa nouă lei. Vinurile de Rin ca Liebfraumilch, Johanisberg și Rüdesheimer cam la același preț, iar mărcile bune de șampanie ca Mumm, Pomery, Rocderer, Veuve-Clicquot, Moet & Chandon, etc., se vindeau în băcănii începând dela paisprezece lei și nu se urcau niciodată mai sus de douăzeci și doi (după cât îmi amintesc atât costa o sticlă de Roederer-cristal).

Ei bine, la acea epocă nu puteai avea o sticlă de Uricani cu mai puțin de douăzeci de lei și dela 1914 cu mai puțin de cincizeci (aur!). Dar nu această trivială apropiere de cifre ne poate da măsura calității acestui vin domnesc. Francezii care sunt fără discuție cei mai avizați cunoscători și care au cele mai bune vinuri din lume i-au confirmat, și (de ce n'aș spune-o?), în dauna Cotnarului, virtuțile fără egal.

Pe vremea refugiului dela Iași, cei mai de marcă reprezentanți ai Franței se întâlneau la masa primitoare a d-lui Hippolyte Mârzescu, singurul în viață astăzi și cel mai tânăr din frații Mârzești: Robert de Flers, generalul Lafont, contele de Saint-Aulaire, Marchizul de Rochefort, contele de Villeneuve. Robert de Flers era un conviv jovial și ceiace se cheamă une bonne fourchette, *dar un submediocru băutor. Ca toți Francezii prețuia vinul bun, dar cu o excesivă moderație. De altfel, suferea de gută și un pahar în plus i-ar fi săcâit încheieturile. In acele vremi de jale și lipsuri, mesele bune erau invidiate și comentate în tot orașul.*

Casa Mârzescu era dintre puținele în care se mânca bine. Intr'o seară mă întâlnesc c'un amic care venea de-acolo:

— Ne-a dat Hippolyte o masă grozavă, zice.

— Ce vin? întreb.

— Ghici!

— Franțuzesc?

— Nu.

— Cotnar?

— Ași!

— Uricani?

— Uricani, mon cher. Flers a băut cinci pahare.

— Asta n'o cred.

— Pe cuvântul meu. Primul pahar i l'a turnat feciorul. Al doilea și l'a turnat singur. Hippolyte, văzând că în contra obiceiului — și asta-i explicabil — își întrece porția de vin, i-a turnat al treilea. L'a primit din toată inima și a început a râde: vous me tuez, Marzesco, vous me tuez, *așa zicea. Pe urmă, a mai băut două.*

Faptul era desigur verosimil, dar tot mai păstram îndoieli asupra autenticității lui. De aceia, întâlnind peste câteva zile pe Robert de Flers, l'am întrebat dacă a băut vreodată și ce părere are despre vinul de Uricani:

— Il est comparable à nos meilleurs crus, *mi-a zis.* Marzesco est formidable!

De altfel, toți francezii care l'au gustat erau de aceiași părere. Cotnarul, ca și Tokayul din care se trage e prea brutal, ca să le placă. Cotnarul poartă cisme și buzdugan. Uricanul e în dantelă și éscarpins. Cotnarului îi place în cerdac și la gura cramei, cu lăutari în antereu, cu nai, cobză și țimbal. Uricaniul preferă clavecinul, gavota și șoaptele după évantail.

Cotnarul e războinic și viteaz. Uricaniul e subtil, monden și salonard.

Era firesc ca preferințele marilor noștri aliați, al cărora palat s'a obișnuit cu vinuri spirituale, să se oprească asupra-i. I-a fost dat acestui nectar voevodal să înveselească clipele atâtor generații de moldoveni! Câte n'a văzut și de câte nu și-o fi amintit bătrânul! L'a cunoscut pe Grigore Ghyka-Voevod și pe Mihai Vodă Sturdza, l'a cunoscut pe Vodă Cuza, i-a cunoscut pe Vasile Alecsandri Eminescu și Creangă, i-a cunoscut pe Maiorescu și Vasile Pogor, i-a cunoscut pe Iacob și Leon Negruzzi, pe Mihai Kogălniceanu, pe Petre Carp. Fiecare sticlă destupată pomenia pe toți acești ctitori ai istoriei și culturii românești. Și iată, i-a fost dat să-și dea obștescul sfârșit la Iași, tocmai în clipa în care se făurea România Mare, așa cum aflase el că o visase tânărul Eminescu.

Dela Nistru pân'la Tisa.

Din vremi îndepărtate foarte, îmi apare hevicului anacronic al ultimului proprietar de vie la Uricani pe care mi-l amintesc: bătrânul Bonciu. Regretatul doctor Ernest Juvara și d. Iancu Corjescu, aduseseră primele automobile în Iași. Se inaugurase, sau se inaugura (nu mai țin bine minte), linia tramvaiului. In orice caz, orașul se moderniza. Careta lui Bonciu însă părea că vine direct dela o întrunire dela 1848. Stăpânul bătrân, vezeteul bătrân, bătrân și calul. Vezeteul (parcă-l văd), purta favoriți albi și pălărie înaltă. Cum se oprea la ușa vre-unei curți unde stăpânul se ducea în vizită, adormea pe capră. Incetișor, copiii deshămau calul. Stăpânul se suia în caretă și ciocănea în geam. Vezeteul tresărea și dădea cu biciul în cal. Melancolic, animalul pornea singur lăsând careta pe loc.

— Prrr! gloabă!

— Te-ai ramolisit, berechetule!

— M'o furat somnul, cucoane!

— He! he! he! s'o ramolisit!

Demult, careta lui Bonciu nu se mai vede pe străzile Iașului și 'n lipsa minunatelor lui vinuri, intelectualii localnici se îndeletnicesc cu șprițul și mișmașul. Uricaniul s'a mistuit și el în neguri, îngânând poate celor de altădată cântecul lui Barbu-lăutarul.

Dragi boeri de modă nouă,
Bună ziua vă zic vouă,
Eu mă duc, mă prăpădesc,
Ca un cântec bătrânesc.

AL. O. TEODOREANU

Cronica mizantropului

Artă națională

Cine călătorește prin țară și trece prin satele noastre în zilele de sărbătoare trebuie să rămână, dacă are câteva noțiuni de artă, cu desăvârșire indispus de prefacerea și degenerarea artei naționale în manifestarea ei esențială, îmbrăcămintea. Țăranii nu mai știu să se îmbrace. In locul simplelor straie lucrate în casă și colorate cu substanțe delicate vegetale, în locul motivelor arhaice tradiționale, în locul acelei desăvârșite îmbinări de croială, țesătură și colori, pe care abia le mai întâlnești prin unele sate transilvane, o tendință mahalagească de lux, o stridență infamă, o vulgaritate de grup de servitori. Dacă ar fi numai goana după haine orășenești, după bluză și rochie combinate cu basma și cu pantofi proști de lac! Dar e dimpotrivă o perseverență patriotică de a se costuma național după o formulă nouă.

Dă-i unei țărance o iie tradițională din pânză aspră, grea, înflorată simplu cu roșu și negru! Ea vrea o nouă combinație de iie, un fel de bluză din pânză topită, care se vopsește în diferite tonuri și se încarcă cu desene bizare, germanice, în fel de fel de culori, dar mai cu seamă acea a dovleacului. Fota s'a prefăcut și ea. Cea neagră sălișteană a căpătat flori portocalii bulgărești iar cea muntenească s'a umplut de o urzeală de fir oxidabil de cel mai prost gust. Ce mai vorbă! Țărăncile sunt astăzi niște odioase brezoaie și apariția lor e departe de a fi pitorească.

Veți spune: Acesta e un proces firesc de degenerare a artei primitive prin contact cu orașul marilor industrii. Este adevărat. Dar caracteristic aci e tocmai faptul că țărănimea se arată înclinată a cultiva portul strămoșesc. Prin urmare cauza degenerării gustului trebuie s'o căutăm în altă parte. Izvorul degenerării cred că este inițiativa orășenească pentru păstrarea artei naționale. Când „doamnele române" și acum în urmă școala s'au apucat să cultive portul național, arta cea bună a dispărut. Duceți-vă la un astfel de magazin de cusături naționale. Imitațiile proaste stau cot la cot cu invențiile absurde, cu stilizările și adaptările. Există un fel de desfacere generală a școalelor profesionale ale statului, la Șosea. Aruncați-vă ochii în vitrină și veți vedea groaznice lucruri comise în numele artei naționale sub îndemnul maeștrilor patriotici. Brumărescu n'a contribuit mai mult la mahalalizarea industriei țărănești ca această cooperativă de școli. In sfârșit, cine nu vede zilnic pe cheiul Dâmboviței mari infamii multicolore ca niște basmale denumite „chilimuri"? Origina lor este tot școala și „doamnele române" care și-au închipuit că arta națională se poate face la oraș.

Această artă este un produs spontan, instinctiv ca și pânza păianjenului. Și după cum nu poți propune acestuia din urmă să-și urzească firul scos din dos după un model nou, tot astfel nu poți interveni fără primejdie în meșteșugul casnic rural. Premierea produselor naturale țărănești și desconsiderarea metodică a orășenismelor pot îndrepta cu mult mai mult o artă care nu e țărănească decât dacă e profesată de țărani.

ARISTARC

Insemnări

O călătorie in Africa

In acest număr începem publicarea unor extrem de interesante note de călătorie ale unui cunoscut doctor român.

E vorba de-o călătorie în Africa, făcută în cursul anului trecut.

Cetitorii vor găsi — pe lângă descrierea localităților vizitate — și însemnări pitorești asupra moravurilor africane.

Autorul n'a scăpat nici un amănunt caracteristic din viața coloniilor.

Congresul Pen-Cluburilor

S'a ținut anul acesta la Raguza.

Aceste cluburi s'au înființat în 1921 pentru reconstituirea comunității spirituale și ușurarea luării contactului între intelectualii dintre țările foste inamice în timpul războiului cel mare. In urmă pen-cluburile au luat hotărârea de a nu primi în rândurile lor decât scriitorii care se vor angaja a menține în tot timpul, și mai ales în timpul războiului, „respectul operelor de artă peste pasiunile naționale".

In anul acesta congresul s'a ocupat în deosebi de excesele hitleriene: arderea cărților, interdicțiunea de a scrie și publica operele scriitorilor evrei, marxiști sau cel puțin liberali.

Această stingere a libertății și a drepturilor scriitorilor, a fost vestejită de unanimitatea delegațiilor care reprezintă patru mii de scriitori din toate țările Europei, bine înțeles afară de aceea a Germaniei. De altfel a doua zi după revoluție s'a preînoit Pen-clubul german prin excluderea tuturor acelor membri care aveau păreri opuse hitlerismului. Comitetul general al Pen-clubului se va întruni în Noembrie și el va avea să decidă dacă, în asemenea condițiuni, Pen-clubul german mai poate fi primit în federația Pen-clubului european.

Semicentenarul Castelului Peleș

In cuvântarea pe care a ținut-o la dejunul dela castelul Peleș, în prima zi a serbărilor pentru împlinirea a cincizeci de ani de la întemeierea acestui castel, Regele a făcut o fericită paralelă între substrucția mișcătoare a castelului ce a trebuit să fie cu răbdare învinsă și începuturile turburi ale statului român modern. Regele, prin urmare, a ținut să vadă în Peleș un simbol al solidității civilizației române. Cultura mai mult decât orice alt factor are nevoie de statornicie și de aceea festivitățile recente sunt și din punctul nostru de vedere pline de semnificație. Castelele, palatele, monumentele oficiale sunt depozitele culturii unei nații și istoria gândirii și artei se scriu cu ajutorul lor. Inchipuiți-vă o Franță fără Versailles, o Italie fără Vatican, fără Palazzo Pitti, o Spanie fără Escurial! Din vechea noastră cultură numai bisericile ne-au păstrat vestigii. Restul s'a ars și s'a năruit. Niciun palat de domn, nicio casă de boier, nimic din care generațiile de azi să-și facă o idee de viața de interior a înaintașilor lor. Lipsea statornicia, încrederea în puterea de permanență a țării, fără de care gustul pentru monumente dispare. Romanii au lăsat pretutindeni vestigii pentrucă socoteau imperiul lor vecinic.

Regele Carol a înțeles că o dinastie nu poate prinde rădăcini în corturi și barăci. Micul „palat" din Calea Victoriei era o simplă casă, lipsită de orice element artistic și reprezentativ. Castelul Peleș este primul monument arhitectural al dinastiei și cu el a luat ființă în țara noastră primul depozit artistic sub forma colecției personale. Regina Maria este acea care a înțeles mai bine, apoi, valoarea de depozit național al clădirilor dinastice. Castelul de la Bran, castelul de la Balcic, sunt monumente pline de personalitate artistică ce exprimă o ființă, o nație și o epocă. Regele Carol al II-lea va ști fără îndoială să facă din noul palat regal din București depozitul cultural al vremii sale, sporind cu râvnă bunurile bunicului și tatălui său. Dar în sălile vaste cu lemnărie sculptată el va găsi acea liniște desăvârșită, devenită gravă prin actele mari ce s'au săvârșit acolo, din care va putea isca gândurile trebuitoare la cârmuirea nouei Românii.

Expoziție de marionete

Marionetele revin în favoarea publicului din Apus. In Anglia, în special, de câțiva ani mișcarea pentru progresul teatrului de marionete crește sub formă de cluburi pentru încurajarea teatrelor.

In ajunul deschiderii stagiunii se va organiza o expoziție în Victory House, în care sute de regisori își vor expune actorii, decorurile și montarea pieselor ce vor fi jucate. Se pare că marionetele engleze s'au perfecționat atât de mult încât au întrecut pe Italieni, renumiți până acum în lumea întreagă, și pe Cehoslovaci care au expus în anii trecuți o colecție remarcabilă de păpuși strălucit colorate. Se zice că arta de a le pune în mișcare pe scenă, întrece, la Londra, tot ce s'ar putea închipui ca perfecțiune.

Teatrul în care vor juca marionetele este un teatru foarte mic, cel mai mic teatru din Londra, anume construit pentru jocul marionetelor, cu un joc delicios de lumini și o întreagă orchestră de gramofoane care acompaniază jocul actorilor. Păpușile au fost confecționate și costumate de doi mari artiști Wanslaw *și* Lancester *și teatrul lor de marionete a fost înființat acum șapte ani.*

S'au scris o serie de piese anume pentru teatrul de marionete. In Statele-Unite este o societate pentru editarea unor asemenea piese. Dar orice piesă s'ar putea reprezenta dacă n'ar cere prea mulți operatori de o artă consumată, ceeace reprezintă o mare cheltuială.

Succesul cel mai mare pe care l-a avut în scena marionetelor între toate piesele de teatru, a fost producția unei opere a lui Pirandello „Omul cu floarea'n gură". *Era în adevăr un text ce părea a fi fost scris pentru marionete.*

Intr'un teatru de marionete de azi nu e de ajuns numai arta de a însufleți păpușile prin mișcarea degetelor, care la Italieni se transmite din tată în fiu. Este evident că și aceasta e absolut necesar și că nu se învață numai într'o lună două, dar se mai cer multe condiții în montare și dispoziția scenică, lucruri care cer bani și o îndelungă studiere și cercetare pentru a pune totul la punct și a forma ca o dublură a reprezentării păpușilor, o altă echipă de oameni vii, toți technicieni în felul lor.

Aceasta ne explică de ce nu a reușit teatrul de marionete al d-lui Năstase, cu păpușele d-nei Ioana Basarab, deși au avut ambii calități reale atât în fabricarea păpușilor, cât și în montare.

Nu este deci, după cum se vede, ușor a pune pe roate un asemenea teatru, ceeace e cu atât mai regretabil, cu cât d. Paul Negulescu, apreciatul colaborator al „Adevărului Literar", a scris o piesă suavă și delicioasă pentru teatrul de marionete: „David și Goliat".

Legume cu valoare medicinală

Printre legumele înaintate la rangul de medicament, trebue socotită în prim rând anghinarea *— recent introdusă în terapeutică — pentru eficacitatea ce dovedește în tratarea afecțiunilor de ficat și bilă.*

E mai bine zis „reintrodusă", deoarece încă din sec. XVIII, Nicolas Alexandre socotea această syntharee, medicament specific al găbinării; iar Léméry a demonstrat că lucrează cu succes asupra flegmasiilor, inerente maladiilor de ficat. Azi Brel îl folosește ca excitant al secrețiunii biliare. Anghinarea intensifică puternic funcțiunea hepatică. S'a mai dovedit că această umilă plantă stimulează rinichii și scade cholesterina și ureea din sânge.

Afară de pilulele fără gust pe care farmacia savantă le-a preparat din această legumă, ultra-modernii își administrează extractul de foi de anghinare în injecții intravenoase, metod care în ciuda pretențiilor moderniste, se utiliza și pe vremea lui Diafoirus!

Reputația terapeutică a usturoiului, *este foarte veche. E destul să reamintim că Keops a aprovizionat din belșug pe lucrătorii faimoasei sale piramide, pentru virtuțile sale tonice și înviorătoare. Léméry, deja citat, îi recunoaște facultatea de a descompune și elimina piatra din vesică, fără a mai vorbi de excelenta sa influență asupra stomacului și intestinelor.*

La începutul veacului nostru, doctorii nu mai îndrăzniau să prescrie o plantă atât de vulgară și ale cărei titluri populare, primau pe cele științifice.

Farmaceutic, esența de usturoiu amestecată cu un ulei neutru de gust, se întrebuințează azi ca hypotensor, antiseptic pulmonar, tonicardiac.

Incă din timpul lui Molière, ceapa inspira un mare entuziasm pentru vindecarea astmei și a hidropisiei; iar cu puțin înainte de marele război, dr. Mongour, îi decernase un brevet de eficacitate în tratamentul ascitei (idropisie care dilată abdomenul).

In epidemia de gripă din 1918, injecțiile cu zeamă de ceapă, au dat rezultate fericite. Ceapa e și un eminent antiscorbutic.

Bogată în nitrat de potasiu, mulți medici socotesc că ceapa ar fi o legumă anti-canceroasă.

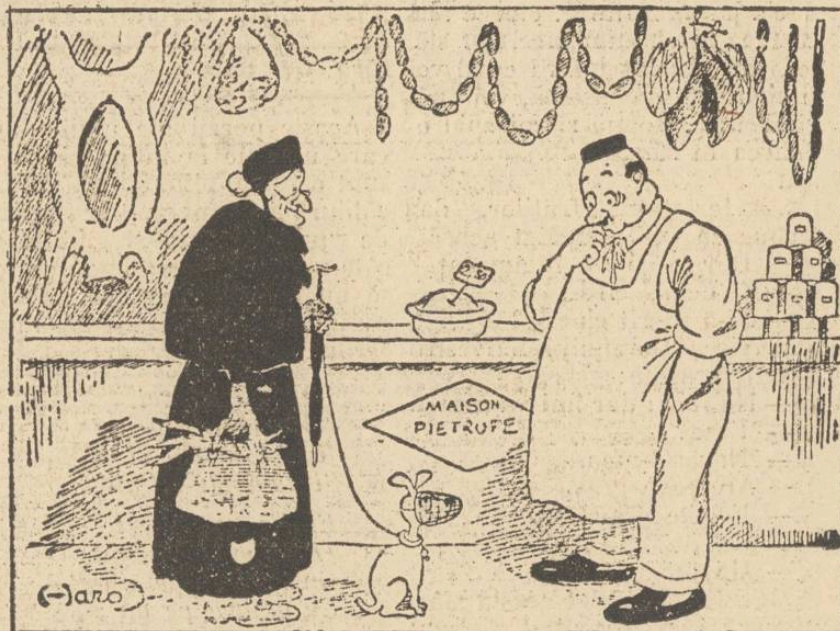
Tineretul indian

Influența civilizației occidentale, prin intermediul Angliei, a început în India în primele decenii ale veacului trecut.

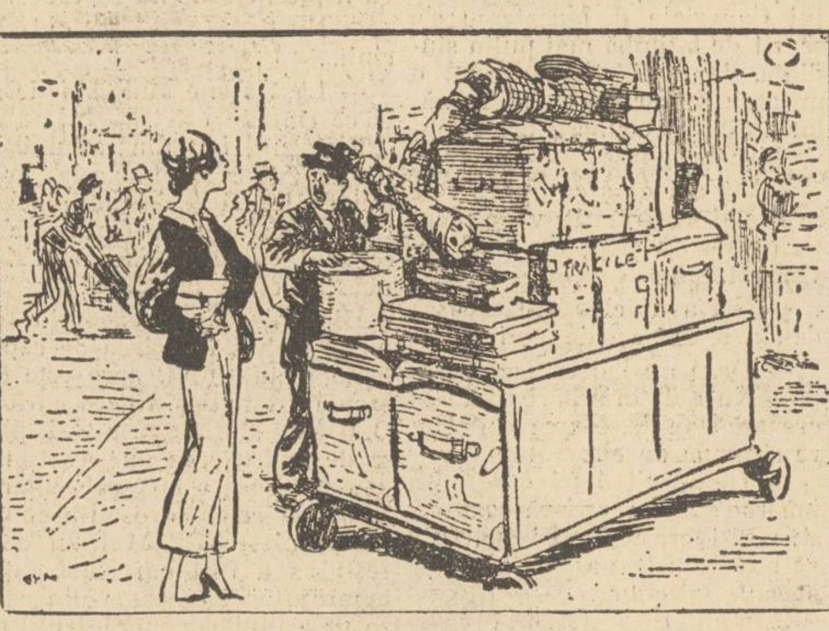
Radja Ram Mohan — căruia Indienii din toată lumea îi vor serba în curând centenarul morții — a fost primul reformator al vieții și mentalității indiene în sensul vederilor critice și democratice ale Europei. El s'a ridicat contra brahmanilor și contra prejudiciului religios indian, care ținea în umbră facultățile de cultură ale compatrioților săi. Dela el datează începutul emancipării Indiei. La un moment dat însă, influența occidentului începu să fie vătămătoare Indiei. Pătura cultă indiană ajunsese să cunoască mai bine instituțiile Angliei, decât pe ale Indiei. Această desnaționalizare a culturii, a supărat și ambiționat poporul.

In sensul reacțiunii la această stare de lucruri, s'au format generațiile noui ale Indiei, și sub semnul ei trăește tineretul indian de astăzi. Tagore a naționalizat limba — scriindu-și operele în limba indiană, — Gandhi vrea autonomia poporului său. Deși se ridică împotriva stăpânirii engleze, Gandhi continuă însă ceva din opera lui Radja Ram Mohan, prin spiritul liberator și generos al doctrinei sale, îndreptată contra filosofiei castelor în folosul „intușabililor". Doctrina lui Ghandhi datorează foarte mult europenismului, în sensul vederilor ei de dreptate socială.

Tineretul indian este, mai mult decât de orice, preocupat de acest ideal de justiție socială. Starea deplorabilă a „intușabililor", este un centru al interesului său. El este într'o anumită măsură, anti-religios, fiindcă, zice, din religie se trage răul Indiei; din cauza ei unitatea națională e compromisă, Hindușii și manomedanii neputându-se înțelege; din pricina ei, milioane de paria sunt oprimați.

— I-ai pus botniță! Nu cumva mușcă?
— Nu! I-am pus-o ca să nu-i scoată pisicile ochii.

— Toate astea-s ale d-voastră?
— Da, astea-s toate. Cuferele mari le-am expediat mai nainte.

— Le mai cânt bucata asta, și mă duc să mă culc.
— O să vă pot acompania și atunci?

Atelierele „Adevĕrul", str. Const. Mille No. 7—11.

Adevĕrul Literar și Artistic

ANUL XII — SERIA II-A NR. 670
DUMINICA 8 OCTOMBRIE 1933

FONDATORI: AL. V BELDIMAN 1888—1897
CONST MILLE 1897—1920

FONDAT IN 1893

5 LEI EXEMPLARUL IN ȚARA
10 LEI EXEMPL IN STRĂINATATE

Soarele în baltă

sau aventurile șahului

de MIHAIL SADOVEANU

Vreau să vă vorbesc, între altele, despre memorabilele conferinți, dezbateri și lupte care au avut loc între prietenii mei căpitanul Liviu Colț și boierul de baștină orheiană Temistocle Cantaraga în anul mântuirii 1922.

Eram, în epoca aceia, călător în ținuturile de peste Prut și am văzut întâia oară la un loc simpaticele obrazuri ale acestor personagii în târgul dela Căprești, în ziua de 24 Iunie, care se chiamă Sânziene.

Umblând din loc în loc și făcând uneori popas mai îndelungat în sate de răzeși, citeam, în adunări bine populate, pagini din minunatele istorisiri ale lui Ion Creangă. Bucuria pe care o aveam la aceste împreună-împărtășiri întru cuvânt moldovenesc mi-a rămas ca o dulce răsplată, căci, ca și doftoria cuvioșilor Cosma și Damian din sfinte vremuri, slujba mea era fără de argint.

Mă mișcam într'o căruță modestă, trasă de doi cai destul de slabi, pe care-i mâna un țăran dela Prepelița. Lucrul cel mai de căpetenie în înfățișarea acestui automedon nu era atât barba lui zbârlită, din care priveau ochi rotunzi și spăriați, cât căciula, pe care o purta încă în dricul verii. Era o căciulă roșcată care se arătase la iarmaroacele multor Sânziene. Titlul năcăjitului meu conducător era Iacov. Cași omonimul lui din biblie avea doisprezece feciori, ale căror nume nu le-am putut ține minte, el, însă, mi le recita în fiecare zi, având nădejde în brațele lor și în înmulțirea seminției prepelițene.

In dimineața de 24 Iunie 1922, pe când Iacov își adăpa roibii la o fântână în preajma târgului, m'a ajuns din urmă, în vifor de colb, o droșcă ușoară purtată de trei cai murgi înhămați în troică. După rânduiala moschicească, cel din mijloc umbla în trap, cu capul ridicat subt cerc, svârlind copitele până la înălțimea botului; iar prăștierii, de statură ceva mai măruntă, galopau cu gâturile întoarse în laturi, realizând imaginea pajurei bicefale a împărăției rosienești.

Eram coborât din căruța mea. Cercetam o tufă de sulcină a cărei mireazmă caldă plutea în aerul neclintit. M'am întors către droșcă, admirându-i alura. S'a sucit spre mine o figură cu barba învălmășită. Subt panamaua pleoștită și în mantaua albă de doc, am identificat numaidecât o cunoștință, fără a putea preciza decând și de unde.

Când am auzit însă strigătul puternic de bas, care poruncea vizitiului enorm depe capră oprirea, și când, coborându-se, călătorul a venit către mine zâmbind și cu brațele întinse, îndată am pus acelei înfățișări impozante numele care i se cuvenea.

— Ce mai faci, cucoane dragă? a strigat omul meu venind la atac și scuturându-mi cu putere mâna. Mă mai cunoști, ori m'ai uitat?

— S'ar putea să uit? i-am reproșat eu, veselindu-mă dintr'odată.

— Cum nu? Cum să nu? Dumneavoastră cei dela București uitați numaidecât. Dacă-ți aduci aminte, atunci fă-mi plăcerea și spune unde ne-am cunoscut.

— Această onoare am avut-o la Chișinău, i-am răspuns eu. Numele domniei tale e Temistocle Cantaraga.

— Vezi în fața domniei tale un om cu desăvârșire încântat! strigă cu admirație călătorul, scuturându-mi a doua oară dreapta. Precât înțeleg, întâlnirea de-acum are o rânduială dela Dumnezeu și un scop. Te duci la Căprești?

— Da; întrucâtva.

— Ai vre-o afacere? Vinzi sau cumperi? Faci o inspecție? Cauți pe cineva?

— N'am nici o afacere. Nu sînt nici un fel de inspector.

— Foarte bine, foarte bine, aproba domnul Cantaraga. Atunci te-ai rătăcit?

— Nu. Călătoresc de plăcere.

Domnul Cantaraga privi semnificativ spre Iacov, spre căruța fără arcuri și spre roibii cei slabi.

— Bun și asta, îngână el cu îndoială. Chiar, serios, nu faci nici o cercetare financiară?

Am încercat a râde, ca să-mi ascund jignirea; simțeam însă că interlocutorul meu cearcă să dibuiască etichetele ființei mele.

— Nu te supăra; am glumit! adăugi el îndată, bătându-mă pe umăr. Vra să zică nu te oprești în târg?

— Nu.

— Ași putea îndrăzni să aflu în care parte te îndrepți?

M. Sadoveanu

— Bine nu știu nici eu. Insă am la mine niște însemnări. Dacă-mi dai voie să le consult, pot să-ți răspund imediat.

— Ba, domnul meu, nu-ți dau nici voie și nu-mi trebuie nici un răspuns.

— Totuși...

— Nu-i niciun totuși.

— Insă, onorate Temistocle Arcadievici...

— Cum îndrăznești dumneata a crede, răcni deodată entuziasmat domnul Cantaraga, că ași putea să las la voia întâmplării pe un om care a păstrat în amintire și numele părintelui meu? Iți declar, iubite domnule, că te sechestrez.

— Cu toate acestea...

— Nici un cuvânt. Imi ești ori nu prietin?

— Nu cutez să...

— Ba te rog să cutezi. Un prietin nu-mi poate refuza o invitație. Mergi cu mine la Mărunțeni. Nu mă opresc în Căprești decât două secunde, ca să iau pe căpitanul Colț. Insfârșit l-am prins. Cunoști pe Liviu Mihailovici?

— N'am plăcerea.

— Nu-i nimic. Il vei cunoaște imediat. Insfârșit a venit timpul să mă măsor cu el și i-am trimis o provocare scrisă. Astăzi începem lupta. Dumneata vei fi martor.

L-am privit cu oarecare neliniște. Domnul Cantaraga și-a lăsat mâna sa pe umărul meu stâng, punând astfel stăpânire pe mine.

— Ne-am înțeles?

— Nu cred, m'am întors eu, deodată grav.

— Cum? Ce face? Nu ții să asiști la luptă?

— Nu!

— A! se veseli domnul Cantaraga, ce-ți închipui dumneata despre războiul la care te poftesc? Te previn că locul e dintre cele mai plăcute, la umbra teilor, în cerdacul casei bătrânești. Am bucătar bun și pivniță

(Continuare în pag. II-a)

NOTA. — Primul capitol al volumului „Soarele în baltă sau aventurile", care a apărut în Editura „Adeverul".

Orgoliosul B. Shaw

Incă din timpuri străvechi, oamenii lipsiți de geniu se răsbunau pe cei geniali reproșându-le că exagerează, că sunt inconsecvenți, dar mai cu seamă că sunt orgolioși. Acest din urmă reproș l-a întovărășit pe Shaw toată viața. Fie că vorbește sau tace, fie că voiajează sau stă acasă, fie că râde sau e îndurerat, totul e numai orgoliu. Până și prietenul său Wells îl numește cel mai mare artist al auto-inscenărilor.

Cum a luat naștere legenda „orgoliosului Shaw" e ușor de înțeles. El e complet lipsit de acele complexe moderne de inferioritate, cu care semenii noștri ne plictisesc atât de crunt. El nu-i servul acelui orgoliu mascat, care se complace într'o depreciere personală. Dacă Wells îl numește un geniu al reclamei, el consideră această apreciere drept un mare compliment. Deoarece el consideră bună marfa lui — adică ideile și felul cum le exprimă — Shaw socoate ca o datorie foarte firească să contribue prin toate mijloacele la o desfacere cât mai mare a ei. La această reclamă, de altminteri totdeauna plină de gust și de spirit, te surprinde o ciudată particularitate: ea se sprijină pe adevăr. Ceiace ne oferă el e într'adevăr marfă bună, sănătoasă, cu stampila zilelor noastre, nu învechită, nu de talaș sau de hârtie.

Intrebat odată dacă e în realitate un insuportabil erou al reclamei sau o naivă celebritate cu totul nevătămată de succesele obținute, el dădu următorul răspuns: „Precum vezi, joc ambele roluri excepțional de bine".

Există în mintea omului limitat, o necesitate inteligibilă și de iertat, de a clasifica superficial viața atât de complicată. Deaceia, fiecare om e așezat odată pentru totdeauna într'o ladă, din care nu trebue să scoată niciodată capul, dacă nu vrea să riște să-i cadă peste el capacul greu. Dacă însă cineva rămâne toată viața cuminte în lada lui, atunci el e un om respectabil și plin de caracter. Insăși multilateralitatea e suspectă. Ce să faci însă cu un om ca Shaw, care e scriitor, reformator, lector și debatter, plin de interes față de chestiunile sociale, un profund cunoscător al muzicii și pe de-asupra tot ceiace alcătuește omul modern? Cum să se împace oamenii — cărora le vine greu să vadă just măcar o singură latură a lucrurilor — cu cineva, care și-a propus să privească neîncetat orice lucru sub toate laturile lui; cum să se 'mpace oamenii cu cineva, care, în diferite zile și în diferite localități, are curajul să exprime păreri deosebite despre acelaș obiect sau se încumetă, cu un fulgerător spirit de autocontradicție să retragă în propozițiunea secundară ceiace a susținut în propozițiunea principală?

Nu poți avea nici un fel de încredere în Shaw. Omul acesta n'are un punct de vedere stabil. El își schimbă ideile după pofta inspirației sau a inimii.

Pe de altă parte nici măcar partizanii lui nu-l pot convinge să nu mai ia toate lucrurile în glumă.

Shaw e un vegetarian convins și fanatic. In consecință a luat unele dispoziții în ceiace privește cortegiul său mortuar: „La înmormântarea mea nu vor lua parte cupeuri negre ocupate de personalități proeminente ,ci cirezi întregi de boi, capre, porci, cârduri de pasări și un aquarium transportabil plin de pești vii, toți împodobiți cu eșarfe albe, în cinstea omului, care a preferat să moară decât să mănânce făpturile convietuitoare". Deci vegetarienii de pe întregul glob au dreptul să spună: că e al lor. Dar ce să facă dacă într'altă parte scrie: „Abstinența dela carne pare să provoace o anumită stare sălbatecă, și anume cea mai sălbatecă stare: indignarea virtuoasă".

Ceiace oamenii iau în special în nume de rău la Shaw e lipsa lui de solemnitate. Dacă ar lua-o mai în serios sau s'ar lua cel puțin pe sine mai în serios, atunci ei s'ar declara mulțumiți. Dar el nu vrea să fie luat în serios. Shaw simte că dacă publicul ar ști cât e de serios în tot ce spune și face, ar fi fost de mult silit să deșerte cupa de cucută: din această pricină preferă să trăiască în rolul bufonului dela Curtea regelui Demos. El spune: „Mark Twain și cu mine suntem în aceiași situație: noi trebue să înfățișăm lucrurile în așa fel, încât oamenii, care altminteri ne-ar spânzura, să râdă, pentrucă își închipue că noi glumim".

Bine'nțeles că nu totdeauna reușește să ne amăgească. Se poate întâmpla ca în timp ce gâdilă mulțimea ca să râdă, să aprindă totodată în mulți gânditori admirația pentru causticitatea lui spirituală, să convingă multe inimi simțitoare de puritatea intențiilor lui, făcându-le să creadă în sinceritatea lui sufletească. De altfel, în privința aprecierilor contradictorii despre operă și om, Shaw se află în bună tovărășie. Voltaire a fost doar caracterizat de către un autor drept o „maimuță genială", pe când alt contimporan, cu vederi mai largi, l-a numit cel mai bun creștin din epoca sa: Voltaire spunea: „écrasez l'infame!" Schaw spune: „écrasez la stupidité!"

Iritant e deasemeni și faptul că Shaw nu dă niciodată un răspuns așa cum îl aștepți din partea unui gentleman prudent și mai vârstnic. Impotriva învinuirii că e un om fără patrie, el se apără astfel: „Asta-i din păcate foarte adevărat. Dacă vor însă să trezească în mine nostalgia patriei, atunci trebue să-mi reamintească de pădurile de brazi, de aierul dulce al Franței, de țărmul Africei de nord, de lacurile Suediei sau de fiordurile norvegiene. Niciodată n'am fost pe acolo decât în fantezia mea; dar după toate aceste meleaguri simt cam aceiași nostalgie pe care oamenii, născuți acolo, trebue s'o simtă în exil".

B. Shaw

Ca o dovadă a orgoliului e socotită și atitudinea lui față de titluri și decorații. Intrebat de către guvernul laburist dacă n'ar fi dispus să devină „Pair al Angliei", el răspunse: „Ași fi dispus să primesc titluri noi numai dacă acestea ar fi mai mari decât numele Bernard Shaw". Când i se oferi ordinul „of Merit" își exprimă regretul că propunerea vine din păcate prea târziu, deoarece și-l acordase el însuși încă de mult.

Stăpânit de simțimântul că omenirea imparte ofrandele pe nedrept mai întâi arivișt ilor, Shaw, care a dus o tinerețe grea, plină de lipsuri, a privit cu dojană că i s'a acordat premiul Nobel abia când a atins culmea renumelui său: „Premiul Nobel e un colac de salvare, care i se aruncă înnotătorului totdeauna abia atunci când e aproape sigur că a ajuns la mal„. Dar pe cât de negativ a primit premiul Nobel, pe atât de pozitiv a știut să-l folosească. El a întemeiat o fundație pentru traducerea operelor literare suedeze în limba engleză și desigur că nu din întâmplare această ediție a debutat cu operele lui Strindberg.

Cât de puțin prețuiește Shaw demnitățile exterioare, atât de mult preț pune pe cele interioare. Când William T. Steed a făurit planul înjghebării unei corporații alcătuite din spiritele cele mai distinse ale Europei, pentru a se prezenta tuturor capetelor încoronate și a face demersuri în interesul păcii generale, Shaw răspunse:

„Asta-i cea mai absurdă propunere care mi s'a făcut vre-odată. Noi oamenii, care lucrăm cu creerul, muncim doar din greu. Lasă mai bine ca regii, care au mai puțin de lucru și se pricep mai bine s'o reprezinte, să vină ei la noi. Fiecare rege pe care mi-l vei aduce va fi bine-venit".

Shaw neagă cu îndârjire toate anecdotele care circulă și care i se atribue lui. Una însă o recunoaște. Venise odată într'un oraș unde i se juca „Sfânta Ioana". Intrând în hotel, îl rugă pe portar să-i procure un bilet la această piesă. Dar portarul îl sfătui să se ducă mai bine la „Frumoasa Elena" deoarece la Ioana nu se duce nici un om. „Mă înțelegi greșit, — răspunse Shaw. Nu mă duc acolo de plăcere. Mă duc pentrucă eu sunt autorul"...

A. B.

HELADA

Nimfele

Bucuria lor era să miște
Firul cine știe cărei gârle,
Și să-l tulbure zglobii ca niște
Șopârle.

Răsăreau din adâncimi de valuri
Ca un zbor în aer de efluvii
Și râdeau pe galbenele maluri
De fluvii.

Unele torceau pe la izvoare
Vraja minunatei lor ursite,
Și priveau cu ochi de căprioare
Uimite.

Toate însă străluceau ca focul
Din pupila roșie de bestii,
Și-și frângeau cu soarele mijlocul
Prin trestii.

Năzuința lor era lumină
Și zburdălnicie veșnic nouă,
Și țâșneau cu freamăte de-albină
Prin rouă.

N. DAVIDESCU

In casa d-lui G. Ibrăileanu

de vorbă cu d. Ionel Teodoreanu despre „Golia"

Bănuiam mai de mult că d. Ionel Teodoreanu-avocat asaltat de clienți acasă și la Barou. iar la Teatrul Național, director împresurat de actori — și-a găsit încă un domiciliu unde nu pătrund decât personagiile romanelor sale.

Poate că nu sunt singurul gazetar care să fi descoperit acest refugiu ieșan al romancierului; desigur însă că sunt unicul care a izbutit să pătrundă într'un astfel de loc, realizând acțiunea plurală denumită de francezi „faire d'une pierre deux coups", adică să vorbesc cu autorul Medelenilor în ambianța prielnică scrisului său, „ciupind" tot odată câte o vorbă și dela invizibilul creator al „Adelei".

Decorul e „vechii Iași". O casă fumurie cu acoperiș roșcat, în fundul unei livezi agreste. Dela poartă până la casă, pașii trec pe o cărărue îngustă printre ierburi înalte. Nici un câne, deși casa e retrasă, iar proprietarul ei, reputat critic. In schimb, siluete leneșe de pisici care dau ierbii o intimitate de covor bătrânesc.

Ionel Teodoreanu

Pe peronul de piatră al casei, într'un fotoliu de catifea vișinie, cu o pelerină pe umeri, cu pled pe genunchi și o pălărie de ample dimensiuni pe cap, profesorul Ibrăileanu — după cum spunea odată domnul Teodoreanu — l-ar face să se oprească pe Rembrandt, dacă ar mai trăi, cu o tresărire de pictor care și-a întâlnit modelul. Atitudinea și trăsăturile acestui bătrân frumos cu frunte dreaptă, tâmple albe și ochi orientali, amintesc desvăluirile grele de umbra din care răsar, ale lui Rembrandt.

La fereastra odăii de alături, aplecat asupra mesei de lucru, zburlit, brun, ținând într'o mână țigara aprinsă, iar în cealaltă un creion cu vârf de ac, d. Teodoreanu are o înfățișare de tânăr faun exilat din pădurile natale.

E izbitor contrastul dintre acești doi scriitori, dincolo și în afară de anii care îi despart. D. Ibrăileanu evocă umbra camerelor închise, calmul meditativ al bibliotecilor, acel „privind viața" care nu e numai titlul unei cărți de-a domniei-sale, dar și lapidara auto-definire a acestui pasionat spectator al vieții.

D. Teodoreanu evocă soarele, neastâmpărul vieții păgâne, dionisiacul clocot care în loc să scadă cu anii, se afirmă mai puternic, cu fiecare volum.

Dacă ar fi să le dau câte un semn fiecăruia, desprinzându-le din panoplia vechii Elade, d-lui Ibrăileanu i-ași așeza pe umăr bufnița Minervei, iar d-lui Teodoreanu i-ași pune pe frunte frunza purpurie și strugurul bahic.

Dar am uitat pe al treilea personaj al decorului. E un copil de vre-o doisprezece ani, care e exacta miniatură nu numai a înfățișării d-lui Teodoreanu, dar și a vitalității sale exuberante. Copilul — i se spune Afane — cuprins într'un șorț de gospodină care face cozonaci, pictează în fața unui chevalet. Cu fața încrețită și ochii micșorați, are acele gesturi repezi și sigure de rândunică adunându-și firele de pai pentru cuib, caracteristice pictorilor. Pictează casa d-lui Ibrăileanu, concentrat, grav, combinându-și culorile pe paletă, cu o siguranță deconcertantă, în care simți spontaneitatea țâșnirilor insinctive.

O clipă, privirile noastre converg asupra micului pictor. Pe pânză, casa din fața a început să apară, cu luminile și umbrele ei, înviorând copilărește toate zâmbetele soarelui de toamnă.

Apoi întâlnesc ochii domnului Teodoreanu. E și mândrie și îngrijorare în ochii săi...

*

Domnul Ionel Teodoreanu vorbește cum scrie, sau dacă vreți, scrie cum vorbește. Metaforismul său fosforescent, nu e metoda unui efort, un procedeu cultivat, ci o reacție permanent și spontan plastică. Și când vorbește și când scrie, pictează, repudiind abstractul. Marile sale pledoarii nu sunt decât romane vorbite. Asta nu înseamnă că romanele sale sunt pledoarii scrise. Reacția artistică, incidentală la mulți scriitori, la domnia-sa e permanentă.

Din această cauză, o convorbire cu d. Ionel Teodoreanu n'are nimic măsluit, e autentică. Nu'și „fabrică" răspunsurile laborios, cu condeiul în mână; le dă imediat, improvizându-le efectiv într'o formă care întotdeauna e valabilă și pe hârtia transpunerii.

— Aici ați scris romanul „Golia?"

— L-am conceput numai, aici. „Fata din Zlataust" însă, e concepută și scrisă în acest loc, dar nu în odaia în care mă aflu acum, ci alături, sub un cais pe care l-am uscat...

— ...?

— Da — da. Era cel mai frumos cais pe care l-am întâlnit. Primăvara înflorea până la pământ așa cum se înroșesc fetele sărutate întâia oară, până în vârful urechilor. Nu mai vedeai nici crengi, nici trunchiu. Era un mic răsărit de zori la fereastra casei. Avea grația unui menuet zugrăvit de Watteau. In Iulie, fiecare caisă era

(Continuare în pag. II-a)

Casa d-lui G. Ibrăileanu văzută de fiul d-lui I. Teodoreanu

Soarele în baltă sau aventurile șahului

adâncă. Vreau să dovedesc căpitanului Colț că sînt mai tare la șah decât el. Vreau să mai însemn în carnetul meu o partidă și să mai sporesc cu unul numărul celor pe care am obiceiul să-i biruesc.

— Domnule Cantaraga... am urmat eu a mă împotrivi.

— Ba, dacă mă iubești, te rog să-mi spui altfel.

— Onorate Temistocle Arcadievici, îți fac cunoscut că sînt un mediocru jucător de șah.

— Nu-i nimic; în tovărășia mea vei face progrese.

— Sînt un mediocru jucător de șah; pe lângă asta, ași îndrăzi să te rog, onorate Temistocle Arcadievici, să binevoiești a pune în invitația dumitale toate formele.

— Mă rog, mă rog, care forme?

— Vreau să aud din gura dumnitale numele meu și al tatălui meu, potrivit cu moda provinciei.

— Dar, scumpul meu prietin...

— Hâm! pecât înțeleg, scumpului dumnitate prietin i s'a uitat numele.

— Dumnezeule! izbucni deodată, cu lacrimi și cu glasul cel mai desnădăjduit, Temistocle Arcadievici; ce-ași putea face, ca să pot dobândi dela dumneata iertare? Sînt un ticălos fără memorie. In toate clasele liceului am rămas repetent. Am fost o rușine a familiei! Dacă nu mă ierți și nu mergi la mine la Mărunțeni, imediat, sunt capabil să-mi ridic viața. Vrai să-ți sărut mâna? să cad în genunchi?

Vizitiul cel gras și omul meu își răsuciseră țigări cât degetul și le fumau în preajma noastră, schimbând păreri șoptite și privindu-ne pieziș.

— Cucoane Mistocle, interveni Iacov, când socoti că amestecul lui se poate face fără primejdie; pe boierul acesta al meu îl chiamă domnu-Grigoriță.

— A, Grigoriță! exclamă cu încântare boierul.

— Domnule Grigoriță, vorbi iar Iacov, făcându-mi ușor semn cu ochiul, măria-sa, precât înțeleg, șuguiește, căci nu s'a pomenit niciodată să sară la bătaie. Nu se află pe lume boier mai blajin decât dumnealui. Pe lângă asta, totdeauna a fost cu milă și cu dreptate către sărmani. Ii place vânătoarea... care nu se mai află! și bea vârtos.

Declinându-mi îndată numele și primindu-i invitația, am dat prilej domnului Cantaraga să fie fericit, să mă îmbrățișeze și să mă sărute pe amândoi obrajii.

Am intrat în Căprești alături de el. Târgul acesta, veche colonie agricolă a administrației rusești, e unul dintre locurile cele mai interesante din Basarabia. Lucrarea pământului a rămas totdeauna o simplă ficțiune birocratică, deoarece împrejurările locale și înclinarea firească au obligat de mult pe Israel să-și îndeplinească oficiul pe care-l are între neamuri. Un Ovreiu din Căprești ori cumpără, ori vinde, ori face misitie. Locurile virane din preajma așezării ar oferi o măreață colecție de burueni și spinării unui botanist. Cânii, porcii și ciorile îndeplinesc slujba de curățitori și agenți sanitari. Pe ulița cea mare a târgului, în jurul maghernițelor, se îmbulzeau sătenii în nour de pulbere și într'o căldură înfricoșată.

Este ș'un salcâm. Ne-am dus drept acolo și am găsit pe căpitanul Colț. Am văzut un om scund, cu capul mare și obrazul pătrat. Era un fel de Napoleon blond, cu figura gânditoare și plictisită. A răspuns cu mișcări cumpănite și cu vorbe moi la manifestațiile zgomotoase ale lui Temistocle Cantaraga. După ce s'au făcut prezintările, m'am socotit dator să fac aluzie la asemănarea cu marele Corsican. Colț nu păru mișcat de complimentul meu.

— Mda, se spune că ași fi semănând, îngână el; asta însă nu-mi ușurează năcazurile și sărăcia.

— Dumneata semeni cu Napoleon? întrebă vesel Cantaraga. Păzește-ți treaba; nu crede nimic; dealtminteri n'ar fi nici o onoare pentru dumneata. Poate șahul îl vei fi jucând tot așa de slab ca acel celebru „comediante". Iți voi dovedi că nici asta nu-i mare lucru.

— A, suspină căpitanul ștergându-și c'o batistă udă fruntea de sudoare; ar fi bine să pot mânui caii ca dânsul.

— Ce ideie!

— Cum ce ideie! Dumneata, domnule Cantaraga, ai avea pretenția să te măsori cu Napoleon?

— Fără îndoială, și chiar dându-i un avantaj. Eu să joc numai c'un cal și majestatea sa cu doi.

— Totuși e greu de crezut. Un împărat e un împărat. Când joacă șah, trebuie să câștige. Curtenii trebuie să se aranjeze așa, ca să-i facă plăcere.

— Curtenii lui, da; însă nu Temistocle Cantaraga. Eu îl bat, îmi scot pălăria și-i spun: la revedere.

— Cum „la revedere"? faci numai o partidă?

— Nu. Joc și două și trei, cum am să joc și cu dumneata.

— Cu mine joci la egal.

— Cu dumneata joc la egal, însă împăratului îi dau avantaj o mârțoagă.

Căpitanul Colț clătină din cap cu mâhnire și plictiseală, apoi oftă, suindu-se în droșcă și grămădindu-se între mine și Temistocle.

— Dumitrache! strigă acesta, adresându-se țiganului celui gras de pe capră; ce avem de cumpărat noi din târg?

— Nu pot să știu, măria-ta; n'avem de cumpărat nimic.

— Ba avem de cumpărat ceva; trebuie numaidecât să-mi aduc aminte. Să nu pleci până ce nu-mi aduc aminte.

— Poate mai ai nevoie de o carte de șah... sugeră, cu blândeță, căpitanul.

— Com? se veseli prietinul nostru. Se poate și asta, ca să ți-o împrumut dumnitale.

— Precum am avut onoarea a-ți mai declara, eu n'am nevoie de cărți, Temistocle Arcadievici. Eu șahul l-am învățat așa, uitându-mă colo și colo, cum face lăutarul care-și deprinde meșteșugul cu urechea. Eu n'am nici o pretenție; m'au bătut și alții; dar mă mir prea mult de cele ce spui dumneata despre împăratul Napoleon.

— Dece să te miri? Nu trebuie să te miri de loc, căpitane. Acel „tragediante" e deprins să piardă în regiunea noastră partidele lui de șah. A pierdut-o pe cea dela 1812.

— Cum se poate, domnule, să vorbești în asemenea chip despre Napoleon? se tângui Colț, ștergându-se iar de sudoare.

Iarmarocul se adunase în jurul nostru, ascultând cu nedumerire. Am văzut și pe Iacov, care-mi făcea semn cu ochiul.

— Dar ce-i aicea, mă rog? strigă deodată Cantaraga, zbârlindu-se și uitându-se posomorît în jur. E iarmaroc?

— Numaidecât, cucoane, alta nu poate pentruca să fie, râse unul dintre țărani, retrăgându-se.

— Care-i acela, bre! își îndârji Temistocle Arcadievici glasul. Și tu, măi, ești admirator al lui Napoleon?

— Să mă ferească Dumnezeu, cucoane, răspunse gospodarul, întrucâtva rușinat.

Moșierul se întoarse spre căpitan:

— Ai auzit adevăr? ai văzut modestie?

— Am văzut, acceptă Colț. E cald tare. Ar trebui să pornim.

— Hm! te grăbești așa de mult? Nu ți-e teamă de acel ceas?

— Care ceas?

— Ceasul în care ai să pierzi o partidă, pe urmă două, pe urmă trei.

— Nu mi-e frică.

— Aha! începi a tremura. Acel ceas vine, să fii bine încredințat. Pornește, Dumitrache; mi-am adus aminte că n'avem nimic de târguit. Binevoiește a lua la cunoștința dumnitale, stimate Liviu Mihailovici, că domnia mea, acesta care mă aflu de față, nu numai că am citit toate cărțile speciale, dar am umblat ș'în toate țările Europei, luptându-mă cu toți șahiștii tuturor națiilor. Am eu un catastif, în care cuprind partidele pe care le-am jucat. Am rostit formula sacramentală în toate limbile. Italienilor le-am spus: Scacco Matto; spaniolilor: Xaque y Mate; Franțujilor: Echec et mat; Englezilor: Chech Mate; Nemților: Schach Matt.

MIHAIL SADOVEANU

In casa D-lui G. Ibrăileanu, de vorbă cu D-l Ionel Teodoreanu despre „Golia"

individual splendidă ca un soare fără raze. Aromele acestor caise aveau intensitatea florilor tropicale. Un fel de piersici blonde. De câte ori mușcam dintr'una aveam și regretul că distrug un lucru perfect. Am scris romanul închis sub frunzișul de grație și belșug al acestui caiș, în intimitatea caiselor care se aureau ca niște luceferi în jurul meu. Când am ucis-o pe Delia, caisele erau uscate...

D. Ibrăileanu zâmbește și intervine:

— O simplă coincidență. Dar domnul Teodoreanu îi dă o interpretare lirică. Continuându-i logica ar trebui să mă aștept de data aceasta, după ce și-a conceput noul roman sub acoperișul meu, să mi se dărâme casa...

— Ce-mi puteți spune despre „Golia"? revin eu.

— Despre roman propriu zis e prematur să-ți vorbesc. Preajma apariției unui roman e pentru mulți scriitori un fel de tribună de pe care țin o conferință viitorilor lectori, alături de statuia acoperită. Rostul meu însă, e să scriu cărți, nu să fiu Bedekerul și glosatorul lor. Dar îți voi spune cum am fost constrâns să scriu acest roman. Acum un an, în Iunie, am început în odaia în care mă aflu acum romanul intitulat „Lupoaica". Lucram la primele capitole care se petreceau la mare. Eroina, o robustă femeie de patruzeci de ani, cu dinți tari și pofte tari. Scriam cu spor și plăcere. Nu fac parte din categoria scriitorilor palizi care scriu cu scrâșniri de dinți și de peniță, suferind în constrângerea scrisului întocmai ca și într'a căsătoriei. Scrisul pentru mine e o mișcare elastică și alegră ca înotul în mare; e o răsplată, nu o pedeapsă. Atunci sunt în stare de logodnă cu sufletul. Il iubesc fiindcă e nou și tânăr, aducându-mi necunoscutul din mine însumi.

G. Ibrăileanu

Așa dar scriam viața „Lupoaicei". Intr'o zi, apariția unui gândac negru, scorțos, plat, îmi atrage privirile. Il urmăresc cu repulsie până ce dispare, ne îndrăznind să-l distrug fiindcă întotdeauna m'a îngrețoșat explozia cremoasă a acestor odioși gândaci. Și dispariția lui evocatoare de întuneric maladiv și umezeală, coincide cu apariția acestor vorbe gândite: *„In casa aceasta e cancer"*. Vorbe care n'aveau nici o legătură cu ambianța reală. Din acea clipă lipsită — logic — de ori și ce semnificație, mi-a fost imposibil să-mi mai continui romanul. Nu mai *vedeam* nici decorurile, nici personagiile „Lupoaicei". Nu mai *auzeam* dialogul eroilor. Romanul la care lucram își pierduse concretul, se evaporase, se resorbea în suflet, lăsându-mi o neliniște penibilă de vis pe care nu ți-l poți reaminti. Și în locul romanului, vedeam mereu gândacul negru și auzeam vorbele sinistre: „In casa asta e cancer.". Câteva zile m'am trudit să recapăt ce pierdusem: *contactul sensorial* cu viața romanului, fără de care contact cartea pe care-o scrii se dărâmă ca mănăstirea din legenda Meșterului Manole. N'am izbutit. Intocmai ca la radio: o undă mai puternică, mai imperativă, o alungase pe cea captată deliberat, impunându-și prezența în contra dorinței mele. O săptămână întreagă m'am chinuit să-mi lămuresc această insolită întâmplare. Eram deprimat, nervos, dezorientat, pierzându-mi treptat încrederea în mine. Și la toată urma m'am hotărât să renunț la scris, în acel an, socotind că munca excesivă din cursul anului — avocatură plus teatru — mă făcea inapt efortului plenar și adânc al scrisului. Nu mai eram „în formă" cum se spune în limbaj sportiv. Cu toate acestea, constrâns de un fel de îndărătnicie absurdă aparent, continuam să-mi petrec ziua în această odaie, la masa de lucru care devenise deprimantă ca un mormânt de copil. Și într'o zi, din senin, cu o sonoritate de clopot legendar, a apărut în mine cuvântul „Golia", dându-mi impresia că vine foarte de departe, dar din mine, din amintirile mele, nu din afară. Au trecut iarăși ceasuri și zile petrecute tot la masa de tortură, aplecat asupra sufletului meu ca deasupra unei mări în care s'ar fi auzit clopote, glasuri, chemări... Și într'o zi cu multe cafele negre și fum de tutun mi-am adus aminte:

Cu tare mulți ani în urmă, copil fiind, eram într'o zi de vară la Schitu Durău dela poalele Ceahlăului. Părinții mei, în tovărășia starețului și a unor prieteni, își prelungeau masa la Arhondaric. Ziua era întunecată, cu tragismul furtunilor dela munte.

Ceahlăul acoperit de nouri negri, fumega ca un vulcan. Tăcerea munților era enormă în preajma furtunei. Călugării hirsuți în rase întunecate, cu ochi crunți și mâni sinistre — parcă de răpitori de copii — treceau grăbiți, sporind atmosfera de panică. Deși era amiază, eram înfricoșat ca la miezul nopții când te deștepți privit de întuneric și superstiții. Trebuia să se întâmple ceva. Eram mic și singur alături de Ceahlău, între brazi și călugări, în decorul poveștilor de care eram plin până la halucinație.

Și deodată — acest deodată e subiectiv, nefiind o apreciere a faptului exterior, ci o notare a bătăii mele de inimă; — și deodată, mi-a eșit în față un brad uriaș cu șapte trunchiuri strâmbe, năpustite dintr'o singură tulpină. Dădea o impresie de balaur răsărit la răspântie, feciorului de împărat. Panica era în mine. Normal ar fi fost să fug, punându-mă la adăpost între oamenii mari. N'am fugit. Dorința de miraculos mi-a depășit îndemnul spaimei. Am luat de jos o cracă uscată, și cu ea am lovit trunchiul bradului cu șapte capete, parcă provocându-l, așteptând să mi se întâmple ceva îngrozitor. Natural, nu s'a întâmplat nimic. Dar atunci a apărut întâia oară în mine, ca un răspuns, numele „Golia". In silabele acestui nume sufletul acumulase toată solemnitatea misterului acelui decor răsfrânt în mintea exaltată a copilului de atunci... După lungă trecere de ani „ca nouri lungi pe șesuri", aceleași nume reapăruseră în mine, aducându-mi intactă amintirea acelui Ceahlău și acelor clipe de viață și poveste. Am retrăit tot și am construit. Așa s'a născut „sponte sua" romanul „Golia".

— E un roman istoric?

— De loc. E adevărat că numele Golia aparține istoric vechii Moldove. Dar numele acesta e valorificat subiectiv în romanul în care am căutat să-i dau semnificația misterioasă pe care de două ori a avut-o față de mine. „Golia" e un roman tragic al destinului. E lucrat pe un plan dublu. Pe deoparte, am căutat să fac din destin o prezență fabuloasă, extrinsecă omului, ca în tragedia antică; iar pe de altă parte, am cercat să motivez psicologic, acest fel de orientare predestinată a vieții prin comandamentul mistic.

— Unde se petrece acțiunea romanului?

— La București, într'o casă ciudată de pe malul Dâmboviței; la Borsec, și la Bălți.

— Personagiile principale?

— Portretul lui Barbu Golia, „Omul cu șarpele"; un ghebos, Haneu Golia; o scriitoare, Veronica Hartular; și două fete cu păr roșu, Nilda Golia și Tia; și însfârșit eroul central al cărții, Oedip-ul acestui destin, tânărul Adrian Arabu.

— Acțiune multă?

— Permanentă. Romanul nu e o masă de taifas, sau o bancă pe care să se plictisească lectorul în tovărășia autorului, ci o apă curgătoare.

— Domnul profesor Ibrăileanu cunoaște romanul?

— Fragmentar. I-am citit unele capitole.

— Ce credeți, domnule profesor, despre Golia? îmi permit să întreb.

— Nu cunosc tot romanul, răspunde domnia-sa. Dar din câte știu, pot afirma că e un roman autentic, puternic, extrem de original și captivant la lectură. Nu seamănă cu nimic din literatura românească. E unic... Și pot să adaug, că din câte știu, Tia Arabu, una dintre eroine, e cea mai primejdioasă femee din câte a dat literatura română. O femee-șarpe...

— Așa dar „Golia" e subt semnul diavolului?

— Dar care roman e subt semnul lui Dumnezeu? răspunde d. Teodoreanu, oarecum agresiv. Crezi că „Adela"?...

Domnul Ibrăileanu zâmbește indulgent, în soarele asfințitului, acoperind cu același zâmbet pe scriitorul-tată și pe pictorul-copil, ilustrând biblica vorbă: „Lăsați copiii să vie la mine".

Iași.

C. VLAD

Actualități științifice

Receptorul de radio, automat

La recenta mare expoziție de radio, care s'a ținut la Londra, s'a prezentat — între alte atracții — o inovație din cele mai curioase. E vorba de un aparat receptor de radio, realizat de firma engleză „Marconi" și denumit „postul viitorului".

Ciudățenia aparatului consta în faptul că punerea lui în funcțiune se făcea, nu printr'o manevră manuală, ci pe cale acustică.

Voiai, de pildă, să asculți un anumit post de emisiune, să zicem Roma? Era de ajuns să strigi într'un microfon alăturat: Roma. Și, imediat difuzorul aparatului începea să cânte muzica dela Roma. Și la fel cu toate posturile de emisiune.

Trebue să recunoaștem că o funcțiune mai simplă și mai ingenioasă nici că se poate concepe!

Cum se explică acest automatism perfect?

In principiu, funcționarea se datorește unui dispozitiv de telemecanică, ce transformă vibrațiile sonore ale vocii într'o energie electromecanică.

Aceasta, la rândul ei, acționează într'un mod convenabil potorul condensatorilor de acord și produce astfel potrivirea aparatului pe lungimea de undă dorită.

Detalii technice ne lipsesc deocamdată.

Lumina conservată

Un inginer electrician american, John J. Donovan, a descoperit mijlocul să conserve lumina zilei într'o... sticlă.

Această lumină poate fi apoi folosită în locul aceleia a becurilor electrice cu incandescență.

Inventatorul declară că sistemul actual de iluminare este arhaic și va fi înlocuit în curând prin „lumina conservată".

Bioxidul de carbon conținut în recipientele de sticlă transparentă produce, când este supus unui anumit curent electric, o lumină albă și fixă, care posedă toate calitățile luminii solare, inclusiv razele ultraviolete, care lipsesc acum în lumina artificială.

Migrațiunea peștilor

Migrațiunea peștilor a atras întotdeauna atenția oamenilor.

Vânătorii din epoca paleolitică trebuiau să fi fost bine informați de invazia anuală a râurilor de către salmoni; iar migrațiunea țiparilor spre mare, problema destinației lor, precum și a epocei lor de fecundație, constituiau o enigmă științifică încă pe timpul lui Aristot.

Intr'o recentă lucrare de popularizare, savantul francez, d. Louis Roule, expune toate cunoștințele actuale relative la cauzele și caracterele migrațiunii peștilor.

Concluziunile esențiale ale biologiei în această materie se reduc la patru esențiale, după Roule.

Intâi: principalele migrațiuni ale peștilor sunt în strânsă legătură cu reproducerea...

Al doilea: peștii de mare, ca scrumbiile și pălămidele, se grupează laolaltă; deasemenea salmonii și țiparii, care trăesc alternativ în apă dulce și apă sărată.

Al treilea: peștii, aparținând unei anumite specii, nu se reunesc toți într'o mulțime enormă, în epoca migrațiunii. Pentru fiecare specie dată, există — cu una sau două excepții posibile — mai multe migrațiuni sau reuniuni regionale.

Al patrulea: în migrațiunile lor, peștii nu sunt călăuziți de un simț misterios al direcției, nici de o ipotetică memorie a rasei. Cursa lor e determinată din exterior, prin variațiile densității, temperaturei și proprietăților chimice ale apei.

Origina raselor canine

Din ultimele cercetări ale naturaliștilor, rezultă cu multă probabilitate, că ar exista o dublă obârșie a cânelui. Strămoșii lui ar fi lupul și șacalul.

Toate rasele actuale de câni sunt însă produsul încrucișărilor multiple ale câtorva tipuri primitive.

Cele mai cunoscute rase s'au născut pe această cale într'un trecut relativ apropiat. Mopsul îl găsim abia târziu în Evul mediu, prepelicari nu existau — după cât se pare — înainte de războiul de 30 de ani, iar „dackel-ii" au apărut în ținuturile germane, în epoca romană.

Ochiul revelator de boli

Un medic german, Heine, a făcut de curând o constatare clinică foarte curioasă, în legătură cu ochii persoanelor bolnave.

Dr. Heine susține că un aspect turbure al straturilor superficiale din corneea ochiului revelează o tuberculoză, iar turburarea straturilor mai profunde ale corneei indică în general existența unor boli venerice.

In afară de aceasta, forma, dimensiunile și reacția pupilei ochilor, pot servi la diagnosticul unor boale.

Savantul german socotește deasemenea ca foarte probabil că anumite defecte ale ochilor ar fi în legătură cu anomalii cerebrale.

Audiometrul

Dacă surzenia poate proveni din cauzele cele mai diferite, nu e mai puțin adevărat că și efectele acestei infirmități sunt deasemenea extrem de variate.

Sunt persoane care aud rău toate sunetele muzicale, altele care aud foarte bine sunetele înalte și de loc pe cele joase. In alte cazuri — dealtfel mult mai rare — se întâmplă tocmai contrariul.

In general, avem tot interesul să punem în evidență o surzenie oricât de ușoară, pentru a o putea combate prin mijloace preventive. Până acum însă examinarea auzului se făcea prin mijloace empirice rudimentare. Uneori se evaluiază gradul de surditate după distanța la care o persoană poate auzi cuvinte șoptite sau pronunțate în mod normal.

De curând s'a pus la punct un aparat, a cărui funcționare e bazată pe principiile radiotechnicei. Acest instrument, cunoscut sub denumirea de *„audiometru"*, are o mânuire relativ ușoară și permite să determinăm în mod rapid și cu toată preciziunea caracteristicele auzului unei anumite persoane.

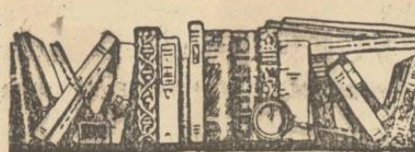
Cel mai simplu tip de audiometre, care poate aduce servicii prețioase în școli, uzine, cazărmi, etc., se prezintă sub forma unui fonograf, în aparență. Diafragma acustică e înlocuită cu o doză electromagnetică, prevăzută cu un ac vibrant, care urmează șanțurile plăcii de gramofon și produce astfel curenți electrici variabili, corespunzători sunetelor înregistrate. Acești curenți, după ce sunt întăriți printr'un amplificator cu lămpi de radio, acționează un receptor telefonic, pe care îl aplică la ureche persoana, al cărei auz vrem să-l examinăm.

Discurile întrebuințate sunt înregistrate într'un mod special și cuprind serii de numere pronunțate cu o intensitate descrescătoare.

Cel care ține receptorul la ureche, are astfel impresia că aude numere șoptite cu o intensitate descrescătoare. El scrie numerele pe care le aude, pe o foaie tipărită pregătită în prealabil, și când nu mai aude, nu mai poate înscrie nimic firește. In chipul acesta, examinatorul își poate da seama de gradul de acuitate auditivă a subiectului.

El poate examina simultan un mare număr de persoane.

I. S.

Varia

Reportajul și Literatura

Ziaristica și literatura prezintă din ce în ce mai puțin o delimitare hotărîtă și clară între ele. Cea mai mare parte dintre scriitorii lumii contimporane au debutat în ziaristică prin cronică și reportaj. Unii au păstrat alături de activitatea lor literară o vie și strălucită activitate ziaristică, ceiace le-a permis să scrie cărți de călătorie și informație, biografii romanțate sau nu, esseuri și notații, reflexii și exposeuri, care țin de literatură tot atât ca și de ziaristică, păstrând în creația lor literară unele defecte dar și unele prețioase calități din activitatea ziaristică.

Reportajul în mare al unui Albert Londres sau al unei Andrée Viollis și alții, la rândul său alcătuește un nou gen literar, deosebit de literatura unui André Maurois, ca și de esseurile unui Allain sau Fernandez sau de cărțile de călătorii ale unui Paul Morand, Luc Durtain, Duvernois și alții fără să mai vorbim de Englezi, Germani și Americani.

In genere asemenea scrieri au ca element de bază informația amplă, vastă și controlată până în cele mai mici amănunte ale profesiunii, technica desăvârșită a scrisului gazetăresc, strâns, concis și iute în tratarea subiectului, ceiace nu-i împiedică de a face dovada unui strălucit dar literar în cele mai multe împrejurări, pus în serviciul acestui nou gen de literatură.

O asemenea carte care informează, ațâță interesul și amuză în acelaș timp, este cartea lui Geo London *și* Ch. Pichon, „Le Vatican et le Monde moderne". *Vaticanul este o instituție care stăpânește peste granițele naționale și diversitatea intereselor politice mai bine de 350.000.000 oameni în timpurile noastre, cu organizația complicată a colegiului sacru, a Consistoriului, a tribunalelor, congregațiilor romane, oficiile, secretariatele și administrațiile palatine. Bugetul acestei instituții se ridică la cifra anuală de 180.000 lire, cifră oficială, care de sigur este mult mai mare în realitate. Izvorul cel mai bogat al veniturilor este așa numitul „Obol al sfântului Petru", iar partea cea mai mare a ofrandelor pentru acest venit revine în primul loc Statelor Unite, Canadei și republicilor din America de Sud. In Europa țările care contribuesc cu sume mai mari sunt Franța și Belgia. Sunt și alte venituri: taxele de căsătorie, atribuția titlurilor de nobleță etc., etc. Apoi de la 1829 încoace Italia a vărsat tezaurului Vaticanului frumoasa sumă de 1.500.000 lire, compensația bunurilor confiscate în 1870.*

Opoziția este reprezintată în colegiul sacru de cardinalii americani care ar dori ca sfântul scaun să nu fie considerat ca o instituție pur italiană și popii să nu fie numai Italieni, dar superioritatea numărului cardinalilor italieni, 26 contra 29 străini, din care numai patru americani, nu îngădue nădejdea unei apropiate schimbări în starea actuală a lucrurilor.

Papa Pius al XI-lea, om de voință, inteligență superioară, formată în spiritul unui umanism cu orizonturi largi, a redat instituției papale din vremurile noastre o mare extindere în politica internațională. Trimiși papali, legați nenumărați au fost răspândiți în lumea întreagă. Telegrame, mesagii și mai ales concordatele manifestă dorința Vaticanului de a reuni pe toți catolicii din lume în jurul unui centru de unitate și sunt dovada cea mai evidentă a activității neobosite a diplomației pontificale.

De câțiva ani această diplomație lucrează cu stăruință la o apropiere a bisericilor și, mai ales, la o conciliere cu biserica separată de răsărit.

Toți papii de la Leon al XIII, la Benedict al XV și Pius al XI, au lucrat la această apropiere, bine înțeles, fără a ceda nimic din ceia ce cred ei ca „adevăr neclintit" al dogmelor catolice, față de celelalte biserici ale lui Christ, pe care le socot eretice.

Cartea aceasta scrisă cu o conștiincioasă documentare și un larg spirit de obiectivitate, dovedește că autoritatea pontificală din lumea modernă este departe de a fi în scădere și alcătuește una din cele mai plăcute și mai tipice opere literare de mare reportagiu.

Pudoare

O tânără romancieră scria cu o perfectă ingenuitate romane de o îndrăzneală neobișnuită.

Un ziarist, care n'o cunoștea, a întâlnit-o zilele trecute pe o plajă normandă.

Mirat de tinerețea și puritatea privirii sale, acesta a întrebat-o direct:

— Cum, d-ta scrii cărțile acelea așa de...

— O, asta nu e nimic, răspunse tânăra romancieră. Vei vedea ultimul roman. E atât de îndrăzneț, încât mama nu-mi dă voe să-l citesc.

CEREȚI ASTĂZI NUMĂRUL 59
„REBUS-MAGAZIN"
NUMĂR SPECIAL DEDICAT D-LUI
OCTAVIAN GOGA
20 PAGINI PREȚUL 5 LEI

Scrisoare la scrisoare

Cărturarul tânăr are dinaintea lui o viaţă de trăit şi de apărat. A trăi implică lupta, care se dă pentru izbândă. Trăită zi cu zi viaţa normală e o luptă de fiece zi şi de toată ziua. Şi luptele şi victoriile personale sunt prin urmare mici, dar mai grele decât luptele mari, ele cerând o vigoare şi o răbdare continuă şi o continuă încordare — şi în acelaş timp elasticitate, nu însă o clasticitate care trebuie să ducă la încovoiare şi abdicare.

Cărturarul tânăr trebuie să ştie că şi munca lui, care însemnează jumătate din lupta lui, e continuă. Zi şi noapte, el e mobilizat fără răgaz. In munca lui, mai istovitoare decât a muncitorului cu braţele, el e dator să fie totuş mereu proaspăt şi nou. Pe când sculele muncitorului manual se odihnesc, cărturarul e încă în atelier şi odihna întreagă el nu o gustă niciodată. Manualul, mai organizat, se mulţumeşte să muncească 8 ore pe zi şi niciun sfert de oră mai mult. Acest fericit stă 16 ore în şir de geaba.

Profesiile cărturarului sunt câteva numite libere: trebuiesc omişi funcţionarii, care ca şi muncitorii cu braţele au timpul de muncă pe măsură. Ce meserie are să îmbrăţişeze cărturarul tânăr? Ingineria, medicina, advocatura, examinează numai trei. Fiecare din aceste profesii prezintă o parte strict profesională, consistând în aplicarea cunoştinţelor căpătate în şcoli — şi numai această singură parte a profesiunii e foarte întinsă în timpul celor 24 de ore ale unei zile şi nopţi. Inginerul îşi studiază devizele, îşi calculează materialele şi preţurile: această muncă de preparaţie se face noaptea. Advocatul îşi studiază noaptea procesele, medicul cazurile în vederea tratamentului de aplicat. Dar profesia mai are partea ei de informaţie neîncetată: doctrinele noi, cazurile noi, descoperirile şi practicile mereu renovate. Un medic, un advocat, un inginer care nu citeşte măcar un ceas pe zi rămâne vechi într'un an şi cu 10 ani înapoi. Dar profesionistul cărturar, e dator să se informeze şi să se ţie în curent cu tot ce se gândeşte. Căci afară de curiozitatea ce i-a dat-o, sperăm, cartea, mai este şi nevoia de-a fi din timpul lui şi în mişcarea universală, aceea care creiază epocile, valorile şi destinele. Literatura ideilor şi critica lor, teatrul, muzica, pictura — au un rol în jocul intelectualităţii.

Se exclud pasiunile, îndatoririle cetăţeneşti şi de familie, pentru simplificarea programului de viaţă, cu toate că unele acaparează într'un fel pe viitorul cărturar profesionist. Făcând bilanţul unei zile, lui nu-i mai rămân pentru odihnă decât 5—6 ore din 24, adeseori pe apucate. Şi n'am socotit timpul de hrană, considerând pe profesionistul cărturar ca pe un piţigoi, care mănâncă zburând şi sărind.

Şi în cazul foarte rar al onorariilor mari, cărturarul profesionist nu e un bursier al profesiei lui, un sinecurist. El îşi câştigă dreptul de a muri mai iute, cu sforţări şi osteneli considerabile, necunoscute tânărului cărturar la vârsta când se consacră unui studiu lung şi fără sfârşit. Copilul care pleacă din satul lui, cu o cobiliţă în spinare, la cucerirea unei bune stări meritate, e în fond mai fericit decât fratele lui cu ghiozdan. La 30 de ani, el e un negustor făcut, pe când cărturarul la aceeaşi vârstă abia intră în viaţă cu o recomandaţie şi cu anticamere lungi.

Dar tânărul cărturar trebue să afle o sumedenie de lucruri, la care nu se gândeşte dintru început. Pe el îl aşteaptă o concurenţă detestabilă: inimiciţia celor mai slabi în ce priveşte valoarea proprie şi care se războiesc pentru agonisirea unei poziţii artificiale. Şi cum cei slabi nu sunt şi cei mai buni, lipsa de scrupule, intriga, minciuna, ticăloşia de toate nuanţele vor scârbi pe cărturarul tânăr, nepregătită să se opuie cu mijloacele dispreţuite de conştiinţa lui. Ofensa nedreptăţirii ia uneori în viaţă proporţii care descurajează şi toţi piticii, strâmbii, târşiţii şi şuii vor colabora la ea.

Cărturarul tânăr mai ales aci va avea de îndurat — şi cum valoarea trebuie neapărat să biruiască, pentru principiul de partea căruia s'a rânduit prin îndeletnicirile lui mentale cărturarul, el nu trebuie să obosească la netimp şi să lase prea mult loc pentru jocul pieselor false în mecanismul vieţii. El va trebui prin urmare să-şi facă un ideal personal, un ideal în stare să-l susţie în momentul de ameţeală a conştiinţei.

Idealul în general e ceva nepractic şi vaporos — şi cărţile vorbind toată vremea de el, ca de un lucru existent şi constatat în artele oamenilor, nu dă fiecărui tânăr o cheie. Idealul de care vorbesc cărţile, nedeterminat, face parte din individualitate: te naşti într'un fel cu un ideal, cu o temperatură. E un ideal la care nu te poţi opri în consideraţiile de educaţie precisă — idealul marilor suferinţe şi abnegaţiuni, idealul marilor individualităţi. Acest limbaj nu e potrivit cu cărturarul tânăr, care în tărîmul uimirilor intră nehotărît şi confuz. Şcoala nu face profeţi şi oameni geniali: şcoala face cărturari şi profesionişti, care trebuesc ajutaţi să capete o normă de conducere şi control.

De pildă, cum s'a făcut literatura şi cum se face ea şi subt ochii noştri? In timpurile de cultură puţină, adică de cultură restrânsă la o clasă, s'au imitat scrierile, alese drept modele. Locurile comune şi motivele latine şi elineşti au substituit invenţia şi inspiraţia personală, până acum vreo sută de ani. Cu o cultură de texte se puteau face alte multe texte, mai mult sau mai puţin servil imitative. Individualităţile de căpetenie nu constituesc excepţia şi nu sunt indispensabile; cititorul nu caută individualitate, mulţumit cu o imitaţie, pe care nu are trebuinţă să o discearnă. Ideile şi sentimentele în circulaţie fiind, într'un anumit timp considerat, aproape aceleaşi, cititorul nu pierde mult să le ia sau dela izvor sau cu sticlă cu dop etichetată, mai slabe ori mai concentrate. Rezultatul de circulaţie şi de împărtăşire este oricum obţinut. Importantă înainte de toate e circulaţia, condiţia ca averile intelectuale să nu zacă, să nu stagneze, să nu dispară. Cât priveşte eroica artistică, faza de renaştere, de creare din nou, ea e o problemă de iniţiaţi, o arcană.

Tipurile se reproduc timp de 20-30 de ani şi mai mult într'un veac de om fenomenul e constant, că se gândeşte şi se scrie cam la fel.

Ceeace s'a dovedit bun în materie artistică şi filosofică, este bun şi în câmpul sufletesc al cărturarului tânăr, care drept ideal are la îndemână putinţa să-şi aleagă un model de om. Vieţile oamenilor şi-au probat influenţa binefăcătoare în educaţia tinerilor, de multă vreme, celebrităţile Plutarch şi Amiot, sunt justificate. Niciun studiu relativ la înzestrările sufletului nu e mai bun pentru tinereţea adolescentă ca studiul biografiilor reale şi adevărate, ale oamenilor biruitori.

Americanii au o carte de mii de ori încercată pentru bunele ei efecte asupra numeroaselor generaţii din republica lui Washington. Acolo se găsesc, fără niciuna din acele romanţări actuale care îneacă documentul în maniera autorului, vieţile tuturor industriaşilor, negustorilor şi politicilor care au realizat o carieră prin singura valoare proprie. Din ele tinerii Americani învaţă virtuţile şi secretele succesului, răbdare, tenacitate, simplicitate, temperament liniştit şi egal şi mare optimism. Şi fiecare tânăr îşi alege — aci stă metoda — din toţi oamenii mari ai civilizaţiei lui, unul; unul mai apropiat de sensibilitatea lui şi se identifică aceluia. Îşi alege o figură şi o urmează, cuprins în excluziva ei lumină şi mărginire.

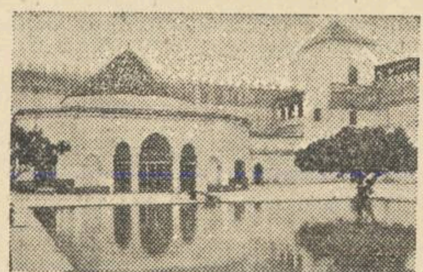
Tânărul care trăieşte modelul şi-l trăieşte integral, în toate împrejurările, şi viaţa lui, modelată pe un personaj interior, stă pe un criteriu cert şi nu greşeşte niciodată.

T. ARGHEZI

O călătorie în Africa

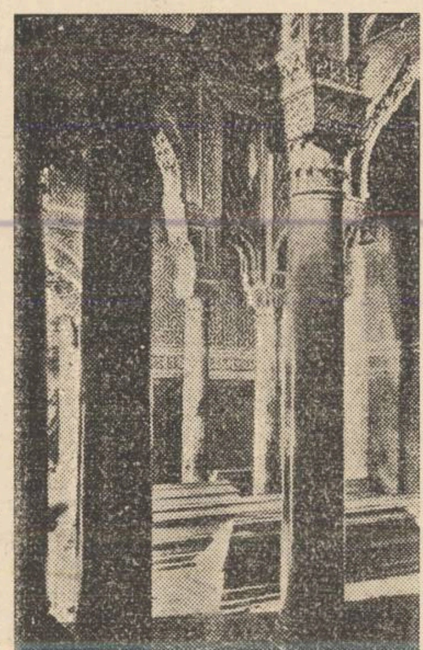
Marrakech-ul e adăpostit din toate părţile de arşiţa căldurii dinspre Sahara. Troienele eterne de pe Marele Atlas îl apără dela Sud, iar pădurea de palmieri îl protejează cu cele două sute de mii de umbrele, dinspre Răsărit; aşa că în timpul iernii europene, la Marrakech e vremea mai răcoroasă, decât în Nordul Marocului. Dacă nu e cazul de sobe, iarna, la Marrakech apoi o lampă cu petrol e purtată din cameră în cameră, măcar la sosirea vizitatorilor.

Marrakech — Grădina Aguedal

In Marrakech avem mai multe de văzut şi deaceea o pornim la drum disdedimineaţă. Ne urcăm într'un autobuz „Bon pour l'orient", şi taxatorul, un indigen în papuci ne dă bilete până la Medina. Taxico-ul e plin de indigeni, care între cămilă şi măgar, preferă automobilul. Ne aşezăm pe bănci, alături de volumul multiplu al indigenilor, pe lângă care noi părem nişte scobitori şi mergem prin bulevardul, cu arbori de piper şi eucalipt, trecând alături de vasta pădure de palmieri. Tradiţia spune că palmierii n'au avut o plantaţie obişnuită şi că au răsărit din curmalele, cu care se hrăniau şi pe care le aduceau din ţara lor Filistenii, cuceritorii Marocului (P. Dumas).

Scoborâm în dreptul Kutubiei, aşezată ca un turn de pompieri din oraşele româneşti. E aşa disproporţionată, între clădirile vecine, că parc'ar fi un elefant între şoareci. Ne îndreptăm în spre piaţa El Fna. Norodul începe să se adune din tot Marocul şi din Sudan, cu burnuzuri diferit colorate, după regiuni. Toţi aşteaptă reprezentaţia de gală, care se dă zilnic în faţa a câtorva mii de spectatori (uneori peste zece mii) sub cerul liber şi cu intrarea liberă. Intâlnirea indigenilor se face cu un ceremonial deosebit. Işi pun mâna pe cap, pe frunte, pe umăr, apoi îşi sărută aceleaşi părţi, plus mâna şi la sfârşit faţa, cu mult sentiment.

Marrakech
Mormintele sultanilor Saadieni

Călăuzele tăbărăsc pe noi, ca un roi de muşte. Ne alegem un indigen, care ne arată patalamaua de la oficiul de turism şi ne decidem să vizităm oraşul, cu monumentele arabe, până se va iuţi soarele, ca să poată începe spectacolul şerpilor, în piaţa publică.

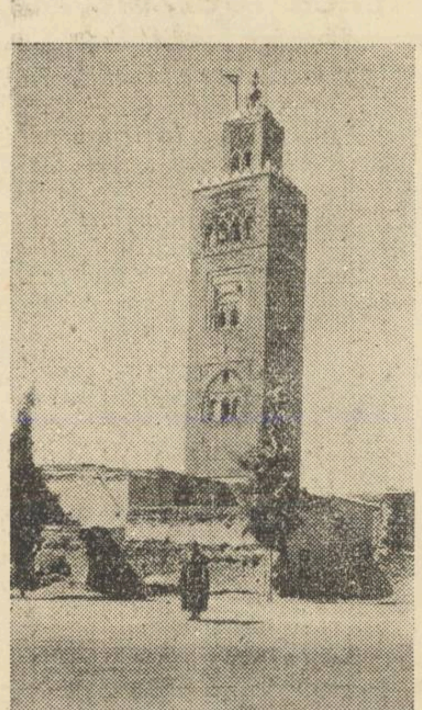
Angajăm o trăsură, în care mai e loc încă pentru o familie, şi ne îndreptăm spre palatul de la *Bahia*.

In drum ne oprim în cartierul argintarilor, în posesia Evreilor, care nu ştiu dacă nu s'au musulmanizat, în decursul vremurilor. Deosebirea pe dedesupt n'ar fi aşa de mare, Evreii şi Mahomedanii fiind circumcişi. Pe deasupra, însă, diferenţa e vizibilă: costumul, bărbuţa, perciunii şi celelalte sunt aceleaşi în cartierul argintarilor, ca şi pe vremea patriarhilor.

Cartierul argintarilor este un fel de a vorbi, fiindcă tot cartierul se reduce la un careu, cu o piaţă în mijloc, iar de jur împrejur sunt un fel de celule, un metru şi jumătate, pe un metru, în care numai bine încape o mesuţă în miniatură, o balanţă de farmacie, pentru cântăritul juvaerurilor şi un cetăţean, care stă în picioare, ca să aibă loc. Fiecare celulă aparţine la una sau la mai multe familii, rămase poate moştenitoare de la venirea Evreilor în Maroc.

Marrakech — Stradă din bazar

Marrakech — Kutubia

Mai departe, trecem prin cartierul potcovarilor, unde câte un fierar, cu muşchi rubensieni, se încordează să potcovească un biet măgar.

După o fugăreală pe străzi încâlcite, o adevărată şaradă deslegată de vizitiu, ne oprim într'un loc, unde nici trăsura nu mai poate merge. O luăm apostoleşte, în frunte cu Ahmed al nostru, care, făcând abstracţie de fes şi de papuci, nu se deosebeşte prea mult de un preot ortodox, îmbrăcat în haine de vară.

Până dai de reşedinţa de la Bahia, trebue să treci printre atâtea cotloane, prin cartiere aşa de zoioase, încât îţi face impresia că umbli prin noroi, după o piatră preţioasă. Nu ştiu de ce a trebuit să se ascundă această bijuterie, în fundul mahalalelor, în promiscuitatea unei calicimi, aşa de murdare! Poate ca să nu fie descoperit de răuvoitori, marele Vizir, Bu Ahmed a întrebuinţat acelaş truc, pe care l-a descris Virgiliu, în căutarea cheii paradisului, ascunsă într'o pădure deasă, în vârful unui copac stufos. Palatul de la Bahia e în genul Alcazarului de la Sevila şi al palatului Alhambra de la Grenada. Deşi mai mic, totuş e mai autentic decât Alcazarul şi mai îngrijit decât Alhambra. E stil pur arab şi n'a suferit nici o contrafacere. Palatul e opera fanteziei marelui vizir Bu Ahmed, stăpânul Marocului de altă dată. Deşi vizirul era jumătate sânge, a vrut să arate lumii, că nici originea (tata negru, mama din neamul argintarilor) şi nici starea somatică (un fel de hipopotam, în două picioare) n'au de-a-face cu deşteptăciunea şi cu gustul omului.

Până la moarte, vizirul nu a încetat de a da ordine şi de a le contramanda, pentru schimbarea decorului vreunei camere, sau schimbarea aranjamentului vreunei grădini.

Se zice că vizirul fiind pe moarte, medicii au dat ordin lucrătorilor să înceteze lucrul. Intocmai ca morarul care nu mai aude huruitul morii, vizirul, ne mai auzind sgomot, a dat contra ordin, ca toată lumea să lucreze, astfel încât el a murit cu ideea că lucrul continuă.

Fiecare cameră din palat are alte decoraţii, fiecare grădină altă plantaţie. Parcă toate bogăţiile Marocului din timpul acela şi tot geniul artei arabe au fost acumulate în palatul de la Bahia.

Intrarea în palat se face print'o curte interioară în care mozaicul, marmora şi faianţa se îmbină în mii de desenuri, pentru a da viaţă fiecărui colţişor. Vegetaţia este veşnic în primăvară. Când portocalii şi lămâii sunt înfloriţi, atunci se simte un parfum răcoritor. Iar când portocalele sunt coapte, atunci mii de alte plante înfloresc în locul lor, aşa că florile din grădină şi florile stilizate, din interior, nu cunosc sezon de iarnă. Ca o mulţumire pentru Allah, în fiecare grădină sunt plantaţi şi chiparoşi. Aceştia se ridică cu mult deasupra acoperişului şi cu înfăţişarea lor smerită şi cu mirosul, ce îl răspândesc în atmosferă, parcă sunt nişte cadelniţe uriaşe, care tămâe pe Allah. Toate camerele au ceva din farmecul Orientului. Fiecare uşă este ca şi un arc de triumf. In interior, mozaicul îţi oferă un covor de flori stilizate, pereţii au bordură de faianţă colorată, iar tavanul e în lemn de cedru sculptat, sau în stuc, cu fel de fel de ornamentaţii.

In palatul de la Bahia, vizirul s'a gândit să îmbine utilul cu frumosul.

Când se întorcea din bledul uscat, pe un soare arzător, vizirul intra mai întâi în grădinile palatului şi simţea prima răcoreală, la umbra copacilor, udaţi de jetul de apă, care le stropea frunzele, pătrundea mai apoi într'una din camere şi aşezându-se pe sofa, uita că mai arde soarele afară. Ca să nu se plictisească, începea să contemple în jurul lui miile de motive, până îl prindea somnul...; şi apoi inventa alte şi alte prefaceri ale palatului.

Mormintele saadiene

De la Bahia am plecat să vedem mormintele Saadiene. La început, ţi se pare, că intri într'un fel de curte părăsită, cu buruieni şi ziduri, care se surpă. Când ajungi în interiorul mausoleului, începi să-ţi schimbi părerea. Odată ce ţi-ai deprins ochii cu întunericul şi cu ajutorul unei palide lumânărele pe care îngrijitorul o aprinde şi pentru odihna morţilor şi pentru câţiva franci marocani, începi să zăreşti colonadele de marmoră, arabescurile şi plafoanele în lemn de cedru sculptat şi aurit.

Toate colonadele de marmoră şi de porfir, toată arta decorativă a pereţilor şi a plafoanelor sunt în genul curţii leilor din palatul Alhambra, de la Grenada, caşicum ar fi opera aceluiaş artist. Dar, la Grenada, coloanele sunt svelte, graţioase şi se armonizează cu arcadele porticelor, aşezate ca nişte ghirlande de flori, pentru o chermeză. In mausoleul Saadienilor, colonadele sunt maiestoase. Decoraţia din interior este severă, iar arcadele de deasupra par coroane de flori, deasupra unui car funebru. In prima cameră, şi cea mai frumoasă, se găsesc trei lespezi de marmoră, pe mormintele regilor. In celelalte camere, mai neîngrijite, sunt mormintele principilor.

Primul oaspete al mausoleului a fost Abu Abdallah Sidi Mohamed ben Sliman Eldjezuali, restul, şerifi din dinastia Saadienilor. Mai nici unul nu a murit de moarte naturală, ci ori de sabie, ori gâtuit, ori otrăvit cu floare de smochin. Din această pricină, clădirea s'ar putea numi mausoleul regilor asasinaţi.

Fiindcă e vorba de mausoleu, în afara oraşului se poate vedea la umbra unui cais, mormântul lui Iusef ben Takefin, întemeietorul Marrakechului şi acela, care a trecut în Spania, ca să cucerească Grenada şi Cordova.

Pentru a termina cu opera monarhilor, care au trecut prin Marrakech am plecat să vizităm grădinile din Aquedal şi El Menara. Grădinile din Aquedal aparţin actualmente, nu ştiu cărui paşă din Marrakech. Am mers, cu trăsura, două ore prin plantaţia de măslini şi portocali şi am fi avut încă mult de mers, dacă nu gândeam că avem de văzut şi alte lucruri.

Grădina El Menara a aparţinut nefericitului sultan Ismail Magnificul, care a visat să ia în căsătorie pe fiica lui Ludovic al XIV-lea.

Toată gluma a pornit de la marele vizir al lui Ismail, care, la întoarcerea din Franţa, a prezentat sultanului între cadourile oferite de Ludovic al XIV-lea şi un portret al fiicei regelui, prinţesa de Conti. Sultanul a luat fotografia drept ofertă de mariaj şi a şi trimis vizirul în Franţa să se intereseze mai de aproape. Prinţesa, ca să glumească, a răspuns vizirului, că acceptă, dacă i se va face un palat, în genul Versaille-ului. Ismail s'a pus serios pe lucru şi a ales grădina din El Menara, locul unde avea să ridice Versaille-ul marocan. A făcut basine de ape, a pus să-i aducă toată vegetaţia din Atlas şi, cu planul Versaille-ului în mână a pus să-i construiască câteva pavilioane. Când totul a fost gata, vizirul s'a întors la Paris, dar, vai, prinţesa a refuzat categoric. Până să se întoarcă vizirul în Maroc, mesagerul, care adusese vestea regelui, a fost tăiat în bucăţi. Bietul rege a înebunit de mânie şi omora pe cine îi eşea în cale. In timpul domniei a omorât 30.000 de oameni. Desigur că ar fi omorât tot Marocul, dacă nu s'ar fi găsit un succedaneu, de data aceasta englez, Lala Aziza, care a potolit furia sanguinară a sultanului şi care a devenit în chipul acesta cea mai populară femeie din Maroc.

Piaţa El Fna

Piaţa nebunilor

După masă ne-am întors în piaţa El Fna, pentru a asista la marele spectacol al Berberilor.

Spectacolul era în toi. Ne-am dus întâi să vedem clou-ul pieţii, vrăjitorii de şerpi. In soarele fierbinte toţi şerpii erau gata de reprezentaţie şi aşteptau să fie scoşi din panere sau din lădiţe.

Sunt două grupuri de vrăjitori, care îşi fac concurenţă. In jurul lor, Berberi şi Arabi din Sudan, Sahara şi din tot Marocul, veniţi pe cămile sau pe măgari, cu mâncare de acasă, pentru câteva zile, ca, cel puţin odată în viaţă, să vadă piaţa El Fna. Cercul curioşilor se măreşte şi aşteaptă cu înfrigurare reprezentaţia.

In mijlocul cercului, vrăjitorul de şerpi se agită, vociferează, ca să se audă în toată piaţa că el e gata. Cu ochii închişi, începe să descânte şerpii şi, învârtindu-se în jurul lor, e apucat ca de un acces de epilepsie: cu părul vâlvoi, cu spume la gură şi cu convulziile mânilor şi a întregului corp. Revenindu-şi în simţiri, ia o baghetă în mână şi

(Continuare în pag. IV-a)

Marrakech — Grădina Menara

Dans

D-nei Floria Capsali

Din hambarul norului înalt,
Ploaia-şi sparge prundul pe asfalt

Repezindu-şi degetele lin,
Leapădă verigele 'n bazin.

Tescuindu-şi strugurii din pungi,
Joacă cu picioarele ei lungi.

Despletindu-şi părul ei hoinar,
Bate din călcâi pe trotuar.

Râde, par'că şi-a eşit din minţi,
Arătându-şi curgătorii dinţi.

Sângerează glesnele ei mici,
Când trosneşte fulgerul din bici.

Peste case ciuruind grăunţi,
Galopează paşii ei mărunţi.

Răsucind odgoane de clăbuci,
Bate darabana prin uluci.

Depe streşini unse cu amurg,
Sclipitoare genele ei curg.

GEORGE LESNEA

poartă pe deasupra lădițelor cu șerpi.

După acest prolog scoate din paner primul șarpe, în cântecele sgomotoase ale tamburinelor și flautelor africane. Șarpele se încolăcește pe bagheta lui magică

Marrakech Piața El Fna
Imblânzitor de Cobra

și apoi se așează pe pământ, târându-se agale și ițindu-și capul înspre spectatori. Vrăjitorul îl ia în mână, îl mai descântă odată și îl încolăcește în jurul gâtului său și al capului. Indigenii abia își țin respirația, europencele țipă. După ce operația a reușit, fără nici un accident, operatorul ia șarpele în mână și se îndreaptă în spre public, pentru a repeta scena, cu ori ce spectator dorește să aibă noroc în viață.

Operația începe cu un indigen mai curajos, care a venit tocmai din Sahara, ca prin ajutorul șarpelui să-și afurisească vecinul. Șarpele este trecut apoi de pe un gât pe altul, până ce vine rândul și europenilor, pentru care spectacolul e mai sgomotos și bacșișul după obraz. La fiecare client, vrăjitorul suflă în cap, apoi în vânt, spune un descântec, își lipește capul de capul clientului, îi împleticește șarpele în jurul gâtului și la sfârșitul operației, își sărută clientul cu repetiție, pe cap, pe frunte și pe obraz. După scoaterea primului șarpe, urmează la rând altul mai mare, cu aceleași agitații și spume la gură, cu tamburine sgomotoase și cu punerea șarpelui în libertate pe pământ. Apoi șerpii sunt scoși în serie, până ce li se epuizează stocul. Din șerpii lăsați în libertate, câte unul o ia razna înspre public și atunci, să vezi cum sar arși chiar indigenii, din poziția lor favorită, cu picioarele sub ei. Vrăjitorul își strânge șerpii și actul întâi s'a sfârșit.

Actul al II-lea este cel mai cu emoții, intrând în scenă șarpele cobra, șarpe, care, dintr'o mușcătură, omoară omul în câteva minute. Pentru cobra tamburinele sună a războī marocan și, cu toții, operatorul și ajutoarele, scot țipete îngrozitoare. Operatorul aleargă în jurul lădiței, apoi rămâne imobil, are o conversație cu sine însuși și cu multă precauție ridică capacul lădiței. Cearcă de câteva ori să desfacă sacul de piele, în care e învelită cobra, dar se retrage, simțind că fiara vrea să atace. Răsuflă câteva minute, apoi iar zădărește șarpele, dar se pare că l-a și mușcat, fiindcă se retrage agitat, crispându-și mânile.

Deacum, ce o fi, o fi, se repede, dă sacul la o parte și instantaneu apare un cap enorm, negru, cu niște ochi care fascinează toată mulțimea. Nimeni

Marrakech
Mormintele sultanilor soadieni

nu mai mișcă; nu se aude nici o suflare. Fiecare așteaptă cu groază ori ce clipă. Cobra își ridică deodată, vertical, corpul din plat, cum era la început, se răsfrânge ca un uluc și face câteva sacade molcome, ca o dansatoare egipteană. Operatorul își șterge nădușelile și e satisfăcut că a scăpat teafăr. Fiara a dat de soare și îi place. Acum poate să înceapă producțiile de dans. Muzicanții intonează cu flautul o melodie adecuată. Operatorul execută câteva mișcări din corp, pe care șarpele le repetă întocmai. Acum toată lumea dansează. Toți nervii s'au destins. Indigenii se așează în obișnuita lor poziție cinchită, după ce au aruncat, cu multă satisfacție, câte un gologan, în direcția operatorului.

In grupul de alături, directorul de scenă are un șarpe boa împăiat și cu dânsul se agită, îl mușcă, se bate cu pumnii în cap, aleargă, țipă, urlă, ca să atragă mulțimea. Apoi își etalează și el șerpii târâtori, scoțându-i cu tot ceremonialul, unul după altul. Când vede câte un european, ese cu șarpele în mână din arenă și caută să-l convingă, că cel mai mare noroc, în afaceri și în amor, are să-i aducă șarpele lui. Cu cobra se sfârșește spectacolul.

Acum câțiva ani, spectacolul era și mai îngrozitor, fiindcă vrăjitorul, la sfârșit, se lăsa mușcat de viperă. Fața i se umplea de sânge, capul se umfla enorm; tot corpul era apucat de convulsii. Dar după o serie de manopere de vrăjitorie, nu mai rămânea nici un semn de mușcătura șarpelui. Totul intra în ordine. Miracolul se făcea, grație diferitelor procedee de vaccinare, contra mușcăturii de viperă, procedee cunoscute cu multă vreme înainte de vaccinația pasteuriană. Este bine cunoscută și la fachirii indieni și la triburile din Africa, practica vaccinării contra viperei. Imblânzitorii de șerpi se lasă să fie mușcați, din timp în timp, de puii de cobra, care au otrava mai slabă. Alți îmblânzitori întrebuințează veninul de cobra adultă, pe care-l pun într'un fel de turtă și-l usucă la soare, ca să-și piardă din tărie. Turtele

Marrakech Piața El Fna
Imblânzitor de șerpi

ori le mănâncă, ori își freacă pielea cu ele până dă sângele, ca astfel să se poată absorbi otrava vaccinată. Vrăjitorii de șerpi recurg apoi și la alte trucuri. Astfel ei nu operează decât cu șarpele, care și-a aruncat deja veninul, așa că, pentru un timp, glandele lui sunt goale.

Alături de cercul vrăjitorilor de șerpi este cercul povestitorilor. Ne îndreptăm spre marele povestitor, un bătrân înalt, cu barba albă, în costum alb și sprijinindu-se pe un toiag. Ai crede că e un apostol creștin, din alte timpuri. Marele povestitor vorbește de la 9 dimineața, cu foarte mici întreruperi, până la 6 seara. Vorbește rar și cu gesturi largi. Am întrebat și noi ce vorbește. Ni s'a răspuns că spune indigenilor câte o poveste, care durează ceasuri întregi. După vrăjitorul de șerpi, marele povestitor este acel care are mai mulți clienți. Toți auditorii stau jos și fiindcă povestea e lungă și atrăgătoare, acolo stau toată ziua și acolo își fac și necesitățile.

Mai departe e cercul dansatorilor. Patru dansatori Chleuh, îmbrăcați ca irozii la noi, dansează în sunetul strident al instrumentelor africane și în clămpănitul castanietelor, în formă de clește de bucătărie.

Alături este concert vocal. Toată trupa cântă din cap, așa de subțire, încât crezi că e un concert de maimuțe.

Alt cerc e al comediantului, care scoate lacrimi de râs. Noi nu pricepem o boabă, din ce spune, însă, râdem numai cât ne uitam la el. Comediantul e mic și burduhănos, cu niște picioare subțiri, ca două fuse. Imbrăcat caraghios, cu haine și prea strâmte și prea scurte și așezate cu încheietura la spate, așa că dacă te uiți în fața lui, îi vezi spatele hainelor, iar când te uiți la spate, îi vezi nasturii din față.

Doctor G. T.

(continuarea în No. viitor)

PRIMII PAȘI

Trecut

— pentru Coca —

Azi, parcul singuratic și tăcut
a tras pustiul — porților zăvor —
Pustiu așa, de par'că pe pripor
o molimă ciudată a trecut.

Tristețea grea mă chiamă pe alei,
sau poate — triști — mă chiamă pașii ei?
Sunt urme mici a pașilor de eri
și 'n fiecare urmă sunt dureri

. . . .

Ți-aduci aminte? Pe aici am mers
de-atâtea ori spre banca noastră... Știi
o bancă veche, scrisă de copii...

— Ce-a scris iubirea, vremurile-au șters —

I. D.

Pleacă berzele

Peste câmpiile'n rugină au trecut
Șiraguri lungi de berze călătoare;
Copiii triști din ochi le-au petrecut
Și ochii lor lucesc de'nduioșare.

Mă simt orfan; e'n agonie vara
Și toamna intră'n existența mea.
Imi voiu reîncerca din nou vioara
Și'n fiecare seară, singur, voiu cânta.

Trec și cocorii, pleacă rândunele,
Copiii triști cu ochii le petrec;
Doar eu bocesc pe visurile mele
Și stau pe loc și nu mai pot să plec.

Și-i vreme rea, nu-i nimeni să m'alinte,
Să-mi culce capul obosit la sân.
Mă simt străin și aruncat pe drumuri
Ca un bagaj murdar, făr'de stăpân....

C. ȘTEFANIU

Scrisori de dragoste

Scrisoare...

Ție, Lida

Iți mai aduci aminte de seara aceia de vară când ai venit la mine? Eu nu știu: poate că da, poate că nu. Dar eu n'o pot uita.

Seara aceia mi-a procurat atâta plăcere, în cât nu cred s'o pot uita vre-odată.

Toată ziua aceia, îmi revine insistent, la fiecare pas, în fața ochilor.

Cum m'am întânit cu tine la Mya la Ping-Pong... cum am jucat cu tine trei seturi (și încă azi îmi amintesc cu plăcere de timpul, din nenorocire scurt, pe care l'am petrecut împreună la Ping-Pong și care m'a apropiat de tine); cum la plecare am văzut că țineai o carte în mână și când m'am aplecat să-i văd titlul scris cu litere groase: *„La Ginguette" par Gyp*, ai surâs și timid mi-ai spus că deoarece n'ai bibliotecă proprie, în lipsă de alte cărți... cum bucuros că-ți pot face un serviciu punându-ți biblioteca mea la dispoziție și deci să te apropii de mine, te-am invitat la mine acasă, seara, să-ți alegi ce vrei.. și cum ai venit.

Mi-e sufletul vesel când mă gândesc la tot ce s'a întâmplat în seara de vară când ai venit și mi-ai umplut cu parfumul tău toate cutele inimii și mi-ai alungat toate necazurile.

Ai venit timidă puțin, dar ți-ai revenit îndată. Ai umblat printre cărțile mele și parcă le-ai dat o înviorare, parcă le-ai însuflețit. In mânile tale, cărțile mele erau pentru mine comori neprețuite, părți din sufletul tău. Ți-ași fi dat tot ce era în bibliotecă, atât îmi erai de dragă. Voiam să te rețin mai mult. Și ți-am recitat atunci frumoasele versuri ale lui Henri Chantavoine:

Je ne sais rien de mieux, pour
finir la journée
Que de prendre un beau livre et
de venir s'asseoir
L'un à coté de l'autre, et la tête
inclinée
Sur l'endroit préféré que l'on
aime a revoir

Pour moi, je ne connais pas
d'autre destinée
Plus charmante et plus douce,
et je voudrais pouvoir
Finir auprès de toi chaque jour
de l'année
Dans ce recueillement des
lectures du soir

Te-am întrebat dacă le cunoști și mi-ai răspuns îmbujorată că nu, dar că-ți plac. Simțiam că nu mă vei refuza dacă îți voi propune, măcar numai în parte, să realizăm visul poetului. Și nu m'am înșelat.

Iți mai amintești? Ne-am așezat, întocmai cum a spus poetul și am cetit împreună o mare parte din *„Le Domaine"* de *John Galsworthy*. De câteva ori nu m'am putut reține să-ți miros parfumul părului tău auriu, iar după aproape fiecare pagină întoarsă, ascultam iar de dorința din visul unui poet:

Au detour d'une page on se
cherche des yeux;

și mă uitam în ochii tăi albaștri, de un albastru atât de frumos, încât n'ași fi putut găsi nici o comparație care să nu diminueze din splendoarea lor.

Erai în seara aceia atât de frumoasă, atât de atrăgătoare, încât n'am putut rezista și în timp ce întorceai ultima pagină, am depus o sărutare timidă pe fruntea ta, o sărutare mai mult părintească decât de adolescent îndrăgostit.

Buimăcită pentru moment, te-ai ridicat; apoi demnă, jignită poate și fără să-mi spui ceva ți-ai pus pălăria și ai vrut să pleci lăsându-mă singur, trist, fără vre-un cuvânt măcar din partea ta. Simțiam că dacă te voi lăsa să pleci fără să-ți explic, tu nu mă vei erta altădată, iar numai gândul de a te ști supărată pe mine, mă îngrozea. M'am apropiat trist de tine, cu o rugăminte mută în priviri și te-am rugat să mă erți.

Ai ezitat puțin și apoi, înțelegătoare, mi-ai spus că m'ai ertat dar *niciodată* nu vei mai veni la mine. Acel *niciodată* mi-a sângerat inima. Te-am rugat atunci ca cel puțin să mai rămâi cu mine, să mai citim ceva. Cu un surâs de superioritate pe buze ai primit. Și atunci ți-am spus că poeziile pe care ți le voi da acum exprimă tot ce n'am putut sau n'am știut să exprim. Curioasă, ai luat din mânile mele un album în care erau copiate *Le vase brisé* de *Sully Prudhomme* și *Expansions* de *Paul Géraldi*. Ai cetit întâi curioasă, cu zâmbetul pe buze, apoi ai devenit serioasă. Când ai terminat de citit te-ai uitat adânc în ochii mei și m'ai înțeles, am simțit-o. Și asta mi-a fost destul.

Ai mai rămas puțin și apoi te-ai ridicat să pleci. Te-am întrebat dacă vei mai reveni.

Fără nici o vorbă, ai eșit, fără să te mai pot opri. Am vrut să-ți răspund, dar pentru că ai plecat atât de repede, fie aceste rânduri un început de răspuns, pe care-l voi complecta când vom asculta iar visul poetului:

......de venir s'assoir
L'un à côté de l'autre, et la tête
inclinée
Sur l'endroit préféré que l'on
aime à revoir.

ALFONS ALLITI

Scrisoarea întâia

Mâne plec. Vin spre tine, Ioane. Și vor fi trecut aceste trei luni în care nimic nu ai știut de mine decât ziua în care mă voi întoarce.

Ce ți-aș fi putut scrie de aici, de la țară, unde zilele seamănă așa de mult una cu alta, încât ți se pare că o trăești mereu pe aceiaș? Să-ți spun că mi-a fost dor și am grije de tine? Că am trecut prin alternative de încredere și de teamă, după cum veneau regulat sau nu scrisorile tale?

Aceasta o știi.

Sau atunci amănunte de viață? Mi s'au părut multă vreme inutile, până ce deodată mi-a fost frică să nu ne despartă atâta necunoscut, când ne vom regăsi. Deaceia astăzi vreau să-ți prezint casa și locurile și vara în care am trăit. Tu mă păstrezi acolo în colțuri de divan, la oglindă, sau lângă ușă, așteptând să vii să mi-o deschizi. Aici însă nimic nu te cunoaște, și a trebuit să învăț pe fiecare din lucrurile mele de demult că deacuma suntem doi.

Mai întâiu odaia mea, în tonuri de cenușiu și albastru așa de bine îmbinate încât unul pare doar umbra sau lumina celuilalt. Ferestrele fiind îndreptate spre apus, le străbate un soare când obosit, când revoltat până la purpură de noaptea care vine.

Mi-e dragă odaia aceasta pentru ce are trecător în ea: lumina, căldura, și către toamnă, vântul. Apoi florile țărănești galbene, strânse simbolic într'o sferă brună de pământ:

Gelozia, stăpâna lumii? Cât despre mine, da.

Din grădină am lăsat celorlalți fațada: brazii complicați aduși din alte locuri, urnele de piatră cu sălcii plângătoare, și toată înfățișarea de parc bine crescut. In schimb mi-am rezervat ce ți-ar fi drag și ție: fundul grădinii cu tei înalți și sănătoși, de un verde îmblânzit de soare, și stins încet de fiecare seară. Și liliacul frunzos ce nu-și găsește rostul decât când poartă flori.

Aci într'un luminiș mă ofer soarelui, păgânește, în fiecare dimineață. Cu o bucurie veșnic nouă. De când îmi miroase trupul a soare, a vânt, a tinerețe, simt mai bine că am douăzeci de ani. Și în aerul proaspăt, se luptă în mine avântul unui stăpânitor de oameni, și dorința de a mă așeza pe o margine de drum, să ascult cum cântă bucuria ce-mi stă închisă în suflet.

Câte odată ies întru întâmpinarea scrisorilor tale și întâlnesc pe drum țărani ce par frumoși fiindcă sunt puternici, cu rădăcini adânci și soarta hotărâtă dinainte ca teii din grădină. Sau câte un țigan bătrân cu părul, ochii și dinții albi încrustați în carnea neagră ,asemănător celor ce propovăduesc ghandismul pe drumurile Indiei.

Ajung astfel la gara unde mă urmează trenul leneș ce vine tocmai din străinătate ca, la vreo oră de aici, să se oprească brusc, de frica Dunării.

In orașele cu gări imense sunt întotdeauna oameni care sosesc sau pleacă, plâng sau se regăsesc. Și cum drumurile sunt ascunse, nu ți se pare că trenul se depărtează adevărat. Aici un singur tren vine și altul pleacă într'o zi. Și-l urmăresc până ce departe, îl ascunde o cotitură. Sunt tristă atunci ca de o așteptare neîmplinită.

Nu pot să cred că mâne am să plec și eu cu el. Nimic în urma mea nu o să-mi oglindească bucuria. Nici un obiceiu al celorlalți nu va fi schimbat, și poarta cea mare are să mă însoțească cu acelaș geamăt de bătrânețe cu care întâmpină în fiecare seară pe oamenii ce vin din câmp: logofeți, pândari, ispravnici ce par veniți din alte vremuri cu acelaș grai, aceleași strae și poate grijile de atunci. I-am văzut și astăseară, înainte de a mă duce să mă plimb pe câmpul netezit până departe de brazde noui și castanii.

Străbat drumurile ce sunt toate la fel, dar le-am încercat pe toate ca să mă simt adevărat stăpână pe întinderea din jur. Ea mă potolește încet de tot ce aș avea prea turburat. Sufletul meu ia linii mari și clare. Clocotul lui devine armonios scandat fiind de pasul alungit cu care cutreer drumul. Și când ajung la cotitura de unde nu se mai văd nici case, nici copaci, nici oameni mă simt exact în ritmul pământului din jur.

Mă cuprinde atunci dorința să mulțumesc cuiva pentru această desăvârșită potrivire ce se răstrânge în mine fără a pierde nimic din puritatea ei.

Mă întorc încet, cu o dragoste aproape religioasă ce aș vrea s'o cânt.

Știi tu ce înseamnă să lași viața să năvălească în tine, rupând limitele, conturul tău de om? Doar întâlnirea cu alți oameni îți dă simțimântul precis că sfârșești acolo unde începe un altul. Dar prezența mea nu turbură întru nimic pustietatea câmpului, și adesea mi se pare că o stăpânesc toată, înregistrând-o.

Azi, când m'am întors să-ți scriu, m'au mai întâmpinat printre copacii negri, doar rămășițe de lumină. Voiam să alung din mine tot ce ți-ar fi fost străin: sugerări, înrâuriri, presiuni venite dinafară. Și m'am întristat văzând că lor le datorez ceeace sunt acum, când vin la tine.

Dar atunci și tu... Un gând nou mi-a înfipt în suflet bucurie: de acum orice ai face, eu voi fi fost în viața ta. Zilele noastre de mâne pot fi frumoase sau mâhnite, le vei duce mai departe. Și va trebui să dai celorlalte cu tine, o frântură din viața mea , din râsul, din gândul meu.

Ințelegi, Ioane, ce minunat este?

Și să nu spui că'n schimb nimic din tine nu m'a urmărit aici dealungul verii mele. Ar trebui să înțelegi că însăși lumina sub care văd fiecare lucru îți aparține. Soarele a luat o față nouă de când mi l-ai prezentat în Duminecа aceia de primăvară, când m'ai poftit să iau „ceaiul sau soarele" la tine. Deaceia socotesc ca făcând parte din povestea noastră comună, orele pe care le-am petrecut aici, într'o verandă înecată de flori și de lumină, gândindu-mă la tine. Era atâta bucurie în lucruri și în culori, încât m'a durut gândul că nu sunt frumoasă ca să mă cuprindă și pe mine armonia ce o aveam în jur, — sau mai bine să creez o alta nouă: o frumusețe vie. Și aș fi vrut să ne bucurăm împreună de acea splendidă imobilitate ce se naște din atâtea mișcări reținute ca de o voință unică.

Te-aș fi vrut cu mine și în grădina unde s'au perindat toate fructele de vară, dela vișinele totodată calde și acre, ca o vorbă rea spusă cu ochi și cu voce de dragoste, — până la smochinele cu dulceața lor stupidă, abea biciuită puțin de aerul proaspăt al dimineții.

Am fi spus: Acesta este raiul, fiindcă suntem doi și tineri.

Și îndrăgostiți?

Poate nu înainte. Dar în orele de soare, simțindu-ne deodată simpli, și pătrunși de aceleași bucurii, ți-ar fi fost dragi ochii mei, ce te reflectau doar pe tine. Și cum între noi, nimic n'ar fi fost necunoscut, am fi tăcut vreme multă, până ce deodată, ca să exprimi printr'o vorbă destul de încăpătoare, vraja momentului, ai fi spus încet: Te iubesc.

Mi-aș fi dat seama că pentru o oră de deplină potrivire, te legi prea mult, — că mâne are să-ți pară rău, poate, și te-aș fi învățat, prevăzătoare: Dacă într'o câmpie întinsă și pustie, vezi o căsuță singuratecă, să nu spui că ai întâlnit cetatea minunată unde ai să-ți petreci viața.

Dar nu te-aș fi convins, nu este așa?

Și pe urmă, învinsă, te-aș fi crezut.

Nu. Era în altă parte, pe o zi tristă ca cele cu care își îmbracă Th. Pallady peisagiile pariziene. Era lumina aceia cenușie și fină care pune în valoare obrazul măestrit retușat al femeii Parisului fără a sublinia în el artificiul.

Cadrul discret, impersonal, al marilor tablouri.

Sunt câte luni, și câte nopți, și câte ceasuri de când nu am mai așteptat împreună nașterea unei zile noui?

Căci m'ai învățat și aceasta, Ioane: deosebirea între o zi căreia îi ieși înainte, — și cea pe care o suporți, venind târziu după ea, adormit încă și rău dispus.

Aici e minunată dimineața. Câte odată, după o noapte petrecută cu o scrisoare sau o carte, am ascultat-o venind. Trezea întâi zgomotul, apoi oamenii și în fine lumina, care-mi făcea lampa din ce în ce mai palidă, pe măsură ce se simțea devenind inutilă.

Da, încă nu ți-am spus că ți-aș fi venit senină, dacă nu ar fi fost nopțile cu tăcerea lor melodios expresivă, ce ar fi urmat vorbe spuse și ascultate pe rând de fiecare din noi doi.

M'au turburat nopțile, și apoi toamna.

Intr'o zi ieșind pe drum, m'a înfruntat vântul. Și deodată câmpul a părut să fie stăpânit de o prezență nouă, dornică totodată de întinderi și piedici. M'am lăsat învăluită de setea lui, mereu împrospătată, ce mi se lovea cu ciudă de haine și de păr.

Acasă am găsit vântul gonindu-mi copacii într'o horă fantastică, și răsturnând în drum pe cei ce nu puteau să-i urmeze jocul. Ciorile, ca o mănușă neagră pe fiecare par al gardurilor, îl aplaudau sgomotos.

L'a înlocuit apoi ploaia măruntă a zilelor de mâhnire, în care soarele nu înviorează unele ceasuri în paguba celorlalte. Le-am folosit ca să fac pelerinagiul anilor ce stau închiși în sertarele pline cu scrisori, — cu așteptări, făgădueli, învinuiri deacuma moarte. Ca și călugării ce se fac pelerini pentru a-și deștepta în mizeria drumurilor, credința obosită, am adus nopții sufletul meu amărât de rezistența unui trecut ce nu vrea să moară, — și, învingând-o treptat, frământarea minunată a zilelor de mâne.

De trei luni, Ioane, trăesc ca cei sătui și cei bătrâni, din amintiri. Și mă pregătesc pentru ziua care ne va aduce iarăși împreună.

Nu mi-e frică de ea.

Știu că ai să te temi ca vorbele să nu fie prea strâmte, sau altele decât cele pe care le așteptam. Și ai să fii tăcut și grav, așa cum te vreau.

Cum într'o odae înlături imediat perdelele ca lumina să intre larg, nestingherită, — ai să dai la o parte minciuna părului din obrazul meu, și ai să-mi prinzi privirea, ca să dispară tot ce ar fi nou, sau străin de tine în ea.

O să mi se pară atunci că prețuești mai întâi varietatea de bucurii ce-ți așteaptă ochii, mâinile și gândul, și că, strângându-le laolaltă, le încredințezi buzelor.

Din clipa aceia, o vei fi regăsit, adevărată și definitivă, pe

Mia ta.

Moșia Cetății, Septembrie 19...

SANDA ALEXANDRIDI

RELATIVITATE

Girafa. — O nu... nu-i departe de loc.

Sunt acolo în câteva salturi.

— Ești măritată?

N. Milcu

In aceiaşi Craiovă în care s'a stins, melancolic şi tânăr, Traian Demetrescu, moartea s'a lăsat, încăodată, peste elegiile de iubire şi mânile străvezii ale unui alt cântăreţ. Poetul N. Milcu *a murit într'un sanatoriu de toamnă.*

O stranie lege a soartei noastre pământene a cerut, iarăşi, pe un amant al florilor şi pescuitor de stele ofrandă tristă şi tânără pentru imperiile reci de peste noi.

In repedea lui scânteere prin literatură, Milcu *n'a putut să-şi înrădăcineze, adânc, numele în amintirea cititorilor de poezie şi aşa destui de puţini.*

Celor două culegeri de poeme „Grădina de sidef" şi „Fluerul lui Marsyas" cea de-a treia nu le-a mai urmat. In toamna anului 1928, poetul îşi cântase ultima violină.

E sigur, însă, că preţuirea obiectivă i-a lipsit în viaţă. Poate că anii în loc să-şi lunece

N. Milcu

grele, zăpezile peste versurile lui, vor ridica tot mai mult în lumină acele poeme de suavitate şi discreţie elegiacă din „Grădina de sidef". Pentrucă Milcu *a fost un poet adevărat. In afară de şcoli, de curente, de „saloane literare". Pentrucă poezia lui nu a îngheţat, chinuită în goană după efecte formale şi simple artificii exterioare, care s'o centrifugheze de sentiment şi să-i elimine, definitiv, emoţia.*

Abuzul de hermetism — redat mai mult sintactic, în lirica noastră tânără, decât surdină la vioara sensibilităţii, aşa cum ar trebui înţeles — a îndepărtat pe cei mai mulţi dintre cititori de voevodatul alb şi pur al versului.

Pentru iubitorul profund de poemă, unde cântecul sufletului se amestecă, măestrit, cu havuzul şi lebedele imaginii artistice, poeziile lui Milcu *rămân un prilej de încântare, printr'o emoţie spontană şi caldă, o rară discreţie a sentimentului şi-o cultivare graţioasă a imaginilor.*

Şi tocmai această discreţie a sensibilităţii reţinute, din versurile lui Milcu, *se apropie de idealul estetic urmărit prin hermetism:*

...Iar în grădină mugurii de-argint
ca nişte lacrimi spânzură pe ram...
A plâns o stea 'ntr'o streaşină de casă
şi toată noaptea-a plâns un om la geam.
(„Plâns")

Prin discreţia şi rafinăria simţirii, prin muzicalitatea şi sugestia imaginii, ca şi prin surdina melancoliei fondului poetic, Milcu *descinde din poezia aromată a lui* D. Anghel, *învecinându-se, totdeodată, prin procedee de simbol voalat — simbol ce formează substratul fiecărei imagini, în parte — cu lirica* Elenei Farago.

Tânărul poet oltean, mort la 29 ani, a fost un îndrăgostit al stelelor, al florilor şi-al lacurilor îngândurate de parc autumnal, dar mai ales, a fost un cântăreţ suav al iubirii, pe care, de foarte mulţi ani, niciunul dintre tinerii poeţi actuali n'a mai cântat-o atât de turburător ca el. Iată de pildă, acest emoţionant „Final", de-o discreţie şi simplicitate admirabilă:

„Da... îmi vei scri din nou ca altădată
scrisoarea ce 'n zadar aştept acum...
In calea ei, privirea obosită
se strânse 'n mine ca o apă 'n drum.

Scrisoarea ta va fi aşa târzie!
Voi fi un gând din gândul tău răsfrânt.
Din visul meu vei aduna iubirea
şi inima: o mână de pământ.

Grădina mea va fi un crâng de vreascuri
când îmi vei scri, în vâlvătăi de foi...
Ci 'ntr'un amurg decolorat de toamnă
îţi vei primi scrisoarea înapoi".

Şi mai tulburător îmi pare, însă, următorul „Cântec din mormânt", în care sugestia puternică luminează fiecare vers, integrându-l unei emoţii concentrate şi răscolitoare de suflet:

„In pacea mea tihnită 'n ţintirim
adânc m'au îngropat să nu mai gem...
Un giulgi mi-au pus pe ochi, să nu te văd,
şi 'n gură lut mi-au pus, să nu te chem.

Şi-o candelă-au aprins din noaptea 'ntâi
şi au bătut-o 'n crucea mea de lemn
şi-au picurat în candelă-untdelemn
şi sufletul mi-a ars la căpătâi.

Iar luna bate 'n coastă. Crucea mea,
Cum se răsfrânge umbra pe pământ,
eu — însumi — parcă printre flori te cer
cu braţele deschise, din mormânt".

In cântăreţul erotic, plin de caldă sensibilitate, aproape feminină, mulţi din „rafinaţii" criticei moderne au văzut un trubadur, când trebuiau să vadă numai un poet autentic.

Un poet al discreţiei tulburătoare, pe ghitara căruia orice freamăt floral şi orice trecere de stea se preschimbau în vers şi scuturau caişii celei mai fragede şi suave poezii.

Poet al simţirii adânci, Milcu *a ştiut s'o reţină concentrată şi, mai ales, plasticizată, încât să nu irumpă, retorică sau discursivă, — ca la* Cerna, *bunioară — ci să se subordoneze expresiei artistice şi tehnicei formale.*

Sugestivă, imagina, în care poetul „Grădinii de sidef" e un artist, nu rămâne exterioară conţinutului emotiv al poeziei, ci i-se adecuează întru tot, fiind ca, însăşi, o oglindă a simbolului poemei:

„Iar zilele de-alt' dată —foi veştede — răsar
din scorburi ruginite şi mă pândesc la drum".
(Din *„Decor")*

„Şi cade, putred, rodul ce nu-şi avu culesul..."
(„Noembrie")

sau:

„...şi plec, ducând în zare,
o traistă de 'ntuneric, pe un toiag de fum".
(Din *Autoportret")*

Poezii ca „Decor", „Final". „Rugă", „Primăvara în cimitir", „Căntece din mormânt". „Cântec pentru viperă", pot face cinste oricărei antologii a tinerilor noştri lirici.

In ultimul timp, Milcu *trecuse la teatru. O dramă a lui, „Chip cioplit", reprezintată, acum câţiva ani, la Studio-ul Teatrului Naţional din Bucureşti, n'a cunoscut succes de public, din cauza abuzului de simboluri şi de stări patologice.*

O piesă în versuri, pentru copii, „Scufiţa roşie" — în colaborare cu cel ce semnează aceste rânduri de doliu şi-şi pleacă, durută, fruntea peste dragostea prietenului mort — a fost jucată, cu mare succes, pe scenele Teatrelor Naţionale din Craiova şi Cernăuţi. Un poem liric dialogat, cu crini, primăvară şi gâze, — în aceiaşi colaborare — „Floarea lui Sânzien" aşteaptă lumina tiparului.

*

Aristocrat, de-o rară fineţe. Milcu *a fost un prinţ al versului.*

L-a iubit şi l-a crescut, în grije şi taină de meşter grădinar, în parcul lui de sidef.

Cu sandale de azur, Milcu *a trecut în ţara de ghiaţă a celui mai mare cântec.*

Cântecul morţii.

RADU GYR

Cronica teatrală

Teatrul Naţional: „Samson" piesă în 4 acte de d. Henri Bernstein

Samson, eroul biblic, a sfărâmat coloanele templului lui Dagon, murind sub dărâmături odată cu duşmanii săi. Financiarul Jacques Brachart, personajul lui Bernstein, ca să nimicească pe amantul soţiei sale, provoacă o scădere enormă a acţiunilor, ruinându-şi averea, dar sărăcind pe cel ce-i furase soţia.

Acţiunea se petrece într'o familie din aristocraţia franceză. Aristocraţia lui Bernstein nu e, cum s'ar putea crede, purtătoarea virtuţilor, a calităţilor celor mai fine, a caracterelor. Bernstein zugrăveşte în „Samson" o aristocraţie putredă, mucegăită, depravată, scăpătată.

Un tată degenerat, supus ordinelor nevestii; o mamă care rezolvă toate chestiunile familiare şi care-şi vinde, pe bani, fiica, unui om de joasă speţă, dar... milionar; un fiu pierde-vară, obraznic, secătură, cartofor, afemeiat — aceasta este familia aristocratică pe care ne-o prezintă Bernstein în piesa pe care a reluat-o Teatrul Naţional.

Trio-ului familial i se mai adaogă o lichea elegantă, care are oarecare succes la femei şi care umblă să strice casa aceluia căruia îi datorează recunoştinţă. Graţie lui Jacques Brachart, le Gauvain a izbutit să câştige la bursă şi să facă avere.

Ce-ar rămâne din această aristocraţie dacă n'ar fi numele sonore, rochiile elegante, fracul, monoclul etc.?

Din mocirla cu dantele, din noroiul parfumat se ridică un singur personaj sincer, care păstrează într'adevăr comorile sufletului aristocratic. Fina şi sensibila Anne-Marie fiica d'Andelinilor, nu poate concepe, oricât s'ar strădui, dragostea pentru soţul ei, Jacques Brachart. S'a căsătorit cu el, făcând jocul părinţilor, salvându-i din sărăcie. Convieţuirea cu Jacques, cu omul cu înfăţişare brutală şi cu trecut ruşinos, îi este imposibilă plăpândei Anne-Marie. Incearcă să-l înşele cu le Gauvain, licheaua subţire, dar e desamăgită. Jacques care a aflat totul, suferă cumplit. Matadorul finanţelor, omul cu aspect de hamal din port, o iubeşte nespus de mult pe Anne-Marie... Se va răsbuna... Va produce o scădere a acţiunilor; se va ruina, dar va distruge şi pe le Gauvain. Lucrurile se petrec întocmai.

Din nou singura care dovedeşte origina nobilă, Anne-Marie refuză propunerea părinţilor de a se despărţi de Jacques, acum sărac. Va rămânea ca şi până acum — numai de formă — soţia lui Brachart.

Stăpânul finanţelor nu e decât un sclav al Anne-Mariei. O iubeşte, o adoră, suferă groaznic pentru dânsa, cerşeşte dela ea un cuvânt, o privire, un gest care să-i dea speranţe. Anne-Marie e neînduplecată. Nu poate iubi un om pe care l-a luat din ordinul părinţilor. Deabia după ce Jacques s'a prăbuşit, după ce sărac vrea să părăsească casa, Anne-Marie îl cheamă. E singurul moment din piesă, unul din cele mai sguduitoare, când în glasul soţiei se bănueşte o oarecare afecţiune.

Brachart revine; Anne-Marie schiţează din nou un gest de dispreţ şi repulsiune pentru acest om.

Publicul a fost desamăgit. I-a voit pe soţii Brachart, îmbrăţişaţi. Aşa ar fi făcut oricare autor de duzină. Dar d. Bernstein nu face parte din această categorie. El nu şi-a pierdut calmul. Cu sânge rece a ştiut să creeze o Anne-Marie, neînduplecată, până la sfârşit. A ştiut să evidenţieze, până la lăsarea cortinei, diferenţa dintre origina nobilă a Anne-Mariei şi trecutul întunecat al lui Jacques.

Deşi foarte tânăr atunci când a scris „Samson" ce autor talentat se arăta d. H. Bernstein! Technician desăvârşit, creatorul „Secretului" ştie să graveze magistral conflictul central, să închege minunat acţiunea, să dozeze efectele, să construiască scene, dialoguri, să dea viaţă personajelor. Sunt atâtea calităţi care fac — pe bună dreptate — din Bernstein unul din cei mai reprezentativi dramaturgi ai teatrului contemporan.

Dacă în Samson, autorul ar fi fost mai concis şi ar fi privit lucrurile mai omeneşte, piesa ar fi plăcut mai mult.

Din distribuţie au fost teatrali: d-nii *Bulfinsky* (foarte adesea emoţionant, dar larg în gesturi, declamatoriu în glas) şi *Băltăţeanu;* excesiv în şarjă: d-na *Nataşa Alexandra* şi *I. Finteşteanu;* simpli aşa cum se cuvine: D-na *Aura Buzescu* şi *Tantzi Bogdan.*

Un joc fin, discret, simplu, pur omenesc, un glas sincer trădând pe femeia care suferă, — a făcut din d-na *Aura Buzescu* o interpretă ideală a Anne-Mariei.

In rolul unei mere aristocrate, d-na *Tantzi Bogdan* a pus cochetărie, degajare şi mai ales naturaleţă.

Cu entuziasm şi tinereţe d. *Critico* a schiţat un tip de puşlama care inspiră simpatie.

De remarcat decorurile frumoase şi aranjamentele elegante de interior.

Piesa a fost pusă în scenă de d. *Paul Gusty.*

Teatrul Regina Maria: „Sărutul în faţa oglinzii", piesă în 3 acte (8 tablouri) de F. Laszlo

In activitatea teatrală bucureşteană, cam uniformă, inovaţia pe care a introdus-o Teatrul Regina Maria nu poate fi trecută cu vederea.

Arta dramatică şi cea scenică sunt deopotrivă de interesante.

Evenimentul trebue privit cu toată atenţia de către toţi. Incurajat, el va cuceri îndată scenele teatrelor noastre.

Stăvilit, va constitui în curând o simplă amintire.

Fodor Laszlo a găsit un mijloc comod de a scrie piese de teatru. Fabrică câteva tablouri — cât mai multe chiar — nu pune nimica în ele, unora le dă caracterul de senzaţional, le leagă într'o oarecare măsură şi piesa e gata. Personaje cât mai multe se perindă pe scenă, iar la fiecare cinci minute de acţiune se face întuneric în sală, ca turnanta să aducă un alt tablou în faţă, Praterul e schimbat cu o celulă de închisoare, un birou de avocat cu o sală de şedinţă la juraţi.

Dacă piesa ar fi şi spirituală — ceace nu e cazul cu „Sărutul în faţa oglinzii" (din contră) — ce deosebire s'ar mai putea face între acest gen de spectacol şi cel revuistic? La cinematograful adus pe scenă, nu se va putea ajunge niciodată în modul acesta, pentru că cinematograful nu e numai înşiruire rapidă de tablouri variate. Atunci, piese de felul „Sărutului în faţa oglinzei" neaparţinând nici teatrului (e inutil să arătăm aici ce condiţiuni se cer genului dramatic) nici cinematografului, din care gen de spectacole vor face parte?

In locul tablourilor multe, dar scurte şi seci, preferăm pe autorii care respectă rigiditatea împărţirii clasice, la care se încearcă — astăzi — să se renunţe.

Fodor Laszlo a fost, cu ocazia „Sărutului în faţa oglinzii", mai puţin inspirat de cum îl cunoaştem cu toţii din „Şoarece de biserică".

La un moment dat, autorul, voind să-şi transforme piesa într'o lecţie de morală, devine naiv. Se presupune că toate femeile îşi înşală la fel bărbaţii. Dar să fim înţeleşi: nu toate fac aceleaşi gesturi, nu toate — fără deosebire rostesc aceleaşi cuvinte, nu toate au construite — după acelaş calapod — aceleaşi atitudini faţă de încornorat...

Pe această temă îşi brodează autorul acţiunea, care se desfăşoară grăbit, uneori chiar emoţionant (Tab. IV, VIII), senzaţionalul şi neverosimilul fiind la loc de frunte.

Excelenta distribuţie a adus un real serviciu piesei, care a pierdut mult prin fărâmiţarea inutilă în tablouri.

Domnii *Tony Bulandra, G. Storin, V. Maximilian* şi d-na *Maria Mohor* au jucat rolurile încredinţate cu toată convingerea şi cu toată puterea talentului lor. Fiecare a nuanţat cu bogăţie de amănunte, personajul întruchipat. Au jucat cu multă pricepere, scoţând minunat în relief stările sufleteşti, pe care autorul nu a voit să le adâncească.

Ceilalţi interpreţi — *Nelly Sterian, Marcel Enescu, Chr. Eterle, Nora Piacentini, Elvira Petreanu* — mai nesigură şi începătoare ca altădată — etc., au realizat un bine închegat ansamblu.

Decorurile multe, dar cam sărăcăcioase.

„Sărutul în faţa oglinzii", jucată cu scena turnantă, prezintă atracţia ineditului.

Dar numai atât!...

LIVIU FLODA

Concertul românesc european

„Un concert european" implică ideia unui concert de muzică internaţională, cu opere de marii compozitori cu renume european. In realitate însă aceste concerte au un program care cuprinde numai opere muzicale caracteristice unei naţiuni. Concertele sunt internaţionale numai prin publicul căruia li se adresează prin auditorii de radio din întreaga Europă, adică sunt simple festivaluri de muzică naţională.

De fapt ele nu sunt de cât o nouă formă a „serilor naţionale de muzică" la radio, inaugurate acum câţiva ani în urmă. In felul acesta am avut la radio o seară de muzică italiană, alta germană, alta franceză. Apoi toate celelalte naţiuni, dintr'un sentiment de solidaritate, organizează şi ele în aceiaşi zi un program de muzică franceză, germană sau italiană. Legătura dintre diferitele programe ale tuturor naţiunilor se făcea prin „Uniunea internaţională de radiodifuziune".

Aceste seri naţionale s'au urmat regulat timp de vre-o trei ani. Dar extinderea şi perfecţionarea cablurilor telefonice internaţionale au dat o soluţiune mai practică, mai simplă şi în acelaş timp impecalibă.

Intr'o anumită seară, hotărîtă de „Uniunea internaţională de radio", un singur post de emisiune organizează un program închinat unei anumite ţări. Toate celelalte posturi din Europa primesc prin fir telefonic programul şi-l retransmit *la rândul lor, de aci şi numele de* retransmisiune *care se aplică de obiceiu ori de câte ori avem a face cu un program transmis prin telefon şi difuzat apoi prin radio.*

Prin această organizare zeci de milioane de auditori din toate colţurile lumii au putut asculta la ei acasă în seara de 3 Octombrie muzică populară românească şi operele compozitorilor noştri cei mai de seamă. Ceiace constituie cea mai minunată şi mai eficace propagandă pentru ţara noastră.

Cel mai putern c roman
al revoluţiei ruseşti
„Copii Flămânzi"
de ALEXANDRU NIEVEROW
Romanu complect numa cu
20 LEI
De vânzare la toate librăriile din ţară

CU 20 LEI
cea mai deplină desfătare sufletească
Citiţi romanul
„PUI DE LUP"
de JAK LONDON
De vânzare la toate librăriile din ţară

THEODORE DREISER

O tragedie americană

— Fragment —

Amurg — într'o seară de vară.

Şi zidurile înalte din centrul comercial al unui oraş american de vre-o 400.000 de locuitori — ziduri de acelea care cu vremea vor mai dăinui poate doar în basme.

Şi, în sus pe strada largă, acum relativ tăcută, o mică ceată de şase persoane — un bărbat de vre-o cincizeci de ani, scurt, gros, cu părul stufos ieşind de sub pălăria rotundă de pâslă neagră, fiinţă nespus de neînsemnată la înfăţişare, ce ducea în spate o orgă mică, portativă, din cele întrebuinţate de predicatori şi cântăreţi de stradă. Şi cu el, o femeie poate cu cinci ani mai tânără decât el, mai înnaltă, nu prea mare, dar sdravăn croită şi puternică, foarte comună la faţă şi la îmbrăcăminte şi totuşi nu de rând, ducând de o mână un băeţaş de şapte ani, iar în cealaltă ţinând o biblie şi mai multe cărţi de rugăciuni. Cu aceşti trei, dar mergând despărţiţi în dosul lor, mai erau o fată de cincisprezece ani, un băiat de doisprezece şi altă fată de nouă ani. toţi urmând ascultători, dar nu tocmai cu însufleţire, paşii celorlalţi.

Era cald, dar şi o toropeală dulce peste tot.

Tăind în unghiu drept calea cea largă pe care mergeau ei, trecea altă stradă, ca o strâmtoare, bătută de gloată şi de vehicule şi de felurite numere de autobuze ce sunau din clopote şi înaintau cum puteau prin valurile repezi ale circulaţiei. Totuşi ceata mică părea că nu ştie de nimic, afară de hotărîrea îndârjită de a-şi face drum printre şirurile potrivnice de vehicule şi trecători, ce se revărsau pe lângă ea.

Ajungând la o răscruce, dincoace de a doua stradă principală — de fapt doar o alee între două clădiri înalte — acum cu totul lipsită de orice fel de viaţă, omul puse jos orga, pe care femeia o deschise îndată, ridicând şi pupitrul pentru notă, unde aşeză o carte de rugăciuni, lată şi subţire. Pe urmă, dând biblia bărbatului, se trase înnapoi în rând cu el, în timp ce băiatul de doisprezece ani aşeză un scăunel portativ în faţa orgii. Omul — care era chiar tatăl — privi în jurul lui cu ochi mari, plini de încredere aparentă, şi vesti, fără să pară că-i pasă de are sau nu vre-un ascultător:

„Intâiu o să cântăm un imn de slavă, încât oricine doreşte a lăuda pe Domnul, să se poată uni cu noi. Fii atât de bună, Hester".

La vorbele acestea fata cea mai mare, care până atunci îşi dăduse osteneala să pară cât mai firească şi simplă, îşi aşeză trupul cam subţire şi încă neîmplinit pe scaunul portativ şi întoarse foile cărţii de rugăciuni, făcând să răsune orga, în timp ce mama ei spunea:

„Gândesc că ar fi bine să cântăm numărul douăzeci şi şapte astă seară — „Ce dulce-i balsamul iubirii lui Iisus".

In timpul acesta feluriţi oameni ce se îndreptau spre casă, din toate clasele şi de toate vârstele, băgând de seamă ceata mică ce se rânduia în felul acesta, zăboveau o clipă ca să se uite la ea chioraş, sau se opreau să se lămurească asupra îndeletnicirii ei. Şovăiala aceasta, socotită de bărbat — de bună seamă— drept luare aminte, oricât de trecătoare, îi păru prilej bun, şi începu să se adreseze trecătorilor, par'că ei ar fi fost acolo anume ca să-l asculte.

„Atunci, să cântăm toţi numărul douăzeci şi şapte — „Ce dulce i balsamul iubirii lui Iisus".

Indată fata începu să descifreze melodia la orgă, scoţând din aceasta un sunet slab dar corect, unind vocea ei de soprană cam înaltă cu a mamei sale şi cu vocea de bariton, cam îndoelnică, a tatălui. Ceilalţi copii îngânau slab şi ei, băiatul şi fata având şi ei cărţi de rugăciuni luate din teancul mic grămădit pe orgă. Pe când cântau, publicul acesta de stradă, pestriţ şi nepăsător, privea atras de ciudăţenia unei familii cu înfăţişare atât de neînsemnată, ce-şi ridica totuşi în public glasul împreunat, împotriva adâncului scepticism şi a nepăsării vieţii. Unii erau atraşi sau mişcaţi de făptura cam moale şi nepotrivită a fetei dela orgă, alţii de firea nepractică a tatălui, ai cărui ochi albaştri şi trup cam moleşit, dar sărăcăcios îmbrăcat, dovedeau mai mult decât orice alt lucru, înfrângerea. Din toată ceata doar mama se cunoştea că are acea tărie şi hotărîre, care, oricât de oarbă sau greşită, aduce măcar stăruinţă, de un succes în viaţă. Privind-o cum sta cu cartea de rugăciuni lăsată în jos, de-alungul trupului, cu privirea aţintită drept în faţa ei, în spaţiu, puteai spune: „Ei, uite o femeie care, cu toate cusururile pe care le-o fi având, face mai întotdeauna ce crede că e bine". Un fel de credinţă aprigă, bătăioasă, în înţelepciunea şi îndurarea acelei anumite puteri ce stăpâneşte şi priveghează de sus, şi pe care ea o proclama, era întipărită pe fiecare trăsătură a feţii şi în fiece gest.

„Iubirea lui Iisus mă mântueşte,
A Domnului paşi-mi călăuzeşte",

cânta ea răsunător, deşi cam pe nas, între zidurile înnalte ale clădirilor alăturate.

Băiatul se mişca fără astâmpăr de pe un picior pe celălalt, ţinându-şi ochii în jos şi mai tot timpul cântând numai pe jumătate. Un trup înnalt şi încă slab, cu un cap şi un chip interesant — pieliţă albă, păr închis — părea mai pătrunzător şi vădit mai simţitor decât cea mai mare parte din ceilalţi — părea în adevăr că-i e necaz şi chiar că suferă din pricina stării în care se găsea. Păgân chiar, mai curând decât credincios, viaţa îl interesa, deşi încă nu prea îşi dădea seama de lucrul acesta. Tot ce se putea spune cu adevărat despre el acum, era că din toate acestea nici o chemare limpede nu se deslușea pentru el. Era prea tânăr, şi mintea lui era prea atrasă de forme de frumuseţe şi plăcere ce aveau puţin, sau mai de loc, de-aface cu îndepărtata şi neguroasa închipuire ce întorcea capetele mamei şi tatălui lui.

In adevăr viaţa familiei din care băiatul acesta făcea parte şi feluritele contacte, materiale şi psihice, pe care le avusese până atunci, nu prea tindeau să-l încredinţeze de realitatea şi puterea a tot ce mama şi tatăl lui păreau a crede şi spune cu atâta siguranţă. Din potrivă, ei păreau mai mult sau mai puţin chinuiţi în viaţă, cel puţin băneşte. Tatăl lui citea veşnic biblia şi vorbea la întruniri în felurite locuri, mai cu seamă în „misiunea" pe care el şi soţia lui o conduceau, nu departe de colţul acesta chiar. In acelaş timp, pe cât ştia el, adunau bani de icicolo, dela oameni de afaceri cu preocupări deosebite sau miloşi din fire, care păreau a avea încredere în astfel de operă filantropică. Totuşi familia era întotdeauna „la strâmtoare", niciodată prea bine îmbrăcată, şi lipsită de multe bunuri şi plăceri ce păreau destul de obişnuite pentru alţii. Şi tatăl şi mama lui lăudau neîncetat iubirea şi mila şi grija lui Dumnezeu pentru ei şi pentru toţi. De bună seamă era ceva greşit undeva. El nu putea înţelege bine tot, dar nu se putea împiedica totuşi să nu respecte pe mama lui, o femeie a cărei tărie şi seriozitate, cât şi blândeţea ei, îl mişcau. Cu toate grijile familiare, isbutea să fie destul de voioasă sau măcar plină de bărbăţie, adesea rostind foarte apăsat „Dumnezeu o să aibă grijă", sau „Dumnezeu o să ne arăte calea", mai ales în vremuri de prea mare îngrijorare din pricina hranei sau a hainelor. Totuşi, în ciuda vorbelor ei, cum putea vedea şi el şi toţi ceilalţi copii, Dumnezeu nu le arăta nici o cale prea lămurită, măcar că întotdeauna era nespus de mare nevoe de binefăcătorul Lui amestec în afacerile lor.

In seara aceasta, umblând pe strada mare, cu surorile şi fratele lui, ar fi dorit să nu mai fie nevoe să facă ei aşa ceva de-acum înainte, sau cel puţin să nu trebue să ia şi el parte la asta. Alţi băeţi nu făceau astfel de lucruri şi pe lângă asta, aşa ceva părea oarecum de rând şi chiar înjositor. De multe ori, când încă nu fusese purtat pe străzi în felul acesta, alţi băeţi strigaseră la el şi-şi bătuseră joc de tatăl lui, fiindcă îşi rostea veşnic cu tărie, în public, credinţa sau părerile religioase. Aşa, în mahalaua în care trăiau pe când era el doar de şapte ani, fiindcă tatăl lui începuse totdeauna orice convorbire, cu „Domnul-fie-lăudat" auzise pe băeţi zicând: „Uite, vine moş „Domnul-fie-lăudat-Griffiths". Sau strigau după el „Hei, tu eşti ăla a cărui soră cântă la orgă. La altceva nu ştie să cânte?"

„Ce nevoe are să spună întotdeauna, pe unde se duce „Domnul fie lăudat?" Alţi oameni nu spun aşa ceva".

Aceasta era veşnica năzuinţă a mulţimii, către o asemănare în toate lucrurile — care-i turbura pe ei, şi pe el. Nici tatăl, nici mama lui nu erau ca alţi oameni, fiindcă făceau totdeauna aşa mult caz de religie şi acum la urmă îşi făceau chiar şi o meserie din ea.

Astă seară, pe strada mare cu maşinile şi mulţimea şi clădirile ei înnalte, se simţea înjosit, târît cu sila din viaţa normală, ca să fie arătat cu degetul şi făcut de râs. Automobilele elegante ce grăbeau pe lângă el, trecătorii ce se îndreptau agale spre interese şi plăceri pe care el le putea doar bănui, perechile vesele de tineri râzând şi glumind, toţi îl turburau, făcându-l să simtă că e ceva deosebit, mai bun, mai frumos decât viaţa lui, sau mai bine zis a familiei lui.

Şi acum unele fiinţe din această mulţime de stradă, hoinară şi nestatornică, ce se primenea şi se schimba veşnic în jurul lor, păreau că simt greşala psihologică a toate acestea, întru cât era vorba de copiii aceştia, fiindcă îşi dădeau cu coatele unul altuia, cei mai cinici şi nepăsători înnălţând din sprânceană, cei mai miloşi sau mai încercaţi comentând prezenţa de prisos a copiilor.

„Văd pe oamenii aceştia pe-aici prin jur aproape în fiecare noapte acum — de două-trei ori pe săptămână în orice caz", spunea un funcţionar tânăr ce tocmai se întâlnise cu prietena lui şi o însoţea spre un restaurant. „Se vede că se ocupă cu vre-o comèdie religioasă".

„Băiatu ăla mai mare n'are chef să stea aci. Se simte ne la locu lui, asta se vede. Nu se cade să faci pe un piciu ca ăsta să iasă pe stradă, dacă nu vrea. Oricum, nu poate înţelege toate mofturile astea". Vorbele acestea, spuse de un hoinar şi derbedeu de vre-o patruzeci de ani — unul dintre ciudaţii pierde-vară din centrul comercial al oraşului — şi adresate unui străin ce se oprise şi părea binevoitor.

„De, aşa cred şi eu", încuviinţă celălalt, cercetând cu privirea tăetura deosebită a capului şi feţii băiatului. Văzând expresia stânjenită de pe faţa lui. ori de câte ori o ridica, oricine putea cu drept cuvânt înţelege că era cam nemilos precum şi zadarnic, să dai cu sila unei firi încă ne în stare să le priceapă însemnătatea, îndeletniciri religioase şi psihice mai nimerite pentru nişte firi chibzuite şi mai în vârstă.

Totuşi aşa era.

Cât despre restul famil[illegible]

(Continuare în pag. VI-a)

şi băiatul cei mici erau prea tineri ca să înţeleagă despre ce era vorba, sau să le pese. Fata mai mare, dela orgă, părea mai puţin stânjenită de cât bucuroasă de atenţia şi comentariile pe care prezenţa şi cântecul ei le pricinuiau, fiindcă de multe ori nu numai străinii, ci şi mama şi tatăl ei o încredinţaseră că are un glas atrăgător şi duios, ceiace era adevărat numai în parte. Glasul nu era frumos. Iar ei nu înţelegeau cu adevărat muzica. Fata, ca înfăţişare, era o făptură ştearsă, fără vlagă şi neînsemnată, fără nici o tărie mintală sau adâncime adevărată, şi putea fi lesne încredinţată că acesta era un tărîm foarte bun pe care să se distingă şi să atragă puţină luare-aminte. Cât despre părinţi, ei erau hotărîţi să spiritualizeze lumea cât mai mult cu putinţă, şi, îndată ce rugăciunea se sfârşise, tatăl se apucă să facă o descriere vulgarizată a desfătărilor mântuirii — prin înţelegerea îndurării lui Dumnezeu, a iubirii lui Christos şi a bunăvoinţei lui Dumnezeu faţă de păcătoşi — de grijile apăsătoare ale unei conştiinţe vinovate.

„Toţi oamenii sunt păcătoşi în faţa lui Dumnezeu", rosti el. „De nu se pocăesc, de nu primesc pe Christos, iubirea şi iertarea Lui, nu pot cunoaşte niciodată fericirea de a fi întreg şi curat la suflet. O, prietenilor! De aţi şti ce pace şi ce mulţumire aduce cu sine credinţa, înţelegerea că Isus a trăit şi a murit pentru voi şi că El merge cu voi în fiece zi şi ceas, la lumină şi pe întuneric, în zori şi în amurg, ca să vă susţină şi să vă întărească în sarcinile şi grijile lumeşti, ce vă stau mereu în cale. O, ce curse şi prăpăstii ne aşteaptă pe toţi! Dar apoi ce mângâiere, când ne dăm seama că Iisus este veşnic cu noi, ca să ne sfătuiască, să ne ajute, să ne lege rănile şi să ne întregească! O, ce pace, ce mulţumire, ce mângâiere şi ce strălucire!"

„Amin", întări solemn soţia lui, iar fata, Hester, sau Esta, cum îi ziceau în familie, împinsă de nevoia a cât mai mult sprijin public cu putinţă, pentru ei toţi — rosti „amin" după ea.

Chyde, băiatul cel mai mare, şi cei doi copii mai mici priviră doar în pământ, sau întâmplător la tatăl lor, cu simţământul că toate acestea erau poate adevărate şi însemnate, totuşi nu chiar atât de însemnate şi de atrăgătoare ca unele din celelalte lucruri pe care le cuprindea viaţa. Auzeau prea mult despre toate acestea, şi după minţile lor tinere şi lacome, viaţa era făcută pentru ceva mai mult decât declaraţii de întrunire misionară şi de stradă, de felul acesteia.

In sfârşit după o nouă rugăciune şi o cuvântare a doamnei Griffiths — în timpul căreia ea găsi prilej să aducă vorba despre opera misionară pe care o conduceau amândoi într'o stradă alăturată, şi despre serviciile aduse de ei cauzei lui Christos, în general — intonară a treia rugăciune şi apoi, după împărţirea câtorva afişe ce descriau opera de ajutorare a misiunii, darurile de bună voe ce se iviseră fură adunate de Asa (tatăl). Mica orgă fu închisă, scaunul portativ îndoit şi dat lui Clyde, biblia şi cărţile de rugăciuni adunate de doamna Griffiths, şi cu orga atârnată de o curea petrecută pe umărul lui Griffiths senior, marşul către misiune începu.

„Par'că erau ceva mai atenţi de cât de obiceiu, astă seară", făcu Griffiths către soţia lui, pe drum; dulceaţa ademenitoare a aerului din seara aceasta de vară îl îmblânzise, făcându-l să dea un înţeles mai îngăduitor obişnuitei nepăsări a trecătorilor.

„Da; douăzeci şi şapte au luat afişe astăseară, faţă de optsprezece, Joi".

„Iubirea lui Christos trebue să birue până la urmă", întări tatăl, ca să se îmbărbăteze şi pe sine însuşi, nu numai pe soţia sa. „Plăcerile şi grijile lumeşti stăpânesc pe foarte mulţi, dar când îi copleşeşte supărarea, atunci unele din seminţele acestea trebue să se prindă".

„De asta sunt încredinţată. Gândul acesta mă şi susţine veşnic. Supărarea şi povara păcatului silesc cu timpul pe unii din ei să vadă ce greşit le e drumul".

Intrară acum pe strada lăturalnică, îngustă, din care se iviseră, şi trecând de vre-o douăsprezece porţi dincolo de colţ, ajunseră la uşa unei clădiri galbene de lemn, cu un singur cat, a cărei fereastră mare şi geamuri dela uşa din mijloc fuseseră vopsite cu cenuşiu-albicios. Şi pe ferestre şi pe părţile de jos ale canaturilor uşii era scris cu vopsea:

„Uşa Nădejdii. Misiunea independentă Bethel. Adunări în fiecare Vineri şi Sâmbătă seara, dela 8 la 10. Duminicile la 11, 3 şi 8. Oricine e Binevenit". Sub această inscripţie, pe fiecare fereastră erau zugrăvite cuvintele: „Dumnezeu e iubire", şi sub acestea iar, cu litere mai mici: „Cât E De Când Nu i-ai Mai scris Mamei?"

Mica ceată intră pe uşa galbenă, neprimitoare şi se făcu nevăzută.

Din englezeşte de M.

Moda

Rochiile de seară

Una din creaţiunile importante ale sezonului de iarnă este faimoasa rochie de seară, strâmtă şi neconfortabilă. Cum însă toate formele de artă îşi au publicul lor, desigur că femeile — care adoră să-şi varieze plăcerile — nu vor întârzia să le accepte cu entuziasm.

Rochiile de seară, somptuoase, adeseori prevăzute cu trenă, sunt puţin decoltate în faţă şi cu spatele mult gol. Istoria se repetă. Persoanele cu umeri impecabili şi cu un bust cu prestanţă, vor putea îmbrăca cu succes o rochie cu umerii degajaţi după moda împărătesei Josefina; croitorii parizieni s'au gândit însă şi la trupuri mai puţin sculpturale, cărora un efect de drapaj, după moda antică, le-ar conveni de minune.

Talia şi coapsele, înguste pe cât posibil. Pentru a obţine această linie, stofa croită „biais" mulează perfect în jurul corpului, şi apoi — lungă — se termină jos cu pliuri largi la care se adaugă şi o mică trenă ce pierde zilnic din timiditate.

Intre epoletul nelipsit, discret şi mânecuţa cu volane lăsată graţios pe braţ, umărul trebue să se zărească gol, plin de seducţiune şi totuşi pudic.

Ţesăturile bogate, lamé-ul, catifeaua, brocart-ul — pentru care moda actuală are o deosebită predilecţie — sunt o feerie.

Culorile cele mai căutate, gris ardoise, verde, roşu, negru şi alb, bourgogne închis, prune, dau toaletelor „habillées" caracterul fastuos şi impresionant, atât de apreciat de pictorii secolului XIX.

Mantourile de seară sunt lungi ori foarte scurte, sau trei sferturi şi de formă raglan. Chanel *lansează un mantou lung de catifea cărămizie ornat cu zibelină, cu mâneci foarte largi la umeri, şi care ar putea însoţi de minune o rochie neagră, maron, bleu ciel, alb ori gris deschis.*

Blănurile alese pentru aceste mantouri sunt vulpile de toate categoriile şi tonurile, astrakanul, lynx-ul, zibelina, breitschwantz, leopard, agneau rasé. Rochas *propune o blană ciudată, compusă din vulpe neagră şi din şuviţe de egretă albă — de un efect pe cât de elegant tot atât de original.*

Patou şi Molyneux *prezintă rochii şi mantouri de seară garnisite la decolteu cu pene.*

Moda pălăriilor de seară e o capo-d'operă de nehotărîre care oscilează între bereta de catifea şi pălăria montantă înclinată vertiginos pe ochiul stâng. Bereta de catifea roşie drapată şi garnisită de un clips de diamante se armonizează admirabil cu rochiile negre, cu visonul, zibelina ori vulpea blondă.

Pentru seară, pantofii se fac în general din crêpe de Chine constrastând cu rochia; e preferabil însă să-i facem din acelaş material cu aceasta din urmă.

Forma e uşor prelungită. Garnitura pantofului, din strass, dantelă de metal, incrustaţiuni decupate, afirmă o trăsătură mai suplă, mai feminină.

Coafurile de seară constau dintr'o coroană de flori — pusă pe frunte sus, iar două flori mai mari se aşează pe urechi pentru a subţia ovalul figurii.

Pe lângă flori se mai poartă pene. Paradisele deschise pe păr brun şi paradisele negre pe părul blond — contrast de remarcat şi în coloritul rochiilor — cel puţin pentru sezonul în curs, sunt moda definitivă.

Parurele care întovărăşesc toaletele de seară tind să înlocuiască micile nimicuri de metal simplu ori cromat (în ciuda crizei...) cu splendide bijuterii veritabile şi voluminoase, pe care o modă ingrată le neglijase.

Azi, schimbându-şi montura, brilantele, safirul şi platina, se poartă cu deosebită vogă noaptea, sub lumini.

In păr, ace cu pietre preţioase dau o notă veselă, iar pantofii de seară graţie buclelor din pietre de Rin şi cristale, nu fac excepţie dela această modă a bijuteriilor mari asupra căreia vom mai reveni.

Acestea sunt, doamnă, caracterele mai pronunţate ale toaletelor de seară.

B. N.

CARTEA CAUTATA
ŢĂRANI
ŞI
TÂRGOVEŢI
ROMAN de I. ŞT. IOACHIMESCU
EDIŢIA III-a
280 pagini, 40 lei
EDITURA „ADEVERUL" S. A.

Cinematograful

„Te ador, secătură mică"

Teatrul francez a strălucit în acea epocă — lungă de aproximativ un sfert de veac — şi care se întinde dincolo şi dincoace de data 1900. Această glorie se datoreşte, între altele, plăcerii pe care un public, relativ auster, o resimţea în faţa unei teme pe atunci considerată extrem de picantă: tema adulterului.

Cinematograful — mai ales cel vorbitor — care în Franţa este, în mare parte, teatru de celuloid, reia cu pietate această temă care a fermecat generaţia trecută, şi cu ea face filme de o desnădăjduitoare anosteală.

In „Suzanne este comme ça" s'a renunţat la adulter. Şi astfel filmul e neobicinuit de neplicticos pentru un film francez. E vorba de o femeie întreţinută care, printr'o logică profesională riguroasă, consideră că nu poate cu adevărat iubi decât un bărbat dela care nu primeşte nici un ban, care însă primeşte bani dela ea şi care, însfârşit, nu poate fi gelos de amanţii ei plătitori. Afacerile sunt afaceri şi dragostea e dragoste. Gelozia faţă de finanţator e o confuzie de genuri inadmisibilă.

Aceasta e mentalitatea Suzannei. Iar tânărul „gigolo" este din întâmplare un om foarte bogat, silit să se prefacă pârlit pentru a nu contraria „teoria cunoaşterii" iubitei sale. De aci o seamă de situaţii vodevileşti extrem de comice, al căror humor e întărit de nostimada reală a dialogului.

Păcat însă că sunt şi cântece. Când ţi-e lumea mai dragă, eroii se înţepenesc pe poziţii, îşi dreg vocea şi încep să intoneze dârz o arie mediocră şi perfect supresibilă. Nici nu ne putem da seama cât de sigur un cântec poate catastrofa un film. Imi amintesc de o producţie americană care ar fi putut să fie un mare film. Se numea „Back Street" (In umbra fericirii). Din pricina părţii cântate, atmosfera foarte sinceră şi turburătoare pe care reuşea să o nască jocul desăvârşit al actorilor şi buna înjghebare regisorală, era brusc tăiată graţie vocalizelor fără sens ale protagoniştilor.

Joseph Schmidt

Sunt cazuri când un film este făcut anume pentru a da prilej să cânte unui cântăreţ de celebritate mondială (Kiepura, Tito Schipa, Slezak, etc.). Afară de „Un cântec pentru tine", care e foarte amuzant cinematograficeşte pentru că sunt întrînsul nenumăraţi actori buni care joacă mai mult decât Kiepura, şi pentru că povestea din film e ingenioasă şi bine condusă, — cu excepţia, zic, a acestui film, toate celelalte sunt plicticoase şi stereotipe. Vecinicul cântăreţ genial dar necunoscut, care sfârşeşte totuşi prin a găsi drumul gloriei, etc., etc.

Filmul „Un cântec străbate lumea" e poate cel mai prost făcut din toate câte s'au dat în acest gen. Şi totuş sunt nevoit să spun că nici un bucureştean nu trebuie să-l scape.

Imi pare foarte rău că trebuie, într'o cronică cinematografică, să mă ocup de ceva care nu e cinematograf. Dar trebuie să o fac. Căci filmul e aşa de prost şi de anost, încât ar trebui, din punctul de vedere strict cinematografic, să consiliez pe spectatorul care ezită cărei săli să-i acorde economiile lui, să cumpere bilet aiurea. Şi tocmai asta vreau să evit. Căci, cum spuneam, cetăţeanul român trebuie să se ducă să-l audă pe Schmidt, pe acest tenor unic, mult superior lui Gigli şi lui Schipa, cu voce tot odată dulce şi enormă, cu emisiune dreaptă şi neînchipuit de calmă.

Joseph Schmidt e urât. Aceasta îl obligă să se silească a cânta astfel încât publicul să uite de fizicul lui. Rezultat: decabotinizare complectă a mimicei. Lucru extrem de rar în breasla eminamente patetică a actorului de bella voce. Ceva mai mult. Simplitatea absolută a „jocului muzical" la Schmidt face ca întreg fizicul lui să fie ca suprimat, cu două excepţii: privirea şi zâmbetul, care amândouă au o expresie tristă şi nespus de agreabilă. Astfel că finalmente preferăm făptura pernicită dar estetic imobilă a lui Schmidt contorsiunilor profesionale de „şef" şi „fante" ale celor mai mulţi din reprezentanţii geniului vocal.

In rezumat.

Inchipuiţi-vă că intraţi la un music-hall reputat pentru numere acrobatice senzaţionale. In loc de asta, găsiţi clowni mediocri şi plicticoşi; în toiul reprezentaţiei, se scot din scenă trapezele şi barele fixe, se instalează o masă, şi vine bunăoară Bergson, sau Pasteur să vă facă o conferinţă asupra graniţelor metafizicei sau asupra bio-chimiei organismelor monocelulare. E clar că un bucureştean trebue să se ducă să audă pe Bergson, ori unde ar vorbi el, şi oricât de prost ar fi restul spectacolului.

Cam aceasta e situaţia lui Schmidt în ansamblul cinematografic al filmului „Un cântec străbate lumea".

„Veronika"

Vă mai amintiţi de un film de astă iarnă, film foarte amuzant, care se numea „Paprika" sau „Sânge cald, sânge vienez"? Aceiaşi actori, Paul Hörbiger şi Franziska Gaal au mai făcut încă unul, de o factură perfect asemănătoare şi de asemeni extrem de agreabil. Este un vodevil unde evenimentele se încurcă tot timpul şi unde Horbiger — specialist al rolurilor de om care se zbate în cele mai inextricabile situaţii — joacă tot timpul admirabil, ajutat de Wallburg căruia şi lui îi convin asemenea roluri. Iar unguroaica Fanziska Gaal este, într'o privinţă, cea mai savuroasă femeie din lume. O savoare de fruct pădureţ, cu un foarte discret accent de vulgaritate, just atât cât trebuie ca să pimenteze şi să condimenteze o frumuseţe fizică sănătoasă şi eloquentă.

Ocnaşul

Filmul grav al săptămânii este „Ocnaşul", jucat de Pat O'brien. Are două cusururi. Mai întâi, unele scene se apropie de cruzimea realismului de „Grand Guignol". Avem exibiţii de spânzurătoare, unde nu ni se cruţă nici unul din detaliile înfiorătoare ale acestei operaţii. Nu zic că realizarea e proastă. Dimpotrivă, trebue să admirăm arta punerii în scenă. Dar există o întreagă categorie de fapte — ca bunioară moartea unui copil, alungarea unei mame, viaţa infernală a unei închisori, cu sadismul profesional al paznicilor, etc., etc., — care, din pricina efectului „garantat" şi sigur pe care îl au asupra nervilor noştri exercită un fel de „şantaj sentimental" artisticeşte ieftin şi neplăcut.

Al doilea cusur stă în monotonia materiei. Viata de ocnaş e înfiorătoare dar monotonă. Nu e bogată în posibilităţi de desvoltări cinematografice. Această constatare am avut prilejul să o fac cenzurând un alt film cu subiect similar: „Sunt un evadat" film foarte bine jucat (şi care în străinătate a avut un (succes neobicinuit). Cu tot jocul perfect al actorilor şi decupajul impecabil al materiei — filmul cu ocnaşi păstrează un aer general de imaginaţie sărăcăcioasă.

In afară de cele două cusururi sus menţionate, ne grăbim să spunem că „Ocnaşul" e un film bun, realizat cu o artă serioasă şi autentică; iar toată partea posterioară evadării e fără nici un defect.

Fra Diavolo

In cadrul cunoscutei opere muzicale, unde Denis King cântă cu avantajoase efecte de crupă şi de fizionomie, Stan Laurel şi Olliver Hardy (Stan şi Bran) îşi plasează o nouă serie de „gag"-uri comice. Trebuie să constatăm că aceşti doi actori sunt în plin progres. Jocul lor se subţiază la fiecare film, invenţia humoristică creşte şi calitatea comicului se ameliorează neîncetat. Sunt aci câteva scene de plâns, una de somn irezistibil, una de râs frenetic şi pur mimic (căci Stan râde pentru simplul motiv că e beat, iar Bran pentru simplul motiv că se contagiază) — care constitue în ordinea clownăriei fine nişte adevărate piese de colecţie.

Printre fotografiile de reclamă afişate la poarta cinematografului Capitol unde se reprezintă „Fra Diavolo" figurează şi una reprezentând pe cei doi actori îmbrăcaţi civil, dichisiţi şi pieptănaţi, aşa cum apar ei în viaţa cotidiană. M'am uitat bine la figura lui Stan — acela care pe ecran face rolul celui mai tâmpit din doi şi care a fermecat cele cinci continente cu căutătura lui cretină. Am rămas adânc impresionat observând că Stan Laurel este un om cu un fizic interesant, cu o privire blândă, gravă, inteligentă, pătrunzătoare, însfârşit o expresie de intelectual subţire şi larg înţelegător.

Spuneam că am rămas „impresionat"; n'am zis „surprins". Căci nu e surprinzător, ci foarte natural ca un clown de geniu să obţină efecte fizionomice ilariante nu direct dela Dumnezeu şi dela maică-sa, ci prin combinaţiile meşteşugite ale talentului şi imaginaţiei personale.

D. I. SUCHIANU

BOLNAVII DE PLĂMÂNI
MII DE BOLNAVI VINDECAŢI
Cereţi imediat cartea mea despre
„NOUA ARTĂ DE NUTRIŢIE"
care a salvat pe mulţi. Aceasta se poate adapta la orice mod de trai şi ajută a doborî boala mai repede. Sudoarea rece noaptea şi tusa dispar, greutatea corp lui creşte, iar suferinţele boalei încetează cu timpul.
PERSONALITĂŢI SERIOASE
din ştiinţa medicală, confirmă eficacitatea metodei mele şi sunt de acord pentru întrebuinţarea ei. Cu cât mai de vreme Dvs. începeţi cura mea de nutriţie, cu atât mai bine. Vă trimit cartea mea interesantă cu TOTUL GRATUIT. Deoarece editorul meu expediază în total numai
10.000 BUCAŢI GRATUITE
Scrişi imediat o carte poştală.
Adresa pentru scrisori:
GEORG FULGNER. BERLIN-NEUKÖLN
Ringbahnstrasse No. 24, Abt. 587

Din literatura chineză

Plângerea unei soţii

Vântul toamnei e trist şi rece; copacii biciuiţi şi-au pierdut frunzele; roua s'a preschimbat în promoroacă. Stoluri nenumărate de rândunele şi cârduri de gâşte sălbatice sboară spre Sud.

Copleşită de tristeţe mă gândesc la tine, scumpul meu călător. Dorul de casă desigur că te tulbură, atunci de ce nu te'ntorci mai degrabă? Eu, umila ta soţie, singură, îmi trăesc zilele într'o odaie pustie. Lacrimile îmi curg pe nesimţite, umezindu-mi rochia. Prind lăuta; coardele atinse, vibrează în note clare. Pe-o arie foarte scurtă abia fredonez, şi iată că nu mai pot urma. Luna strălucitoare îmi luminează patul. Stelele se scurg spre Apus; noaptea n'a trecut încă. Bouarul şi Wega se contemplă din depărtare; de ce, pentru tine, puntea de întâlnire nu e aruncată niciodată?*

Casa câmpurilor

Dacă sădeşti ca la o sută de duzi, dacă semeni ca la două sute cincizeci de paşi de pământ cu porumb, vei putea din când în când să-ţi inviţi şi să-ţi sărbătoreşti prietenii căci vei avea din belşug porumb şi mătase.

Când vine vara, strângi orezul. Când vine toamna, culegi crisantemele ca să-ţi parfumezi vinul. Stăpâna, veselă, iese în calea invitaţilor, iar copiii caută să le fie cât mai plăcuţi.

La apusul soarelui, fiecare se retrage în grădină la umbra ulmilor şi a sălciilor stufoase şi bea până se ameţeşte. Când vântul nopţii împrăştie căldura zilei, fiecare se 'ntoarce la casele lor.

Gazda, ca să-şi revie, se plimbă în aerul rece privind Calea lactee, apoi îşi zice: pivniţa mi-e bine aprovizionată, cine mă poate opri să mă chirchilesc şi mâne

Pavilionul tânărului rege

Intr'o insulă dominând apele marelui fluviu, se înalţă pavilionul tânărului rege.

La centura lui danţează strălucitoare bucăţele de jad, iar în jurul carului său cântă clopoţei de aur.

Bucăţelele de jad de mult nu mai danţează, iar clopoţeii de aur de mult au amuţit.

Palatu-i pustiu. Dimineaţa, aburii fluviului îl vizitează, iar seara, ploaia îi destramă perdelele sfâşiate.

Nori greoi plutesc încet, oglindindu-se în apele limpezi.

Totul se schimbă, nimic nu stă pe loc; astrele îşi urmează cursul.

Câte toamne au trecut peste acest pavilion? Tânărul rege de odinioară, pe unde o fi acum?

Singur, dincolo de balustradă, marele fluviu îşi rostogoleşte valurile veşnic aceleaşi: mari şi tăcute.

Trad. de AL. T. STAMATIAD

*) Două stele care, odată pe an, se'ntâlnesc pe o punte, deasupra Căii lactee.

Cronica Şahului

PROBLEMA No. 636

de **Dr. L. Lazarus**, Bucureşti
(inedită)
— Dedicată d-lui W. Pauly —

3 + 3 = 6

Mat ajutor invers în 4 mutări.
Sebstmatt in 4 Zügen.
Hilfszüger.

PROBLEMA No. 637

de **Dr. L. Lazarus**, Bucureşti
(inedită)
— dedicată d-lui W. Pauly —

3 + 3 = 6

Mat ajutor invers în 4 mutări.
Selbstmatt in 4 Zügen.
Hilfszüger.

PROBLEMA No. 638

de **Dr. L. Lazarus**, Bucureşti
(inedită)
— Dedicată d-lui W. Pauly —

3 + 3 = 6

Mat ajutor invers în 4 mutări.
Selbstmatt in 4 Zügen.
Hilfszüger.

PROBLEMA No. 639

de **Dr. L. Lazarus**, Bucureşti
(inedită)
— Dedicată d-lui W. Pauly —

3 + 3 = 6

Mat ajutor invers în 4 mutări.
Selbstmatt in 4 Zügen.
Hilfszüger.

*

Problemele de mai sus constituesc un quartet dedicat maestrului W. Pauly, cu prilejul aniversării zilei sale de naştere.

PARTIDA No. 160

Jucată la Münchengrätz, în concursul de maeştri dela congresul Federaţiei cehoslovace de Şah în ziua de 15 August 1933.

ALB: Dr. K. Treybal.
NEGRU: S. Flohr.

Partidă siciliană

1. é2—é4, c7—c5; 2. Cg1—f3, Cb8—c6; 3. d2—d4, c5×d4; 4. Cf3×d4. Cg8—f6; 5. Cb1—c3, d7—d6; 6. Nf1—é2, g7—g6; 7. Nc1—é3, Nf8—g7; 8. 0—0, 0—0; 9. f2—f4, Dd8—b6; ameninţă C×é4! 10. Dd1—d3, Db6—c7; 11. a2—a3, Nc8—d7; 12. Cc3—b5, Dc7—c8; 13. c2—c4, Nd7—g4; 14. Cd4×c6, acest schimbe slab. 14..., b7×c6; 15. Cb5—c3, Ng4×é2; 16. Cc3×é2, c6—c5; 17. h2—h3, Dc8—b7; 18. Cé2—c3, Cf6—d7; 19. Ta1—b1, Ng7×c3; 20. b2×c3, Db7—c6; 21. Tb1—d1, f7—f6; 22. h3—h4, Ta8—b8; 23. Tf1—f3, f6—f5!; 24. é4—é5, Tf8—d8; 25. Tf3—g3, la é×d ar fi urmat Cf6! 25..., Rg8—f7; 26. h4—h5, d6×é5; 27. h5×g6+, h7×g6; 28. f4×é5, Cd7×é5!; 29. Dd3×d8, Tb8×d8; 30. Td1×d8, Dc6—é4; 31. Né3×c5, f5—f4 şi alb abandonează.

P. I. NEGREANU
S. THAU

A APARUT
EDIŢIA III A
Camere Mobilate
roman de DAMIAN STANOIU
Ed. „Adevĕrul" PREŢUL LEI 60

Caleidoscop

Plăcerile Parisului

Odată cu deschiderea sezonului pentru baletele din Champs Elysées şi din Châtelet, un afiş mare anunţă „*Spectacole mexicane*" la teatrul din Avenue.

Aceste „spectacole mexicane" sunt o serie de divertismente variate; balete, *sketch*-uri, mici drame, cântece, monologuri, într'un decor fără pretenţie, simple pânze executate de decoratori mexicani. Artiştii nu au făcut şcoli de balet şi nu sunt profesionişti formaţi în şcoli coreografice cu renume, ca o Karsavina sau o Pavlova, n'au fost nici elevele lui Staati, la şcoala de balet de la Opera Franceză. Ele sunt foarte concurate de pantomima de la Champs Elysée „*Sept pêchés*" şi de baletul social „*Présage*" de la Châtelet. atrag totuşi un public ales şi au găsit o călduroasă admiraţie într'o parte din opinia pariziană, împotriva snobismului şi a modei care le dispreţuiesc ca pe nişte manifestări primitive şi fruste.

Ceia ce face farmecul este poate tocmai faptul că au ritmul dansului în sânge şi în pornirea lor naturală şi l-au învăţat din copilărie de la părinţii lor, care au dansat şi ei în mod firesc, ca toate generaţiile precedente de zeci şi sute de ani. Poporul acesta mexican, format din amestecul autochtonilor, Mayas, Aztecii, Toltecii, foarte artişti, cu o viaţă colectivă mereu revărsată în ceremonii şi cult fastuos dar de un caracter sângeros, cu Spaniolii care au suprapus şi au amestecat civilizaţia lor cu această civilizaţie păgână, are o impetuozitate şi o ardoare pasionată extraordinară în toate manifestările sale artistice şi mai ales în dans şi cânt. Arta lor e arta populară în expresia ei directă şi instinctivă şi aceasta îi dă căldura, patima şi graţia. Pantomima celor „*şapte păcate*", ca şi baletul social savant al „*prezicerilor*", sunt sărace, palide, artificiale şi plicticoase pentru cel ce a asistat la spectacole mexicane.

In decorul copleşit de flori, de fructe, de o exuberanţă nebună de viaţă vegetală, colorit şi luminozităţi, spectacolul se desfăşoară cu un natural, un elan de viaţă şi o spontaneitate încântătoare. El e executat de o trupă de artişti din naştere. Lupe şi Luiza Rivas Cacho, Margot Şuhar, Alfredo Macias, Ruben de Lontera şi alţii, până la cea din urmă dănţuitoare vioaie din trupă, au învăţat jocul minunat al artei la ei acasă. Nimic nu este adaptare ingenioasă şi premeditată a senzibilităţii la cerinţele unei arte superioare, totul izvorăşte din instinctul primordial trecând din generaţii în generaţii.

Costumele poartă încă pe ele broderia totemică a clanurilor. şarpele, *Chan* şi soarele, ele nu sunt invenţii de artă ci semnele conservate de incantaţie a spiritelor rele. Peste aceste simboluri de magie ale vechiului păgânism, mexicanul poartă o cruce mare neagră la gât şi „sombrero" spaniol pe cap.

Luiza Rivas Cacho în „dansul pălăriei" figurează o amantă al cărei drăguţ, un torero, a fost spintecat de un taur. Ea dansează, resfirându-şi jupa vărgată în culori strălucitoare şi semănată cu simboluri magice; paşii ei mărunţi se învârtesc graţios pe marginea pălăriei iubitului mort, rotindu-se în mişcări ondulate şi ast-fel celebrează ea moartea iubitului cu un surâs, în aşteptarea altuia.

Doi îndrăgostiţi se ceartă în ziua nunţii şi sunt gata să se ia la bătaie, dar deodată cad unul în braţele celuilalt, sărutându-se cu frenezie. Scene tragice, burlesc, tartarinade enorme, dar mai ales danţurile individuale şi în grup sunt spectacolele mexicane pline de însufleţire, mai ales pentru că artiştii le joacă cu toată inima, amuzându-se nebuneşte ei înşişi. *Rumba* vertiginoasă, urmărirea amoroasă a unei perechi primitive prin pădure sunt pline de o graţie inimitabilă. Costumul, decorul, gestul, atitudinile au o originalitate armonioasă.

Nu este desigur aci vorba de o artă în stil înalt ci de acea artă populară în stare născândă, care renaşte sub ochii spectatorului, cu caracterul său primordial: joc pentru a înfrumuseţa şi a îndulci, a amorţi asperităţile vieţii.

Câte resurse pentru un spectacol nou şi viu, nu s'ar găsi şi în arta noastră populară, pentru cel ce ar şti să o pună în valoare, fără a altera caracterul original şi primordial.

Scriitorii şi politica

Fie că vor sau nu, scriitorii nu pot rămânea totdeauna în turnul lor de fildeş.

André Rousseaux le pune în „Candide" o seamă de întrebări delicate în legătură cu atitudinea lor faţă de chestiunile obşteşti.

— Dacă scriitorul vrea să intre pe terenul luptelor politice, — declară Jules Romains, — atunci trebue să-şi asimileze această tehnică.

Dacă nu vrea să intre în această luptă şi se mărgineşte să-şi dea doar sfatul, atunci această tehnică nu mai e strict necesară.

— Concluzia?

— Eu cred, — răspunde autorul romanului „Hommes de bonne volonté", — că, în afară de cazuri excepţionale, e preferabil ca scriitorul să se mărginească la sfaturi. Dar sunt şi cazuri urgente. Atunci trebue să fii gata să le iei în seamă.

— Jacques Chardonne, minuţiosul analist din „Epithalame" şi „Claire" crede că „romancierul, care consideră sinceritatea ca primă virtute, ar putea să-şi dea o părere sinceră asupra chestiunilor de ordin social, când acestea nu cer decât judecată".

— Acest glas curat, — completează Chardonne, — de-asupra intereselor particulare şi de partid ar fi foarte folositor. Dar mă gândesc deasemenea că romancierul e într'atât de vicial prin temperamentul său şi lucrările sale, încât toate ideile lui sunt vătămătoare.

Răspunsuri foarte ciudate, precum se vede. care au îndeosebi darul de a ne lumina asupra scriitorilor care răspund întrebărilor puse de André Rousseaux.

Cărţi şi reviste

Literatura colonială

Nu e vorba aci de literatura inspirată de colonii scriitorilor de diferite limbi din Europa, literatură destul de bogată, mai ales în Italia lui Mussolini, ci de operele originarilor şi băştinaşilor din colonii. Multe din acestea, deşi nu au valoarea marilor epopei indiene, sunt totuşi pline de interes şi surprinzător de frumoase. Traducerea în limba franceză a epopeelor *nigeriene* de către *Dupuis-Yakuba*, a produs o mare impresie în presa literară franceză, prin grandoarea concepţiei şi coloritul special şi au atras atenţia literaţilor asupra mentalităţii acestor primitivi, care n'au însemnat până în prezent de cât instrumente de muncă şi izvoare de bogăţie pentru metropole.

Acum în urmă critica literară s'a ocupat în special şi cu mult interes de un volum de poeme, dintre care trei sub titlul de „Cambodge" şi unul „*Le Roi ascète*" semnate *Makhali-Phal*. Autoarea este o tânără fată de douăzeci de ani, fiica guvernatorului coloniilor franceze, însurat cu o princesă cambogiană. Este deci opera unui suflet în care s'a imprimat ritmul civilizaţiei europene, dar din care n'a fost alungat nici sufletul de veacuri al triburilor nenumărate care şi-au avut şi ele poeţii şi înţelepţii lor, pe care-i ignorează europenii cu atâta lipsă de înţelegere.

Primul din aceste poeme se adresează pământului şi exprimă gândurile şi sentimentele unei fetiţe, care vorbeşte despre moartea ei şi în care se exprimă tot orgoliul şi înalta idee de sine ale rasei puternice a *Khmerilor*, în imagini şi fraze ciudate, ca chipurile săpate în piatră ale unei arte primitive, sămănate de veacuri în natura Africei misterioase. Cităm câteva din versurile acestea atât de originale:

Quand je descendrai dans tes profondeurs
Avec toute ma multitude,
Quand je descendrai chez toi
Avec mes ascètes et avec mes danseuses,
Avec mes attelages de gazelles,
Avec mes courtisans qui me flateront dans la mort comme dans la vie,
Et avec mes fillettes amazones qui portent avec, avec beaucoup de gravité,
La lance et le bouclier,
Et qui déploient des étendards jaunes, —
Et avec mes princes qui se couronnent de tiares d'or à triple dard aigu,

Qui montent des éléphants caparaçonnés d'or.
Et qui regardent au loin
Et avec mes favorites ceintes
De baudriers d'or sur leur seins nus
Et qui se balancent en palanquins, —
Et avec mes trois milles suivantes
Nues
Qui n'ont qu'un sampot d'or
Et qui se balancent en palanquins, —
O, Terre, je t'en pris ne me blesse pas!...

Apoi după ce evocă toată pompa regalităţii sale pământeşti, cu care crede că va umplea de mirare pământul, revine cu o adorabilă candoare la sufletul său copilăresc;

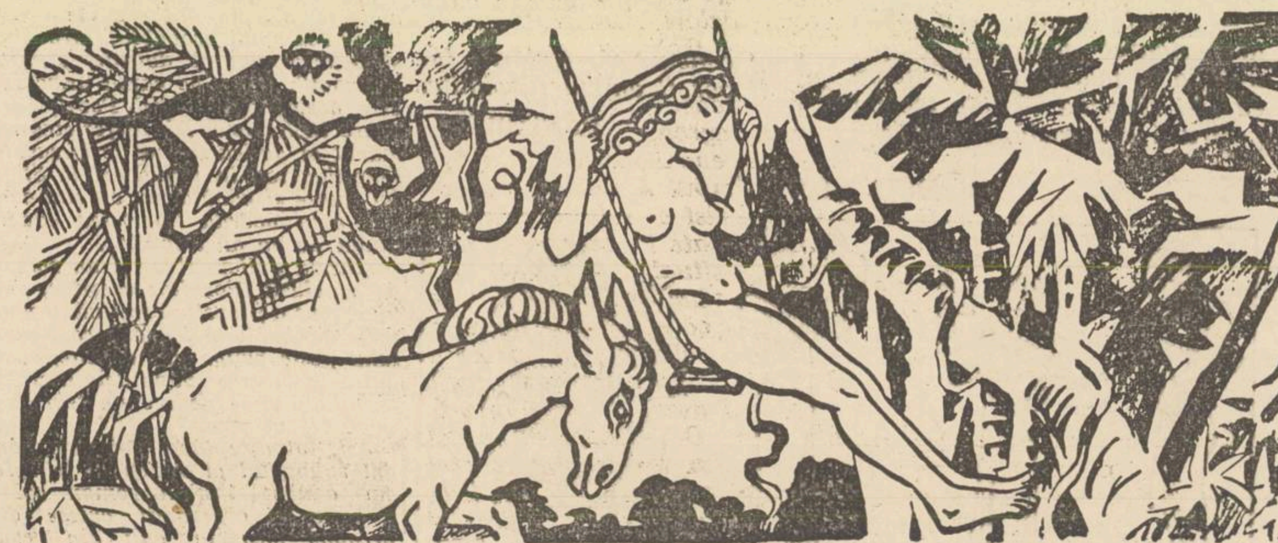
Est-ce qu'on voudra bien me raconter l'histoire de cette princesse
Qui avait mis au monde six petits enfants et six petits serpents,
(et elle avait bien peur de ses petits serpents, et elle tremblait
chaque fois qu'elle était grosse).

Je me réveillerai peut être
Peut être je ne dormirai pas tout le temps
Et j'étendrai mes mains sur les parois
Et j'attendrai la réponse des ténèbres...
Alors, o Terre, je t'en supplie ô, terre, ne me blesse pas.

Ce ascuţit sentiment al misterului morţii care totuşi nu se poate desprinde de realităţile concrete ale vieţii! E în aceste simple versuri un accent de veritate copilărească în simţire şi gândire care nu se poate imita.

In al doilea poem e vorba de luptele dintre Cambodge şi Siam, învingătorul a crăpat ochii învinsului, dar fapta lui i-a lăsat o părere de rău neostoită, căci el s'a convertit la înţelepciunea învinsului şi s'a îndrăgostit de fata regelui înţelept.

Dar versurile cele mai stranii şi mai impresionante sunt versurile ei asupra „Râsului Regelui". Adesceori s'a cântat plânsul în versuri splendide şi nemuritoare. Trebuia însă să cânte această fiică a Africii, pentru ca să avem versurile rare şi ciudate, în care ea celebrează râsul.

A. M. FREY

O întâlnire

Intr'o zi senină a acestui oraş ploios, pe când trecea de-a curmezişul arcadele grădinii imperiale, doctorul Funk zări o fată, care la prima privire îi displăcu — dar care la a doua privire îl atrase şi-l reţinu.

Trecuse de ea când şi-a dat seama de acest lucru. Pornise mai departe, deşi ştia bine că se va înapoia. In dosul lui, sprijinindu-se de un stâlp, fata privea o pictură murală, una din cunoscutele episoade brutale dintr'o luptă medievală oarecare. Ce-l turburase şi ce-i displăcuse la această fiinţă? Că o interesau aceste zugrăveli? Că stătea tocmai azi, pe o zi uscată şi însorită, la umbra unui stâlp?

Ceiace îi plăcuse la ea ştia acum mai lămurit: era chipul ei, privirea ei reţinută, aproape implorătoare. Dar ce anume să implore? Era caşicum se ruga să nu trebuiască să se roage. Dar dece să nu se roage?

Toate astea îi trecură prin minte într'o clipă. Funk se opri, se întoarse şi făcu înapoi cei o sută de paşi.

Ea plecase. Ba nu plecase. Acum se sprijinea de colţul extrem al arcadelor, la o depărtare de zece metri de locul unde stătuse mai 'nainte şi privea din nou zugrăvelile acele naive şi brutale.

Doctorul Funk începu să privească şi el peretele, din imediata ei apropiere. Odată şi odată va trebui doar să ia sfârşit această delectare artistică, — se gândi el înciudat. Dar ea sta nemişcată.

Privirea lui părăsi definitiv culorile întinse pe perete şi se fixă asupra ei. El încercă s'o amăgească cu gândul: nu te pot scoate din ungherul tău, după cum nu pot urni din loc un bloc de piatră. Eşi tu singură afară! Vino! Dacă ţi-e pe voie, vom face o mică plimbare prin grădină.

Ea nu-l ocolea, părea însă că nu vrea sau că nu poate. Ochii ei exprimau mai curând un fel de dorinţă înăbuşită şi de refuz amar. Păreau a spune: aşi veni cu plăcere, dar ştiu că nu vom avea decât de suferit.

El nu cedă. Se îndârji. Ii influenţau — împotriva voinţei — zugrăvelile războinice pe care le detesta atât de mult? El deveni insistent. Erau doar singurii oameni aflaţi sub umbrele de criptă ale acestor arcade.

Insfârşit, situaţia ei deveni de nesuferit; deaceia se hotărî să-i pună capăt, vizibil, provocător.

Ea dădu trupului ei un brânci, unul agresiv; dar nu era îndreptat împotriva lui, ci a ei însăşi. Lui i se înfăţişa un spectacol înfricoşător; ea începu să meargă şi el văzu că abia se putea urni.

Un defect trupesc îi punea stăpânire pe tot trupul: părea că picioarele îi sunt lipite până la genunchi. Trebuia să treacă pe dinaintea lui. Sub impulsul unei jene false, care ar fi constituit culmea jignirii, el se strădui din răsputeri să nu întoarcă privirea. Când trecu legănându-se pe dinaintea lui, ea îi aruncă o privire.

El înţelese că ea era conştientă de deziluzia penibilă pe care o provoca tuturor acelora, care o vedeau întâi în repaos apoi în mişcare. Deaceia şi aerul de renunţare întipărit pe chipul ei.

Iat-o, colea. O poţi ajunge uşor din urmă, nu poate să grăbească pasul. Nu merge, saltă ca pe nişte rotile împiedicate. Să fi triumfat asupra mea? Un triumf groaznic, cu care trebue să fie deprinsă; groaznic pentru ea, urât pentru mine.

A ajuns-o. Era acum în spatele ei, alături de ea, îi vorbea — înainte de a şti ce voia să-i spună. O făcuse în ciuda şi dispreţul propriului său simţimânt. In timp ce rostea primele cuvinte pe care nu le luă în seamă nici ea, nici el, se uită la obrazul fetei: avea ochi mari. şi totuşi îmbătrâniţi; părul ei era negru-castaniu şi lucitor, lins, încordat şi bogat, puţin ondulat peste urechile-i palide; iar glasul îi era delicat şi profund.

— Desigur că merg mult prea încet pentru d-ta, — zise ea de-adreptul. Erau primele cuvinte pe care el le înţelese cu adevărat. Oamenii devin lângă mine repede nerăbdători. E şi explicabil.

— Nu, — răspunse el zăpăcit.

— Totuşi, — accentuă ea. De altfel, ţi-ai satisfăcut acum datoria de a mă cunoaşte.

— Cum, asta a fost o datorie?

— Pe care ai avut-o faţă de d-ta însuţi cât şi faţă de mine, după ce te-ai apropiat de mine cu atâta încăpăţânare. O datorie, pentru a pune capăt unei stări de lucruri şi pentru a fi fost politicos.

— Dar cine a spus că vreau să-i pun capăt? Poate abia începe?

— Nu poate să înceapă — cu o femeie care păşeşte în viaţă ca o broască ţestoasă.

— Asta nu-i adevărat, — replică el violent. De ce mă calomniezi? N'ai nimic comun cu un astfel de animal.

— In tempo-ul unei broaşte ţestoase, — rectifică ea.

— In definitiv, pentruce ai privit mai 'nainte atâta timp zugrăvelile acelea idioate? — se strădui el să spună. Ştia bine că încerca o diversiune, dar nu pricepea dece întrebuinţează cuvântul „în definitiv".

Ea tăcu. Apoi zise aproape cu îndărătnicie:

— Imi plac. E mişcare, sunt zugrăviţi oameni, care se pot folosi de membrele lor.

El izbucni în râs:

— Pentru ca să şi le facă unul celuilalt nefolositoare!

— Poate, — răspunse ea. Dar asta-i numai o urmare a dorului de viaţă şi a vitalităţii. Pot să alerge, să călărească, să se 'nfierbânte şi să se lupte unul împotriva celuilalt.

— Ca apoi să zacă acolo mutilaţi sau morţi.

— Morţi n'ar fi chiar atât de

(Continuare în pag. VIII-a)

Cronica literară

Editura „Unu"

Sunt câţiva ani de când urmăresc publicaţiile editurei „Unu", al cărei motor mi se pare a fi d. Saşa Pană. Uneori n'am avut calitatea de a recensa, alteori nu m'am simţit îndeajuns de documentat spre a lua o atitudine. Drept însă că aceste publicaţii totdeauna elegante sub raportul tipografic sunt deosebit de interesante. Nişte oameni trişti şi sarcastici, farsori şi fanatici, dispreţuitori de orice reguli şi de orice autorităţi, grozav de doritori de a deveni ei înşişi autoritate, publică aci, cu o neînţeleasă constanţă faţă de nulitatea efectului în opinia publică, compuneri bizare nu aşa de închegate încât să oprească ochiul. niciodată însă până într'atât de stupide în elucubraţie încât să n'ai din ele intuiţia putinţei unei noui arte. O impertinenţă deschizătoare de sugestii, o sterilitate procreatoare în alţii, o febră salutară în chip negativ. iată caracterele acestei arte factice şi neostenite. Dacă valoarea conţinutului ne-ar îndreptăţi, am putea numi pe aceşti autori obscuri „poeţi blestemaţi". Căci blestemaţi sunt în ferventa lor sarcastică şi amară, în spiritul lor aparent de farsă, sub care se ascund dureroase existenţe. Iată nu mai departe acest *Zaremba*, poet decedat, a cărui firavă literatură ne-o înfăţişează cu pietate d. Saşa Pană. Un portret ne arată un copilaş cu ochi extrem de profunzi, o faţă unsuroasă de anemii şi de o lividă şi precoce maturitate emoţională, nu lipsită totuş de impertinenţă, şi de neruşinată libidine. Versurile lui, în stil Ilarie Voronca, dar mai sintetice, sunt o transcripţie în imagini a naturii:

Omizi uriaşe pornite în
batalioane
acoperă iarba luminii
slobozit din frâul fulgerului
tunetul hohoteşte ca un copil
coarde de plumb
ţesă covoare pământului
jazz-band-ul acoperişurilor
desfundă sticle de şampanie
sub povara cerului
corăbiile vântului
îşi înclină catargurile
ropotele de aplauze
întreţin trotoarele
îngeri albi pe furiş
aprind în lacuri lampioane
cortina serii
în falduri
desvăluie dansul negresei.

Intenţia de a descrie universul mărunt nu e cu totul nerealizată. Imaginea miriapodului e graţioasă:

Când e cufundat în saltele, e melancolic şi visează.

Când e suspendat şi e lăsat în voia picioarelor lui care se pot număra cu miile, e intrepid.

Clipeşte des din ochi şi ia o faţă serioasă ca a unui copil care, pentru o clipă, a fost lăsat singur, pe bicicletă, slobozit de orice sprijin.

Saltă cu repeziciune picioarele subţiri şi lungi ca nişte ace. şi se vede că ar dori să meargă, să alerge.

Stă însă pe loc.

Şi atunci îşi agită cu violenţă picioarele sclerozate, le joacă pe frunzele copacilor, străpunge râurile şi bălţile, ciocăneşte cu ele acoperişurile caselor.

Ca toţi poeţii revoluţionari, Zaremba era ironic, şi ironia se îndreaptă în primul rând—se putea altfel? — împotriva *Vieţii Româneşti*, ca simbolizând banalitatea terestră, idealul unist fiind de calitate marţiană:

Ar dori ceva nou.

Pământul e ca o carte editată de „Viaţa Romînească".

Aşa se explică de ce, într'o dimineaţă, picioarele lui s'au îndreptat în spre planeta Marte. (E vorba tot de miriapod).

Tânărul şi ironicul poet încearcă să parodieze pe d. Demostene Botez. Dar, răzbunare a muzelor, această poezie batjocoritoare este şi cea mai bună din culegere, ca una ce renunţă măcar cu intenţii rele la parada originalităţii şi trudnicei pseudo-ingenuităţi moderniste:

In seara liniştită şi opacă,
O caterincă nu mai vrea să tacă.

O goarnă tristă de înmormîntare
Răsună cadenţat în depărtare.

Pământul e aşa de dezolat
Că nu ştiu ce s'o mai fi întâmplat!

Plutesc în aer, vag, fiorii morţii.
Soarele-a murit în preajma nopţii.

D. Saşa Pană tipăreşte în aceeaş colecţie al nu ştiu câtelea volum de literatură, sub titlul de *cuvântul talisman*. Sunt poeme, cărora de data aceasta autorul le-a dat forma ceva mai clasică a strofei. Dacă n'aş putea tăgădui că pe ici pe colo se află câte-o imagină atrăgătoare, nu mă pot împăca însă cu desăvârşita sicitate emoţională, cu acel aer uscat ce te izbeşte în faţă, cu lipsa aproape completă a oricărui conţinut sufletesc organizat ori dezorganizat. Moloz, sticlă pisată, talaşi şi niciun lucru întreg, nici-o construcţie. D. Pană suferă şi dânsul de acea sterilitate caracteristică uniştilor şi care pe unul singur l-a dus acolo unde trebuia: pe d. Maxy, la arta decorativă. Ca poezie caracteristică şi cu oarecare strălucire de bijuterii de sticlă cităm:

Cristal

Trece fantoma principesei otrăvite cu oleandr'
Principesa a murit de parfum
Principesa e ca un măr domnesc
Parfumul era un hamac pentru somnul ei.

Priveşte ce uşoară e par'că n'ar fi moartă.
Anii şi lunile încolţesc pentru alţii
Deşteptătorul cu clinchet de aur tace la ora 6
In cameră mai e un bust cu orbitele goale
Camera e absentă
Camera e o vitrină pentru escursionişti sentimen'
Inele se schimbă printre ferigele'nalte
Părul blond acompaniază umărul drept
— Călătoria se face cu busolă

Copii

Nord-Sud disperare destin
Vă aştept la scara vieţii
Cu telegarii în spume

G. CALINESCU

rău. Spuse asta încet, dar simţi lămurit cât de convinsă era de cele spuse.

El se înfioră — mai mult de însăşi spaima lui, la care nu se aşteptase. La urma urmei ce-l interesa pe el fata asta?

Dar în aceiaşi clipă ea zise:

— Nu, de bună-seamă că nu-mi plac de fel aceste zugrăveli. Dar mişcarea lor e ceiace place imobilităţii mele. Simţi acolo frământarea unei dorinţe.

— Din nou aceiaşi exagerare, — o dojeni el. Dar d-ta nu eşti imobilă. D-ta eşti plină de mişcare. Cine poate ridica astfel braţul caşicând ar vrea să sboare, cine ţine astfel gâtul aplecat într'o parte — da, ca o lebădă.

— Cine exagerează acum?, — râse ea. Şi fără linguşiri, te rog!

El se simţi profund ruşinat. Ce nerozii vorbesc — se gândi el. Nu trebue să-i vorbesc astfel acestei femei. Cât de greu e să mărturiseşti tocmai acesteia că e frumoasă. E oare? Un fragment frumos. O frumuseţe infirmă.

El încercă să se salveze debitând o nouă provocare.

— Numai pentrucă nutreai o mică dorinţă ai stat, drept să-ţi spun, cam prea mult în faţa acelor zugrăveli.

Ea privi vârfurile verzi ale arborilor şi răspunse cu sinceritate:

— O dorinţă mică? In tot cazul una prostească. Am stat acolo atât de mult, — mărturisi ea aspru, — pentrucă vroiam să te îndepărtezi, să dispari, să iei cu d-ta imaginea mea nemişcată — şi nu aceasta, aceasta pe care o vezi acum — această imposibilă...

Nici unul din ei nu putu vorbi mai departe. Fiece cuvânt pe care aşi încerca să-l spun, — simţea el, — ar fi o cruzime.

După câteva clipe, ea spuse ca depe altă lume pe care o ridicase cu repeziciune:

— Pasărea sboară, pisica se furişează prin tufiş, aici creşte iarbă plină de sevă, colo înfloresc rododendrii.

Nu se înţelegea lămurit ceiace voia să spună; dar el o înţelese totuşi cu sensibilitatea lui.

— Şi acum, am ajuns la staţia tramvaiului meu. Nu e uşor să te urci în tram, dar o să mă ajute taxatorul.

Cuvintele astea sunt pornite împotriva mea, se gândi el nesigur.

— Adio, — zise ea şi-i întinse mâna.

El îi strânse mâna ei mică şi bună de cuprins. Îi mângâiă degetele catifelate.

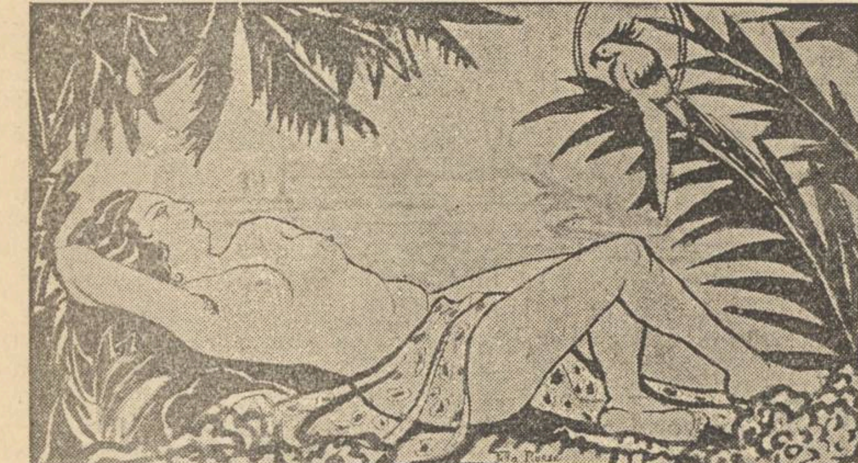
— Iată tramvaiul meu. Dă-mi drumul, — îi ordonă ea cu un ton străin în glas. In ton răsuna întrebarea: „Ce mai vrei?".

„Să nu te pierd" — ar fi vrut să-i spună.

El o urmări cum se urcă pe scara vagonului, şi cum taxatorul o ajută să intre înăuntru. Tramvaiul se puse în mişcare; ea se crampona undeva; era prea ocupată cu membrele ei nenorocite ca să mai poată privi înapoi.

„Să nu te pierd" — rămase nespus.

In rom. de AD. B.

Cronica mizantropului

Actorii la music-hall

Intr'o seară, neavând ce face, am intrat în grădina Coloseum, *unde o trupă de adunătură reprezenta o piesă vioae dar fără nici un miez,* Extemporalul. *Rolul directorului de liceu era interpretat de d. I. Morţun. In mijlocul unui ansamblu detestabil, din care numai rutina măsurată a lui V. Brezeanu se excludea, Morţun a jucat admirabil, volubil, firesc şi cu savuros accent moldovenesc. Dar ce tristeţă! Grădina era aproape goală, pentrucă publicul care se îndeasă la toate porcăriile cu balet, nu se înlesneşte să dea douăzeci de lei (atât costa un loc) ca să vadă un actor bun. Aşadar Morţun, care a făcut roluri neuitate în* Raţa sălbatecă, în Candide, în Bujoreştii, în Institutorii, *să sufere ruşinea de a juca în faţa unui pâlc de oameni strâns de pe drumuri cu ajutorul unei sonerii disperate. Am crezut că e ceva întâmplător, un ajutor moral pe care un actor reputat vrea să-l dea unui coleg mai puţin norocos. Dar nu! De acolo trupa s'a coborât în mahalale, la cinematografele frecventate de servitoare. Nu mai puţin de cât acum câteva zile am citit cu uimire afişul prin care se făcea cunoscut publicului că d. Morţun va juca în revista dintre reprezentaţiile de cinematograf dela* Vox, *alături de* marele actor Niculescu-Buzău.

Morţun la Music-hall.

Dacă un actor ca Morţun, în plinătatea talentului său, face asemenea pas, înseamnă că e împins de nevoia de a se hrăni. Şi mă întreb: din ce pricină un artist nu poate să trăiască şi e constrâns să se prăbuşească de pe scena Teatrului Naţional pe scândurile tocite de girls *ale unui cinematograf?*

Dacă în cazul d-lui Morţun vina trebue căutată în afară de temperamentul său, în ce priveşte pe d. Puiu Iancovescu lucrurile se schimbă. Căci şi d. Iancovescu a căzut pe podeaua music-hall-ului. Cinematograful Vox *anunţă că ilustrul actor va spune prologul unei reviste. după care vor urma acrobaţii de saltimbanci. Frumos!*

De câţiva ani de zile d. Iancovescu nu-şi găseşte locul şi nu mai joacă ca lumea, experimentând fel de fel de teatre minuscule cu actori ordinari şi cu repertorii dubioase. Imi vine greu să cred că acest eminent actor nu şi-a putut găsi întrebuinţare pe una din scenele Capitalei. Recalcitranţă, ambiţie directorială, împrejurări pe care nu le cunosc? Adevărul este, că de va urma tot aşa, d. Iancovescu se va prăbuşi, rămânând un personagiu anecdotic de cafenea. E dureros să ştii că un ins e artist mare şi în floarea vârstei şi să nu-l poţi asculta! Oridecâteori un actor sau o actriţă s'a simţit cu puţintel talent, la noi, a avut fumuri să conducă un teatru. E evident însă că atâţia directori nu pot sta laolaltă şi că atâtea teatre nu pot prospera. După câteva experienţe cu trupe proaste şi fără finanţe, am ajuns aci; că toţi actorii, simţind vocaţie de directori şi nemai suferind disciplina Teatrului Naţional emigrează şi şomează. Nu ştiu dacă d-lui Iancovescu i se poate aplica condiţia asta, ştiu însă că joacă la music-hall, ceeace este ruşine.

ARISTARC

A APARUT

CRIMA PASIONALĂ

STUDIU DE DREPT PENAL ŞI DE PSIHOLOGIE CRIMINALĂ

de M. NEGREA RAMNICEANU

Cronica gastronomică

Gambrinus redivivus

Ca să reintre prezentabilă în sezon, cocheta berărie din piaţa teatrului şi-a consacrat întreaga vacanţă tualetei. Duminecă, 1 Octombrie şi-a redeschis porţile ca două braţe, îmbiind trecătorul cu toate luminile aprinse ca un surâs. Napajul eclatant pune în decor o notă veselă, iar florile de pe fiecare masă dau sălii un aer festiv. In faţa paharelor cu bere blondă, trei copile şi ele blonde, la locul lor printre flori râd. Deschiderea se face sub bun augur.

Totul e curat şi proaspăt, de la pereţi, pahare şi tacâmuri, până la plastroanele chelnerilor strălucind imaculate, sub smokingurile noi. Patronul, Ioan Petcu, emoţionat ca la premieră, dă ordine discrete picolilor care calcă fuduli în uniformele deabea ieşite de sub fier, pe când afabilul Petrică circulă ca o svârlugă printre mese, controlând serviciul întregului local. E ochiul şi sufletul întreprinderii. Işi cunoaşte perfec clientela şi se pune repede la curent cu preferinţele noilor veniţi. Când nu e printre mese unde aminteşte cutărui chelner să aducă farfuriile fierbinţi şi cutărui altuia ce fel de muştar să servească, e la bucătărie, unde controlează comenzile executate sub directa şi permanenta priveghere a emi nentului şef bucătar Chiciş (fost la Cina). E desigur picant acest detaliu, pentru acei ce ştiu că ne vremuri Caragiale a fost patronul localului. Vremelnicile personagii care l-au frecventat pe cand era el patron, i-au devenit fideli clienţi în eternitate, aşa că tot ce a pierdut Caragiale în bani, a câştigat în glorie. Cred însă că patronul actual are pretenţii mai modeste şi sunt sigur că aşa cum a început, îi vor fi satisfăcute. In transformările care s'au adus, regret numai dispariţia odăiţei din fund, mult prielnică discuţiilor amicale şi tainicilor libaţiuni.

— Mai totdeauna era goală, m'a asigurat patronul. Ş'apoi trebuia să măresc sala. Puteam eu să-i răspund că mie tocmai pentrucă era goală, îmi plăcea odăiţa aceia retrasă? Argumentul comercial primează în orice întreprindere (din păcate chiar şi, când nu mai ales în cele literare) Câţi oameni se mai întrunesc astăzi în jurul unei mese, pentru plăcerea de-a sta de vorbă împreună? Cei mai mulţi vin să vadă, să se facă văzuţi şi mai presus de toate să mănânce.

Să ne ocupăm deci de mâncare.

Trebue să începem prin a recunoaşte că sub denumirea modestă de berărie se află un bun restaurant. E desigur meritoriu, cu atât mai mult dacă ţinem seamă că sunt atâtea localuri care se intitulează restaurante şi care nu sunt decât mediocre berării.

Gambrinus nu e berărie decât prin aceia că serveşte bere cu paharul.

Dar berea pe care o serveşte e excelentă. E o bere specială pe care i-o furnizează fabrica Luther, tot aşa cum fabrica Bragadiru furnizează bere specială la Carul cu Bere şi Tripcowich, iar fabrica Azuga la Corso şi Modern. Lista de mâncare tot atât de complectă ca la orice restaurant. Bufetul rece la înălţime: şuncă, mezeluri şi salate diverse, felurite cărnuri reci. In afară de brânzeturile româneşti, Cremă de Olanda, Cester, Roquefort, Gruyère, Cammembert, foie-gras-ul de întâia mână şi plat-du-jour-ul foarte bun (Sterlet en belle-vue, sauce ravigote). Vinuri Luther şi câteva străine.

In privinţa vinurilor şi alcoolurilor fac aceleaşi rezerve pe care le fac în această privinţă absolut tuturor restaurantelor Capitalei. Ele vor forma obiectul unui articol special.

In rezumat, aşa cum a debutat Duminică, Gambrinus se clasează printre cele dintâi restaurante din Capitală. Pe aceste vremuri de criză, investiţiile pe care le-a făcut patronul pentru a ne înfăţişa localul în faza lui actuală, reprezintă un mare curaj, o respectabilă conştiinţă profesională şi un omagiu adus clientelei sale.

Sunt convins că sforţările făcute îi vor fi amplu răsplătite.

PASTOREL

FEMEIA ŞI OGLINDA

...sau etapele unei mode.

Dresorul. — Doamnelor şi domnilor, veţi asista acum la cel mai senzaţional număr al programului. Domnişoara Camelia ţine între dinţi o bucată de zahăr, pe care leul o va lua fără să-i facă vre-un rău partenerei mele. Ofer o sută de mii de franci aceluia dintre d-voastră care va executa acest tur de forţă.

Un spectator. — Eu! Eu! Mă prind să iau bucata de zahăr; dar să dai leul la o parte.

Insemnări

O convorbire cu d. Gala Galaction

Autorul „Clopotelor din mânăstirea Neamţu" a acordat de curând un interview unei publicaţiuni literare.

Intre altele, d. Gala Galaction atinge interesanta problemă a celei de-a doua meserii a scriitorului.

D-sa spune: „Inţelepciunea talmudică povăţueşte pe cel ce studiază legea sacră să înveţe şi o meserie manuală. Altfel nu va avea în viaţă libertatea de a se bucura de studiul legii şi de a admira opera scrisă sau cosmică a lui Dumnezeu.

Tot aşa aş spune şi eu. Scriitorul să aibă, în lumea noastră românească, atât de bântuită de analfabetism, traiul vrednic, disciplina serioasă şi cuviinţa potrivită unui scriitor. Pe lângă meseria de scriitor să mai aibă o alta, de pildă să fie profesor, avocat, inginer, doctor ori, poate şi mai bine, să ştie să exercite o dexteritate practică. Aici sânt cu totul de părerea amicului meu Tudor Arghezi, care predică scriitorilor tineri să-şi echilibreze şi să-şi facă viaţa demnă purtând la mâna acea brăţară de aur a meseriei. Trebue ţinut în seamă că dacă înregistrăm uneori acele lamentabile fenomene, acele jalnice manifestări din viaţa colegilor noştri întru ale scrisului sunt din cauză că bieţii oameni n'au putut să păstreze rectitudinea morală pe care o conferă munca şi independenţa".

Gala Galaction

E interesant de observat că, deşi mai toţi scriitorii noştri, sânt de părere că scriitorul trebue să aibă o meserie deosebită de arta sa, pentru a-şi asigura printrinsa existenţa, totuşi majoritatea scriitorilor se resemnează să trăiască din mizerele posibilităţi ale meseriei de scrib!

Mai departe, d. Gala Galaction, întrebat asupra proectelor sale literare, ne dă câteva informaţiuni care vor bucura pe cititorul fidel al acestui artist de întâia mână. Iată ce spune d. Gala Galaction despre opera d-sale viitoare:

„Roxana" face parte dintr'o trilogie. Romanele viitoare ale ciclului se vor numi probabil „Intre Abel şi Debora" iar al doilea: „Insula Pathmos". Eroul pe care-l urmăresc este acelaş preot Abel Pavel, care apare în Roxana. Din nefericire romanul al doilea trebue scris sau în Palestina sau în Italia, ori la Sfântul Munte şi până acum nu ştiu cum îmi voiu acorda libertatea concediului de un an trebuitor.

„Insula Pathmos" va fi un roman de concluzii filozofice creştine, mai bine spus o filozofie creştină. Il voiu scrie probabil la Mânăstirea Neamţului peste câţiva ani de zile, când îmi voiu lua ziua bună dela literatura militantă şi dela viaţa febrilă a Capitalei noastre.

Azi, tot aşteptând să-i vină rândul volumului al doilea al trilogiei am adunat într'un roman sobru o serie de observaţii culese din preajma mea în anii din urmă. Acest roman se numeşte „Doctorul Taifun" şi va apare în Noembrie. „Doctorul Taifun' înfăţişează o întâmplare din viaţa curentă, supusă păcatului şi deşertăciunii. Am schiţat pe oameni aşa cum i-am găsit. Punctul meu de vedere creştin şi candela preocupărilor mele stau ascunse într'un colţ, după perdea. Eroii mei sunt veseli, trişti, dramatici, uşurateci, adulteri şi eu îi las să se desfăşoare aşa cum psihologia lor îi face să fie: Drept vorbind e un roman străin de idealul meu creştin. Dar ce este de făcut? Un scriitor ori cât ar fi de înarmat cu viaţa ideală şi de pură moralitate este constrâns, prin blestemul lui de scriitor, să-şi urmărească eroii prin toate viroagele şi smârcurile existenţei lor pământeşti.

E probabil că prin romanul „Taifun" voiu nemulţumi pe cei cari mă cunosc drept predicator şi misionar creştin şi nu voiu satisface de loc pe acei cari aşteaptă dela mine să continui calea începută cu „Gloria Constantini".

Sărbătorirea lui Franz Herczeg

La 22 Septembrie s'au împlinit 70 de ani dela naşterea ilustrului scriitor ungur Franz Herczeg, un răsfăţat al zeilor, căruia i-au isbândit toate în viaţă.

Inceputurile literare ale lui Herczeg se caracterizau printr'o fericită adaptare în ungară a tehnicei scriitorilor străini. Dar n'a trecut mult şi scriitorul, care după Marius Jokai şi Mikzath se bucura de cea mai mare simpatie în cercul cetitorilor, şi-a găsit nota lui personală. Eroii romanelor şi nuvelelor sale erau aleşi din clasa de mijloc a Budapestei şi zugrăviţi cu mult spirit de pătrundere, vioiciune şi ironie. Franz Herczeg a fost primul scriitor, care s'a încumetat să aducă în scenă ofiţeri unguri, cu tot cavalerismul dar şi cu toată prostia lor. Deasemeni, el a zugrăvit într'un şir de romane şi piese de teatru fenomenele de decadenţă ale vieţii literatilor, precum şi gloria şi decăderea nobilimii maghiare.

Viaţa ţăranului i-a servit rareori ca subiect literar. Asta nu înseamnă însă că eroii luaţi din pătura de jos, a celor desmoşteniţi de soartă, nu sunt isbutiţi.

I s'a reproşat adesea lui Herczeg că operele şi eroii săi sunt pătrunşi de un foc rece. Acest lucru dovedeşte numai că el e un duşman al exibiţionismului sufletesc. Simţimântul de milă faţă de făptura omenească e evident în opera lui, fără să mai recurgă la mijloace ieftine.

Dintre operele sale de netăgăduită valoare semnalăm romanul „Păgânii", tragedia „Bizanţ", nuvelele „Poarta vieţii" şi „Cele două vieţi ale Magdalenei".

In paranteză, amintim că a fost un intim prieten al contelui Stefan Tisza şi că azi conduce liga revizionistă ungară...

Călătoria în întuneric

Ludwig Bauer, un tânăr scriitor german care a scris anul trecut o carte, despre care s'a vorbit foarte mult, „Războiul va fi mâine", a scos o nouă carte, tradusă imediat în franţuzeşte, „Agonia unei lumi", în care vorbeşte de transformarea lumii actuale şi a universului său. Lumea care moare este, zice el, o lume care în câţiva ani a dat un zbor neînchipuit civilizaţiei; omenirea a trecut de la sclavie la independenţă, dela ignoranţă la ştiinţă. Capitalismul, care avea nevoie de consumatori, a emancipat proletariatul. Omenirea a ajuns la înălţimi nebănuite, masele au înflorit, numai din dorinţa, despreţuită, dar fecundă în rezultate, de a câştiga bani. Dar cu toate aceste rezultate grandioase, omul pe care această lume a crezut că l-a eliberat, se sbate de moarte în ghiarele unui duşman care l'a învins şi care este invizibil.

Păcatele acestei lumi sunt multe şi grele. Ea a creiat proletariatul, zmulgând omul de la sânul gliei sfinte şi aruncându-l în beton şi în asfalt. Viaţa lui e fără nici o rază de nădejde. Fiecare e ros de invidie către ceilalţi şi toţi se zbat în ură şi duşmănie, amăgiţi de iluzia dreptului, a egalităţii, a libertăţii şi a progresului. Poate, urmează el, a fost odinioară mai multă suferinţă, mizerie, ignoranţă şi superstiţie. Cel puţin nu era bătaia de joc de a numi pe iobagi cetăţeni şi nu mai erau amăgiţi cu vorbe goale de dreptate, nu purtau servii coroana de carton a poporului suveran.

Ludwig Bauer prevede o reîntoarcere la feudalitate şi un nou ev mediu. Lumea va fi dominată mâne de o formă de stat tiranică care va stăpâni nu numai acţiunile vieţii, ci şi sentimentele şi ideile omului, devenit iarăşi iobag. Va fi moartea vieţii individuale şi distrugerea căminului. Toţi vor trăi în comunitate. Statul va pretinde să aibă individul în mâna lui în orice clipă. Fiecare nu va fi decât un număr într'o comunitate ca a termitelor. Nu va avea o clipă de răgaz şi de petrecere, va da numai muncă. Inteligenţa şi arta vor decădea. Vor renaşte nebuniile colective, masacrele în masă cu mijloacele de distrugere pe care le posedă lumea azi. Barbaria se va instala din nou în lume. Dar după această lungă călătorie prin întunerec „a economiei dirijate", va veni o nouă „Renaştere", în care individualitatea îşi va relua drepturile... Nu mai putem dar zice cu fabulistul „Profeţi în ziua d'astăzi nu văd a se mai naşte".

Proletariatul şi cultura

Toţi scriitorii mai tineri sunt de acord asupra faptului că literatura modernă burgheză e pe punctul de a-şi da sufletul. Nu se poate constata vigoarea şi bogăţia sevei acestei culturi, zice un scriitor în revista „Prolétariat". Dar în prezent tot sucul ei vital s'a uscat şi ea nu mai e decât un produs silit şi artificial care se străduieşte a păstra încă vechiul privilegiu temporar. Acţiunea şi cugetarea revoluţionară nu mai pot fi azi decât proletariene. A trecut timpul când aventurieri intelectuali sau pseudo intelectuali căutau să-şi încălzească sufletul la flacăra revoluţiei, fie că ar fi dat foc lumii pentru aceasta. Cultura umană, ca moştenire de secole a omenirii trebuie să treacă în mâna proletarilor, care o vor salva scoţând-o din mânile celor ce nu sunt capabili să o mai ţină şi să o ducă mai departe.

In aceeaşi revistă se găsesc nuvele şi poeme asupra minei, scrise de lucrători mineri. Unele sunt mişcătoare prin accentele lor de sinceritate, dar cea mai mare parte sunt lipsite de talent şi pretenţioase. Aci este marea primejdie pentru preţioasa cultură a omenirii. Nu e destul să fii proletar pentru ca să fii un factor cultural şi un scriitor de talent. Să ne amintim de Piţurcă pe care-l evocă cu humor şi spirit d. C. Kiriţescu în amintirile sale de la sala Sotir.

Intelectualii şi cinematograful

André Thérive explică în „Europe centrale", hebdomadarul publicat la Praga în limba franceză, de ce intelectualii încetează încet-încet să mai frequenteze cinematograful în Franţa.

„Cunosc — spune autorul — cinci zeci, o sută sau două de intelectuali parizieni, care au încetat de a frequenta cinematograful şi care acum câţiva ani mergeau de două sau trei ori pe săptămână la acest spectacol. Temerile lor la apariţia filmului vorbitor apar astăzi ca foarte bine justificate. Asistăm în adevăr cu toţii la o epocă destul de curioasă în istoria acestei arte aşa de noui şi totuşi destul de veche. Arta cinematografului a revenit în chip foarte practic şi printr'o întorsătură bizară la formele sale rudimentare şi populare.

La 24 Iulie trecut „Jurnalul Oficial", a publicat un important decret asupra importaţiunii şi prezentării în Franţa a filmelor străine.

Iată articolul esenţial din decret:

„Filmele originale în limbi străine nu vor putea fi proectate în public decât în cinci săli din departamentul Senei şi'n zece săli în celelalte departamente".

Filmele onorabile şi remarcabile în acelaş timp, vin aproape toate din străinătate. A le dubla înseamnă a face o crimă. Dar ele nu vor fi primite decât dublate. Altfel vor trebui să ruleze numai în cele cinci săli specializate.

Aceste săli există la Paris. Ele au fost creiate de câteva luni în centrele elegante. Locurile costă între 20, 25, sau 30 franci, ceiace înseamnă o monstruozitate. In adevăr, aceleaşi filme se pot vedea la Bruxelles cu zece franci, iar la Strasburg mai eftin.

Marele public, dela marginea oraşului nu va putea deci vedea aceste „exclusivităţi". Intelectualii şi mai puţin chiar. Cea mai mare parte din filmele celebre vor rămâne în sfera „Champs Elysées" sau a marilor bulevarde (fie că'n sală nu vor fi decât cincisprezece spectatori cufundaţi în fotoliile lor confortabile, primiţi de plasatori galonaţi).

In schimb mulţimea parizienilor nu va cunoaşte niciodată „Liebelei" sau „Cavalcade" înainte de-a le trece prin minte ideea monstruoasă de-a le turna în versiune franceză.

Filmele cele mai importante ar fi în pericol de a-şi pierde originalitatea şi atmosfera specifică, sau imensa clientelă de odinioară.

Crudă dilemă!

Politeţă pedepsită

In „Moi et mes amis" o carte de amintiri publicată de actriţa Lillah Mc Canthy la Londra, găsim o curioasă anecdotă despre John Galsworthy, care arată interesanta timiditate aproape bolnăvicioasă, de care suferea marele romancier dispărut de curând.

Lillah Mc Carthy povesteşte că se plimba, odată, pe câmpul dela Dastmoor întovărăşită de Galsworthy. Obosiţi şi morţi de foame, au intrat la o fermă, unde-au cerut o ceaşcă de ceai. Ceaiul a fost servit atât de somptuos încât Galsworthy se simţea jenat să dea gazdei un simplu bacşiş.

Pe când se gândea cum ar putea răsplăti mai discret pe fermieri, Galsworthy zăreşte în odaia de alături pe fata fermierului, care călca. Galsworthy prinde momentul când fata lipsea pentru câteva momente din odaie şi atunci pune câteva piese de argint sub maşina de călcat. In aceiaşi clipă scoate un strigăt disperat, fiindcă maşina era aproape roşie. Galsworthy, de obicei aşa de demn, sărea fără nici o ceremonie prin sală, spunând cuvinte tari, pe care de sigur n'ar fi îndrăznit niciodată să le întrebuinţeze în romanele sale.

Pentru tot ce priveşte redacţia — a se adresa d-lui M. Sevastos numai Joi, Vineri şi Sâmbătă 6—7.

SNOBISM

— De ce ţi-ai pus un maillot decoltat, — dacă te culci pe spate? Nu se vede decolteul...

O carte de mare valoare

Viermii Pământului

Roman de C. Ardeleanu

Editura Adeverul Lei 80

Adevĕrul Literar și Artistic

ANUL XII — SERIA II-A Nr. 671
DUMINICA 15 OCTOMBRIE 1933

FONDATOR { AL. V. BELDIMAN 1888—1897 / CONST MILLE 1897—1920 } FONDAT IN 1893

5 LEI EXEMPLARUL IN ȚARA
10 LEI EXEMPL. IN STRĂINĂTATE

O carte originală

Abia s'a terminat vacanța și d. Sadoveanu, mai harnic întotdeauna ca toți, a dat tiparului o nouă scriere literară. Ciudată chiar după titlu, această nouă lucrare e de o originalitate desăvârșită și pentru anume categorie de oameni, adică pentru jucătorii de șah, de cea mai plăcută surpriză. Căci, oricât s'ar părea de curios, povestirea d-lui Sadoveanu se inspiră din șah, și ce zic — se inspiră— este un elogiu, o enciclopedie anecdotică și o filosofie a șahului. N'am fericirea să cunosc acest joc, dar dacă pentru nespecialiști plăcerea e atât de mare, ce poate fi ea pentru cunoscători?

E greu să stabilești genul literar în care ar intra cartea d-lui Sadoveanu. In fond aceasta prezintă puțină importanță și de aceea ne mulțumim să facem o scurtă descriere.

Boerul basarabean Temistocle Cantaraga, care e un mare amator de șah și proprietarul unei biblioteci de specialitate complete, invită la moșia lui pe căpitanul Liviu Colț, în scopul de a-l face șah-mat. Având în vedere vastele sale cunoștințe și biblioteca în chestiune, Temistocle e sigur că-și va bate adversarul. Căpitanul în schimb e foarte placid, nu arată niciun entuziasm și niciun orgoliu șahist. Concluzia: Liviu Colț face de trei ori șah mat pe Temistocle, așa încât acesta de necaz dă foc cutiei de joc.

In așteptarea partidei însă, D. Temistocle Cantaraga povestește felurite anecdote în legătură cu jocul de șah. Această parte a cărții e o antologie șahistă, din care jocul de șah iese ridicat pe treapta unei pozițiuni față de viață și a unei filosofii. Persia, Bizanțul, Italia, Austria, Anglia, țările scandinave trec pe dinaintea ochilor noștri în conexiune cu virtuțile, emoțiile și capriciile șahului. Harun-al-Rașid, Cardinalul de Ostia, Carol cel Mare, Tristan și Isolda, toți vin să ne dovedească precum că șahul este mare lucru și e capabil să determine istoria omenirii.

Scrisă ca toate cărțile d-lui Sadoveanu cu mare îndemânare stilistică și cu parfum arhaic foarte bine amestecat cu modernitatea, această povestire e printre puținele care la noi împământenesc nuvela așa cum o cunoaștem din literatura italiană, franceză sau spaniolă. La noi numai d. Al. O. Teodoreanu a mai izbutit așa ceva. E vorba de povestirea pe o temă dată, care nu tratează viața analitic, ci în simboluri morale și întâmplări, de povestirea cu mari circomvoluțiuni de anecdotă pentru anecdotă. Intr'o vreme în care toți publiciștii, înnebuniți de Proust, strigă substanțialitate, analiză, abolirea anecdotei, scrierea d-lui Sadoveanu produce mult bine prin prospețimea și savoarea ei clasică.

Capitolul cel mai interesant și care trebue să producă asupra șahiștilor o impresie fulgerătoare este acela care descrie partida dintre Cantaraga și Colț. Originală mai cu seamă e aci metoda povestirii, întrebuințându-se notația de specialitate.

„Amicul meu Cantaraga, jucând cu o siguranță impresionantă, pionul Regelui său doi pași, Colț nu găsi alt răspuns mai potrivit decât o mișcare identică.

1. P. 4R. — P. 4R.

— Dar la asta ce-ai să răspunzi? întrebă Orheianul.

2. C. 3F. R.

— Dacă dumneata joci calul Regelui, eu am să joc, cum am învățat dela poetul Codreanu, calul Damei, răspunse căpitanul de ață.

2. C. 3F. D.

— Până acum văd că te ții bine, zâmbi Cantaraga. Să vedem ce-ai să-mi răspunzi la a treia lovitură.

3. F. 5C. D.

— La așa ceva e mai dificil de răspuns, zise cu modestie Colț. Dacă domnia-ta îmi ataci cu nebunul Regelui dumitate Calul Damei, eu am să poruncesc calului Regelui meu să iasă afară.

3. C. 3N. R.

— Bun, strigă Cantaraga. Eu am să-mi urmez atacul.

4. P. 3. D.

— Și eu am să atac nebunul Damei.

— N. 4. N. D.

— Foarte frumos, căpitane. Imi dezvolt și eu nebunul Damei.

5. N. 2. D.

— Ai pus nebunul în fața Damei? se miră Colț. Asta are să-mi dea puțintel de gândit.

— Cred și eu! se veseli Cantaraga.

. . . .

— Bine! Am să dau șah cu nebunul meu, luând un pion din coasta Regelui dumitale.

5. N. xP. +

— Da? Nebunul ia un pion și dă șah? Așa ți-i vorba, stimate Liviu Mihailovici? Dai un nebun? Te simți în stare să faci asemenea jertfă? Probabil că vrai să isprăvesc mai curând cu dumneata. Atacul care urmează din partea dumitale e o iluzie. Eu am să iau pur și simplu Nebunul.

6. R. xN.

— Am să dau șahul pe care l-ai prevăzut, stimate amice, răspunse Colț.

— Dă-l.

— Am să-l dau. Nimic nu mă poate împiedica.

6. C5. C. R. +

— Dă-l; te previn că e zadarnic. Mut Regele.

7. R. 1. C.

— Foarte bine. Iar eu am să mișc doi pași pionul Damei.

4. P. D.

— Treaba dumitale. Eu îți iau, cu nebunul Calul Damei. Având o piesă câștig, îmi convine să schimb.

8. N. xC.

— Schimbă, cucoane.

— P. xN.

— După ce-ai schimbat, fac și eu o săritură cu calul în lagărul dumitale.

9. C. 5C. R.

— Fă, cucoane. Eu am să mănânc pionul. Așa se zice în jargonul dela cafeneaua Traian. Iți mănânc pionul Regelui.

9. P. xP.

— Să nu ai, Liviu Mihailovici, o indigestie. Eu îmi dezvolt Calul Damei.

10. C. 3N. D.

Colț clătină capul cu uimire.

— Asta-i lovitura dumitale?

— Asta-i; dacă-ți place.

— Imi place. In numele profesorului meu, îți dau un mic șah cu Dama.

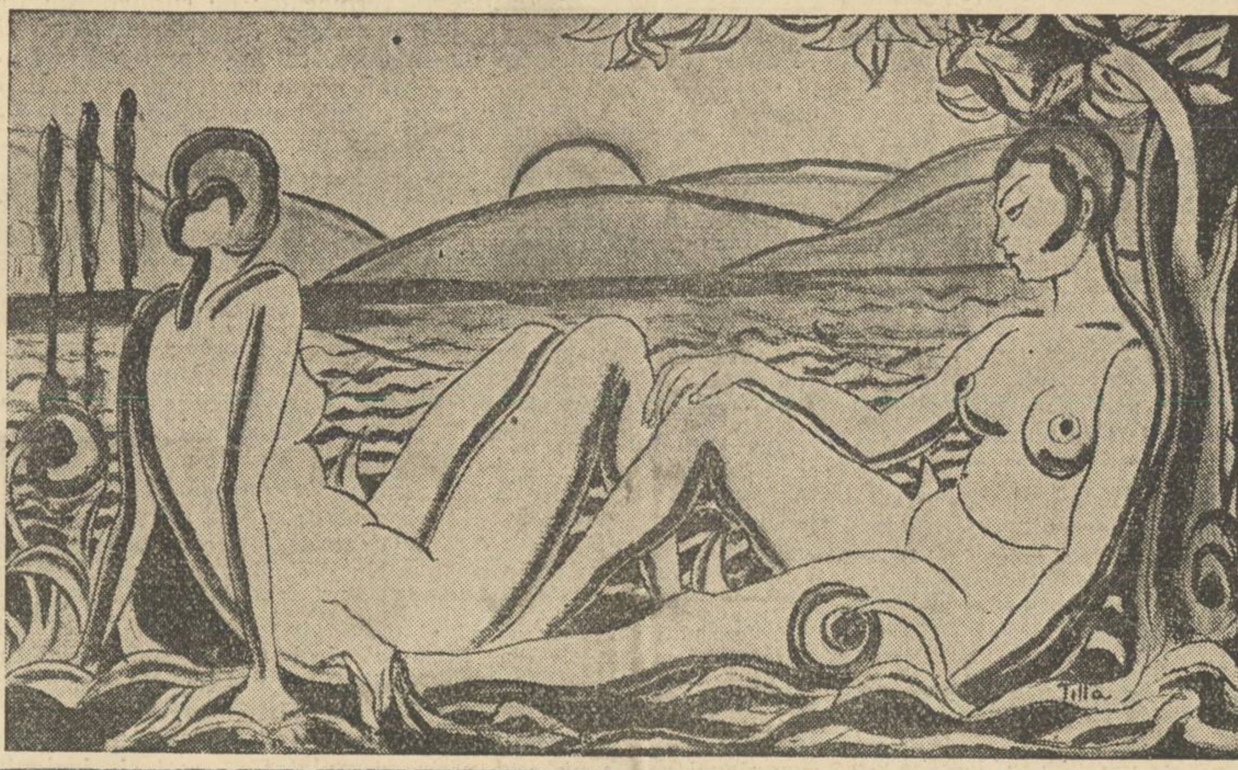
10. D5D. +

Domnul Cantaraga căzu deodată într'un fel de semn de întrebare, cu amândouă mânile. Apoi aceste mâni și le duse la tâmple. Obrazul lui Anatol se întunecă, întocmai cași al stăpânului său. Doamna Cantaraga căscă a doua oară.

— Mă înșel eu, stimate amice, ori ești mat în două lovituri?

In afară de interesul științific al partidei, oricine va observa finețea psihologică și magistralul dramatism al acestei lupte, care pentru a fi mai pașnice nu e mai puțin încordată și homerică. Amenințările, bravadele, falsele compătimiri, sarcasmele, disimularea bucuriei interioare, toate aceste nuanțe sufletești sunt admirabil trase împreună cu acea atmosferă de încordare și de liniște care ține respirațiile întrerupte. Acest fragment este indiscutabil o mică, în genul ei, capod'operă.

G. CALINESCU

Tabletă*

Cu avionul

Mulțumită avionului, explorările au ajuns lesnicioase și dacă aerul sau motorul nu ne trădează, carbonizați într'o pustietate sau pierduți într'o mare, suntem siguri de o călătorie plăcută. Inainte ca să-și facă trupul ușor, aviatorul trebue să-și ușureze sufletul, obicinuindu-l cu viața de fluture și cu pieirea instantanee.

Echipați cu tot ce trebuiește, ne-am construit costume de piele cu blana pe dos, ne-am strâns capul bine în câte o căiță din acelaș material, am pus în cojoace potrivit croite toate labele noastre patru.

Plecarea mea s'a petrecut fără voie, într'o absență totală a personalității. Cei doi prieteni ai mei aviatori, Mnir și Kuic, m'au scos dintr'un local către ziuă, mai mult absent, cum zisei, decât de față, și m'au dus acasă la ei, în camerile dela periferie, ale unui aerodrom. Hangarele, puse la rând mi-au lăsat o impresie stranie, de broaște țestoase uriașe, ieșite din mlaștinile unei țări de început de lume ca să miroasă orizontul. Un ochi electric li se dilata pe nas. Am dormit ca o brută, aruncat pe mușamale, până la 4 după amiază, când mi-se întoarse memoria dispărută. Vrui să fug pe fereastră și să mă duc să-mi sărut familia, pe care nu o mai văzusem de patru zile, de când dura ceeace fusese o masă colegială. Kuic mă prinse de picior:

— Stai, lașule! zise. Peste șapte minute decolăm. Imbrăcați-l! porunci Kuic ajutoarelor.

— De ce „lașule"? am întrebat jignit. Pot să-ți afirm că nu mi-e frică de nimic!, adăogai cu o bărbăție orgolioasă. Dar, mărturisesc, și cu un sentiment, care aș fi preferat să fie numit sfială și blândețe, dacă nu-mi era într'adevăr, nu frică ci groază, și dacă n'aș fi tremurat ca varga.

— Nu vezi cum dârdâi, imbecilule! zise Kuic.

— Eu? întrebai, desarticulat, în plină lună de vară, de o rapiditate de mișcări și de o precipitare a maxilarului, pe care nu le puteam stăpâni.

— Nu-l mai luăm cu noi, hotărî Mnir. Te pomenești că ne face o boroboață pe sus și ne cere să-l azvârlim din avion.

— Nu pe-per-mit! protestai clănțănind. Me-me-merg cu-cu voi. Sssunt ho-tărît!

De fapt, soluția lui Mnir mă interesa; îmi venea să plâng și mi-era rușine. Imi aduceam aminte zâmbetul fetiței mele, figura ei puțintel cârnă și cărămizie, cu mărgica ochilor neagră și voiam să o iau în brațe încăodată, înainte de a muri în talazele oceanului, otrăvit cu azur și apă amară și devorat de rechini. Dar Demonul trufiei, care a caracterizat întotdeauna pe fricoși, se instalase în paiele sufletului meu și, viteaz prin imitație, devenii în tărbaca evenimentelor un erou. Cât era de lamentabil eroismul meu știa numai conștiința.

— Gata?

— Gata!

Nici nu mă spălasem pe ochi și zburam la 300 metri înălțime.

T. Arghezi

Ca să fie mai mari, metrii mi se păreau pătrați și cubi.

Deocamdată, simții nevoia să mă uit la ceas.

— Nu știu unde mi-e ceasornicul, zisei către Mnir și Kuic. Primul se uita în hartă și cel de-al doilea era la volan.

— Ai uitat că l-ai dat chelnerului cadou?

— Ar fi trebuit să fiu beat, zisei cu accent; n'am această slăbiciune.

— Turtă! zise Mnir, apucat de un hohot de râs. Il țineai pe chelner de gât și-l pupai în urechi. Mnir se aplecă să scuipe de scârbă, deasupra planetei, care se mișca subt noi ca niște cărți de joc. Aparatul se lăsă ca o luntre pe stânga.

— Ai sictir! zise Kuic. Puteai să-ți înghiți scuipatul, gândindu-te la gălbenușul din urechea chelnerului, și să nu ne dai peste cap. Nu mă face! că mă pui pe acrobație și vărsați mațele din voi.

— Lasă-l, mă, în pace, zise Mnir. Nu știi că e nebun? Din trei spirale e 'n stare să ne dea gata pe amândoi și pe el.

Tocmai trecea o biserică pe dedesubtul nostru, ca o capră. Un popă ne făcea bezele voluminoase.

— Dar am scăzut la 120 de metri! strigai. A crescut popa.

— Ține-ți fleoanca! zise Kuic, că te las pe clopotniță. Și deodată ne ridicarăm vertical, ca o săgeată, până 'ntr'un nor.

— Nici așa! zisei. Ia-o mai domol.

— Ca să te învăț minte! zise Kuic.

Kuic sâsâia o melodie de jazz, rămasă dela banchet.

— Știi la ce mă gândesc? zise Kuic. La putoarea aia de cioară înaltă cu ochii verzi. Mă ruga s'o luăm cu noi, s'o facem vulturoaică.

— Mai era un loc lângă mine, zise Mnir... Mă, un lucru aș vrea să mai încerc în avion...

— E porc! zisei.

— De, știu eu? răspunse Kuic pilot profesional.

Cred că devenisem foarte palid. Pierdusem echilibrul interior dintr'odată, la o nouă clătinare mai bruscă și mi se umplu gura de-o amăreală acră.

— Dă-i drumul jos, n'o mai economisi, îmi comandă Kuic.

Și dădui drumul ca unui conținut de ceașcă de ceai.

— Aerul spală, zise Kuic. Până jos nu mai rămâne nimic. Ca și din pasageri...

T. ARGHEZI

* Din volumul „Tablete din Țara lui Kuty" aflat la tipar.

Amurg de zeu

Frânt ca o harfă spartă, rănit ca un mistreț,
bolește, prin safire și scoici, pe-un țărm de spuză,
zeu săgetat în umeri, cu șoldul pădureț,
cu carne instelată de meduză...

In golful lui de aur s'a înălțat catart,
a fost văpae verde și iederă de soare
și-a fulgerat vulcan care s'a spart
în țăndări de viori și chilimbare.

Cu coapsele încinse în lintiță și alge,
fosforescent de vise, aprins de dimineți,
mediteran și tânăr s'a cufundat prin alge,
cum sepia de aur a lunii prin bureți.

Unde-i havuzul chiotului drept,
prisaca zumzăindă a trupului de miere?
Când i-au murit toți gușterii din piept,
și viezurii din gleznă și șoldul cu pantere?

Au împietrit în sânge și grauri și țipari,
se 'nchide: baltă seacă pe care crește stuhul,
cu fruntea luminând de nenufari,
sub cel mai trist luceafăr care-a tăiat văzduhul.

RADU GYR

Soarele în baltă

sau Aventurile șahului*

de MIHAIL SADOVEANU

— Bine. Acuma are să se audă formula și în limba moldovenească.

— Com? Pretinzi poate c'ai s'o rostești dumneata? Iți spun drept, mare îndrăzneală!

— Nu pretind nimic; nici nu îndrăznesc. Dar în jucăria asta totul e cu putință.

— Hm! dacă ași purta bumbac în urechi, m'ași sili să mi-l scot; ași aștepta însă până la judecata din urmă.

— Domnilor, am îndrăznit eu cu blândeță, suspendați, vă rog, ostilitățile verbale, până ce vi se vor desfășura pe tablă oștile. Până atunci, aveți bunătatea să mă inițiați în elementele prime ale acestui joc al regilor și rege al jocurilor. Vă mărturisesc că sunt un ucenic care știu așa de puțin, încât bucuros ași fi să câștig dela domniile voastre cele dintăi secrete.

— Nu este nici un secret, mormăi Colț. Dela mine n'ai ce învăța.

— Ba sunt secrete pe care nu le cunoaște oricine, mă încredință cu deosebită satisfacție boierul.

— Mă aflu și eu printre cei ce nu le cunosc, se supuse căpitanul, și nici nu țin să le cunosc. Nu-mi plac nici definițiile poetice. Mă declar de mai înainte învins.

— Nu așa, nu așa.

— Mă declar de mai înainte învins și prefer un cerdac răcoros și o masă bună.

Ridicând obrazul lui plictisit, căpitanul aștepta să vadă ceiace dorea. Trăsura ne ducea cu grăbire printre lanuri de grâu, în zăpușeala forfotitoare a amiezii. Holdele susurau din milioanele de gâze adunând în spice puterea soarelui. Deodată, dintr'o cotitură, pajura trăsurii dădu năvală asupra curții boierești. Din goană, vizitiul opri brusc caii, c'un meșteșug vrednic de mirare, care ne prăvăli pe unii asupra altora, ciocnindu-ne de căpățina napoleoniană a lui Colț. Subt tei, era răcoare. Cerdacul își avea pregătite jilțurile.

— Asta-i casa bătrânilor mei! cântă domnul Cantaraga. Binevoiți, prietinilor, a intra cu inimă bună, lepădând grijile și uitând năcazurile.

Feciorul, bătrânel alb și cuviincios, se ploconi în fața noastră, ne luă buclucurile și ne călăuzi în odaia de baie. După ce ne aduse înapoi și ne așeză în jilțuri, întrebă cu smerenie pe stăpânul său:

— Temistocle Arcadievici, binevoiește a-mi porunci dacă trebuie să aduc numaidecât căișorii.

— Nu se poate, Anatol, strigă boierul; întâiu zacusca, pe urmă vine și vremea să învățăm pe domnul căpitan șahul.

Bătrânelul privi vesel și ager spre noi, recunoscând după uniformă pe victima stăpânului său. De data aceasta nu înțelegeam cum putusem atribui lui Colț înfățișarea napoleoniană. Partea de din față a centurii îi era ridicată prea sus, deasupra pântecului precoce. N'aveam de afacе nici c'un călăreț nici c'un viteaz. Unele amănunte ale uniformei dovedeau că n'aveam în față decât un ofițer de administrație, dintre acei pentru care s'a admis titulatura curentă de „ofițer de ață". Iși lăsă chipiul să-i cadă jos, fără să-l mai ridice. Iși zbârli părul cu degetele mânii drepte. Ii era sete; îi era foame. Abia catadixi să-și arunce ochii asupra etajerei de abanos pe care stăpânul locului ne-o înfățișa c'un gest larg.

— Aici, în această sută de tomuri, sunt secretele pe care dorești a le cunoaște, cucoane Grigoriță, îmi zise el cu bunăvoință.

Ofițerul de ață păru a face o socoteală, în gând:

— Nu sunt o sută, rectifică el placid; sunt șaizeci și opt.

Zacusca ne fu prezintată de bătrânel pe o tabla enormă. Căpitanul întinse numaidecât mâna, alegând la întâmplare ceva și cercetând cu ochii ce bunătăți și-ar mai putea însuși îndată după aceia. Dela brânzeturi de paisprezece feluri până la icre negre și sardele, dela ficat de gâscă și mușchișor de porc până la nisetru marinat, ținând socoteală și de ridichile de lună și tomatele trufanda, precum și de foamea noastră, toate bunătățile lumii erau de față. Vinul avea lucire de chilimbar. După chipul cum îl turnă domnul Cantaraga în păhărușele de cristal cu picioruș fin și după felul religios cum îi luă credința, am înțeles că numaidecât trebuia s'aduc laudă și să cer informații. Căpitanul dădu păhărelul de dușcă, fără să se sinchisească și întinse gâtu-i scurt după altă gustare.

— Minunat vin! am declarat eu, făcând cu mâna gestul ritualic. Spune-mi, te rog, Temistocle Arcadievici, dacă e un produs al viilor dumnitale.

— Nu cred, mormăi căpitanul, țipând pe gât al doilea păhărel.

— Ba să mă ierți, prietine, e un vin din via care se vede. N'are vârstă decât patru ani. A fost supraveghiat și îngrijit de mine personal; e o combinație de struguri pe care n'am intenția s'o comunic nimănui.

— Multe secrete și minuni sunt pe lumea asta, suspină Colț; n'am s'ajung să le pătrund niciodată.

— Cu toate acestea, ele alcătuiesc frumusețea vieții, stimate Liviu Mihailovici.

Căpitanul n'avea când răspunde. Eu am tras spre mine câteva din cele aproximativ o sută de tomuri, examinându-le de aproape. Erau tratate de șah și colecții de reviste în felurite limbi europene. Legătura lor, în marochin castaniu, cu cifrele și armele domnului Cantaraga, era o frumusețã.

— Asta-i doctoria plictisului și a zilelor rele la țară, ne lămuri cu patos amfitrionul nostru. Intind tabla de șah, deschid un volum: desființez timpul.

In tihna cerdacului se produse puțin tumult. Intr'un paneraș ușor, purtat în trap iute de un cal alb, sosi o femeie voinică, cu înfățișarea energică. Argatul dela grajd veni în goană să apuce frâul calului; Cantaraga se grăbi să-i iasă întru întâmpinare c'o exclamație franțuzească. După intonația delicată și respectoasă cu care rosti el vorbele: „ma chère amie", sărutându-i mâna, înțelesei că mă aflu în fața stăpânei locului. Deși, probabil trecută de mult în al patrulea deceniu, doamna Cantaraga era încă o frumusețe brună, cu ochi mari și bogat sprâncenați. Proporțiile ei întrucâtva prea impunătoare n'o împiedecau să fie de o deosebită sprinteneală și vioiciune în mișcări. Ne întinse numaidecât mâna să i-o sărutăm, ascultă cu luare-aminte numele noastre arătându-și dinții fără cusur și observă că tablaua avea nevoie de reaprovizionări.

— Anatol, strigă ea c'o voce agreabilă de contraltă; te rog s'aduci și pateurile. Fii atent la ce se petrece aici.

Bătrânelul fu între noi într'o clipă.

Astfel am cunoscut pe Elisabeta Gavrilovna, doamna prietinului nostru Cantaraga. Intr'o clipă am respectat-o și am iubit-o și nu mi-a trebuit multă vreme să aflu că această stăpână a Mărunțenilor știe să vadă, să privegheze și să porun-

* Vezi No. 670.

(Continuare în pag. II-a)

cească. Puțina moșie câtă le mai rămăsese după expropriere devenise, subt mâna ei energică, o grădină irigată. Iazul avea pește. Moara măcina ziua și noaptea. Era, cum spunea Cantaraga, o adevărată strănepoată de răzeși, fata lui Gavril Mânzu, și strănepoata lui Amfilohie Mânzu cel care suduise în gura mare, la curtea domnească în Iași, pe Vodă-Moruzi. Sărutându-i a doua oară mâna, i-am cerut voie să-i spun: cucoană Lisavetă, și ea, râzând plăcut, nu s'a împotrivit. Ca dovadă că-i făcea chiar plăcere, mi-a comunicat în taină că avea la masă sărmăluțe cu smântână. M'a întrebat dacă-mi plac.

— Imi plac, i-am răspuns eu. cu respect.

Auzind despre acest ultim mister, căpitanul Colț se înviora dintr'odată și veni să sărute mâna stângă a cucoanei Lisaveta.

Cantaraga se simți mândru de supunerea pe care o arătam cu toții soției sale.

— Elisabeta Gavrilovna, zise el aprinzându-și țigara; îți fac cunoscut că voi avea onoarea și plăcerea să bat la șah pe Liviu Mihailovici Colț, căpitanul de față.

— Foarte bine, răspunse cucoana Lisaveta; însă mai întâiu trebue să luați zacusca, iar după aceia ne așăzăm la masă.

MIHAIL SADOVEANU

A. L. A. C. I. (1933, Nr. 8)

Sub aceste misterioare inițiale se ascunde o revistă de cercetări economice și sociale, anume un buletin al asociației licențiaților Academiilor Comerciale și Industriale, scris în întregime de pene tinere.

Ultima generație de posesori de doctorate economice în țară și străinătate s'au strâns, ca puișorii bătuți de grindina șomajului și a crizei, sub aripa ocrotitoare de cloșcă a revistei.

„Asociația" e un soiu de *Selbsthilfe,* adică s'a așezat pe temeiul: *ajută-te, și Dumnezeu te va ajuta!* Ajutorul pornește din măruntaiele profesiei și se resfrânge, ploaie binefăcătoare în arșița vremurilor grele, asupra membrilor branșei.

A. L. A. C. I. — scoate și această revistă lunară de cercetări.

Ea oferă ocazia tinerilor savanți din rândurile meseriei să se manifesteze cu esseuri de gândire, de onestă informație sau de bravadă pe linia savantlâcului.

Un doctor dela Berlin (Ion Ivănescu) scrie despre „Problema venitului și a avuției naționale", altul dela Göttingen (I. Th. Nicolau) despre „Individualism sau universalism, un al treilea rezumă; după Cristian Eckert, suggestiv și conștiincios ideologia lui Walther Rathenau și nu știu ce realizări fasciste, și mai mult grandilocvent-teatrale ale d-lui Benito Mussolini.

Un referat despre *„Clasele sociale"* nu conține bibliografia esențială de ultima oră și se încurcă nițeluș printre curpenii ideilor...

Dar cu timpul, tinerii se vor descurca și vor descoperi drumul larg al creației științifice, cu singurul far posibil, într'o beznă neomedievală: farul metodei materialismului istoric și al dialecticei.

Actualități științifice

Pești care impușcă

Un naturalist englez, Hugh Smith, a descoperit în râurile din Siam o specie de pești, care își vânează hrana — micile insecte trăind în plantele de pe țărm — impușcând aceste vietăți și făcându-le astfel să cadă în apă, pentru a le putea înghiți apoi în tihnă.

Ca proectile acești pești folosesc „ghiulele de apă", care sunt proectate în afară printr'o comprimare bruscă și puternică a branchiilor inferioare în formă tubulară.

Mici șopârle sunt deasemenea „împușcate" pe această cale.

O statistică a invențiunilor

Germania numără vreo 6 milioane de inventatori, adică aproape o zecime din totalul populației. Criza n'a micșorat numărul invențiunilor, ci dimpotrivă, a stimulat pe cercetători.

Ultimele statistici publicate de biroul de brevete al Reichului par a indica totuși un oarecare regres în numărul cererilor de brevete pentru invențiuni. Acest număr, care era de 78.400 în 1930, s'a coborât la 72.686 în 1931 și la 63.414 în 1932.

Din aceste 63.414 cereri, au fost primite numai 26.201, adică aproximativ o treime.

In fruntea țărilor străine, care au înregistrat cereri de brevete în Germania, se găsește Franța cu 2051 cereri. Urmează apoi, în ordine descrescătoare Elveția, Anglia, Statele Unite și mult mai departe, Austria, Olanda, Italia. In sfârșit, Rusia nu a prezentat decât 44 de cereri.

Cel mai mare număr de brevete se referă la ramura electrotechnicei.

Meteorologia clinică

Meteorologia clinică este o nouă ramură a medicinei, care studiază influențele fizice ale mediului ambiant asupra organismului omenesc.

După constatările fizicei și chimiei acest organism trebue considerat ca o soluție electrică, constituită în mare parte de apă, cuprinzând săruri dizolvate.

Cu alte cuvinte, corpul nostru este un foarte bun conducător de electricitate.

Deasemenea organismul posedă funcțiuni de natură electrică, cum ar fi d. ex. mecanismul inimii.

Pe de altă parte, atmosfera în care trăim este de fapt un câmp electric, cu diferențe de potențial, care ating aproape 400 volți, ori de câte ori ne ridicăm cu 1 metru. Acest câmp e supus în fiecare moment la variațiuni considerabile, sub influența reacțiunilor mutuale între pământ și nouri.

Organismul sănătos se adaptează repede la perturbările mediului ambiant. Lucrurile se petrec însă altfel în cazul persoanelor, al căror sistem nervos vegetativ nu este normal, cum ar fi de ex. tuberculoșii, astmaticii, reumaticii, cardiacii, etc.

La acești bolnavi, depresiunile bruște în condițiile atmosferice, provoacă accidente violente de ordin reflex.

Pentru a evita aceste accidente, putem acționa asupra sistemului nervos, prin folosirea unei substanțe adecvate (morfină, atropină, beladona etc.), care permite — ca să zicem așa—să izolăm pacientul de mediul ambiant.

Observația amănunțită a faptelor ne face să întrevedem posibilitatea aplicațiunii „meteorologiei clinice" în domeniile cele mai diferite.

A treia ascensiune în stratosferă

După cele două ascensiuni în stratosferă, executate de profesorul Piccard în anii 1931 și 1932, putem înregistra acum un al treilea sbor în aceste înălțimi considerabile ale văzduhului.

In ziua de 30 Septembrie cor. trei cercetători ruși Prokopiev, Birnbaum, și Gudunov — s'au ridicat cu aeronava „U. S. S. R." până la o înălțime de 19.000 metri deasupra nivelului mării, depășind prin aceasta cu 2.200 metri recordul de altitudine realizat de Piccard în anul trecut.

Ascensiunea exploratorilor ruși — pregătită în secret — a reușit pe deplin. Aeronauții s'au menținut timp de aproape 8 ore la această înălțime considerabilă și au executat toate măsurătorile și înregistrările necesare. Balonul „U. S. S. R.", cu o capacitate de 8000 metri cubi, umplut cu hidrogen, a fost condus cu o absolută siguranță, aterisarea lui făcându-se la 115 km. de Moscova.

Obiectul acestei ascensiuni, ca și acel al precedentelor sboruri în stratosferă, era măsurarea intensității radiațiilor cosmice la diferitele înălțimi din văzduh, pentru a se putea stabili astfel cu preciziune sediul și sursa lor. Se știe că origina acestor misterioase raze — cele mai penetrante din gama radiațiilor cunoscute — alcătuește încă obiectul unei controverse pasionate în lumea științifică.

Materialul științific cules de cercetătorii ruși, necesitând câtva timp pentru a fi coordonat ne lipsesc pentru moment rezultatele.

Exploratorii au constatat că la o înălțime de 19 km., atmosfera are o temperatură de 67 grade sub zero și o presiune numai de 50 milimetri. Pământul apare perfect vizibil de la această înălțime. Demn de semnalat este deasemenea faptul că în tot timpul sborului, piloții au menținut comunicația cu cei de pe pământ, grație unui emițător pe unde scurte, care a funcționat în cele mai bune condițiuni.

Misterul electrocutării

„Electrocutarea" sau trecerea unui curent electric prin organism produce efecte fiziologice, a căror natură nu este încă bine lămurită.

Multă vreme se credea că trăznetul și tensiunile electrice în general, produc numai o ardere a țesuturilor organice.

Profesorul dr. Jellinek a făcut însă de curând o comunicare unei societăți medicale din Viena, prin care arată că un curent electric poate provoca cele mai variate manifestări în corpul omenesc.

In unele cazuri electrocutarea dă loc la tăieturi simple cum ar fi cele practicate de cuțitul chirurgului, alteori zigzaguri ramificate, ca un fulger, alteori la disocieri imperceptibile de oase sau leziuni ale pielei, vizibile numai la microscop.

O particularitate curioasă a rănilor pricinuite de electrocutare este faptul că ele se vindecă deadreptul — fără febră și infecțiune a sângelui — oricât de malină ar fi înfățișarea lor.

Altă dată, de teama unei cangrene, se tăiau părți întregi din membrele corpului. Astăzi, vindecarea leziunilor e lăsată pe seama naturei și se obțin cele mai bune efecte.

Cel mai important rezultat al electropatologiei moderne este descoperirea că o persoană atinsă de curentul electric, cade de cele mai multe ori numai într'o moarte aparentă, din care poate fi readusă la conștiință prin mijloace adecvate.

Electricitatea corpului

Doi savanți fiziologi americani E. G. Wever și Ch. W. Brey au stabilit că excitațiunile nervoase sunt însoțite de curenți slabi electrici.

Faptul a putut fi controlat în special, în cazul fenomenelor auditive.

Experiențele s'au făcut la animale, cărora li s'au aplicat electrozi la nervii auzului și în alte părți ale corpului. Circuitul electric, astfel format, era adus la un haut-parleur, într'o cameră izolată împotriva sunetelor.

S'a constatat că oridecâteori se vorbea ceva la urechea animalului, toate vorbele se puteau auzi în haut-parleur.

„Curenții nervoși" erau aduși la acest haut-parleur după ce în prealabil fuseseră amplificați de 100 de mii de ori.

Pământul, o planetă albastră

Profesorul Slipher, directorul observatorului astronomic din Arizona (Statele Unite) susține, pe baza observațiilor sale, că pământul, privit dintr'un punct al spațiului cosmic, trebue să apară albastru, după cum și noi vedem un corp ceresc oarecare, în „culoarea" lui proprie.

In general, planetele d. ex. luna nu au strălucirea luminii lor proprii ci pe aceea a luminii solare, reflectată la suprafața lor.

Cu ajutorul analizei spectrospice, se poate deduce, din culoarea luminii, compoziția suprafeței și a învelișului gazos al planetei respective.

Natura ne ajută să recunoaștem culoarea luminii reflectate de pământ în spațiul cosmic, luna servind în acest caz ca oglindă.

Când luna se găsește în primul sau ultimul pătrar, într'o noapte senină putem desluși într'o lumină slabă, chiar și partea din discul lunar neluminată de soare.

Această lumină a fost cercetată în colorația ei albastră și s'a stabilit că nu este în realitate decât însăși lumina pământului, reflectată de suprafața lunei.

Animalele și undele foarte scurte

Felul de a se comporta al animalelor, introduse într'un câmp electric, dă loc la observațiuni deosebit de interesante pentru cei care studiază efectele fiziologice ale undelor electrice foarte scurte.

Astfel, s'a constatat că imediat ce declanșăm curentul electric, animalul execută o serie de contracțiuni convulsive.

Șoarecii și guzganii, supuși acestui tratament, manifestă la început o vitalitate mai intensă, respirația și bătăile inimii se accelerează.

Dacă menținem curentul, animalele amorțesc și se imobilizează. In urmă, ele se arată extraordinar de iritabile și nervoase și după câtva timp încetează din viață.

E deajuns însă să întrerupem curentul în momentul critic, pentru ca animalul să se restabilească pe deplin, chiar după ce a prezentat simptomele agoniei.

Aceste experiențe ne arată rolul important al undelor ultrascurte în terapeutica de mâne, în special în tratamentul boalelor nervoase, unde au fost obținute până acum rezultate excelente.

Natura exactă a reacțiunilor biologice produse într'un organism viu străbătut de unde ultra-scurte, n'a fost încă îndeajuns de studiată.

Totuș, viitoarele cercetări în acest domeniu ne vor aduce probabil descoperiri senzaționale asupra raporturilor misterioase ce există între electricitate și viață.

I. S.

PAUL LEPPIN

Modele de scrisori

Frumoasă și stimată doamnă!

Fac parte din acea categorie de oameni, care se hotărăsc foarte greu să scrie o scrisoare. Dar te-am zărit azi dimineață pe când te suiai într'un vagon de tramvai. Ai niște picioare fermecător de subțiri. Am fost un nătâng, pur și simplu un nătâng, că mi-a putut scăpa până acum acest amănunt. Ii îngădui bunei mele inimi să-ți dea un sfat?

Mă gândesc anume că ar fi supremul timp să-ți iei un prieten. Nu te speria și totodată nu te supăra pe mine. Eu văd viața mult mai clar decât d-ta; și dacă ești poate mai inteligentă decât mine, acela cu mai mult raționament dintre noi doi sunt eu. După părerea mea, trebue să ai treizeci și opt de ani și până acum n'ai avut încă un prieten. Desigur că ai cetit multe romane. Fii sinceră, stimată doamnă, pune mâna pe inimă! Nu ți s'a întâmplat niciodată să invidiezi eroina, care a fost iubită cu patimă sălbatică? Și când ai pus viața d-tale alături de frământarea din carte, nu ți s'a părut prea singuratică existența d-tale? nu ți s'a părut complet fără rost și insignifiantă? Pentru ce crezi oare că poeții scriu cărți? Numai ca să înveți ceva dintr'însele. Și d-ta care ai atâtea daruri! Ești frumoasă și cochetă, ai ochi negri și așa de minunați, veritabili ochi de roman. Te îmbraci fără cusur. Ai picioare subțiri și elastice, și porți jartiere de mătase — da, da, am văzut totul azi dimineață pe când te urcai în tramvaiul electric!

Să nu-mi vii cu vorbele că există lucruri mai nobile, care ne umplu viața. Știu: arta. Dar în numele lui Dumnezeu, nu-ți dai seama că arta nu e decât un surogat al adevăratei vieți? Arta e un surogat cu aparență de viață pentru cei desmoșteniți, pentru cei fricoși și lași. Ce contează un Goethe sau un Wagner față de o după-amiază de iarnă, când urci treptele întunecoase ale unui mic apartament, unde ești sărutat și săruți de atâtea ori, încât nici nu observi că între timp s'a înoptat. Ce contează un Beethoven față de o adevărată legătură de dragoste? Și d-ta care nu știi nimic despre toate astea, deși ai treizeci și opt de ani! Nu vreau să fiu lipsit de galanterie, dar îți voiu expedia această scrisoare de urgență, căci e supremul timp.

Da, la bătrânețe! Atunci va sosi momentul să te dedici artei. Atunci o vei gusta și d-ta cu mai multă plăcere, o vei găsi mult mai frumoasă. Atunci nu vei mai plânge ascultând melodiile din Tristan și Isolda, ci vei recunoaște lămurit și clar propria d-tale viață și vei binecuvânta anii tinereții d-tale. Tot atunci vei avea voie să scrii chiar poezii; iar mai târziu, când vei îmbătrâni de-abinelea, vei putea înființa și un cerc literar. Toate astea vor fi bune și la locul lor — atunci. Tot atunci, din sunetele vioarei unui Wagner, din versurile lui Goethe îți vor reveni poate în amintire scrisorile de pe vremea când aveai un prieten.

Imi vei răspunde că nu există bărbați din aceia cum sunt descriși în cărți. Nici nu e nevoie, stimată doamnă! Am cunoscut o femeie care cetise și ea foarte multe romane franțuzești. Ani în șir a stat înaintea pianului, și a așteptat să-i intre pe ușă Făt-Frumos, cu surâsul lui melancolic. In cele din urmă însă, tot a intrat în legături de dragoste cu un profesoraș. Dece nu vrei să faci și d-ta odată încercarea cu mine? Ași fi atât de fericit dacă ai consimți la o întâlnire. Căci, în primul rând, sunt grozav de amorezat de d-ta; și, al doilea, te potrivești de minune cu mine. Ești inteligentă, puțin extravagantă și apoi soțul d-tale e toată ziua după treburi. Iar în al treilea rând — te rog să nu fii supărată că repet acest lucru pentru a treia oară — ai tocmai vârsta potrivită pentru mine.

Poate nu ți-aș fi scris, dacă nu te-aș fi zărit azi dimineață. Dar ce-s eu de vină că ești atât de frumoasă?

Te rog să-mi răspunzi imediat! Scrie-mi deschis, fără înconjur, așa cum am făcut și eu. Scrie-mi fără să mai stai mult pe gânduri, căci mi-e degrabă!

*

Domnule!

Am cetit scrisoarea d-tale cu nespusă uimire și indignare. Ești un nerușinat, auzi, un nerușinat! Nu zău, ar fi curată nebunie să mă mai irit pe o chestiune care ar fi trebuit să mă facă să bufnesc pur și simplu în râs!

Regret acum că te-am mai poftit în casa mea. Am impresia că n'ai mai venit până acum în contact decât cu servitoare și cu vânzătoare; da, da, cu vânzătoare! Incă nu mă dumiresc cum de ți-ai putut permite să mă ofensezi în așa hal. Am plâns toată ziua. Nici nu merită atâta sacrificiu un om fără inimă ca d-ta! Cum de ai cutezat să scrii o astfel de scrisoare unei femei lipsite de apărare?

Dar pesemne că d-ta nu ești în toată firea. Cum, n'ai auzit niciodată că există și o virtute, o demnitate feminină?

A, da, ai uitat, ți-a scăpat cu totul din memorie, deși cred că e chestiunea cea mai importantă când îți pui în gând să intri în relațiuni cu o femeie.

Da. Am cetit romane de care pomenești. Am citit și romane în care femeile sunt rele și infidele. Dar n'am invidiat pe nimeni: am fost doar revoltată, Dumnezeu mi-e martor, revoltată până în adâncul sufletului. In poezia amorului d-tale nu mă pricep. Iar în privința artei consider detestabil și vulgar tot ce-ai scris. D-ta ești probabil un om complet lipsit de idealuri. Aventurile d-tale cu chelnerițele și vânzătoarele, da, vânzătoarele, ți-au pervertit și vulgarizat inima.

De fapt, e păcat că nu se poate veni în contact cu d-ta. Mi-ar fi plăcut să stau puțin de vorbă asupra unor anumite chestiuni. Mă interesau pentrucă scriu chiar eu o carte, în care fata, adică eroina, e cu desăvârșire stricată. Dar în cele din urmă ea se convertește și, bine înțeles, se mărită cu un contopist dela Percepție.

Ceiace îți permiți să îndrugi despre vârsta mea, constitue deasemenea o neobrăzare. Cum, arăt eu ca o femeie de treizeci și opt de ani? Nu zău, asta le întrece pe toate; aci, drumurile noastre chiar că s'au despărțit. Și încă ceva, te rog să ai bunătatea și să-mi înapoiezi fotografia pe care ți-am dat-o într'un moment de nechibzuire. Să faci bine și să mi-o aduci chiar zilele astea. Adică nu! Casa mea ți-e de aci înainte închisă, și piciorul d-tale nu mai are dreptul să-i calce pragul. Voiu veni s'o iau eu personal. Locuiești în strada Impăcării No. 14, mi-am notat bine adresa. Voiu veni chiar mâne după-amiază ca să reintru cât mai degrabă în posesia fotografiei. Nu vreau să mai stea în mânile d-tale nici măcar o zi. Desigur că locuința d-tale are intrare separată. Tot atunci îți voiu înapoia și scrisoarea d-tale frivolă, care îmi arde degetele ca focul. Iți voiu azvârli ciorna la picioare, ca să vezi cât o disprețuesc. Așa procedează o femeie cumsecade. Alta, în locul meu, s'ar fi lăsat amețită de scrisoarea d-tale; eu însă sunt o doamnă, și ca atare îți interzic de aci înainte să mă mai saluți pe stradă.

Mâne sunt la d-ta ca să-mi iau portretul. Strada Impăcării No. 14. Nici că se putea să-ți alegi un cartier mai ca lumea.

Imi pare rău că am trebuit să-ți adresez cuvinte atât de tari. Dar era de datoria mea. Rămâi cu bine! Viu în amurgul serii. Nu uita să încălzești bine camera!

In rom. de AD. B.

Antologia Dragostei și a Femeii

— Odată la Delos, înaintea altarului lui Apollo, văzui o tulpină tânără de palmier. Eram acolo și un popor numeros mă însoțea în această călătorie care trebuia să-mi aducă nenorocire. Și văzând acest palmier, am rămas mult timp înmărmurit, în suflet pentrucă un astfel de frumos copac a putut eși din pământ.

Astfel, te admir, o femee! (Homer).

— Viața celor ce iubesc este fără încetare isbită, bucuria și durerea se amestecă ciudat, dorința de a place și voința de a jigni se succed într'o minută și adevărata față a dragostei dacă se vede sub masca pe care o poartă, acel biet obraz, de tot luminat de o bucurie supra omenească, este brăzdată de sbârcituri adânci pe care le sapă în fiecare zi neliniștea, gelozia și grija. (Claude Annet).

— Istoria dragostei este aceea a duplicității. (G. de Porto-Riche).

— Certitudinea de a iubi nu este discutabilă, o dobândești prin intuiție. (A. Hermant).

— Poeții au creiat dragostea; ei au aruncat atât lirism în jurul femeilor, încât nu le mai poți considera cu răceală (Ed. Jaloux).

— Femeile încep să-și păstreze scrisorile de dragoste spre treizeci de ani. (Chamfort).

— Femeia este un unghi obtuz care schimbă adesea bisectricea. (M. Dekobra).

— Ce voluptate este a dărui unei femei, a-i da, a o face prin actul acesta simbolic puțin a ta. (G. Ibrăileanu).

— A iubi, însemnează a regăsi în posesiune exaltarea dorinței. (P. Géraldy).

Câteva din copertele presentate la concurs pentru romanul D-lui N. D. Cocea care va apărea în editura Alcalay

A. H. SERSTEVENS

Estetica sexuală

Multă vreme am crezut că sentimentul estetic adică nevoia desinteresată, în afară de orice trebuinţă materială, de-a înfrumuseţa obiectele şi locuinţa, nu se găseşte decât la om. Văzusem, e drept, la multe păsări şi chiar la insecte o fineţe şi-o preocupare neobişnuită în a-şi clădi cuibul, dar toate acestea le credeam făcute pentru protecţia larvei şi pentru confortul părinţilor.

Pe de altă parte nu ignoram că sentimentul estetic e de origine sexuală. El a început prin înfrumuseţarea persoanei sub forma în care se găseşte şi astăzi atât la bărbat cât şi la femee, în îmbrăcăminte. Mai târziu s'a întins şi la obiecte şi locuinţă.

Nu se poate numi sentiment estetic faptul de a fi împodobit de natură. Sentimentul estetic prevede o creaţie personală în afară de nevoia materială, cu scopul de a urmări pur şi simplu înfrumuseţarea. Acest sentiment e rar la animale, atât de rar încât îl credeam inexistent înainte de-a citi lucrările lui Beccari.

Acest naturalist, aşa de bun observator în ornithologie ca şi Huber şi Fabre în observarea insectelor, a studiat în Noua-Guinee (o insulă mare în formă de Kangur în nordul Australiei) o pasăre: amblyornis, care are nişte obiceiuri extraordinare.

Pasărea nu e frumoasă, e de o culoare cafenie cu roşu verzui, de mărimea mierlei. Ea are un cioc greoiu de o culoare pământie şi ghiare puternice, terminate cu unghii încovoiate.

Deşi are un fizic aşa de displăcut, această pasăre e o artistă, o îndrăgostită, şi cred că singura fiinţă — în afară de om — care a pus arta în serviciul instinctului.

In epoca de dragoste, femela-şi construeşte cuibul, un cuib banal ca oricare altul, în timp ce bărbatul e ocupat în altă parte.

In timpul celibatului şi sub influenţa instinctelor sexuale. el îşi alege un copăcel tânăr cu trunchiul foarte drept, având de jur împrejur un sol complect neted.

Apoi începe să care în jurul trunchiului o mare cantitate de muşchi, din care face un fel de covor, pe care-l netezeşte cu greutatea corpului.

Plantează pe urmă în muşchi. la o depărtare de aproape cinci zeci de centimetri dela centru, un cerc de tulpine de plantă, tulpine care se menţin încă verzi câtva timp după tăere. Aceste tulpine sunt înclinate către centru şi reunite în jurul trunchiului central în cât formează dedesupt o încăpere conică înaltă de aproape cincizeci centimetri şi cu o bază de un metru în diametru.

In cercul împrejmuitor e lăsat un loc cam de zece centimetri, care formează uşa de intrare.

Această încăpere nu e un cuib. E un cort, un kioşc, o adevărată nebunie, dacă te gândeşti la întrebuinţarea ce-i dă pasărea.

Toate acestea terminate, pasărea — satisfăcută de opera-i arhitecturală — începe opera de decorare. Pentru aceasta caută tot ce poate fi mai frumos şi mai strălucitor; pietricele colorate, pene de papagal, vase mici, căsuţe de melc, etc.

Dacă sunt oameni prin împrejurimi, pasărea aduce pentru împodobirea casei sale, nasturi, bucăţi de stofă şi altele, în general tot ce e colorat şi strălucitor. Cu această recoltă multicoloră îşi împodobeşte covorul de muşchi, cu multă simetrie, după un desen bine stabilit.

Incăperea ia în felul acesta o înfăţişare de sărbătoare.

Inaintea uşii la o distanţă de douăzeci sau patruzeci de centimetri, pasărea aduce iarăşi muşchi din care face un covor perfect rotund. In sfârşit în acest covor implântă florile roşii ale unei plante numită vaccinium, pe care le înfige în muşchi.

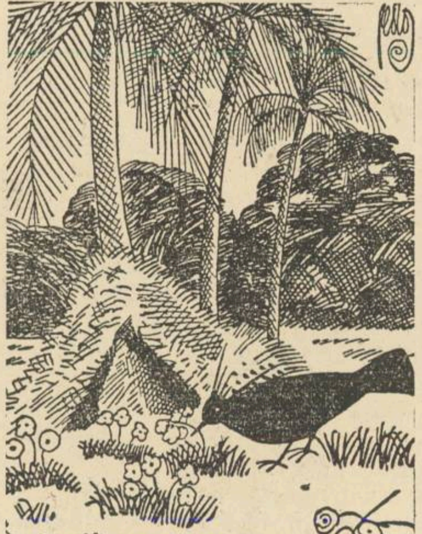
Aici intervine un fapt aproape de necrezut, confirmat însă de observaţiile lui Beccari, Bruyn şi Gould.

Pe măsură ce se usucă florile aduse, ele sunt smulse şi înlocuite cu altele proaspete.

Din această cauză malaezii din Noua-Guinee numesc pasărea amblyornis: tuyan-koban adică pasărea-grădinar.

După ce casa a fost terminată, pasărea îşi caută soţia. Atunci ea devine cântăreaţă; dar nu se mulţumeşte cu cântecul ei, ci imită glasul tuturor păsărilor care cântă mai frumos.

Când muzica sa a avut răsunetul dorit, amblyornisul îşi aduce soţia către casa sa împodobită.

Pasărea-grădinar

De sigur că tânăra parteneră e impresionată de împodobirea locuinţei, fiindcă numai aşa se explică toată munca depusă de soţ.

Imi imaginez că cei doi îndrăgostiţi se plimbă prin încăperea aceea mare pentru ei, admiră podoabele aşa cum ar face ori care alţii.

Camera e plăcută, moale, cu covoare calde.

După dragoste, privirea se odihneşte pe mozaicul solului şi ornamentarea pereţilor, pe covorul care se rotunzeşte în faţa uşei, în lumina primăverii.

Aşa dar căsuţa n'a servit decât de alcov nupţial în care bărbatul îşi conduce soţia. Indată ce dragostea s'a sfârşit, perechea părăseşte acest refugiu încântător.

Florile se veştejesc, decoraţiile murale se strică, zidurile chiar se dărâmă sub influenţa ploii şi a vântului.

Nu rămân decât ruine din această casă a dragostei. In acelaş timp însă rămâne şi imaginea sentimentului estetic, pe care această pasăre l-a luat omului.

Richard Wagner şi animalele

Richard Wagner, în ciuda durităţii proverbiale a firii lui, era un amic sincer şi afectuos al animalelor. Această prietenie şi această dragoste a păstrat-o animalelor şi atunci când, într'o somptuoasă prosperitate, ducea o viaţă depărtată de sentimentele umile.

Se ştie cât de mult iubea păsările ale căror cântece i-au inspirat „Şoaptele pădurii" din Siegfried. Ii plăcea lebăda, păunul şi a avut o lungă prietenie cu un papagal pe care i-l dăruise prima lui soţie Minna Palmer, numit Papo. Papo învăţase să cânte arii din simfonia în ut minor şi din a 8-a simfonie în fa, cu care îl primea când se înapoia acasă.

Preferinţele lui mai mari erau pentru câni. In *Memoriile* şi *Scrisorile* sale, a lăsat nume de câni a căror poveste a scris-o cu o adevărată emoţie.

In timpul unui voiaj spre Londra, Wagner a pierdut la Paris un „terre neuve" de care se simţia legat cu un şir de amintiri; cineva îl furase. La un an după această întâmplare, povesteşte în memoriile lui, i s'a părut într'o zi de ceaţă intensă că şi-a recunoscut într'un câne de pe stradă ,cânele său dispărut.

L'a strigat pe nume cu o voce stridentă. Animalul l-a recunoscut, dar cum el înainta prea brusc s'a speriat şi a luat-o la goană. Wagner a început s'alerge după el. A alergat ca un nebun, cum zice — până la o biserică unde s'a oprit gâfâind neputincios şi îndurerat.

Nume de câni, pronunţate mişcător în scrisorile lui către Matilde Wesendonck, ca Peps, Fips, Pohl, dovedesc ce diversă sensibilitate de aceea ce comun i se atribue avea Wagner.

La funerariile regale ale lui Wagner, soţia lui disperată şi refugiată, nu s'a arătat, cum o aminteşte în frumoasa lui carte despre Wagner, Guy de Pourtalès.

In schimb, la porţile dela Wahnfried, în timp ce zăpada cădea din abundenţă, copiii compozitorului aduceau de lanţ doi căţeluşi care fuseseră ultimii tovarăşi canini şi prieteni ai muzicianului.

O curioasă sectă de mistici nudişti

Duhoborii din Canada

In luna Mai 1932, un comunicat scurt înserat în ziare, relata lumii întregi că strada principală din Grand Forks, o localitate situată în Colombia Britanică din vestul Canadei, a fost teatrul unei manifestaţii puţin comune.

Mai multe sute de bărbaţi şi de femei, aparţinând sectei Duhoborilor sau „Fiul Libertăţii", au defilat, fără să facă rău nimănui, complet goi.

Poliţia, alarmată, a arestat o sută cincizeci dintre manifestanţi, printre care treisprezece femei.

Cu toţii au fost transportaţi la închisoarea Nelson, unde se mai găseau alţi două sute cincizeci de deţinuţi aparţinând aceleiaşi comunităţi.

Intâmplarea nu e cu totul nouă.

Prima „paradă" de felul acesta făcută de Duhobori a avut loc acum douăzeci de ani. Ea a fost repetată destul de des, în ciuda persecuţiilor administrative.

Doctrina Duhoborilor se distinge de celelalte doctrine nudiste. In adevăr, nu e vorba de un efort de eliberare în privinţa servitudinii corporale faţă de îmbrăcăminte, nici de o formă de cultură fizică, bazată pe utilitatea ce reprezintă pentru sănătate, expunerea cotidiană la aer şi raze solare.

Existenţa „fiilor Libertăţii" e pe dealtă parte atât de curată, încât nu s'a gândit nimeni, nici chiar cei mai înverşunaţi adversari, să-i asimileze cu o sectă de erotomani. Practica nudismului, la ei, e o urmare a credinţei religioase.

Origina acestei asociaţii nu e lipsită de oarecare mister. Ea a apărut în a doua jumătate a sec. XVIII în diferite regiuni ale Rusiei, având ca adepţi ţărani analfabeţi şi fără ca istoria să înregistreze intervenţia vreunui agitator oarecare.

La început, ei trăiau împrăştiaţi în număr de câteva familii pentru fiecare sat. Aceste familii nu corespundeau cu cele din satul vecin decât ocazional.

Această sectă însă era aşa de răspândită încât găseai adepţi aproape pretutindeni, chiar în Siberia sau Kamciatka, Germania sau Turcia.

Numele de Duhobori, care înseamnă „Luptători spirituali", le-a fost dat — se zice — în 1785 de arhiepiscopul din Ecaterinoslav, pentru a caracteriza genul lor de erezie. Ei au primit noul nume, care li s'a părut pe deplin justificat, fiindcă ei pretind în adevăr că servesc pe Dumnezeu pe cale spirituală, considerându-se creştini.

Oameni simpli şi lipsiţi aproape total de instrucţiune, ei nu cunosc din istoricul mişcărilor lor decât ce-au putut păstra prin tradiţie. Ca urmare, nu numai că nu cunosc botezul şi alte taine religioase, dar nici măcar semnul crucii. Pentru rugăciune stau sau în picioare sau culcaţi. Ei n'au preoţi şi nu recunosc decât un singur stăpân şi director: pe Cristos.

In satele lor n'au templu. Ei se reunesc la unul dintre ei, în massă, în plin aer. Ei declară că: „Divinitatea e în sufletul fiecăruia, în fiecare trebuie să existe şi Biserica acestei divinităţi".

Ei nu adoră nici sfinţii, nici icoanele şi nu cunosc posturile, duc însă o viaţă cumpătată şi nu iau parte nici la sărbătorile şi orgiile celor numiţi instinctiv de ei „laici", adică toţi ceilalţi oameni. Dogma lor esenţială e adorarea lui Dumnezeu prin conformitatea actelor zilnice cu legea divină, oricare ar fi urmările.

Ei nu admit nici puterea spirituală, nici puterea civilă. Virtutea, care, după părerea lor, e complet superioară — e dragostea de aproapele.

Cu toată viaţa lor excepţional de morală, recunoscută de toţi, dispreţul pe care-l arată faţă de ceremoniile cultului şi faţă de legile civile, le-a adus persecuţiuni severe nu numai din partea Bisericii ortodoxe, dar şi din partea poliţiei şi chiar a vecinilor lor. Persecuţiile au început în 1792. Atunci au fost insultaţi, bătuţi, închişi şi deportaţi ca criminali politici — până când, în 1801 senatorii Lopukin şi Neledinsky-Meletzy i-au prezentat împăratului Alexandru I sub adevărata lor înfăţişare. Impăratul le-a dat voie să trăiască reuniţi în pace, departe de ceilalţi locuitori în Molodheia Vodi, în Crimeia.

Această înţeleaptă hotărîre a fost schimbată patruzeci de ani mai târziu de către Nicolae I, care i-a constrâns să emigreze în provincia Tiflis, într'una din cele mai sterile regiuni din Caucaz, într'o regiune cu climat aspru şi nesănătos, numită „Munţii umezi". Acolo au trăit cincizeci de ani. In ciuda condiţiilor defavorabile, colonia lor a devenit înfloritoare, graţie unirii strânse ce exista între ei şi graţie bunelor raporturi ce întreţineau cu restul populaţiei.

Către 1890 au adoptat principiul internaţionalismului, punerea în comun a tuturor bunurilor, vegetarismul, blândeţea nu numai faţă de oameni, dar şi faţă de animalele domestice. Pe atunci „Duhoborii" erau în număr de aproape douăzeci de mii.

In 1894 au decis să refuze serviciul militar, chiar în timp de pace, ceiace le-a adus o represiune violentă. Capii, printre care Petre Verighin, au fost deportaţi în Siberia. Ceilalţi au fost închişi, satele lor devastate şi femeile insultate.

Sute de familii au fost jefuite şi lăsate pe drumuri. Atunci a dat Tolstoi un apel către toată lumea intitulat „Ajutor!"

Duhoborii n'au opus rezistenţă, dar n'au putut fi influenţaţi prin nimic. Ceva mai mult, ei au declarat în urmă că sunt hotărîţi să ierte pe prigonitori.

Anul 1898 le-a adus salvarea — deoarece au obţinut autorizaţia de-a părăsi Rusia. Graţie sprijinului lui Tolstoi şi a listelor de subscripţie organizate la Londra, ei au emigrat în Canada în număr de aproape şapte mii.

In prezent numărul lor a crescut la cincisprezece mii, stabiliţi în provinciile Alberta şi Colombia Britanică.

Bunurile lor sunt evaluate la şase zeci milioane de dolari.

Ei sunt mari producători de grâu şi lemn de construcţie. Totuşi nu şi-au părăsit credinţa şi n'au renunţat la obiceiurile lor.

Duhoborii nu fumează şi nu consumă nici carne, nici băuturi alcoolice.

Bunurile lor sunt comune. Ei nu cunosc nici o autoritate.

Singura sancţiune e excluderea, pronunţată de colectivitate în caz de incorectitudine repetată.

Un „Fiu al Libertăţii" nu spune „copiii mei" vorbind de progenitura sa, ci „copiii noştri". Aceştia nu-şi numesc părinţii „tată şi mamă", ci pe numele de botez sau cu o numire afectuoasă.

Când doi tineri se hotărăsc să se căsătorească, îşi promit în faţa familiilor unite, de-a fi credincioşi unul faţă de celalt. Apoi se sărută, şi totul e sancţionat prin acest sărut. Divorţul şi adulterul sunt considerate ca greşeli grave, care merită excluderea.

In Canada, Duhoborii au fost dispensaţi de serviciul militar, dar în urma mai multor diferende avute cu guvernul, din cauza intransigenţii lor, au pierdut o bună parte din bunuri. In adevăr, printre altele refuzau să-şi înscrie moşiile pe numele lor personale, zicând că pământul a fost creat de Dumnezeu pentru nevoile tuturor oamenilor şi nu numai pentru unii.

Deasemenea n'au consimţit să-şi înscrie în registrele de stare civilă căsătoriile, nerecunoscând căsătoria legală, adică conformă legilor divine, decât cea care există liber rezultată dintr'un sentiment de atracţie morală reciprocă între bărbat şi femee, neconstrânşi de calcul şi de autoritatea legilor umane.

Inregistrarea naşterilor şi deceselor deasemenea nu era primită, deoarece ei spuneau că: „Tatăl din cer ştie prea bine pe cine trimite şi pe cine cheamă depe pământ".

In sfârşit au refuzat cu energie ca copiii lor să frequenteze şcolile guvernamentale, judecând ca imoral faptul de-a pune în mâna copilului o carte, în care sunt glorificate bătăliile şi unde sunt justificate nedreptăţile dintre semeni.

Când, acum douăzeci de ani, autorităţile le-au luat bunurile sub forma de amendă, datorită insubordonării lor, Duhoborii s'au desbrăcat complet şi au străbătut în plină iarnă satele şi oraşele, cu scopul de-a provoca indignarea printre civilizaţi şi de a-i face să se înduioşeze de soarta lor.

Nuditatea completă la ei nu e considerată ca obscenă, fiindcă e scris că omul e făcut după chipul şi asemănarea lui Dumnezeu şi deci nu e permis nimănui să roşească în faţa celor create de Dumnezeu.

In 1928, câţiva răzvrătiţi au încercat să distrugă şcolile în care erau obligaţi să-şi trimită copiii.

In faţa brutalităţii la care au fost supuşi, au decis să pornească o mare manifestaţie. Unul dintre ei, un mare vizionar ,a luat cuvântul în prezenţa comunităţii reunite, zicând:

„Isus Cristos ne-a promis să meargă în fruntea coloanei noastre cu condiţia să mergem să-l întâlnim la Winnipeg."

In marea lor credinţă în cuvântul semenului lor, ei nu şi-au dat seama de înşelăciune şi, complet dezbrăcaţi, au pornit în număr de aproape două mii spre Winnipeg. Acolo n'au găsit pe Isus Cristos; iar vizionarul le-a repetat cu mult calm:

„Cristos a întârziat şi ne cere să-l întâlnim la Mineapolis".

Fără nicio ezitare, coloana şi-a reluat marşul, dar au fost siliţi de forţa militară să se reîntoarcă. Când au ajuns acasă, ei erau pe jumătate morţi de foame şi de oboseală, dar nici de cum descurajaţi sau resemnaţi. Ei ziceau „Numai prin suferinţă ne vom putea susţine cauza".

Oamenii de afaceri au făcut proectul de a le lua, prin combinaţii financiare abile, bunurile comune strânse cu atâta trudă. S'a hotărât ca ei să fie concentraţi pe o insulă. Mexicul şi Statele-Unite îi consideră ca indezirabili; Rusia sovietică inadaptabili la constituţia sa. Sute dintre sectanţi au fost condamnaţi la ani întregi de închisoare pentru „imoralitate".

Strigătul de alarmă al Duhoborilor se ridică şi străbate peste ocean:

„Facem cu toţii apel la oamenii de bine de pe întreg pământul, de-a ne spune dacă există o singură regiune pe glob, o societate umană în care să putem fi toleraţi, unde să ne putem instala, unde să putem trăi muncind fără ca să ni se ceară să renunţăm la regulile impuse de conştiinţa noastră".

„Fiii Libertăţii", neînţeleşi de mulţime, jefuiţi definitiv de avere, sunt oare sortiţi să reia drumul pribegiei şi să moară după exemplul marelui lor prieten Tolstoi, care la vârsta de optzeci de ani, părăsit moralmente de ai săi, a plecat singur, într'o noapte, cu tot gerul şi zăpada, ca să moară în pace în mica gară Ostapovo?

JEAN MARESTAN

Lacul

Sporeşte întunerecul şi lacul
Şi-adună, între trestii, mărginirea
Alunecând sub dâra de aramă
Ce ia 'n răspăr întreagă oglindirea.

Târzii şi vagi ies umbrele afară
Vârându-se în sălciile slute
Ce merg îngenunchiate 'n fel şi chipuri
Spre zariştea cu 'ntinderile mute.

Tăcerea s'a oprit pe mal o clipă
Şi-i gata 'n lung şi lat să se desfacă;
Dar broaştele au prins de veste par'că
Şi-au înodat, din nou, eterna clacă.

I-atâta spor de glas pe-acelaş huet
Că ceru 'nfuriat aruncă 'n ele
Cu bulgări grei, cu bulgări de jeratec
Ce cad nestinşi — în lac — de sus, din stele.

MIRCEA MARC.

Pescarii

Fragment de roman

de C. ARDELEANU

Bărcile goale, cătrănite pe dinăuntru şi pe dinafară, prinse una lângă alta, se legănau pe canaluri.

Magazia mare de scânduri a cherhanalei, cu şopronul larg deschis în marginea apei spre care îşi întindea pontonul umed, cu miros de peşte, era pustie.

Câteva cade uriaşe cu fundul în sus sau culcate pe pântece, o bancă lungă, o masă şi câteva căldări aşezate pe lângă pereţi, împlineau şi mai bine pustiul pe care îl da neactivitatea şi liniştea de nămiezi ce picase din soarele fierbinte şi cerul pâclos al unei Duminici de August.

Apa părea moartă, pe canalul Biulgarovschi, alunecând fără să-şi încreţească faţa şi azi ca eri, pe sub podul cel mare şi punţile înguste aruncate în jumătăţi de exagon de la un mal la celălalt.

Pe dreapta şi pe stânga se înşirau casele pescarilor, grădinile înflorate, magaziile de peşte şi sălciile mari şi mici, aplecate spre apa în care se oglindeau şi pe care bărcile în semilună, cu vârfurile ridicate, păreau felii de cantalup grămădite pe o tavă de onix.

In faţa cherhanalei, pe malul opus, unde canalul Polughiania venea să facă trup cu Biulgarovschi, în dreptul pichetului de grăniceri, o sentinelă îşi lovea bocancii de scândura ridicată a unui podiş susţinut de pari îngropaţi pe jumătate în apă.

Departe, depe lacurile întinse din mijlocul ostroavelor, lacuri cu lintiţă, nuferi şi desiş de trestii, se auziră, una după alta două detunături de armă şi cerul, în partea aceia, se stropi într'un stol de mii de raţe ce fâlfâiau din aripi.

Intr'o barcă câţiva copii, între trei şi şase ani, eşeau dintr'un canal lăturalnic să treacă pe canalul cel mare cu apa liniştită, să-i sfâşie faţa ca pe o trâmbă de mătase.

Pe podişcă a trecut o femee şi după ea pustiul...

Barca cu copii s'a pierdut după nişte sălcii şi apa încreţită îşi trimitea undele în lutul malurilor sdrenţuite şi rădăcinile sălciilor ce întindeau tentacule de caracatiţă.

La biserica lipovenească, clopotele băteau în şapte sunete deosebite o suită stereotipă ce avea să se repete până târziu, spre seară.

Peste sălcii şi canaluri se auzi un glas de femee strigând cât o lua gura:

— *Şuraaaa!... idi siuda...*

Şi liniştea ruptă o clipă, se întindea mai departe peste canaluri, grădini şi biserica lipovenească, să se piardă în cer şi pe pământ.

Pe strada principală, strada celor trei cârciumi şi tot atâtea ceainice, apropiate de bărăcile de scânduri ale pieţei, stradă pornită din inima Vâlcovului, trecând peste canaluri să ajungă la debarcader pe Dunăre, pescarii, flăcăi şi fete, se plimbau în pâlcuri, ţinându-se de mâni sau pe după mijloc, trosnind în dinţi seminţe de floarea soarelui, vorbind, ciupindu-se sau alergând să se prindă de mâni ca să se învârtească pe loc ca într'un joc de trântă, să se despartă, să râdă şi să plece mai departe.

Prin cârciumi şi pe la ceainice, bătrânii sau cei gospodăriţi, cu femeile alături, beau vin, rachiu sau ceai, vorbind şi lovind cu pumnii în masă.

Femeile îşi potriveau barişul, în toată clipa, să le stea mai bine pe cap.

Şi se înţelegeau de minune oamenii şi ceeace spunea unul, părea că-i preocupă pe toţi deopotrivă de şi văzuţi din uşa prăvăliei sau de afară dela fereastră păreau că se sfădesc între dânşii.

Cuvântul fiecăruia era tot mai tare şi pumnii cădeau tot mai grei pe masă făcând să tremure şi să se atingă paharele.

Lămpile sărace cu lumină de gaz, clipeau asemeni ochilor albaştri ai muşteriilor.

Soarele scăpătase de mult şi întunericul grăbea dela clipă la clipă să se inteţească.

Cântecele, vorbele, tropotul cismelor şi râsetele sgomotoase ale celor ce se plimbau într'un amestec de vălmăşală, făceau ca strada prăfuită să respire într'un huet nesfârşit, asemuitor Dunării bătute de furtună sau foşnetului de trestii înainte de ploaie.

Strada întreagă se mişca dela un capăt la altul în valuri de întunerec ce se rostogoleau să ajungă la malul Dunărei unde lumea se oprea odată cu negura, cu strigătele şi cu tropotul cismelor, aşa ca toată larma de mai înainte să pară în şoapte, susur de ape îndepărtate.

Perechi, perechi se pierdeau din întuneric în mai întuneric, fugind de grămadă ca să se regăsească din nou apropiaţi, culcaţi pe acelaş aşternut de iarbă grasă sau muşchiu catifelat, la rădăcinile sălciilor, acoperiţi de perdeaua genelor, depărtaţi de alte perechi la distanţe de o clipă de linişte, şi mai curând sau mai târziu în răstimpul unui sfert de ceas, trupurile îngemănate se sbuciumau în suspine întretăiate, furate de şopotul Dunărei ce se freca de maluri. Târziu, liniştea nopţii birue frământarea vieţii şi aceleaşi perechi, cu poftele împlinite, fără să-şi spună nimic, se întorc spre casă să se piardă pe liniile de scânduri ale podiştelor din marginea canalurilor.

— La noapte plec cu tata la cârmace.

— Şi eu...

— Noi mergem pe canalul Biulgarovschi.

— Şi noi tot pe acolo.

— Atunci... ştii ceva?.. când voi simţi vre-o barcă că se apropie de noi, sau chiar dacă este mai departe, voi cânta. Să ştii că sunt eu... să vii, să fim aproape.

— Bine...

Şi amândoi, flăcău şi fată, au stat o clipă pe punte, sub pleoapele lungi ale unei sălcii, strângându-se de mână...

— Noapte bună. Tatiana...

— Noapte bună, Grişa... să dormi uşor...

Pe cer puzderie de stele.

Pe pământ şi pe canaluri, întuneric, numai la debarcader, pe catargul lui „Vasile Lupu", licărea o lumină cât focul de ţigară.

Ivan Panciuşca Mişnicov aprinse lumânarea, sculă pe Grişa scuturându-l de umeri şi amândoi începură să se îmbrace tremurându-şi umbrele mari pe pereţii şi tavanul încăperii, după cum se apropiau sau se depărtau de masa pe care era sfeşnicul.

— Hei, baba!... strigă Ivan, tu nu te scoli să aprinzi samovarul?...

— Ba da, răspunse Dusea, visam aşa de frumos... Fuseseşi la cârmace şi veneai acasă cu doi moruni aşa de mari că au trebuit să tragă de ei zece oameni, să-i pună pe masă... Şi erau plini de icre... Nici n'aveau carne, erau numai icre, icre mari cu bobul cât lacrima.

— Mai bine nu visai nimic... Iar ne ducem degeaba.

— Ce moruni frumoşi!... In viaţa mea n'am văzut aşa ceva.

— Bine.

Dusea se îmbrăcă într'o clipă, aprinse samovarul şi eşi cu el în curte să-i pună hornul.

— Ce-ar fi, tată, să se împlinească visul mamei?...

— Nu vorbi prostii, aşa moruni cum spune ea că a visat, nici nu se găsesc.

— Şi dacă...

— *K ciortu!*... Să taci!... se răsti Ivan. Ce fel de pescar eşti tu?... Maică-ta a visat balene şi ea e proastă, a crezut că sunt moruni... Femeile totdeauna spun minciuni, chiar atunci când visează... poate să fi fost două păstrugi numai.

Grişa tăcea, gândul lui însă era la morunii cei mari şi cum sta pe marginea patului, cu un picior încălţat şi cu o cismă în mână, îi vedea aevea, unul lângă altul, cu burţile spintecate, plini de icre de par'că se vărsase în ei câte o bute de cerneală.

— Ce, ai adormit?... nu te încalţi? îi spuse Ivan, vine ziua peste noi... ne aşteaptă morunii pe care i-a visat maică-ta, ne aşteaptă să-i scoatem din cârmace, de nu vor fi fugit cu gâinic cu tot să mă lase sărac.

— Atunci am să mă însor, spuse ca pentru el Grişa, urmărind şirul gândurilor şi lăsându-se pe spate, prinse cisma de urechi opintindu-se să o încalţe.

— N'ai să te însori până ce nu vei plăti laptele pe care l-ai supt de la sânul ei, şi arătă cu mâna spre uşa pe care eşise Dusea.

— Mult lapte trebue să fi băut de nu mă mai pot plăti de el niciodată... Sunt om de douăzeci şi patru de ani... Ce vreţi dela mine?

— Laptele ăla te-a făcut ce eşti şi braţele acestea şi Ivan îşi arătă pumnii strânşi.

— Trebuia să mă hrănească.

— Eşti un ticălos!... strigă Ivan, un copil nu trebuie să vorbească niciodată aşa cum vorbeşti tu.

Uşa se deschise şi Dusea aducea samovarul fierbinte.

— Iar vă certaţi?

— Iar, pentru că tu în loc să dormi, să-ţi odihneşti trupul, te apuci să visezi prostii, să iei balenele drept moruni, iar el de bucurie, să se gândească la însurătoare... Şi pe cine vrei să iei de nevastă, întrebă Ivan.

— ?...

— Hei!... n'auzi?... Pe cine vrei să iei de nevastă?... pe curva aceia de Tatiana?...

— Ce treabă ai tu?.. se amestecă Dusea.

— Ahaaa, carevasăzică tu eşti aceia care ai încuviinţat faptele lui fără de ştirea mea şi eu care mă lupt pentru tine... Să ştii, Dusea, dacă se însoară el, vei veni tu în locul lui să mă ajuţi la pescuit, aşa ne-am luat acum douăzeci şi şase de ani.

Grişa se aprinsese de mânie auzind de cum îi socoteşte tată-său iubita şi fără să-şi dea seama începu să strige şi el:

— Dumneata să taci!... Tatiana este o fată cuminte şi am să o iau de nevastă...

— Cuminte!... ha, ha, ha... frumoasă ispravă ai să-mi faci... şi aseară s'a plimbat pe întuneric cu Ihor al Marusiei şi s'a dus cu el în sălcii, pe malul Dunării, să stea toată noaptea, dacă nu vor fi şi acum acolo... E o curvă, înţelegi?... curvă, curvă... Na!... îţi spun să o ştii şi Ivan se întoarse să scuipe cu scârbă.

— Minţi!... a fost cu mine, răspunse Grişa strângându-şi fălcile şi pumnii să şi-i sdrobească.

— Ce treabă ai tu, interveni Dusea, o s'o ţină un an sau doi, cum m'ai ţinut şi tu pe mine şi va vedea el dacă trebuie să o ia de nevastă sau o va trimite la tată-său acasă.

— Tu ai fost muncitoare, ai plecat cu mine la pescuit, ai tras la lopeţi, ai văzut de casă, ai strâns ce a rămas neprăpădit de mine şi mi l'ai dat pe el, pe cât timp Tatiana, ptiu... şi Ivan scuipă din nou cu tot dispreţul pe care putea să şi-l manifeste.

Grişa, cu coatele rezemate de masă, îşi sprijinea capul în mâni, în faţa paharului cu ceai care aburea.

— Tatiana... continuă Ivan ca pentru el, clătinând capul... acum trebue să doarmă, iar prăpăditul acela de tată-său să plece singur la cârmace, fără nici un ajutor, să vâslească zece sau cincisprezece chilometri... Hei!... dacă aşi fi fost eu în

(Continuare în pag. IV-a)

locul lui Fitiuşca, până acum o înnecam de mult...

— Nu mai vorbi şi bea ceaiul mai bine, e târziu, când o să mai pleci! Pe urmă iar ai să spui că ţi-au furat hoţii morunii... bea şi tu, Grişa, bea porumbielul mamei, nu fii supărat...

Grişa îşi şterse ochii de lacrimi.

— Nu-mi trebue...

Se sculă de pe scaun şi eşi afară trântind uşa după el.

— De ce nu laşi băiatul în pace? strigă femeia, ai să mă omori şi pe mine şi pe el... Ce-ţi pasă ţie pe cine iubeşte?...

— Bine, mormăi încet Ivan, dar să ştii că la toate acestea tu eşti de vină pentru că visezi ce nu trebue să visezi... Altădată să faci bine să dormi... Uite e ceasul două şi jumătate aproape şi noi n'am plecat încă... Grişa, strigă Ivan ca să se audă în curte, ai luat cuţitul?...

— Da.

— Şi ciomegele?...

— Da...

— Bine... să avem cu ce bate morunii uriaşi, bolborosi încet Ivan.

Eşi afară, fără să-şi ia ziua bună dela nevastă, intră în barcă, la cârmă. Grişa trase lopeţile şi plecară din curte, din şanţul cu apă în care au mai lăsat două bărci răsturnate, împingând cu lopeţile în mal, să iasă pe canalul îngust Cudinva până în Biulgarovski...

— Cum ţii cârma?... întrebă Grişa.

— Să eşim pe Glavastambul.

— De ce?... mergem pe aci...

— Pe Glavastambul, am zis.

— Nu merg... n'am poftă să ocolesc degeaba ostroavele... şi aşa am destul de vâslit... opt kilometri dus, opt întors şi încă vre-o doi trei cercetând cârmacele pe gâinic, mi-e destul...

Ivan suci cârma luând apa la vale pe Biulgarovschi.

Tăceau amândoi ca întunericul. Grişa trăgea la vâsle. In urma lor un fâşâit uşor se pierdea pe lângă pântecul bărcii.

Lopeţile se ridicau o clipă în sus ca să se lase din nou în apă într'o mişcare măsurată de parcă un peşte uriaş îşi închidea şi deschidea urechile.

Cerul apăsa asupra lor înfrăţindu-se cu apa şi pământul.

Nu se vedeau nici ţărmurile canalului, nici sălciile; nu se vedea nimic de cât ici colo, câte un ochi de fereastră luminată pe la casele în care pescarii se pregăteau de plecare.

Inaintea lor, la câţiva paşi, o altă barcă înfăşurată de întuneric lovea apa cu lopeţile.

— *Dobroe utro*...

— *Dobroe utro*...

Şi au trecut înainte pe lângă altă barcă şi alta, fâşâind apa în urma lor...

— Vezi, am întârziat, spuse Ivan mişcând cârma să ocolească două bărci legate între ele.

Grişa nu răspunse, trăgea înainte la lopeţi, se uita în noapte şi aştepta să audă cântecul Tatianei.

Eşise de mult din târg. Inaintea lor nici o barcă, toate rămăseseră în urmă şi de nicăeri nu se auzea cântecul iubirii. Incetă să mai vâslească, voia să întârzie, prea se depărtase.

Scoase tabachera şi suci o ţigară; făcu la fel şi tată-său. Se scotoci în buzunare şi întrebă:

— Ai luat dumneata chibriturile?

— Nu... şi bătrânul, pentru o mai bună convingere, se cercetă ca imediat să se supere şi să strige:

— Nu eşti bun de nimic, eu am crezut că le-ai luat tu.

— Să aşteptăm să se apropie vre-o barcă.

— Intârziem.

Grişa nu răspunse, lăsă lopeţile nemişcate.

— O să fie soarele sus când vom ajunge şi dacă într'adevăr s'ar fi prins ceva, tot nu o să găsim nimic că o să ni-l fure alţii... Să 'ştii că nu mai mergi cu mine... să iei singur barca... cu mine are să vină Dusea, tot te părtineşte... Hm!... nici atâta grije să n'ai, o cutie de chibrituri... parcă ţi-a luat Dumnezeu minţile...

Inapoia lor se pierdea pe ape, un cântec de fată.

— Vine!... strigă bucuros Grişa, uitând toată supărarea ce i-o făcuse tată-său.

— Cine vine?...

— Trebue să vină cineva, să cerem chibrituri... parcă şopoteşte apa...

— Frumoasă treabă să ţii calea oamenilor de dimineaţă, să-i opreşti din drum.

Cântecul încetase o clipă ca să se audă din nou şi iar să înceteze... De data aceasta Grişa vorbea tare, să fie auzit până departe. Vorbea numai aşa ca să nu tacă... Nici el nu ştia ce spunea...

— Hai vâsleşte şi taci din gură.

Inapoia lor la câteva lungimi de barcă, se auzi cântecul Tatianei.

— Stăi!... strigă Ivan, cine eşti tu?...

— Fituşa...

— Tu eşti... eu sunt Panciuşca; ai un chibrit?...

— *Dobroe utro batiuşca Ivan,* se auzi glasul Tatianei.

— Bine... răspunse Ivan supărat.

— Avem... şi fata apropie barca de a lui Grişa, vorbind lui Ivan:

— Ce faci, batiuşca?... Dacă o vrea Dumnezeu să prindem morun mult... Doamne, Doamne... şi începu să râdă de bucurie ca un copil...

— Ei!... îmi dai?...

— Da... acum, Doamne, Doamne, de am găsi morun mult, icre... hei, ce bine ar fi... şi Tatiana scoase chibriturile şi le întinse lui Grişa.

— Ţine... ce stai aşa fără de chef.

Mânile se întâlniră într'o strânsoare ce întârzia să se desfacă. Fata apropie şi mâna cealaltă mângâind în ascuns braţul vânjos al lui Grişa.

— Na, ţine... vezi să nu scape... şi se strângeau unul pe altul ca în cleşte, zăbovind.

Grişa aprinse chibritul şi-l îndreptă apoi spre tată-său, apoi îşi aprinse şi el ţigara ţinând chibritul în faţă, luminând chipul fetei care se aplecase spre el prinzând cu mânile marginile apropiate ale bărcilor.

S'au privit atât cât a ţinut lumina chibritului şi bărcile s'au depărtat la o lungime de lopată şi una lângă alta porniră spre acelaşi noroc prins în cârmace.

Osep Fitiuşca vorbea cu Ivan. Acesta nu prea avea chef la început, cum însă Osep îi spunea lucruri de seamă despre înfiinţarea unei cooperative în care se putea înscri şi el, începu să se intereseze mai de aproape.

— Şi cine o face?

— Mişca Bistriocov, Ihor Ştefanov şi Vasilina, fata *hardavoiului* care s'a măritat la Galaţi cu un armator grec, Stavro. El a spus că pune cinci sute de mii de lei... Vrea să lege marea şi gurile Dunărei în gâinice...

Amândoi pescarii vorbeau mai departe de afaceri, iar printre cuvintele lor, se încrucişau vorba şi râsul tinerilor.

— Cântă, Tatiana, cântă ceva...

— Mă înjură tata.

— Nu-i nimic, cântă şi râzi... Vreau să te ascult...

Tatiana începu să cânte, dar în aceiaşi clipă aproape, o înghionti din spate taică-său.

— Ai înebunit?... Noi vorbim şi tu cânţi să nu ne mai putem înţelege?... trage la lopeţi...

Şi Grişa şi Tatiana isbucniră în râs...

Cerul începuse să se lumineze. Se vedeau bine de acum chipurile pescarilor, se vedeau malurile şi se vedea departe apa ce albăstrea întunecat ca oţelul..

Bătrânii sporovăiau, iar tinerii se priveau şi râdeau de aceiaşi mişcare pe care o făceau trăgând la lopeţi, legând gânduri ascunse, ca să se surprindă unul pe altul în roşeaţa ce le colora obrajii.

— Ha, ha, ha!...

Râdea Grişa, râdea Tatiana şi amândoi erau plini de viaţă şi de pofte.

— Ţie greu, Tatiana?...

— Nu.

— Iţi place?...

— Da.

— Şi mie...

In acelaşi timp, cu forţe noi, nebănuite trăgeau amândoi la lopeţi, de parcă se luaseră la întrecere, şi bărcile alunecau ca o mângâere... Fâş, fâş, fâş...

. . . .

Când au ajuns, soarele pe jumătate eşit din mare, ca o gură de cuptor aprins, înroşea crestele valurilor neastâmpărate ale mării, creste ce străluceau ca mii de oglinzi aşezate în solzi pe o şosea de aur ce se pierdea acolo de unde venea.

Gâinicul de care atârnau cârmacele, se vedea bine după *banele* de tinichea înşirate ca mărgele pe o aţă nevăzută. Din loc în loc, bucăţi de plută, şomoioage de pae sau tiugi, însemnau linia norocului.

— *Dăzvidanie,* Grişa.

— Cu bine, Tatiana...

— Să dea Dumnezeu noroc...

Şi bărcile se depărtară în larg, fără ca pescarii bătrâni să-şi fi luat ziua bună.

Şi unul şi altul, morocănoşi, îngreuiaţi de gânduri, cu ochii deschişi, fără să clipească, urmăreau jocul banelor, îndemnând lopeţile :

— Trage, Grişa...

— Trage, Tatiana...

Şi bărcile înaintau spre larg, spre semnele mişcătoare, coborând şi suind crestele valurilor, arătându-se o clipă ca să dispară şi iar să se arate ca lumina în ochiul farului, noaptea, la cotiturile Dunării.

C. ARDELEANU

Vâlcov.

Spovedania

Trecuse de miezul nopţii când poarta din ograda părintelui Costică, scârţâi din ţâţâni. Un câne prinse să latre, de undeva, de sub şopron, apoi tăcu. Un flăcăuş, să tot fi avut şasesprezece ani, se strecură în ogradă, uitându-se, speriat de jur împrejur. După un răstimp. se hotărî şi o luă spre fereastra din dreapta uşii, învârtind parcă să se apere, când în faţă când la spate nueluşa ce o ţinea în mână. Ajuns lângă prispă, se opri, uitându-se încă odată înapoi; apoi încet, bătu în geam.

— Cine-i acolo?

— Eu părin... eu, Sfinţia Ta... Neculai a lui Ion Dubangiu... tata, Sfinţia Ta, trage să moară... cere să fie împărtăşit.

— Aşteaptă... stai jos pe prispă... să nu dea cânele la tine.

Cât ai zice un Tatăl nostru şi preotul ieşi. Băetul se sculă în picioare şi prin întuneric căută mâna părintelui, sărutând-o.

— Nu s'a mai îndreptat tătânu-tău?

— Nu, Sfinţia Ta. De atunci. zace într'una. Acuma, îi rău di tăt.

— Ia-o tu înainte, că ai ochi mai ageri.

Poarta scârţâi din nou şi încet, încet, întâi Neculai, preotul la un pas în urma lui o luă în susul satului, pe cărarea de pe marginea drumului. Ajunşi în faţa casei lui Dubangiu, Neculai deschise poarta, făcându-i loc părintelui să treacă. La un ochiu de fereastră, mic de n'ar fi putut trece nici capul unui om, se vedea licărind o lumină. Uşa din tindă şi cea care dădea în casă erau deschise în lături.

Preotul intră. Cei câţiva oameni, care erau înăuntru, se ridicară în picioare şi fără să zică vre-o vorbă, pe rând, sărutară mâna preotului. El înaintă, până în mijlocul casei. făcu semnul crucii deasupra laviţei, unde zăcea bolnavul, apoi aşeză cu grijă pe prichiciul ferestrei crucea de lemn, care o adusese şi se îndreptă spre bolnav. Unul din oameni îi împinse un scaun. Preotul se aşeză. Inăuntru, era o duhoare, că de abia puteai să-ţi tragi sufletul. Lumânarea de seu, aprinsă la căpătâiul bolnavului, gazul din lampă şi cojoacele celor şapte oameni, miroseau. de parcă te trăsnea la cap. Feciorul cel mai mare al lui Dubangiu, care era primar în sat. se plecă deasupra bătrânului.

— Tată... a venit părintele.

Preotul îi săstui. Lasă-l, mai aştept eu. După un răstimp. preotul se ridică în picioare. luă crucea de pe fereastră, se alipi de patul bolnavului şi încetul, de abia mişcându-şi buzele, începu să zică rugăciuni. Intr'un târziu, bolnavul gemu: deschise ochii, apoi îi închise. ca şi cum ar fi voit să alunge o vedenie, îi deschise din nou. pironindu-i pe chipul preotului.

— Mă duc, părinte... vreau să mă spovăduiesc... să iasă toţi din casă.

La fiecare vorbă, îşi trăgea sufletul, iar când îi da drumul din coşul pieptului, şuera cu un vaet, de-ţi încreţea parcă pielea de pe trup. Unul câte unul, eşiră toţi afară. Ultimul, închise uşa după el. Dubangiu încercă să se ridice într'un cot. dar mâna-i alunecă pe lăicer şi căzu pe spate. Oftă din fundul inimii. Se odihni o clipă, apoi întrebă:

— Nu mai e nimeni în casă, părinte?

— Nu.

Bolnavul începu să-şi facă cruce dar când ajunse cu cele trei degete împreunate la umărul drept, se opri.

— Nu sunt vrednic să fac sfânta cruce.

— De ce zici aşa?... Slavă Domnului, ai fost un om cu frică şi cu credinţă în Dumnezeu.

— Aşa a crezut toată lumea... şi aşa ai crezut şi dumneata, părinte.

Se opri, închise o clipă ochii, ca şi cum ar fi voit să-şi adune gândurile şi începu:

— Iţi aduci aminte, Sfinţia Ta, de Cuconelu Ionică?

— Ei da... cum nu... care l'a omorît pe câmp, netrebnicul cela de Miluţă Ciof şi a murit şi el în puşcărie după treisprezece ani. Cum să nu-mi aduc aminte. E hei! Sunt mulţi ani de atunci.

— Eu l'am ucis, părinte.

—Tu, Ioane !? Cum !?

— Când m'a luat la cătănie. eram în dragoste cu Maria... nevastă-mea, Dumnezeu s'o odihnească. Am tras la sorţi, şi am căzut la flotilă. După aproape un an, când am căpătat permisie, era pe timpul treeratului. Ajunsesem în sat, odată cu noaptea şi inima îmi da ghes să trec întâiu pe la Maria. Până să ajung în capul celălalt al satului, unde şedea ea, se înoptase bine. Ajuns în faţa casei, am sărit pârleazul şi am prins să dupăi în bătătură. Ştiţi, cum au flăcăii obiceiul, ca să scoată fata din casă. După un răstimp, numai ce o văd pe Maria, că se iţăeşte, de după casă. să vadă cine dupăe. Am luat-o într'acolo, nedumerit cu cine să fie. Nu era decât Maria. Dar nu ştiu cum aşa, îmi veni un miros de floare parcă de săpun. dintre cele bune. Mai mă uit odată împrejur... nimenea. Mă gândeam, că poate mi s'a părut. De unde mă aşteptam ca Maria să se bucure aşa ca mine, ea era altfel de cum o lăsasem, parcă mai tăcută, stângace, nu ştiu cum... dar nu mai era ea.

Se opri, îşi trase de câteva ori sufletul repede, unul după altul, apoi ridicând ochii spre preot.

— Imi arde gâtlejul, parcă aşi fi mâncat jăratec. Indurăte, părinte şi dă-mi o înghiţitură de apă.

Preotul luă din cofă o căniţă cu apă, el o apucă cu amândouă mânile şi tremurând o duse la gură, golind-o până în fund. Plescăi de câteva ori buzele şi începu:

— Căpătasem permisie, pentru o lună încheiată, şi cum eram tânăr şi cu drag de muncă, m'am gândit că n'ar fi rău. să câştig un ban doi. A doua zi. m'am dus la curte să mă tocmesc la treerat. In cancelarie, mai erau câţiva oameni. Când mi-a venit şi mie rândul, conelu Ionică îmi făcu semn să mă apropii şi deodată, mă trăsni un miros de floare aşa la fel cu acela când venisem s'o văd pe Maria. Mi s'a făcut negru dinaintea ochilor; iar urechile îmi vâjâiau de parcă umbla o moară. Boerul îmi tot spunea ceva, eu am auzit doar atâta : „Şi cât ai să stai în sat ?” Dubangiu se opri din nou, duse mâna la gât, îşi trase beregata spre dreapta, apoi spre stânga, ca şi cum ar fi voit să înghită un nod şi începu.

— Se treera hât departe, tocmai în hotarul moşiei Popeni. Am pornit cu noaptea în cap într'acolo. Toată ziulica, am lucrat, dar gândul îmi era la Maria şi boeru. In timpul treeratului, am aflat dela ceilalţi flăcăi, că şi conelu Ionică doarme acolo, şi-mi arătă chiar locul, între gireadă şi batoză. Asta mi-a uşurat parcă sufletul. Şi-mi ziceam, că mi s'a năzărit, ceiace-mi rodea de două zile inima. După ce am lăsat lucrul şi am mâncat toţi laolaltă, când a început să se lese noaptea, ne-am căutat fiecare câte un locuşor, aciuindu-ne, care pe unde credeam că e mai bine. Se apropia de miezul nopţii şi somnul încă nu mă furase. Deodată, aud nişte paşi de cai, care veneau domol pe mirişte, ridic capul şi văd pe conu Ionică şi un altul, că saltă de pe cai, conu Ionică trece frâul în mâna flăcăului şi tiptil. tiptil, boeru vine să se culce, la locul dumnealui. Părinte! De mi-ar fi vârît cineva o furcă în inimă, nu m'ar fi durut mai rău. Vai de ziulica, care am avut-o eu a doua zi. Nici duşmanii mei să nu mai aibă. Când s'a lăsat noaptea şi fiecare s'au dus pe la locurile lor, eu m'am prefăcut că dorm, dar eram numai ochi şi urechi. Ca la un ceas, după ce toţi ne-am culcat, numai ce văd pe unul că vine de după gireadă, se apleacă deasupra lui conu Ionică şi îi zice ceva. Apoi încalecă amândoi şi pornesc spre sat. Am început să mă bat cu pumnii în cap şi să bocesc pe înfundate ca un copil. Să mă iau după ei? Ce rost avea? Ce puteam face eu? M'am frăsuit aşa până aproape de miezul nopţii, când s'au întors amândoi din sat. A doua zi, acelaş lucru. Trei nopţi dearândul de nesomn şi trei zile de gânduri şi chinuri. Pe la Maria, n'am mai dat. Dar cu cât mă frământau gândurile, cu atâta vedeam, că n'am să mă pot lepăda de Maria. In noaptea aceia, când i-am văzut venind iarăşi din sat, parcă mi-am pierdut minţile. Am aşteptat, până ce luna s'a lăsat după dealul Măgurii. M'am târît pe brânci, la locul unde dormea Miluţă Ciof, i-am scos binişor cuţitul din chimir, apoi m'am tras pe după gireadă. la culcuşul lui conu Ionică. Bătrânul îşi acoperi ochii cu mâna. Parcă-l văd şi acuma... dormea cu faţa în sus, desfăcut la cămeşă. Am deschis cuţitul, şi l'am vârît până în plăsele sub ţâţa stângă, sucindu-l odată înăuntru. A horcăit... şi-a întins picioarele cu o zmucitură a trupului, rămânând ţeapăn. M'am târît încetul, până la Miluţă Ciof, şi după ce-am închis cuţitul, i l'am pus binişor în chimir.

Dubangiu se opri. Răsuflă repede şi scurt, parcă-l fugărise cineva. Cu ochii sticloşi, înfundaţi în cap, ţintea lumina lămpii. Preotul se uită cu scârbă la el.

— Dacă ai ucis boeru', de ce ţi-ai mai făcut păcatul să cadă năpasta pe Ciof?

Dubangiu de abia mai mişca buzele.

— El ducea pe boer în fiecare noapte la Maria.

HORIA MICLESCU

PRIMII PAŞI

Ş'o plâns Vasilie Vodă....

Sosit-au solii regelui barbar
Şi azi la Curte 'n Ieşi e forfoteală
Zadarnic Doamna gândul îşi înşeală
Zicând că jertfa-i de prisos. Şi iar

A stat Vasilie-Vodă la 'ndoială
Să-şi dee fata după han tatar
Ca să lipsească-al ţării lui hotar
Pe viitor, de-a hoardelor năvală.

„Chemaţi Domniţa!” spuse 'ntr'un târziu
Şi glasul lui răsună a pustiu.
Ruxandra intră. „Fata mea, vei merge

Către Timuş!” Privirea-i vrea s'o soarbă
Apoi întoarce capul şi îşi şterge
O lacrimă ce-a lunecat în barbă.

DINU VOINESCU

Statua

Amurgul ţinu puţin timp.

Purpura răspândită de Hellios — ce se oglindise în undele mării, line ca untdelemnul şi albastre ca peruzeaua — pieri. O noapte dulce învăluia pe nesimţite Acropole şi câmpia, cu valurile-i străvezii şi uşoare, scânteiând de stele. Pe măsură ce întunerecul creştea, se lăsa o linişte odihnitoare, plină de voluptate; iar când întunerecul fu deplin, liniştea deveni adâncă, adormitoare, ireală.

*

Pallas veghia asupra Athenei.

Sclavii Scyţi dormeau lângă porţile închise ale cetăţii.

Incetul cu încetul, marmorele Acropolei începură să se lumineze la razele palidei Selene, ce se ivia, tăcută şi enigmatică, înconjurată de aureola-i, din apele adânci şi cristaline ale mării, abisuri unde dispăruse Hellios. Munţii luară o înfăţişare fantastică, apărând ca în vis.

Din timp în timp, sufla o adiere, care se contopea cu răsuflarea gingaşă a lui Eros, micul zeu al iubirii. Acesta dormea, mulţumit şi zâmbitor, cu căpşoru-i rezemat de sânul Afroditei. La un moment dat, trezindu-se din somn, îşi luă sborul, înălţându-se uşor, ca o mireasmă.

*

Pe o înălţime stâncoasă, încrustată cu verdeaţă, tânărul Acanthys stătea culcat la delicatele picioruşe ale copilei Nio. Işi avea capul răsturnat pe spate şi o privea cu admiraţie şi adorare, în extaz. Din întreaga lui înfăţişare, radia iubire şi fericire.

Nio, sigură de sine şi de el, se uita înainte, senină; din când în când, pleoapele-i, îngreuiate parcă de genele lungi. lunecau în jos, acoperindu-i o clipă, ochii strălucitori.

— Te iubesc, Nio! îi murmură efebul, cu patimă şi duioşie.

Dar ea continua să privească înainte, nepăsătoare; numai ochii îi sclipeau mai viu, ca şi cum două stele s'ar fi reflectat în ei.

Atunci, în ondularea dulcei şi uşoarei adieri, răsună cel mai dulce şi mai uşor sunet de lăută. Acanthys nu ştia de unde izvora melodia, — nu ştia că, deasupra lui, micuţul Eros, al cărui trupşor fraged şi plin se înfiora de bucurie, cânta şi zâmbea, vrând ca prin aceasta, să-i dea ajutorul său divin.

— Nio! Nio! suspină Acanthys încurajat şi urmă din ce în ce mai înflăcărat: Vorbeşte, Nio, vorbeşte! Doresc să-ţi aud glasul, la fel de armonios şi fermecător ca lira lui Phoebus. Fericeşte-mi auzul, după cum îmi fericeşti văzul. Da, căci sunt nespus de fericit că te văd. că te am în faţa mea, o Nio! Eşti frumuseţea Elladei şi mândria Atticei ; prin asta, divino, meriţi să fii deasupra Parnasului! De ce nu mă priveşti? Adânceşte-ţi privirea limpede în ochii mei; voiu vedea o lume strălucitoare de fericire! De ce nu te apropii de mine? Vino, ca să-ţi simt răsuflarea, — să-mi mângâie faţa ca o adiere îmbălsămată din Eden! De ce nu-mi vorbeşti? De ce nu-mi răspunzi? Te iubesc, Nio!...

Efebul vorbea îmbătat de cântecul lui Eros şi inspirat de muza Erato.

Il cuprinse ca o ameţeală irezistibilă. Era împins spre Nio, — era atras de către ea. Mâna lui, călăuzită de inima-i aprinsă, o apucă pe a ei, iar gura-i depuse câte o sărutare pe vârful degetelor fine, cu unghii ca petalele de trandafiri.

Melodia răspândea iubirea divină.

Efebul credea că va muri de emoţie.

— Te iubesc, Nio! îi repeta cu glasul sugrumat, strângându-i mâna cu înfrigurare. Te iubesc! De ce nu-mi răspunzi?

Dar Nio continua să rămână insensibilă, neclintită şi rece — ca marmora.

Deodată, Acanthys văzu în locul ei o statuă — atât. Totul era deci în zadar! Niciodată nu-i va răspunde lui.

In acelaş timp, melodia încetă brusc. Un fâlfâit de aripi izbucni şi se depărtă în grabă. Sburase Eros.

Atunci, Acanthys, cu moartea în suflet, îşi acoperi capul cu un capăt al vestmântului, şi se aruncă în adânc.

Nio rămase impasibilă — o statuă.

MIRCEA DRAGOMIR

Trudă de gânganie

La uluc, la cotitură,
Mărunt cât un bob de tei
Şi-a prins casa cu temei.
Migălind la ţesătură.

Nu face nimic pripit
I-aşa mic şi nu-i grăbit.
Mestecă mătasa 'n gură,
Ş'apoi o întinde lungă,
Doar atât cât să-i ajungă
Firul,
Să 'mpletească 'un ochi mărunt,
Nici mai larg şi nici mai scund.

*

Cum de nu încurcă şirul! —
Şi cum de nu uită rândul
Cum de-şi ţine veşnic gândul
Tot la lucrătura lui!
Pune-atâta trăinicie
Cât să ţie-o veşnicie
Şi stă 'n calea orişicui.

AYGIL

Mărunte

■ Comitetul însărcinat cu alegerea, premierea şi tipărirea a şapte volume de autori tineri netipăriţi, (două volume poezie, două volume studii filosofico-ştiinţifice şi trei volume eseuri), anunţă pe cei ce doresc ca manuscrisele lor să fie luate în considerare să le depună până la data de 20 Octombrie 1933, pe adresa d-lui I. Cantacuzino, strada Vasile Pârvan 12. Din comitet fac parte d-nii Ion I. Cantacuzino, Şerban Cioculescu, Petru Comarnescu, Romulus Dianu şi Mircea Eliade.

Valoarea fiecărui premiu este de lei 20.00. Hotărârea comitetului se va lua în ziua de 5 Noembrie.

■ Revista *„Fulgerul”* a instituit *un premiu de 10.000 lei pentru cea mai bună nuvelă sau schiţă.* Pot concura la acest premiu numai scriitorii din generaţia tânără, cu lucrări inedite. Manuscrisele se primesc până la 1 Ianuarie 1934 pe adresa: revista *„Fulgerul”*, Dorohoiu, strada Grigore Ghica No. 64.

Pentru tot ce priveşte redacţia — a se adresa d-lui M. Sevastos numai Joi, Vineri şi Sâmbătă 6—7.

Versailles

Prin parcuri, blonde, vesele amante
Se'ntorc călări, dând crengile'ntr'o parte
Semeţul rege şoapte le împarte,
Suita râde'n ironii galante,

Iar Saint-Simon ia note pentr'o carte.
Orice mişcări şi vorbe's diamante.
Contesele fac graţii elegante
Ce vor străbate veacuri mai departe.

O! Rege-Soare, graţii neuitate
Şi râs şi fluturări de evantai,
N'aţi amuţit sub marmură'ngropate!

In feeria nopţilor de Mai,
Păşind încet, perechi înfiorate
Reînviază parcul din Versailles.

GRIGORE SALCEANU

Cronica unei familii burgheze

Sărmanul Sebastian Hensel. Când a adunat cu trudă filă cu filă scrisorile şi memoriile „Familiei Mendelssohn" şi când le-a împletit cu îndemânare într'un mănunchi armonic, desigur că nu se gândea că comite un act de trădare naţională. Citise el multe, văzuse poate multe, dar ce folos! Sufletul lui naiv nădăjduia într'o lume mai bună, mai dreaptă, mai înţelegătoare. Nu bănuia, bietul Hensel, că iubirea şi preţuirea aproapelui nu erau decât ispite şi pana lui era condusă de duhuri rele. Astăzi, o fi luat el seama, dar e prea târziu. Neam din neamul lui se răzbună. Şi dacă a scăpat cumva de focul ghehenei, apoi l-a ajuns rugul nazist, care nu iartă pe renegaţi.

*

Herder, unul dintre cei mai veritabili germani, a pus în fruntea unui capitol din „Idei la istoria filosofiei" un motto, care trebue cetit de două ori pentru a-i da pecetia realităţii. „Umanitatea — spunea Herder — e scopul naturii omeneşti, şi prin acest scop Dumnezeu şi-a pus în mânile noastre însuşi destinul lui". Primul capitol din lucrarea lui Hensel îţi sună în urechi ca o parafrazare a acestui text. El se referă la Moses Mendelssohn, *în care familia venera pe cel mai de seamă membru al ei. Acest om, care în timpul zilei lucra în biuroul unei fabrici pentru a câştiga o pâine neagră, care nu putea lua loc într'o universitate la picioarele profesorilor sărbătoriţi, care şi-a asimiliat ca autodidact minunatele şi bogatele lui cunoştinţi, acest om n'a fost numai un reformator al judaismului, ci şi un factor marcant în viaţa spirituală germană. Mărturie depun scrierile lui şi, nu mai puţin, strânsele legături de prietenie cu cei mai vrednici oameni ai timpului său.*

Kant, pe care-l învinsese odată la un concurs literar, îi era prieten. Lavater, care voise să-l convertească la creştinism, îl preţuia cu atât mai mult cu cât constata inflexibilitatea caracterului lui. Emoţionantă şi înălţătoare totdeodată era însă însufleţita conlucrare pe tărâmul ştiinţific şi uman dintre el şi Lessing, care i-a înălţat lui Mendelssohn în „Nathan înţeleptul" un monument ce poate fi învăluit, dar nu va putea fi niciodată nimicit. In preajma morţii poetul scria filosofului: „Ah, dragă prietene, scena s'a terminat: cu cât drag aşi dori să-ţi mai vorbesc odată". Dorinţa nu i s'a realizat şi Mendelssohn deplângea o pierdere ireparabilă. „Dorm cu el (Lessing), îl visez, mă trezesc cu el, şi mulţumesc providenţei pentru binefacerea de a-mi fi trimis în cale atât de timpuriu pe acest om".

Prin ce izbutea acest filosof să înlănţuiască inimile, să se impună spiritului celor mai aleşi oameni, şi să se dovedească mai puternic decât ideile preconcepute şi arierate, care îi închideau drumul la tot pasul?

Moses Mendelssohn era mic de statură, cocoşat şi bâlbâit. Dar mintea lui plină de înţelepciune, despre care Lavater ne-a lăsat o imagine vie, îl despăgubea de lipsa calităţilor exterioare. In nobleţa caracterului, în bogăţia ideilor şi în cultura lui uimitoare se afla desigur magica putere a influenţei lui fără greş. Inima lui adânc simţitoare şi plină de înţelegere nu se desminţea niciodată.

Impresionantă e povestea cererii lui de căsătorie. Fata, pe care Mendelssohn ar fi dorit s'o aibă alături de el, îşi făcuse despre pretendentul ei o imagine ideală şi rămase consternată când îl văzu pentru prima dată. Cocoaşa filosofului îi veni de hac. Dar Mendelssohn îşi încercă încă odată norocul. El o atrase pe fată într'o convorbire, şi când aceasta îl întrebă: „Crezi şi d-ta că toate căsătoriile se leagă în cer?" — el îi răspunse: „Desigur; numai că mie mi s'a întâmplat ceva deosebit. La naşterea unui copil se proclamă în cer: Cutare şi cutare o ia pe cutare şi cutare. Când m'am născut eu, mi s'a numit şi soţia mea; dar totodată mi s'a spus că va avea o cocoaşă groaznică. Scumpe Dumnezeule, i-am spus eu atunci, o fată gheboasă e prea din cale afară de crud şi de trist; o fată trebue să fie frumoasă. Scumpe Dumnezeule, dă-mi mie cocoaşa şi lasă fata să fie plăcută ochiului". In urma acestei poveşti, pretendentul reuşi să înfrângă rezistenţele; îndărătnica fată deveni soţia lui.

*

Partea cea mai importantă a operei lui Hensel e consacrată compozitorului Felix Mendelssohn, *mândria familiei. Unul din biografii lui era de părere că merita să rămână nemuritor în inima germanilor, chiar dacă n'ar fi fost altceva decât compozitorul unor lieduri ca: „Es ist bestimmt in Gottes Rat" sau „Leise zieht durch mein Gemüt". Dar acest cântăreţ, pe care Germania de azi îl detestă a creat mult mai mult în spiritul poporului german. Inainte de toate înzestratul elev al lui Zelter a desgropat „Pasiunea lui Matei" pe care, într'un anumit sens a dăruit-o abia el lumii. Prin acest fapt a contribuit ca nimeni altul la renaşterea lui Bach. Un punct culminant în opera lui Hensel îl constitue prima vizită făcută de Mendelssohn la Goethe, care-l reţinu pe micul pianist timp de două săptămâni la el acasă. „In fiecare dimineaţă — scria fericitul copil — autorul lui „Faust" şi al lui „Werther" mă sărută odată pe frunte, şi în fiecare după-amiază, tatăl şi prietenul Goethe mă sărută de două ori. Gândiţi-vă! azi după amiază i-am cântat lui Goethe mai bine de două ceasuri, fuge de Bach şi fantezii de-ale mele..."*

„E un copil dumnezeesc şi de nepreţuit; trimiteţi-mi-l din nou cât mai curând" — se ruga olimpianul Goethe de mama copilului. După vre-o zece ani, când Felix Mendelssohn concerta din nou în faţa lui Goethe, acesta îi oferi drept mulţumire o pagină manuscript din „Faust" cu dedicaţia: „Dragului şi tânărului meu prieten Felix Mendelssohn-Bartholdy, energic-duiosului stăpânitor al pianului, în semn de prietenoasă amintire a frumoaselor zile de Mai 1830". Păcat că acest episod lipseşte din cartea lui Hensel.

Acum o sută de ani, compozitorul, virtuosul pianist şi înflăcăratul dirijor îşi sărbătorea primele lui triumfuri publice la Düsseldorf. Măsura acestui succes ne-o dă numirea lui imediat ca director al muzicilor locale. Dirijarea concertelor la Lipsca nu mai însemna decât un stadiu intermediar pentru chemarea lui la Berlin. Doi regi, al Prusiei şi al Saxoniei, se străduiau să-l câştige de partea lor pe nepotul lui Moses Mendelssohn, pentru a indica nivelul cultural al statelor lor. Odinioară, origina lui constituia o piedică pentru ocuparea locului rămas vacant în urma morţii lui Zelter. Dar odată cu vremea, ideile preconcepute rămâneau tot mai în umbră, şi Felix Mendelssohn nu mai avu de întâmpinat obstacole.

Sebastian Hensel observă într'un loc, ca o trăsătură caracteristică a spiritului germanic şi nordic al artistului, că înseşi compoziţiile pe care le-a creat la Sud, în Italia: „Uvertura", „Hebrizii" şi „Noaptea Valpurgiei" nu-ţi lasă în suflet mireazma leandrilor şi a portocalilor, ci frământarea Mării Nordului şi a pădurilor de stejari din patria sa.

Astfel de mărturii atârnau greu în cumpănă, pe vremuri. Astăzi le reproducem cu acel caracteristic început de basm: A fost odată...

*

Cartea despre „Familia Mendelssohn" e un admirabil document cultural. In casa din Leipzigerstrasse 3 se adunau toate personalităţile proeminente, într'o atmosferă de caldă ospitalitate şi de spiritualitate generoasă. Muzica ocupa un loc de seamă. Curând se asociase şi pictura, căci Fanny, sora compozitorului, se căsătorise cu Wilhelm Hensel, un artist cu rare însuşiri. Oameni de diverse profesiuni şi de diferite origini se găseau laolaltă şi-şi înavuţeau reciproc sufletul, oferind fiecare tot ce avea mai de preţ în valori ideale. Era o atmosferă binefăcătoare, proaspătă şi luminoasă, care-şi mai păstrează parfumul doar în paginile lui Hensel.

Azi, în Leipzigerstrasse răsună a nenorocire strigătul fanatic şi sălbatic: „Heil Hitler". Iar în locul preocupărilor de ordin spritual şi umanitar se răsfaţă în dispreţul lumii întregi instinctele primitive ale unei generaţii secătuite de orice idealism.

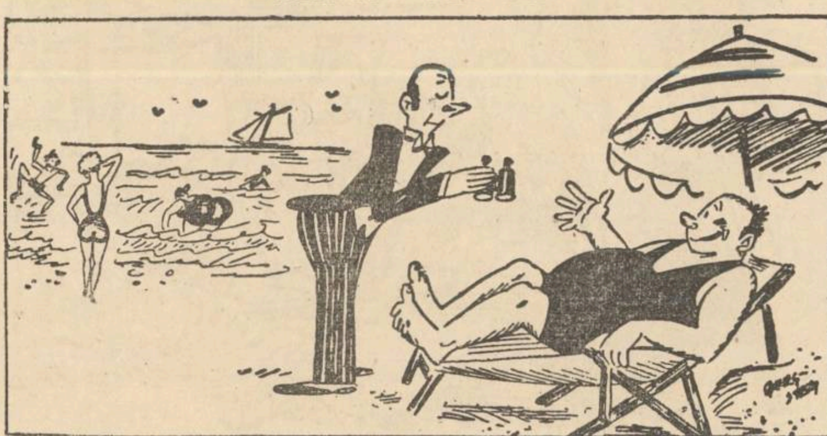
A. B.

EXPLICAŢIE

— Tată, de ce Victoria e reprezentată totdeauna ca femee?
— Asta ai s'o înţelegi mai târziu... după însurătoare.

SERVICIU PERFECT

— Poftiţi binoclul pus la punct pentru doamna blondă.

O călătorie în Africa

Mai sunt apoi boscari, care înghit o lumânare sau beau apă clocotită. Alături sunt ghicitorii orbi, vrăjitorii, actorii de teatru antic, cu dialog şi alte zeci de grupări cu numere de atracţie.

Nu scapă de producţie nici animalele. Intr'unul din cercuri, un achondroplazic îşi prezintă măgarul. Il aşează cu picioarele în sus, se aşează şi el, face mişcări din picioare, face şi măgarul. Acrobatul liliputan face tumbe în jurul măgarului, măgarul se tăvăleşte, apoi stăpânul se urcă pe măgar în hohotele de râs ale mulţimii. In reprezentaţia cu animalele, lumea e mai sgârcită cu ofrandele.

Marrakech : Grup de palmieri

In afară de spectacolele indicate, mai există în piaţa El Fna şi alte curiozităţi. In colţul opus spectacolelor se găseşte cartierul farmaciilor populare. Un cetăţean cinchit are un şervet în faţa lui, cu leacuri din regnul vegetal (buruieni uscate din Atlas) şi din regnul animal (oase de liliac, peri de arici, pene de bufniţă, piei de pantere, inimă de pisică şi multe altele).

Cel mai interesant colţ este al magicienilor berberi, care prezic viitorul, *după practice din epoca de piatră*. Vrăjitorii, ca să aibă succes, trebue să fi gâtuit şapte pui de rândunică, din cuiburi diferite, apoi după ce i-au fiert cu o buruiană din Atlas, trebue să-i îngroape într'un cadavru şi să invoace sfântul unui Marabout. Când consultă oracolul, *vrăjitorii pun scoicile la ureche şi se inspiră, după murmurul, pe care îl aud din scoică.* Un vrăjitor berber se face forte, după consultarea oracolului, să afurisească un oraş întreg şi să facă impotent un regiment.

Alături de magicieni, un copil de arab arată congenerilor jocul yo-yo (la doi paşi distanţă, epoca de piatră alături de secolul al 20-lea!)

Alături de suk, în piaţa El Fna, se mai găsesc acei care scot sânge cu stricneaua şi cauterizează muşcăturile de şarpe.

Mai sunt apoi bărbierii populari. Au un fel de cuţit marocan, pe care îl ascut de pantaloni, dar jur că n'am văzut picătură de sânge din capul rifanului, asupra căruia se exercită meseria.

Alături de piaţă este intrarea în suk. Străzi întregi şi corespondenţele lor sunt acoperite cu trestii şi cu rogojini, ca să fie protejate de soare. Incepând cu prăvălia de curmale, unde negustorul stă cocoţat, pe vine, tocmai în vârful movilei, părând că face parte integrală din curmale, continuând apoi cu alte prăvălii, cu mărfuri văzute şi ne mai văzute, *sukul* este o aglomeraţie de atâta lume dubioasă, încât e prudent să fii atent la buzunare, pe deoparte, şi la haine, pe dealtă parte, ca să nu te umpli de păduchi. Contra păduchilor francezii n'au putut lua nici o măsură până acum. Ar fi şi greu să umble cu flitul după ei, sau să-i pună în cuptoare de deparazitare.

Când ne-am întors din suk, larma era aceeaş în Piaţa El Fna: ţipete, urlete, tamburine, castaniete, coruri cu voci stridente. Toate la un loc dau un ansamblu, aşa de curios încât s'ar putea numi simfonia barbară; iar tot ansamblul pieţii: *babilonia nebunilor.*

La ora 6, toată lumea e în aşteptare. Arabii, în ramadan, aşteaptă, de dimineaţă până seara, marele eveniment: *masa.* Ora e anunţată prin salve de tun. Nici un arab în piaţa El Fna nu mai rămâne la locul lui. Toţi dau busna la restaurantul... din traistă. Allah e bine cuvântat.

Ne-am urcat pe terasa de deasupra primăriei, de unde se poate vedea tot spectacolul din piaţă. Dar priveliştea cea mai grandioasă — una din cele mai grandioase din lume — este vederea de sus a Marrakechului şi a orizontului îndepărtat. La Sud se întinde, ca un zid chinezesc, — însă de patru mii de metri, — Marele Atlas; un cerc mai apropiat de ziduri mai mititele se scoboară până la Marrakech; la Răsărit se întinde o pădure de palmieri, care par ca nişte paraşute, fixate de pământ; iar la Nord se văd cetăţile de strajă, care nu păzesc nimic. In mijlocul acestui decor se află oraşul Marrackech, cu turnul Kutubiei, ca o coloană gigantică, cu trei globuri de aur ce strălucesc în soare şi cu case, cu terase, străpunse din distanţă în distanţă de turlele moscheilor. Către asfinţit tot oraşul capătă o culoare cărămizie. Este *Marrakechul cel roş*, oraşul Sudului, în contrast cu Tangerul şi Rabatul, cel alb, oraşele Nordului.

Marrakechul e oraşul contrastelor: există oraşul nou al Francezilor, cu vile bogate, cu pergole înflorite, alături de oraşul vechi, al indigenilor, vermina mizeriei şi a boalei. Numai în Marrakech sunt 6 mii de orbi, din cauza murdăriei şi nu ştiu câţi leproşi; un adevărat oraş de cerşetori şi de vrăjitori, mai toţi, muritori de foame.

In oraşul nou sunt bulevarde largi, gudronate şi străzi aliniate; în oraşul vechi e un dedal de uliţe şi de maidane, care nu-şi găsesc concurenţa nici în România.

Sub raportul medical acelaş contrast: există mormântul unui sfânt, care, deşi mort, are mai multă clientelă decât doctorul viu al dispensarului de vis-à-vis. La mormântul sfântului mulţimea face coadă, ca la Lourdes, ca să-şi vindece reumatismul, sau ori ce altă meteahnă trupească; la dispensar bate vântul. In fine încă un contrast de igienă. Deşi sunt closete publice, indigenii fug de ele, făcându-şi necesităţile, acolo unde îi prinde vremea: în piaţa publică asistând la spectacolul berberilor, sau în suk, pe când îşi fac târguelile. Francezii, neputând să umble cu closetul după ei, au imaginat un sistem, care nu-i jigneşte pe indigeni. De îndată ce s'a comis faptul, tot un indigen, purtătorul unui vehicol cu hipoclorit aruncă o lopată de antiseptic peste corpul delict. In chipul acesta Francezii au împăcat şi tradiţia şi igiena.

Tradiţia este a indigenilor, rămaşi la moravurile, de acum câteva mii de ani; iar igiena este a Francezilor, oamenii cei mai civilizaţi ai pământului, având cea mai mare calitate, că nu-şi păstrează civilizaţia numai în Franţa, ci o duc până în cele mai depărtate colonii, caşi cum ar fi la ei acasă.

Călăuza noastră ne-a indicat pentru seara un local, unde se execută dansuri orientale. Deşi localul nu era departe de piaţa El Fna, nefiind prudent să ne aventurăm noaptea într'un cartier arab, am luat o trăsură, care numai bine a făcut două minute până la Caffé Maure. Am intrat, printr'un el de gang, într'o tavernă de moşi. Ne-am aşezat la o masă şi am comandat un ciai cu mintă, conform tradiţiei locale. Alături de noi erau spahii, îmbrăcaţi în culori fundamentale, roşii sau albastre şi arabi, cu burnuzul cât o colibă. Am văzut un arab cu dimensiuni aşa de mari, încât el singur putea fi un număr de atracţie. Arabii sunt foarte amatori de femei şi de dansuri. Ochii lor sunt ca două reflectoare, care caută de sus până jos să prindă cea mai mică mişcare de voluptate din trupul dansatoarelor de pe scenă. Sunt trei dansatoare indigene. Una bătrână şi mult întrebuinţată, a doua cu o frumuseţe neglijată şi a treia şi singura, care merita să stea pe scenă, dar fără să danseze. Fiecare dansează, à tour de rôle, dansuri orientale, în care numerele cele mai gustate şi bisate de indigeni, sunt spasmurile erotice, în mişcările cele mai descompuse. Ai crede că este lady Chaterley în situaţiile cele mai intime.

Cum atmosfera localului era cam încărcată şi spahiii noştri, bine montaţi, începuseră să zănganească săbiile, am preferat să o ştergem binişor, când spectacolul era mai în toi.

Meknes Mequinez

Dela Marrakech ne-am întors pe acelaş drum, pe care am venit, trecând prin Casablanca şi Rabat. Aceeaşi monotonie în peisajul morocan. O câmpie, cât vezi cu ochii... Singurele înălţimi apreciabile sunt acele ale cămilelor, care ţin loc de dealuri.

La anumite ore, — de cinci ori pe zi, — totul devine imobil... Arabii sunt la rugăciune. Ori unde s'ar găsi, la ora de rugă, îşi scot covoraşul, sau blăniţa de oaie şi îngenunche, cu faţa spre Meca şi cu gândul spre Allah.

Dela Rabat am mers pe un drum nou, până la Meknes. Am trecut printr'o regiune mai cultivată şi printr'o pădure de plută, unde, din distanţă în distanţă, se văd copacii goliţi de coajă, jenaţi de costumul lor sumar.

Meknes: Dormitorul unui şef arab

Terenul nu mai e plan, apare o regiune deluroasă cu vârfurile rotunde, par'c'ar fi trase cu compasul. Trecem uedul Beth şi ajungem în Meknes. Traversăm oraşul vechi şi ne îndreptăm spre oraşul nou, despărţit, printr'o vâlcea, de oraşul vechi. Aci suntem găzduiţi la un otel francez, cu tot confortul.

Altă dată nici nu era voie de vizitat oraşul, fără scrisori de acreditare dela sultan. Trebuia să cantonezi în corturi, în afara oraşului, şi era nevoie de o pază militară, înarmată până în dinţi.

Astăzi lucrurile s'au schimbat. Circuli în voie pe străzile Meknesului şi scrisorile Sultanului sunt înlocuite cu viza paşaportului pe malul Senel.

Francezii, mai în tot Marocul, nu s'au amestecat cu indigenii şi au clădit oraşe noui, distanţate de cele vechi. Stilul întrebuinţat este un stil colonial, cu influenţe locale.

De Meknes se leagă, mai ales, două nume: *Ismail Magnificul* şi *Mahomed Ben Aissa*, profetul. Muley Ismail este acel care a mutat capitala dela Fez şi a pus bazele dinastiei Alauite, care domneşte până azi în Maroc.

Oraşul l-a clădit cu cheltuiala Evreilor şi a Berberilor, care au preferat să dea lui Ismail punga, decât viaţa, iar salahoria a făcut-o zecile de mii de prizonieri creştini şi de sclavi. Aproape acelaş număr de lucrători, ca pentru piramidele egiptene.

Mahomed Ben Aisa este profetul Berberilor, care, pe lângă alte lucruri sfinte, a învăţat pe credincioşii lui să mănânce şerpi, şopârle şi altele, iar toţi acei care consumă acest regim reptilian, fac parte din confederaţia Aissaua. De ziua profetului credincioşii se dedau la actele cele mai sanguinare. Se muşcă de obraz, se sgârie cu unghiile până ce fiecare se transformă într'o masă de carne sângerândă; mănâncă animale de vii. Acum câţiva ani, în delirul lor sanguin au mâncat chiar un copil. (P. Dumas).

Dacă n'am venit la Meknes să gustăm din reptilele confederaţiei Aissaua, apoi am venit să vizităm porţile şi grajdurile lui Ismail, singurele lucruri care au mai rămas din opera gigantică a celui mai temut rege african.

Am luat o trăsură al cărei vizitiu ne-a declarat, pe cuvântul lui Allah, că poate ţinea loc de ghid şi am luat-o înspre porţile lui Ismail. Deşi porţile oraşului n'au fost făcute pentru primirea viitoarei lui soţii, fiica lui Ludovic al XIV-lea, pe care Ismail n'a văzut-o nici odată, totuşi ar fi putut chiar văduva prinţesă să fie mulţumită de gusturile lui Ismail.

Nu ştiu, dacă este poartă mai frumoasă, în tot Marocul, ca poarta, care se numeşte Bab Mansur *. Nu de aceeaş părere sunt şi indigenii, care numai atunci se uită la poartă, când au de aranjat oarecare necesităţi.

Acum trei secole porţile serveau pentru intrarea triumfală a regelui, astăzi ele servesc pentru intrarea triumfală a vre-unui măgar, încărcat cu zarzavat.

Dacă porţile mai păstrează din splendoarea de altă dată, cu toate vicisitudinile vremii şi ingratitudinea oamenilor, grajdurile lui Ismail au rămas o ruină. In grajdurile în care înainte nechezau mii de cai de rasă arabă, pur sânge, astăzi rage câte un măgar corcit.

Inaintăm printre două rânduri de ziduri, îndărătul cărora se întind alte ziduri, care păzeau pe vremuri avutul mobil şi imobil al sultanilor, sub formă de: femei, cereale, smochine şi curmale.

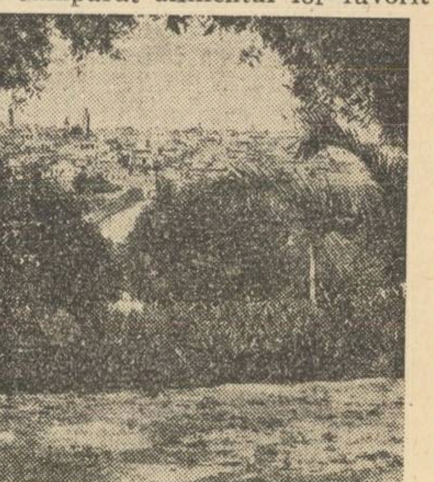
Nu departe sunt grădinile şi palatele sultanului, toate numai o ruină. Palatele vechi ale sultanilor se nărue, de pe un an pe altul, din cauză că sultanii n'au voie să locuiască în palatele predecesorilor. S'ar putea număra sultanii, după numărul palatelor în ruină.

Suntem aproape de struţăria statului, cea mai mare din Maroc şi cu vechime de două secole.

O ceată de Ibis albi ne iau în primire, aproape de intrare: Aceştia par, însă, nişte purici pe lângă struţii care încep să se zărească în fund.

Văzusem pe la menagerii şi prin grădinile zoologice câteva specimene de struţi, însă ni s'au părut pitici, acum, pe lângă uriaşii dela Meknes.

Suntem primiţi de o delegaţie de struţi, în haine de sărbătoare: domnii în frac, doamnele în rochii albe şi cu atâta prietenie, de par'că ne-am fi cunoscut din copilărie. Suntem jenaţi că nu le-am adus nici un cadou. Am întrebat îngrijitorul, ce aliment preferă şi am rămas surprinşi când am auzit că nişte păsări, atât de nobile, mănâncă porumbul nostru vulgar. Am cumpărat alimentul lor favorit şi am început să le aruncăm grăunţe, peste gard. N'au dat suficientă atenţie grăunţelor şi erau aproape să plece, când le-am aruncat ştiuletele, cu totul, crezând că le face plăcere să-l ciugulească singuri.

Meknes: Vedere generală

Care ne-a fost, însă, surpriza, când i-am văzut înghiţind ştiuletele cu totul. Ne-am deşertat buzunarele, dar struţii tot umblau cu pliscurile după noi.

Cred că numai cu o întreagă magazie de porumb i-am fi satisfăcut complect.

Am vrut să intrăm în parcul lor, să-i desmierdăm, dar am fost opriţi la vreme, ca să nu suferim vre-un accident de ghiară, aşa de puternică, încât despică omul în două.

Ne-am mulţumit să păstrăm distanţa reglementară şi să le admirăm ţinuta lor elegantă. Ne gândeam că o cucoană de a noastră se mândreşte, când are numai o pană de struţ, iar aicea vedeam doamnele struţese într'un lux de pene, de sus până jos. Am contemplat multă vreme arta lor decorativă şi nu aveam destule cuvinte de laudă, la adresa statului care face atâtea sacrificii, ca să întreţină acest capriciu aristocratic. Ingrijitorul nostru a fost, însă, mai prozaic şi ne-a arătat că statul încasează venituri frumuşele din struţărie. Am aflat

* Se mai numeşte şi poarta apostolatului şi e făcută de creştini care s'au musulmanizat.

(Continuare în pag. VI-a)

Nina Arbore
Gravură pe lemn. — Chioşcul din grădină

că doamnele acelea, așa nobile, ouă, la două zile, fără nici o vacanță și că un ou costă circa patru sute de lei. Am mai aflat că în pensiune vom gusta omletă de ou de struț și că la cofetării deasemenea vom consuma prăjituri, lucrate cu acelaș material.

Dar valoarea mare a oului de struț nu e conținutul, ci coaja, care se întrebuințează ca abajur, sau ca obiect decorativ. Odată pe an struților li se smulg penele, care dau și ele un venit destul de apreciabil. O mică socoteală de ouă și de pene ar ridică venitul unui struț la peste o sută de mii de lei anual. La plecare am vizitat expoziția de ouă și de pene și am primit cadou câte o bucată de coajă de ou. Ne-a speriat ce grosime are coaja și ne-a uimit și mai mult, când am auzit că vulturii caută cuiburile și sparg coșcogeamite zid al oului cu ciocul lor de putere herculiană, sorbind apoi cu nesațiu din delicioasa masagranelă.

Dela struțărie ne-am întors în oraș, ca să vizităm piața, unde se vinde lemnul de cedru, cel mai căutat pentru durabilitatea lui de secole și parfumul care îl exală în interior. Nu este palat sau casă mai simandicoasă, care să nu fie lucrată în lemn de cedru. Pădurile de cedru de pe Atlas sunt mai întinse, actualmente, decât pădurile de cedru, de altădată, din munții Libanului.

Nu departe de piața lemnului de cedru este grădina publică, una din cele mai frumoase din Maroc. Dintr'însa se vede uedul din vale și orașul nou din dealul opus. Deasemenea se văd în depărtare, ca două mănunchiuri de ghiocei, cele două orașe vecine: Mulay Idris, orașul sfânt pe care orice pelerin trebuie să-l viziteze, de șapte ori înainte de a pleca la Meca, și orașul *Volubilis*, Pompeiul african, care a avut cinstea să fie vizitat de Septimiu Sever, împăratul roman.

La Meknes, între orașul vechi și cel nou, se întinde orașul intermediar, care se numește quartier réservé, cartierul femeilor publice. O cetate bizară, de construcție modernă, deservește tot cartierul.

La intrare, doi spahii, de santinelă, aduc aminte celor care intră că edificiul are pază militară și că pofta de scandal să o lase înafara zidurilor cetății feminine. In interiorul cetății o patrulă veghiază în acelaș scop.

Indigenii sunt oameni hărțăgoși și când n'au lupte cu Francezii, se luptă între dânșii, așa că Francezii sunt pregătiți, pentru toate eventualitățile.

In afara zidurilor cartierului rezervat, indigenii sunt lăsați să se certe și chiar să se bată, în legea lor.

Arabii, când vorbesc, par'că se ceartă, când se ceartă, parcă se bat, iar când se bat se sfâșie. La început, când am văzut Arabii discutând între dânșii, am întrebat ghidul, dacă nu se sfădesc. Ni s'a răspuns că asta e discuție obișnuită.

Am asistat la o ceartă, între doi Arabi pentru ocuparea unui loc în autobuz, o adevărată bătălie de cocoși: s'apropie așa de tare unul de altul, încât părțile mai proeminente din corp se ating reciproc. Fiecare vociferează, face spume la gură, țipă, de crezi că încăierarea vine, dintr'un moment într'altul. Dar asta nu se întâmplă. Stau așa un sfert de oră, jumătate de oră, parc'ar vorbi la telefon, apoi conversația încetează.

Am asistat și la o bătaie, de dimensiuni mai reduse, între doi copii, dar jur că Allah nu mai era între ei.

In interiorul zidurilor cartierului rezervat, însă, nu e permisă nici cearta, nici bătaia. Clădirea principală e ocupată de femeile indigene, fiecare cu număr și adresă pe ușe. In atenanse sunt europencele. Orașul intermediar e aprovizionat cu tot ce trebuie: medici, irigatoare, neosalvarsan și cimitir. La morminte, în loc de cruce, sau semilună, au uneori câte o inimă, simbolul cartierului rezervat.

In afară de cartierul rezervat în Meknes se mai găsește cartierul descendenților armatei negre a lui Ismail și cartierul Evreilor.

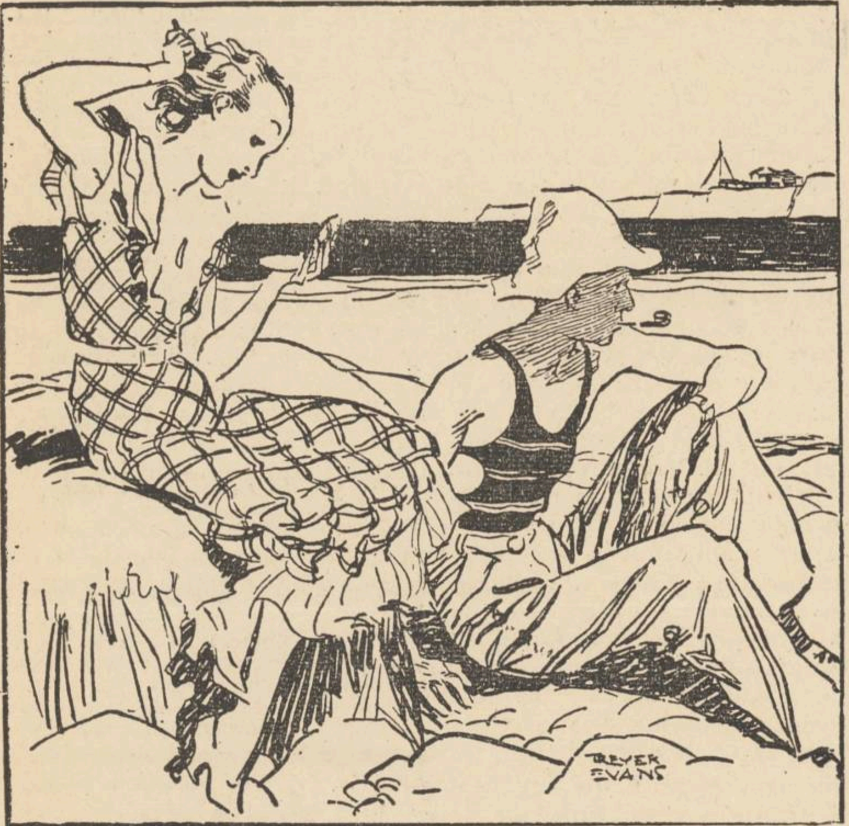
(continuarea în No. viitor)

DOCTOR G. T.

ASOCIAȚIE DE IDEI

— Asta-mi amintește ziua, când mi s'au rupt bretelele *soutien gorge*-ului...

— Mi s'a mai deschis părul, din cauza aerului de mare.
— Mie mi-a albit, din cauza notei hotelului.

— Cucoana aceia are un costum la fel cu al meu. Vezi să nu ne confunzi!

Cinematograful

Eroi sugaci

In pustiul cinematografic din această săptămână, singurul film interesant și amuzant a fost „Nu mai plânge, baby". Cine ar fi zis asta, văzând anunțat pe afișe numele lui Maurice Chevalier?

Natural, filmul ar fi fost încă și mai bun dacă în locul lui Chevalier ar fi fost pus oricare din nenumărații buni actori ai casei Paramount. Ințeleg să se facă filme cu Chevalier. Există un anumit public care se innebunește după băeții de prăvălie atunci mai ales când aceștia joacă roluri de domni de bună condiție. Comercialmente este deci o afacere care se poate, dacă nu aproba, dar cel puțin înțelege.

Decât, în filmul „Nu mai plânae. baby" nu era nevoie de Chevalier pentru bunul motiv că interesul bucății rezidă aiurea, și anume în personajul care face rolul prim și care este un copil sugaci, un copil care n'a atins încă faza de evoluție a vorbirii articulate, și care se mulțumește să-și exprime sentimentele și părerile prin sunete gângăvite, chiote, accese de lacrimi și foarte eloquente mișcări mimice. Recomandăm călduros domnilor actori români să ia lecții de naturalețe actoricească și nuanțare de joc dela această foarte tânără stea. Este pur și simplu cazul să rămâi cu gura căscată.

In ordinea interpreților adulți, trebue să semnalăm pe acela care face rolul servitorului. In momentul acesta numele lui îmi scapă, dar bucureștenii îl cunosc bine. Este actorul care în „Contesa Lily" făcea pe domnul acela perfect zăpăcit și imbecil care fusese prădat într'o cameră de hotel și care, după câțiva ani revede pe escrocul care îl furase, i se pare că-l cunoaște și-și bate capul zadarnic să realizeze cine e.

De astă dată nu e gentleman damblagiu ci servitor însurat și copios încornorat. Toate scenele unde intervine el sunt de un comic enorm și de excelentă calitate.

Este un film ce merită să fie văzut și care, judecând după sălile pline, a beneficiat de un legitim succes.

Estetica stafiilor

Am retrăit voluptățile amintirilor foarte depărtate atunci când, ducându-mă să văd „Iubire dincolo de mormânt", am avut spectacolul unui nobil personaj, bătrânul Sir John care, ori de câte ori avea vre-o supărare, îndoială sau încurcătură, se așeza frumos pe o bancă și spunea: „Katleen, soție scumpă, vino la mine și spune-mi ce să fac!" —; la care doamna se desprindea din văzduh și, cu figura de 20 de ani pe care o avea atunci când murise, se supra-imprimă în vecinătatea bătrânului Sir John povățuindu-l ce să facă. Inutil să vă spun că Sir John este un om care ține mult la propriile sale păreri. Atunci când defuncta e de altă opinie, el îi spune: „Va să zică și tu mă părăsești, și tu ești în contra mea" — și face tot ce știe el. După care doamna pleacă într'un mers vaporos (e todeauna costumată în mireasă, cum e și natural, de oarece albul todeauna convine stafiilor de bună familie).

La sfârșit, Sir John el însuși moare și profită atunci de ocazie pentru a se transforma la rându-i în stafie. Și scena finală reprezintă un fel de cadril între această păreche diafană care iese pe poartă, în timp ce în sens contrar intră un alt cuplu de o consistență mai contondentă (și interpretat de aproximativ aceiaș actori; în vremurile acestea de economii, dublele roluri sunt o ingenioasă soluție a crizei prin care trece industria filmului).

Există printre spectatorii de cinematograf cetățeni care, fie din cauză că-s grăbiți și vor să evite inutilitatea antractelor, fie că au interes să nu fie văzuți pe lumină — s'au deprins să presimtă când un film e gata să se termine pentru a o ștrege ca din pușcă. Astfel ajunge el la un fel de fler profesional, reușind să miroasă momentul când începe să se lase cu „point d'orgue".

Reamintesc toate acestea pentru că în „Dragoste dincolo de mormânt" de vre-o două trei ori spectatorul are impresia că bucata se sfârșește. N'apucă însă bine să-și strângă catrafusele și să se îndrepte semi-orb spre ieșire, și iată că producătorii filmului deodată se răsgândesc, declarând războiul mondial, după care povestea este reîncepută.

Iar când războiul se termină, beligeranții se întorc la cămin, iar domnul din stal își ia din nou pălăria, pardesiul și bastonul, iată că producătorului îi mai vine o idee perversă: îi taie eroului vreo două picioare. De aci alte probleme, alte complicații sufletești, și prilej de a se reedita în mult mai prost o scenă celebră dintr'un film de acum vre-o zece ani, („Ingerul întunerecului") unde Ronald Colman este orb și face pe omul care vede pentru a desgusta, printr'un cinism prefăcut, pe femeia pe care o adoră, făcând-o astfel să scape de a se mărita cu un infirm.

„Nagana"

Am avut în săptămâna aceasta un film unde au fost împerechiate două importante „poncif"-uri cinematografice: decorul de junglă, cu negri goi și animale fioroase, și pe de altă parte decorul de laborator, ambianța acelor idealiști purtători ai făcliei științei, mântuitori de suferințe omenești, etc., etc.,

Remarcabil este felul bogat cum se lucrează. Savanților fiziologiști le trebue la un moment dat câteva animale pentru a-și prepara serum-ul contra bolii somnului. Atunci își procură vre-o patruzeci de lei, tigri, leoparzi, pantere, crocodili, „en veux-tu, en voila". La alt moment dat, cuștile se strică (observați bine: toate) și fiarele ies la pășune de oameni (observați iarăși: toate; vreo patru zeci de dihănii care au curiosul noroc să evadeze toate odată dar poate erau învoite?). In tot cazul, trebue să recunoaștem că „ça fait riche"; este aplicarea metodei „fast-lux" la decorul în sine sărăcăcios al societăților tropicale.

Foarte mult mi-au plăcut „ansamblurile" vestimentare ale tinerei eroine, care apărea în modeste rochii de plimbare făcute din „lamé-argent" și foarte discret garnisite cu hălci de catifea. Este toaleta ideală pentru junglă.

D. I. SUCHIANU

Din literatura chineză

Poetului Tu Fu

*E ziua omului**. *In această zi îți scriu aceste rânduri. Le vei citi în coliba în veci ilustră, în care îți aștepți sfârșitul exilului gândindu-te la țara ta. In zadar salcia își tremură ramurile înverzite, în zadar caisul înflorește. Mi-e inima sfâșiată.*

Trăiesc printre barbarii Sudului, departe de Curte și de lume. Sufletu-mi, copleșit de sute de griji, nu se hrănește decât cu tristețe. Dorul de-a te vedea se consumă în vid. La anul, la aceiași dată, pe unde oare vom fi?

In timp ce penelul tău nemuritor e lăsat să doarmă, cine ar putea să creadă că în schimb e întrebuințat acel al unui bătrân cum sunt eu!

*Din cauza vârstei mânile îmi tremură ca ramurile unui bambus, și totuși primesc regulat două mii de măsuri de grâu***.

Mă simt rușinat când mă gândesc la tine, celebru în tot imperiul.

Nina Arbore

Gravură pe lemn. — Cula dela Măldărești

Celor care pleacă la hotar

Când întinzi arcul, întinde-l bine; când tragi cu săgeți, alege-le lungi.

Inainte de-a ținti în luptători, trage mai întâi în cai.

Ai grije să faci prizonieri, și mai ales pe șefi.

Totul are un sfârșit și măcelul trebue să aibă unul.

Gloria stă în supunerea celor pe care i-ai învins și nu în mulțimea celor uciși.

Zi de Iunie

Soarele își rostogolește valurile de foc în vidul nesfârșit. Iată-ne în a treia decadă din a șasea lună. Nori de secetă se 'ngrămădesc fără 'ncetare, unii peste alții, împurpurați și tăcuți. Pământul crapă. Apele au secat. Praful plutește în aer.

Oamenii se tânguesc pe câmp: orezul și grâul se usucă. Ca să-și salveze ce-a mai rămas din recoltă cară necontenit apă cu căruțele.

Soarele e mare de flăcări. Gâtlejurile ard. Sudoarea le sângeră fruntea. Cine se gândește la ei?

Seamănă, sădesc din nou, grăpează. Și dacă nu va ploua, toată munca le va fi zadarnică. Să dea Dumnezeu ca toată această mulțime să nu-și ridice capul spre cer și să urle!

Eroii care știu să se roage, acum nu mai au nici o putere? Acel care poartă bonetul imperial, ce face? Pe câmp orezul ar fi trebuit să fie verde; pe jumătate e galben. Acel care stă liniștit în palatu-i somptuos, o știe sau nu?

Traducere de
AL. T. STAMATIAD

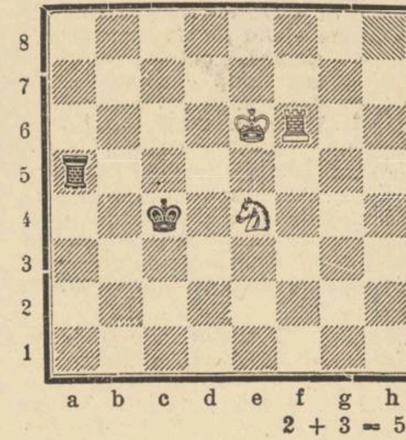
* A șaptea zi a anului, consacrată amicilor prezenți sau absenți. Anul chinez începe primăvara.

** Funcționarii chinezi primesc o însemnată parte din leafă în natură.

Cronica Șahului

PROBLEMA No. 640

de **P. Leibovici**, Iași
(inedită)
— *Dedicată d-lui W. Pauly* —

2 + 3 = 5

Mat ajutor invers în 4 mutări.
Hilfszüger. Sebstmatt in 4 Zügen.

La **a5** Impărăteasă neagră *).

*) Impărăteasa e o piesă a șahului feeric, care merge ca un turn și ca un cal.

PROBLEMA No. 641

de **G. Heskia**, București.
(inedită)
— *dedicată d-lui W. Pauly* —

5 + 3 = 8

Mat ajutor invers în 6 mutări.
Hilfszüger. Selbstmatt in 6 Zügen.

PROBLEMA No. 642

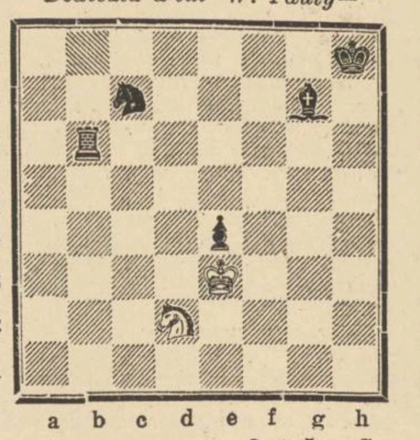
de **E. Landau**, București
(inedită)
— *Dedicată d-lui W. Pauly* —

3 + 3 = 6

Mat ajutor invers în 4 mutări.
Hilfszüger. Selbstmatt in 4 Zügen.

PROBLEMA No. 643

de **A. Gross-Hațeg**, București
(inedită)
— *Dedicată d-lui W. Pauly* —

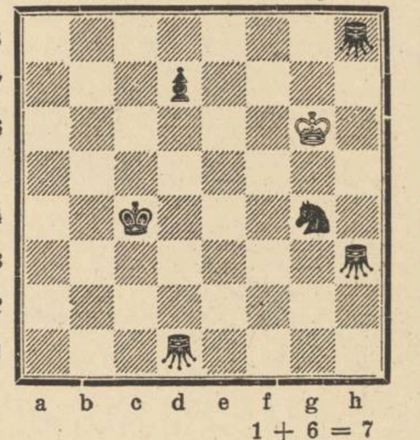

2 + 5 = 7

Mat ajutor invers în 3 mutări.
Hilfszüger. Selbstmatt in 3 Zügen.

PROBLEMA No. 644

de **D nu Negreanu**, București
(inedită)
— *Dedicată d-lui W. Pauly* —

1 + 6 = 7

Mat ajutor invers în 3 mutări.
Hilfszüger. Selbstmatt iu 3 Zügen.

La d1, h3 și h8 Lăcuste negre.

*

Problemele de mai sus sunt dedicate maestrului W. Pauly cu prilejul aniversării zilei sale de naștere.

*

Rectificare. — Problema No. 646 a d-lui dr. L. Lazarus este corectată de autor prin schimbarea regelui uegru din c6 la **b6**.

P. I. NEGREANU
S. THAU

CITIȚI TOȚI AZI:
in „LECTURA"
— FLOAREA LITERATURILOR STRAINE —
TEZAURUL RAJAHULUI

COȘ MAR

Doctorul — specialist în vivisecție — visează...

PUTEREA OBICEIULUI

Invitații întorși dela plajă...

Un amor incestuos

Jules Barbey d'Aurevilly și Joris-Karl-Huysmans au publicat succesiv și nu de mult, biografia unei mișcătoare, voluptoase și tragice aventuri de dragoste.

Julien și Marguerite de Ravalet, descendenții unei vechi și nobile familii normande, s'au iubit din copilăria cea mai fragedă: creșteau laolaltă și trăiau unul pentru altul. In decursul desbaterilor procesului, un consilier a relevat cu destulă severitate, ușurința pusă de părinți în educația copiilor pe cari i-au culcat până la 13 ani (vârstă când copiii sunt foarte precoci) în acelaș pat. La această epocă, micii îndrăgostiți deja amanți, sunt separați pentru câtăva vreme. Julien pleacă să-și termine studiile la Coutances și Paris. Marguerite trebue să se supună voinții părinților, care o mărită la Vologne cu un advocat normand bătrân dar bogat. Absența calmează amorurile mici și le exaltă pe cele mari. Cei doi adolescenți se iubiau prea mult ca să nu se întâlnească în ciuda tuturor obstacolelor. Intr'o seară din Septembrie 1602, tânăra soție de 14 ani, părăsește domiciliul conjugal — pentru a-l găsi pe Julien care o așteaptă la Tourlaville.

Aci, eroii cunosc un an de fericire, turburată doar de bărbatul Margueritei care bănuitor, a depus o plângere întâi pentru răpire, apoi pentru incest. Dacă există un Dumnezeu al îndrăgostiților, desigur însă că el nu veghiază și la căpătâiul amorurilor incestuoase; la 7 Sept. 1603 când cei doi amanți veneau să-și legene iubirea încrezători, în imensitatea Parisului sunt prinși la porte Saint-Honoré de justiția regală și închiși la Châtelet.

Procedura a mers iute. Cercetând-o, cu trei secole în urmă, ni se strânge inima: Marguerite a afirmat tot timpul cu o impudicitate naivă că ea și-a provocat fratele. O condamnare exemplară și implacabilă decide decapitarea celor doi copii frumoși ca niște semi-zei, la 2 Dec. 1603, — în urma unei foarte succinte instrucțiuni.

Tinerii frați și amanți primesc stoic verdictul. Iși zâmbesc fericiți că mor — împreună — cum au trăit. Cortegiul sinistru înaintează încet spre ghilotină, făcându-și loc printr'o mulțime compactă, care imploră clemența regală pentru grațierea eroilor acestei drame senzaționale.

Vedeți, existau și înaintea lui Freud spirite liberale, care înțelegeau; și a înțelege înseamnă a ierta...

Acum trei secole însă, nu se glumea cu incestul... Cu greutate mulțimea e potolită de arcași, și Marguerite îngenunche în fața ghilotinei, rugând numai pe călău să n'o atingă. Julien, livid, întinde gâtul, fără expresie, deja fără viață.

După spusele unor istorici, mormântul lor se află la Saint-Julien-le Pauvre, cu următorul epitaf:

„Aci odihnesc un frate și o soră. Trecătorule, nu te informa de pricina morții lor, dar treci mai departe și roagă pe Domnul pentru sufletele lor".

Trebue să ne raportăm la finele sec. XVI și începutul sec. XVII pentru a pricepe pasiunea furioasă care aruncă pe Julien și Marguerite pe unul în brațele celuilalt. Luptele religioase au turburat spiritele, însângeraseră toată Franța. Henri IV, se străduia în zadar să pacifice spiritele și provinciile. O explozie de amoralism turbura țara, toate clasele sociale, pe femei și bărbați, oamenii de condiție umilă și pe cei de cea mai autentică noblețe.

Un amoralism, a cărui bizară frumusețe o ilustrează admirabil Flaubert când spune că se găsește mai multă pasiune în pantalonii mareșalului de Raup decât grandoare în sufletul Anei de Bretagne.

Și chiar admițând că lui Flaubert îi plăcea paradoxul, să reținem totuși din reflecția lui, că viciile acestei tragice epoce, aveau o măreție sălbatecă pe care rar o întâlnim pe scara soartei.

O nouă carte a lui Giovanni Papini

După Istoria lui Christ și viața lui Sf. Augustin, Giovani Papini, care și-a scris autobiografia în *„Un homme fini"*, a publicat acum de curând *„Dante vivant"*.

Erudiția vastă a acestui esseist de cultură enciclopedică, se vădește, în această carte, poate mai mult de cât în ori care din scrierile sale precedente, mai ales în disecarea și fixarea datelor biografice, ori în interpretarea simbolurilor poetice asupra cărora există atâtea opinii contradictorii la diferiți comentatori.

Dar cartea aceasta nu e numai o valoroasă operă de critică erudită, ci este o operă de lungă meditare și, după cum indică însuși titlul său „Dante vivo", o imagină vie și umană a celui mai mare poet al Italiei sau după cum caracterizează el însuși lucrarea sa: un om trăind într'o carte vie, viața unui om mort, care după moarte n'a încetat nici o clipă de a fi viu (Le Mois. Juin-Jullet 1933).

LECȚII

— A, domnul acela te învață să înoți? Ce știi până acum.

— ...Că are 25 de ani, o bună situație și se numește Jean.

Cărți și reviste

Radetzki-Marsch

Este cartea unuia dintre acele talente de care Germania nu mai are nevoie azi, deși a fost considerat ca cel mai talentat dintre tinerii din generația războiului: Joseph Roth, autorul cărții celei mai puternice și mai reprezentative a literaturii noi din Germania: *„Fuga fără de sfârșit"*.

Cartea prin care Joseph Roth s'a făcut însă cunoscut în Europa literară a fost „Job".

Ultima sa operă este aceia care poartă titlul de mai sus și prin care ni se indică subiectul care este o evocare a vechii Austrii imperiale.

Roth este unul din acei tineri scriitori cu mintea *rece la cea mai înaltă temperatură*, în care se pusese atâtea nădejdi în Germania înainte de barbaria hitleriană. Fără sentimentalism eftin, fără nici un fel de sensiblerie banală, autorul ne face să asistăm la declinul imperiului, în istoria unei familii în trei generații succesive. Subiectul e tratat cu o artă, un tact și o măsură desăvârșită.

Bunicul, Carl Joseph Trotta, a scăpat viața împăratului Franz Joseph, pe câmpul de luptă, la Solferino. Tatăl este un reprezentant al marei birocrații imperiale, în fine Carl Joseph Trotta, care nu urăște, dar nici nu iubește tot acest trecut pe care-l încarnează ascendenții săi, moare la câteva luni după începerea războiului, pe când se dusese să aducă apă soldaților săi însetați. Simbolul crud și tăios al acestui sfârșit e simbolizat de apa, adusă fără nici un folos dela fântână, care se amestecă în nisip cu sângele său fără de nici un folos vărsat.

Technica scrisului lui Joseph Roth a fost desăvârșită din chiar prima sa lucrare. Limpede, perfectă și simplă, ca un cristal natural făurit în focul lăuntric adânc îngropat în tainițele sale interioare. Portrete cunoscute figuri devenite istorice sunt desinate cu o artă deosebită. Portretul bătrânului Impărat e surprinzător ca redare și emoționant prin adevărul, pătrunderea, simpatia ușor înduioșată și arta superioară cu care e tratat.

Inima unei regine

E vorba de regina Hortensia, soția lui Louis Bonaparte, fiica Josefinei de Beauharnais și mama lui Napoleon al III-lea, despre care Henri Bordeaux a scris o carte foarte frumoasă și bine documentată: *„Le Coeur de la Reine Hortense"*.

Inima femeilor cochete este ca roza cu o mie de foi. Dar zmulgeți foile una câte una și veți găsi la mijloc inima rozei, cu foile ei fragede strâns lipite una lângă alta. Astfel ne-o arată Henri Bordeaux pe regina Hortensia.

Făptura ei era numai grație și seducțiune. Nimeni nu putea rezista farmecului ei. Era raza de soare, flacăra ușoară și însuflețită a societății dela Malmaison și a rămas devotata prietenă a marelui Napoleon până în zilele grele ale reîntoarcerii lui din exil. In acele timpuri grele ea a fost confidenta prețuită, cu toate că după plecarea sa la Elba, primise la Malmaison pe toți inamicii săi, între care pe țarul Alexandru I, pe Bernadotte și chiar pe d-na de Staël și pe d-na Récamier.

In capul volumului, Henri Bordeaux a pus portretul acestei fermecătoare regine, un pastel făcut de ea însăși. Chipul ei este de un oval îngust, cu ochi codați și de o culoare nedecisă, mai mult violetă, nasul lung, umerii obrazului pronunțați. Iar partea de jos a figurii este ascunsă cu mâna, căci se zice că gura și bărbia nu o înfrumusețau, iar dinții îi erau destul de urâți.

Regina Hortensia s'a născut în „Iles sous les Vents". Revoluția a rechemat familia ei în Franța. Tatăl și mama sa au fost aruncați în închisoare. Beauharnais a fost executat, iar Josefina a scăpat numai grație căderii lui Marat. Napoleon a măritat-o cu fratele său Louis. Dar n'a avut mâna fericită în această alegere, căci fratele său — deși nu era un om mediocru — a fost însă un soț nesuferit și toată vremea bolnav.

Iată ce scrie Napoleon în această privință:

„Certurile dumitale cu regina au pătruns în public. De ce nu ai în căminul d-tale mai degrabă acel caracter părintesc și afemeiat, de care dai dovadă în guvernare și în afaceri? Dimpotrivă, rigorismul pe care-l arăți în căsnicie ar trebui să-l exerciți în afaceri. Iți tratezi femeia aceia tânără, cum ai conduce un regiment...

Ai nevasta cea mai bună și mai virtuoasă și o faci nenorocită. Las'o să danțeze cât vrea, e potrivit cu vârsta ei. Am o nevastă de patruzeci de ani căreia-i scriu din lagăr, să se ducă la bal. Și d-ta vrei ca o femee de douăzeci de ani, care vede cum îi trece viața, care are toate iluziile vârstei ei, să trăiască într'o mânăstire, și să fie mereu ca o dădacă, să nu facă alta de cât să-și spele copilașul! Ești prea *Dumneta* în căsnicie și prea puțin *Dumneta* în guvernare... Din nenorocire ai o femee prea virtuoasă; dacă ar fi altfel, te-ar duce de nas. Ți-ar fi trebuit una, cum știu eu, printre cele dela Paris. Te-ar fi ținut sub călcâi și i-ai fi stat la genunchi. Nu e vina mea, am spus-o adesea femeii D-tale!..."

Regina Hortensia era foarte „flirt", cum se zice azi, îi plăcea să sucească mințile bărbaților din jurul ei și, deși a provocat multe pasiuni, ea însăși a rămas indiferentă, până 'n ziua în care a iubit cu adevărat. Cel pe care l-a iubit, a fost de Flahaut, care i-a făcut curte șase ani până ce i-a câștigat inima, până ce s'au desfoiat și s'au împrăștiat în vânt cele o mie de foi care-i închideau inima. Femeia ușuratică, romanescă, veselă și expansivă, s'a arătat ceia ce era în fond, o inimă duioasă și simplă. Cu această inimă duioasă și cu romanescul vremii sale l-a iubit pe Flahaut, care, îndată ce a cucerit-o, a început să facă aceleași declarații înfocate contesei Potocka, a devenit amantul d-rei de Mars și a sfârșit prin a se însura cu o englezoaică.

Au venit apoi zilele triste după întoarcerea norocului și strălucitoarea regină s'a retras în castelul său de Arnenberg, unde s'a sfârșit legătura ei cu Flahaut. Ea a fost amărâtă de isprăvile fiului său, care nu s'a urcat pe tron de cât după moartea ei. Foile fragede ale rozei s'au scuturat; dar cu inima ascunsă între ele, regina cea fermecătoare de altă dată, și-a suportat curagios tortura unei boale care a ros-o doi ani. S'a stâns apoi în anul 1837, pe malul lacului Constanța, fără să fi prevăzut o clipă suirea pe tron a lui Napoleon al III-lea, care și-a luat ca ministru pe ducele de Morny, fiul încântătoarei regine cu omul iubit cu patimă, de Flahaut. O carte plină de vioiciune, în care personalitatea reginei, privită din multe puncte de vedere, căci H. Bordeaux a cercetat toate izvoarele cât i-a fost posibil să le aibă la îndemână, este plină de un surprinzător relief și foarte viu redată în aspectele sale variate.

Muze de altă dată

Edmond Pilon, în colecția sa de portrete feminine „Muses et bourgeoises de jadis" (edition Excelsior), evocă originalul celei ce a inspirat figura plină de duioșie tinerească a Athenaisei lui Anatole France în *„Les Dieux ont soif"*.

In adevăr în tragedia sângeroasă și tragică a marei revoluții franceze, marele scriitor introduce epizodul emoționant al unei fete de stradă, care călcând în picioare cocarda tricoloră, înjură pe *„les sans culottes"*, strigând „Vive le roi"! și este trimisă la eșafod.

Din cercetările lui Edmond Pilon, reese că eroina reală și adevărată se numea Eglé, o fată foarte drăgălașă, plină de duh, nebunatecă și ușoară, pe care Chaumette a trimis'o la Conciergerie, dimpreună cu altă camaradă de aceiași meserie, Fanchon, sub acuzarea că sunt complice ale văduvei Capet, soția fostului tiran, ca să dezonoreze pe Maria Antoaneta prin această promiscuitate înjositoare.

Anatole France

Acolo a văzut-o contele Beugnot și a povestit tragica ei aventură în memoriile sale, din care probabil s'a inspirat și Anatole France și de unde i-a scos portretul care figurează în galeria sa de femei și Edmond Pilon, cu arta lui deosebită în acest gen literar.

Eglé măgulită în umila ei simplicitate de acuzația ce i se aducea, spunea contelui Beugnot:

— „Dacă aș fi fost dusă la eșafod odată cu Regina, le-aș fi făcut eu una bună ticăloșilor ăstora. M'aș fi aruncat în genunchi înaintea Reginei chiar în mijlocul drumului, și nu m'ar fi putut ridica de acolo nici călăul și nici diavolul dacă ar fi venit din iad!"

Dar după execuția Mariei Antoaneta cele două prostituate fură chemate în fața Tribunalului sinistru și Fouquier Tinville le mustră aspru pentru viața lor destrăbălată și le acuză că ar fi căutat să înlesnească evadarea Mariei Antoaneta dela Conciergerie.

Eglé nepăsătoare și glumeață, izbucni în râs în nasul Tribunalului.

— „Știu că sunteți deștepți, n'am ce zice! Eu complicea celei căreia-i ziceți Toinette sau văduva Capet și care ori cât ați clănțăni e tot Regina! Auzi! eu care-mi câștigam viața în colțul străzii și n'aș fi îndrăznit să mă apropii de un argat de pe lângă bucătăria ei! Numai niște proști și potlogari ca voi ar putea născoci așa ceva".

Și râsul ei limpede pălmuia sângeros pe acuzatorul public, ceia ce, se 'nțelege, îi aduse imediat condamnarea la moarte. Râzând mereu și bătându-și joc Eglé fu condusă din nou la Conciergerie, între două puști, se mărturisi, primi ertarea dela preot, apoi, în ziua hotărâtă, ușoară ca o pasăre sări în căruța care o duse la ghilotină...

Determinarea sexului

In 1660 englezul Graunt „un Cristofor Columb al statisticei", în urma unor cercetări urmate timp de treizeci de ani în registrele de stare civilă, declara că în Anglia se nășteau în medie 105,8 băeți pentru 100 de fete.

El subliniază cuvântul „se nășteau", fiindcă mortalitatea după naștere e mult mai mare pentru băeți decât pentru fete.

De atunci s'a găsit cam aceiași proporție pentru alte treizeci de țări.

S'a constatat că în urma unui război proporția în care se nasc băeții e mult superioară.

In felul acesta se poate restabili echilibrul între cele două sexe, aproape pe nesimțite. S'au imaginat o sumă de teorii pentru a întări credința în acest fenomen de auto-regulare. Una din aceste ipoteze e următoarea: când diferența de vârste dintre părinți diminuează „în anumite limite", proporția nașterilor masculine crește.

După cercetările statistice făcute de Halbwachs, în timpul și după ultimul război, diferența mijlocie de vârste între soți a diminuat, iar numărul nașterilor masculine a crescut.

Pe de altă parte, în toate țările și în toate epocile, proporția nașterilor masculine e hotărît mai mică pentru copiii nelegitimi decât pentru ceilalți. Nimic nu ne îndreptățește însă să credem c'ar exista o diferență biologică între fetele mame și femeile măritate.

Uniunea nelegitimă însă e o „uniune liberă" care nu e supusă convențiunilor.

O diferență de vârstă exagerată poate constitui un obstacol pentru căsătorie, dar nu poate împiedica o uniune liberă.

In sfârșit disproporția de vârstă e mai mare în departamentul Senei, celelalte orașe vin în urmă rămânând pe ultima treaptă satele. Dar, tocmai la țară se nasc mai mulți băeți.

Toate aceste teorii par destul de clare, dar autorul, ale cărui cercetări au cuprins 50.500 de nașteri, declară că lucrurile nu sunt chiar așa de simple. Raportul între nașterile masculine și cele feminine nu e numai o funcțiune a diferenței de vârstă între părinți, ci și o funcțiune „ciclică" reprezentată printr'o curbă cu o serie de maxime și minime.

Un fapt e precis, anume că statisticile în general ne ascund complexitatea determinismului fenomenelor biologice și sociologice.

PRIN LITERATURA BULGARĂ

Hristo Botev (1847-1876)

„Mai puternică și mai originală decât toate a sunat lira lui... El a fost poetul poporului cu trecutul, obiceiurile și virtuțile sale. In poeziile lui e tot sufletul său și ele respiră viața poporului din care făcea parte. A fost înzestrat cu o imaginație minunată, poseda o simțire adâncă, o conștiință puternică și o veselie curată, sănătoasă".

Astfel vorbește istoricul literar din Ungaria, Frantz Toldi, despre Al. Petöfi, acest Terțius al Ungariei.

Acestea pot fi spuse pe deantregul și despre Hristo Botev.

Acest mare poet al Bulgariei, deși a trăit scurta lui viață mai mult în țara noastră, nouă nu ne este cunoscut decât prea puțin.

In rândurile ce urmează, vom încerca să înfățișăm viața și opera lui Hristo Botev și să contribuim astfel la cunoașterea vecinilor noștri de peste Dunăre.

*

Hristo Botev s'a născut la anul 1847, în ziua de 25 Decembrie, în orășelul Calofer din Bulgaria (valea trandafirilor) orășel cuibărit sub poalele munților Balcani. Părinții săi, bulgari, au fost săraci, cinstiți și vrednici. Tatăl său, Botin Petcov, a fost profesor și scriitor; unul din vechii dascăli și luminători pentru trezirea conștiinței de libertate în sufletul poporului bulgar.

Botev și-a făcut primele studii școlare în orășelul său natal. După ce termină școala primară și vreo trei clase de liceu având ca profesor chiar pe tatăl său, îndemnat de ai săi, merge să-și facă studiile la Odesa. Tatăl lui doria să facă din el tot profesor și un bun luptător pentru redeșteptarea poporului bulgar.

In Rusia însă, n'a putut să-și termine studiile, căci adăpându-se la isvoarele de libertate din bogata literatură depe atunci și gustând el însuși din despotismul asiatic-rusesc, ia parte activă în mișcarea conspirativă revoluționară rusă, dar e descoperit și exclus. In felul acesta s'a terminat pentru totdeauna și învățătura oficială a lui Botev. Cu toate acestea a ajuns el însuși să fie spiritul cel mai cult, un cap enciclopedic între compatrioții săi.

Tot în Rusia, neastâmpărându-se după ce a fost exclus din școală și urmând să lucreze pentru mișcarea revoluționară, fu urmărit de poliție pentru a fi trimis în Siberia. A scăpat totuși refugiindu-se în Basarabia unde rămase ca învățător în satul bulgăresc Znameaca: Urmărit și aci și descoperit, scăpă ca prin minune. Hristo Botev fu nevoit să treacă în România de unde, în curând, se întoarse la părinții săi, în Bulgaria, unde rămase ca profesor în orașul său natal.

Dar nici în Bulgaria n'a putut să stea mult. Văzând cum poporul bulgar este brutalizat, exploatat, înșelat și batjocorit de administrația turcească și de mulți bogătași bulgari (ciorbagii) care adeseori erau agenți ai autorităților turcești, Botev, prin firea lucrurilor, a intrat în conflict cu ei și urmărit a fost nevoit să ia calea pribegiei și să treacă din nou în România, unde găsi primire frățească și un adăpost mai bun, împreună cu alți refugiați bulgari.

Stabilit în România, Botev jură răsboiu pe viață și moarte putredului imperiu turcesc și tuturor dușmanilor poporului și începu o activitate revoluționară întinsă printre compatrioții săi din România. Deși tânăr încă, dar fiind înzestrat cu un puternic talent, cu un temperament și o energie rară, el se impuse dela început compatrioților și fu ales ca președinte al acestei grupări naționaliste. Grație generozității, curajului și optimismului său în dreptatea cauzei pe care o apăra, el deveni în curând marele animator al luptei de desrobire a bulgarilor.

Trăind în România, la București și Alexandria și în alte părți ale țării noastre, fu profesor în școalele bulgărești, actor, scriitor și ziarist. Viață de revoluționar însă, trăind mai mult în mizerie, flămânzind adeseori zile întregi.

Iată un exemplu — un fapt caracteristic în această privință, între multe altele, povestit de însuși Botev (dintr'o scrisoare către un prieten al său): „Iți scriu, prietene, că am rămas aci (în București) cu intenția să mă fac învățător la școala bulgară, dar tare m'am înșelat. Am ajuns într'o stare așa de păcătoasă, încât nu știu cum să ți-o descriu. Trăesc mizerabil: hainele pe care le mai am s'au rupt și mi-e rușine să ies ziua pe străzi. Stau la marginea Bucureștiului, într'o moară de vânt împreună cu compatriotul meu Vasile Diaconu *. Despre existență nu ne mai întreba, căci anevoe găsim în două trei zile un codru de pâne ca să ne mai astâmpărăm foamea. Zilele acestea am de gând să țin un fel de prelegere la „Bratsca Obici" (Iubire frățească) și cum o să mă prezint nu știu! Dar cu toată situația critică eu nu *disper* și îmi țin cuvântul dat"...

Mizeria de care suferea Botev provenea nu numai din faptul că el pusese în slujba idealului tot ce avea mai bun și mai scump în el ci și din faptul că, majoritatea bulgarilor înstăriți din România urau pe Botev și mișcarea lui revoluționară. Ei nu vedeau în Botev decât un „nebun", un „coate goale", o „haimana". Nici Botev, când găsea ocazia nu-i cruța și le-o spunea ritos că „mintea le stă în picioare și simțirile calde în pântece".

Trăind în mijlocul poporului român, Botev a fost un sincer prieten al acestuia. Fiindcă el vedea larga ospitalitate a Românilor, care, după moartea lui aveau să-și verse sângele pe câmpiile bulgare ca odată cu independența lor să sfărâme și robia națiunii bulgare.

Nici nu s'ar fi putut altfel. Botev, nu numai că a avut posibilitatea să cunoască bine sufletul bun al poporului român, dar — mai ales — el a fost unul din acei rari patrioți care nu socotesc patria lor drept centrul universului. O probă? Se mânia grozav și-i biciuia fără milă pe acei patrioți sporovăitori, cu vederi strimte, care înainte de a isbuti să elibereze Bulgaria de sub jugul turcesc, visau să pună granițele dela Dunăre până la marea Egee și dela marea Egee până la... Dumnezeu știe unde. El cerea, înainte de toate, o înțelegere frățească și pace între popoarele din Balcani, spunând că patria lui poate să progreseze, să înflorească numai dacă poporul bulgar va trăi în liniște și prietenie cu vecinii săi: Sârbii, Românii, Grecii, etc. (E de notat aci, că toți vechii și marii revoluționari bulgari: Sava Racowschi, Liuben Caravelov și Vasile Levschi doreau pace între popoarele din Balcani. Cu Botev nu poate fi comparat niciunul din aceștia. El ședea mai presus de ei prin concepțiile, ideile și idealurile sale politice și sociale.

Deasemeni, trebue relevat și faptul că Botev este considerat de socialiști ca un premergător al lor. Tendințele lui socialiste se văd prea bine în unele din poeziile lui, precum și în multe din articolele și foiletoanele pe care le-a scris în ziarele redactate de el: „Cuvântul", „Drapelul" și „Deșteptătorul".

Biografii lui au mai dovedit că a fost unul din propagandiștii socialiști în Balcani, împreună cu vechii socialiști români: Dr. Russel, Zamfir Arbore, Zubcu-Codreanu, C. Dobrogeanu-Gherea și alții cu care a avut legături de prietenie.

*

In primăvara anului 1876, la 17 Maiu, Botev a trecut din România în Bulgaria ca voevod în fruntea a 200 tineri bulgari insurgenți, ca să ajute pe frații bulgari răsculați contra tiraniei turcești. Ca să nu dea prilej guvernului turcesc de a protesta contra României, precum și ca să înșele autoritățile românești și turcești, Botev a procedat în felul următor: și-a împărțit ceata în grupuri de oameni care, îmbrăcați în haine de grădinari, au fost trimiși cu bagajele și lădițele cu munițiuni prin porturile dunărene: Giurgiu, Bechet, Turnu-Măgurele, etc. pe unde se oprea vaporul „Radețchi" cu care urma să treacă în Bulgaria.

In ziua de 16 Maiu, după cum era programul, toate grupurile fură la locurile lor și se suiră în vapor. Când au ajuns în dreptul malurilor dela Cozludui, s'a auzit trâmbița revoltei pe vapor, după care, la repezeală, fură sparte toate lădițele care conțineau munițiuni, uniforme, arme. Se înarmară și siliră pe căpitanul vaporului să-i scoată la malul bulgăresc.

După mici lupte, ceata lui Botev a putut să ajungă până 'n munții Balcani. Autoritățile turcești, prinzând de veste, trimiseră în urma lor o armată alcătuită din cerchezi și bașbuzuci. Atunci au început lupte grele și suferinți mari pentru Botev și tovarășii lui.

In ziua de 20 Maiu, zi caldă și senină, cum sunt multe din zilele lui Maiu, după o luptă crâncenă în care căzuseră morți și dintr'o parte și din alta, fiecare se retrase în lagăr.

„Luna răsări, stelele presărau bolta cerească, codrul vuia, zefirul adia ușor, muntele cânta doina haiducească".

Deodată, pe neașteptate, s'auzi sunetul goarnei din lagărul turcesc. Botev sare în sus cel dintâiu și caută să observe mișcările din tabăra turcească. In momentul acesta, o pușcă de cerchez trosni în apropiere și glontele nemeri drept în inima poetului. Moartea i-a fost fulgerătoare. Scumpii săi tovarăși rămași fără căpetenie, cu lacrimi în ochi, neavând timp să-l îngroape, au tăiat crengi și ramuri verzi de stejar cu care l-au acoperit. Trupul fu însă descoperit de cetele turcești și capul i-a fost luat ca trofeu. Ce asemănare între moartea lui Botev și moartea unui erou al revoluției din „Geniu pustiu" al lui Eminescu).

Corpul lui Botev a fost lăsat locului și a ajuns prada fiarelor codrului și vulturilor din munți. Astfel se împliniră cuvintele din poezia sa „Ruga mea": „O, Doamne al dreptății,

(Continuare în pag. VIII-a)

* Vasile Levschi, care întradevăr a fost diacon dar a lepădat potcapiul și a devenit revoluționar. El afară de Botev este cea mai populară și legendară figură din trecutul revoluționar al bulgarilor. A fost supranumit Garibaldi al Bulgariei.

Cronica gastronomică

Pivnițele restaurantelor

Elogiile pe care pe bună dreptate le aduceam în numărul trecut restaurantului Gambrinus, s'au oprit la gura pivniței, fără glas: nu se cade nașului ca tocmai în ziua botezului să arăte lumii albe că pruncul are bube dulci sau că i-s picioarele strâmbe. Dar e de a lui datorie, odată ceremonia făcută, să cate a îndrepta meteahna.

Ş'apoi, criticele ce se pot aduce menționatului local în ceia ce privește vinul, se aplică într'o mai mare sau mai mică măsură, absolut tuturor restaurantelor din capitală, căci toate au butoaie la pivniță și nici unul nu are pivniță. Afirmația ar putea apare profanului exagerată.

De aceia va să-l lămurim.

Vinul se formează *în butoi și se* conservă *în sticle. Ca să se poată desvolta normal, atât butoiul, cât și pivnița în care e așezat trebue să îndeplinească anumite condițiuni.*

Cu butoiul e mai simplu: e suficient să fie curat și totdeauna plin. Cu pivnița, lucrurile se complică. Opivniță bună trebue să fie nici prea umedă, nici prea de tot uscată, destul de adâncă și întunecoasă, ferită de curenți, să nu aibă iz nici mari variații de temperatură și (condiție foarte importantă), să nu aibă răsuflători care să fie în apropiere de locuri rău mirositoare ca guri de canal, băligar etc. și nici măcar să dea în străzi frequentate, oricât de bine întreținute din punct de vedere higienic ar fi. O picătură de parfum într'o valiză cât de mare e de ajuns ca să contamineze tot tutunul, tot ceaiul și toată cafeaua care eventual s'ar afla în acea valiză. Vinul e tot atât de gingaș și tot atât de susceptibil de a prinde mirosuri străine.

Trepidațiile centrelor mari îi împiedică de asemeni desvoltarea. Căci vinul, e lucru viu, e ceva mai puțin ca o ființă și ceva mai mult ca un lucru. Se naște, trăește și moare. Se și îmbolnăvește. Un interpret romantic pretinde că ar avea și suflet (și drept să spun, eu îl cred). Prin nu știu ce mister de natură chimică, oricât de departe și sub orice climat s'ar afla, atunci când vița din țara de origine dă în floare, vinul se agită în butoi. Să nu fie în această neliniște nostalgică, ceia ce se cheamă le mal du pays *sau dorul de țară? Cine știe?*

In orice caz, date fiind condițiile pe care trebue să le îndeplinească o pivniță, e lesne de înțeles că nu în orașele mari se formează vinuri. Când sunt mature și bune de băut, producătorul le pune în sticle și în această formă pot aștepta în pivnița restaurantului citadin amatorul care să le bea.

Bucureștii n'au avut și nici nu pot avea pivniți bune, în afară de câteva puncte excentrice, printre care în primul rând Dealul Spirii. Incolo, n'apuci să dai cu sapa în pământ și a și țâșnit apă.

In cea mai mare parte din casele particulare subsolul se cheamă pivniță. In multe am văzut butoiul cu varză stând alături de balerca de vin ca un porc lângă o Regină. Şi dacă așa stau lucrurile și dacă mai ținem seamă că la noi se pun în sticle și vinurile crude (pripă și sălbătăcie) mă întreb de ce-și mai complică viața patronii ospătari, ținând butoaie în pivnițele lor și otrăvindu-ne pre noi? Când are vinul miros de doagă și când aduce el a oțet, numai ce auzi chelnerul apărându-se cu o deconcertantă convingere: e vin de masă! Ca și cum vinul bun n'ar fi de masă, ci numai cel prost.

Patronii de localuri nu se pot plânge de rea voință din partea-mi în ceia ce-i privește. Ştiu câtă muncă și cât risc cere complicata lor meserie și știu de ce impuneri inumane sunt loviți. Dar munca de care sunt vrednici s'o cheltuiască dumnealor la bucătărie și în sală lăsând pivnița pe seama podgorenilor. Căci să vorbim drept: în absolut nici un restaurant din București nu se poate găsi un pahar de vin din acele pe care patronii le numesc vărsate, *care să fie nu bun, ci potabil și pe care după două săptămâni să-l recunoști. Ori e prost de la început, ori se alterează pe măsură ce se consumă. S'a ajuns la noi că nimeni nu mai caută vinuri cu calități. Toți se mulțumesc să nu aibă defecte. Vinul bun e la noi o noțiune demult perdută. Remediul cel mai eficace pentru a da vinului românesc prestigiul de odinioară și* reeducarea *consumatorului ar fi:*

1) Crearea de credite mari pentru podgoreni pentru a le da posibilitatea, să replanteze, să vinifice și să păstreze.

2) Lăsarea importului liber, până la îndreptarea păcătosului.

Mărturisesc însă că nu văd omul care să iee o asemenea măsură.

Așa fiind, ceia ce ne rămâne nouă asupriților plătitori, e să boicotăm butoiul restaurantelor, în aceiași măsură în care trebue să boicotăm scandaloasa speculă a apelor minerale.

Dar, asupra acestei chestiuni voi reveni cu o diabolică încăpăținare. Repețirea e și ea un mijloc de a impune adevărurile elementare.

AL. O. TEODOREANU

susține și brațul meu și când se răscoală robul, în rândurile luptei eroice să-mi găsesc și eu mormântul".

Cuvintele sale din minunata sa baladă: „Hagi Dimitri": „Acela care în luptă pentru libertate cade, *nu moare*"... au devenit chiar prin faptul morții lui, un mare adevăr. Poeții și cântăreții bulgari îi ridică mereu imnuri de slavă, iar portretul și poeziile sale sunt răspândite în toată Bulgaria și cunoscute până și de copii.

Bulgarii, recunoscători, i-au ridicat statui în orașele Vrața și Sofia, ziua morții sale (20 Mai) a devenit *sărbătoare națională.*

Astfel se împliniră și cuvintele din puternica sa poezie, „Rămas bun": „Nu plânge, mamă, nu jeli... Drumul meu e greu... și poate am să mor tânăr în luptă, dar... îmi ajunge ca răsplată ce va zice odată poporul: a murit săracul pentru *dreptate și libertate*".

*

Deși a murit așa de tânăr, în vârstă de 29 ani, și n'a lăsat mai mult de 20 poezii, mai mult lirice, multe articole politice, foiletoane, ceva traduceri, Botev nu poate fi întrecut până astăzi de scriitorii și poeții bulgari.

Deaceea poeziile sale adânci în fond, cu simplă și netorturată formă, poezii create și scrise în repezeală, asupra cărora n'a mai avut timp să revină, ele vor înfrunta, cum spune cu dreptate un scriitor bulgar, veacurile.

Cele mai frumoase poezii de Botev sunt: *Haiducii* (poem haiducesc creat la vârsta de 17 ani), *Rămas bun* (lirică, în formă populară) *Hagi-Dimitri* (baladă), *Stoiana* (romanță haiducească), *Lupta* (satirico-socială), *Ruga mea, Patriot* (satiră), *In cârciumă* (satiră), *Către iubita mea* și altele.

ŞTEFANOV și ŞT. ALEXIU

Lafcadio Hearn

La Leucada, într'una din insulele ioniene, s'a inaugurat de curând — sub președinția guvernatorului Epirului — o stelă în onoarea lui Lafcadio Hearn.

In adevăr, Lafcadio Hearn s'a născut în 1850 în acea insulă grecească. Cu toate acestea, el n'a fost de naționalitate greacă, iar operele și le-a scris în limba engleză. Tatăl său era irlandez, iar el fusese crescut în Anglia. Mai târziu s'a dus în Franța, dar — fiind atras de Japonia — a terminat prin a se fixa acolo.

De altfel, toate cărțile sale sunt consacrate exclusiv Japoniei.

Cronica mizantropului

Anecdote cu tâlc

După ce-și luase biletul de tren, o bătrână asupra căreia desele accidente de tren făcuse o adâncă impresie, se plimba scrutătoare prin fața vagoanelor, nehotărându-se în care să se suie.

In cele din urmă trase de mânecă pe șeful de tren:

— Maică, nu te supăra, să te întreb ceva. Care vagon este periculos, la caz, doamne ferește, de accident?

— Apăi, răspunse omul după o scurtă deliberație, primul și ultimul.

Iar bătrâna, mirată că odată cunoscută cauza răului nu era înlăturată, exclamă cu indignare:

— La ce dracu le mai pune?

Ca baba noastră judecă și unii scriitori bătrâni sau tineri. Pentru cei tineri vagonul care deraiază în literatură e acela al bătrânilor, pentru cei bătrâni acela al tinerilor. Şi toți se 'ntreabă: — La ce dracu le mai pune? — nedându-și seama că acești doi termeni sunt inevitabili, că numărul doi presupune numărul unu, că generația actuală presupune pe cea antecedentă și celelalte.

*

Un cetățean avu într'o noapte un vis minunat. Se făcea că un glas argintiu îi striga: — Du-te mâne și cumpără-ți un bilet de loterie cu numărul cutare și vei câștiga lotul cel mare.

Şi într'adevăr așa s'a 'ntâmplat. Omul a cumpărat un bilet întreg și a câștigat.

— Bine, da cum ai făcut — îl întrebă un prieten — de-ai mers așa la sigur?

— Păi uite cum! Am visat că dacă joc numărul 7 ori 7 câștig. Atunci am zis: 7×7=44. Şi am cumpărat numărul 44.

Norocul e orb. Dacă cetățeanul știa să socotească pierdea. Tot așa se'ntâmplă și cu succesele literare. Unii fac fel de fel de socoteli. Ba trebue stil, ba trebue noutate, ba trebue sexualitate, ba trebue senzațional, ba proustianism, ba reclamă, ba nu mai știu ce. In fond însă (logică ascunsă a succesului) vinde cartea cel pentru care 7×7=44.

ARISTARC

Nina Arbore

Gravură pe lemn. — Zamfir C. Arbore

Insemnări

Ramon Fernandez

Fernandez a obținut anul trecut premiul „Femina" pentru romanul său: Le Pari.

In lucrările sale critice — Messages *și* André Gide, *care a făcut senzație — el cercetează trăsăturile individuale și expresia marilor probleme omenești. Il preocupă mai mult filosofia decât literatura: de aci și numele de critică filosofică pe care el îl dă studiilor sale.*

In roman, el e condus de acelaș principiu. Dacă opera lui nu e încă destul de voluminoasă pentru a suporta o judecată de ansamblu, ea exprimă depe acum o singulară necesitate de coherență.

— Dela vârsta de 19 ani, — spune Ramon Fernandez — nu m'am gândit decât la educația mea personală, fără să cuget câtuși de puțin la utilizarea ei imediată sau depărtată. Am studiat filosofia la Sorbona, fără dorința de a deveni profesor. L-am gustat pe Mérédith și pe Proust, am cetit enorm pentru instruirea mea personală, fără să mă gândesc că într'o zi voiu deveni critic. Am ticluit subiecte de romane fără gând de publicare... O singură întâmplare — cunoștința lui Jacques Rivière — m'a condus la cariera literară.

Intrebat ce învățătură a tras în timpul anilor cât s'a instruit, Fernandez răspunde:

— Valoarea cea mai înaltă e formarea ta prin tine însuți.

Fernandez intenționează să dea la iveală o nouă serie de Mesagii *și o carte voluminoasă asupra „umanismului", pe care-l definește astfel:*

—Pretutindeni, intelectualul dă îndărăt: sarcina noastră e de a încerca să găsim mijloacele pentru a reda cugetării prețuirea umanității. Poziția mea va fi departe atât de pragmatiști cât și de Benda. Pragmatismul e, după părerea mea, sfârșitul cugetării. Şi cred, contrariu lui Benda, că intelectualul trebue să-și apere cauza cu energie... E mai mult decât o datorie, e pentru el, azi, o necesitate.

Rolul social al scriitorului

André Rousseaux urmează în „Candide" o anchetă foarte instructivă, dacă intelectualii trebuie câteodată să ia inițiativa de-a părăsi turnul lor de fildeș. In caz afirmativ ce e de sperat dela acțiunea publică a unui scriitor. Cu alte cuvinte care e rolul social al scriitorului?

Această chestiune de un interes vital pentru oamenii de litere, trebuie să intereseze și marele public.

In fond, scriitorul e un om ca toți ceilalți. Cum ar putea deci să nu ia parte la toate manifestările epocii sale? Cum ar putea să nu respire aerul timpului său? Dacă o face cu plăcere sau nu, e o altă chestiune.

Tot așa o literatură care ar rupe intenționat orice raport cu realitatea vie care ne înconjoară (obiceiuri, idei, sentimente, evenimente, etc.) ar fi o literatură fără viață, „devitaminizată" complet. Ea ar fi deasemenea lipsită de viitor, deoarece singurele scrieri care au perspectiva de-a rămâne, sunt cele care oglindesc epoca în care au fost scrise.

Nu știu ce avantaj ar găsi un scriitor dacă s'ar îndepărta de toate problemele de orice fel, care preocupă pe contemporanii săi.

De altfel chiar dacă ar voi-o, n'ar putea reuși.

Fără a interveni personal prin acțiune directă și politică — oricine are profesia de-a cugeta și de a scrie, e forțat să aibă o părere, pe care s'o exprime.

Muzele nu pot fi întru nimic stingherite atunci când el emite o judecată sinceră fără speranță de profit personal.

Se înțelege dela sine pentru orice scriitor rezonabil și care vrea să rămâie în contact cu realitatea că, dacă literatura trebuie să fie dezinteresată, ea n'are voe să se dezintereseze de nimic.

Tineri scriitori italieni

Premii literare se dau în alte țări la scriitorii tineri, pe care-i pun în valoare revistele cele mai citite și mai bune.

Astfel în cursul anului acesta premiul Umberto Fracchia *s'a dat lui Arturo Loria, care a debutat, cu povestiri remarcabile, în revista florentină* Solaria.

Dela primele sale încercări scrisul său s'a impus atenției cititorilor prin caracterul său absolut personal și apoi prin dezvoltarea talentului său pe căi proprii, în afară de orice modă.

Povestirile sale din volumul „Il Cicco e la Bellona" *se petrec în timpul romantic al mijlocului secolului al XIX. Dar autorul observă cu exactitate, fără nici un fel de cruțare, și redă cu îndrăzneala realismului actual lumea pe care o evocă. Lumea aceia e populată de bandiți, prostituate, preoți renegați, spioni, estropiați și comedianți, adică de toți acei ce trăesc în marginea societății. Din primele sale încercări reese atmosfera dureroasă, dar bizară și adeseori grotescă până la exagerare, ce e proprie întregii opere a lui Loria.*

Al doilea volum Fannias Ventosca *ne dă dovada unui talent matur, care se accentuiază în ultima sa carte* „Scuola de Ballo".

In primele volume domina intriga, pe când în acest din urmă volum, accentul e pus pe atmosferă și ambianță. După ce a câștigat simpatia și atenția opiniei literare prin povestiri de un colorit violent și mișcarea vioaie a povestirii, în „Il Cicco e la Bellona", *el a căutat în operele sale ulterioare să accentuieze nota psihologică și să scoată dramatismul povestirii din elemente din ce în ce mai simple, mai adânci și mai umane.*

Bibliobusul

In America se utilizează de multă vreme bibliotecile automobile.

Georges Monnet, deputat de Soissons, spunea cu ocazia anchetei asupra bibliotecilor publice, că speră să aibă în curând pentru departamentul său un bibliobus după sistemul american.

Așa dar, de aici înainte, grație Americanilor, bibliotecile din departamentul neobositului deputat vor avea un bibliobus, care va transporta cărțile la domiciliul cititorilor prea îndepărtați de centru.

După biblioteca ambulantă, să sperăm că se va găsi în curând și un editor destul de îndrăzneț ca să creeze și librăria ambulantă.

Jazz hot

Până acum trei ani Ellington Duke, *șef negru de orchestră, pianist și compozitor celebru nu era cunoscut în Europa. Numai un cerc restrâns de specialiști în acest nou stil negru, pe bază de improvizație, se adunau, sub conducerea lui Panassier să asculte discurile orchestrei americane și să asiste la danțurile virtuozului în* hot, *Luis Armenstrones. Era la început ca un cult nou, care se petrecea sub un fel de mister. Dar în curând clubul care s'a creiat în acest scop, conferințele, articolele, studiile mai aprofundate au provocat o difuziune prodigioasă a discurilor lui Duke Ellington, iar în vara aceasta în timpul sezonului cu adevărat mort pentru muzică a Parisului, a debarcat însuși șeful de orchestră cu întreaga sa bandă. Cu tot timpul atât de nepotrivit, sala Pleyel a fost arhiplină trei zile ca să asculte concertele acestea bizare. Publicul era mai ales tineretul și sala prezinta un aspect plin de veselie și o animație neobișnuită la concertele simfonice.*

Orchestra lui Duke se compunea din doisprezece muzicanți, tot de mâna întâi, printre care un clarinetist, un trombon și o trompetă absolut excepționale.

Jazzul hot *se poate compara cu reprezentațiile trupelor de actori italieni jucând după principiile* Comediei del Arte. *Armenstrones care este trompetistul negru ce a creiat* hotul, *improvizează întreaga muzică pe care o execută, plecând dela diferite motive. Duke Ellington, compozitor de mare talent și de o vervă nesecată, are un plan, cu epizoadele principale bine stabilite și cu puncte de reper în desfășurarea sa. In cadrul acesta muzicanții improvizează strălucind unii prin virtuozitate, alții prin imaginație muzicală, alegând motivele dintr'un bogat material de care dispun în orice moment. Câte odată doi și trei muzicanți improvizează în acelaș timp fără nici un fel de cacofonie însă, atât e de puternic și de sigur instinctul muzical al artiștilor. In timpul acela orchestra îi însoțește cu o dulceață și o discreție neînchipuite, grație unui sistem de surdine cunoscut numai de ei. Şi apoi în mijlocul acestui murmur abia auzit, plin de savante și ușoare mângâieri, izbucnește un tumult de sonorități furtunatice, dar armonioase, legate între ele. Alte ori un piano însoțește pe improvizatori, discret, ca să precizeze armonia.*

Se pare că așa executau cei douăzeci și patru violoniști ai regelui Ludovic al XIII-lea, pavanele, almandele și alte piese din acea vreme.

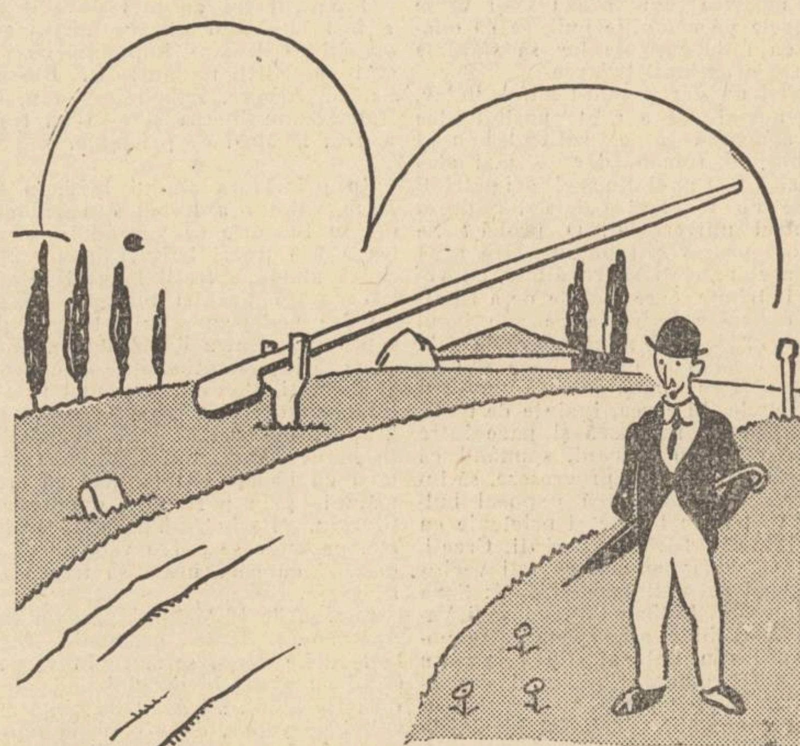
Intre operele cele mai de seamă ale lui Duke vom cita „Block and Tan Fantasy", *popularizată prin filmul sonor și în special ultimul comentariu muzical cu care acompaniază orchestra, în loja vedetei, ultimele sale momente. Fiecare coleg improvizează ceva pentru ea, iar în clipa când moare, orchestra intonează ușor ca un ecou din altă lume* accente *din finalul Marșului funebru de Chopin.*

Este o artă de rafinament, în care instinctul sonor primitiv sufere și oarecare influență din civilizația albilor.

Artiști de superioară formație muzicală mărturisesc că sunt cuceriți de puterea iubirii de viață, a pulsațiilor frenetice și zguduitoare cu care aceasta se răsfrânge în muzica și divertismentele acestei muzici negre. Aci e secretul succesului ei.

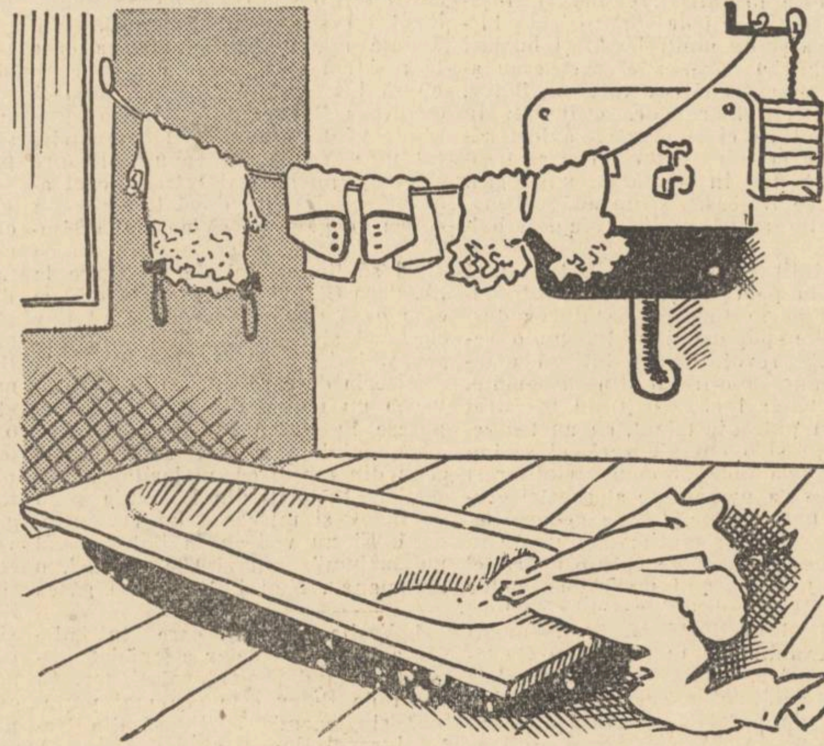

Gravură pe lemn, Nina Arbore Lalele

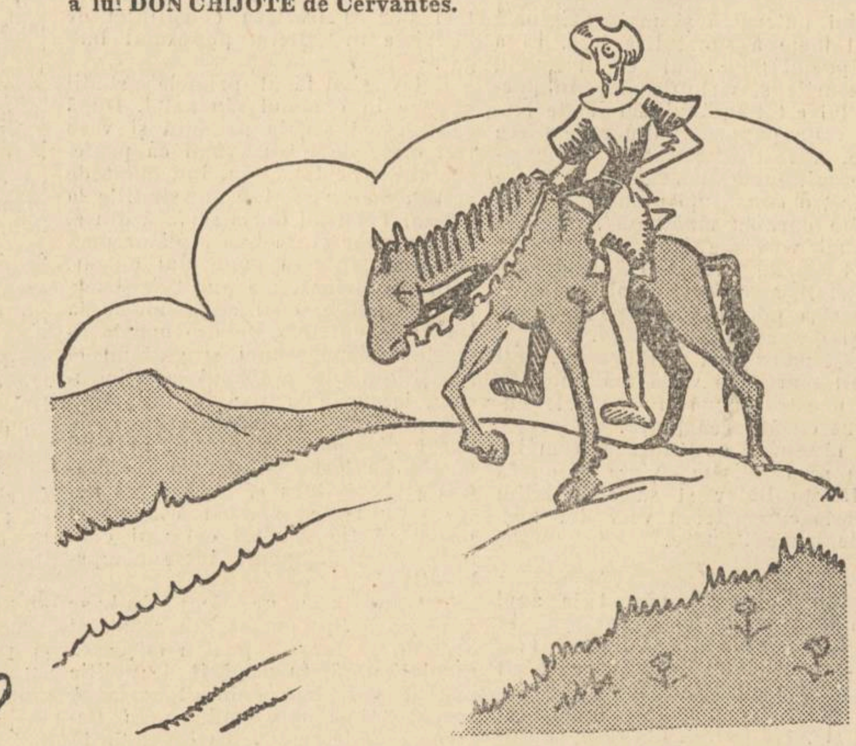
Domnul Negoiță: — De n'ar întârzia băiatul popei

„Intimități" de Coward

La d-na Maria Ventura

Se anunță apariția în românește a lui DON CHIJOTE de Cervantes.

Don Chijote vine să se bată cu morile de vânt românești

Atelierele „Adeverul", str. Const. Mille No. 7—11.

Adevĕrul Literar și Artistic

ANUL XII — SERIA II-A NR. 672
DUMINICA 22 OCTOMBRIE 1933

FONDATOR { AL V BELDIMAN 1888—1897 / CONST MILLE 1897—1920 } FONDAT IN 1893

5 LEI EXEMPLARUL IN ȚARA
10 LEI EXEMPL IN STRAINATATE

Biblioteca Orășănea... Cultural

Creație și societate

„Ideile nu cad din cer", spunea bătrânul Loria, sociologul italian atât de gustat de generația Gherea-Stere-Ibrăileanu.

Prin această expresie se arătau suggesiv și nițeluș popular legăturile organice dintre spirit și materie, dintre cultură și societate, dintre creație și clasele sociale, dintre „spiritualitate" și politică.

Vechile discuții s'au reactulizat sub alt aparat dialectic, atât la acei de „dreapta", cât și la acei de „stânga". Atunci se vorbea despre „artă pentru artă" sau „artă cu tendinți". Azi se proclamă primatul spiritului, deslegat de contingențe, care ar conduce, nemuritor și rece, lumea, invitând-o, în subsidiar sub faldurile svasticei și în penumbra melancolică a bisericilor. Tabăra adversă accentuiază adevărul despre infrastructură și suprastructură a teoriei materialismului istoric, unde elaboratul cultural urmează cu fidelitate de oglindă modul de producție și repartiție al societății, lupta claselor și diversiunile aranjate pentru a masca interesele economice sau politice.

Filosofii astrali, poeții puri și serafici, criticii preocupați de tehnica literară nu trebuie să se înspăimânte. Fac proză ca Monsieur Jourdain fără să știe și exprimă în creația lor, hijnotic ca însuși procesul muncii specific artistice, lumea clasei din care purced sau unde s'au integrat. Fiecare clasă are politica sa.

Au inventat „turnul de ivoriu" și muntele Olimp pentru a nu fi deșteptați din somnul letargic. Ar mai putea să umble somnambulul pe streașină, dacă ar fi treaz? E drept, că s'ar putea replica ușor, că tocmai deșteptarea conștiinței individului sub presiunea științei, luminilor și a progresului social l-a ajutat nu numai să umble pe streașini, ci chiar să sboare ca păsările. Nu cumva multă conștiință asupra resorturilor proprii — resorturi de clasă — ajută la limpezirea și intensificarea creației culturale de orice nuanță?

Intr'o societate tihnită, „turnurile de ivoriu" și „măgurile olimpiene" se îngăduiesc și se simpatizează. Acolo pleacă în vilegiatură literații și se odihnesc cântând florile, stelele, iubirea, destinul și alte teme într'adevăr eterne ale umanității.

Dar în vreme de învălmășag social nici lor nu le mai priește tihna. André Gide slăvește pe Stalin, Marinetti pe Mussolini, Gerhardt Hauptmann stă nedumerit între Goethe și Goebbels, Thomas și Heinrich Mann tună și fulgeră împotriva lui Hitler, Unamuno și Ibanez au contribuit la răsturnarea lui Alfons XIII, Maxim Gorki e pontif în U. R. S. S.

Din artiști puri și apologeți ai gratuității — Cazul Gide — se transformă în soldați ai războiului social.

De ce?

Scriitorul este ca și Anteu. Forța lui stă în legătură constantă cu mama Geea, adică cu societatea. Intre creație și societate (respectiv clasa de origină ori adopție) sunt transmisiuni permanente ca între matrice și prunc. Reacționarii n'au dreptate. Cât timp societatea era liniștită artiștii se amuzau cu o falsă solitudine. Apropierea furtunilor îi neliniștește și-i trimite în agora.

Deaceia „Adeverul Literar", cronicar fidel al cursului culturii noastre, este dispus să facă loc mai larg disputelor teoretice sociale...

Cronica germană

Moartea lui Max Hoelz

La 15 Septembrie s'a înnecat. printr'un accident, în Oka (Rusia sovietică) vestitul revoluționar german Max Hölz.

Max Hölz era fiul unui țăran. La 16 ani a plecat la Berlin să își caute norocul. A intrat în „Asociația creștină a tinerilor", o asociație pietistă. A plecat la Londra unde a găsit de lucru ca desenator într'un birou tehnic, după o ucenicie proletară până la mucenicie. In orele de noapte continua studii științifice și sociale.

S'a reîntors în Germania, bolnav de prea multă muncă și asceză pietistă.

La izbucnirea războiului s'a înrolat ca voluntar pentru „apărarea patriei". In tranșee i s'au deschis ochii : Kronprinzul și ofițerii superiori chefuiau în etape și veneau numai să le țină discursuri patriotice.

In Noembrie 1918, Max Hölz a început acțiunea revoluționară. A organizat insurecția în Vogtland și Falkenstein, devenind eroul zilei.

Până în 1921 a înfăptuit atentate faimoase asupra cazărmilor și a monumentelor, a ocupat orașe și fabrici, înconjurat de o gardă fidelă de tovarăși.

A fost condamnat, după înfrângerea revoluției sociale de către social-democratul Noske aliat cu bande de ofițeri în genul lui Göring, la muncă silnică pe viață.

După 7 ani a fost grațiat și a reluat lupta.

S'a reîntors în orășelul natal, aclamat de proletari, bătut cu pietre de burghezi și poliția secretă.

Lovit în cap de o piatră pe când își ținea discursul, Hölz și-a șters sângele cu batista spunând:

— Capul lui Holz este mai încăpățânat decât o piatră burgheză.

Max Hölz a scris o carte de memorii „Dela crucea albă sub steagul roșu".

Moda și dansurile hitleriste

In Germania hitleristă se încearcă din răsputeri creiarea unei „mode germane". S'au in-

terzis dansurile „moderne", inclusiv jazzul. Motivul? Moda femenină este inspirată de „Parisul decadent și desfrânat", iar dansurile „moderne" și jazzul sunt bune pentru Negrii impudici, iar nu pentru superioara „rassă nordică" blondă, morală și sentimentală.

D-na Magda Goebbels patronează „moda germană" și Hitler revenirea la dansurile strămoșești.

Iată o ultimă fotografie din al treilea Reich: juna ariană și grațioasă, bătrânelul berbant cu musteață de modă veche și o doamnă corpolentă dansează o „horă teutonică" în ritm decent. Un monument de trivialitate sentimentală.

Din viață-nu din cărți

Criterii de judecată

La un proces care se desbate acum înaintea juraților, — președintele (neexplicându-și faptul: de ce acuzatul, în fața a două femei, n'a ales-o pe cea mai „bine") — a pus o întrebare ciudată:

— De ce ai preferat-o pe cea inferioară ?

Acuzatul nici n'a catadixit să răspundă. A procedat foarte inteligent. La astfel de întrebări neroade — sau nu răspunzi de loc, sau ridici din umeri.

In privința femeilor în litigiu, observăm că între președinte și acuzat există un dezacord. Președintele — dacă ar fi fost pus să aleagă pe un dintre cele două femei — ar fi ales-o pe ceialaltă.

Ce înseamnă — când alegi o femee inferioară ?

Sau că tu ești inferior, sau — pur și simplu — că-ți place.

Dintre sutele și miile de femei întâlnite — îți place una. Nu-i câteodată nici frumoasă, nici deșteaptă, nici tânără.. Are însă — cum spune poporul — pe dracu într'însa.

Se spune: „Sântem potriviți unul pentru altul". Și-i aici alt adevăr.

Bărbatul și femeia parcă-s două piese din jocurile de copii. Toate piesele fac o construcție. Dar piesa X. nu poate sta decât lângă piesa Y. Numai ele se îmbină — ca un tot...

E chestie de inferioritate ori de superioritate ? De loc !

E o chestie care scapă observației. Există un aranjament special în intimitatea celulelor noastre... sânt factori — grupați sau izolat — transmiși nouă din părinți în părinți... se găsește în noi o constelație secretă de elemente — și totul produce dragoste sau ură.

Intr'o sală de teatru — pot fi oricâte femei frumoase. De obiceiu nu te tulbură nici una.

La câțiva ani, descoperi în mulțime niște ochi care îți strecoară un fior în suflet.

Distingi glasul femeei alese. Foșnetul rochiei sale are un cântec de voluptate.

Ea nu mai seamănă cu nimeni „la umblet și la port". E unica... O iubești... Și faci moarte pentru ea.

— Ați înțeles acum, domnule președinte, că în amor sânt alte criterii decât la Universitate ?

Profesorul

La același proces, printre martori, a apărut un profesor— care avea misiunea să-l prezinte pe criminal în odolescență.

Parchetul a adoptat metoda istorică: cine a copiat la teză în liceu, va fura mâni...

Ce s'a întâmplat, însă?

Profesorul, — ca un elev timid, la examen, — a început să bâlbâe și să dea răspunsuri incoherente.

Intrebat asupra aptitudinei elevului, acuzatul de mai târziu, — profesorul a răspuns:

— Nu m'am interesat, fiind suplinitor.

Iată o distincție între profesorul titular și suplinitor. Numai titularul are datoria să se ocupe de elevi. Suplinitorul — numai să se uite la ceas și să ia leafa.

In afară de această „idee", n'am mai înțeles nimic din divagațiile profesorului.

A fost o criză trecătoare? Sau e vorba de-o stare permanentă

Și atunci: cum se explică faptul — că învățământul ține în sânu-i asemenea specimene. când sânt titrați valoroși, care n'au posturi?

Demonstrații

Șomerele din Statele-Unite au ajuns la ultimul hal de mizerie. N'au nici îmbrăcămintea — pentru a se duce în oraș după ajutorul de șomaj. Trei-patru șomere de-abea au un costum, cu care ese în oraș pe rând.

Ca să atragă atenția publică asupra lor — femeile s'au hotărât să manifesteze pe străzi... goale.

Ziarele au înțeles că-i vorba de-o expoziție de nudiste.

Nu credem. Femeile au vrut să spună — probabil — că vor defila în zdrențe.

Numai așa șomerele își vor atinge scopul.

O femee în zdrențe poate deștepta sentimentul de dreptate socială.

O femee goală însă trezește cu totul alte sentimente și determină o rezolvare a șomajului în altfel — decât prin munca brațelor....

Statul gospodar

Am intrat la vânătoare într'o pădure din preajma unei gări dela începutul Bărăganului.

In poenile mari, iarba uscată — moale ca mătasea — ne ajungea până la brâu.

— De ce nu s'a cosit iarba asta ? l-am întrebat pe pădurar.

— Cum să se cosească ?

— Da' ce? Nu-i bună?

— Ba nu se mai află alta.

— Atunci de ce nu s'a cosit?

— Nu se cosește niciodată. E a statului...

Era spre seară. Un soare mare, roșu, poleia iarba. Părea un lan de grâu copt. Au țâșnit câțiva epuri. Se vedea numai urma dihăniei — după clătinarea ierbei.

Porumbei sălbateci veneau de pe câmp.

Am făcut un lung popas în această poiană din poveste—neexploatată de gospodăria statului... pesemne anume pentru încurajarea vânatului și, poate, a turismului.

M. SEVASTOS

Toamna

Viața
s'a stins pe sforile putregai,
grădina toată de miresme dulci s'a stors.
Imensul gol se'ntinde peste deal și peste plaiu
ca prin lentilele benoclului întors.

Miresme jilave de fân
pe miriștea pustie și-afumată
plângând, cocori, în unghiu geometric,
pe cerul trist și estompat de vată.

Tăind mecanic prin ponoarele uscate
un tren de marfă râmă monoton
anemic răsucind fuior pe spate
în joc ciudat egreta de carbon.

La moară gem piloții grei de lemn
și teascul vuie de belșug și de noroc...
Pe-un semn
un arendaș, înveselit de spirt ca un sărac,
privește râul ce străpunge pe sub scoc
ca firul printr'un ac.

Din vechiul țintirim
reflex istoric de răzeși și de ciobani
prin noaptea timpurilor biblic ne abate.
Și păru'ncet ne ninge peste vis și peste ani —
și duhul ne'ntărim
cu tămâiosul cânilor brumate....

C. DRAGOMIR

„Spiritualitate" și politică

de PETRE PANDREA

Să prezentăm, în rezumat, elementele constitutive ale unei discuții de principii angajate în ultimul timp cu destulă seninătate și cu simpatic nivel.

Combatanții: 1) revista săptămânală „STANGA" — *Linia generală a vremii,* — suprimată după 19 numere de către starea de asediu, și redactată de un grup interesant și larg (trei deputați național-țărăniști de stânga, secretarul general al lupiștilor și altul al iunianiștilor, un asistent universitar la Sociologie, doi avocați din flancul stâng al țărănismului, un socialist ghelertist, un poet, un desenator tânăr proletar, trei redactori ai *„Adevărului"* și doi ai *„Dreptății"*, redactorul *„Chemării"* dela Cluj, etc.) și 2) revista bilunară *„Dreapta"*, redactată extrem de inegal (în principal de doi studenți, în subsidiar de un filosof creștin, un social-democrat și un asistent universitar la Sociologie).

Discuția isbucnită astă primăvară se reîncepe în „AZI" (revistă lunară de literatură, critică și artă, numărul pe Octombrie 1933) printr'un articol al d-lui Traian Herseni intitulat: *„Spiritualitate și politică"*.

„STANGA" — *Linia generală a vremii* — strânsese colaboratorii săi cu o platformă: *pas d'ennemis à gauche.* Se apărau acolo toate formele progresului ieșite din cele două mari revoluții ale umanității: 1789 și 1917. Evident că Revoluția franceză este un venerabil morman de ruine și cenușă. Dar nu se păstra cenușa în urne pioase, ci se luase torța focului. Se combăteau, deci, reacțiunea, renașterile medievale ideologice, antisemitismul, corporatismul fascist și belicismul. Aceste agregate doctrinare amenință să arunce din nou clasele muncitoare nevinovate într'o nouă conflagrație sângeroasă, ca în 1914, spre fericirea vânzătorilor de armament, patriotism, exaltare rassistă și — *last not least* — a industriei grele de pretutindeni.

„Dreapta" apăra Biserica, Națiunea, Evul-Mediu, proprietatea privată, tradiția, adică ideologia bogaților pentru îngenunchierea săracilor.

In focul deschis, s'a întâmplat o încăierare laterală pentru acapararea cetățuii... Spiritului, fetiș pentru mulți, *deus ex machina* pentru alții, diversiune reacționară, stea polară sau chiar minciună chioară.

Unde se află Spiritul, se întrebau beligeranții ? „Spiritualitatea" este de dreapta sau de stânga ? Care sunt relațiile dintre „spiritualitate" și „politică" ?

In această chestie, d. Mircea Vulcănescu — distins filosof creștin, care se pare, că a ajuns să creadă *sincer* în sfinți, îngeri și a doua înviere a lui Isus, depășind situația „dogmaticilor din disperare metafizică" (ne scoatem pălăria în fața tragediei) sau aceia a șiretlâcului ieftin (ne-o îndesăm pe urechi!)— a publicat câteva studii de ascuțită inteligență și argumentare în „Dreapta".

Intre altele, d-sa s'a legat de poziția la *„Stânga"* a d-lui Traian Herseni, un sociolog cu excelentă pregătire și bine-clădite lucrări de specialitate.

Adversarii d-lui Vulcănescu discutau ironic poziția amicului său, social-democratul H. H. Stahl, care publică în paginile *„Dreptei"*.

Să fie oare o ceartă mai mult talmudică („ochi pentru ochi și dinte pentru dinte") ?

Avem impresia, că nu.

Ciocnirea lămurește multe resorturi de gândire.

Un social-democrat ca Löbe—nobilul îndreptatr al d-lui Stahl — a aplaudat în Maiu 1933 discursul în Parlament de politică externă al cancelarului Adolf Hitler și pe urmă a intrat, după utilizare *ad hoc,* la închisoare. Multă teorie și practică social-democrată se plasează la dreapta și mulți „spiritualiști" sau „țărăniști" se plasează la stânga, depinzând ce se înțelege prin „spiritualitate" și dacă avem în vedere că majoritatea masselor în România sunt cele agrare. Nu interesează eticheta, cât conținutul.

Iată câteva texte în discuția „spiritualitate și politică".

D. Mircea Vulcănescu obiectează :

„E stranie situația spirituală a acestui unit, — d. Herseni s'a născut în Ardeal, — de factură și de formație metafizică neorealistă, foarte apropiată de tomism, aruncat de împrejurări sociale în lagărul unei stângi politice, cu care te întrebi în afară de prietenii personale, ce alte afinități mai are ?"

D. Herseni arată în „AZI" că „...ceeace m'a apropiat întrucâtva de lagărul marxist" n'a fost „nici virtutea prieteniei, care în definitiv nu este de disprețuit. E de preferat să te afli într'un lagăr cu prieteni, chiar dacă vorbesc limbi diferite, decât cu dușmani care grăiesc aceeas limbă — parcă tot e mai curată atmosfera, dar aceasta e altă poveste". Ci altceva de natură rațională.

Iată argumentul d-lui Herseni pentru atitudinea sa de stânga :

1) „Sociologia spiritului, adică studiul împrejurărilor sociale favorabile desvoltării spirituale a omenirii ajunge pe alte baze decât marxismul la critica individualismului și la acceptarea socialismului economic. Cu o umanitate hrănită inegal nu se poate creia o cultură întâmplătoare";

2) „o cultură întreagă și deci adevărată, care să nu fie subjugată intereselor de clasă, nu se poate obține decât într'un regim bazat pe un principiu socialist".

3) „ca democrația să fie reală, trebuie să i se asigure un substrat economic egalitar, adică drept. Ca să asigurăm libertatea desăvârșită a spiritului, trebuie să strângem în chingi cât mai puternic viața economică și politică";

4) „Stânga nu se confundă nici cu marxismul, nici cu bolșevismul — pe principiul ei comun: *colectivismul,* se pot construi foarte multe sisteme de reformă și organizare socială" (experiențele grandioase ale lui Roosevelt se încadrează aici).

Concluzia: „cu inima, știu, d. Vulcănescu merge spre forme de mult apuse, pe care speră să le revadă înviate: medievalismul. Eu nu cred în reversibilitatea istoriei".

Nu există *„o* spiritualitate" și *„Spiritul"* (cu S), ci cultură și spirit de clasă. Clasele sunt azi două mai importante: burghezi și muncitori (proletari și țărănime).

Burghezia afectează în ultima vreme o „spiritualitate" excesivă. Munctorimea se conduce de un aspru materialism. Nu sunt oare rolurile inversate ? Sătuii lumii oftează suav și declară că se hrănesc numai cu năluci, iar cohortele flămânzilor și luptătorilor sunt ștampilate cu eticheta de „materialism vulgar" și „închinători ai pântecului" Ipocrizia clasei dominante nu mai cunoaște limite...

Povestea „hoțului de păgubaș" nu se repetă oare în discuția „spiritualitate și, politică" ?

„Spiritualitea" este una din acele diversiuni pe care le aranjează clasele posedante *ad usum delphini.* Bietul „delphin" este în acest caz pauperul, căruia i se predică asceza, supunerea și cuminţenia. Nu poți fi un „spi-

(Continuare în pag. II-a)

"ritualist" și un practicant al grevelor sau al baricadelor, ci trebuie să iei drumul bisericii, al contemplației și al unei filosofii a împăcării...

„Spiritualitatea" predicată de dreapta românească se încadrează în acel arsenal de lenifiante și toxice ale „armoniei sociale" cu care se alimentează gratis de către reacțiune asupriții și exploatații „ordinei existente".

Spiritul cu adevărat liber nu va exista decât într'o societate fără clase și fără oprimare. Un cercetător al creației spirituale, sincer și cu gândirea clară, ajunge tocmai la concluzia, că actualul sistem economico-politic este incapabil să ofere un mediu adevărat creației. El trebuie schimbat. Pentru această schimbare unii luptă cu armele grevei, alții — ca Herseni — cu armele peniței și ale dialecticei.

MAURICE LEVEL

Martingala

— Domnule, — zise vizitatorul, — viu să vă aduc pacea sau războiul.

Domnul Rochelet, directorul Casinoului, privi pe interlocutor pe deasupra monoclului său, apoi întinse mâna spre sonerie. Vizitatorul îl opri cu un gest curtenitor:

— Nu sunt nici nebun, nici vre-un jucător disperat. Numele pe care l-ați cetit pe cartea mea de vizită nu e un nume de împrumut și nici titlul care-l urmează nu e un titlu uzurpat. Sunt chiar d. Merval, fost elev al Școalei Politechnice; puteți fi deci liniștit în privința moralității mele. Permiteți-mi acum să vă lămuresc în câteva cuvinte obiectul vizitei mele; am curajul să vă declar că ea e de un interes capital pentru d-voastră și că nu veți regreta cele câteva minute care v'au costat. Am descoperit o martingală, o combinație, — termenul e mai exact, — prin care mă fac forte să mă îmbogățesc pe mine și să vă ruinez pe d-voastră într'un interval de timp foarte scurt.

— Nu mă îndoesc de fel, domnul meu, — zise directorul, — e o descoperire foarte frumoasă și nu vă pot decât încuraja ca s'o puneți în aplicare.

— Văd, — suspină vizitatorul, — că spusele mele, departe de a vă convinge, vă întăresc în convingerea că sunt unul dintre acei vizionari, care colindă în fiece zi orașele unde se joacă, lăudându-se că sparg banca, pentru ca la sfârșit să constate că și-au spart numai creierii lor. Dar vă înșelați: eu sunt un savant foarte echilibrat. In timp ce majoritatea colegilor mei de școală aplicau facultățile lor la soluționarea problemelor de fizică, chimie sau matematică, eu le aplicam pe ale mele la soluționarea unei probleme, mai puțin înalte — ce-i drept, și anume aceia a permanențelor la ruletă. Acest studiu mi-a absorbit cincisprezece ani din viață și toată averea; și, cum li se întâmplă celor mai mulți dintre inventatori, tocmai în clipa când mă hotărâsem să renunț la cercetările mele, iată că-mi apare soluția.

— Nu văd întrucât m'ar interesa aceasta, — îl întrerupse directorul, — și cu atât mai puțin cu cât nici nu mi-ai propus, cum e uzul, să-mi vinzi metoda d-tale.

— Ba am venit să v'o ofer.

— Și, cum bănuiesc că n'o faci din pură filantropie, pretinzi de bună seamă o sumă foarte mare?

— Dimpotrivă, o sumă minimă față de beneficiile pe care le-ași putea realiza depe urma descoperirii mele: un milion.

— Cifra e frumușică; dar înainte de a mă angaja, vei înțelege și d-ta că doresc să cunosc și eu această martingală, — preciză d. Rochelet, nespus de amuzat de mersul pe care-l lua convorbirea.

— Veți pricepe la rândul d-voastră că ași fi un prost să v'o destăinuesc fără garanție, căci ești învins dela început dacă ți-ai demascat planul.

— In aceste condițiuni, te rog să mă scuzi; nu tratez astfel de afaceri.

— Neîncrederea d-voastră nu mă surprinde. Deci, nu-mi rămâne, dupăce v'am prevenit cu toată loialitatea, decât să mă pun pe lucru. Mai am de adăugat că nu veți simți imediat efectele, mijloacele mele nepermițându-mi să debutez decât cu sume mici Dar din puținul pe care-l am, dupăce jocul îmi va furniza suma inițială necesară, o să vă dați seama.

— Vom vedea, — zise d. Rochelet ridicându-se.

— Cine știe dacă nu va fi prea târziu? — suspină d. Merval pe pragul ușii.

„Zăpăcit om, — se gândi d. Rochelet, după plecarea aceluia. Hotărît, nenorociții ăștia sunt toți la fel."

Apoi uită cu desăvârșire de această vizită. Intr'o dimineață, pe când își sorbea cafeaua pe terasă, dădu cu ochii pe vizitatorul lui.

— Cum merg afacerile, — i se adresă el — așa cum le-ai dorit?

— Exact, așa, — răspunse celalt.

Și fără să afecteze, el începu să vorbească despre ploaie și despre timp frumos. Această libertate de spirit îl surprinse pe director. La nebuni, de obicei, nervozitatea alternează cu calmul; particularitatea cazului de față îi stârni curiozitatea. După-amiază, el intră în saloanele Cazinoului. Merval urmărea jocul fără să ia parte. Puțin după aceia îl văzu scoțând un bilet din buzunar, plasându-l pe 8, și reluându-și atitudinea sa indiferentă. Bila porni, apoi se opri. Se anunță un număr; d. Rochelet îl auzi rău din pricina sgomotului, și se apropie.

— Și acum? — îl întrebă el pe jucător.

— Și acum, pun mâna, — răspunse d. Merval strângând banii.

Mai trecură două zile, fără ca d. Rochelet să-și revadă omul. A treia zi îl zări tocmai în clipa când se anunța numărul 32, și când își aduna câștigul. Nu se mai apropie de el și-l văzu nimerind în plin un alt număr la masa vecină. El se adresă unui inspector:

— D-ta îl cunoști pe domnul ăsta? Ce face?

— Mi se pare că câștigă mereu.

O săptămână încheiată, d. Rochelet se stăpâni și nu mai reveni la ruletă. Impasibilitatea lui Merval sfârși prin a-l îndupleca și uneori, seara, când se afla singur, nu se putea opri să nu mediteze: „Dacă totuși e adevărat?... Dacă acest om a reușit să deslege problema?..."

Când se hotărî să reintre în saloanele de joc, primul om pe care-l recunoscu fu Merval. Văzu că are un aer mai serios decât deobicei, un aer aproape grav, și „bon-jour"-ul lui curtenitor, dar scurt, îl lăsă pe gânduri. Porni în urma lui. Domnul Merval consultă un carnet, schiță un calcul rapid, se apropiă de masă și zise cu glas tare:

„Numărul 4!"

Numărul patru ieși; el adună banii; apoi strigă din nou: „Numărul 16!" Și ieși și 16. Fără să manifesteze bucurie sau surprindere, el însemna pachetul de bancnote și zise: „Pe 21!"

Douăzeci și unu ieși. Vecinii îl priveau cu un fel de admirație. El nu le dădu atențiune și chemă schimbul. Domnul Rochelet profită de ocazie ca să intre în vorbă. Era foarte aprins, foarte enervat și-și mototolea mănușile între degete. Domnul Merval își reluă surâsul; îl cuprinse un fel de amețeală.

— Dorești să mă urmezi o clipă până 'n cabinetul meu? — zise Rochelet.

Decum fură singuri, Rochelet urmă cu glasul stins:

— Timpul înseamnă bani. Să încheiăm afacerea: dă-mi martingala d-tale și-ți semnez un cek de 500.000 de franci. In schimb, d-ta îți iei angajamentul să nu mai pui piciorul în acest club, și să nu destăinuești combinația d-tale nimănui. Ne-am înțeles?

Merval strâmbă din gură. Reflectase... In fond... afacerea nu era avantagioasă pentru el. Fără risc, fără să fie obligat nimănui, putea, grație metodei sale, să câștige de zece ori, de o sută de ori mai mult...

Domnul Rochelet împinse oferta până la 750.000 de franci; el dete negativ din cap.

— Un milion? — pronunță aproape în șoaptă directorul, înspăimântat el însuși de enormitatea cifrei.

Merval ezită, cumpăni, și zise în sfârșit:

— Fie. Nu sunteți un om rău, și pretențiile mele sunt modeste. Plătiți și mă execut: pe cuvânt de onoare.

Domnul Rochelet completă un cek, îl semnă și i-l întinse. Domnul Merval îl ceti, îl verifică, îl puse în buzunarul său și, instalat într'un fotoliu, începu:

— La fel cu toate marile descoperiri, descoperirea mea e simplă. Ea e întemeiată pe un lucru sigur. Hazardul. Calculul probabilităților, ecuațiile cu **n** necunoscute, nu sunt decât copilării. Nimic nu e adevărat, nimic nu există, nimic nu e sigur: totul e hazardul. El m'a făcut să-mi pierd averea: asta-i realitatea și, numai dacă nu intrăm în ipotezele unei anumite filozofii, realitatea nu-i niciodată falsă. Pornind dela această axiomă, am ajuns să mă întreb dece acelaș hazard nu m'ar face să câștig altă avere. Pentru care rațiune, în definitiv, cutare număr iese mai curând decât cel de alături?

Hazardul! De pildă, spun succesiv: 3—11—14, și ies 7—9—23: pierd. Dar nimic nu se opune ca numerele mele să iasă: și atunci, ași fi câștigat. In general, dacă doriți să vă aduceți aminte, de câte ori am câștigat în prezența d-voastră? De șase ori, în plin. Deci hazardul m'a favorizat de șase ori în șir, dupăce mă defavorizase mai bine de o mie de ori Cât am ridicat la prima lovitură? Nu vă mai aduceți aminte. Dar la a doua? Mai puțin. Dar la a treia? Erați convins că martingala mea nu face doi bani... Ei bine, hazardul mi-a hărăzit această revanșă, favorizându-mă până la capăt. De aci ați dedus, bine'nțeles, concordanțe științifice. Eu sunt un bun matematician: dar sunt, mai presus de toate, un excelent psiholog — și m'am bizuit pe această confuzie: asta-i tot.

Acum, când cunoașteți secretul, sunteți liber să-l încercați. Eu am pus la bătaie treizeci de ludovici, care mi-au adus un milion. Orice s'ar spune, o sumă respectabilă și, îndrăznesc să spun, onest plasată.

Dar ca ultimă observație permiteți-mi această deducție reconfortantă pentru cei care pierd. In fața mesei de joc nu există om mai impresionabil decât însuși patronul clubului. La revedere, stimate domnule, la revedere...

In rom. de AD. B.

O conferință a lui Paul Morand

Caracteristica acestei epoce este abundența de poeme, dintre care poate nu vor rămânea multe în literatură, dar în care se simte fremătând acelaș lirism stăpânit, care a izbucnit după războiu în ultimele volume ale unui Proust, în versurile noi ale lui Paul Valéry, în muzica lui Auric și Milhaud, ca și în pictura lui Picasso, ca și în primele poeme ale lui Breton sau de Drieu. Atâta poezie ca „o resonanță imediată a celui mai neînsemnat cuvânt sau o consecință a celui mai neînsemnat gest, precum și un public atât de pasionat și de numeros, gata să asculte și să admire nu se întâlnesc decât odată într'un secol", zice Paul Morand.

Altă trăsătură a epocii a fost năvala de celebrități de 20 de ani, debuturile înflăcărate a o mulțime de tineri, tinerei, dintre care mulți nu mai sunt pomeniți nicăiri. Desigur această grabă de a scrie, de a debuta, se explică, după Paul Morand prin evenimentele unice și pline de originalitate ale faptelor care se petreceau sub ochii scriitorilor: două lumi care se loveau una de alta, ridicând scăpărări de fulger. Trebuia să se lucreze repede, altfel dispăreau spectacole care nu se mai puteau repeta, se pierdea ceasul cel mai potrivit.

De aceia nu e potrivită critica de lipsă de maturitate ce s'a adresat literaților și artiștilor din acea epocă. Ei trebuiau să dea o mărturie și atunci nu aveau nevoie de teorii, ci de simțuri ascuțite și iuți în percepere.

Combate critica lui Massis, care în cartea sa „Dix ans après" subliniază dezordinea producției, publicitatea brutală, reclama barbară. Decât s'ar dresa un bilanț al acestor greșeli, care nu sunt de fapt decât greșeli de meșteșug, mai bine s'ar face inventarul operelor ce vor apărea odată la tribunalul istoriei literare. Operele lui Gide, Valéry, Larbaud, Maritain, care deși au debutat înainte de războiu, nu au devenit celebri decât în 1920, ca și Proust de altminteri.

*In lumea aceasta, taxată ca materialistă, toți au vrut să scrie și literatura a câștigat prestigiu social. Manuscrise au eșit ca din pământ, ediția de lux în Franța a ajuns la înflorire, piața de desfacere a cărților, a revistelor și publicațiilor de tot felul a cunoscut momente de înflorire. Psichologia, Istoria și chiar tezele de doctorat au cunoscut cifre de tiraj nemaipomenite până atunci. Deci, conchide Paul Morand, epoca debuturilor noastre, poate fi privită chiar **de pe acum, ca o Renaștere.***

ARCADI AVERCENKO

Nebunie liniștită

Stăteam pe banca unei grădini publice.

— Cruzime înnăscută, proprie popoarelor orientale, — am spus eu.

— Ai dreptate, — a dat din cap Bankin.—Ia-l chiar pe fostul șah al Persiei. Era un om îngrozitor.

Amândoi am tăcut, indolenți. Bankin a smuls un fir de iarbă, l-a mușcat, s'a încruntat (firul de iarbă era amar pe semne), dar imediat obrazul lui a strălucit de fericire.

— Acum, el doarme desigur, — a murmurat Bankin.

— De ce? — m'am mirat eu.

— Fiindcă totdeauna doarme la ora asta.

Dela o vreme, Bankin părea foarte ciudat cunoscuților. M'am uitat lung la el și l-am întrebat cu prudență:

— De unde știi?

— Eu! Dumnezeule!

Și am tăcut din nou.

— Cu el, se vede nu-i așa de ușor de trăit, — am mormăit eu curând.

— De ce? Il dădăcește toată casa, toți îl răsfață.

— Nu cred, - am replicat. După grozăviile pe care le-a făcut...

Bankin a sărit deodată în sus și, plin de spaimă, m'a apucat de umeri.

— Gro-ză-vii? Sfântă Fecioară Prea Curată! Ce grozăvii a făcut? Când?

— Parcă n'ai ști! Inchidea pe cei care îi cădeau în mână, îi trăgea în țeapă, schingiuia, amăgea poporul.

— Cine?...

— Șahul..

— Care șah?

— Cel dinainte. Șahul Persiei despre care vorbeam!

— Oare de șahul Persiei vorbeam noi?

— Nu; vorbeam despre copilași,— am zâmbit eu ironic.

— De sigur că de copilași. Eu povesteam chiar de Petka al meu.

Bankin a scos ceasul și din nou obrazul lui a prins a străluci de fericire.

— Bea lăptișor, — a râs el bucuros. Se deșteaptă din somn și spune: „Mămică, dă-mi lăptic!"

— Mi se pare că exagerezi puțin. Feciorul dumitale n'are decât două luni... E cu putință să vorbească de pe acum?

Singur am fost de vină că am atins acest subiect. Conversația despre Petka a început la ora opt și s'a isprăvit la unsprezece jumătate.

— Desigur, — a început Bankin, strălucind de fericire, — el nu spune așa cuvânt cu cuvânt, dar strigă: „Mm! Mm!" Și noi știm numai decât că asta înseamnă: „Scumpa mea mămică, mai dă-mi puțin lăptișor!" Și eri... Nu, nu, n'o să crezi!

— Ce?

— Ce o să-ți povestesc, dar mai bine nu. N'o să crezi.

I-am dat cuvântul că voi crede.

— Inchipuește-ți: viu eu... Dă-mi voie... Când s'a petrecut asta? Aha! Ieri! Viu aseară acasă. Pe el, îl ține Zina în brațe. Aude sgomot de pași și... ha, ha, ha,... se întoarce și ha, ha, ha,... se întoarce și spune: „Liu"!

— Ei și?

— Spune: „Liu!" Ce pungaș!

— Ce înseamnă asta: Liu? — am întrebat nedumerit!

— Cum? N'ai înțeles? Asta înseamnă: „Tăticule, ia-mă în brațe.

— Mi se pare că interpretările astea sunt foarte arbitrare, — am obiectat eu.

Liu poate însemna pur și simplu: „Măgar bătrân, închide mai bine ușa!"

— Nu, nu, ar fi spus asta cu totul altfel. Și știi cum bea el laptele?

Am dat din umeri și am încercat să-l asigur că știu. Bankin s'a simțit foarte jignit.

— Cum poți să știi dacă nici nu l-ai văzut pe Petka?

— Știu cum beau copiii lapte. E o priveliște foarte curioasă. Am văzut-o de la cincizeci până la o sută de ori.

— Petka nu bea lapte la fel cu ceilalți, — m'a încredințat Bankin.

In mijlocul povestirii asupra felului în care bea Petka laptele, paznicul ne-a rugat să plecăm, deoarece se închidea grădina. Dorind să câștige bunăvoința păzitorului, Bankin i-a promis că Petka al lui, când va învăța să umble, va veni să se joace în nisip numai în grădina aceea.

Dar, la fel cu toți paznicii de grădini, acest paznic, foarte morocănos, n'a arătat pe față că ar fi încântat, ci, păstrându-și entuziasmul pentru sine, a grăit cu prefăcută nepăsare.

— E timpul să plecați. Nu mai aveți ce căuta aci.

In micul restaurant, unde am intrat să bem un păhărel de vin, am izbutit să aflu sfârșitul istorisirii cum bea Petka lapte. In afară de asta am avut fericirea să mai aflu multe părți importante, curioase și seducătoare din viața lui Petka, până și dintre cele mai intime.

In cele din urmă am tras ciudata concluzie că Bankin e bucuros și se simte fericit numai când pantalonii și pijamaua îi sunt murdăriți iremediabil de purtarea ușuratică a fenomenalei lui odrasle.

Apoi, îndurerat, Bankin a stat vreme îndelungată prăbușit în adâncă melancolie.

— De ce nu mă iubești?

— Eu nu te iubesc? — am dat mirat din umeri. De unde ai mai scos-o și pe asta?

— Nu, mă iubești, — m'a încredințat Bankin. — Altfel ai fi putut să vii până acum la mine să-l vezi pe Petka.

— Sfinte Sisoe! Nu mi-a fost cu putință. Am să viu zilele astea. Viu cu siguranță.

— Adevărat? Iți mulțumesc! Observ că-l iubești pe Petka înainte de a-l fi văzut. Ce o să fie după ce o să-l vezi!

Spatele mi se încovoiase de oboseală și ochii mi se lipeau de somn.

Am cerut socoteala, și știind că Bankin va veni cu mine, am încercat să deschid vorba despre lucrurile cele mai inofensive.

— S'au scurtat nopțile!

Bankin a zâmbit liniștit.

— Da, da. Se luminează la patru. Am adormit puțin aseară, când mă uit, — lumină... Iar el își scoase mânușița din scutec și cu degetul, uite așa...

— Hai să mergem, — l-am întrerupt eu. Altfel nu mai găsim trăsură.

— Lasă că găsim. Acum el doarme somnul cel mai dulce. Mă crezi că, dacă îl sărut, nu se deșteaptă?

— Asta-i nemai pomenit, — am mormăit. — Chelner! Paltonul!

*

Peste câtva timp, Bankin m'a luat la el. Când ne-am apropiat de casă, el a descuiat ușa cu cheia, m'a înșfăcat de guler, m'a îmbrâncit în antreu și sărind în mare grabă după mine, a trântit ușa. M'am poticnit pe scară, mi-am scrântit piciorul și prăbușindu-mă pe ultima treaptă, l-am întrebat cu spaimă:

— Dar ce ți-am făcut?

— Petka ar putea să răcească, — m'a lămurit Bankin. — Trage!

M'am ridicat și am intrat în prima cameră, — în sufragerie.

— Vezi, în locul ăsta, — mi-a arătat Bankin, — îi dă doica lapte lui Petka. Uită-te la scaun.

— Foarte frumos scaunul. E din Viena.

—Pregătește-te,—a hohotit fericit și a strigat vesel Bankin. — Imediat îl vei vedea pe *el*.

Mi-am netezit părul, mi-am tras surtucul și am intrat în vârful picioarelor în odaia copiilor.

— Iată-l, — a zis în șoaptă Bankin, arătând spre pat.

— Ah! Cât e de drăgălaș!

— Nu, ăsta nu e el! Acolo e un colț de perniță. El se află după pernă.

— Minunat copil!

— Așa e? Am știut c'o să te îndrăgostești numai decât... Iți aduci aminte, ți-am povestit că, dacă-l sărut în timpul somnului, nu se trezește niciodată... Acum o să vezi..

Bankin se apropie de pătuț, se apleacă, — și ca urmare răsună un țipăt grozav al copilului.

Veni în mare grabă doamna Bankin.

— Iar l-ai deșteptat? Neîncetat îl linge și-l sărută... Taci, taci, comoara mea... Bună ziua. Ce mai faceți?

— Vă mulțumesc. Pe dep...

— V'ați uitat bine la el? Nu-i așa că e un copil fermecător? Și cum vă mai lăudați?

— Mulțumesc: Așa și...

— Ați mai văzut vreodată un copilaș atât de mare?

In viața mea furtunoasă, plină de aventuri, am văzut zeci de copii mult mai mari decât copilul lui Bankin, dar nu-mi venea la îndemână s'o spun.

— Nu. In viața mea n'am mai văzut un copil atât de colosal.

— Adevărat? Și ce mai faceți?

— Eu pe dep...

— Nu plânge, dragul meu puișor. Uite-l pe unchiu... O să-ți facă tiu-tiu-tiu! Nu-i așa, Arcadie Timofeievici, o să-i faci tiu-tiu-tiu?

— Fără îndoială, — răspunsei eu cu timiditate. — Dac'ați fi bună să mă luminați ce înseamnă această petrecere, atunci eu cu plăcere...

— Cum, nu știți ce înseamnă tiu-tiu-tiu? Asta înseamnă să-l legeni în căruț.

*

Petka prinse a miorlăi în brațele dădacăi și ridică mâna în sus.

— Uitați-vă! Uitați-vă — strigă Bankin, care stătea umilit și plouat. — Uitați-vă, arată în tavan!

Doamna Bankin se aplecă peste Petka și întrebă:

—Ei, ce e, Petka? Tăvănașul? Ce vrea Petionka în tăvănaș? Intreabă-l Arcadie Timofeievici; ce vrea în tăvănaș?

Mă apropiai foarte sfios de Petka și, trăgându-l încet de picior, întrebai:

— Ce vrei acolo în tavan?

Copilul începu să urle grozav.

— Ii este frică de dumneata, — lămuri Bankin. — Nu te cunoaște încă. Petionka, arată-i unchiului cum sboară păsările! Hai, arată! Inchipuește-ți, face așa cu mâna! Ei, hai, arată, Petionka, arată!...

Il împresurară pe Petka: mama, tatăl, dădaca, bucătăreasa, venită din bucătărie și în dosul tuturor, — eu.

Trăgeau de el, îi ridicau mâna, îi băteau din palme, îi făceau cu ochiul și întrebau cu încăpățânare:

— Ei, hai, arată, Petka! Unchiu vrea să vadă cum sboară păsările...

Sborul păsărilor îl cunoșteam de mult și îl văzusem mai bine executat, totuși socoteam de a mea datorie să repet încă vreme îndelungată după bucătăreasă:

— Arată, Petionka! Arată!

In cele din urmă atât îl plictisiră pe copil, încât el ridică mânușița și îmbrânci capul dădacăi. Indulgenții părinți luară această mișcare drept izbutita imitație a sborului păsărilor și cum eu nu le contrazisei părerea, pășirăm la noui experiențe asupra nenorocitei odrasle a lui Bankin.

— Vrei — întrebă Bankin, — să-ți vorbească pe nemțește?

— Eu înțeleg foarte puțin nemțește, — încercai să spun, dar doamna Bankin replică:

— Nu face nimic. El tot o să-ți vorbească. Dă-i în mână ceva... Haide, fie ochelarii. O să-ți mulțumească pe nemțește.

Incredințai lui Petka suspinând, ochelarii, iar el îi băgă imediat în gură și începu să sugă cașicum ar fi nădăjduit să sugă și răspunsul pe care i-l cereau.

— Ei, Petka,... ce trebue să-i spui unchiului pe nemțește?

— Ei, Petka,... — zise și Bankin.

— Ce trebue...; — urmă dădaca.

— Să spui pe nemțește? — încheie bucătăreasa.

— Ei, Petionka, — îl încurajă Bankin, scoțându-i ochelarii din gură.

— Zzz..., scânci Petka.

— Ai văzut? Ai văzut? Ți-a spus: Danke. Și cum trebue să faci cu căpșorul?

Doamna Bankin (o, inimă de mamă!), trecu în dos, puse încetișor mâna pe ceafa lui Petka, astfel încât capul fără apărare se apleca în față. Toți trebuiră să recunoască: în acest fel ciudat Petka îmi mulțumi destul de satisfăcător pentru ochelari.

— O să fie politicos, pungașul, — aprobă Bankin.

— Krr! — făcu Petka, ridicând mâna stângă.

Toți săriră în sus.

— Ce este? Ce vrei, Petka?

Cercetând direcția mânei lui văzură că această linie imaginară arăta trei obiecte: spatele fotoliului, glastra de porțelan de pe etajeră și lampa.

— Lampa! — se alarmă Bankin. — Dați-i lampa!

— Nu, vrea glastra, — obiectă bucătăreasa.

— Ggl! — scânci Petka.

— Glastra, — vorbi dădaca fără putință de obiecțiune. — Ggl înseamnă glastra.

Ii dădură glastra. El băgă degetul înăuntru și privind la mine pieziș, o aruncă la pământ.

— Se uită la dumneata, — strigă Bankin emoționat. — A început să se obișnuiască.

Inaintea prânzului Bankin porunci ca Petka să fie adus în sufragerie, și așezându-l pe genunchi, îi dădu să se joace cu lucrurile de pe masă.

Am băut până atunci țuică din pahare, dar când Petka a început să se intereseze de ele, am fost siliți să bem vin din cești și din zaharniță.

— Ce crezi? Cu cine seamănă? — a întrebat fără veste Bankin.

Nasul și gura lui Petka aveau o vagă asemănare cu obrazul bucătăresei, iar părul și forma capului erau ca ale dădacăi. N'am găsit însă în mine destulă bărbăție ca să-i mărturisesc aceasta lui Bankin.

—Ochii dumitale,—am zis cu un accent convins, — iar buzele ale mamei.

— Vai de mine, dragă, — și-a lovit Bankin mânile una de alta. — Buzele sunt ale mele.

— Așa e. Cea de sus a dumitale și cea de jos a mamei.

— Și fruntea?

— Fruntea? A dumitale.

— Asta e acum. Uite-te bine.

Ca să-i fac plăcere lui Bankin, M'am uitat lung și cu atenție.

— Aha! Acuma văd! Fruntea mamei.

— Dragă, ce-i cu dumneata? Fruntea e a bunicului Paul Egorici.

— De bună seamă. Creștetul e al bunicului, partea de deasupra sprâncenilor a dumitale și cea din dreptul tâmplelor a mamei.

După această conversație frenologică, l'au silit pe Petka să spună de trei ori: Danke. Am simțit că mi se face rău, dar m'am mângâiat la gândul că nici lui Petka nu-i merge mai bine.

*

Chiar acum Bankin radios, strălucitor de voie bună, lăuntrică și exterioară stă lângă mine.

— Știi ceva... Petka... ha, ha, ha... Ii iau astăzi din mână ceasul meu de aur și deodată... ha, ha, ha... el spune: „Tata e un măgar"!

— Știi ce înseamnă asta? — îl întreb eu cu seriozitate.

— Nu. Ce?

— Asta înseamnă că în copil a început să se desvolte înțelegerea asupra celor din jur.

El îmi strânge călduros mâna.

— Adevărat? Iți mulțumesc! N'ai idee cât mă bucuri!

Din rusește de OLGA MONTA

Actualități științifice

Viteza undelor electrice

Doi savanți francezi, membri ai Academiei de științe din Paris, au făcut de curând o comunicare senzațională. Ei susțin — pe baza unor măsurători speciale — că viteza de propagare a semnalelor radioelectrice, nu coincide cu aceea a luminii, așa cum se credea până acum.

Se știe că viteza de propagare a luminii este de 300.000 km. pe secundă. Or, o serie de măsurători recente, făcute în cazul transmisiunii prin unde ultrascurte între Paris și Buenos Aires, au arătat că viteza acestor unde este numai de 270.000 km. pe secundă, adică cu 10% mai mică decât valoarea indicată de teoriile fizicei.

La undele lungi s'a constatat că viteza de propagare este de vreo 245.000 km. pe secundă.

Se crede că aceste abateri apreciabile dela valorile teoretice ar fi datorite unor reflexiuni ale undelor în păturile ionizate ale atmosferei terestre, reflexiuni care provoacă o întârziere în ritmul lor de propagare.

Vederea prin piele

O serie de experiențe, făcute de curând la clinica de psihiatrie din Viena, au condus la constatarea curioasă că pielea corpului nostru reacționează în mod variat la diferitele culori ale spectrului luminos.

Astfel, dacă ne expunem obrajii și gâtul la acțiunea unei radiații intense de lumină roșie, corpul se întoarce instinctiv în direcția acestei surse de lumină.

Invers, corpul se îndepărtează de isvorul luminos, dacă expunem fața și gâtul la o lumină albastră.

Aceste experiențe făcute asupra orbilor, ca și asupra persoanelor, cu ochii complect feriți de lumină, dovedesc în mod elocvent că pielea noastră simte culorile, chiar fără ajutorul ochilor.

Televiziunea la distanță

D-nii Bodroux și Rivault au comunicat de curând la Academia de științe din Paris, rezultatele cercetărilor relativ la recepția emisiunilor londoneze de televiziune.

Recepțiile au fost făcute în orașul Poitiers din Franța, cu ajutorul unui aparat de radio cu 5 lămpi, funcționând pe cadru, echipat cu un disc perforat și o lampa cu neon. Imaginile primite aveau dimensiunile reduse la 15×35 mm. și se prezintau foarte clare.

Uneori însă aceste imagini apăreau dedublate, fenomen datorit, fie sosirii succesive a unor unde reflectate de câteva ori în timpul traseului lor, fie amplificatorului însuși. Aparatul a fost apoi perfecționat și s'au putut obține astfel imagini foarte stabile de 14×35 cm. și chiar de 25×58 cm.

Rezultă deci că în faza actuală televiziunea poate fi realizată la distanțe destul de însemnate.

80.000 fotografii pe secundă

Studiul unor anumite mișcări mecanice rapide sau al unor fenomene aproape instantanee este considerabil ușurat grație filmelor, care permit înregistrarea unui mare număr de vederi fotografice pe secundă.

In Germania s'a pus de curând la punct, în acest scop, un aparat, care poate lua 20.000 până la 80.000 fotografii pe secundă.

Acest aparat cuprinde un disc cu o deschidere port-obiectiv, care înregistrează vederi cu o mare viteză. Filmul se desfășoară cu o iuțeală de 20 metri pe secundă. Negativele obținute sunt perfect clare și se poate proceda la proiectarea lor „au ralenti".

S'a reușit astfel să se cinematografieze „clacarea" lanțurilor de izolatori sub acțiunea unor supratensiuni electrice. Deasemenea, s'au înregistrat pe aceeaș cale formele curenților prin redresori, etc.

Un termometru uriaș

La recenta expoziție mondială din Chicago, s'a expus, între alte realizări „colosale", și un așa zis „Templu al temperaturei", o construcție în oțel, înaltă de 65 metri. Pe fiecare din fețele acestei construcții se găsește câte-un termometru luminos, înalt de 50 m., care indică temperatura la umbră, în mijlocul expoziției. Fusul acestui instrument se înalță între două gradații uriașe, ale căror cifre măsoară 3.50 m.

Acest fus se compune din tuburi cu neon, montate cap la cap, care se aprind și se sting, după cum temperatura se urcă sau se coboară.

Ele sunt comandate de către un termometru de dimensiuni obișnuite, instalat în aceeaș clădire și care închide și deschide contactele necesare.

Fiecare tub cu neon corespunde unui grad Fahrenheit, așa că temperatura este cunoscută în orice moment, cu aproximația unui grad.

Amintim cu acest prilej că scala Fahrenheit este folosită în mod curent în țările anglo-saxone.

I. S.

De vorbă cu d. N. Davidescu

După „Vioara mută", „Conservator Co.", cele două volume din „Aspecte şi direcţii literare" şi fără să uităm nici ciclul de versuri al „Leagănului de cântece", activitatea literară a d-nului N. Davidescu se îmbogăţeşte cu un roman nou „Fântâna cu chipuri" pe care îl va lansa, spre sfârşitul lunii, în editura „Naţionala S. Ciornei".

Având ca temă principală oglindirea realităţii în imaginaţie, la o temperatură sufletească înaltă, romanul d-lui N. Davidescu cuprinde procesul de analiză psihologică al unui scriitor, care, încetul cu încetul, îşi substitue eroilor iniţiali ai romanului mediul înconjurător, împrumutând conflictului literar caracterul strict al realităţii imediate. Bine înţeles totul filtrat prin sita unei imaginaţii care permite orice contorsiuni, desfăşurările romanului ating limite pe care realitatea le anulează.

Dar tocmai vidul acesta, dintre fantezie şi realitate, prilejueşte un proces psihologic de mare amploare pe care d. N. Davidescu a ştiut să-l redea până în tainiţele lui cele mai ascunse.

Intrebat de noi ce crede despre roman d. N. Davidescu ne-a răspuns că totul nu e decât o experienţă:

— Există un schimb fecund şi permanent între imaginaţie şi realitate. Am vrut să fac o experienţă literară asupra limitelor până la care poate merge lucrul acesta, şi am ales ca erou principal un scriitor, pentrucă îmi îngăduia lucruri importante pentru roman. De pildă, întrucât scriitorul este un ins de sensibilitate şi imaginaţie desvoltată, îmi îngăduia să exprim în auto analiza eroilor experienţele făcute, într'un limbaj mai superior şi adequat lor.

— *Există vre-un corespondent între romanul dvs. şi realitate?*

— Mărturisesc, nu-mi dau seama întrucât desfăşurările au fost realităţi personale. Cred însă că la orice scriitor acţionează, în operele lui, realităţi estompate de febra creaţiei literare.

— *Pentruce aţi botezat volumul, „Fântâna cu chipuri"?*

— Pentrucă este un simbol al raportului de joc dintre imaginaţie şi sensibilitate, care redă adevărul ce stă la baza acestui roman.

— *Ingăduiţi-mi o întrebare mai îndrăzneaţă: Aţi scris romanul dintr'o necesitate interioară de exteriorizare sau, pur şi simplu, pentru a fi la curent cu cerinţele publicului?*

— Nu mă interesează decât rezolvarea artistică a unei probleme de care am fost frământat. Atâta tot!

— *In cât timp aţi scris romanul?*

— Propriu zis în trei ani de zile. In acest timp pot spune că pe aceiaşi temă, am scris trei romane diferite. Manuscrisul pe care îl am azi la tipar mi s'a părut cel mai apropiat de intenţiile mele. De fapt, odată fixată versiunea definitivă, transcrierea — din memorie — n'a durat decât trei luni. Până atunci însă ideia m'a preocupat ani de zile, acasă, la redacţie, la masă, pretutindeni.

— *Nu v'a distras, dela această muncă de creaţie, cotidianul gazetăresc?*

— Gazeta e un divertisment. Este un fel de biciuire a nervilor care cer cât mai multă şi mai variată acţiune.

— *Aşa dar o carte de succes?*

— Cred că va avea succes, pentrucă este o încercare de a devia eroticul pe un plan cerebral. Mai cred că erotismul trebue fecundat pe elemente noui, şi scos astfel din banalul senzaţional. Personal, aplicându-l pe un plan de intelectualitate, cred că am reuşit să-i dau o formă care să intereseze şi publicul şi să satisfacă, integral, şi punctul de vedere literar.

„Fântâna cu chipuri" va apare poate pe la sfârşitul acestei luni în editura „Naţionala, S. Ciornei" şi va fi unul din evenimentele de seamă ale noului sezon literar.

Rep.

Centenarul Teatrului Naţional din Iaş[i]

Cu prilejul solemnităţii dela Iaşi, care a avut loc pentru sărbătorirea centenarului Teatrului Naţional, — d. Ionel Teodoreanu, directorul acestei instituţiuni, a ţinut următoarea cuvântare:

„In noaptea Crăciunului apare la fereastra casei noastre, cu turmele ninsorii, o stea şi un cântec:

„Sculaţi, sculaţi, boeri mari,
Florile Dalbe
Că vă vin colindători,
Florile Dalbe
Noaptea pe la cântători,
Florile Dalbe..."

Infiptă într'un băţ de lemn prost, steaua e de carton împodobită cu poze naive; vorbele cântecului sunt simple ca şi fulgii; glasul copiilor e stângaci şi mic.

Şi totuşi emoţia cu care întâmpinăm cântecul Flori Dalbe, e cea mai adâncă stea a inimii noastre.

De ce?

Fiindcă veacurile s'au oprit la fereastra vieţii noastre de toate zilele, arătându-ne cât e de trecător mică viaţa noastră şi cât e de etern mare vremea.

Eri, alaltăeri, c'o sută-două de ani în urmă, la fereastra unei case în care stăteau pe atunci strămoşii noştri — cunoscuţi doar din portretele şterse şi îngălbenite — acelaş cântec le-a trecut pe la fereastră.

Azi îl auzim noi. Strămoşii noştri sunt în mormintele fără de fereastră în spre cântecele vieţii.

Şi mâne, poimâne, peste o sută-două de ani, când noi vom fi în morminte, strănepoţii sângelui nostru, într'o noapte de Crăciun, vor asculta aceleaşi Flori Dalbe privind aceiaşi stea oprită cu veacurile la fereastra vieţii lor.

Sărbătoarea de astăzi, ca şi cântecul de stea, opreşte, aduce şi înalţă imensitatea vremii în faţa noastră.

Gândiţi-vă o clipă: Cu o sută şi mai bine de ani în urmă, într'o sară de Decembrie, se făceau mari pregătiri într'o casă boerească a Iaşului de atunci. Bucătarii ţigani, cu scufe albe şi pestelci la fel, vegheau cuptoarele şi frigările; în sufragerie ţigăncuşele boereşti, încărcau tăblălile de argint cu dulceţuri şi cofeturi pentru oaspeţi.

In salonul cel mare, toate fotoliile şi scaunele casei erau îngrămădite şiruri-şiruri pe parchetul blond. In toate policandrele ardeau lumânările, răsfrângându-şi flăcările înmănunchiate în apele adânci ale oglinzilor veneţiene. Sobele duduiau, ghiftuite cu buşteni.

Iar deasupra vastei încăperi plutea, destrămându-se, opalul fumului de răşină cu care bunicii noştri îşi parfumau casele patriarhale.

Zi de Decembrie a unei ierni de altădată. Omăt înalt pe uliţi. Astrahan argintiu în văzduhuri.

S'a început din toate zările să sune clinchet de zurgălăi. Şi s'au oprit pe rând la scara casei boereşti, zvelte sănii trase de cai cu trap întins şi nări sforăitoare. Perechi-perechi s'au coborît boerii vremii, cuprinşi în blănuri scumpe şi în caţaveici.

I. Teodoreanu

Până când salonul s'a umplut de foşnetul rochiilor de mătase şi de glasul vesel al oaspeţilor. Cucoanele aveau zulufi lungi care atingeau cu bucla capetelor mărul umărului decoltat. Talii subţiri trecute prin inelul modei de atunci, rochii ca nişte clopote de mătase de subt care vârfurile pantofiorilor abea răsăreau ca pliscurile puilor de rândunică din cuiburi de primăvară.

Şi toate răspândeau parfumuri cu nume vechi, aduse din Franţa: Ess-Bouquet, Le Jardin de mon Curé, Ilang-Ilang, Le Bouquet de l'Impératrice.

Şi boerii aveau păr lung, buclat pe tâmple, redingote strâns încheiate şi pantaloni înguşti cu pacnoşle.

Apoi a venit mitropolitul Veniamin Costache, nobilă figură nu numai a erarhiei bisericeşti, dar şi a culturei româneşti; a binecuvântat pe boeri.

Şi cortina scenei improvizate s'a ridicat solemnă întru viitor, căci în acea clipă se năştea nu în iesle, ci într'o casă boerească, teatrul românesc.

Ochii boerilor erau ai copiilor la pomul de Crăciun. Vedeau o minune. Limba românească, a ciobanilor, a plugarilor, a orăşenilor de rând şi a vieţii de toate zilele, putea să poarte nu numai poverile muncilor, ca spinarea iobagilor care-o vorbeau, dar şi amfora artei.

Astfel a fost reprezentată idila Myrtil şi Chloe. Şi după ce cortina s'a lăsat, mitropolitul Veniamin Costache a bine-cuvântat în numele cerului fapta lui Asaki şi fapta vlăstarelor boereşti care au jucat piesa.

Şi bine a făcut nobilul mitropolit.

Au trecut anii. Şi iată s'a împlinit veacul care ne desparte de acea noapte a trecutului.

Din nou, Myrtil şi Chloe vor apărea în faţa publicului românesc. Piesa e naivă, simpluţă şi nemeştesugită ca desemnele copiilor din clasele primare.

Şi totuşi, piesa aceasta ne va înduioşa şi răscoli mai adânc decât o piesă de înaltă artă. Fiindcă văzând-o pe scena noastră, ne vom aduce aminte că toţi cei de atunci, boerii care au jucat-o şi cei care au privit-o, frumoasele cucoane cu bucle brune şi umeri rotunji, şi boerii cu redingotă strânsă pe talie, şi blândul Asaki, şi venerabilul mitropolit Veniamin Costache, — stau [a]cum în morminte, cu mânile p[e] piept, dormind somnul de veci.

Astfel, piesa aceasta veche şi nouă, e jucăria unui copil mort, cob[o]rîtă din podul cu vechituri.

Toţi cei din morminte vor înv[ia] o clipă — abur — în duioşia noa[s]tră.

Şi să ne mai gândim că anii cu[rg] mereu din veşnicul desgheţ al gh[e]ţarilor vremii. Curg peste noi ca [şi] peste strămoşii noştri.

Şi poate că într'o zi depărtată [a] viitorului, peste vreo trei sute [de] ani, într'un Iaşi pe care nu mi-l p[ot] închipui, — director al Teatrul[ui] Naţional de atunci va fi un scriit[or] tânăr ca şi mine, şi ca şi mine [...] vlavios pentru ctitorii instituţiei [de] el condusă.

Şi vrând să sărbătorească trice[n]tenarul teatrului moldovenesc, [...] răsfoi arhivele, va descoperi şi [...] piesa lui Asaki, şi va întâlni în zi[a]rele vremii pomenire despre să[r]bătoarea de azi a întâiului centena[r].

Va spune el:... „Şi în anul de gr[a]ţie 1933, unul Ionel Teodoreanu, [...] bătrân şi uitat scriitor de pe atun[ci] director fiind al teatrului din ace[le] vremuri, s'a învrednicit să cinste[a]scă fapta ctitoricească a înainta[şi]lor săi".

Se va gândi la noi toţi cei de [a]cum, cu duioşia cu care noi ne gâ[n]dim acum la bunicii noştri.

Iar noi, toţi cei de acum, vom [...] în cimitire, cu mânile pe piept.

Iată pateticul acestui ceas [...] care îl trăim laolaltă.

Sărbătoarea aceasta e zguduitoa[re] ca elanul păsărilor răstignite pe pr[o]priul lor zbor.

In faţa vremilor desfăşurate [...] oceanică perspectivă sărbătoarea [de] azi, cu o aripă ne aduce trecutul, [...] cu alta ne duce spre viitor".

Contribuţii literare şi artistice la festivităţile Peleşului

Recentele serbări consacrate semicentenarului Castelului Peleş n'au fost înţelese numai ca simple manifestări solemne de moment. Ele au cuprins — în afară de festivităţile propriu zise — o serie de realizări menite să încrusteze în istorie evocările pioase dela Sinaia.

Astfel, din înaltul îndemn al Regelui s'au reimprimat, sub îngrijirea d-lui Al. Tzigara-Samurcaş, „Poveştile Peleşului". cartea de duioasă şi delicată inspiraţie literară a reginei-poete Carmen Sylva.

Lucrarea e reeditată într'o splendidă ediţie, conţinând textextul original german, traducerea românească şi reproducerea portretului Reginei Elisabeta în costum naţional, lucrat de pictorul Healy la Roma în 1872.

*

Din acelaşi îndemn regal s'a tipărit şi un volum festiv asupra Castelului Peleş, în care se arată istoricul clădirii şi diferitele faze prin care a trecut în decursul celor cincizeci de ani de când a fost inagurat de Regele Carol I şi de Regina Elisabeta.

Volumul este ilustrat cu peste o sută de vederi de interior şi exterior ale Castelului, reproducând şi o parte din comorile de artă cuprinse într'însul.

Textul, publicat în limba română şi franceză, e datorit d-lor Tzigara-Samurcaş şi colonel N. M. Condiescu, care au îngrijit de editarea lucrării în condiţiuni tehnice excepţionale.

*

Cu prilejul serbărilor dela Sinaia, s'a bătut şi o medalie comemorativă a cincantenarului, opera sculptorului Ion Jalea.

Medalia reprezintă în faţă chipurile celor trei regi, iar pe verso sunt gravate versurile cunoscute ale lui Vasile Alecsandri, compuse pentru inscripţia dela inaugurarea Castelului:

Eu Carol şi al meu popor
Clădit-am într'un gând şi dor
In timp de lupte-al meu regat,
In timp de pace-al meu palat.

*

Sus, la stâna regală, pe cea mai înaltă stâncă (acolo unde s'au suit odinioară — împreună cu Regele Carol I şi Regina Elisabeta — Impăratul Franz-Iosef şi Arhiducele Franz-Ferdinand, când au vizitat acum câteva decenii Sinaia) s'a aşezat un frumos basorelief în bronz, înfăţişând pe primii noştri Suverani primind tradiţionala pâine şi sare dela un grup de ţărani români din regiune.

Fondul plăcii reprezintă imaginea muntoasă şi o căprioară. In josul basoreliefului s'a săpat următoarea inscripţie:

Inchinare Regelui Carol I. Intemeetorul, şi Reginei Elisaebta, în amintirea a cincizeci de ani dela zidirea regescului Castel Peleş.

CAROL II, Rege
Sinaia, 25 Septembrie 1932.

Lucrarea este executată de sculptorul O. Han.

La Castel s'a aşezat o placă pe care s'au săpat următoarele versuri ale d-lui Octavian Goga:

Intâiul Rege-aci, în brazi, sub creste,
Şi-a prăznuit în piatră biruinţa,
Şi-asemeni lui Manole din poveste
La temelie şi-a zidit credinţa.
De-atunci, şirag, cincizeci de ani trecură,
Potop de sânge le-a 'nroşit veleatul,
Şi-un vis slăvit de-a veacurilor gură
S'a izbândit de-alungul şi dealatul.

— Bătrâne Domn, când viu să-ţi văd salaşul
Iţi cer povaţa sa să-Mi reînvie,
Eu, Regele, nepotul şi urmaşul,
Al treilea în Scaun de Domnie,
Spre depărtări azi ochii-Mi se 'ndreaptă
Şi vorba Mea dau chezăşie Vouă,
Că voi clădi prin cumpănire dreaptă,
Pe ziduri vechi, o Românie nouă".

Festivităţile au fost încoronate cu inaugurarea monumentelor.

*

Statuia Regelui Carol I, opera sculptorului Han, e aşezată pe poiana din faţa Castelului, la poalele stâncilor de granit care clădesc înconjurul. Regele, în uniformă de infanterist, cu chipiul său alb, e reprezentat oprindu-se din mers într'un moment de contemplare. Este o operă de sinteză şi de multă pătrundere, impresionantă în simplitatea tratării, lăsând să se desprindă dintr'însa toată majestatea regală.

Statuia Reginei Elisabeta e executată de sculptorul Spaethe după o veche statuetă a sa pentru care a pozat însăşi Carmen Sylva. Regina e înfăţişată şezând într'un fotoliu şi lucrând la o broderie. Statuia e aşezată în dreapta terasei Castelului, acolo unde-i plăcea poetei să asculte murmurul văii al Peleşului".

Labour party — în congr[es]

Mişcarea muncitorească englez[ă] concretizată politic în instrument[ul] labour party, nu exprimă suficie[nt] în numele adoptat de „partid [al] muncii" scopurile sale socialiste.

Aceste ţeluri au ieşit clar la ivea[lă] în congresul din Octombrie a. c.

Partidul laburist englez a deven[it] în ultima vreme nu numai sprijin[ul] numeric cel mai important al Inte[r]naţionalei a II-a, ci se poate spu[ne] singurul sprijin serios al ei. S'a a[si]milat de-altminteri tot mai mult [...] acest cerc de idei, pierzând din sp[e]cificităţile ciudate engleze, cum ar[...] pietismul religios şi mic-burghez[is]mul, pentru a deveni un partid pr[o]letarian, dornic de a se înscăuna [la] putere cu ethosul său de clasă.

Tratativele congresului s'au pre[o]cupat de pregătirea unui progra[m] pentru viitoarea guvernare. Nu m[ai] vor să repete experienţa catastro[fa]lă cu MacDonald şi Lord Snowde[n] care au trecut cu arme şi bagaje [în] lagărul burgheziei pe motiv, că [în] momente de criză nu se poate fa[ce] socializarea, ci e nevoie de o „uni[u]ne naţională".

Rezoluţiile congresului au hotăr[ît] socializarea băncilor, socializare[a] industriilor principale (cărbuni, fier, electricitate), a transporturilor, dreptul de creiare a unor sfaturi uvriere în fabrică, etc.

Partidul laburist nu s'a pronunţat pentru revoluţie. A rămas legalist şi parlamentar.

Se ridică, însă, un obstacol serios: chiar, dacă partidul laburist cucereşte majoritatea în Camera Comunelor, se va opune Camera Lorzilor la o lege a socializării.

Ce se face cu aceşti lorzi?

Au fost două proiecte: a) desfiinţarea printr'o lege de excepţie; b) cerere făcută regelui pentru a numi 500—600 lorzi recrutaţi dintre muncitori.

Chestia a rămas baltă.

Problema dictatură sau parlamentarism pur s'a deschis şi pentru partidul laburist englez. Dacă muncitorimea renunţă să facă dictatura clasei şi intereselor sale se apucă alţii să facă dictatură fascistă.

Sir Oswald Mosley — fost deputat laburist — şi-a pus candidatura la postul de dictator. Organizează pe capete „cămăşi negre".

Momentul istoric actual, din cauza ascuţirii crizei, invită clasele sociale la măsurarea puterilor. Cine este mai tare şi mai îndrăzneţ învinge. Iar războiul este, îndeobşte câştigat de cei care iau ofensiva. Defensiva social-democraţiei germane a fost fatală pentru proletariat.

Partidul laburist se pregăteş[te] oare de ofensivă? Sunt semne, [că] da.

PRIMII PAŞI

Cântec în surdină

Chinuesc sub gene lacrimă cuminte
Şi privesc în mine şi mi-aduc aminte
Că nu ştiu să-mi aflu linişteа'n cuvinte
Şi nu pot, din cântec, să-mi iau mângâere
Şi nu pot să-mi tăinui dorul prin tăcere...

Chinuesc în suflet o iubire nouă
Vie şi curată ca un strop de rouă,
Vie şi curată, limpede şi-adâncă,
Ridicată'n mine ca un colţ de stâncă;
Ridicată'n mine ca un cerc de soare,
Ridicată'n mine ca un pom în floare....

COCA FARAGO

Cântec pentru toamna ta

Pentru Mioara

oaptea a venit cu umbre şi cu gene lungi de ploaie...

căzut din crucea nopţii stea cioplită'n muchi de aur;
cârţâie corite'ntoarse pe şosele cenuşii...
âine or să plângă crainicii, sub butucii de prin vii,
nunţându-se că toamna, a venit în sbor de graur...

oaptea a venit cu umbre şi cu gene lungi de ploaie...

ar aseară alaltă seară?... Ai crezut că toamnă nu e,
-a căzut într'o livadă, poate ultima gutuie...
i-a rămas să plângă toamna'n bărăgane şi răscruci,
r pârgari dintr'o poveste ţi-au adus un sac cu nuci...

'au trecut pe lângă tine lilieci cu aripi grele...
u te-ai speriat atuncea, ş'ai chemat lângă fântână,
ropii de pe stepe'ntinse, şi le-ai dat să-ţi bea din mână...
ai dat cumpăna fântânii să se'nchine în spre stele...

ar se'nchină... Dropii ţipă... Noaptea ce'a venit cu ploaie,
oamna ţi-a adus cu struguri, şi tăcerea din odaie...

LIUBEN DUMITRU

O vizită la Paraclis

Mergem la Paraclis.
Ştiţi, acolo avem multe lu-uri interesante de văzut.
— Dar de ce s'o fi numind araclis? O vie ca toate cele-lte. De ce tocmai acest nume?
Nimeni nu ştie să răspundă.
Da, trebue să mergem. Şi, pe ngă asta am auzit că sunt şi nuri bune acolo.
Am pornit toţi patru.
E cald, parcă ne simţim râmtoraţi în maşina închisă. otuşi mergem repede şi-o să ungem la timp.
— Mai e mult până la Hâr-u?
— Nu, dealul care se vede, o le şi înc'un deal — îmi răs-unde Alexandru zâmbind.
Râde, iar de mine.
— Dă-mi o ţigare; tu să nu mezi, fiindcă ai râs, uite-aşa!
Mergem repede, satele trec u-ul după altul.
Am ajuns la Hârlău.
— Aici e o biserică interesan-, zidită de Ştefan cel Mare.
Ne uităm unul la altul; şi 'n elaş gând ne hotărîm s'o vi-tăm la înapoere.
Impăcaţi, pornim mai depar-. La poalele dealului, în sat, cem un mic popas.
— Care e drumul spre Para-is, via statului?
— Puţin mai departe spre eapta — ne răspunde un bă-el — pot merge eu să vă arăt umul.
Manole, noul nostru tovarăş, un copil de 10-11 ani cu ochii ari verzi. E deştept, vorbe-e mult ca toţi copiii noştri de ră, care n'au fost întrerupţi în gândurile lor nebuneşti de-ât de instinct.
In sfârşit am ajuns.
Iată pe d. G. care vine să ne întâmpine.
Alexandru face câţiva paşi către el; şi într'o ţinută impe-cabilă, delicios „steif", face pre-zentările.
Luăm cu toţii un aer solemn; dar după câteva minute, sun-tem chiar prieteni, cu multe foarte multe cunoştinţe comu-ne.
Dl. G. are o figură deschisă, vorbeşte mereu şi râde priete-nos.
— L'am adoptat — şopteşte în fugă Raul, scoţând oglinda din buzunar.
Ana l'a zărit şi-l încurajează zâmbind.
Incet pornim în grup com-pact spre vie.
In faţa casei, ne oprim mi-raţi. In adevăr, vedem ceva nou. In marginea casei, făcând corp comun cu clădirea, o bi-serică.
— Aici se închinau călugării greci, după ce gustau vinul de Cotnar, sau înainte, ne spune d. G.
A! de aceia şi-a păstrat via numele de Paraclis.
Inaintăm încet spre pivniţă. Călăuziţi de stăpân, care ţine în mână o lampă minusculă, intrăm înăuntru.
— Brrr... ce frig!
Trecem prin faţa butoaielor înşirate cuminţi şi ne oprim în faţa unuia dintre ele.
Gustăm.
— Da, e minunat!
Şi trecem la al doilea.
Deodată Dl. G.:
— Pivniţa e zidită chiar de Ştefan cel Mare...
A da! pentru asta şi venisem.
— Ce mult e de atunci! Printre butoaie se profilează figura energică a voevodului.
— Acum să vă dau ceva extraordinar, un vin excelent cu numele bizar de „quintă de as".
Tresărim, şi'n aceiaşi clipă apar paharele pline în faţa noastră.
Imaginea voevodului a dispărut.
— E bun, e minunat!
— Dar pivniţa e aceiaşi ca'n trecut? Nu s'a refăcut nimic aici?
— Nu, nimic.
— E foarte bun vinul, are o aromă într'adevăr neobişnuită.
A trecut aproape un ceas de când am intrat în pivniţă.
Trebuie să plecăm, mai avem doar de vizitat şi biserica zidită de Ştefan cel Mare.
— D-le G., biserica e deschisă până la ora asta?
— Da, e întotdeauna cineva care vă poate deschide uşa.
Plecăm... Pe drum râdem nebuneşte. Nu ştiu de ce. Maşina e mai mare parcă şi merge şi mai repede.
Am trecut de Hârlău.
— Dar n'am văzut biserica lui Ştefan cel Mare.
— Trebuie s'o vizităm.
— Dar acum e prea târziu. Venim altă dată numai pentru ea.
— Da, trebuie neapărat să mai venim, chiar săptămâna viitoare.
In spatele nostru spre Paraclis apare luna, încet. Mi se pare mai mare decât totdeauna.
Să fie o iluzie?
Nu, eu cred că astăzi e mai mare decât de obicei.
Maşina-şi continuă drumul. Ce vinuri bune sunt în pivniţa lui Ştefan cel Mare!

ZOE N.

PREMII 15CO LEI — OFERA

„REBUS-MAGAZIN"

NUMARUL 60

O PAGINI — PREŢUL 5 LEI

Lădiţa lui Costică Bantu

Cât a trăit Costică Bantu, numai de cap şi-a făcut. Şef de secţie la administraţia financiară, doar atâta grije avea, să vină regulat la serviciu şi să nu capete observaţii dela superiori.

Incolo, nu-i păsa de nimeni şi de nimic.

Te miri cu ce gospodărea cucoana Olimpia, fiindcă el şi dacă da pe acasă, odată la trei zile, nici atunci n'aducea o leţcaie.

Bine că n'au mai avut copii.

Se obicinuise, vezi, omul cu benchete, cu lăutari, cu prieteni, mai ales cu prietene şi nu mai putea altfel.

In primii ani după căsătorie, l-a mai certat ea şi cucoana Olimpia. A plâns, i-a căzut şi'n genunchi să se astâmpere, dar în zadar. Costică Bantu nu se'ndrepta. Iar după ce s'a mai învechit sita căsniciei, a început să-şi bată şi să-şi alunge nevasta prin vecini.

Dacă a văzut aşa, femeia s'a resemnat şi l'a lăsat în plata Domnului.

Lucrurile trebuiau, însă, să aibă un sfârşit, odată. Şi sfârşitul a venit astfel, că bietul Bantu a căzut la pat, greu bolnav de pneumonie dublă, în urma unui chef de pomină în Dealul Viilor.

— De-acum, sapa şi lopata — a spus unul din medicii care îl căutase în ultimul timp.

Şi aşa a fost.

Drept este, cât a zăcut Costică Bantu, cucoana Olimpia l-a îngrijit nu numai ca nevastă, ci şi ca soră şi mamă. Insă ce folos! Bărbatul nu se mai putea lecui cu nici-un chip. Prea le făcuse cu vârf altădată, ca să mai tragă vre-o nădejde!

Văzând şi el că nu mai scapă, începu a se văicări, cerând iertare nevesti-si pentru toate nebuniile din trecut.

— Ei! Dacă m'aşi înzdreveni puţin ce om aşi mai fi, dragă Olimpioară! N'aşi mai pleca nicăiri fără tine şi m'aşi lepăda ca de Satana, de viaţa ticăloasă pe care am dus-o.

Nevasta îşi seca ochii plângând. Dar lacrimile ei ca şi regretele lui Bantu erau zadarnice acum.

Intr'o dimineaţă, cu două zile mai înainte de a închide ochii, bolnavul îşi chemă soţia la căpătâiu şi-i spuse misterios:

— Am o lădiţă de mahon în dulapul cel mare din salon. Cheia am purtat-o întotdeauna la mine, în buzunarul vestei. Să n'o deschizi, însă, decât după înmormântarea mea. Atunci te vei convinge şi tu, fetiţo, ce fel de bărbat am fost eu, în zilele mele!

Femeia plângea, în hohote, fără potol.

— N'ai să mori, nu!

— Ba trebuie să mor, Olimpioară, fiindcă n'am pentru ce să mai trăesc.

— Dar eu?

— Tu? Te vei mângâia cu timpul. Apoi ai să te măriţi, căci e păcat şi de tine să rămâi atât de tânără, văduvă!

Femeia nici nu voia să audă. Bolnavul stăruind, nervos, abia atunci se'nduplecă şi jură, cu glasul întretăiat de sughiţuri de plâns.

— Ai să vezi tu, Olimpioară, ai să vezi atunci.

După două zile Costică Bantu trecu în lumea drepţilor, petrecut până la lăcaşul de veci de colegii de birou şi de prietenii de chef.

Văduva cheltui ultimul ban, ca să-l înmormânteze cu pompă deosebită. Ii luă dric de clasa I-a, îi puse muzica militară şi plăti trei popi ca să-l prohodească.

Când plecară toţi cei poftiţi la prasnicul obicinuit, după înapoierea dela cimitir şi rămase însfârşit cucoana Olimpia singură cuc, nu mai avu răbdare şi alergă fără suflet să deschidă lădiţa de mahon a răposatului.

Ce s'o fi aşteptat ea să găsească şi când colo ce credeţi că descoperi înăuntru?! Poate o sută de scrisori şi bileţele multicolore care începeau cu: „Ticule drag", „Bibicule", „Cocoşelule iubit", „Moşulică', etc., şi sfârşeau cu: „pisicuţa ta Mimica", „Porumbiţa", „Sisilica", „Blondineta", etc.

Apoi, zeci de fotografii de femei în diferite atitudini şi costume — dintre care nu lipsea nici costumul Evei; duzini de panglici şi jartiere roşii, bleu, crême, mauve; şuviţe de păr blond, castaniu, negru; agrafe, ace de siguranţă, pieptenuşe — în fine, un întreg depozit de felurite mărunţişuri şi de tot atâtea mărturii ale unor zvăpăiate iubiri — care, vorba defunctului — cuvântau în toate chipurile ce fel de om fusese alde Costică Bantu în tinereţele sale.

Decepţionată, văduva le'nchise mânioasă la loc, scuipând de trei ori şi toată noaptea aceia o petrecu chinuindu-se cum să se răzbune.

Vădit lucru, bărbatu-său şi mort fiind, ţinuse a-şi bate amarnic joc de dânsa.

A doua zi, dis de dimineaţă, ducându-se ca de obiceiu să tămâe mormântul, în loc să pună în jăratecul din căţuie tămâie şi smirnă, ea aruncă o scrisoare, o jartieră şi o fotografie a uneia din fostele amante ale defunctului.

Cu fumul făcut de hârtia arsă, de elasticul jartierii şi de cartonul fotografiei, ocoli apoi groapa, zicând:

— Uite, cocoşelule, dela Puica! Miroase, Bibicule, dela Sisilica! Adu-ţi aminte, Ticule, de Blondineta!

De-atunci, în fiecare dimineaţă, cucoana Olimpia suia dealul cimitirului cu căţuia în mână, iar toţi cei ce o vedeau se mirau şi-o căinau:

— Uite sărăcuţa cum se chinueşte şi cât sufere! Şi barem, dac'ar avea pe cine să jelească!

...După a 40-a zi, când arse ultimele rămăşiţe de scrisori, fotografii, jartiere, pieptănuşe, etc., văduva lui Bantu, ne mai având ce să facă la mormânt — căci se răzbunase din plin — desbrăcă şi doliul.

Apoi, pe'nserate, trimise o ţigancă din mahala care se'ndeletnicea cu astfel de treburi şi chemă pe Iencuţ Jăblescu, sub motiv c'ar avea să-i încredinţeze un dar dela răposatul.

Jăblescu — văduv şi el de câţiva ani — veni, cu mare sfială.

Deşi funcţionar la acelaş birou, totuşi cu Bantu nu trăise în bune relaţiuni.

Cucoanei Olimpia îi făcuse, e drept, o leacă de curte, pe vremuri, însă ne fiind încurajat, bătuse în retragere.

Dar chestiunea se lămuri peste aşteptările bărbatului, în primul sfert de oră al vizitei şi spre mulţumirea amândorora.

Iar în zorii zilei următoare, mai înainte de a se trezi vecinii, plecând Iencuţ Jăblescu dela cucoana Olimpioara, ducea cu sine, pe lângă amintirile unei nopţi de dragoste, şi lădiţa de mahon a lui Costică Bantu.

TRAIAN I. CRISTESCU

Scharfes „s" sau langes „s"?

Atmosferă pregătitoare de teză în sala clasei a patra, într'un liceu de fete. Foşniri de caete... fiţuici... cu toată strategia copiatului.

...Tăcere. Profesoara de limba germană — siluetă de jandarm — calcă energic treptele catedrei.

— „Toată lumea cartea la picioare: cine-o păstrează are nota „două", ...şi afară! Veţi face rezumat bucata „Der Bauer und der Teufel", scris cu litere gotice; s'a'nţeles?!"

— „Da, Doamnă"! răspunde un cor de eleve silitoare.... câteva murmure... agitaţie de foi, ...de memorie... şi'n urmă... linişte de biserică.

Ca un negustor ambulant, ce-şi supraveghează marfa de ochii trecătorilor, profesoara se plimbă printre bănci, rotind priviri de poliţist.

In banca a doua, eleva Stanciu Mioara „înfigăreaţa" clasei a patra, se preface că scrie un început de frază, aşteptând ca profesoara să se urce pe catedră. In urmă îşi aranjează cu dibăcie cartea pe genunchi şi'ncepe să scrie în grabă, ca nu cumva să-i rămână teza neterminată: un rând dela început ...câteva de la mijloc... ca să fie rezumat!

In faţa unui „dass" se opreşte nedumerită: întoarce caietul şi-i scrie pe copertă vecinei din dreapta „dass", cu scharfes „s" sau langes „s"?....

Toată banca'n mişcare. Imprejurul Mioarei Stanciu se produce un circuit de scharfes „s" şi langes „s". Se zăpăceşte şi cu ambiţia de a nu face vreo greşală se scoală repede, ia cartea şi.... se opreşte în faţa catedrei.

— Doamnă vă rog, cum se...

Vorba i se opreşte în gât; mâna-i încremenită pe paginile deschise.... Un bizar amestec de alfabet latin şi gotic se învârteşte, aleargă, îi ameţeşte privirile.

In faţă, ochii injectaţi ai profesoarei şi gura strâmbată isteric:

— „Imediat să-mi aduci caietul dumitale!"

Cu paşi de cioclu, Stanciu Mioara înaintează spre bancă, să-şi ia caietul. Pe copertă îi surâde mefistofelic, un „scharfes „s", sau un langes „s"?" scris în grabă... ca nu cumva să rămână teza neterminată.

OTILIA D. GEORGESCU

Adolescenţă

(fragment de scrisoare)

Il est si timide qu'il faut
Ne lui parler que pas trop haut

Pour que sans crainte il s'abandonne
Un mot suffit à le navrer
Un regard en lui fait vibrer
Une inexprimable amertume.

(Viole)

A. Samain: Au jardin de l'Infante

...Fiindcă sunt timid. Un timid de bibliotecă.

Poate tocmai de aceea îţi trimit scrisoarea asta romanţioasă şi ridiculă ca un refren întârziat de caterincă provincială. O scrisoare, totuşi, fără lacrimi şi aduceri aminte, o dureroasă şi penibilă autoflagelare.

Nu sunt un animal sociabil ca în dictoane. O spun, natural, nu cu mândria marilor izolaţi, ci cu durerea atâtor alţi anonimi inadaptabili.

Nu sunt sociabil. De aceea când cobor din lumea uşoară a cărţilor gestul îmi e stângaci şi cuvintele copilăreşti.

Mă aud când vorbesc şi simt cum vorbele sună fad şi căutat. Nu mai sunt eu cel dinainte, e un alt individ, comun şi stupid, care se suprapune peste existenţa celuilalt, a lectorului pasionat şi meditativ.

Un individ care vrea să fie îndrăzneţ şi, neapărat, spiritual ca toţi ceilalţi.

Dar nu poate. Nu poate fiindcă atunci apare, inevitabil, surâsul dispreţuitor al celui dinăuntru pentru ca gesturile îndrăzneţului să se frângă iar privirea lui impertinentă să-şi piardă siguranţa.

De aceea sunt un timid fiindcă în mulţime nu pot păstra nici măsura celui grav nici nesimţirea celui vulgar; nu pot să-l ucid pe unul ca să poată trăi fericit celălalt.

Pentru tine rămân un timid (care te iubeşte înflăcărat şi naiv ca pe o legendară prinţesă îndepărtată.

Şi totuşi nu pot să nu încep cu romantismul aducerilor aminte: O după amiază de toamnă când peste vii plutea ca şi acum ceva din tristeţea bachică a catrenelor lui Omar Khayam. Mergeam călări. Şalul îţi fâlfâia alb. O împuşcătură cine ştie de unde... Calul tău s'a speriat. Te-am ajuns. Şi n'am îndrăznit să te sărut sălbatic şi să te strâng în braţe nebun. Un lătrat de câni de departe. Şi apoi apusul de soare. Apusul de soare inevitabil şi banal. E în amintirea asta luminoasă ceva din graţia uşor desuetă a unui tablou de Wouwermann.

Mioara! Numele tău sună pur ca un triolet de cristal. Nu-ţi mai aduci aminte.

Acum când îţi scriu — asemenea scrisori nu se pot scri decât seara — un flutur minuscul cu aripi de pudră a căzut în flacăra galbenă a lămpii. Lumina a filat scurt, apoi s'a stins. A rămas un schelet urît, fără culoare. Ca o amintire pe care o arzi povestind-o.

Termin. Iartă-mă dacă scrisoarea mea te-a făcut să zâmbeşti îngăduitor.

HORIA BOTEZ

CEREŢI LA TOATE LIBRĂRIILE:

G. CĂLINESCU

VIAŢA LUI EMINESCU

Ediţia a 2-a revăzută

MIRCEA ELIADE

„MAITREYI"

roman

Ediţia a 2-a

Premiul „Tekirghiol-Eforia"

EDITURA „CULTURA NAŢIONALĂ"

In memoriam...

(Dintr'un carnet)

— Băditţă Vasilie, socot că-i vremea să plecăm. Să nu ne încredem prea mult în soarele cu dinţi al lui Aprilie. De altfel a şi început să scapete.

Pe umăr simţii mâna prietenoasă a lui Ilarie, rubedenia mea, la care eram găzduit.

— Da — răspund eu, să mergem.

Mă ridicai însă cu greu de pe laviţa de brad, neagră de vremi şi coaptă, plină de pârâiaşe adânci. Ilarie îmi ajută, şi avu un zâmbet ciudat când văzu cu ce încetineală îmi îndrept trupul. După cât îl ştiam pe Ilarie, filosof şi ironic, puteam să văd în zâmbetul lui gândul: „Te trage şi pe tine pământul, bădiţă Vasilie!" Sau, era gândul meu acesta?

Adusesem la amiază pe popa să facă o slujbă cu deslegări la mormântul părinţilor. Slujba se isprăvise de mult, popa plecase, iar eu cu Ilarie am rămas pe laviţă. Cimitirul era pustiu; crucile negre, strâmbe multe şi putrede, făceau pustiul şi mai greu. Vântul subţire, nevăzut, dela miază noapte, care adia, părea că izvorăşte din acele semne de veghe. Soarele, rar înghiţit de câte-un nor fugar, ardea din spate, încălzea blana, iar mânile îmi îngheţau. Prin cimitir rar lumina vr'un firicel proaspăt de iarbă.

Da, aci în faţa mea, subt pământul înţelenit se hodineau, unul lângă altul, părinţii mei. Inscripţia de pe crucile lor de piatră se spălase de mult, se curăţiseră şi lacrimile negre care curseseră pe trupul de piatră. Din inscripţie începea să se macine şi săpătura literilor.

Au trecut ani, nu glumă! Când i-am îngropat, — la o jumătate de an unul după altul, cimitirul era nou, abia se vedeau vr'o zece morminte proaspete. Şi acum mă întrebam: unde mai află loc? Bătuceau mormintele ca nişte negi uriaşi de pajişte roşcată, la căpătâiul cărora veghia lemnul strâmb şi negru.

S'a dus lume după lume! Eram atunci un copilandru de vr'o optsprezece ani, şi acum îmi ajută Ilarie să mă ridic de pe laviţă.

Totuşi în faţa locului lor de odihnă, am reintrat în copilărie. Timpul a dispărut, şi-i vedeam iar cu ochii şi cu simţurile de copil....

Da, îi văzui şi vorbisem cu ei toată vremea în care Ilarie aştepta să mă mişc, să fac un semn de plecare.

Dar acum, în drum spre casă, cu Ilarie alăturea, toată conversaţia cu ei îmi păru un vis, şi nu mai rămânea reală decât imaginea mamei, când am văzut-o mai pe urmă, înaintea morţii cu vreo trei luni. Şi numai ceiace am vorbit cu ea atunci, îmi picura mereu în inimă.

— De ce spuneai, mamă, că mă dorea tata aşa de mult înainte de moarte! Ştia că moare?

— Ei, de unde era să ştie, dacă n'a fost beteag şi n'a zăcut! Doar în ziua morţii a glumit pe socoteala lui Virău care-şi cumpărase nişte bouleni mocăneşti, cu coarnele ascuţite. Se uita la ei şi striga: „Hai la var! Hai la var!" Semănau cu boulenii vărarilor. A beut şi un păhărel de rachiu în ziua aceia. Iar clipa morţii l-a aflat umblând prin curte. De unde să ştie că moare?

— Şi pentru ce nu mi-aţi dat de ştire, dacă mă dorea atâta? Cine ştie ce avea să-mi spună!

Făcu din mână un semn că nu avea nici o însemnătate ceiace avea să-mi spună.

— L'ai întrebat dumneata?

— L'am întrebat.

— Şi, ce-a răspuns?

— Ce nici n'ai crede! Te dorea să vii să beţi amândoi vin, şi să beţi aşa de mult încât să vă îmbătaţi amândoi! Mirare de-aşa gând, că doar nu a fost beutor în viaţa lui. Acum, se plătea să vii pentru atâta lucru?

. . . .

— Şi dumneata cum o duci acum singură?

— Cum dă Dumnezeu. Dacă el s'a dus, eu ce să-i fac? A ascultat şi el de-o poruncă mai mare. Cum voiu asculta acuşi, şi eu. Bine că nu-s beteagă, şi nu-s spre greutatea nimănui. Acum, era bine cu el, ce să spun. Mai schimbam o vorbă.

Cu cât îmbătrâneşti, rămâi tot mai singur. Dar dacă s'a dus acolo, — şi arătă spre cimitir — eu ce să-i fac? Mai bine că a plecat el întâi, că de rămânea el şi plecam eu, cine l-ar mai fi grijit? Las' că-i bine aşa cum rânduește cel de sus...

N'o să uit nici dincolo de prag glasul ei ostenit, ochii pustii şi părul cărunt ce-i scăpa de subt năframa neagră.

. . . .

— Nu mai spui nimic, bădiţă Vasilie? Iar ai căzut pe gânduri. De ne gândim ori ba, tot acolo, subt bulgăre, ajungem, mă trezi din visare rubedenia mea, Ilarie.

— In sfârşit nu cimitirul ne poate înspăimânta, zic eu, ci anii din urmă, anii bătrâneţii. Părăsirea, pustiul şi urâtul, singurătatea, neputinţa de a dispera odată cu secarea puterilor...

I. AGARBICEANU

Cronica teatrală

Căpriţa. - Violetele de Parma

La Teatrul Naţional — o reprezentaţie cu două piese originale: „Căpriţa" în trei acte de d. Petre Drăgoiescu şi „Violetele de Parma", piesă într'un act de d. Val. Mugur.

Reprezentaţia de deunăzi s'a început cu „Violetele de Parma" — o chestie trasă de păr: un bărbat care îşi părăseşte amanta — fiindcă aceasta îi trimetea pe ascuns, zilnic, câte un buchet de violete... ca din partea altei femei, făcându-l să aibă iluzia unei noi iubiri şi chinuindu-l pe urmă cu gelozia.

Stilul — preţios. Chiar servitorul spune afectat: —„Imi plac florile, ca o fecioară!"

Jocul — îngrijit.

*

Spectacolul s'a sfârşit cu „Căpriţa" — o piesă interesantă, omenească.

Un arhitect se îndrăgosteşte de nepoata soţiei sale — şi fuge cu dânsa, lăsându-şi nevasta şi copila: „căpriţa" — o fată delicioasă, zburdalnică, plină de graţie.

Dar autorul nu poate prezenta un lucru atât de simplu. Trebue să-l complice. Arhitectul e un artist, adversar al artei nouă („block-stil"-ul)—şi partizan al unei alte arte, bazată pe linia voluptuoasă a truplui femeesc... realizată, plastic, de nepoata lui.

Indărătul acestor divagaţii artistice (idealul urmărit de arhitect şi adoraţia fetei pentru artist) se ascunde însă amorul.

Şi amorul triumfă — peste jertfa copilei.

Piesa are o serie de scene de viaţă autentică, bine prinse — care au plăcut publicului.

Eroul principal însă — în loc de a fi numai un îndrăgostit — a fost redat ca un „bolnav de nervi" (cum spune programul), ca un detracat.. aşa cum a crezut de cuviinţă d. Bălţăţeanu să-l realizeze.

Cât priveşte bolile de nervi, ele parţin caselor de sănătate— nu scenei... unde nu căutăm cazuri de clinică psihiatrică, ci documente omeneşti, cazuri de conştiinţă, probleme sufleteşti, sociale, etc.

Interpretarea a fost remarcabilă.

Succesul spectacolului a fost repurtat de d-na Victoria Mierlescu, care a jucat, — cu naturaleţă, vervă, vioiciune, putere de invenţie, bogăţie în expresie, etc., etc., — rolul „Căpriţei"... o fiinţă aparte, care îşi trece dela un capăt la altul al piesei râsul şi plânsul.

D-ra Maria Anca a creat — cu discreţie — rolul eroinei, care putea într'adevăr amesteca liniile artei unui arhitect.

Două tipuri bine redate: Zimmer *de d. Mărculescu şi* Talabă Dumitru *de d. Ghibericon, care — cu paşi grei şi crăcănaţi — a suit aseară câteva trepte în cariera d-sale artistică.*

M. S.

O călătorie în Africa

Fez

Când am plecat din Meknes, spahiii făceau exerciţii, în sunetul muzicii trompetelor, care dau fiori străinilor şi exaltează pe spahii, cu dor de casă şi cu grijă de insurecţia indigenilor.

Intre Meknes şi Fez am trecut pe lângă multe lanuri de grâu şi de bob.

Pe marginea şoselei se văd fermele Francezilor cu portocali, lămâi şi rodii.

Dela Meknes la Fez am făcut, cu maşina, numai câteva ore, drum care altă dată se făcea în două ,trei zile, călare pe măgar sau pe cămilă. In acel timp erau treisprezece etape, cu fântâni, unde se adăpau animalele şi poposea lumea. Astăzi, nici n'ai vreme să vezi fântânile pe marginea drumului. Când am ajuns la Fez ne-am dat seamă că e oraş mare şi misterios. Inceputurile oraşului sunt tot aşa de misterioase. Intemeiat de Mulay Idris II, pe locul unde a văzut prin vis inelul cu opal şi esmeralde al augustului său tată, Fezul a fost întotdeauna capitala afectivă şi intelectuală a Mogrebului.

Plasat la confluenţa a două ueduri, într'o regiune plină de verdeaţă, are una din cele mai pitoreşti aşezări dintre oraşele Marocului.

In capul dealului, cum soseşti, din spre Meknes, se găseşte oraşul nou al Francezilor, unde e şi otelul nostru.

Mai în vale este oraşul vechi, Medina.

Cum în Medina e greu să te descurci singur — deşi există autobuze „tip FEZ", cu un clopot în faţă, ca la trenurile chinezeşti, — am preferat să luăm o trăsură, care ne-a debarcat la poarta oraşului vechi, pe frontispiciul căreia ar trebui să scrie: „lăsaţi orice speranţă şi orice vehicul cu roate".

In Fezul vechi nu se poate călători nici măcar cu barca, ca la Veneţia.

Singurul vehicul posibil este piciorul omului, măgarul, iar, pe anumite străzi, şi cămila.

In faţa porţilor cetăţii se găseşte o piaţetă cu birjari, care îşi odihnesc caii şi cu autobuze, ajunse la terminus. In jurul lor forfotesc derbedeii şi gură-cască. „Bedecherii" în papuci şi în giubea de popă ortodox, prezintă vizitatorilor, cu cel mai prescurtat vocabular, francez sau englez, itinerarul din Fez, învăţat pe dinafară, ca şi un verset din coran.

Prin deschiderea porţii cetăţii lui Idris se vede poezia turnurilor dela moschei şi mederse, deasupra cărora câte o barză, într'un picior, îşi anunţă reşedinţa de iarnă din Fez.

Luăm poteca din vale, care merge deocamdată drept. Soarele încă se mai vede.

Dela o vreme, mergem pe o linie frântă, sau în formă de sfredel şi soarele ne-a pierdut urma. In unele părţi e aşa de întuneric, încât ochii nu mai servesc la nimic. Scot cutia de chibrituri din buzunar şi aprind câte un chibrit, ca să nu ne rătăcim de călăuza noastră, care posedă, cu siguranţă, al şaselea simţ, simţul văzului prin întuneric.

In Fez afară de câteva case, mai mari, şi mai solide, restul se sprijină, una pe alta, aşa că, dacă ar lua-o una la vale, toate şi-ar pierde echilibrul.

Ne îndreptăm spre medersa Bu Anania, unul din seminariile Universităţii din Fez. Intrăm în holul somptuos, singurul accesibil vizitatorilor. In restul clădirii, studenţii învaţă, dorm, mănâncă şi atât. O singură dată şi asta în altă medersă, studenţii, ameţiţi de haşiş, au mai făcut şi altă ceva, introducând femei în medersă. A doua zi a fost dărâmată madersa, iar capetele studenţilor au atârnat, multă vreme, deasupra zidurilor cetăţii.

In afara mederselor, însă, există oarecare licenţă pentru studenţi.

Ei pot organiza, fără pedeapsa de decapitare escapade în grotele din afara oraşului, unde femeile sterile îşi pot găsi fertilitatea. Insă acestea sunt lucruri excepţionale. In general, în mederse, se învaţă coranul şi alte lucruri în legătură cu coranul.

Medersele din Fez sunt cele mai vestite din lumea musulmană şi profesorii lor formează curtea supremă, nu numai a Nordului Africei, dar şi a Turciei şi Siriei. Invăţătura lor nu seamănă de loc cu a Universităţilor noastre.

Nivelul lor cultural e acelaş care era în Europa acum câteva sute de ani.

Totuşi elevii mederselor capătă diplome cu care se pot face poeţi, judecători, preoţi şi chiar profesori la medersă. Pentru profesori nu e nevoie de articolul 81, ca la noi. E de ajuns un covoraş, deasupra căruia se face lecţia de deschidere. Restul urmează dela sine.

Fez. — Fintina Nedjarine

In Fez, pe lângă Universitatea Karauine, se găsesc unsprezece mederse. Cea mai frumoasă din ele este: Bu Anania. Legenda spune că un sultan şi-a introdus în haremul lui o femeie de rând, spre marea indignare şi afurisenie a vizirilor şi feţelor bisericeşti, care spuneau că „nimic bun nu se poate clădi pe gunoi".

Sultanul mergând odată prin Fez şi văzând o movilă impozantă de gunoi, a chemat la el arhitecţii cei mai vestiţi, ca în locul movilei să clădească cea mai frumoasă medersă. Când medersa Bu Anania a fost gata, Sultanul a întrebat pe viziri, dacă nu se poate nărui medersa, clădită pe gunoi. Cu toţii au lăudat numele lui Allah, iar femeia introdusă în haremul Sultanului a fost din acel moment binecuvântată, caşi noul locaş. Ieşind din medersa Bu Anania, intrăm iar în labirintul de străzi caşi subterane. Rar de tot se vede câte un luminiş, ca într'o pădure întunecată şi atunci locul e însemnat cu ceva.

Ori e fântâna Nejarine, cea mai frumoasă din tot Marocul, unde lumea bea apă mulţumind lui Allah că nu mai plăteşte la aparii cu burduful de capră în spate; Ori este ceasul de soare — treisprezece talgere de bronz — la care se uită Arabii, ca să le treacă de foame.

Am trecut prin bazarul acoperit cu trestie. Dacă străzile sunt întunecoase şi neacoperite, îşi închipuie oricine, ce întunecime se face, când mai sunt şi acoperite.

Mai toţi cetăţenii se îndreaptă către mormântul lui Mulay Idris, personajul cel mai popular, după Allah. Ba unii nu fac nici o distincţie, între Mulay Idris şi Allah, fiindcă pe Allah nu l-au văzut nici odată, pe când Idris e carne din carnea lor, a mâncat cuscus ca şi ei şi, pe deasupra, le-a întemeiat şi oraşul. De cinci ori pe zi cetăţenii Fezului fac o vizită lui Mulay, fie din simpatie, fie mai ales pentru a-i cere câte ceva.

Femeile cer copii (ale noastre ar cere sterilitatea), negustorii cer clienţi, — însfârşit, fiecare are de cerut ceva.

Negustorii îşi trag repede obloanele, — cum le trag la noi Evreii, când trec studenţii creştini — şi o iau la vale, înspre Mulay Idris. Negustorilor, fie că le merge şi atunci se duc să-i mulţumească, fie că nu le merge şi atunci se duc să se roage la Mulay, să le meargă. Toată ziua este un du-te-vino până la moscheie. Când afacerea merge bine, Mulay primeşte şi cadouri şi acestea nu se aduc pe sub mână, în mod discret, ci cu alai, cu muzică instrumentală. Cele mai frumoase odoare din moschee marchează cele mai mari succese în afaceri.

Se zice că cel mai frumos covor din moschee a fost dăruit de un Arab, care locuia în Anglia şi care avea pe ocean o încărcătură cu bumbac. Fiindcă cetăţeanul era asigurat şi preţul bumbacului a scăzut în drum, interesul era ca încărcătura să se scufunde şi atunci Arabul s'a rugat, la distanţă, de Mulay, să se înece vasul şi vasul s'a înecat.

Am ajuns şi noi la moschee. N'am putut însă intra înăuntru, fiindcă nu era voie. I-am făcut însă înconjurul şi... mai pe uşi, mai pe ferestre, am văzut aproape tot ce era de văzut. Am ajuns la mormântul Sultanului, unde fiecare se roagă şi pune câte o ofrandă. Persoanele mai simandicoase pun monete de aur. Lyautey a pus 20 piese de aur. Ne-am rugat şi noi să scăpăm teferi din labirintul în care am intrat şi din eclipsa de soare.

Ridicându-ne la deal, drept mulţumită lui Mulay, am cumpărat o serie de lucruri indigene, pe care nu le-am mai expus, ca ofrande lui Mulay, ci le-am luat cu noi, ca să ne aducem mai bine aminte, prin câte poate trece omul.

Când am văzut lumina soarelui, ni s'a părut că am venit din altă lume.

Ghidul nostru ne-a adus la poarta de unde am plecat.

Acuma, turnurile mederselor şi berzele pe deasupra lor, ni se păreau mai prietenoase, în lumina soarelui. Fiindcă autobuzul începuse să agite clopotul, ne-am urcat în expresul din Fez şi ne-am aşezat pe bancă, între doi arabi voluminoşi, ca turnurile a două mederse.

Acum scăpasem de ce a fost mai greu. In restul timpului ne-am plimbat, în voie, prin Fezul nou şi vechiu. Fezul, pe lângă lucrurile sfinte, mai are şi de cele lumeşti. Aci, cartierul rezervat e cât mai jos, pe malul uedului, ca apa să ducă la vale toate greşelile omeneşti.

(Continuare în pag. 6-a)

Boabele de grâu

de MIHAIL SADOVEANU

Stăpâna locului ne ceru voie să se retragă, de oarece are de rânduit şi de poruncit. I-am şi auzit îndată glasul în odăile dinlăuntru. Trebuia să deie jos depe ea şi pulberea locurilor pe care le inspectase. Auzirăm într'o cămară deaproape vâjâitul unui duş. Trebuia să se înfăţişeze după aceia şi'n rochia pe care o socotea mai elegantă. Deocamdată Cantaraga rămase mai mare în cerdac.

— Amicii mei, zise el, aprinzându-şi altă ţigară; ca să pot răspunde la unele dintre mirările dumneavoastră, pe care nu le mărturisiţi, dar eu le bănuiesc, trebuie să vă declar că secretul succeselor mele la şah. şi nu numai la şah, ci şi în alte manifestări ale vieţii, dar mai cu seamă la şah; secretul succeselor mele stă în faptul că nu beau decât vin. Imi place cu deosebire vinul pe care-l pregătesc eu singur. Am urît totdeauna năravul muscalilor; nu mi-a plăcut dintre ale lor decât felul cum îşi spun unii altora pe nume. Incolo, am mai adoptat şi ceva mâncări. Altceva nu. Dacă vreţi să mă credeţi, eu, de neamul meu vechi, sunt armean. Chestia cu şahul are ş'aici legătură. Strămoşii mei asiatici s'au delectat cu această nobleţă acum o mie cinci sute de ani, şi au transmis-o şi strănepotului lor, moldovean ruginit dela Orheiu. Dacă binevoiţi să mai credeţi încă şi altceva, aflaţi că eu ştiu ruseşte aproape cât ştiţi şi dumneavoastră. Şcoala am făcut-o româneşte, la Cernăuţi. Vacanţele aveam obiceiul să le petrec la verii mei din ţinutul Fălciului de peste Prut, unde se află cele mai bune terenuri de vânătoare pe care le-am văzut vreodată şi cele mai frumoase dumbrăvi pentru popasurile de sară. Stimate Liviu Mihailovici, mai doreşti o gustare?

M. Sadoveanu

— Da.

— Nu te miri deloc de ceiace spun eu?

— Nu.

— Bine, s'aşteptăm prima partidă; ai să te miri atunci. Dar dumneata, Grigorie Alexandrovici, nu mai doreşti o tartină? nu mai pofteşti un pahar de vin?

— Eu, iubite Temistocle Arcadievici, mărturisesc că prefer să răsfoiesc tomurile dumnitale de şah. Sînt o minune. Binecuvântez vinul care te-a împins la asemenea desfătare.

— Aşa-i? Imi faci o bucurie nespusă, dragă prietine. Recunosc în dumneata un elev destoinic şi un aliat, pe când căpitanul rămâne inamicul nostru. Ai putea să-mi spui ce anume te interesează în volumul pe care l-ai ales? Imi dai voie? A, e ceiace nu va şti niciodată Liviu Mihailovici Colţ, de oarece domnia-sa ţine să rămâie un ignorant. Primeşte acest păhărel de vin, Grigorie Alexandrovici: ţine şi această felie de muşchiu de mistreţ. E ultimul meu vânat de astă-iarnă: un solitar de o sută patruzeci de kilograme. Poţi lăsa cartea; îţi spun eu ce doreşti să ştii. Anatol!

Anatol, fii bun şi mai adă o sticlă.

Ascultă, Grigorie Alexandrovici, istoria pe care doreşti s'o afli şi pe care ţin să ţi-o adresez confidenţial, de oarece se află aici şi persoane care refuză s'o audă.

Căpitanul Colţ mormăi ceva neînţeles.

— A fost odată ca niciodată, la India, urmă Cantaraga, un împărat care s'a urcat tânăr pe tronul părintelui său şi care, necunoscând până atunci decât dezmierdările vieţii, socotea ţara şi poporul drept o jucărie a sa. Argumentul stăpânirii lui şi-l căuta în bunul său plac, neţinând samă nici de suferinţele norodului, nici de înţelepciunea sfetnicilor celor bătrâni. Neştiind că un Domn trebue să se împresoare de dragoste, se bucura să adauge numelui său mai curând o faimă înfricoşată. Aşa-încât curând s'a aflat singur la Curtea sa, numai cu femeile şi cu robii, cu linguşitorii şi cu măscăricii, căzând în întristarea plictisului. Bănuind că vina Impăratului nu-i din inimă ci din necunoaşterea vieţii, un Brahman înţelept cu numele Sisa a intrat în pustie şi a stat subt un smochin, la un izvor, o sută de zile cugetând adânc ce-i de făcut. După trecere de o sută de zile, s'a sculat şi s'a întors la Impărăţie, poruncind curtenilor să-i dea drumul la stăpânul lor.

— O, împărate slăvite, a cuvântat el închinându-se, află că eu sînt un sol al lui Dumnezeu. Ţi-am adus un joc, ca să-l înveţi şi să înlături suferinţa de care eşti cuprins. Iată această tablă care cuprinde şaizeci şi patru de căsuţe în două colori alternative. In faţa ei se aşează doi jucători: unul de o parte şi altul de alta. Fiecare îşi rânduieşte pe două linii piesele sale: Impărat, sfetnici, călăreţi, soldaţi de rând. Unul are şaisprezece bucăţi, celălalt şaisprezece. Fiecare piesă cu rânduielele şi mişcările ei: Impăratul cu ale sale, sfetnicii cu ale lor, oştenii deasemenea, întocmai ca în Impărăţia cea adevărată a Măriei Tale. Mişcând fie care la rândul său câte o piesă, jucătorii se silesc să atace, să slăbească şi să distrugă cealaltă oştire, ca să prindă pe regele de cealaltă coloare.

— Foarte frumos lucru, înţeleptule Brahman, a răspuns Impăratul; învaţă-mă jocul tău.

Sisa a stat câteva zile lângă Domnul său, învăţându-l. Au privit şi curtenii, învăţând şi ei. S'au bucurat cu toţii şi Impăratul n'a mai fost înegurat de plictis.

— Inălţate Impărate, a zis atunci Sisa, milostiveşte-te a cugeta că acest joc ne arată anumită învăţătură: că un Domnitor nu poate domni şi purta războaie fără sfetnici şi fără oşteni; că aceşti sfetnici şi oşteni se jertfesc şi cad pentru folosul Impăratului lor. Dacă n'ar fi ei, Domnul ar fi fără nici o putere, ca ş'un om de rând.

Impăratul a stat şi a cugetat la asemenea vorbe înţelepte şi i-a dat dreptate lui Sisa.

— O filosoafe, i-a zis el cu bunătate, se cuvine să te răsplătesc pentru învăţătura ta şi mai ales pentru jocul tău. Cere-mi un dar şi ţi-l voi da. De mi-i cere juvaieruri şi pământuri, ale tale să fie. Eşti vrednic.

— Doamne, a răspuns Sisa, jocul meu nu poate fi plătit.

— Cere-ne orice, Brahmanule; sînt în stare să răspund la orice dorinţă.

— Doamne, binevoieşte atunci a afla că cer un bob de grâu pentru cea dintâiu căsuţă a acestei table de joc; două boabe pentru a doua căsuţă, patru pentru a treia, opt pentru a patra şi tot aşa, în progresie geometrică, până la a şaizeci şi patra căsuţă. Cine-mi va putea plăti?

— Jitnicerul meu îţi va da ceva mai mult, se veseli Impăratul. Să-ţi verse o baniţă din grâul cel mai bun.

— Inălţate Impărate, te rog să nu te superi pe slujitorul tău, care e un Brahman sărac. O baniţă de grâu n'ajunge.

— Să-ţi dea două.

— Aşi fi de părere, Impărate prea luminate, prea slăvite şi prea îndurător, să dai poruncă vistierilor Măriei Tale să facă socoteala pe o foaie de papirus. Să scoată penele şi să socotească. Impărăţia trebuie să le facă toate cu rânduială şi cu dreptate. Nu-mi trebuie niciun bob mai mult decât va arăta socoteala.

— Facă-se voia ta, a încuviinţat împăratul.

Vistiernicii s'au înfăţişat. Au

(Continuare în pag. 6-a)

* Fragment din volumul „Soarele în baltă" sau „Aventurile şahului".

stat ş'au socotit; au stat ş'au socotit; s'au uitat unii la alţii şi iar au socotit. Jitnicerii au numărat în vremea asta boabele de grâu câte se cuprind într'o măsură, şi au văzut şi câte măsuri se cuprind într'o baniţă.

Impăratul se desfăta jucând şah cu Brahmanul său. Avea o partidă în care nădăjduia să biruiască.

— Ce-aţi făcut? întrebă el vesel pe vistieri şi pe slujitori.

Curtenii îşi aplecară nasurile în pământ.

— Aţi socotit?

— Am socotit, stăpâne.

— Ce aţi aflat?

— Stăpâne, nu îndrăznim să-ţi arătăm sosoteala noastră; trebuie s'o mai facem odată.

— Cum? ce înseamnă asta? se încruntă Impăratul. Aţi aflat un număr?

— Am aflat, Inălţate Impărate. Numărul nu spune mare lucru: sînt douăzeci de cifre una după alta:

18 446 744 073 709 551 615. Dar după ce am socotit câte boabe cuprinde o baniţă şi am făcut împărţirea, am aflat lucrul cel mai înfricoşat dintre toate: că într'o sută de ani Impărăţia Indiei nu poate aduna în jitniţele ei atâta grâu.

Atunci tânărul Impărat s'a scărpinat după ureche.

Iar înţeleptul Sisa a zâmbit:

— Să se socotească totuşi, a zis el, dacă e vorba de o sută de ani ori de o mie.

Visternicii au îngălbenit, căci socoteala acestui număr e într'adevăr ciudată.

Dacă regatul dunărean dă recolte de 300.000 vagoane de grâu anual, ar trebui, pentru plata Brahmanului Sisa, îngrămădite recoltele a 280.000 ani. Plata acestei cantităţi, dacă ar fi să se facă prin contribuţia întregii populaţii a globului pământesc, astăzi, ar necesita o acumulare de vărsăminte de câte 12.000.000 lei pentru fiecare din cei două miliarde de oameni. Când visternicii au raportat la vremea de atunci asemenea socoteli fantastice, măritul Impărat şi-a pus mânile în cap.

— Judecăţile şi făgăduinţele muritorilor sînt uşoare, l-a mângâiat Brahmanul. Dacă un joc nevinovat nu poate fi plătit, îndură-te, prea puternice, a cugeta la preţul unei jertfe.

— Aşa este, a încuviinţat Impăratul, întorcându-se către tabla de şah. Cine joacă?

— Măria-ta.

— Apoi, precât văd, înţelepte filosoafe, ai pierdut partida.

— Indrăznesc a fi de altă părere, stăpâne!

Intr'adevăr, în câteva mişcări, marele monarh s'a văzut biruit de un simplu filosof, ceiace l-a mâhnit şi chiar l-a supărat. Din acea vreme artiştii şi cărturarii trebuie să se mulţămească cu făgăduielile Impăraţilor. De altminteri ceiace li se cuvine e prea mult, în raport cu posibilităţi chiar imperiale. Tot de atunci niciunui supus nu i-i îngăduit să se arate mai deştept ori mai dibaciu decât Domnul său. Când îndrăzneşte, chiar dacă i s'ar cuveni recoltele veacurilor, să se mulţămească a-şi păstra capul pe umeri. Anatol!

Anatol, mi se pare că vinul s'a încălzit, ceiace e cu totul necuviincios. Precât ştiu, avem în stăpânirea noastră două gheţării, aşa că putem manifesta pretenţia de a-l bea rece. Vei fi aşa de amabil, scumpul meu, să schimbi într'o clipă asemenea stare de lucruri?

— Bre, bre, bre! grozav de mult bănet! se minună căpitanul, clătinând din cap şi fluierând încet către sine.

— Care bănet?

— Miloanele de miliarde!

— Nu înţelegi oare, Liviu Mihailovici, că iluzia aceasta este numai expresia simbolică a unei învăţături? Intemeietorul şahului a rămas sărac; prestigiul lui nu se cuvine să-l punem în domeniul vieţii materiale. Până astăzi discipolii n'au drept să joace şah pe bani. Să preaslăvim pe cuviosul Brahman Sisa nu numai pentru asta. Au pierit împărăţiile, s'au risipit aşezările oamenilor, s'au schimbat alcătuirile noroadelor, s'au primenit zeii; şahul a rămas; e o instituţie divină. Ar părea o ştiinţă, dacă n'ar fi aşa de mult joc. Pare joc, însă e cu mult mai mult decât atât. Indrăznesc a afirma, onorate Grigorie Alexandrovici, că Brahmanul cel vechiu a pus în jocul lui nu numai învăţături pentru timpul său, ci şi prorociri pentru viitorime. Pionul umil, care înaintează pe tablă şi ajunge la casa a opta devenind mare dregător, arată dreptul valorii personale, într'un timp când nobleţa afirma alte argumente. Un asemenea pion pune totdeauna într'o situaţie tragică pe un rege de şah, spre a dovedi regelui lumii că trebuie să-şi plece fruntea în faţa unei mari personalităţi. Dar faptul că doi jucători stau de o parte şi de alta a tablei, cu mijloace materiale egale, nu înseamnă oare egalitate în faţa celor pământeşti? Mai mult: nu înseamnă oare neegalitate în ceiace priveşte cele spirituale? Doi jucători trebuie, după legea şahului, să stea cu blândeţe şi cu îngăduinţă unul în faţa altuia. Să nu arate nerăbdare, să nu rostească vorbe nepotrivite, să nu se supere. Stăpâneşte-ţi, deci, pornirile violente! ne porunceşte Sisa. Când ai făcut o mişcare la şah, nu se cuvine s'o retragi şi să faci alta. Gândeşte-te întâi bine la ce ai de făcut şi după aceia mişcă pionul, sau porunceşte calului să sară. Deci întâi cugetare şi pe urmă hotărâre şi statornicie! porunceşte Sisa. Calul de şah are sărituri capricioase. Nu te poţi aştepta la altceva de la un animal, îţi şopteşte bătrânul înţelept. Sfetnicului de lângă perechea regală unii îi zic nebun, alţii episcop. Intr'adevăr, nebunul are viclenii şi priviri piezişe, iar clericii dau lovituri ascunse. Numai împăratului i se cuvine să se folosească de ele: oamenilor de rând sînt totdeauna vătămătoare. Turnul de şah, care exprimă forţa, merge drept şi dă lovituri teribile, dar e cel mai depărtat de Măria-Sa: căci împăratul nu trebuie să folosească forţa decât când a istovit celelalte mijloace. Pionii stau înainte. Ei sînt prostimea împinsă totdeauna la sacrificiu. Insfârşit, onorate Grigorie Alexandrovici, întregul dispozitiv şi drama necontenit repetată arată regilor care le este sfârşitul fatal şi colectivităţilor că merg la cutia comună. Alte generaţii şi alte probleme. Se ştie că niciodată o partidă nu seamănă cu alta. Băgaţi de seamă, o învăţaţilor şi istoricilor, zice deci Sisa, istoria nu se repetă decât în aparenţă. Fiecare moment al umanităţii îşi are înfăţişarea lui particulară. Băgaţi de seamă, o voi ticăiţilor doftori ai politicei, zice iar Brahmanul, că nu sînt boli decât în dicţionare; în viaţă nu sînt decât bolnavi; nu daţi poporului vostru legi şi leacuri aduse dela alţii. Adevăr zic vouă, fiecare partidă de şah îşi are rezolvarea ei proprie şi problema ei, care e unică.

Cea mai mare învăţătură este că numai cele spirituale durează: într'adevăr, şahul a supravieţuit împărăţiilor; că numai cele divine sînt eterne; într'adevăr ceiace a supravieţuit nu-i decât un joc ş-o iluzie.

MIHAIL SADOVEANU

Vis de vară

Pe veranda'n flori sculptată
Stă frumoasa Beut-Anat,
Cu mânuţa ei bronzată,
De inele presărată,
Mângâind un leu roşcat.

Ohii-i verzi ca apa mării
Iscodesc un sbor hoinar
Vălul tăinuit al zării.
Şi sub vraja aşteptării
Sânii-i delicaţi tresar.

S'a oprit un car, îi pare,
Lângă-al porţilor pylon.
Rumenă din jeţu-i sare:
Nimeni!.... şi cu resemnare
Reia jocu-i monoton.

Şi din nou gându-i frământă
Pajul blond cu ochi de-azur:
Ce cochet pe car se-avântă
Şi, zâmbindu-i, cât o'ncântă
Pajul tânăr Pentaùr !...

Fermecată-l tot priveşte
Şi-un dor tainic, ne'nţeles
Acum trupu-i cupleşeşte
Şi cu lacrimi umezeşte
Ochii fiicei lui Ramsès.

Braţe'ntinde şi deodată
Pe sân simte-un sărutat.
Tresărind înfiorată
S'a trezit şi'n juru-i cată:
„E vis numai.... Ce păcat!"...

I. M. MARINESCU

Cinematograful

If I had a Milion

Hotărît lucru, negustorul român nu e făcut să se pricopsească. Am avut, în această privinţă, nenumărate dovezi. Şi filmul „Dacă aş avea un milion", este încă una.

Cunoaştem prin presa străină cuprinsul acestui film precum şi enormul succes pe care l-a avut în mai toate ţările apusene. Când, în calitate de membru în comisia de cenzură am aflat că filmul a fost adus şi în România, am cerut să-l văd. Şi, bine-înţeles, am rămas fermecat, şi, ceva mai mult, am fost viu satisfăcut de a primi încă o confirmare a unei vechi credinţe pe care o aveam asupra coincidenţei dintre etic şi estetic. Am spus-o adeseori: frumuseţea implică întotdeauna şi moralitatea. O operă cu adevărat artistică este naturalmente şi binefăcătoare din punctul de vedere al binelui. Nu numai „muzica îndulceşte moravurile". dar în genere tot ce este artă veritabilă.

Cum pe de altă parte, misiunea unui critic cinematografic este mai presus de toate să încurajeze producţiile valoroase folosindu-se de modesta sa autoritate profesională pentru a ameliora şi subţia bunul-gust al publicului, — de îndată ce am văzut că filmul în chestie va fi proiectat la Bucureşti, am pus să se anunţe Casa Paramount să mă avertizeze cu vre-o săptămână înainte de premieră pentru ca darea mea de seamă să apară concomitent cu reprezentarea. Şi asta mai cu seamă pentru că „Dacă aş avea un milion" este un film subtil şi ca să zicem aşa „intelectual", cu alte cuvinte nu e un film „pentru proşti". Cum însă proştii sunt din nefericire mulţi, mă gândeam cu tristeţe că filmul ar putea să cadă. Şi aş fi vrut să previn o asemenea nedreptate, profitând de împrejurarea că prostul român e un prost eminamente cultural, uşor dispus să-şi schimbe părerea de hatârul prestigiului hârtiei tipărite şi al argumentului rezumat în formula „scrie la gazetă".

Decât, Casa Paramount a neglijat să mă previe. Şi rezultatul a fost că, ducându-mă să revăd filmul, am auzit în spatele meu în stal o doamnă care spunea însoţitorului ei:

— N'am înţeles nimic. N'are nici-un sens. Ce idee la Gică să ne trimită aci? Vezi, Gică are totdeauna idei bizare în materie de cinematograf!...

Educaţia mea îngrijită m'a oprit de a mă întoarce şi de a strangula pe această doamnă. M'am gândit, pentru a mă consola, că opiniile estetice ale domnului Gică vor avea poate aiurea un ecou mai favorabil...

Un film freudian

„If I had a Million" este un film construit pe baze ca să zicem aşa freudiene. *E vorba de un miliardar muribund şi arţăgos, pe care îl scot din sărite neroziile doctorilor dar mai ales voracitatea deşănţată a candidaţilor la moştenire. E desperat că nu găseşte, printre toţi cunoscuţii, nici un om cu adevărat vrednic să fie făcut ferice cu averea pe care o va lăsa. Deodată însă îi vine o idee. Cere doctorului pipeta cu care îşi turna picăturile de doctorie. Aduce o carte de adrese telefonice (la New-York toată lumea are telefon) şi lasă să cadă la întâmplare câte o picătură de doctorie pe diferite pagini. Şi numele astfel stropit va desemna pe titularul unuia din cele zece milioane de dolari pe care vrea să le dăruiască.*

De atunci în colo, filmul ne reprezintă, în formă de planuri juxtapuse, în formă de „felii de viaţă", pe diferiţii moştenitori. Dar nu ni se arată ce vor face ei cu milionul. Ar fi fost foarte monoton, căci toţi oamenii fac aproximativ aceleaş lucruri atunci când sunt foarte bogaţi. Nu. Filmul ne înfăţişează doar ceeace moştenitorul face întâi, prima lui mişcare, prima lui conduită în noua calitate de milionar. Ni se arată un singur moment sufletesc, punctul de intersecţie dintre trecutul recent şi viitorul imediat. poziţia istorică oarecum la graniţa dintre cele două situaţii, la graniţa dintre pârlit şi bogat. Iar conduita personajului va fi în esenţă realizarea explozivă a dorinţei lui refulate în existenţa anterioară moştenirei (dorinţă, bineinţeles, repede îngropată după prima săptămână de familiarizare cu bogăţia, când beneficiarul redevine neinteresant).

Această colecţie de momente pline, *pline — ca să vorbim în termeni bergsonieni — pline de „trecut imediat care se pleacă peste viitorul iminent" alcătuind un prezent bogat şi substanţial, — aceste momente nespus de filosofice sunt realizate cinematograficeşte cu o ingeniozitate în alegerea detaliilor care ne lasă muţi de admiraţie. Este, fără contest, în Istoria progreselor de intelectualizare şi de afinare a artei ecranului, un punct culminant.*

Antecedente

Dar fiindcă am vorbit de Istorie şi de evoluţie, trebue să facem o remarcă. Acest film este, ca reţetă technică, un fel de sinteză între două idei cinematografice deja realizate; între formula întrebuinţată de „Fox" în „Loteria Diavolului" şi aceea a lui „Metro-Goldwin" din „Grand-Hotel". Din primul film s'a luat ideea de a ne reprezenta pe oameni la acea răscruce a povestei lor când din săraci şi necăjiţi devin bogaţi şi principial liberi, cu toate „ironiile de soartă" pe care asemenea metamorfoze biografice le pot suscita. Dar în „Loteria Diavolului" toţi câştigătorii sunt adunaţi laolaltă, puşi în acelaş creuzet, fierţi, ca să zicem aşa, în aceeaş oală. In „Dacă aş avea un milion" se procedează altfel, şi anume prin înfăţişare de planuri scenice izolate, prin episoade doar juxtapuse, legate între ele numai prin cimentul ideal al ideii generale a filmului. Este aci ceva din procedeul care a servit în „Grand-Hotel", unde de asemeni ni se arată, despărţite de păreţi opaci, diverse camere de hotel care sunt ca nişte micro-universuri unde se petrec, în fiecare. alte tragice şi banale aventuri omeneşti.

„Dacă aş" şi „dacă ai"

*In englezeşte filmul se numeşte „If I had a Million". Excelent titlu, care, prin forma lui optativă oglindeşte bine acea situaţie morală de intersecţie între trecut şi viitor. In româneşte a fost tradus cu „Dacă ai avea un milion (adică exact: „De ai avea un milion"; proba*bil de *a părut mai cronicăresc şi mai „poezie populară" de* cât dacă).

*In genere ar trebui să fim mulţumiţi că traducătorii s'au ţinut, oarecum, de textul original. Firesc ar fi fost să i se zică filmului: „Tainele sexului" sau „Biştarii, eterna problemă" (n'am întâlnit oare în nu mai ştiu ce film frumoasa expresie: „bazat, madam"?). Dar dacă, pentru odată, s'a luat hotărîrea să se traducă cum trebue, de ce nu s'a mers până la capăt? De ce „ai" şi nu „aş"? Acel „If I" din englezeşte traduce minunat caracterul pur personal şi subiectiv al problemei. Cum spuneam — e vorba nu de efectele sociale şi impersonale ale unei noui averi, ci de o chestiune intimă de psihologie individuală. şi anume de felul cum reacţionează el, moştenitorul, având în vedere antecedentele biografiei lui proprii, care nu seamănă cu a nimănui altul. Pe urmă. câteva săptămâni mai târziu, va face şi el ca toată lumea. Dar în filmul nostru ni se reprezintă numai ce face el în calitatea lui exclusivă de „el insuşi", de individ unic. Filmul poartă asupra unor conduite care isvorăsc din adâncurile intime ale forului interior al subiectului. Acest caracter subiectiv il traduce în chip foarte simbolic pronumele per*sonal Eu, *— cel mai personal dintre toate pronumele personale.*

Cu un geniu vrednic de întrebuinţări mai utile, — traducătorii au ştiut să evite o asemenea frumuseţe care nu reclamă altă osteneală decât de a te pleca şi de a o culege.

De altfel, mai există şi alte enormităţi de traduceri. Astfel. în loc să se spună: „dă-mi cartea de adrese", se spune „dă-mi direcţia". De ce? Lăsăm pe cetitori să ghicească.

Pentru toate aceste motive trebue să ne felicităm de recenta hotărîre a comisiei de cenzură, care a dispus să respingă fără milă toate filmele cuprinzând asemenea aberaţiuni de limbă românească.

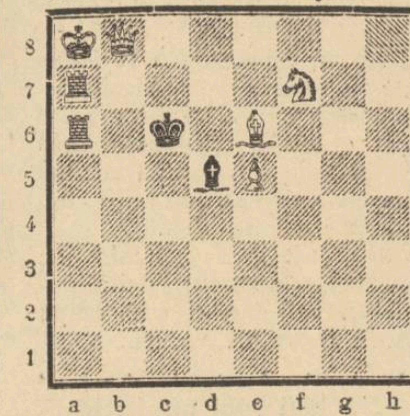
D. I. SUCHIANU

Cronica Şahului

PROBLEMA No. 645

de Ing. G. Heskia, Bucureşti.
(inedită)
— Dedicată d-lui Dinu Negreanu —

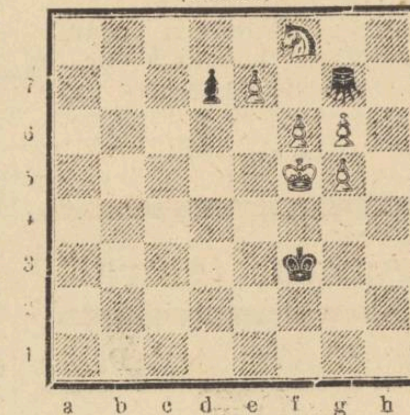

7 + 2 = 9

Mat ajutor invers în 4 mutări.
Hilfszüger. Sebstmatt in 4 Zügen.

PROBLEMA No. 646

de A. Gross-Haţeg, Bucureşti
(inedită)

6 + 3 = 9

Mat ajutor invers în 4 mutări.
Hilfszüger. Selbstmatt in 4 Zügen.

La g7 Lăcustă neagră.

Rectificări. — Problema No 640 a d-lui P. Leibovici, publicată în numărul nostru trecut, e un mat ajutor în 2 mutări, iar nu în 4 mutări. Are şi joc aparent.

*

Problema corectată de d. Dr. L. Lazarus prin schimbarea regelui negru dela c6 la b6 poartă numărul 636, iar nu 646.

PARTIDA No. 161

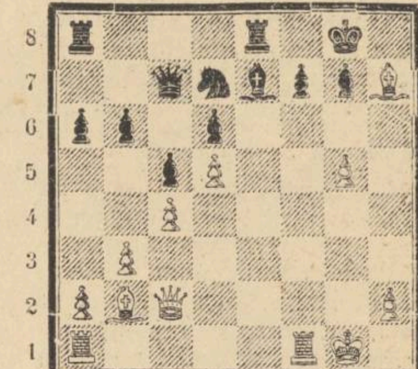
Jucată într'un concurs la Bad Salzbrunn (Silezia) în ziua de 2 August 1933.

ALB : L. Schmitt.
NEGRU : C. Ahues

Deschiderea Réti.

1. c2—c4, Cg8—f6; 2. Cg1—f3, é7—é6; 3. b2—b3, b7—b6; 4. g2—g3, Nc8—b7; 5. Nf1—g2, Nf8—é7; 6. 0—0, 0—0; 7. Nc1—b2, d7—d6; 8. Cb1—c3, Cb8—d7; 9. Dd1—c2, c7—c5; 10. é2—é4, a7—a6; mai bine ar fi fost é5 sau d5. 11. d2—d4 !, Dd8—c7; la b5 ar fi urmat é5 cu poziţie avantajoasă pentru alb. 12. d4—d5, é6×d5; 13. é4×d5, Tf8—é8; 14. Cf3—35, Cd7—f8; 15. Cc3—é4, Cf6×é4; 16. Cg5×é4, Cf8—d7; mai bine ar fi fost Nc8. 17. Ng2—h3 ! Nb7—c8; 18. f2—f4, Cd7—f6; 19. Nh3×c8, Cf6 × é4 ?; necesar ar fi fost Ta×c8. 20. Nc8—f5, Cé4—f6 ? 21. g3—g4, h7—h6; la g6 ar fi urmat g5 ! 22. g4—g5, h6×g5; 23. f4×g5, Cf6—d7; 24. Nf5—h7+ şi negru abandonează.

Situaţia finală a partidei,
Negru : Ahues

Alb : Schmitt.

La Rf8 ar fi urmat mat în 3 mutări: T×f7+ ! R×f7; Dg6+, Rf8; D×g7‡. Iar la Rh8; N×g7+, R × g7; T×f7 + !, Rh8 (R × f7, Dg6 +); Ng8 !, Cf8; Dc3+ urmat de mat.

BIBLIOGRAFIE

A apărut *Revista Română de Şah* No. 4 (Anul VIII), organul oficial al «Federaţiei Române de Şah». Pusă sub direcţia d-lui M. Sadoveanu, revista e redactată cu deosebită îngrijire de valoroşii şahişti Anatole Ianovcic, Milu Augutstein şi Const. Menciu cu preţioasa colaborare a d-lor I. Schlarko, P. Leibovici, O. Costăchel şi H. Gininger. Acest număr—impecabil din punct de vedere technic, ca şi cele din trecut — conţine teorie modernă de dr. I. Balogh, interesante articole, partide bine analizate, probleme şi studii frumoase şi instructive, precum şi o cuprinzătoare cronică şahistă.

Abonamentul la Revistă e de 300 lei pe an şi 150 pe 6 luni. Redacţia şi Administraţia e la Brăila, Str. Unirei 115, de unde se obţin la cerere numere de probă.

In Bucureşti *Revista Română de Şah* se găseşte de vânzare şi cu numărul la librăria «Cultura Poporului» din bulev. Academiei 2.

P. I. NEGREANU
S. THAU

O călătorie în Africa

(Urmare din pag. V-a)

Femeilor de lângă ued le place turta dulce. Aşa că orice bărbat vezi, grăbit şi cu turtă dulce în mână, eşti sigur ce destinaţie are.

Ne-am urcat pe terasa otelului nostru, de unde se putea vedea toată panorama oraşului nou şi o parte din Medina. Restul l-am văzut la plecare, în zorii zilei, când oraşul dormea liniştit, în paza lui Mulay.

Era ultimul nostru drum, prin Maroc, în autobuzul societăţii C. T. M.

Am trecut prin gâtlejul dela Taza, singurul drum de trecere, dela Atlantic, înspre Algeria. Taza a fost locul celor mai multe lupte şi revolte ale Arabilor. Aici s'a proclamat sultan al Marocului un insurgent cu numele de Mulay Mahomed, în timpul sultanului Abd El Aziz. Făcut prizonier, a fost pus într'o cuşcă de fier, adus la Fez şi apoi mâncat de fiarele Sultanului.

După ce scoborîm valea dela Taza, unde soarele apare şi dispare, părând că răsare de mai multe ori dăm într'un deşert, care ne dă o ideie în miniatură de ce e Sahara. Nu se vede nici un copac, afară de stâlpii de telegraf. Nu există nici o vietate, afară de caravana din autobuz. Dacă n'ar fi, pe marginea şoselei, distanţele chilometrice, indicatoare pentru Guercif, ai avea senzaţia că mergi la infinit.... Insfârşit un tuvc de apă, câteva case. Suntem în Guercif.

Aci schimbăm mijlocul de locomoţie. Ne urcăm în trenul care merge spre Algeria, trenul societăţii P. L. M. Acum ni se pare trenul o adevărată binefacere. Văzusem aproape tot Marocul în automobil şi obosisem.

Trecem printr'o regiune, unde Evreii cultivă singuri pământul şi au o situaţie superioară Arabilor (în restul Marocului Evreii sunt socotiţi ca elemente impure). Religia Evreilor de aici e un amestec din Vechiul Testament şi de superstiţii berbere.

La Oujda, frontiera dintre Maroc şi Algeria, scoborâm bagajele, pentru vamă.

Un negru ne asigură că putem să mai lăsăm din ele şi în tren, în paza lui. Cum nouă ne era mai frică de paza negrului, decât de vamă, am scoborît toate bagajele.

Ne-am convirs, însă, dela alţi călători, care îşi lăsaseră bagajele în tren, că negrul era mai de treabă decât vameşii francezi.

DOCTOR G. T.

Mărunte

Sâmbătă 21 Octombrie 1933, ora 5 d. a., va avea loc la Dalles" un festival francez, primul concert organizat anul acesta de „A. R. C." Programul cuprinde:

1. *Saint-Saëns:* Fantezie pentru harpă şi vioară — d-na Sabina Nicolau şi d. Al. Theodorescu.
2. *Pillois:* Piese pentru harpă solo executate de d-na S. Nicolescu.
3. *Boelmann :* Variaţiuni simfonice pentru violoncel (primă audiţie) — d. Th. Lupu.
4. *Canto:* D-na Elisa Băicoianu (Rameau, Fauré, Debussy).
5. *Debussy:* Sonată pentru pian şi vioară — d-na Ghitta Mendl Schapira şi d. Al. Theodorescu.

Biletele cu 30-60 lei la Feder.

Moda

pentru copii

Adeseori, în zilele noastre, m... capricioasă îşi îmbracă băiatul în fetiţă, şi fata în băeţel. Aceasta, pentrucă părinţii, când au un Florin ar dori o Florică, şi dacă au o Loretă vor repede un Lorin. Ceeace dovedeşte că au inima plină de tandreţă pentru un cuib complet.

De altfel dela trei la opt ani, băeţii caşi fetele sunt tot atât de uşor de îmbrăcat ca şi păpuşile de porţelan care dorm cuminte lângă el. Chestiunea se complică atunci când copiii sunt adolescenţi; vârsta zisă „ingrată" este plictisitoare mai ales pentru bieţii părinţi care observă acest lucru pe măsură ce trec anii.

Lâna tricotată are un mare succes în prima tinereţe; un domn de trei ani, îmbrăcat cu un pantalon şi un sweater, va fi perfect în nota zilei. La şapte ani, costumul de marinar pe lângă resursele de sobrietate, oferă agrementul unor pantalonaşi, bluze şi berete delicioase şi minuscule. Fata are mai mult noroc: adolescentă ea părăseşte uşor „les nids d'abeilles" ale copilăriei în schimbul unor rochii în genul rochiilor mamei, cu câteva detalii modificate. Băeţii însă ezită mai multă vreme între pantalonii largi gen golf şi pantalonii lungi de domn.

B. N.

A APARUT
CRIMA PASIONALĂ
STUDIU DE DREPT PENAL ŞI DE PSIHOLOGIE CRIMINALĂ
de M. NEGREA RAMNICEANU

Caleidoscop

Madame Sans-Gene

Faimoasele Amazoane ale Americei de Sud, din tribul Indienilor Jivarros, de care s'a ocupat recent d. Striling la Institutul Smithson, şi autenticele figuri de „Războinice" pe care ni le prezintă colonelul Romain în câteva pagini savuroase, sunt suficiente ca să mărească stima (pe care o avem deja) pentru bravura sexului slab. Dela Revoluţia franceză încoace aceste eroine s'au înmulţit.

Unele din ele au trecut posterităţii sub un aspect cu totul diferit de acela pe care l'au avut în realitate: între altele şi legendara Madame Sans-Gêne. Ce departe este veritabila Sans-Gêne, de personagiul pus pe scenă de Victorien Sardou! Se numia Thérèse Figueur şi îşi cuceri această pitorească poreclă, nu numai din pricina asprimei limbajului său prin saloane, dar mai cu seamă din cauza îndrăznelii pe câmpul de luptă. Şi-a făcut debutul la asediul oraşului Toulon, ca angajată voluntară în legiunea de mitocani. A fost chiar pedepsită 4 zile în arestul soldaţilor, de către un îndrăcit şi oacheş comandant de artilerie, mai galben decât penajul dela coif şi care se numea Napoleon Bonaparte. Rănită şi apoi iute vindecată, M-me Sans-Gêne e mutată în regimentul 15 dragoni la Castres, unde rămâne pe baza serviciilor sale excepţionale, chiar după ce apăruse decretul din Convenţiune care exclude femeile din armată.

Un tânăr căpitan din regimentul său, încântat de înfăţişarea ei seducătoare, îi cere mâna. Sans-Gêne primeşte, şi apare în faţa primarului în uniformă de cavalerist. Bietul funcţionar al stării civile, complect uluit, întreabă îngăimându-se: „Iertaţi-mă... dar... dar... aşi vrea să întreb pe cetăţenii de aci, care... din doi este mireasa". Isbucneşte un hohot de râs, încât nimeni nu mai ia ceremonia în serios; logodnicii şi martorii părăsesc primăria, râzând mereu, fără să mai fie vorba de nuntă.

Cu atât mai puţin cu cât războiul a reînceput. Sans-Gêne nu mai părăseşte câmpul de luptă până în 1812 când, luată prizonieră la asediul oraşului Burgos, este internată în Anglia. Inapoiată în Franţa, este prezintată lui Napoleon, căruia i se istorisise povestea ei.

Acesta declară adresându-se întregii asistenţe: „Domnişoara Figueur este un erou!"

„Când am auzit aceasta, povesteşte Sans-Gêne, tot sângele mi-a fermentat. Mi se părea că eram înaltă de şase picioare"

De atunci, Impăratul nu a mai uitat pe viteaza războinică. In timpul celor 100 zile, o puse să defileze la Paris în prima linie a vânătorilor călăreţi trecuţi în revistă dimpreună cu Lefebvre-Desnouettes, înaintea plecării la Waterloo.

După înfrângere, Thérèse părăsi armata. Nu avea nici un ban, şi trei ani duse cea mai desăvârşită mizerie. Era totuşi atât de mândră că refuză un dar de 4000 franci, pe care vroia să i-l facă un fost camarad de arme, scăpat de ea dela înec, când treceau Fluvia.

In 1818 se căsători cu un prieten din copilărie. Deşi avea 44 ani, era atât de sveltă, încât după spusele unui martor, centura sa era cât glezna soţului ei. Cu prilejul acestui mariaj precupeţele i-au oferit un splendid buchet de flori de portocal. Sans-Gêne dădu din umeri cu indiferenţă. Singurul lucru după care a râvnit toată viaţa, crucea Legiunii de onoare, i-a fost totdeauna refuzată.

A murit în 1861, la hospiciul Petits-Ménages. Avea 85 ani şi trăia în mare lipsă. Al doilea Imperiu uitase pe amazoana lui Napoleon. — *B. N.*

Politeţă epistolară

Paul Reboux, care între altele s'a hotărât să scoată un nou cod de politeţe, s'a ocupat acum câteva săptămâni, de o chestiune gravă:

Este corect să trimeţi timbre, pentru a evita cheltueli, unei persoane dela care soliciţi ceva? Inainte de războiu, ai fi putut rezolvi această problemă — fără nici o ezitare — în mod negativ. Nu te puteai gândi să oferi 10 ori 15 bani, cuiva. Azi, vigneta poştală costă 7 lei... şi cine ştie cât va mai costa mâne. Deci, poţi foarte bine avea scrupulul de a nu compromite echilibrul bugetar al corespondenţilor tăi; şi în aceasta nu e nimic cu care să jignim pe cineva. Trăim sub un regim teribil. Nu se mai plătesc cu generozitate adiţiunile. Se fac socoteli, cotizaţii, împărţiri. Paul Reboux are dreptate; timbrul pentru răspuns poate intra, ca un semn al timpurilor vitregi, în obiceiu.

Dar, d. Paul Reboux nu s'a gândit la o chestiune subsidiară, care complică brusc, problema. Acest timbru de câţiva lei pe care îl lipeşti uşor în colţul stâng al primei pagini, departe de-a dovedi bunele sentimente ale expeditorului, nu trădează oare, cea mai vicleană manevră? Şi nu exercităm astfel pentru un preţ modic, un fel de şantaj asupra unui om care chiar de-ar voi să se sustragă unui răspuns, se execută totuşi de teamă să nu fie acuzat de subtilizarea unui timbru poştal? Dacă nu ai timp, dacă ţi se pun întrebări puerile, ridicole ori în afara competenţei tale, dacă nu ai dispoziţie să răspunzi şi laşi scrisorile corespondentului — timbrate dublu — să întârzie în sertar, cine este necivilizat, tu sau el?

Bineînţeles că aci nu e vorba de corespondenţa administrativă ori comercială, ci de cea particulară. Suntem curioşi de părerea d-lui Paul Reboux. Pentru noi, timbrul poştal exercită o presiune neplăcută asupra destinatarului. Căci, poţi trimete pur şi simplu timbrul neutilizat expeditorului? S'a gândit d. Paul Reboux, că şi în acest caz tot te costă cel puţin 7 lei?

A apărut:

„VIAŢA ROMANEASCA"

No. 6—9, Anul XXV

numărul de vară cu următorul sumar:

AL. O. TEODOREANU: Un contimporan al lui Horaţiu; — *Aninte Frunză*; A. FRUNZA: *Dezlegări*; N. D. ANGHEL: *Cum am devenit socialist*; I. PELTZ: *Calea Văcăreşti*; R. HAN: *Inimă de moarte*; ALICE GABRIELESCU: *Marşul femeilor—şi un foarte bogat material critic şi informativ.*

Cărţi şi reviste

G. CALINESCU, *Viaţa lui Mihai Eminescu*, ediţia a doua revăzută.

Opera d-lui G. Călinescu, care a stârnit atâta vâlvă şi a întrunit elogii unanime a apărut în a doua ediţie. Autorul n'a adormit pe lauri şi ţinând făgăduiala de a sincroniza biografia cu progresele istoriei literare, s'a informat mai departe, s'a pus la curent şi a netezit unele asperităţi stilistice. N'a avut după cum era de aşteptat, date fiind temeliile solide pe care pornise, mult de schimbat. Structura rămânând aceeaşi, revizuirea este numai de detaliu. Faptele dau deplină dreptate d-lui Călinescu. Amintirile apărute în răstimp ale Mitei Kremnitz întâresc pe deplin intuiţia sa. Am observat completări în cap. *Gh. Eminovici*, în *Eminescu la Blaj*, în *Eminescu şi dragostea*, şi o mulţime de precizări utile, care consolidează edificiul fără să-l diformeze. Bibliografia deasemeni a fost sporită cu informaţiile ultimului an. Ajunsă la acest stadiu, noui ştiri importante ne mai fiind cu putinţă, cartea d-lui Călinescu se poate socoti definitivă. Tăcerea adversarilor săi care îl acuzau de informaţie insuficientă este caracteristică.

G. Călinescu

Din cartea d-lui Călinescu nu lipseşte nimic.

„Opera lui Mihai Eminescu" pe care autorul ne-o va da într'o lună, ne va încheia imaginea marelui poet, văzută în viaţă numai exterior, prin evenimente. Cu ea se va încheia cea mai de seamă operă de construcţie critică a generaţiilor de după război.

Pentru intelectualul serios, a doua ediţie a „Vieţii lui Eminescu" anulează de drept şi de fapt pe întâia şi de aceea credem că această formă va fi primită cu interesul ce se datoreşte unei cărţi noui.

a. d.

Prezumţioşii

Nimic mai iritant decât prezumţiozitatea neîncadrată într'o vastă cultură sau în arcanele de foc ale talentului.

Vedeţi, G. B. Shaw vorbeşte mult de propria sa persoană. Dar cu cât spirit, cu câtă abilitate, cu câtă strălucire!...

In România, d. C. Stere a pus „procesul său" pe primul plan al opiniei publice. Omul venea cu o experienţă de viaţă formidabilă, cu un patos sincer, cu o plenipotenţă a aspiraţiilor vremii luată cu proprie voinţă şi aruncată ca o hlamidă imperială pe umerii săi basarabeni de o impresionantă factură şi vitalitate.

„Procesul C. Stere" s'a desbătut de către victimă cu prestanţă dialectică, cu arme din tolba unei culturi europene complecte, cu nivel superior. Publicistica românească recentă forfoteşte de prezumţioşi dornici de a-şi desbate un mizer destin personal la lumina rampei.

Ni se etalează amoruri penibile şi — vai! — imaginare, drame spirituale netrăite (şi copiate răsfoind vertiginos cărţi apusene), o disperare în stil de ţaţă caragialeană, experienţa religioasă a unor şmecheri băieţi de prăvălie, care n'au reuşit în activitatea comercială.

O poezie din revista *Azi* (ultimul număr) ne anunţă că d. Camil Baltazar s'a *„îngerit"*.

Alt prezumţios, (Mihail Sebastian) anunţă într'un *Carnet găsit* pe un pod parizian, că se simte ca o *„plantă"*, iar într'un roman intimist *(Femei)* ne arată experienţele sălcii cu 7 dame pasionate.

Dacă eşti *„vegetală"* cum ai putea descrie amorul carnal?

De fapt, autorul nu e nici plantă, nici Don Juan, ci un băiat care ar putea vinde cu folos stambă şi ciorapi pentru damele sale din roman...

Un nou roman al autoarei lui David Golder

Irena Nemirovsky a scris un nou roman interesant, straniu, mult mai abil ca technică, dar mai puţin pasionant ca David Golder. Nu este totuşi marea operă literară pe care suntem în drept să o aşteptăm dela această puternică scriitoare. Totuşi personagiile sunt mai ferm desenate, au mai mult relief şi cugetarea e mai matură, de cât în scrierile precedente, cum e şi natural. Subiectul romanului este povestirea unui tânăr anarhist, care, pus de comitetul revoluţionar să spioneze şi să omoare pe ministrul Curiloff, capătă o puternică simpatie pentru acesta după ce pătrunde în intimitatea lui şi nu se poate decide să-l omoare. Accentul povestirii este de un adânc şi deznădăjduit pesimism. Curiloff e personagiul principal şi e construit cu aceiaşi artă şi putere de viaţă ca şi David Golder din primul roman, în toată complexitatea sa de om sceptic, leal şi plin de suferinţe.

Un roman sicilian

Manzella Frontini s'a făcut cunoscut în literatură printr'un roman meridional, de o violenţă specială: *„Testamentul lui Iuda"*, iar în prezent a dat publicităţii încă un roman destul de straniu, dar de o calitate incontestabilă *„Circo Barum naia e sciacalli."* Fondul acestui roman, care prin factura sa aminteşte genul lui Apollinaire şi a lui Max Jacob, este un sentiment adânc şi tragic. Ceia ce impresionează în acest curios roman sicilian, este atmosfera generală a circului Barum, care în capitolul în care e descris spectacolul devine de o măreţie dureroasă. Povestirea în jurul căreia centrează romanul este aceia a unei femei tinere care se purifică prin maternitate de două iubiri nedemne şi care la urmă devine tovarăşa unui biet negru dintr'un circ ambulant.

Concluzia pare arbitrară, dar felul în care autorul tratează pe eroii săi şi în special pe actorii de circ, analiza şi coloritul patimilor şi senzualităţii lor, îi ridică la o putere de viaţă care întipăreşte atât de adânc unele scene din roman, încât devin obsedante şi nu pot fi uitate multă vreme după ce ai închis cartea.

E un tânăr scriitor care promite şi pe care presa italiană îl preţuieşte în deosebi, deşi încă nu şi-a stabilit o technică bine determinată.

Scrisori către Veronica

Ca o urmare la corespondenţa lui Leon Bloy, publicată acum câţiva ani, a apărut de curând un volum de scrisori către Veronica, eroina romanului „Le désespéré.

Numele adevărat al eroinei care a jucat un rol important în viaţa autorului romanului „La femme pauvre", era Anne-Marie Boulé.

Aproape toate scrisorile au fost trimise din La Trappe.

Aceste scrisori luminează puternic figura autorului, care era departe de-a fi simplă şi'n care coexistau tumultos un înger şi un demon.

Aici apare însă mai mult îngerul, încât scrisorile publicate de curând vor avea darul de-a împăca pe Bloy cu mulţi din adversarii săi creştini

Louis Fischer: „Les soviets dans les affaires mondiales"

Marea carte a lui Louis Fischer (are 763 pagini) „Les soviets dans les affaires mondiales" e o lucrare, pe care ar trebui s'o aibă pe masa de lucru, toţi cei care se interesează câtuşi de puţin de Rusia Sovietică.

Cartea constitue un rezumat din întreaga activitate politică exterioară a guvernului din U. R. S. S., dela început până'n timpul din urmă şi un expozeu foarte complect al tuturor fazelor şi aspectelor participării sale la politica mondială. Autorul deschide un enorm dosar pe care l-a constituit bazat pe istoricul relaţiunilor dintre Soviete şi Anglia, Statele Unite, Franţa şi Japonia, fără a mai pomeni de puterile Europei orientale şi centrale. Fischer utilizează, în lucrarea sa, un număr considerabil de documente, care sunt foarte puţin cunoscute de marele public, şi care pot lumina toate evenimentele politice din ultimii ani.

Ceiace reese clar din cartea lui Fischer e că, în ciuda activităţii depuse de diplomaţia moscovită, factorii interni care formează însăşi constituţia Rusiei sovietice, colectivismul, fac direct sau indirect sterilă politica străină a Sovietelor. Guvernul sovietic n'are vaste avantagii politice de oferit celorlalte ţări. Dacă Moscova ar fi dispusă să contrabalanseze participarea sa în favoarea unei puteri contra celorlalte, toată lumea i-ar solicita bună-voinţa. Rusia sovietică posedă o armată şi o situaţie geografică importantă, iar vocea sa ar fi ascultată în politică, dacă şi-ar da osteneala de-a căuta un sprijin şi-o prietenie contra tuturor monetelor de schimb obişnuite în diplomaţie.

Concluzia diverselor pacte de neagresiune, nu e un act politic activ, e mai curând o destăinuire de slăbiciune ascunsă. Astfel semnarea pactului de neagresiune cu România, a adus sau va aduce „ipso facto" părăsirea chestiunii Basarabiei.

La începutul regimului toţi bolşevicii admiseseră teza după care revoluţia rusească nu putea fi victorioasă decât prin ajutorul unei alte revoluţii desănţuite într'o altă ţară mare.

Comunismul era atunci la început şi perspectivele de revoluţie în Europa nu erau deloc inexistente.

Astăzi, comuniştii sunt convinşi că socialismul poate dăinui într'o singură ţară şi e semnificativă deasemenea credinţa lor într'o revoluţie mondială, pe care o duc până'n perioada următoare viitorului război.

Lenin

Dar muncitorii din Occident vor merge oare, chiar atunci, după planul moscovit?

Aici e chestiunea.

Muncitorii Europei erau mai ataşaţi de Rusia sovietică atunci când bolşevismul era slab decât acum când a devenit tare.

Intre 1918 şi 1920 ajutorul clasei muncitoare la care făceau adeseori apel Lenin, Cicerin, şi alţii, a ajutat la victoria sovietică în timpul războiului civil. Astăzi însă, prietenii de altădată s'au îndepărtat.

Sindicatele muncitoreşti, mai cu seamă în Anglia, s'au revoltat contra ingerinţii moscovite şi au refuzat să admită internaţionalismul în chestiuni pur naţionale.

Cronica literară

Tudor Vianu, Imagini italiene

Pentrucă d. Tudor Vianu e un scriitor cu foarte multă ştiinţă de carte, pentrucă se informează mereu şi nu-şi pierde vremea cu recenzarea literaturii „contimporane", scrise de juni analfabeţi, pentrucă îşi alege teme serioase, fără nici o preocupare de succesul imediat, unii tineri publicişti vor să-l socotească un fel de mumie academică, complet decedată. Fireşte! Pentru o generaţie aprigă în ambiţia de reputaţie, dar completamente leneşă în fapte, d. Vianu nu este criticul ce trebueşte. D-sa este inactual, fiindcă s'a ocupat de Eminescu şi, vezi Doamne, are să piară de pe lumea literară fiindcă n'a slăvit romanul d-lui Sebastian. Istoria literară este însă o piatră care trimite îndărăt spumele unor ape aşa de volatile ca aceea a generaţiilor şi va recunoaşte în d. Vianu un critic actual pentru vremea lui, un ideolog informat cu mult peste nivelul epocei şi un poet remarcabil. De altfel d. Vianu n'are nevoe să aştepte recunoaşterea istoriei, deoarece orice intelectual preţueşte în d-sa pe unul din puţinii scriitori capabili să înţeleagă şi să mânuiască formele înalte de cultură. Zona de tăcere de care este înconjurat nu e altceva decât fireasca linişte a grădinilor lui Academus, frecventate numai de aleşi.

Oricine se va întreba, cum s'a întrebat indirect şi autorul, ce va putea spune d. Vianu nou despre Italia tuturor jurnalelor de călătorie. Fie că despre această ţară s'a scris atât, fie că, fiecare se simte dator să scrie altfel, autorul de impresii italiene are de luptat cu serioase dificultăţi. D. Vianu le-a evitat cu acea simplitate a oamenilor care au ceva de spus şi care fac cărţi numai pentru aceasta.

Foarte frumoase impresii de călătorie a scris la noi d. Ralea. Spirit asociativ, frenetic, d. Ralea, ajutat şi de un deosebit talent literar, a simbolizat în felurite peisagii diferite clime sufleteşti. Jurnalul d-lui Ralea e alcătuit din reacţiuni personale puternice şi din vaste până la paradox generalizări sociologice şi ge[...]ce.

Jurnalul d-lui Vianu e în alt mod. E şi aci impresia directă, exprimată cu imagini şi ritmuri literare. In locul ideologiei antropologice se observă o preocupare de a verifica faptele din anume punct de vedere, de a-şi îmbogăţi cunoştinţele sub anume latură, de a defini, după o experienţă proprie, anume grup de fenomene. Acest grup e al manifestărilor de artă şi punctul de vedere e al esteticii. D. Vianu călătoreşte cu sufletul dar şi cu spiritul său. Sufletul suferă emoţia dar spiritul vrea certitudinea unei idei obiective a frumosului. Covârşit de frumuseţe, d. Vianu e ameninţat să piardă criteriul frumuseţii. Această dualitate care transformă în câmp de luptă sufletul unui estet teoretic ce este totdeodată şi un poet a fost exemplificată de chiar autor în cel mai graţios chip. Iată ce spune el ghidului care se prinsese că peisagiul florentin văzut dela Fiesole îi va plăcea neapărat:

„Domnul meu,... ai legat preţul d-tale de o condiţie dintre cele mai fragile: de ideile noastre în legătură cu natura frumuseţii. Iată, îţi voi mărturisi, sunt profesor de estetică în ţara mea şi m'am consacrat acestei ştiinţe încă din anii primei mele tinereţe. Formula frumuseţii îmi apare nesigură la acest termen al meditaţiilor mele. Deşi încerc să mă ridic necontenit peste execrabilul relativism estetic, sufletul meu îndreptat către absolut şi etern nu este împăcat cu sine. Dogmatismului d-tale i-aşi fi putut opune un relativism foarte generalizat. D-ta ai strâns însă cu multă grijă probele tezei d-tale şi chiar acum în urmă ai citat laolaltă frumuseţea pădurilor, a castanilor şi a copiilor. Frumuseţea e în adevăr una şi toate înfăţişerile ei pe acest pământ participă deopotrivă la esenţa ei vecinică şi divină. Minunata d-tale patrie italiană o dovedeşte cu prisosinţă. Totul e frumos în Italia. Un val de nobleţe şi graţie trece deopotrivă în Italia peste înfăţişările naturii, peste operele oamenilor şi peste chipurile lor, legându-le de un tâlc mai adânc. Primeşte deci modestul preţ cerut de d-ta ca o recunoaştere a mândrului şi justului d-tale patriotism".

Subt imaginile atât de plastice cele mai adese ale d-lui Vianu se ascund definiţii de istoria artelor, de o valoare ştiinţifică incontestabilă. Nu pot să trec astfel cu vederea formula architecturii veneţiene ca fiind o prelungire a apei.

„Am spus că architectura veneţiană a fost gândită în vederea asociaţiei dintre piatră şi apă. Nici un element al faţadei împodobite nu înaintează din planul ei şi nu se răsfrânge ca o pată fără formă în apa care scaldă temeliile palatului şi nici nu împiedică resfrângerea părţilor superioare ale clădirii care se poate oglindi astfel de sus până jos, obţinând o imagine neturburată. Şirul coloanelor subţiri, ogivale, rosacele cu nervuri fine completează o faţadă în care liniile sunt în total mai isbitoare decât planurile şi pe care apa o primeşte ca o limpede imagine bine articulată. Toate palatele Veneţiei sunt dublate astfel cu icoana lor din apă şi şirul lor împodobit se însoţeşte necontenit cu fantoma lor răsturnată în unde".

De nu mai puţină fineţe este antiteza oraş grădină (tip Bucureşti) şi oraş calcaros (tip italian):

„Oraşele medievale ale Italiei înfăţişează un alt tip al legăturii dintre cetate şi natură. Gândite mai întâi ca locuri de apărare, ideia aceasta continuă să explice structura lor. Florenţa, Siena, San Gimignano, Perugia, Assisi, mai toate vechile oraşe ale Toscanei şi Umbriei, opun massa lor de piatră naturii unduioase din preajmă. Este chiar de mirare cum evoluţia acestor oraşe n'a isbutit să introducă între zidurile lor ceva din fluxul naturii înconjurătoare, care se opreşte într'un avânt retezat în faţa vechilor lor porţi de apărare. S'ar spune că odată cu iarba, cu florile şi copacii, vechii florentini sau sienezi se temeau să nu intre şi duşmanii înarmaţi ai cetăţii".

Cititorul, cunoscător mai ales de artă, va găsi singur observaţiile originale ale acestei cărţi din care nu avem aici mijloacele să cităm mai larg. Ceeace vreau să observ în chip deosebit este frumuseţea versurilor cu care d. Vianu deschide câte un capitol, versuri inspirate şi ele de călătoria în Italia. D. Tudor Vianu a mai scris şi înainte versuri. Dar n'a perseverat poate pentrucă nu aflase cheia adevărată a sufletului său, sau poate dintr'o firească timiditate la un om cu simţul răspunderii artei. Poeziile aceste noi nu sunt ale unui diletant. Compuse în modul clasic, dar cu o fluiditate mai transparentă, ele sunt străbătute de o uimire adâncă de viaţă, de o mare putere de pasiune. Citām *închinare* care este o profundă poemă a dragostei:

Puternică şi pură laolaltă
Stea din tăria cerului înalt
Adie, pâlpâeşte şi se'nvoaltă
De pe-un tărâm pe celălalt.

Nu-i zi aprinsă dincolo de zare,
Nici telegari învăpăiaţi la car
Nu scapără copita de amnar
Sbucnind înfricoşaţi din mare.

Egală noaptea pururea cu sine,
Adie blând din cerul mai curat
Ca faţa unduirilor marine,
Ca valul sur de care ne-am
legat.

Noi nu ştiam atunci călătoria
Fiindu-ne în adevăr un drum,
Că vom afla-o ţintă sub tăria
Aprinderii înalte fără scrum.

Stăm azi la pupă şi privim
la semnul
Cu care ne legăm de ţărmul dus,
răpit de zarea veche şi îndemnul
Călătoriei noastre spre Apus.

Nu-i pată, nu e nici o tremurare
Când lunecăm încremeniţi
pe ape,
Ca două faruri luminând
pe mare,
Lucind târziu, stingându-se
aproape.

Traducerea *Imaginilor italiene* în limba italiană ar desvălui intelectualilor de peste Adriatica o nouă viziune a patriei lor, pe care nu cred că o vor socoti banală.

G. CALINESCU

Cronica gastronomică

Din carnetul unui gastronom

Vinurile tinere sunt rău crescute. Educația vinului o face pivnița și butoiul. Numai după ce și-a făcut stagiul acolo și a reușit la examen, trebue să i se acorde accesul în sticlă. Altfel, prezența lui în acest loc de cinste trebue certificată cu restricția pe care colegiile din Oxford și Cambridge o făceau pe diplomele burghezilor: S. nob. = sine nobilitate.

❋

Nu există beții. Există numai vinuri nebune.

❋

Nu există oameni mai periculoși decât amanții indiscreți și beții solitari. *

❋

Când vezi un om voinic și păros, dar care nu știe nici să încalice un cal, nici să întrebuințeze o armă, nici să atace o sticlă și nici să golească o femeie, n'ai dreptul să-i spui, Margareto?

❋

Spațiul e limitat de cele patru puncte cardinale. Timpul, de dejun și masă.

❋

Impărtășania = Originea aperitivului.

❋

Pruna = Un pas spre țuică.

❋

In Franța nu există vin prost. Unul poate fi mai puțin bun ca altul. Toate sunt mai bune ca apa.

❋

Un rachiu bun, e totdeauna preferabil unui cognac prost.

❋

Când doi îți spun că nu ești beat, du-te și te îmbată.

❋

Doi beții egali cu al treilea, sunt beți între ei.

❋

Il n'y a pas d'heures pour les Graves (ni pour les Sot-ternes). **

Orice bețiv se poate coborî până unde s'a pogorît Edgar Poë. Dar câți se pot urca până unde s'a urcat el?

❋

După cum nu-i suficient să-ți placă pisicile ca să fii Baudelaire, nu-i destul să te îmbeți la cafenea ca să scrii ca Verlaine.

❋

Proștii nici nu se îmbată, nici nu înebunesc (fiindcă n'au creer).

❋

Nu-i nici o deosebire între amfitrionul care își pune pivnița la dispoziția nepricepulor și bestia care își oferă nevasta vezeteului.

❋

Mă aflam, într'o vagă urbe provincială la o masă politică. Nu cunoșteam decât pe amfitrion, un om de o rară distincție și pe nepoata lui, o doamnă care adăuga la o deosebită inteligență o serioasă cultură, remarcabile cunoștințe în ceiace privește pivnița și bucătăria. In onoarea ei, amfitrionul a servit un menu fin, stropit cu vinuri generoase.

Când s'a adus salmiul de sitar, culcate în panerașele lor împletite și-au făcut apariția patru sticle de Chambertin de an bun și îndepărtat foarte. Mi-am dat seamă că sălbaticii prezenți sunt departe de a-și da seama de ceiace beau. Impărtășeam în totul, durerea nemărturisită a gazdei.

Nepoata lui mi-a aruncat o privire plină de vervă, a examinat paharul în zare, l'a adulmecat și-a zis:

— Ce buchet, ce corp, ce armonie!

Dar la rostirea acestor pricepute vorbe, comesenii au pufnit de râs. Mărturisesc că în acel moment mi-ar fi plăcut să-i văd pe toți fulgerați de apoplexie, pentru ca în fața cadavrelor, să-mi ridic paharul cu nectar și ciocnind cu vechea mea prietenă să-i zic ușurat:

— Să bem pe chestia asta!

AL. O. TEODOREANU

* Spuneam mai sus că nu există beții. Mințeam!

** Scuzați, vă rog, acest calambur idiot. E un *lapsus calamis* (calamitate!)

A APARUT
EDITIA III-A
Camere Mobilate
roman de DAMIAN STANOIU
Ed. „Adeverul" PREȚUL LEI 60

Cronica mizantropului

Farmacista mea

Am să vă fac o destăinuire pe cât de grozavă, pe atât de delicată. (Rog pe toți farmaciștii din lume să nu se socotească de loc amestecați aci cu profesiunea lor). Farmacista mea este o escroacă.

Aveam de mult bănueli, dar nu îndrăznisem să le întăresc prin fapte. Farmacista mea e o femee suavă, palidă, fină ca o tuberoză și rece ca o floare de ghiață pe geam. Mă servea totdeauna cu o gravitate de stariță tânără mânuind eucaristii și nu mi-aș fi putut în ruptul capului îngădui să dau o formă aprehensiunilor mele. Cu toate acestea farmacista mea este o escroacă și lucrul nu mai suferă nicio îndoială, așa cum nu se poate pune la îndoială că și-a făcut o casă spațioasă numai în doi-trei ani de activitate. Iată cum opera.

Când mergeam la ea să cumpăr un praf de chinină, ea mi-l da cu un zâmbet mironosit de evlavie rece, care mă punea în imposibilitate să fac controlul mărfii. Acasă observam că plicul cu chinină e aproape gol. — Nu-i nimic, ziceam eu, poate l-am risipit singur pe drum. Altădată găseam însă hârtiuța goală. Ce să spun? Nu e medicament pe care să nu mi-l fi dat înjumătățit sau diluat, după natura lucrului.

Dar prețurile? Costă un lucru pretutindeni 45 lei? La farmacista mea este 72. Costă ceva 86? La farmacista mea e 115. Dar dacă ar fi numai atât! Omul se obișnuiește cu inichitatea ca în aerul natal. Vorba lui Gr. Alexandrescu:

După suferiri multe, inima împietrește
Lanțul ce'n veci ne-apasă uităm cât e de greu.
Răul se face fire, simțirea amorțește
Și trăesc în durere ca'n elementul meu.

Această condiție a constanței în escrocherie n'a fost îndeplinită. Două pastile antinevralgice au costat cu variație continuă 7, 15, 8, 10, 16, 9, 13 lei și așa mai departe. Antinevralgicele astea mi-au dat multe nevralgii! Niciodată o escrocherie nu mi s'a părut mai înfiorătoare. mai greu de suportat.

Dacă aș fi fost furat cu cinci milioane, prin spargerea cassei de bani, aș fi rămas mai calm. Oare înțepătura țânțarului nu e mai dureroasă, deși făcută cu un ac minuscul, decât o palmă pe o suprafață întinsă și moale? Ceeace mi se părea mai insuportabil era răceala cu care grațioasa hoață opera. Trebue. pentru asta, o artă consumată, o indurație completă a conștiinței, o existență îndelungă într'un mediu adecvat. Mi-am făcut socoteala că geamurile cel puțin dela casă sunt făcute din banii luați pentru chininile mele sustrase din pachet. Oh! scelerata! Fie-i amară supa cum mi-a amărât ea sufletul cu lăcomia ei. Căci Farmacista mea este avară. Cântarul acela fin de farmacie i-a alterat simțul moral. Ea tremură când cade un fir de chinină în plus ca limba fină a micii balanțe. Dacă ar putea ar vinde și aer și ar împărți bobul de muștar în două. Rumeg o răzbunare cruntă. Mă gândesc să cumpăr dela ea o cantitate mare de prafuri în doze mici. Mânuirea tremurătoare a pachețelelor pentru a le înjumătăți îi va da poate o mică paralizie, o cât de neînsemnată trembolență sau vreun usturător sugiu.

ARISTARC

BIBLIOTECA „DIMINEAȚA"
No. 163 PUBLICA
„CELE 5 NUVELE RUSEȘTI"
într'o traducere excelentă
a d-lui Ștefan Baljalarski
O nuvelă din literatura rusă clasică (Cehov), două nuvele moderniste (Kuprin), una... sovietică (Volruși (Lew Maxim).

Insemnări

O scrisoare a lui Caragiale despre Patrașcanu

Caragiale a fost unul dintre cei mai scrupuloși critici ai epocii sale. O înaltă conștiință artistică îi îngăduia să spună amicilor și contemporanilor săi adevăruri tari învălite în pojghița scânteietoare a glumei sau a ironiei.

Din opera sa cunoaștem prețuirea și admirația nemărginită pe care a avut-o pentru Eminescu. Din butadele verbale — consemnate de partenerii conversațiilor — am aflat de pildă, masacrarea permanentă a amicului său Al. Vlahuță, un om de inimă și bine intenționat, dar mediocru artist.

Scrisoarea adresată la 16/29 XII 1909 lui D. D. Patrașcanu, nu ne surprinde prin elogiile ei.

D. D. Patrașcanu e un clasic în adevărata accepțiune pe care o dă istoria literară acestui cuvânt.

Iată scrisoarea lui Caragiale:

„Atențiunea dumitale m'a măgulit foarte; numai, (să mă ierți, te rog) o singură observație am de făcut:

I. L. Caragiale

îmi spui că „dorești să nu regret timpul, etc". Imi pare rău ! Dumneata nu știi desigur că eu, deși mult mai în vârstă decât d. Ichimescu (*n. red.* erou patrașcanian), nu sunt așa de distrat ca dumealui, și că astfel, primind frumosul volum, eu mi-am adus aminte îndată de vechile și iubitele mele cunoștiințe, și de d. Vartolomei dela cafinè și de d. Constantinescu dela Papadopulos și de doamna Mavrichi dela Buzău, și de Wellington dela Waterloo, și de toți simpaticii eroi cari forfotesc în cadrul unde, cu atîta dibăcie și subt așa de potrivită lumină, îi arată și-i pune să joace meșterul artist al minunatelor „Schițe și Amintiri".

Acestui artist amabil — inteligentului impressario al atâtor prețioase figuri de comedie umană în costum local românesc, cari-mi fac atâta bucurie cu grațiosul lor joc fantazist — îi trimit, împreună cu mulțumirile mele, cele mai cordiale salutări.

Te rog, domnule Patrașcanu să mi le primești cu aceeași dragoste cu care am primit și eu pe ale dumitale trimise pentru Kir Ianulea; și, urându-ți din suflet *și alte multe 'nainte!* iscălesc

Al dumitale cu multă, *deosebită*, stimă, confrate
CARAGIALE

Urarea din 1909 a lui Caragiale s'a îndeplinit cu o similară... timiditate în fața tiparului. In 14 ani, creația d-lui Patrașcanu s'a succedat cu o grijă artistică deosebită pentru materialul dat tehnicei lui Gutenberg.

După „Schițe și amintiri" *a venit* „Timotheiu Mucenicul", *apoi* „Candidat fără noroc", „Domnu Nae", „Vinovații", „Spre Emaus" *și* „Sfintele amintiri" *(ultimile două în colaborare cu Mihail Sadoveanu) și ultimul volum* „Un prânz de gală" *(1929) cu care editura Ciornei și-a inaugurat sărbătorește colecția „autorilor români".*

Fiecare operă a însemnat o creștere organică.

In ultimii ani, marele scriitor s'a încurcat în curpenii periculoși a șapte manuale didactice de „Istorie" pentru liceu și a patru „Cărți de cetire" pentru cursul primar, unde lucrează spre fericirea tinerelor vlăstare cu aceeaș conștiinciozitate și supremă grijă de veritabil artist, adică de servitor al slovei, acolo unde alții rezolvă manualul, dictându-l stenografei.

Dar n'ar fi timpul ca d. D. D. Patrașcanu să dăruiască literelor românești iarăși un volum unde „meșterul artist" să fie din nou „inteligentul impressario al atâtor prețioase figuri de comedie umană în costum local românesc", *cum spunea Caragiale ?*

Mi se pare, că vom avea plăcuta surpriză chiar în iarna care vine...

Liceeni condamnați la închisoare

In Bulgaria, greva liceenilor e un lucru destul de curent. Revendicările lor sunt de natură „profesională": scăderea taxelor școlare, scutirea de taxe a celor săraci, refuzarea dascălilor prea reacționari.

Bătrânii vor da din umeri în fața „pretențiilor mucoșilor". Dar, e lucru sigur, că liceienii greviști și-au impus de multe ori punctul de vedere, scutind părinții de cheltuieli nedrepte și exorbitante.

Anul trecut a fost la liceul „Lazăr" o discuție foarte aprinsă în privința unor elevi cu idei socialiste. Li se interzisese copiilor să împrumute cărți dela o bibliotecă social-democrată și să participe la o asociație sportivă a muncitorilor.

La Craiova, s'au eliminat — la liceul „Frații Buzești" — câțiva străluciți elevi pentru idei subversive. Poliția i-a vârît în beciuri și i-a maltratat îngrozitor.

Dela Cernăuți, se anunță în această toamnă condamnarea la închisoare a unor copii din liceu pentru idei interzise.

Cruciada copiilor e în toiu.

O notăm obiectivi, fără indignare, ca pe un simptomatic „fapt divers".

Figaro face grevă...

De câteva săptămâni, bransa frizerilor și a manicuristelor din București se află în febra răzmeriței.

Se află în discuție chestia repausului duminical, pe care patronii nu mai vor să-l respecte.

Chelnerii și frizerii sunt două categorii sociale pe care nici „mizerabilii vampiri și apărători ai ordinei capitaliste" și nici vajnicii luptători revoluționari sau evoluționari ai proletariatului nu i-au prea băgat în seamă.

Capitaliștii nu-i iritau și le dădeau bacșișuri frumoase: nu te poți pune rău cu frizerul și cu chelnerul! Doamne ferește, îți înfige briciul în gât sau îți toarnă șoricioaică în sos...

Proletariatul industrial îi lua peste picior: orice chelner visează să ajungă patron de restaurant, iar frizerul să deschidă „salon" la colț, vis-à-vis, și să facă o strașnică și perfidă concurență patronului actual, furându-i clientela. Nici manierele prea dulci și civilizate ale frizerului și ale chelnerului nu concordau cu limbajul verde și atitudinea aspră a metalurgistului, de pildă.

Se pare, totuș, că breasla lui Figaro din București vrea să desmintă faima urită „mic-burgheză și servilă" pe care a căpătat-o și la capitaliști și la proletari.

Frizerii și manichuristele bucureștene s'au adunat într'o sală de întrunire unde s'au pronunțat discursuri incendiare și s'a lansat parola grevei.

S'au adunat nu odată, ci de două ori.

A doua oară au plecat încolonați pe stradă să demonstreze.

Cortegiul proletarian și bătăios al frizerilor și al fardatelor fetițe dela manichiură este un semn al vremii.

In fața liceului „Lazăr" s'au ciocnit cu jandarmii. Paturile de pușcă au intrat în funcțiune. Fetele s'au repezit cu ghiarele lor lustruite să sgârie pe „infamii agenți ai represiunii" și să le scoată ochii...

Efervescența continuă...

Alegeri la Academia Franceză

Cu foarte mici excepții, toate numele celor ce candidează pentru fotoliul Bremond la Academie nu sunt prea strălucite. In schimb scriitori ca Jérôme Tharaud, Georges Duhamel, André Maurois, Edmond Jaloux, care acum o lună păreau să aibă toate șansele de succes, vor trebui să mai aștepte încă.

Cum se vorbea mai zilele trecute de această anomalie față de unul dintre romancierii citați, candidatul „in partibus" s'a mulțumit să citeze cuvintele spuse de Victor Hugo într'o convorbire despre Academie.

„Defectul ei—a spus marele scriitor — este că alegerea nouilor membri e făcută întotdeauna de cei vechi; există în om o tendință vădită de-a alege pe inferiorul său".

Marele premiu literar francez

Henri Duvernois a fost anul acesta laureatul marelui premiu național francez. Intreaga opinie literară din Paris a fost de data aceasta unanimă în recunoașterea că autorul l-a bine meritat. Autorul este în genere foarte simpatizat. In primul rând pentru atitudinea sa în fața vieții, pe care a descris-o în toată asprimea ei, cu greutățile și durerile ei din existența de toate zilele, dar a descris-o, ca un parizian adevărat, cu verva și zâmbetul acestuia, subliniind tăria de suflet cu care o suportă omul mijlociu, pe care l'a ridicat uneori până la înălțimea unui erou. Apoi simpatia i-a fost câștigată prin probitatea observației și a muncii sale literare și pasiunea statornică cu care s'a devotat scrisului.

Eșit dintr'o familie de mici burghezi, el a avut o copilărie fericită și s'a putut consacra din adolescență profesiunii literare, debutând, ca și Anatole France, prin intrarea în comerțul librăriei, la Charpentier. Dar n'a putut face carieră pentrucă, ispitit de admirația sa pentru marii scriitori a căror operă o avea la îndemână și râvnind la gloria lor, a neglijat interesele librăriei, pentru acele ale literaturii și a fost, pur și simplu, demis de patronii săi.

Convins că nu poate îmbrățișa altă meserie decât acea a scrisului, a intrat, ca mulți din scriitorii de azi, în ziaristică.

Multă vreme s'a ținut el de jurnalism cu o stăruință plină de bună voință și cu o vădită plăcere, deși se cunos: greutățile de tot felul cu care are de luptat un debutant obișnuit în uzina presei de pretutindeni. A fost deci reporter de fapte diverse, a intervievat oameni politici, stele de teatru, vedete de reviste, etc., a fost critic literar, teatral și artistic și și-a format un bogat material uman, pătrunzând astfel în adâncul lumii jurnalismului, cu tot comicul, ciudățeniile și uneori duioșia întâmplărilor și peripețiilor sale. Henri Duvernois recunoaște că aceasta a fost cea mai bună școală pentru el și că de acolo a putut el să-și scoată în mare parte materialul pentru opera sa literară de mai târziu.

Pesimist dar înclinat spre humor și veselie, observator de o calitate excepțională, fire compătimitoare cu o ușoară notă de duioșie, el știe să înțeleagă mai ales firea celor ce nu izbutesc în viață, les ratés. Mai bine de cât oricine și-a dat el seama de ce puțin lucru trebuie pentru ca să nu izbutești în viață și de aceia e plin de milă pentru „ratați". Dar în acelaș timp nu se poate împiedica de a nu surâde în fața comicului, ce nu lipsește din cele mai triste situații din viață.

Incă din timpul când era în ziaristică, Henri Duvernois își începe cariera literară, scriind întâi piese de teatru în versuri, apoi nuvele în care excelează și romane. Succesul a venit încet și a fost multă vreme abia un succes moral și totuși a părăsit jurnalismul pentru a se deda cu totul literaturii, căci avea credință în puterea talentului său.

„De la Crapotte", „Nounette, Faubourg Montmartre" *la* „Edgar" *adevărată epopee a mediocrității, și-a cucerit un public cititor destul de însemnat, cunoscând succesul adevărat cu* „Morte la bête", „Fifinoiseau" *și încântătoarele sale comedii într'un act.*

El este și rămâne însă, scriitorul unei epoci, anume ale acelei ce a precedat războiul, adică între 1895-1914. Aceasta însă nu i-a stricat prea mult pe lângă cei tineri, care, cu toată sentimentalitatea, decorurile și moravurile, care „datează" în operele sale, recunosc azi în arta lui Duvernois, multă vreme contestată, o fineță și o umanitate, care-i face să treacă peste nota „înainte de războiu", *din operele sale.*

Omul cu înfățișarea lui solidă și elegantă, cu capul construit frumos, fruntea dominând ochii strălucitori, nu este străin de această simpatie generală.

...ar firea lui de om duios și bun, ...udinea lui de om care-și cunoaște valoarea, dar e modest ca oricine a ajuns prin muncă, o muncă serioasă și cinstită de o viață, care nu a parvenit, ci a ajuns, îi asigură o încredere și o largă prietenie printre literații din toate generațiile, explicând totala adeziune și lipsa de orice invidie pentru omul care a atins o culme, într'o lume în care lupta pentru primele locuri e feroce și fără scrupule.

Ultimele Noutăți Literare

apărute la vitrina Librăriei Alcalay

	Lei
D. H. Lawrence: Amantul Doamnei Chatterley Ed. III	60
M. Sadoveanu: Soarele în baltă sau aventurile Șahului	50
Tudor Vianu: Imagini italiene	50
M. I. Costian: Regele Carol II și partidele politice	60
N. D. Cocea: Fecior de slugă Ed. II	100
Vicki Baum: Grand Hotel (roman)	60
D. H. Lawrence: Armăsarul Doamnei Lou	60
Marcu Beza: Din alte țări	60
Em. Gârleanu: Nucul lui Odobac Ed. III	50
V. Demetrius: Monahul Damian (roman)	40
O. Densușianu: Literatura română modernă vol. III	60
St. Iosif: Domnița mea erai (roman epistolar)	50
C. Ardeleanu: Viermii pământului	80
V. Demetrius: Paradisul rușinos (roman)	40
Damian Stănoiu: Camere mobilate Ed. III	60
Adrian Verea: Delfinii din Vaikiki	30
Ion Slavici: Inchisorile mele	40
Mircea Eliade: Maitrey Ed. II	60
G. Călinescu: Viața lui Eminescu Ed. II	100
Tudor Arghezi: Țara de Kuty	—
M. Paléologue: Alexandra Feodorovna	—
E. Lovinescu: Firu'n patru	—
Dragoș Protopopescu: Condamnat la castitate	—
Cezar Petrescu: Apostol	—
Gala Galaction: Taifun	—
Victor Ion Popa: Velerim și Veler Doamne	—
Luca Gheorghiade: A doua vieață a lui Șerban Varu	—
D. H. Lawrence: Femei în dragoste	—

FRANCEZE

	Fr.
Antologie des ecrivains pacifistes (1 vol. 360 pagini	15
Billy André: Princesse folle (roman)	12
Princesse Bibesco: Lettres d'une fille de Napoléon	12
Curnonsky: Gaitès et curiosités gastronomiques	10
Carco: Palace Egypte roman (l'amour oriental)	15
Maryse Choisy: Don Juan de Paris (roman)	12
Duret: Le marxisme et les crises (la théorie marxiste)	15
L. Daudet et Ch. Maurras: Notre provence	15
Feuchtwenger: La guerre des Juifs (roman)	15
Galsworthy: Le singe blanc (roman 2 vols.)	24
Gyp: Doudou (roman)	12
Gasquet Mari: Pudeur d'amour (roman)	12
Le livre brun sur l'incendie du Reichstag et sur la terreur Hitleriste en Allemagne	18
Paul Reboux: Madame de Pompadour reine et martyre	12
Colette Yver: Mammon 1924 (roman)	12
Bainville J.: Histoire de deux peuples continuie jusqu'a Hitler	12
Stern L.: Sacher Masoch ou l'amour de la souffrance	15

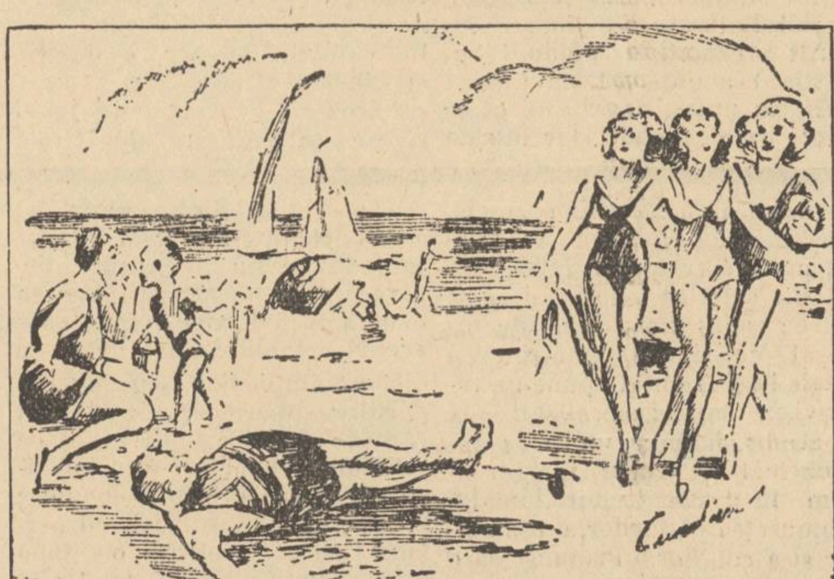
GERMANE

Lenka von Koerber: Sowjetrussland Kämpft gegen das Verbrechen	240
Hans Roger Madol: Gespräche mit Verantwortlichen	192
Erik Reger: Schiffer im Strom . . . cartonirt	220
Arnold Zweig: De Vicendt Kehrt heim (roman) cartonirt	180
Thomas Mann: Die Geschichten Jaakobs (roman) cartonirt	260
André Maurois: Engländer	192
Balder Olden: Paradiese des Teufels	160
Edna Ferber: Amerikanische Schonheit (roman)	180
Siegfried von Vegesack: Blumenbergshof (roman)	160

Se primesc abonamente la toate ziarele și revistele române și străine cu prețurile originale. Comenzile pentru provincie se expediază și contra-ramburs.

Cereți ultimul număr al excelentei reviste franceze „Le Mois".

STRATEGIE

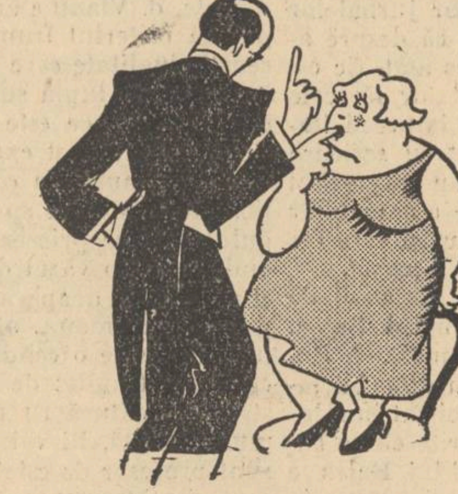
MAMA (copilului). — Bob, aruncă repede o mână de nisip în ochii lui papa...

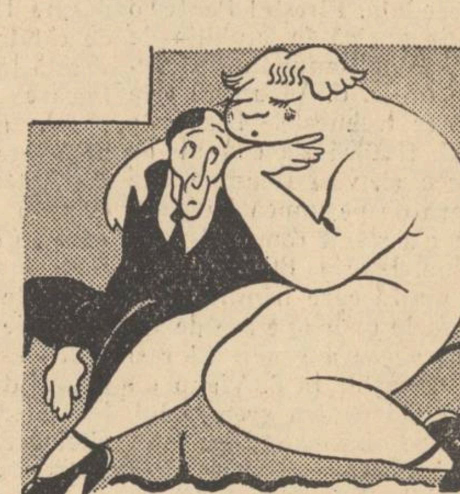
Căprița...

Ianeovescu prezintă pe Cetow Sternberg

Maestrul Gogu Georgescu (Operei Române): — Zestrea.... ori te trec lui Perlea!

Coșmarul lui Nicolaescu.

Atelierele „Adeverul", str. Const. Mille No. 7—11.

Adevĕrul Literar şi Artistic

ANUL XII — SERIA II-A Nr. 673
DUMINICA 29 OCTOMBRIE 1933

FONDATORI { AL. V. BELDIMAN 1888—1897 / CONST. MILLE 1897—1920

FONDAT IN 1893

5 LEI EXEMPLARUL IN ŢARA
10 LEI EXEMPL. IN STRĂINĂTATE

RUI LITERAR ... 15 Martie 1934 ... Orăşan

Câte-va cuvinte despre o carte excelentă

Poate nu va fi lipsită de semnificare, mărturisirea unui om ostil exageraţiilor şi care s'a apărat totdeauna de iperbole ca de viespi, că romanul d-lui G. Ibrăileanu a fost pentru România *evenimentul* literar al anului în curs.

De altfel curând după apariţia cărţii s'a şi produs un concert de laude unanime, — la corul vechilor şi statornicilor preţuitori, adăogându-se de data aceasta şi oameni care stătuseră în rezervă sau manifestaseră chiar ostilitate, faţă de lucrările de până acuma ale colegului meu de la Iaşi.

Intrucât mă priveşte nu fac propriu vorbind parte din nici una din cele două categorii. Este drept că am apreciat în totdeauna deosebita valoare a d-lui G. Ibrăileanu şi că între noi a existat o stimă reciprocă, fără să dăm busna unul la altul şi aproape fără să ne frequentăm. Dar tot aşa de adevărat este, că nu mi-am rostit încă în public această cinstită preţuire şi că romanul în chestiune care m'a umplut de desfătare, îmi dă o ocazie căreia nu-i mai rezist.

Cunoşteam de multă vreme dialectica subtilă — periculos de subtilă — a colegului meu de dăscălie, puterea de minuţioasă analiză şi chiar fluidul de căldură evocatoare, pe care i-l descoperisem câteodată, bunăoară în admirabilul articol scris la moartea lui Anatole France. Dar toate aceste însuşiri se înmănunchează armonic şi impresionant, în această ultimă carte, în care d. Ibrăileanu a putut să se transpue până la identificare în sufletul lui Codrescu, care îi va fi donat notele sale zilnice, prin vre-o dispoziţie testamentară.

Cartea intereseazǎ şi cucereşte.

Mai întâiu aflăm într'însa o problemă etern omenească. Posibilitatea primejdioasă a unui om mai în vârstă, de-a se înamora de-o fată tânără, — precum şi posibilitatea acesteia din urmă de-a-şi pierde capul o clipă, după un om mai trecut, dar celebru sau măcar superior.

Tema a fost sugestiv tratată şi de Vasile Alecsandri în „Fântâna Blanduziei", singura piesă reuşită şi originală a ilustrului poet moldovean. E drept că Horaţiu e mai puţin analist de cât eroul d-lui Ibrăileanu şi de-aceia se lasă mai mult în voia pasiunii sale născânde. Iar pe de altă parte Geta îşi dă mai repede seama de caracterul afecţiunii sale pentru Horaţiu, din cauza apariţiei lui Galus, tânărul sclav seducător, care o face să simtă că admiraţia pentru omul mare nu antrenează întreaga sensibilitate şi nu confiscă toate bătăile inimii. In romanul d-lui Ibrăileanu eroul îşi pune frâna singur, din neîncredere în puterea lui de captivare, şi dragostea rămâne platonică, vădit din cauza lui. Căci procesul sufletesc al eroinei a rămas ceva mai obscur, gradul ei de ameţeală ceva mai nedefinit, şi n'ai de loc certitudinea refuzului, în cazul când partenerul ar fi fost mai îndrăzneţ.

Sfiala eroului din romanul de faţă, veşnicile lui chibzuiri şi scrupule, au lăsat câtorva impresia de ceva vetust şi perimat, — dat fiind caracterul dinamic şi brutalitatea mai neocolită a vremii în care trăim. Fără a tăgădui că 'n cadrul altor vremuri, cu mentalitate mai delicată, aventura romanului acesta ar fi distonat poate mai puţin, relev totuş că felul de comportare în asemenea circumstanţe, nu atârnă atât de atmosfera epocii, cât de temperamentul individual. Şi temperamente de acestea timide, reflexive şi neîncrezătoare, care văd o prăpastie uriaşă într'o diferenţă de vârstă de două decenii, se vor găsi oricând, chiar şi în vremea de azi.

După cum şi bătrâni care să tragă ultimile consecinţe ale pasiunii lor târzii — dacă asta li se trece — se vor fi găsit oricând, chiar în vremuri mai fine, cum a fost desigur epoca în care Emile Zola îşi plasează romanul său „Docteur Pascal", unde întâlnim în fond aceiaşi temă, dar c'o altă încununare a iubirii, violent zugrăvită de puternicul scriitor.

Dar pe lângă tema profund omenească — una din mizeriile care pândeşte liniştea efemeră a bietului om — ceiace înalţă sensibil calitatea acestei opere literare, este migăloasa şi lucida analiză psihologică, prin care ni se desvălue, pas cu pas, etapă cu etapă, evoluţia pasiunii eroului alarmat. Este cu adevărat magistrală zugrăveala acestei pasiuni care începe cu o şagă, pentru a se adânci zilnic în sufletul turburat al îndrăgostitului, ajuns tocmai atunci între două vârste, şi nedeprins încă cu-o bătrâneţe la pragul căreia se socotea sosit. „Le crépuscule de la jeunesse — scrie Anatole France — est l'heur la plus mélancolique de la vie. La vieillesse ne se sent vivement que par avance. L'on en goute le frisson et les affres avant d'y être entré".

Mai cadă şi o pasiune amoroasă în această epocă de amurg anticipat, şi iată sbuciumul teribil, brăzdat de altfel şi de unele tresăriri fericite, de unele demersuri naive, pe care d. Ibrăileanu n'a neglijat a le nota.

Analiza aceasta psihologică, departe de-a face din romanul „Adela" o fantomă întârziată a trecutului, îl prezintă mai degrabă, ca deschizător de drumuri viitoare. Căci orice s'ar zice, la noi s'au scris câteva romane bune, dar nu latura psihologică era partea lor cea mai tare. De data asta nu mai avem iarăşi eternele defilări de peisagii — deşi câteva sunt şi-aicea excelent inserate în ţesătura analizelor abstracte — nici simple evocări exterioare, ci deşurubări savante ale articulaţiilor psihice, care explică acţiunea în integralitatea ei.

Imi aduc aminte că Alexandre Dumas-fiul, rostindu-se odată asupra literaturii lui Paul Bourget, — care e de asemeni un analist meticulos — spunea cam în ironie: omul acesta îmi face impresia cuiva pe care îl întreb cât este ceasul, iar dânsul în loc să-mi răspundă ori să-mi indice ora pe cadran, se apucă a desface capacele şi'mi arată mecanismul interior.

Când e vorba de ceasornic o fi având Dumas dreptate, — dar sufletul omenesc voesc să-l văd în resorturile lui intime, în ţesătura lui lăuntrică, fără de care actele ce apar la suprafaţă pot părea enigmatice şi absurde. Chiar ceasornicul când se deranjează trebue cercetat în interior, şi nu te poţi dispensa de un specialist, — iar romancierul e un profesionist al sufletului, cum este şi ceasornicarul în domeniul lui...

Să mai menţionez, la încheere şi arta cu care a fost redată poezia specifică a ţinutului de munte ce se desfăşoară de la băile Bălţăteştilor, până dincolo de salba mânăstirilor din Neamţ, pentru a avea bilanţul însuşirilor acestei cărţi valoroase cu care orice romancier s'ar putea realmente făli.

Aud că d. G. Ibrăileanu ar fi fost întrucâtva uimit de buna primire ce s'a făcut romanului său. E şi aicea un caz similar cu acela al eroului său: scepticismul unui om în etate care nu se aştepta la succese, într'un domeniu unde alţii le recoltează când sunt mai tineri...

I. PETROVICI

Cronica germană

Şomerii induşi în eroare

Dictatura cafenie din Germania a luat hotărîrea să lichideze şomajul. E drept că Hitler a cerut la 30 Ianuarie 1933, când a preluat cancelariatul, un răstimp de 4 ani pentru a transforma Reichul, *pustiit de criză şi şomaj, într'un Chanaan unde va curge numai lapte şi miere.*

Dar au trecut 8 luni şi nu se arată niciun semn de îndreptare, ba dimpotrivă. In urma politicei agresive autarhice pentru protejarea iunkerilor (primatul agriculturei şi scumpirea alimentelor) şi din pricina boicotului extern, criza s'a agravat.

S'a recurs la metoda Coué. Presa, staţiunile de radio şi propagandiştii partidului au primit ordin să spună, din zi în zi, că şomajul dispare. De la 6 milioane ar mai fi rămas numai 4 milioane şomeuri.

Anumiţi directori provinciali, din exces de zel, au anunţat la centru, că în regiunile de sub comanda lor, a pierit sămânţa şomeurilor. Se găseşte de lucru pentru toată populaţia.

In urma acestei propagande mincinoase s'a întâmplat următorul fenomen:

In Ostfriedland au venit şomeuri din Renania, Prusia răsăriteană şi Bavaria să caute de lucru. Localnicii s'au minunat de apariţia „emigranţilor". Când au aflat motivul au început să râdă şi să-i lămurească: avem şi noi prea mulţi şomeuri! „Emigranţii" au scos din buzunar ziarele lor provinciale unde se anunţa minunea, că în alte regiuni s'a stârpit flagelul. Dezamăgiţi, şi cu ultimele parale cheltuite, s'au reîntors cu bicicletele înapoi acasă. Făcuseră mulţi dintre ei câteva sute de kilometri, ca să se convingă.

Acest fenomen de emigraţie se anunţă în mai multe regiuni: Turingia, Westfalia, Magdeburg.

Fiecare pleacă din judeţul său şi caută de lucru în altă parte, unde nu găseşte nimic.

Intre timp, pe drum, şomeurii s'au convins din experienţă proprie, unul de la altul, de adevărata realitate.

Propaganda cu minciuni trăieşte cât viaţa unei roze; spaţiul câtorva săptămâni...

Goebbels, ministrul propagandei, a primit porecla de „ministru al propagandei minciunilor" (Lügenpropagandaminister).

După Zero, vine Nero!

Theodor Lessing, filosoful asasinat de hitlerişti, avea darul profeţiei.

Cu ocazia primei alegeri a Mareşalului Hindenburg ca Preşedinte al Republicei democrate — anno Domini 1925!—, un profesor de filosofie la o Politehnică provincială a scris un comentar. Acest dascăl era Theodor Lessing.

Intre altele spunea: „Hindenburg este un Zero, dar la spatele lui se ascunde Nero".

De două ori s'a ales Mareşalul ca Preşedinte al Reichului: o nulă + o nulă. După Hindenburg a venit Hitler.

Filosoful avusese o intuiţie subtilă păână la genialitate.

Chestia cu „Zero şi cu Nero" nu i s'a iertat. L-a costat întâi catedra pentru delictul de... difamare a capului Statului.

...Când hitlerismul creştea sgomotos, Lessing i-a analizat substanţa: „naţional-socialism" înseamnează, spunea el, o expresie analogă cu „oţel de lemn" sau „matematică romantică".

„Difamarea" lui Hindenburg şi a lui Hitler i-a adus moartea.

S'a pus pe capul lui un premiu de mai multe mii de mărci. Un membru din trupele de asalt, tentat de sumă şi de siguranţa impunităţii, l-a asasinat în exil, în Cehoslovacia.

Percheziţie corporală în „grădina rozelor"

In Tiergarten *se află un colţ înflorit, cu bănci comode şi mesuţe de piatră, care îndeamnă la odihnă. Se numeşte* Rosengarten, *grădina trandafirilor. Aici vin pensionarii, văduvele bătrâne, belferii cu leafă mică cărora bugetul nu le îngădue să plece într'o staţiune balneară. Plus perechi de îndrăgostiţi şi tineri însuraţi în luna de miere.*

Copiii nu au acces. Se joacă cu lopeţile în nisipul din patratul de-alături, înzestrat cu micile minuni ale jocurilor copilăriei fericite.

In acest colţ din Berlin, prea puţin politic, au năvălit în luna Iulie a. c. — luna lui Iulie, luna florilor — un detaşament de soldaţi ai trupelor de asalt hitleriste.

Mâna sus... percheziţie generală şi corporală!

Poşetele bătrânelor şi găleţile copiilor au fost cercetate dacă nu ascund revolvere, manifeste subversive sau bombe.

Indrăgostiţii trebuiau să privească, scrâşnind din dinţi, cum „soldatul cafeniu" palpează sânii şi şoldurile iubitelor.

Dragostea sub dictatură cunoaşte noui mizerii...

Posada

— „Măria Ta, oştirea îţi retrage
„Şi vom plăti despăgubire Ţie".
Dar Carol Robert râse cu trufie:
— „Păstor valah, de barbă te voi trage!"

Insă intrând cu oastea-i argintie
In munţii plini de codri şi viroage,
Valahii toţi, cu arcuri şi cu ghioage,
Vârără spaima'n rege şi 'n armie.

Şi multe zile fu 'nvrăjbită;
Iar bietul crai fugi c'o rană 'n spate
Văzându-şi nobilimea irosită.

...La Vişegrad, cu capete plecate,
Veniră popi din şapte-zeci de sate
Şi ungurimea plânse umilită.

CONST. I. MANEA

Luminişuri

„Beaux seins lourds de désirs,
pétris par des mains pâles"
A. Samain

A înflorit un trup de fată mare
In luminişul strimt dintr'o pădure
Şi'n rod de sâni ce stă ca să străpungă
Se joacă-un vânt undit din rugi de mure.

Văpăi de foc s'abat în lung de coapse
Şi'n val-vârtej se scutură Chemarea
Cu arc de braţ ce-i gata ca s'apuce
Mirajul ce-l durează depărtarea.

Alături, un isvor îi frânge boiul
Şi-i suie şoapte calde pe picioare
Pândind, cu înţelesuri, îmbinarea
Ce-o spintecă 'n răstimp, săgeţi de soare.

Şi'n doldura ruşinii ce-o cuprinde,
La troznetul de vreasc dintre tufişuri,
S'apleacă peste sâni s'ascundă trupul
Şi fulgeră'n pădure luminişuri.

MIRCEA MARC

Afacere complicată

Terminându-mi cu bine asasinatul, m'am prezintat viitorilor mei advocaţi. Cu toate că luasem bune măsuri să nu fiu descoperit, ce mi-am zis? Poate că pune poliţia mâna pe mine şi trebuie să fiu prevăzător. Câţiva agenţi începuseră să-mi dea târcoale. Haide, ia-ţi inima în dinţi, băiete, şi îngrijeşte-te de câţiva jurişti, de preferinţă doctori în drept, eventual, dela Bruxelles. Tot un drept au învăţat şi cei care or să mă acuze şi cei care mă vor apăra: chestia este cum vezi chestiunea.

— Domnule doctor, i-am spus advocatului, am trebuinţă de luminile dv. Prevăd că o să am un proces greu. Se va putea să fiu şi arestat: câte nu se întâmplă în această ţară!

— Dacă eşti cumva un comunist, declin orice competinţă. Nu e vreme de turburări şi desordini. Societatea are nevoie de linişte şi reculegere şi fiecare nebun are o atitudine şi o idee, neconformă cu marile cerinţe ale momentului. Totdeauna trecem printr'un „moment" şi cel de faţă este cel mai penibil. Te rog să-ţi vezi de treabă. Caută alt advocat. La revedere, sunt ocupat: mă aşteaptă clienţii.

Nu l-am lăsat să se scoale şi să mă congedieze.

— Am venit pentru altceva, domnule Doctor.

— Zi: maestre. Doctor se zice numai la moaşe.

— Domnule maestru, află pricina ce mă aduce la dv., i-am răspuns.

— Nu se întrebuinţează domnule cu maestre, primul fiind conţinut într'al doilea, observă viitorul meu advocat. Faliment fraudulos?

— Nu, maestre. Altceva.

— Falşificare de bani? De un pol, de o sută, de o mie? Ia loc.

— Nici asta.

— Eşti un caz şi mai interesant: cât ai delapidat?

— Am ucis! zisei. Maestrul zbârci sprinceana: mă crezu gelos şi răzbunător din iubire.

— Nu vă mai lăsaţi de aşa dragoste, ce dracu! O să înfunzi puşcăria (Maestrul era feminist). Cum, adică, reluă maestrul, nu are şi femeia dreptul să vă înşele odată pe voi, că numaidecât scoateţi revolverul?

E adevărat că prin vârstă maestrul, care fusese un mare crai pe vremuri, nu mai aparţinea pluralului nici la persoana a doua. El se îndrepta spre ambigen.

— Onorate maestre, am răspuns, otova şi monoton. Am ucis pe mătuşă-mea, pe mama ei şi pe nevastă-mea, într'adevăr, însă nu pentru motivul bănuit de dv.

— De ce n'ai spus dela început?... Neînţelegeri familiare?... Nepotrivire de caractere?... Furie motivată?...

— Nu, maestre. Bani!

— Cum bani? Precizează, zise maestrul, niţel însufleţit.

— Pentru bani, maestre...

Şi cum simţeam că maestrul se indispune, confundându-mă cu un asasin ordinar, care ucide ca să fure o poşetă, i-am pus inima la loc.

— Bani mulţi, maestre, i-am zis. 12 milioane... Avere... moştenire.

— Aşa spune, domnule, zise maestrul. Hai, stăi colea lângă mine şi povesteşte... Nu iei o cafea? Poftim o ţigare... Te-ai adresat mie, nu este aşa? ca unui penalist cunoscut şi încercat.

— Desigur, maestre, dar să nu spuneţi că am asasinat: asta e pentru dv., aşa, personal...

— In justiţie, lucrul se schimbă, zise maestrul. Nicăieri nu se schimbă lucrurile ca în justiţie. Cum ai făcut?

— Pe una am strâns-o de gât ***pe la spate şi celeilalte i-am dat*** *nişte picături de stomac. Ca să meargă repede, pe a treia am lovit-o cu toporul în cap: dormea.*

— Eşti singurul hered? întrebă cu tecnicitate maestrul.

— Da.

— Fără niciun copărtaş, nici de aproape nici de departe?

— Fără.

— Pot să văd actele? întrebă maestrul, ajustându-şi monoclul?

După examinarea actelor, maestrul zise:

— O să te coste 250.000 de lei... Şi poate că încă ceva în plus. Afacere complicată.

Avui o mulţumire. Asasinatul meu începea să se numească o afacere şi maestrul ca să se simtă mai bine, avea nevoie de termen juridic. Afacere complicată era şi mai bine, dându-i asasinatului un sens politic. Şi riscai o întrebare, cam turburat de o duhoare, ce-mi venea dela suflet.

— Ce-i sângele în juridic, maestre?

— Corp delict, zise Maestrul.

— Dar toporul, maestre?

— In juridic nu este topor, zise maestrul — şi chiar dacă e vorba de un corp tăios ori contondent, nu pomenim de el. Obiectele intră în vocabularul trivial numai al judecătorului de instrucţie şi al procurorului, care nu contează... Noi discutăm dintr'un punct de vedere abstract.

— Nu e cam mult 250.000 lei, maestre? întrebai, cam jignit.

— La 12 milioane, fă socoteala cât vine la sută. E derizoriu.

Maestrul avea în principiul dreptate, dar când ai 12 milioane procentul e supărător.

— Şi îţi voi face o apărare demnă de acest sacru cuvânt. Ipoteza mea e categorică: nu eşti vinovat şi nici nu poţi fi vinovat. Ştii cine-i vinovatul? Procurorul. Justiţia e mai vinovată decât orice delicvent...

— Imi place şi acest cuvânt, maestre, zisei măgulit. Şi mi se pare că mai sunt şi altele.

— Câte vrei, iubitule, zise maestrul. Politeţa noastră este pentru acuzaţi, pentru deţinuţi şi preveniţi. Chiar închis şi judecat, încă nu eşti un condamnat, căci ani de zile poţi fi un apelant, un recurent. Şi până în doi ani uită toată lumea, uiţi şi d-ta şi uităm cu toţii.

— Nu mai lăsaţi ceva? mai întrebai odată.

— Nici nu se poate vorbi. Speţa e dificilă.

Devenisem speţă şi plecai reconfortat. Acum poate să mă şi aresteze, mi-am zis.

Pentrucă nu aveam numerar la mine, i-am lăsat maestrului un gaj acont: părechea de cercei cu mărgăritare mari, ale mătuşii. I-am smuls din urechile ei, după ce a căzut, fără să-i mai desfac, cu carne cu tot, şi poate că mai aveau un grăunte de sânge pe montură, când i-am pus maestrului în mână.

El, ironic:

— Nu cumva or ·ti şi cerceii ăştia ceva?...

Şi-i închise într'un sertar.

— S'ar putea să credeţi, maetre, una ca asta? Ar fi din partea mea o măgărie.

— Glumesc, zise maestrul. Adu mâine banii.

Ce-mi place mie la advocatul pe care mi l-am ales, este că e un om săritor. El sare şi pentru un sfert de milion dar şi pentru zece mii de lei şi nu există pentru el nici tâlhar, nici escroc, nici hoţ de buzunare caracterizat. Având psihologie, judecata lui e nepărtinitoare şi largă. E un chemat, chemat să apere şi să scape omenirea; un mântuitor. Cu o linişte a conştiinţei admirabilă, el ascultă confidenţele scârnave, umblă cu păturile

(Continuare în pag. II-a)

de sânge și cu bandajele cu puroi, senin ca un înger care zâmbește. Era pe scările frumosului apartament cubist pe care îl ocupă, toată clientela pușcăriei și el primea pe fiecare, cu aceeași milă, cu aceeași bunăvoință, împărțind cu zlătarul, cu geambașul, cu spărgătorul, dacă nu pe din două, cel puțin în proporție de 25 la sută onorariul muncii acestor nefericiți ai codului penal. El nu alege, știi ? Să zici că ar prefera o victimă unui asasin, că ar putea să refuze un proces subt pretextul că ar fi scârbos, o cauză puturoasă. Pentru el, ca pentru medic, toate bubele sunt operabile, și cele din fundul gurii și cele din intestin. E obligația lui morală, determinativul lui ceresc. Numai să te prezinți cu onorariu, că își bagă degetul și miroase în orice orificiu.

Singura speță care-l jignește în așteptările lui juridice și în idealul lui umanitar, e a clientului fără parale, imbecil, care după ce a înjunghiat o familie întreagă în somn, n'a fost în stare să găsească și să păstreze pentru interpretarea legii și a dreptului, măcar una sută mii lei, plătiți înainte.

T. ARGHEZI

A. RENNICOV

Parisul îndrăgostit

Nu e tocmai simpatic să stai prin apropiere de capitală.

Adică, de călătorit e rău, dar viața e plăcută.

Iarna sau toamna mai merge. Natura atunci e umedă, murdară. Aerul e stricat și se primenește greu. Slavă Domnului, pe un asemenea timp nimănui nu-i trece prin minte să stea 'n pădure cu picioarele 'n băltoacă și cu umbrela 'n mână, — ca să nu-l ude ploaia, — și să strige pătimaș:

— Susanne, je t'aime.

Dar primăvara sau vara... Mai cu seamă în zilele însorite, calde, când aerul e mai uscat... E o curată nenorocire!...

De obiceiu, eu călătoresc cu trenul de Versailles. Imi ocup un loc lângă fereastră, îmi desfac gazeta, și până s'ajung la destinație am timpul să citesc toate noutățile.

In ce fază a ajuns afacerea cu asasinarea portăresei;

Ce bijuterii i s'au furat;

Și cam ce povestea o tânără fată industană despre bunicul ei, care'n altă viață fusese chiar bunica mamei ei.

Dar să te ferească Dumnezeu să intri vara în cupeu. Nici n'apuci să-ți desfaci gazeta, să citești bine titlul, — și par'că dinadins, din toate părțile începe să te necăjească sgomotul de sărutări:

Țoc, țoc, țoc...

De altfel îmi dau seama destul de bine de unde vine sentimentalismul ăsta la tineretul parizian: soarele încălzește, aerul e uscat. Prin pădure vezi cum mișună tot felul de vietăți: păsărele, cărăbuși, gândăcei...

Și ce jertfe nu face omul pentru iubire?

Cumpără chiar două bilete de tren pentru clasa treia.

Dar totuși... Cu ce sunt eu vinovat în toate manifestațiile astea ale lor? Ce le sunt eu oare lor? Cavaler de onoare? Pețitor?

Sau nun ales cu sila și pus în acelaș cupeu cu ei?

„Din Atena se anunță, — încep eu să-mi citesc gazeta necăjit, — că Conduriotis împreună cu Zaimis au avut o lungă întrevedere cu Metaxas..."

— Țoc, țoc!

„Că Conduriotis a cerut lui Cafandaris să-și dea părerea în această direcție, iar Cafandaris..."

— Țoc, țoc!

Imi întorc puțin capul. Incep să privesc. Un tânăr cu mutra acră, posomorâtă, stă culcat pe o parte cu capul pe genunchii prietenei sale, una cu nasul lung și ascuțit. Iar ea-i șterge ușor cu batista obrajii umeziți de sudoare și-l sărută duios.

— Maurice, știi că s'a scumpit pânea? S'a urcat la 2 franci și 25... îi șoptește ea.

— Da, Josephine.

— Dar când s'o urca prețul la doi și cinci-zeci, n'o să încetezi de a mă iubi?

— Niciodată.

„Iar Cafandaris cu Papanastasiu, — mă 'ntorc eu la gazetă suspinând adânc, — l'au invitat pe Papandopulo la o consfătuire..."

— Paul, tu ai mâncat azi l'escargot?

— Da, am mâncat. Dar de unde știi?

— Pentrucă puți a usturoi.

Apoi o altă pereche. Pe banca vecină. In fața mea stau doi inși cap în cap, și strâns îmbrățișați. N'am putut vedea mai înainte că și aceștia se iubesc, căci țineam gazeta desfăcută.

„In legătură cu aceasta se anunță că, dacă Zaimis nu va putea face negocierile cu Conduriotis, iar Conduriotis cu Cafandaris..."

— Dar voi ce mâncare aveți azi, dragul meu?

— Friptură de vițel, scumpa mea.

„...atunci Zaimis o să refuze formarea cabinetului, cu toate condițiunile puse de Papanastasiu, Papandopulo și Metaxas:..

— Pardon!

Indrăgostitul din dreapta își sărută iubita cu zgomot și se ridică greoi, călcându-mă pe picior.

— Mă iubești?

— Te iubesc.

— Papanastasiu, — murmur încetișor: M'au făcut naș... Papandopulo...

— Și n'o să mă 'nșeli cu Jeanette?

— Doară nu sunt prost...

— Metaxa, Zaimis, Conduriotis.... L'escargot! Ia te uită ce scârbe mănâncă ei, Doamne iartă-mă! Și cu câtă duioșie pronunță el: „friptură de vițel". Ah, că tare-i prost! Dar eu ce să mă fac? Unde să m'ascund? Cum să fug d'aci? Conduriotis! Par'că poți fugi în mersul trenului? A existat la noi oare așa ceva? Din Atena se anunță că... Desigur, și noi făceam dragoste. Și noi ne duceam în pădure. Dar noi știam să răbdăm; știam s'așteptăm! Eram liniștiți și cuminți, — nimeni nu bănuia unde ne ducem: la lecții sau la pădure. Vorbeam de Necrasov, de lanurile care au rămas nesecerate. Iar ăștia vorbesc de pâne, și deodată, țoc pe gură! Eu știu că iubirea e rea, nerăbdătoare. Dar totuși mă surprinde că cineva poate săruta pe un asemenea măcelar! Dar se vede c'așa-i făcută lumea: fiecare măcelar cu perechea lui. Dar fata? Păcat de ea... E nostimă, simpatică, are ochi frumoși. Dac'aș fi 'ntâlnit-o acum douăzeci și cinci de ani în urmă, i-aș fi arătat eu ce e iubirea... Cât e de dureroasă. Aș fi dezvățat-o de l'escargot! I-aș fi spus așa: „Georgette! Amândoi suntem nefericiți. Eu sunt melancolic, iar tu sanguină, deci, hai să murim împreună, cât mai e timp, Georgette. Cât suntem tineri". Iar ăstuia îi pute gura a ceapă și se crede un erou...

— Țoc!

— O fi având el oare vreun ideal? Ha, ha! Și pe unde o fi el?

— Țoc, țoc!

— Dar pasiuni? Ce s'or fi făcut cu ele? I-au căzut în abis? S'au evaporat în înălțimi? Zaimis! Poate e'n căutarea lor? Poate c'a suferit vre-o dezamăgire?

— Țoc, țoc, țoc, țoc ! P... p... p... p !

Trenul își încetinește mersul. Imi strâng gazeta convulsiv și mă pregătesc să ies înainte de a se fi oprit trenul. Am o poftă nebună să trântesc ușa...

In acest moment văd un popă că s'apropie cu timiditate de cupeu.

— Permetez-moi, monsieur?

— Avec plaisir.

Popa intră respectuos în vizuină. Privește cu spaimă în jurul său, apoi își deschide o carte de rugăciuni și s'adâncește în cetit.

Iar eu mă uit la fața-i turbure și prind a zâmbi. Și necazul îmi dispare ca prin farmec.

— Ia să te văd, ia să te văd cum o să citești. Mi se pare că tot așa ca mine, cu Atena mea? Cu Conduriotis, cu Zaimis, cu Cafandaris ?

Trad. de MARIA VAVILINA

Actualități științifice

Cinematograf pentru automobile

In orășelul Camden din Statele Unite (lângă Filadelfia), s'a amenajat în aer liber un cinematograf, la care spectatorii pot asista fără să trebue să se coboare din automobilele lor. Iată cum s'a procedat pentru aceasta.

In fața ecranului, fixat pe un zid, se întinde o vastă piață în amfiteatru, deservită la dreapta și la stânga de o rampă cu panta dulce.

Automobilele, care aduc spectatori, se folosesc de rampa rezervată pentru urcare și ocupă locurile goale pe trepte, unde staționează în parc, cu partea din față întoarsă spre ecran. Ele constitue astfel un soi de loji particulare, de unde automobiliștii au posibilitatea să asiste la spectacol, confortabil instalați.

Piața poate cuprinde până la 150 de mașini, rânduite în grupuri de câte 20.

O nouă teorie asupra „baghetei magice"

Intr'o lucrare recentă, intitulată *„La terre et nous"*, savantul francez Georges Lakhovsky expune o teorie foarte originală și interesantă, pentru a explica fenomenul atât de misterios al „baghetei magice".

Se știe că din cele mai vechi timpuri și până astăzi, anumite persoane — rabdomanții — au facultatea ca, grație unor simple instrumente (pendula, bagheta, etc.), să descopere prezența unor zăcăminte metalice sau isvoare de apă subterane, determinând totodată și adâncimea lor sub pământ.

Lakhovsky explică acest dar al rabdomanților printr'o sensibilitate deosebită a lor față de anumite unde, emanate din straturile subterane.

Această sensibilitate a operatorului, care acționează astfel ca un detector de unde, poate fi înlocuită printr'un aparat fizic, capabil să înregistreze automatic aceste radiații, fără intermediul unui operator.

Chestiunea a fost studiată în mod științific de savantul italian F. Cazzamalli, profesor la Universitatea din Milano, care a experimentat reacțiunile fiziologice produse la diferiți rabdomanți, în preajma unor terenuri, în care au fost ascunse diferite masse metalice.

Radiațiile subterane, provenite din porțiunile corespunzătoare unor crăpături de terenuri, au efecte patologice foarte marcate asupra oamenilor și animalelor. Ele ar fi — după Lakhovsky — cauza celor mai rebele boale și în special a cancerului.

Analiza spectrală a radiațiilor sângelui

Nu de mult savantul italian, Dr. Cremonese a descoperit că orice celulă și umoare organică degajează un fascicol de raze specifice, care pot fi captate prin anumite procedee fototechnice.

Mergând mai departe pe calea acestor studii, profesorul german Reche, directorul Institutului antropologic din Lipsca, a ajuns la rezultate de o mare valoare practică, chemate să joace un rol important în știința medicală modernă.

Actualmente se poate fixa radiația emanată din sângele oricărei ființe viețuitoare, făcând-o chiar *vizibilă* prin anumite procedee.

Profesorul Reche a constatat, în cursul experiențelor, că serurile sângelui deși au la lumina zilei toate aceeaș coloare, dau loc la colorații din cele mai diferite, dacă le trecem prin razele ultraviolete. Acest efect el l-a explicat prin reacțiunile diferite ale bacililor conținuți în sânge și a ajuns astfel la concluzia că boalele influențează profund sângele pacientului. Ele provoacă perturbațiuni și schimbări caracteristice, care se revelează prin culoarea radiației sângelui, expus la acțiunea razelor ultraviolete.

Rezultă deci că culoarea radiației sanguine constitue un prețios mijloc de diagnostic al maladiilor, și ne permite să constatăm dacă o persoană e atinsă de cancer, tuberculoză, sifilis, o afecțiune a ficatului, arterescleroză, etc.

Noul procedeu deschide terapeuticei medicale noui orizonturi din cele mai promițătoare.

Câte furtuni avem anual?

Meteorologul american Brooks, pe baza unui bogat material documentar, cules de peste 3000 stațiuni meteorologice, a întocmit un calcul foarte interesant relativ la frecvența furtunilor pe pământ.

El a stabilit astfel că planeta noastră înregistrează în medie anual circa 16 milioane de furtuni, ceeace reprezintă vreo 44.000 pe zi.

Dacă admitem că durata mijlocie a unei furtuni ar fi de o oră, rezultă că în fiecare clipă se produc în diferitele părți ale globului cam 1800 de furtuni.

Rezistența electrică a corpului omenesc

Măsurarea rezistenței, pe care o opune corpul omului la trecerea unui curent electric, este o operație foarte delicată.

Intr'adevăr, este greu să depășim fără primejdie — la persoane vii — intensități de curent de 15—20 miliamperi.

Pentru a ocoli această dificultate, un inginer german, Freiberger, a făcut asemenea cercetări la cadavre.

Investigațiile lui, pornite din îndemnul și cu concursul Societății de distribuție electrică a orașului Berlin, au condus la rezultate extrem de interesante.

Astfel, Freiberger a reușit să demonstreze că rezistența electrică a corpului omenesc este esențialmente variabilă, după tensiunea de curent aplicată.

Până la 20—25 volți, măsurăm între mână și picior o rezistență de 100.000 ohmi. Când tensiunea crește rezistența descrește foarte rapid și atinge, începând dela 1000 de volți, o valoare constantă mai mică de 1000 ohmi.

Aceste diferențe par a fi datorite exclusiv prezenței epidermei, care joacă un rol de izolant în cazul tensiunilor joase și numai la tensiuni ridicate, este străpunsă.

In acest din urmă caz, măsurăm în mod efectiv rezistența interioară a corpului. Fenomenul se produce la o tensiune mai mare de 40 volți pentru palma mâinei și talpa piciorului și dela 20 volți în sus, pentru celelalte părți ale corpului.

Acțiunea nu are loc instantaneu și pielea poate rezista una sau două zecimi de secundă, înainte de a fi străbătută de curentul electric.

Iată dece măsurile rezistenței electrice a corpului uman dau rezultate atât de variabile, dela o persoană la alta.

Măsurarea înălțimii în sbor

Recenta ascensiune în stratosferă a celor trei exploratori ruși, precum și recordul de înălțime în avion, realizat de curând de aviatorul francez Lemoine, au adus în discuție problema măsurării altitudinilor în sbor.

După primele comunicate, aeronauții ruși s'ar fi ridicat în stratosferă până la o înălțime de 19.000 km., după alte știri ulterioare, această înălțime record n'ar depăși 17.200 metri.

Unde e adevărul? Și ce mijloace avem la dispoziție pentru a fixa cu preciziune o altitudine în văzduh?

Procedeul utilizează o cale ocolită, prin măsurarea presiunei atmosferice.

Se știe că aerul este un gaz greu, care la altitudinile noastre și la nivelul mărei, are o presiune măsurată de o coloană de mercur de 760 mm. la o temperatură de 0 grade. Se știe deasemenea că această presiune atmosferică descrește pe măsură ce ne ridicăm în văzduh, din cauza rarefierei aerului.

Astfel, la o înălțime de vreo 13.600 m., presiunea atmosferică nu e decât 110 mm. Pentru a cunoaște deci înălțimea într'un punct al atmosferei, e deajuns să măsurăm presiunea atmosferică în acel punct și să cunoaștem felul cum variază această presiune în raport cu înălțimea.

Prin intermediul formulei, care indică relația între presiunea și înălțimea atmosferică, putem calcula înălțimea corespunzătoare unei presiuni date.

Dacă ținem seama însă că presiunea în atmosferă e influențată și de o serie de alți factori ca: temperatura, vânturile, curenții, înțelegem ușor că nu putem măsura pe calea aceasta decât o presiune mijlocie și deci o înălțime aproximativă.

Apoi aceste formule empirice nu sunt valabile decât între anumite limite de altitudine.

Presiunile atmosferice se măsoară cu ajutorul barometrelor.

Când avem însă de măsurat înălțimea maximă atinsă în avion și de controlat această înălțime, nu putem citi presiunea în fiecare moment. Ne servim în acest caz de un borometru înregistrator sau barograf.

De aceea, pentru omologarea unui record de înălțime în sbor, se montează deobicei pe bordul avionului, un barograf oficial, sigilat, care este remis apoi unei comisii de control, după descinderea avionului.

I. S.

ROBERT STORM PETERSEN

Trei douăzeci și cinci

— Se prea poate să miros o leacă a rachiu... personal mi-e cu neputință să constat faptul, cum a spus Napoleon la momentul oportun... m'am obișnuit anume să umblu așa mereu și să miros... că de... nici trandafirul nu poate să miroase... că miroase.

Dac'ași putea să ciupesc până mâne ceva mai mult de trei emi... atunciași fi vesel.

Ai fost cu băgare de seamă, domnule... am zis „vesel"... ăsta-i un cuvânt care nu se mai prea aude în zilele noastre.

Știi ceva... hai să intrăm pe gang... și ascultă ce ți-oi spune... și dac'o fi să treacă vr'un curcan, fă așa cașicum m'ai cunoaște... bate-mă pe umăr și zi-mi Waldemar... și atunci s'a dus dracului toată autoritatea lui și trebue să-și ție carnetul de mușama în buzunar.

E vorba despre o pereche de cizme, care au jucat un anumit rol în viața mea pârlită... și cu care erau încălțate picioarele nodurase ale unui profesor, care avea un nume scurt și o barbă lungă... sau o fi fost altminteri?... și care se 'nfuria oridecâte ori veneai și sunai la el, când studia în cărțile lui despre Romani.

Am fost de multe ori la el și mereu se 'nfuria și se făcea roșu ca o bilă de biliard... De, îmi cunosc eu oamenii și atunci lăsam ochii în jos și trăncăneam povestea cu nevasta și paispce copii și fără lucru încă depe vremea Războiului de treizeci de ani... Și cum stăteam așa și holbam ochii în jos... la cizmele lui... am început să le cunosc... Erau patrate la vârf, parcă aduceau cu doi ipopotami... Și aveam o ciudă pe cizmele alea... dar tot mai bine era să te uiți la cizme decât la mutra lui... că tare era urâtă... deși i-am văzut-o numai o singură dată... parcă era un morcov muiat în nu știu ce scârboșenie... și pe deasupra mai purta și niște ochelari... de, ca orice profesor...

Omul ăsta era tare morocănos și nu știa deloc de glumă... Stătea toată ziua și buchisea latinește și grecește și uitase cu totul că mai există pe lumea asta și așa ceva ca pârjoala, rachiul și castraveții murați... știa numai că la Roma a fost odată un împărat bătrân, care-și mâncase soacra într'un moment de furie... dar la ce bun să știi una ca asta?... Azi nu se mai pune decât chestiunea circulației... și p'asta o cunosc pe dinafară.. că doar nu fac decât să bat mereu drumurile.

Și cizmele erau aidoma cu omul... erau tare urâcioase și fără inimă... n'aveau nici o înțelegere pentru viața mea pârlită... și decâte ori coboram treptele, îmi era teamă că dau ortul popii, cum scrie în romane.

Care va-să-zică, însfârsit a devenit atât de furios pe mine, om cuminte, încât a dat țignalul... mă 'nțelegi... și atunci au pus mâna pe mine doi curcani cu vâne de bou și simbrie mică... și m'au dus, la răcoare... cu lanțuri și fiare la picioare... Niciodată nu mi-a dat jigodia măcar unu de cinci... sau o ciosvârtă de pește... nu... hai, cărăbănește-te... n'ai văzut firma dela ușă... „Munca înnobilează; muncește omule!"... ține minte această învățătură... De-ar fi știut ce muncă e să cerșești... hehe!

Și acolo am stat numai printre ucigași și directori generali... și un avocat, care dibuise greșit pe 'ntuneric.

Și în fiece noapte, cizmele profesorului intrau frumușel în carcera mea și dansau pe cușca suflerului, colea sus.

De câte ori voiam să trag capacele peste ochi, veneau ipopotamii dracului și tropăiau pe nervii mei plăpânzi, de mă treceau sudorile ca niște mărgăritare ieftine de primadonă... încât aproape să cred că m'am țicnit de-abinelea... Dar atunci am pus mâna pe unul din saboți și l-am izbit de tărtăcuța mea... și atunci m'am luminat, că sunt normal!

Nu râde, domnule!... Paznicul de noapte dela clocitoare era sigur că m'am scrântit la minte... și a venit doctorul și mi-a pus mâna la puls... dar cu toată inteligența lui mare n'a putut să iasă la socoteală cu mine... și atunci au trebuit să-mi dea drumul... Șeful de post mi-a dat la plecare un pachet de tutun și un picior prietenesc în șezut... e omul cel mai nobil din toată poliția... și are totdeauna mustățile umede.

Așa că m'am trezit din nou singur în marele oraș... cum stă scris în romanele ieftine... cu poze amăgitoare pe de-asupra... de unu douăzeci și cinci... și atunci m'am dus de-a dreptul la prietenul meu, profesorul, să-i mulțumesc pentru fapta lui rea... și, mai știu și eu, să-i frec puțin ridichea, pentrucă a avut așa inimă bună... dar nu era acasă... și nici n'o să vie așa curând, spunea cineva... ștersese putina pe când mă aflam „înăuntru"... la răcoare... așa că am scăpat fără să-i mai văd cizmele.

Dar aseară trec pe strada Florilor... meșterul Krummberg, croitorul, își făcuse de petrecanie cu o bucată de sârmă... și se făcuse zarvă și lumea dădea buzna 'ntr'o curte... pentru cu totul altceva.

Și cum mergeam așa... zăresc cizmele profesorului... ipopotamii... în galantarul unui negustor de vechituri... Aproape să leșin... a trebuit să mă sprijin de un felinar, ca să nu cad dealungul trotalului.

Mi s'a făcut verde înaintea ochilor... și atunci am intrat cu băgare de seamă în prăvălie... am făcut așa cașicând ași fi fost treaz... și am întrebat ca omu... cât costă cizmele...

— Trei douăzeci și cinci!...

Cizmele profesorului trei douăzeci și cinci!!... ce înjosire!

L-am văzut înaintea mea... dar n'am lăsat să bage de seamă!... și am spus c'o să revin când voiu fi în stare să mă prezint ca un al doilea Henry Ford...

Pe urmă mi-am strâns cocoașa și am sbughit-o afară din prăvălie, pe stradă... pe strada pustie ca și viața mea.

Dă-mi trei și douăzeci și cinci, dom'le!... să cumpăr ipopotamii, să-i îndop cu bolovani și să-i svârl în canal... acolo unde-i apa mai adâncă...

Vreau să 'ncep o viață nouă... vreau să 'ncep o viață mai bună... vreau să muncesc cinstit... fie-ți milă și dă-mi trei douăzeci și cinci, dom'le!...

O dragoste a lui Francois Villon

Odată, François Villon s'a hotărât să ia masa la „Trou Perette"... Acolo erau întruniți aproape toți prietenii săi.

In timp ce golea un pahar de Alicant, a observat o femee tânără, care-i urmărea cu privirea. Tânăra era brună, slabă, destul de frumoasă.

François a înțeles după privirea ei insistentă că e bine venit acolo, și s'a așezat lângă ea fără vre-o introducere. Marion — acesta era numele femeii — îi surâdea cu multe înțelesuri, dar François păstra încă o dureroasă amintire a ultimei sale aventuri, încât aproape nu observa avansurile tinerei de lângă el.

Imediat însă și-a amintit că femeilor le place să le distrezi și-a tunci a început să-i povestească tovarășei sale o sumă de năzbâtii, care-o făceau să râdă cu lacrimi.

In timpul mesei, François a fost de-o veselie neobișnuită. Glumele sale înveseleau întreaga asistență. Marion nu-l pierdea din ochi, era complect fermecată. Ce tovarăș minunat, și ce frumos vorbea!

François stătea la mama sa. Toată dimineața scria. Apoi pleca de-acasă și nu se reintorcea decât noaptea. Biata femee nu fusese niciodată atât de fericită.

Fără să-și mărturisească, bătrâna spera să-și poată ține băiatul pe lângă ea.

Intr'o seară însă François n'a venit acasă. El s'a lăsat condus de bandă la Margot. Margot a fost în seara aceea mai drăgăstoasă ca totdeauna. Băiatul său, Jacquot de la Mer, era plecat, Dumnezeu știe unde, cu Colin și Thomas Tricot.

Noaptea simțea nevoia să uite în brațele unui bărbat iubit — chiar dacă ar fi fost bătută — mângâerile, pe care le împărțea la atâția alții în timpul zilei în schimbul banilor.

François a fost atât de bine primit de Marion, încât a revenit și-a doua seară. Ea era convinsă că trebuie să-i satisfacă toate dorințele ca să-l poată reține.

Cum îl vedea intrând pe ușe, prepara imediat o cană de vin fiert cu mirodenii amețitoare, ca să-l facă mai îndrăgostit.

Urmau apoi nopți obositoare, după care se simțea foarte rușinat, disprețuindu-se ca pe cel mai rău dintre oameni.

Cu toate acestea trebuia să cadă și mai jos.

Intr'una din zile a trebuit să mărturisească iubitei sale, că nu mai are bani. Ea l-a liniștit, oferindu-i suma de care avea nevoie.

François cuprins de scrupule a refuzat și atunci Margot s'a supărat serios. De ce atâtea scrupule între doi oameni care se iubesc? Oare cei care se căsătoresc cu fete bogate sunt mai cinstiți? De altfel ea are nevoie de un bărbat care să cheltuiască banii câștigați de ea în timpul zilei.

Câți-va studenți cu chef au adus într'una din zile o femee.

Aceasta-și acoperise rochia de călugăriță cu mantaua unuia dintre cheflii. Buclele aurii ale tinerei călugărițe se revărsau dintr'o pălărie înfundată pe ochi încadrând o figură plină de grație.

La apariția lui François, studenții au scos adevărate strigăte de bucurie prezentându-i pe noua lor tovarășe.

Huguette du Hamel, călugăriță la Pourras, auzise de spiritul viu al lui Villon și ceruse tovarășilor săi să i-l prezinte.

Auzind că François s'a retras cu totul din lume și că nu poate fi găsit decât la Margot, s'a hotărât să vie împreună cu grupul de studenți.

François, flatat la culme, a oferit un scaun confortabil călugăriței. Apoi a cerut lui Margot să aducă vin tinerilor. Margot s'a supus cu dinții strânși și palidă de furie.

Călugărița a rugat pe François să-i spue versuri. Rezămat de masa la care luaseră loc studenții, Villon recită cele mai frumoase balade din „Dames du temps jadis". Huguette îl contempla cu ochii săi verzi, umezi și adânci.

Ea era complect transportată. Din când în când scotea câte o exclamație scurtă de admirație, iar poetul îi respira admirația care venea spre el ca un val de aer proaspăt.

In acest timp, studenții dispăruseră pe nesimțite, unul după altul.

François se așezase foarte aproape de frumoasa călugăriță. Erau singuri, chiar Margot dispăruse.

După ce l-a felicitat din nou, călugărița l-a întrebat ce viață duce, foarte mirată că se poate acomoda în așa mediu.

Cum putuse deveni amantul unei femei de categoria lui Margot, care nu era capabilă să-l înțeleagă, el care era de-o inteligență atât de subtilă?

De ce nu căuta o dragoste demnă de el? Sunt doar atâtea femei nobile, care știu să îmbine seducțiunile trupului cu prestigiul inteligenții și care desigur ar fi mândre de prietenia lui.

Huguette vorbea încet și vocea-i tremura puțin. Adânc mișcat François i-a luat mânile acoperindu-i-le de sărutări.

In aceeași clipă a intrat în camera Margot, care auzise ultimele cuvinte. Plină de furie s'a adresat călugăriței invitând-o să părăsească locuința și să se reintoarcă la mănăstire.

François a încercat s'o liniștească spunându-i:

„Ești nebună, Margot! Haide lasă-ne..."

Cum se sculase tocmai s'o împingă spre ușe, Margot cu o putere de necrezut l-a repezit cu toată furia peste masa pe care se mai aflau sticlele golite de cheflii.

Isbitura a fost așa de puternică încât masa s'a răsturnat complect, iar François s'a pomenit pe neașteptate printre sfărâmăturile de pahare.

Astfel că Margot a avut timp să-și bage mânile în buclele frumoasei călugărițe, strigându-i tot felul de insulte.

François s'a repezit încercând să scoată pe Huguette din ghiarele furioasei, tratând-o de brută.

Margot s'a ridicat suflând greoi, cu fața congestionată și cu ochii scăpărători de mânie.

De odată și-a întors fața către François înjurându-l. Acesta a încercat s'o pălmuiască, dar n'a reușit.

In timp ce studenții veniseră să conducă pe biata Huguette, care tremura de frică și rușine, Margot își vărsa tot focul.

Iată care-i fusese norocul! A întreținut atâta timp pe-un nobil. Un nobil? Nu, un câne, căruia-i da hrană zilnic și care-o recompensa pentru bunătatea ei, bătându-și joc împreună cu o păcătoasă de călugăriță.

François încerca zadarnic s'o facă să înceteze.

Incurajată și de consumatorii din sală, care făcuseră cerc împrejur, Margot revela unul după altul toate micile secrete ale legăturii lor.

Tocmai acum înțelegea ea de ce-l goneau toți și de ce-l părăsise și logodnica.

Cum François a încercat să ridice mâna ca s'o lovească, Margot l-a scuipat drept în obraz. Cuprinsă de odată de-o adevărată nebunie ea l-a împins spre ușa mare deschisă strigând :

— Mă desguști! Dispari din ochii mei!

CHARLES KUNSTLER

Spre o nouă Constituție

Constituția este un codex al raporturilor de forță dintre clasele sociale ale națiunii. Acest raport — stabilit de Lassalle — nu se determină numeric. Multe imponderabile și munerabile (Capitalul) hotărăsc caracterul „pactului fundamental".

Dacă ar fi după forța numărului, România — cu procentul populației sale de 80 la sută rurali — ar trebui să fie un „Stat țărănesc", așa cum îl visează o parte din doctrinarii de stânga ai partidului național-țărănesc, de pildă dr. Ernest Ene și „seceriștii", iar Statul nostru, departe de a prezenta acest tip, este mai de grabă o formă inferioară de Stat liberalist, de Stat cu sistem capitalist fără... capitalul necesar producției autohtone, massele muncitoare și mica burghezie românească trebuind să suporte o dublă exploatare: aceia a capitalului internațional și a exponenților indigeni, care practică un capitalism prădalnic.

O Constituție ca a noastră, votată și pusă în aplicare de partidul liberal la 29 Martie 1923 cu un scandal imens și cu retragerea dela discuție a tuturor partidelor care reprezentau într'adevăr impunătoare fragmente din aspirațiile națiunii, nu oglindește cu sinceritate raporturile de forță dintre clase.

Nu e de mirare, deci, că d. dr. Aurel Buteanu, deputat de Satu-Mare, a ținut un discurs la mesaj pe această temă și l-a scos în broșură sub titlul „Spre o nouă Constituție" (editura „Patria", Cluj, 1933, 47 pag.).

Constituționalistul german Carl Schmitt crede că în momentele de excepție se verifică esența pactelor fundamentale. Textul și spiritul Constituției noastre recunoaște o împărțire tripartită a puterilor (executiv, legislativ, judecătoresc) cu un control permanent reciproc.

Această „balanță a puterilor" s'a introdus pentru a înfrâna abuzul de putere, cancerul guvernărilor.

Technica tripartită constituțională este un rezultat admirabil al luptei iluminiștilor și revoluționarilor burghezi împotriva abuzurilor feudalilor. Teoreticianul cel mai celebru a fost Montesquieu.

Azi burghezia își mănâncă „controlul reciproc și permanent al puterilor" ca Saturn pe proprii săi copii. Burghezii își calcă în picioare „sfintele principii" cerând imperios o politică de mână forte.

Capitalismul monopolistic are o teamă cumplită de revendicările clasei muncitoare. Promovează dictaturi ca fascismul și hitlerismul.

Secolul al XVIII-lea a creiat teoria revendicărilor clasei de mijloc împotriva aristocrației. In secolul al XIX-lea aceste revendicări au fost îndeplinite. Progresul luminilor și al technicei materiale au fost fără precedent în istoria umanității. Clasa de mijloc—burghezia—și-a făcut cu prisosință datoria. Léon Daudet se inspiră din izvoarele feudale și gândirea lui către aceste timpuri se orientează, când a scris pamfletul savuros „Le stupide XIX-ème siècle".

Dar devenirea istorică este implacabilă.

Odată cu apogeul burgheziei s'a format în umbra fabricilor și din umezeala bordeielor țărănimii sărace o nouă tablă de valori și de revendicări.

Muncitorimea și țărănimea — straturile ultime ale societății — cer conducerea destinelor sociale și lichidarea capitalismului.

O nouă Constituție va trebui să țină socoteală de nouile deplasări de forță între clasele națiunii.

Practica Constituției noastre din 1923, votată de liberali, este prioritatea executivului în folosul clasei dominante burghezo-moșierești.

Dacă am înțeles bine, d. Aurel Buteanu dorește o nouă Constituție unde raporturile existente de forță să se deplaseze în favoarea masselor, în special în favoarea masselor țărănești.

Critica acerbă făcută „vintilismului" în acest discurs la mesaj, concepție a unei „sfiinte sărăcii" economice lăudate de ultimul mohican — d. Eugen Titeanu, — demască strălucit resorturile ei: sărăcie fie și „sfântă" pentru țărănime și oprimații orașelor, bună stare pentru o minoritate. Această bună stare se strânge din rodul muncii celorlalți.

P. Pd.

Din poezia africană

Robie

După Claude Mc. Kay

Când mă gândesc la negrii mei nemernici
Inmormântați de vii prin închisori,
Linșați și răstigniți de mii de ori
In țara asta de creștini cucernici

Și'n țara lor prădați de pânea gurii,
Pândiți și prigoniți ca niște câni —
Mi-e inima un șanț brăzdat de răni
In care gâlgâie veninul urii.

Și-atunci, în pumni obrajii mi-i ascund
Și năucit scot urlete de fiară:
In pulbere tot neamul alb să piară,
Prăvală-se în hăuri fără fund
Sau mistui-se 'n fum ca o făclie,
Să-mi mântuie poporul din robie!

AD. BYCK

O călătorie în Africa

Algeria

In Algeria decorul se schimbă. Bledul Marocului e înlocuit cu un peisaj elvețian, cu munți împăduriți, cu ape cristaline și cu cascade.

Primul oraș pe care îl întâlnim e Tlemcen, loc de refugiu pentru trecut, prezent și viitor. In trecut aicea au venit Maurii și mai apoi Evreii, alungați din Spania. Până astăzi cântecele populare din Tlemcen amintesc de dulcea Andaluzie, de unde au plecat ultimii Abencerragi.

Dacă e adevărat că nimic nu ne face așa de mari ca o suferință mare, cum zice Musset, atunci Tlemcen, care e zidit din suferințele unor oameni pribegi, trebue să fie orașul cel mai scump pentru Arabi. Și, în adevăr, așa este.

Dovada o fac moscheile și mormintele marabuurilor din Tlemcen.

Așezarea orașului Tlemcen între munți, păduri răcoroase și grote misterioase, nu prea departe de arșița dogoritoare a deșertului Saharei, face ca orașul Tlemcen să fie un loc de refugiu pentru căldurile mereu caniculare.

După Tlemcen trecem printr'o serie de localități: Sidi Bel Abes, Sainte Barbe du Tlelat până ce ajungem la Blida, patria maimuțelor. Aci până și maimuțele sunt prietenoase și se adună în jurul vilegiaturiștilor ca porumbeii din piața San Marco de la Veneția. Maimuțele sunt în libertate și nu sunt ținute în lanț, cum sunt congenerele lor din grădinile otelurilor egiptene.

Toată maimuțăreala este sub ocrotirea lui Allah în marea pădure din jurul Bildei și de pe urma ei trăește un otel, plasat aproape de locul unde vin maimuțele să bea apă. (Le ruisseau des singes). Nimeni nu le tulbură liniștea. Maimuțele nu consumă de la turiști decât nuci, alune, migdale etc. pe care le mănâncă cu deliciu, și nu s'au atins până acum de alcool, așa cum se întâmplă cu rubedeniile lor din alte părți.

Nimic nu e mai ușor de prins decât maimuțe vii. Pentru alcool maimuțele sunt tot așa de proaste ca și oamenii.

Un negru se așează sub un copac cu o sticlă mare de rachiu și cu câteva păhăruțe. Simulează că cinstește el întâi un păhăruț și apoi se preface că bea cu sticla. Maimuțele, care îl privesc din copac, mor de poftă. Negrul lasă sticla și paharele la rădăcina copacului și apoi se face că pleacă.

Maimuțele se scoboară de pe crengi. Cea mai bătrână intră în posesia sticlei, cinstește tot neamul cu păhăruțele, iar ea pune sticla la gură și bea până ce adoarme ... dânsa în brațe. Repede toa... maimuțele sunt în brațele lui Morfeu.

Negrul, care nu s'a îndepărtat prea mult, ia maimuțele în brațe ca pe niște copii adormiți și le depune în cuști de fier. Când se deșteaptă, maimuțele fac scandal, dar totul e în zadar. Dintr'un chef nesocotit maimuțele își mută domiciliul și libertatea din Africa în vreo grădină zoologică sau menagerie din Europa.

Alger

In Alger am sosit în zorii zilei. Orașul Alger nu seamănă cu nici unul din orașele văzute de noi până acum în Maroc. E poate cel mai frumos oraș din Africa. Se compune din două orașe: orașul vechi, cu civilizație arabă și orașul nou, cu civilizație franceză.

Când ești în Algerul nou ți se pare că ești în Marsilia, însă într'o Marsilie mai curată și infinit mai pitorească.

Orașul vechi este avantajat de așezarea în amfiteatru.

Când au venit Francezii în Algeria, acum o sută de ani, Algerul se găsea deja într'o perioadă de bogăție. In deosebi sub dominația turcă, într'o epocă de piraterie de câteva sute de ani, când flota Algerului, întreținută și din cotizațiile femeilor, domina și mările și oceanul și prăda orice altă flotă întâlnită în cale și în deosebi corăbiile Spaniolilor, încăr-

Pădure de cedri

cate cu aur din America, *Algerul* a avut o epocă care a înfrumusețat orașul, mai mult decât orice alt oraș african. Erau pe vremea aceea în Alger o sută de mii de locuitori și cu treizeci de mii de robi în serviciul galerelor.

Tezaurul își scotea venituri: din importul și exportul de oameni, (Europeni furați de pirați și apoi răscumpărați), din taxele asupra Evreilor, (Chiar cu taxele de lux, pe care le plăteau Evreii aveau oarecare restricțiuni. Noaptea, după ce se închideau porțile cetății, indigenii și chiar Europenii aveau voe să meargă prin besna orașului, cu lanterne, pe când Evreii n'aveau voe decât cu lumânări). Tezaurul își mai scotea venituri din comerțul de corai (protejat de trei corpuri de armată și de trei fortărețe) care raporta anual circa o sută milioane de franci și recurgea și la alte resurse interne și externe. Algeria era condusă de un dey și de bey, sub suzeranitatea Turcilor.

Obrăznicia ultimului dey, Hussein, a dat Algeria Franței. Era vorba de o furnitură pe care deyul Algeriei o făcuse Franței. Intrucât au existat oarecare contestații și plata se amână până la judecarea procesului, deyul a crezut că e vorba de o tragere pe sfoară din partea Franței și a mers până acolo că la o solemnitate a lovit cu evantaiul pe consulul Franței.

Franța, bine înțeles, a cerut satisfacție și până una alta a debarcat trupe în Algeria și a ocupat Algerul. De atunci Franța a exercitat protectoratul asupra Algeriei și Algerul a fost centrul, de unde a radiat toată civilizația franceză în Algeria, apoi în Tunis și Maroc. De aceea, actualmente, Algerul nou pare orașul cel mai modern și dacă n'ar fi Mediterana, care să-l despartă de Franța, ai crede că e o prelungire a Franței. Orașul nou nu este distanțat de orașul vechi ci se continuă cu el astfel, încât treci pe neașteptate dintr'unul în altul.

Dacă scobori dinspre poștă în Place du Gouvernement așezată aproape de malul mării, ajungi la zona de imixtiune între orașul modern și orașul arab.

In piață Arabii își fac siesta. Unii și-o fac în poziție orizontală.

Alger: O stradă în orașul vechiu

Văzându-i de departe ai crede că o gospodină a întins în piață cearșafurile la uscat. Cei mai mulți Arabi stau turcește ca niște știubee pe căpătâie și foarte puțini își fac siesta în picioare. Câțiva din ei, sub formă de bedekeri, se abat de la inerția lor de animale în hibernație și se îndreaptă spre noii vizitatori, făcându-le cunoștință cu Mosché de la Pécherie și cu târgul unde se vindeau sclavii. Algerul ca și alte orașe din Africa a practicat din cele mai vechi timpuri pirateria, nu numai pentru aurul și încărcătura corăbiilor prinse pe mare, dar și pentru capturarea Europenilor (respectiv creștinilor) care, devenind sclavi, le aduceau un venit considerabil. De îndată ce pirații se întorceau cu prada în Alger, deyul își alegea o optime dintre sclavi pentru sufletelul lui, iar ceilalți creștini erau vânduți la mezat în târgul de sclavi. Fiecare sclav era purtat prin piață de gangsterul lui respectiv, care striga în gura mare naționalitatea, nobleța și alte particularități ale sclavului, ca să se poată obține un preț cât mai ridicat. Cumpărătorii se apropiau, căutau sclavii în gură ca să le vadă dinții, examinau pielea mânii și talpa picioarelor, apoi cerceii din urechi (semn de noblețe pentru Africani) și în sfârșit celor răniți le sondau adâncimea rănilor, ca să cântărească și mai bine dacă nu se înșeală asupra prețului. Adjudecarea din piața publică nu

Algerul nou: Portul și M.sta.a-Superior

era definitivă, pentru că urma o a doua vânzare în fața și în folosul deyului. (Prima vânzare era în folosul piraților).

Francezii erau vânduți pe un preț mic. Francezii au fost întotdeauna avari, chiar atunci când era în joc viața lor. Ei își depreciau valoarea și declarau sistematic că au cea mai democrată origină, numai ca să nu mai plătească, mai târziu, prea scump prețul răscupărării. Spaniolii, din contra, își arătau nobleța familiei și erau vânduți pe un preț foarte ridicat.

Răscumpărarea sclavilor se făcea pe prețul cumpărării, sau pe schimb de persoane. S. D'Estry citează cazul unui episcop care s'a oferit să fie vândut în Africa pentru a răscumpăra unicul fiu al unei văduve, care îl rugase foarte mult să-i salveze copilul. Episcopul a stat câtva timp în captivitate, până ce a prevestit stăpânului că regele o să moară. Regele fiind avertizat și recunoscând în sclav acelaș personaj, pe care îl visase cu o seară mai înainte, că îl va detrona, i-a promis, nu numai libertatea lui, dar și pe a tuturor sclavilor din eparhia lui.

Răscumpărarea sclavilor ajunsese în Europa, prin secolul al XII-lea o problemă de care se ocupa ordinul Trinitarilor, cu șase sute de sucursale, care colectau bani în Franța. Ideia răscumpărării pornise de la preotul Jean de Matha, iar răscumpărarea se făcea sub patronajul papei Inocențiu al III-lea. Printre sclavii celebri, răscumpărați de ordinul religios, se numără Cervantes și Saint Vincent de Paul *.

Religia creștină poate să se mândrească cu opera pe care au făcut-o înaintașii religiei, în Africa, pentru răscumpărarea sclavilor. Nu știu dacă a apărut până acum vreo carte asupra vânzării sclavilor și răscumpărarea lor. Ea s'ar putea scoate sub egida conducătorilor bisericii și ar fi mai interesantă decât multe din cărțile literaturii contimporane.

In Place du Gouvernement vizităm apoi tribunalul sumar al Arabilor, unde o căsătorie e desfăcută în cinci minute, restituindu-se suma cumpărării.

Palatul Deylor din piață, e în genul tuturor palatelor arabe, cu colonade, cu arabescuri, cu faianțe, cu fântâni de marmoră, iar în interiorul camerelor palatului există câte un dulap clandestin, cu o ușă secretă, pe unde eșea femeia favorită, în cazul când bărbatul făcea vizită inopinată deyului.

In fața palatului erau altă dată instrumentele de supliciu și o expoziție din capetele celor condamnați la moarte.

Vizitând palatul, fără să vrei, îți vine în minte Abd-el-Kader, șeful arab de tristă memorie, pentru Franța. „Era foarte frumos, cu ochii albaștri, cu genele lungi și negre, avea fruntea largă și înaltă, nasul fin și ușor acvilin, tenul mat și o barbă neagră și deasă" (Cl. Hachette). Era orator, fiu de marabu și avea trecere în tribul lui. Pe cât era de frumos și de deștept, pe atâta a dat de lucru Francezilor, mai întâi înșelându-i cu un tratat scris în limba arabă, pe care Francezii semnatari nu o cunoșteau și mai apoi declarând război sfânt contra Franței. A trebuit ca Franța să trimită o sută de mii de oameni, ca să facă față lui Abd el Kader.

Ghidul nostru ne recomandă că după masă putem vedea în orașul vechi jocuri arabe executate de femei. Luăm tramvaiul până la Kasba și de aci ne scoborîm prin labirintul de străduțe al orașului arab, pe unde nu poate trece decât o cămilă. Mai toate casele sunt văruite cu alb și nu au ferestre exterioare. Coranul, pare-mi-se, interzice așa ceva. Trecem prin cartierul caselor vopsite cu ultra marin al dansatoarelor, care mai cumulează și ocupația de femei publice. Ele au sprincenele încondeiate și sunt fardate cu henné în vârful degetelor și în palme. (Ghidul ne spune că și în tălpi).

Pe brațe și la picioare dansatoarele au brățări de aur și de argint. Dresurile și brățările nu sunt o particularitate a dansatoarelor, ci toate femeile, publice sau nepublice, le poartă.

Ghidul ne dă indicațiuni că execuția dansului e în raport cu suma oferită de vizitatori. Pentru 20 de franci femeile dansează îmbrăcate, iar pentru 50 de franci dansează goale.

N'am întârziat prea mult în orașul vechi și ne-am scoborît în orașul francez, după ce călăuza ne-a arătat un local de lux (fostă reședință a unui pașă) unde se dansează jocuri arabe. Am fost bucuroși, când am ajuns din nou în Place du Gouvernement, unde misiunea ghidului nostru era îndeplinită.

In orașul nou ne-am condus singuri. Am vizitat întâi cartierul Mustafa superior, cu străzi care urcă în pantă abruptă și cu vile cu grădini suspendate. Crezi că ești în unul din orașele de pe malurile lacului Leman.

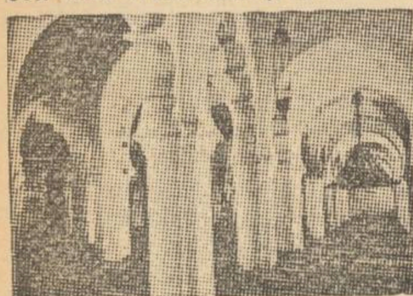
In cartierul Mustafa însă vegetația este exotică, iar în zare se vede un lac mai mare decât Lemanul, se vede Mediterana, cu vapoare numeroase, care își fac escala din extremul Orient. Grădinile cu portocali, cu mandarini, cu migdali și cu rodii și casele înflorite cu bougainvillier, cu iasomie și camelii arborescente, sunt ca un fel de expoziție exotică a Francezilor din colonii. La mică distanță de metropolă, Algerul a ajuns pentru Francezi locul ideal

* Toate datele asupra târgului de sclavi sunt luate din Histoire d'Alger. S. d'Estry.

(Continuare în pag. IV-a)

pentru o lună de odihnă și agrement, în timpul iernii.

Din cartierul Mustafa ne-am îndreptat către Jardin d'Essai, cea mai frumoasă și mai interesantă grădină botanică din Africa. In drumul nostru am dat și peste cazarma spahiilor, prevăzută cu o oglindă mare la poartă, unde aceștia să se poată vedea, în mărime naturală, de la lustrul ghetelor și până la mustață.

Tlemcen: Interior de moschee

Occidentalismul Algerului se vede după felul diferitelor instituții pe care le are: Universitatea cu peste 3000 de studenți și Institutul Pasteur. Acest institut se ocupă în special de boli tropicale și descoperirile făcute într'însul sunt din cele mai remarcabile. N'am decât să menționez cercetările lui Nicolle, directorul Institutului, care a arătat, cel dintâi, legătura dintre tifosul exantematic și gazda intermediară (păduchele), pentru a aprecia valoarea lucrărilor din acest Institut. Este o onoare pentru Franța de a fi transplantat o parte din Institutul Pasteur în Colonii, acolo unde cercetările sunt mai propice pentru boalele tropicale. De altfel Algeria datorește genialului francez, marelui Pasteur, una din cele mai mari bogății a ei, viticultura. Metoda de vinificație, introdusă de Pasteur în Algeria, a salvat toate vinurile și se aplică până astăzi în Algeria.

Itinerariul călătoriei în Algeria și Tunisia

Deși vița de vie e interzisă de coran, totuș a fost introdusă în Algeria de Maurii alungați din Grenada, care văzuseră că nu trebue să ții nici toate ale doctorului, nici toate ale coranului.

DOCTOR GH. T.

(Continuarea în No. viitor)

Hoch Iohann Popescu!

Trenul ministerial sboară... In luxosul vagon, pus la dispoziția excelențelor pentru turneele electorale, d. Jean Th. Popescu meditează... Pentru prima dată ministrul justiției va călca pe pământul Banatului liberat — într'un ținut unde poporul, în majoritate german, îl așteaptă cu înfrigurare.

Autoritățile districtului X, sunt, de câteva zile, în mare fierbere. Gara — unde urmează să descindă reprezentantul dreptății omenești — este o mare de flori: s'au risipit — cu generozitate — petale fine de trandafiri albi, roz și galbeni, pe splendide covoare românești întinse, de la un colț la altul, pe peron. Două drapele naționale sunt atârnate în fața biroului șefului de gară. Muzica „militară", condusă de un schwab bătrân, face interminabile repetiții, asurzind pe călătorii înmărmuriți, din trenurile obișnuite.

Ora sosirii ministrului de justiție se apropie. Pe peron apar, în haine de sărbătoare, reprezentanții autorităților. Admirabile „Gretchen", cu brațele încărcate cu imense jerbe de flori, simt fiori ca în timpurile trecute ale logodnelor ferice. Tot peronul este populat de nenumărata mulțime adusă să salute pe d. Jean Th. Popescu.

Redingote; fracuri strâmte și străvechi; rochii confecționate la București (doamnele nu sunt regionaliste), costume „naționale" sclipitoare. Albul cămășilor țăranilor schwabi, îți ia văzul. Muzica „militară" ia poziția de atac în fața peronului.

Trenul ministerial intră vertiginos la „semnal". Emoția strânge — ca într'un clește puternic — gâturile asistenților. Trenul stopează; personalul ceferist ia poziția „pentru onor", muzica intonează un imn fantastic.

Domnul Jean Th. Popescu rămâne înmărmurit, pe scara vagonului ministerial, în timp ce — învingând sunetele stridente ale muzicei — întreaga asistență tună din fundul bojocilor:

„Hoch! Hoch! Hoch! Iohann Popescu!"

D. ministru Iohann Th. Popescu — pe scara vagonului, emoționat până la lacrimi—se simte obligat să rostească un cuvânt de mulțumire. Cu gesturi largi, teatrele, reprezentantul dreptății, impune tăcere:

„Iubiții mei prieteni! Vă mulțumesc pentru manifestația prin care îmi dovediți dragostea voastră. Sunt profund mișcat. Regret — din fundul sufletului — că nu vă pot vorbi în splendida, dulcea și armonioasa voastră limbă maternă. Regret că nu posed limba subtilului Schiller; că nu mă pot exprima în limba nemuritorului vostru Goethe! Imi amintesc însă, câteva cuvinte, învățate în primii ani ai studiilor mele, și le rostesc, astăzi, în această zi măreață, când bucuria îmi cuprinde sufletul și când mirosul florilor, ce-mi aduceți — ca prinos al dragostei voastre, — mă îmbată: „Ich liebe dich!"

Și ministrul justiției se lasă să cadă, de pe scara vagonului ministerial, în brațele unei înmărmurite „Gretchen" care ținea în mână un enorm buchet de flori. Inainte ca biata „Gretchen" să-și dea seama ce se petrece în jurul ei, Iohann Popescu o sărută cu pasiune, pe amândoi obrajii îmbujorați.

Muzica intonează „Mulți ani trăiască"! Florile cad potop pe capul ministrului justiției, în timp ce, din piepturile asistenței, isbucnesc — ca la comandă, urale puternice:

„Hoch! Hoch! Hoch! Iohann Popescu!"

Trei zile d. Jean Th. Popescu a fost prizonierul populației în ținutul german din Banatul liberat.

RADU MATEI

(Din volumul „Un tribun al poporului" care va apărea în curând).

P R I M I I   P A Ș I

Duminicală

A la manière de
Demostene Botez

Mă doare albul strălucirei de perete,
Mă dor tăcerile duminicale,
Mă doare cerul strâns în ochi de fete.
Miazmele din preajmă de spitale.

Mă doare vechiul scârțâit de car
Și soarele din prafuri și noroi.
M'alungă toți cu pietre că-s hoinar,
Și eu îi plâng că-i văd sărmani și goi.

Mă doare-acelaș cântec de flașnetă,
Ce fură iar tăcerea mahalalei
Și plâng când unu scoate o planetă
Cetind în timp la marginea haznalei.

Mă doare strălucirea de sineală
Și nemurirea prinsă 'n coperișuri.
Și plâng soldatul ce se duce 'n hală
Și plâng că-i soare și 'n mărăcinișuri.

AL. VOITINOVICI

Sonet de toamnă

Cu pas domol, prin frunzele uscate
Coboară toamna'n cântece de jale,
Plâng florile cu lacrimi de petale;
Și apa'n vad tânguitor se sbate...

Un cuc răsleț, răpus de multă cale,
S'așează trist pe crengile plecate,
Și'n melancolica-i singurătate
Îngân'o rugă cerurilor pale;

Sărmane cuc! Ce trist îți sună glasul,
Și cât de obosit îți pare gândul.
Deasupra ta cad frunzele de-arândul...

De mult... de mult ți s'a sfârșit popasul
Și totuși, frate bun, ce gând te'ndeamnă,
Să mai rămâi la noi? Te du... E toamnă...

VEIN ODESSA

Perla blestemată

Soarele dogorea cu furie. Nisipurile imense ale Arabiei se încălziseră ca niște cuptoare. Pe coasta sudică a peninsulei, mai jos de orășelul Mascat, acolo unde uscatul înaintează în apele de azur ale golfului Arabic, la capul Ras-el-Had, este un loc, care se chiamă Bab-el-Riad. Pe țărmul nisipos, din loc în loc, câte un pâlc micuț de palmieri șterge impresia de adevărat pustiu. Sidi ben Nuzum și femeia sa, Raira, au plecat în părțile acelea, să caute sub undele călduțe scoicile, care sunt îngropate în mâlul fin. Pe țărm, au stat să privească jocul îndrăsneț al unui rechin, care se avânta pe jumătate în aer, privind către soarele de aur. In depărtare, un vapor se îndrepta, legănându-se pe ape, undeva spre Indii, sau spre Orientul îndepărtat. Ochii negri ai omului se oglindeau în apa ușor încrețită a mării.

— „Raira, astăzi vom avea perle din belșug, căci scoicile au mers mult spre țărm!" spuse el.

— „Oh, Sidi! Le vom da negustorilor și-mi voi lua mărgele roșii și brățări galbene".

— „Da, Raira, le vom da să ne dea și brățări și mărgele și pânză".

Impinseră barca pe apă și o depărtară de mal. Omul vâslea puternic. Lopețile se afundau în albastrul de safir al apelor, turburându-le și împodobindu-le cu broboane mărunte de spumă opalină. Rechinul era doar la vreo câțiva metri, sărind neastâmpărat, la suprafață.

— „Sidi, să ai grijă de rechin!" vorbi femeia.

— „Lasă, Raira, nu te teme! Nu se dă la fund acuma".

Barca stătuse. Valuri minuscule o mișcau, legănând-o.

Omul se afundă sprinten. Ea privea apa, în care dispăruse el. Bășici mari de apă începură să iasă din adânc. Apa se părea că fierde. In urma lor, Sidi ieși purtând după braț coșul cu scoici. Le asvârli în barcă și se cufundă iarăși. Femeia ședea în fundul bărcii, măsurând zarea. Sânii ei mari, cafenii, svâcneau puternic. Sfârcurile lor țâșneau îndrăsnețe de sub pânza purpurie, care le acoperea. Curând Sidi reapăru la suprafață. Ea vâsli spre mal și barca porni vioae. Pe nisip deschiseră cu nerăbdare scoicile. In mâna ei s'au strâns cinci boabe prețioase. Acum el crapă valvele puternice ale ultimei scoici. O piatră neagră, strălucitoare, mult mai mare decât toate celelalte, căzu pe nisip.

— „Raira, piatra asta face mult, dar trebue s'o aruncăm înapoi, în mare, căci ea aduce nenorocire. Bătrânul dead mi-a spus că ea este piatra duhului rău".

— „Nu, Sadi! Mi-o vei da mie, s'o leg la mărgelele mele. Nu o voi vinde negustorilor și n'are să se întâmple nimic".

— „Toți cei ce au avut pietre din acestea — negre — Raira, au pățit-o rău. Aruncă-o în ape și gonește nenorocirea".

— „O voi ține la mine. Nu o arunc. Imi place!"

Sidi se ridicase în picioare și o privea palid, drept în ochii ei mari, care aveau o lumină puternică, fascinatoare.

— „De ce nu o arunci, Raira? Ne va aduce blestemul lui Alah! Eu îți voi găsi altele albe, mai mari".

Femeia își aruncă giulgiul pe firișoarele de nisip și sări goală în apă.

— „Raira, rechinul este în apropiere. Ai grijă".

— „Oh, Sidi! De ce te temi atât pentru Raira ta ? Nu știe ea destul de bine, să se ascundă prin ierburile mării de privirea rechinilor ? Trupul ei de albină nu știe să taie apele cu iuțeală de pește ?

Sidi o privi cu blândețe nemărginită în ochi și-i zise:

— „Da, Raira, cunosc iscusința ta în apele albastre ale golfului și nu de rechin mă tem mai mult, ci de puterea blestemată a pietrei negre, pe care am găsit-o. Femeia înainta în mare cântând un cântec din Hadramaut, cu glasul ei limpede de biulbiul *, care părea murmur de zefir, care trece printre frunzele curmalilor înfloriți, înfiorându-le. Șoldurile-i micuțe se ascundeau în azurul apelor, simțind mângâierea rece a algelor, peste carnea lor caldă, dornică de voluptate. Corpu ei era scăldat acum în întregime de valurile potolite ale mării. Sidi o urmărea cu privirea, cum înainta spre larg. Dar deodată îngălbeni. In preajma ei sări un rechin. Femeia îl zărise și înnota îngrozită spre țărm. Dar rechinul i-a prins picioarele și i le-a retezat între dinții lui de oțel. Apa s'a înroșit de sângele ei fierbinte, clocotitor. Colosul marin i-a tras furios, după el în mare și trupul ciopârțit. Cu durere păgână în suflet, Sidi a sărit în barcă și a vâslit spre locul unde dispăruse crinul inimii lui. S'a aruncat în adâncime, cu lama cuțitului între dinți, scrutând apele de safir ale golfului. Ochii de monstru ai rechinului i-au ieșit în cale, căutându-l. Dar Sidi ben Nuzum i-a înfipt între luminile ochilor cuțitul, răsucindu-l câinos. Apele s'au colorat din nou, mult mai intens și în urmă rechinul s'a ivit la suprafață inert.

*

Pe țărmul mării, la Ras el Had, Sidi ben Nuzum umblă nebun ziua întreagă sub razele caniculare ale soarelui de tropice, strigând numele Rairei și noaptea, când luna își aruncă razele peste țărâna deserturilor, visează în negura palmierilor, pe Raira, afundându-și pulpele și carnea întregului ei corp, în apele imense ale oceanului, din care nu mai avea să iasă.

A. C. APOSTOLESCU

* Privighetoare în limba arabă.

Flirt

Fănichii

O scenă urmărită de sus, dela fereastra unui etaj.

Jos, o stradă tăcută, se întinde parcă leneș, mângâiată de razele târzii ale unui soare de toamnă. Tramvaiele se aud cu sgomot surd, dintr'un bulevard vecin. — Clacsonul răgușit al unei mașini sparge tăcerea.

Eroii mei sunt peste drum, așezați pe marginea treptelor unei case cu uși mari de fier forjat.

EA: un pumn de fetiță, părând mai mică din cauza distanței. E de vre-o cinci ani, brună, cu neastâmpăr în ochi și în codițele negre ce-i joacă pe spate. Nu stă locului o clipă. Se ridică, se așează din nou, vorbește cu mișcări pline de expresivitate. Imbrăcată curățel într'un costumaș de lână roșie, puțin uzat la coate. In picioare are sandale și ciorapi lungi de bumbac, care-i lasă goi genunchii negri și rotunzi. E neagră ca o țigăncușă, pârlită de soarele unei veri petrecută la țară cu stăpânii. Căci pe fetiță am identificat-o imediat; e Vița, odrasla unei bucătărese din vecini.

EL: un băiețaș ceva mai răsărit ca dânsa, blond, timid și cu o expresie temătoare în ochii-i albaștri. E îmbrăcat elegant, dela pantoful model sport, șosetele de lână, pardesiul de cover-coat încheiat la toți nasturii, cu cordon prins în cataramă, în al cărui buzunar bănuiești mănușa mică de piele de castor, până la bascul pus cochet pe-o parte, lăsând descoperit un zuluf blond, dornic de libertate.

E desigur copilul unor oameni cu stare. Din felul cum e îmbrăcat se observă grija unei mame, ce-l crede acum jucându-se cuminte în curte, unde i-a dat voie după prealabile recomandări: „Să nu alergi, ca să nu te încălzești prea tare, să nu-ți murdărești hăinuțele, să nu calci florile și mai ales, să nu ieși în stradă sau să intri în vorbă cu copii străini".

N'am asistat la conruperea băiețașului de-a călca povețele mamii și de-a păși în paradisul interzis — strada — privit cu atâta jind prin gardul grădinii. Dar cum „Cherchez la femme" nu e numai o vorbă, iată explicația.

Căci Vița, prin inferioritatea condiției ei sociale, e mai independentă și mai întreprinzătoare decât băiețelul oamenilor bogați. Cam paradoxal, totuși adevărat. Mama ei nu se poate ocupa de dânsa și deaceia Vița-i stăpână pe libertatea și timpul ei, pe ziua ei, pe strada în care se găsește ca acasă. Nu-i este frică de mașini, de trăsuri și nici de oameni. Băiețașul îi privește pe toți cu teamă. Străin acestei mișcări a străzii, e stângaci și speriat. Se vede că ar vrea să plece, se ridică de câteva ori, dar fetița îl reține cu un gest hotărît al mânii și cu ochi rugători.

Băiatul acceptă, se reașează pe treapta de piatră, fără a se gândi la frumosul lui pardesiu și la admonestările mamei, și iată-i acum stând de vorbă. Adică ea vorbește și el aprobă din când în când. Nu aud ce-și spun și nici nu pot deduce din mimica feții. Subiectele copiilor sunt atât de variate și nebănuite...

S'ar putea să-i povestească despre bucătăria cea mare, cu cratițe enorme și cu mozaic pe jos, unde mama ei domnește cu temută suveranitate. Sau de cei doi pisoi cu care se joacă acasă, sau de copiii boierului care vorbesc franțuzește și beau în fiecare zi cafea cu lapte și cozonac. I-ar mai putea vorbi despre „țara" unde a fost vara, de grădina cu straturi de flori și globuri strălucitoare de sticlă, în care capul negruț al Viței apare în hilariantă deformare, de hulubii albi și mulți ce împânzesc uneori cerul și ograda, și de-atâtea alte lucruri minunate.

El răspunde câteodată, fără convingere. Se observă că e preocupat de ceva. Ține în mână o nuielușă cu care desenează arabescuri nevăzute pe asfaltul trotuarului. Din când în când furișează priviri îngrijorate spre casă.

Fetița povestește mereu, cu drăgălășenia copiilor vioi. Se uită cu drag la băețel pe care-l admiră pentru părul lui blond și inelat, pentru hainele atât de frumoase și curate. Un gest de feminitate precoce mă surprinde în spontaneitatea lui: Vița scutură cu mânuța ei mică și grijulie un fir de praf de pe pardesiul tovarășului. El primește totul cu aceiași indiferență. E băiat și știe că fetițele „sunt așa".

De o dată, un glas ascuțit și plin de promițătoare pedepse oprește, ca prin farmec discuția. In poartă apare mama băiețelului, o doamnă înaltă, corpolentă, cu ochi verzi sub ochelari. Copilașul, cu ochii în jos, se îndreaptă spre poarta pe care mâna mamei o ține larg deschisă, într'un gest amenințător. Mai întoarce capul, odată, spre chipul nedumerit al fetiței.

O lacrimă strecurată printre gene, prima din cele multe ce vor urma în casa cu jucării scumpe dar fără vioiciune, și sgomotul unei porți trântite fu tot ce mai văzu și auzi Vița.

ERNA SEGAL

Epigrame

Orașul Patriarchal
de Cezar Petrescu

O atmosferă patriarhală
E-atât de magistral redată
Că degajându-se din file,
Te-adoarme 'ndată...

★

Doamna Casanova
de Al. Bilciurescu și M. Toneghin

Deși e Doamna Casanova,
Cuceritoare-atâtea ori,
N'a isbutit de astă dată
Să cucerească... cetitori.

IV. SACURE

DISCUȚII

Sunt părinții necesari?

Acum un an, Leonora Eyles, englezoaică tradiționalistă și mamă a doi copii, a avut curajul să-și pună public în presa engleză această întrebare.

Concluzia ei: părinții *nu* sunt necesari.

Fără de a împărtăși oarecari vederi politice sau sociale, fără de a recurge la gesturi de revoltă de dragul unei afișări sau a unei excentricități, situația de fapt cât și relațiunile obișnuite dintre părinți și copii, evocă cu viu dramatism de nedescris falșitatea și vicioasa structură a familiei de eri și în genere, a ideii de „părinte și mamă".

Ca reminiscență absurdă și crudă a epocelor primitive când cel tare putea dispune de semenul său slab, ca o potențializare până la absurd a noțiunii de proprietate inalienabilă și sacră de care proprietarul poate dispune cum vrea, cum îi trece prin minte și cum i se năzare, familia și în speță raportul dintre părinți și copii a luat forma unui raport dintre stăpân și obiect, dintre omnipotent și sclav, dintre exploatator și exploatat.

Aceste vor părea poate exagerate, dar puțină sinceritate va adeveri cele afirmate.

In primul rând, copilul, din cea mai fragedă tinerețe și până în anii de odolescență, este zilnic instruit, bătut la cap și făcut să înțeleagă prin tot felul de mijloace, începând cu bătaia până la lașitatea momirii cu cadouri și recompense, că părinții săi sunt singurii care țin în mânile lor destinul său.

Pe de-asupra fricii de D-zeu, copilul este îmbâcsit de dimineață și până'n seară de noțiunea ascultării necondiționale și supușeniei față de părinți, care pe baza unor vocațiuni divine au dreptul să siluiască acest plăpând suflet la acomodarea desăvârșită cu toate minciunile convenționale și falsificatoare cu care aceștia la rândul lor s'au obișnuit în viață.

Printr'o dragoste nespusă și alintări sugrumătoare, copilul e de timpuriu înfășat în vatelina ipocrită a sentimentalismului care-l desparte de tot ce e concret, real, dur și anevoios în viață.

Prin sărutări și afecțiune exagerată până la ridicol, acest tânăr om, această nouă vietate, este deprinsă să nu vadă lumea decât în orizontul miop al jocului său și al părinților săi atotbuni, atotdulci, atotalintători, atotvindecători, atotputernici, atotmăreți.

In ambele cazuri, se desvoltă un copil ireal ca om și dotat cu nimic altceva decât cu un fanatic instinct de atașare, manifest activ și pasiv prin ceeace cunoaștem ca un complex de inferioritate.

Prin dominare cât și prin alintare, copilul e scos afară din viața reală și singurul său sprijin rămâne efectiv sau imaginar părinții săi; mai târziu în viață, aceeași necesitate îl mână să fie un accesoriu felin și docil, instrument molatec și inutil, atașat pe lângă alții.

Dar nu numai atât.

Invocând „respectul" față de mamă și tată, exploatând meschin sentimentalismul bolnăvicios pe care aceștia l'au altoit copilului, părinții în *cele mai multe cazuri* caută cu orice preț să-și impună vederile lor și în adolescența copilului.

Fie băiat sau fată, viața acestora trebuie fasonată tipic cum cred că este mai bine părinții lor.

Băiat sau fată, „n'au voie" asta, nici acea, nici cealaltă, nici astălaltă, fiindcă „pe vremea noastră eu mama ta iubită n'am făcut".

Actualmente, grija primară a părinților, *în majoritatea cazurilor*, va fi cum să-i determine pe proprii lor copii ca să-și aleagă astfel de căi în viață pe care aceștia ar putea să ajungă la locurile cele mai profitabile și exploatatoare, părinții, tacit sau fățiș nerefuzând să creadă că se vor „înfrupta" și ei.

Studii, cariere, logodne, căsătorii sunt mijlocite, zădărnicite sau contractate în numele copilului.

Miile de copii lipsiți de părinți din frageda lor tinerețe, sunt ei nenorociți?

Intr'un stat bine organizat și echipat cu instituțiuni sociale adecvate, viața în comun, fără tiranizare și fără ultradrăgostire, va forma din acești copii nu numai oameni dotați cu un sentiment de sociabilitate constructivă, ci prin mediul variat, detașat și liber, îi va crește într'o atmosferă perfect *de fericită*. Prin sistemele științifice de educație, ei vor fi pregătiți realmente pentru viață, fără să rămână obligați și îndatorați față de doi indivizi, ci doar față de comunitate care i-a crescut și i-a pregătit bine pentru viață.

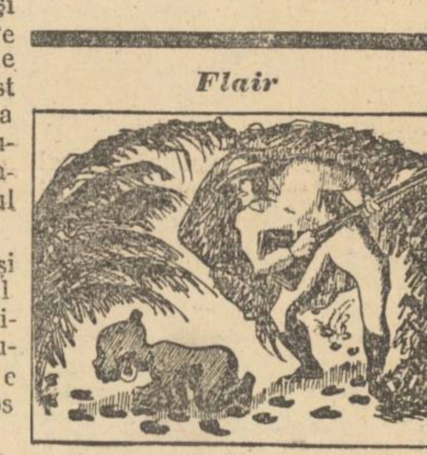
In cele mai multe cazuri, părinții își îngrijesc copiii și-i iubesc din motive de ordin egoist sentimental și speculativ; comunitatea și statul pot crește numai copii pregătiți pentru viața de mai târziu de a fi dedicată unui ideal comun și nu egocentric.

Leonora Eyles spune că a văzut în orfelinate mai puțini copii triști și melancolici decât în casele părintești, unde încazarmat între exercițiile de posesiune paternală și maternală, copilul crește ca o umbră. Atât de rari sunt părinții care își înțeleg adevăratul rol față de copii încât întrebarea din titlu pe care am pus-o, se impune aproape automat.

Prin mijloacele sale statul și-ar putea crește atunci nu numai generații de tineri activi, încrezători și sănătoși, ci ar aduce la adevărata viață toate acele mase de copii care azi se scufundă în mizeria inertă a sărăciei obscure sau subt pământul bleg al căminurilor lor îmbelșugate și luxoase.

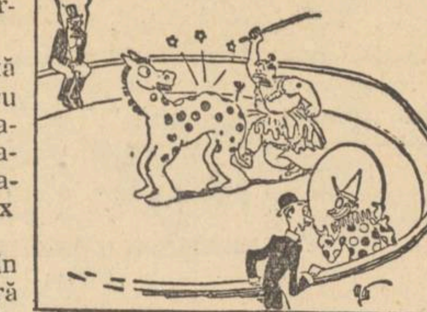
V. TOMESCU

Flair

— Imi vine miros de leu. Da' nu-s sigur. Am un guturai...

La circ

DOMNUL MIOP. — Ce ticăloasă! Cum lovește în bietul animal.

— Foarte explicabil: picioare le dindărăt sânt... bărbatul ei!

CITIȚI TOȚI AZI:
in „LECTURA" — FLOAREA LITERATURILOR STRAINE —
BUDA de SMARAGD
de marele scriitor asiatico american
AHMED ABDULLAH
In epoca răspântiei țaristo-bolșevice la curtea rusificată a Samarcandei, romanul amoros, bizar până la ridicol și până la sublim, al unui prinț oriental
Lei 4, Romanul complect.
La chioșcari și librari.

Cel mai mare succes al teatrului românesc
TITANIC VALS
Comedie în 3 acte de Tudor Mușatescu, a apărut într'un elegant volum cu fotografiile tuturor interpreților și a diverselor scene din piesă. — Editura „Adevĕrul".

Scrisoare dela Pădureni

„Nu ţi-am scris demult, Sanda dragă, — dar nu voi invoca clasicul motiv: „ocupaţia", căci ce ocupaţii absorbante ar putea avea o învăţătoare la clasa I primară, dintr'un sat de munte, la 30 km. depărtare de capitala judeţului?

Nu, draga mea, nu ocupaţiile m'au impiedecat să-ţi scriu, — am destul timp liber! Din orele unei zile întregi, numai patru le închin clasei mele. Restul timpului îl petrec în tovărăşia cărţilor, singurii mei prieteni, în scorbura asta. Am şi colegi, chiar colege — deci oameni cu un nivel cultural mai ridicat. Dar colegii mei au întrerupt orice comerţ cu lumea ideilor abstracte, cu lumea cărţilor, — dacă l-au făcut vreodată! Bărbaţii nu citesc decât ziarul. Singura lor preocupare e munca câmpului şi mijlocul de a âştiga bani. Femeile, — vorbesc de aşa zisele „cocoane", — au două ocupaţii: cleveteala şi dragostea. Din snobism, fiecare notabil al satului ţine să aibă o servitoare, în grija căreia cad toate treburile casei, pe când stăpâna trândăveşte. Cum aici nu avem cinema, doamnele îşi omoară timpul la vizite, unde critică pe cele care lipsesc, sau îşi povestesc cum îşi înşală bărbaţii, — deşi în groapa asta, cam lipseşte elementul necesar. Totuşi, din când în când, mai străbate şi pe aci câte o figură nouă, aducând turburare în multe căsnicii. Dornice de senzaţii, cu capetele ameţite de romanele lui Cluceru Dinu şi Rădulescu-Niger — autorii favoriţi aici — bietele femei nu visează decât dragoste vinovată.

Parcă te văd zâmbind ironic şi-ţi cetesc în ochi întrebarea: „Dar tu, — faci oare excepţie?" Nu aş putea nega, cu toată sinceritatea! Sunt prea singură şi singurătatea e un rău sfătuitor. Insă eu am o supapă de siguranţă: Studiul. Cetesc mult, căci vreau să capăt cunoştinţe, să mă ridic la un nivel intelectual mai superior semenelor mele. Şi apoi, tu ştii infirmitatea mea: lecturile cu care m'am îndopat dela o vârstă prea fragedă, felul meu de viaţă, departe de lume m'au făcut bizară. Pentru mine iubirea e un sentiment înalt, de o delicateţă, — poate cam ridicolă! Cel care ar voi să mă „cucerească", ar trebui să o facă printr'un procedeu special. Pentru că nu mă cred nici eu „invincibilă", cu toate că voi toţi mă numiţi „virtutea întrupată". Eu cred că singura femee cu adevărat de necucerit, — e aceia care iubeşte, — celelalte toate suntem predispuse la păcat. Variază numai metoda cu care putem fi prinse în capcană. Pe una o cucereşte bărbatul prin violenţă şi îndrăsneală, — alta însă nu cade decât după un lung stadiu de oftări şi priviri rugătoare, după o perioadă de platonism, care-i dă iluzia, — biată înşelată! — că-i învinsă de un sentiment superior, ci nu de acel instinct, care stăpâneşte lumea!... Sunt femei pe care le cucereşti cu o bijuterie — sunt altele care privesc darurile ca o insultă aduse iubirii lor! Cred că aşa se explică succesul scriitorilor, pe lângă femei: cunosc metoda care se potriveşte fiecăreia. Ca un argument teoriei mele, am să-ţi povestesc începutul unui roman, înăbuşit însă din faşe.

Acum câteva săptămâni, a sosit aci un doctor, — căci ştii, după noui reforme s'au înfiinţat în toate satele, dispensarii conduse de tineri, abea eşiţi din facultate. Venirea noului medic a produs mare emoţie în lumea feminină, de aci. Doctorul e tânăr şi neînsurat. Abia sosit şi toate cucoanele s'au grăbit să-l prindă în mreje. Băiatul nu-i deloc prost. Repede a studiat câmpul de luptă şi văzând că inamicul moare de dorinţa de a fi învins, a hotărât o cucerire în massă, aplicând fiecăreia, metoda adequată. Cu nevasta notarului, — femee frumoasă şi cu temperament, — a mers direct la ţintă, dela primul tête-a-tête. Dimpotrivă, cu totul altă atitudine a avut cu învăţătoarea dela cl. III. Aceasta, deşi femee de 40 ani, — mamă a şase copii murdari şi proşti, — trăeşte încă în lumea visurilor. Din severul internat bucureştean, unde a făcut şcoala normală, svârlită în acest sat de munte, tânăra învăţătoare s'a trezit măritată cu un coleg, aproape un ţăran, chefliu şi sgomotos. Această căsnicie nu i-a adus nimic din tot ce visase ea, în lungile nopţi de internat. Decepţia în loc s'o trezească la viaţă, a depărtat-o complect de realitate. Gospodină neglijentă, mamă nepăsătoare, soţie părăsită — femeia de 40 ani continua să aştepte împlinirea visurilor adolescenţei. Doctorul nostru, înţelegându-i repede boala, nu-i vorbeşte decât despre ideal, iubiri platonice, legături sufleteşti (căci ea e urâtă şi nu mai e tânără!) ceiace îi aduce repetate invitaţii la masă, cu bucate gătite cu grijă, pe care le preţueşte mult, idealistul medic. Cu mine a început pe tărâmul literar. Tu nu ştii ce înseamnă să nu ai cu cine schimba o idee mai deosebită — dincolo de domeniul preocupărilor zilnice. Te simţi izolat, parcă trăeşti între oameni, a căror limbă n'o cunoşti. Când am încercat, în grupul colegilor mei, să aduc vorba despre o carte, despre un scriitor — s'a produs deplină tăcere şi toţi m'au privit miraţi şi ironic, parcă aş fi vorbit de lucruri „nepermise"... Ce mulţumită am fost când am găsit un partener, pentru acest gen de conversaţii. Tânărul doctor venea direct din Capitală, şi l'aş fi ascultat ceasuri întregi, vorbindu-mi despre oraşul culturii şi artelor. Seara, când mă întorceam dela şcoală, îl găseam — ca din întâmplare — în drum. Mă însoţea pe uliţa satului, până în faţa casei mele. Era la începutul toamnei — serile erau senine şi călduţe. Prin curţi se aprindeau focuri. Cumpenele fântânilor scârţâiau. Copii sdrenţăroşi mânau vitele la adăpat. Printre ramurile salcâmilor — pe jumătate desfrunziţi — se ridica luna, ca într'un pastel de Alecsandri. Tot vorbind despre poeziile lui Topîrceanu şi proza lui Rebreanu — doctorul îmi strângea tot mai prelung mâna, lipindu-se ca din greşală de mine, privindu-mă stăruitor în ochi — iar eu, zi de zi deveneam mai sensibilă la aceste convorbiri „literare", în umbra serilor de toamnă. Nu ştiu până unde aş fi mers şi, — zău, — nu garantez de nimic, — dacă o întâmplare nu m'ar fi deşteptat. O întâmplare, — care nu lasă nici urmă de îndoială — mi-a desvăluit legăturile — mai mult decât prieteneşti, — dintre Don Juanul nostru şi gazda lui, o ţărăncuţă destul de frumoasă şi tânără. Sfârşitul îl bănueşti: conversaţiile noastre literare au încetat brusc, fără explicaţii, spre mirarea lui, care şi azi se mai întreabă ce mi-a venit să fug, tocmai când credea că a ajuns la ţintă. Eu, mulţumită că am scăpat de o umilinţă, care mi-ar fi întunecat toată viaţa, sunt totuşi destul de melancolică şi plictisită.

Cât te invidiez! Ştiu că suferi multe lipsuri, — dar trăeşti într'o lume cu preocupări mai înalte. Pe băncile facultăţii, în muzee, în sălile de conferinţe — poţi să-ţi saturi privirile, să-ţi îndestulezi necesităţile sufletului şi creerului. Eu am impresia că mă cufund într'un noroi vâscos, iar deasupra capului meu zăresc—din ce în ce mai depărtat — cerul senin, unde zboară vulturi şi rândunele, pe când alături de mine orăcăesc broaştele...

Iată dece nu ţi-am scris: nu am avut dispoziţia sufletească şi sunt contra acelor corespondenţe de formă, în care nu pui nimic din sufletul tău şi din adevăratele-ţi gânduri!

Acum termin. In cameră s'a întunecat. Focul s'a stins — e tăcere şi frig. Afară plouă mărunt şi monoton. Scrie-mi cât mai curând. Povesteşte-mi viaţa ta, în oraşul unde e lumina şi frumosul... Mă voi încălzi, cetindu-ţi rândurile"...

Cu dragoste, MARIA

LUCREŢIA DASCALESCU

Săniuşul

— Ce s'aude?...

Urechile mi s'au trezit deodată în zgomot gros şi plin, parc'ar învârti cineva cu melesteul în tingirea cu dulceaţă.

— Cotrobonţ!... Cotrobonţ!...

— A nins! Geamul e îngheţat, dincolo de floricelele lui zâmţate cineva râneşte zăpada de pe cerdac: se aude scârţâitul acru al paşilor pe ninsoarea geruită.

A nins! A nins peste noapte. Mă îmbrac în fulger.

— Miti!... A nins!... Mamă, ai văzut c'a nins?

A nins!... A nins!....

In odăi, e lumină vânătă, astupată de ferestrele cu albeaţă. Afară e strălucire, e zăpadă, e iarnă.

Imi las repede capuşonul subt bărbie şi-mi trag turtit şi strâmb şoşonii.

— Unde mi-s mănuşile?

Mai fulguie încă. O steluţă a căzut de sus peste căciula albă a bucătăriei şi s'a prins de nasul meu.

*

E Duminică. Pe strada Rădăşeni, zăpada s'a bătucit bine de tot şi sticleşte în scântei colorate pe urmele de sticlă ale săniilor cu oplexe. Săniuţi de tot felul trec la deal şi la vale, în trap grăbit. Un băiat dela Gimnaziu, cu manta încheiată în nasturi auriţi, conduce spre deal o sanie lungă cu cârmă. Pe zarea largă a străzii Petrari, cerul e bomboană de sticlă albastră ce se topeşte în aurul soarelui.

— Mitică, lasă-mă să mă sui şi eu!

Tucă Tărăboi şi-a lăsat la o parte săniuţa lui turtită — o scândurică care atinge aproape pământul — şi se ţine scai de noi.

— Urcă-te la coadă! îi dă voie Miti, aşezându-se cu grijă pe cât mai puţin loc posibil.

Mă'ndes în spatele lui, calare, adunându-mi bine pe genunchi grosimea paltonului.

— Uncă picioarele! îmi porunceşte Miti; şi să nu le pui în pământ decât atunci când ţi-oiu spune eu.

— Gata? întrebă Tucă.

— Dă-i drumul! răspunde şeful.

Intr'un avânt brusc, împinsă galopat de Tărăboi, sania o porneşte în vârtej, prăvălindu-se înainte.

—Sue, măi! răcneşte Miti.

Două mâni grele mă apasă pe umeri şi-o matahală mă turteşte din urmă înăbuşindu-mă, Sania îşi conteneşte o clipă elanul, smuncind într'o parte. Bătând grăbit cu potcoavele călcâielor, Miti o îndreaptă îndată şi'n lunecuş neted o pornim la vale, cu tăierea vântului bătându-ne faţa.

Până la Hoişii nu-i chiar aşa de bătucit. Aici, e ghiaţă în faţa crâşmei şi sania alunecă deodată mai grăbit, luând vânt. Mai repede, din ce în ce mai repede..... Spre dugheniţă prindem iuţeală. Tălpile vuiesc din ce în ce mai gros şi mai unit, într'un duruit greu — de coardă'ntinsă. Şi când ajungem la Gogu, unde pântecele străzii e cel mai ridicat şi face cot, începem a zbura cu aşa viteză, că şinele aruncă scântei iar omătul spulberă făină de ghiaţă în faţă şi pe dedesupt — unde paltonul s'a dat în lături. Cu inima dârdâind în dinţi, m'am apucat de mânile lui Miti şi-l strâng din ce în ce mai tare, pe măsură ce vântul vâjâie mai grozav.

—Dă-mi drumul, bre! îmi strigă căpitanul surzeşte în mugetul furtunei. Nu pot cârmi!

Nu mai văd şi nu mai aud nimic. Cu inima strânsă mă'ncord în spaimă şi'n atenţie, cu gândul că dacă am cădea acuma ne facem praf.

Am ajuns pe la „ghiletă" De-aici, începe să se mai oprească. Pe nesimţite, zborul se moaie, mai lin. Coborâm în mers blajin panta din urmă, spre „Adormire". De-acum s'a isprăvit. Am ajuns. Mai avem numai o bucăţică, prin faţa Prefecturii. Pe-aici trebuie să mai ajutăm şi noi. cu călcăile, ca să nu se oprească; ambiţia e să ajungem pe deluşorul din capăt, de unde să scoborâm câţiva metri pe ulicioara îngustă a jidovimii. Alunecăm potolit şi coborâm în hop pe strada Mică. S'a isprăvit. Ne-am oprit încetişor, în bot, ca o mârţoagă ostenită. De-acuma săniuţa se întoarce la deal, s'o tragem noi de frânghioară şi ea să urce smucit, lunecând mereu într'o parte, îndărătnică. Te taie la mână frânghia îngheţată.

— Lasă să-ţi mai ajut şi eu, Miti.

— Nu, că tu n'ai putere.

Pe drumul anevoios al întoarcerii, ne întâlnim cu întârziaţii. Coboară încetişor. — Hei! noi de când am ajuns!... Mi-i milă de ei cum lopătează grăbit din picioare, mânându-şi strâmb săniuţele joase, fără şine. Sania noastră e făcută la stoleriu Dumitriu: e zveltă şi înaltă în picioare, potcovită cu fier lucios şi nici una n'o întrece din fugă. Dar şi ca Miti nu mai conduce nimeni.

—Bre, grozav am mai mers!... se minunează Tucă, smârcâind. Ca fulgerul!

Miti urcă potolit la deal, cu sania de funie, ca un zeu în aureola-i de zâmbet modest.

— Hai, Sadoveanu! Nu porneşti?...

Pe culmea de sus a drumului, am întors săniuţa, i-am întins codiţa frânghiei pe spinare şi ne-am aşezat de-asupra. In jur, corăbioarele de toate mărimile ale săniilor stau gata să pornească de subt piciorul care le stăpâneşte.

—Treceţi dumneavoastră înainte... răspunde Miti bobsleighului frumos şi lustruit, pe care s'au aşezat calare flanelele pufos colorate, pantalonii bufanţi în careuri şi ghetele speciale cu cătărămi. Tare-s nesuferiţi! De ce-au mai venit şi ei ca să nu-mi tihnească mie „datul"?

Diteştii au pornit-o la vale, lunecând uşor. Miti se pregăteşte, aşezându-se mai bine.

— Hai, Miti, mai repede! ca să-i ajungem! îmi zbat eu neliniştit inima. Au luat-o cu mult înainte şi-au şi dispărut acuma după cotitura lui Hoişii.

O pornim şi noi. Repede. Sania lunecă, zuruie, duruie din ce în ce mai iute. M'am apucat cu mânile de umerii lui Miti. Am trecut de Hoişii, coborâm în furtună spre cotul lui Gogu. Iată-i! Ii ajungem din urmă! Sunt pela Voinesu! In scânteieri de cremene, vârtej de zăpadă şi ticăit de inimă crispată, ne prăvălim spre ei, gata-gata să-i ajungem.

— La o parte!... strigă Tucă, din cucuiul lui, de de-asupra mea.

O săniuţă joasă merge drept prin mijlocul drumului, tăindu-ne calea.

— Barda!.... răcneşte Tucă.

A întors capul repede, a cârmit într'o parte şi s'a prăvălit în latura drumului, intrând în omăt. Noi am trecut dârdâind şi-am prins de coadă botul lui Diţescu.

— Pf! Pf!.. Pf! Pf... Staţi pe loc!

Zăpadă a început să azvârlă pe coadă de ciudă sania răutăcioşilor; văzând că-i ajungem din urmă, au înfipt frâna în pământ şi-au început a ne stupi bulgări de omăt în cale, ca să ne oprească.

— Vââj! Vââj!... Nimic nu ne poate opri!

Am trecut cu viteză prin gunoiul zăpezii şi-am coborât ca gândul spre vale lăsând în urmă pe Mama Pădurii.

Inima-mi saltă de fericire. Din coardă întinsă dureros, s'a muiat în linişte, suflată de fiorii vântului. Nici nu mai întorc capul în urmă, duşmanii au rămas îndărăt, aşa cum le şi se cuvine.

Tucă chiuie haiduceşte, vânturându-se de-asupra mea.

Coborîm la vale lin, în beţia izbândirii.

— Ascultă, bre!

Miti s'a alăturat de mine, stingherit.

— Lasă de data asta să iau pe Gică şi pe Octav, sania lor nu-i bună, saracii! Tu ne aştepţi în deal.

Bine.

— Să se deie şi ei odată cumsecade! se mai scuză Miti, cerându-mi oarecum iertare.

Am rămas singură în capul dealului. Strigătele şi săniile au pornit la vale, înghiţite de cotitura drumului. De-acuma e mult până ce se vor întoarce, înviind liniştea moartă.

Nu mai este nimeni pe-aici. Gâtul dealului e singuratic în omătul alb, casele tac închise, îngheţate parcă de ger. E frig al dracului! Aşteptarea a şi'nceput să mă muşte răutăcios de vârful degetelor dela picioare şi dela mâni. Fac paşi îndesaţi, la vale şi la deal. Aici, sus, la noi, vântul e subţire ca briciul, te taie de-asupra ochilor parc'ar vrea să-ţi facă bortă'n frunte; iar pe subt haine caută să intre la piele, furnicându-te şi amorţindu-te în biciu usturat. E frig tare! Zăpada scrâşneşte ca sacâzul subt zâmţii şoşonilor, şi-odată cu stingerea soarelui înserarea care se-apropie se'ntunecă în suflu tot mai aspru. Casa noastră-i aproape. O fugă de-alungul gardului şi intru la căldura dulce. Dar dacă în timpul cât lipsesc se'ntorc săniile? Acuma trebuie să fi ajuns la Adormire; îi văd lunecând încet pe dâmbul de la strada Mică; se scoală, întorc sania şi-o pornesc spre mine, vorbind şi dând din mâni... Ori poate ce s'a întâmplat acolo, în vale, în tăcerea neclintită? Poate sania s'a prăvălit în omăt, la cotitura gheretei? Poate s'au lovit, şi-au rupt piciorul? Nu, nu se poate. Dar poate s'au răsturnat şi-acuma se întorc sus; am să-i văd apărând după colţ, mişcând mărunt.

Dar liniştea tace'nainte, cu gura strânsă, sforăind numai pe nări şuerat şi uitându-se în jur cu ochi de crivăţ.

Mai este mult pe inima-mi părăsită uitat în vârful dealului, lângă cocioaba lui Tărăboi.

— Incă odată şi gata!...

Când s'a făcut aşa de repede sară? Lampionul dela Hoişii se ridică de-alungul stâlpului, scârţâind. Lumini roşcate aruncă pâlpâiri de foc pe drumul alunecos. Pela cotituri e întuneric, abia se vede. O sanie c'un cal trece sunând obosit din zurgalăi; birjarul se ridică pe capră şi se uită neclintit după noi până ne pierde din vedere, pe coasta de sticlă din faţa lui Gogu. Ne ducem vâjâind în cea din urmă cursă. Când ne ridicăm din vale, urcuşul e acum munte spre casă, unde nu ne mai aşteaptă nici o altă „dată".

Ce grea-i sania de ghiaţă! Picioarele mi-au amorţit, de-abia le port. Şi-abia acuma bag de seamă ce obosită sunt, cu mădularele de plumb, c'un somn adânc şi nesfârşit în aburul nopţii care m'aşteaptă acasă, colo sus, în capul străzii Rădăşeni.

PROFIRA M. SADOVEANU

Amintirile Caterinei State

Fragment

...Vorbind, în ziua aceia mai mult cu Eva [1], nu văzusem că soarele se scoborâse după dealul Solomenilor şi numai o dungă roşietică mai tivea colina şi trimetea câteva raze calde şi liniştite pe malurile vârstate ale Siretului.

Maşinile, retrase pe linii moarte, suflau obosite şi trimeteau în spaţiu nori de fum negru, ce pluteau o clipă deasupra caselor şi, împrăştiindu-se apoi, se lăsau spre ferestrele deschise, învăluindu-ne vederea şi înnăbuşind mirosul razelor şi al garoafelor de pe geam.

Şi una şi alta tăceam gândind la tot ce ne spusesem, când uşa se deschise cu sgomot, şi „papa Zorn" [2] cu luleaua într'o mână şi 'n cealaltă cu „Bukarester Tageblatt" porunci scurt: „Tischdeck'n"!

Ne despărţirăm, în seara aceia, cu sufletul reîmprospătat şi cu gândul desprins din lanţurile grijilor noastre.

Acasă găsii pe Leontina [3] stând singură şi gânditoare pe cerdac. Intorcându-şi faţa toată spre mine, îmi spuse cu o uşoară imputare în glas:

— De când te-ai împrietenit cu Eva m'ai părăsit, Catherine. Şi, totuş, ai dreptate, vârsta o cere şi-i un bine că nu vei rămânea aici prea străină, lângă ai tăi; vei avea o schimbare simpatică, în monotonia vieţii tale în Vascani.

Te sfătuiesc însă ca, faţă de Eva, să nu deschizi toate lacătele sufletului tău complicat. Nu uita, Catherino, că ea are în vine multă bere şi cafea cu lapte şi tu ai aromate şi unt-de-lemn ; nu uita"!, — repetă Leontina, revărsându-şi prea-plinul gândului, pe care parcă-l auzeam clocotind.

Intorcându-se, apoi, cu totul spre mine, mă 'ntrebă mai liniştit:

— Cum aţi petrecut astăzi ?

— Bine, ca oricând.

Mă simţeam îndemnată să-i spun planurile noastre; dar, întunecarea, frunzele prăfuite ale viei sălbatice şi chiar glasul Leontinei care în seara aceia n'avea catifelarea cu care auzul îmi era deprins, îmi opriră gândul şi amuţii deodată, voind să-i vorbesc. Tăceam amândouă privind în van şi o părere de rău mă cuprindea şi parcă-mi inunda sufletul tot. In ideia planurilor mele avea şi ea un drept; fără Leontina şi toate cunoştinţele ce m'ajutase să capăt nu m'aş mai fi liberat din cătuşele unor concepţii extrase din rugina obiceiului şi din interes; n'aş mai fi nădăjduit să trec graniţi, să văd alte orizonturi şi să 'ntâlnesc oamenii aceia pe care-i visam.

Imputările ce-mi năvăleau în minte şi mi se răsfrângeau în suflet, mă 'ndemnară să spun Leontinei de o discuţie cu Eva, asupra operei lui Turgheniev pe care atunci nu-l puteam judeca nepărtinitor şi nu-l puteam vedea decât prin umbra ce aducea asupra-i indiferenţa şi răutatea faţă de Dostoievski.

Incheind convorbirea din seara aceia, Leontina mă 'nsoţi în odaia mea, şi, ca mânată de o curioasă intuiţie, luă de pe etajera pe care era aşezată literatura rusă un volum pe care-mi păruse a-l fi căutat din ochi.

— Să citeşti, Catherine, „Intâia iubire". Aceasta este după mine, una din cele mai bune scrieri ale lui Tolstoi.

N'am închis ochii în noaptea aceia; impresiile ce le păstrasem după convorbirea cu Eva şi acele ce mi le dăduse romanul simplu, duios şi sguduitor, stârniră în sufletul meu simţiri care 'n toată noutatea şi puterea lor, strâns încinse în ameţeala ce-mi da veghea, le trăiam în clipele acelea ca pe nişte realităţi.

A doua zi un slujitor al atelierului de maşini, îmi aduse în grabă un bilet.

„Vino astăzi negreşit; am un plan nou".

In ziua aceia aveam mult de lucru; Leontina voia să afle ce ştiam asupra influenţei romantismului german, în literatura franceză.

Nu puteam gândi. Katia şi Sonia luau formă sub ochii mei şi trăiam intens conflictul lor.

Invocai dar, pretextul că'n ziua aceea nu puteam scrie cu degetul meu lovit şi-i arătai invitaţia ce primisem.

— De sigur că trebue să te duci; îmi face plăcere să vă ştiu înţelegându-vă în gândurile şi simţirile voastre tinereşti. *„L'âge a bien ses droits aussi"* [4]. Eu nu mi-am simţit tinereţea ca să mai pot împărtăşi cuiva impresiile ori măcar vreun vis... Orice s'ar zice; a trăi, a vorbi, a spune cuiva, pe care-l simţim că înţelege, ceva din sufletul nostru; e a ne trăi mai adânc viaţa; e a o trăi de două ori. Tinereţa mi-a fost stăvilită, ca de un zid, de gândul zilei de astăzi; de grija bătrâneţii, cari-i foarte mare atunci când ştii că singura resursă ţi-i munca din tinereţe, fără ca pe alta să te mai poţi bizui.

„Cetiţi, vorbiţi şi trăiţi-vă simţirile ; sunt clipe cu care nu vă veţi mai întâlni... Nu se ştie ; de multe ori acesta-i singurul reazăm pe care se sprijină sufletul unor oameni de-a lungul vieţii; nu se ştie ce v'aşteaptă mai târziu. Fără o icoană, în viaţă, şi făr'de nădejdi, omul trăeşte artificial; e o amorţire morală, pe care nu oricine o poate suporta, aşa cum am suportat-o judecând", — încheie Leontina şi ochii ei, îndreptaţi iute spre fereastră, se vedeau umezi...

Mă suiam în trăsură ca să pornesc la gară, când ea mă opri o clipă ca să-mi aducă romanul „Intâia iubire".

— Ia şi cartea asta, şi, după ce-o va ceti Eva, să vă spuneţi sincer părerea; dar feriţi-vă, cât puteţi să nu trăiţi într'o zi drama. Nici în gând măcar...

Eva, nerăbdătoare, îmi ieşise înainte, departe în drum şi m'aştepta la încrucişarea drumului dintre gară şi depou.

— Uf! Bine că ai venit. Stau aici de un ceas şi mi se părea că până vei ajunge la peron, ar mai fi trecut pe atât şi vestea s'ar fi învechit. Ascultă: Am aflat eri dela Anschütz [1] că de câteva zile a fost numit aici inginerul Carissi, ca asistent în atelier. Se înţelege că după prima vizită, şeful l-a invitat la masă, şi, pe urmă, au petrecut seara împreună. Anschütz spunea că inginerul, care-i un foate bun violonist, s'a informat dacă în acest „Kreevinkel" [2] ar putea găsi, pentru duo, un partener serios muzicant şi muzical, mai ales.

Nu mă 'ndoesc că Anschütz s'o fi oferit; dar ştii cum cântă el: corect, ritmic, aspru şi fără nici o concesie muzicală, — cum zice mama de câte ori vorbeşte de muzica lui. Bietul violonist şi-o fi ros arcuşul în solo şi poate de aceea o fi stăruit să găsească pe altcineva.

Anschütz i-a spus că tu l-ai putea acompania şi m'a rugat să-i chem întâia dată când vei veni. Dar, vezi, la noi ar fi greu: Tata, îndată ce ar afla de vizita asta, s'ar găsi olfigat să-şi lase maşinele şi să vină cu haina lui grasă din depou. Ştiind apoi că are'n faţă doi specialişti, în loc să cântaţi şi eu cu mama s'ascultăm, ar trebui să ne edificăm, şi noi, care aliaj ar fi mai bun şi mai potrivit pentru cutare piesă din maşinele lui. Foarte mulţumesc ! Mai bine ar fi să găsim chipul uşor şi neted cu care să transportăm inginerul, cu scripcă cu tot, în deal la voi. Acolo ar fi mai în atmosferă... Bătrânica Steininger i-ar vorbi în voe de Pestalozzi şi de muzica lui Rameau.... Afară de asta, pentru inginer ar mai fi un punct atractiv : Carissi şi-a făcut studiile la Zürich şi-i cu totul elveţianizat. Ai să-i auzi, Catrinchen, în ce limbă păsărească au să laude lacul şi tartele cu fructe, faima politechnicei şi prostia şi uriţenia femeilor din Canton.

— Spune, Catrinchen, vrei să cânţi?

— De ce nu-l acompaniaţi tu sau doamna Zorn?

— Mie mi-i greu — nu descifrez uşor şi n'am ritm.

Mama îmi spune într'una că n'am *dar* şi ea e nervoasă şi nu-i dispusă oricând. Afară de asta, ştii că n'avem servitoare, şi, la Iause [3] nu ţin să mă fălesc cu şorţul Lottei [4].

Imi reprezintai vizita aceia şi simţii o îndoială, o grijă chiar.

— Şi eu de unde ştiu că tata nu va aduce în salon toată pleava dela arie şi pe mama nu vom auzi-o ţipând prin coridoare că nu s'au spălat oalele de lapte în patru leşii.

— Ah! Catrinchen, te credeam doritoare s'asculţi muzică bună şi mă bucuram că ai să primeşti, vestea aplaudând; şi iată... Dar am impresia că afară de grija ce-ţi dă prezintarea părinţilor, mai este ceva şi nu-mi pot explica ce anume ar putea fi.

— Nu te înşeli. Acest domn ar vrea să fie corect şi bine şi frumos acompaniat; dar ştiu eu dacă afară de ritmică şi unisson va avea şi plăcerea să-l acompaniez? De unde să ştiu, de mi-o va spune? Odată angajat, politeţa îi va impune să revină, şi neplăcerea, chiar ascunsă, tot aş simţi-o. Nu te îndoeşti, cred.

— Ah, Gott! De-aş mai fi trăit alţi optsprezece ani, nu mi-ar fi trecut prin minte gândul tău.

— Totuş, am dreptate. Muzica nu-i frumoasă decât atunci când se strecoară prin filtrul nostru sufletesc.

— Dacă ar fi aşa, Catrino, rar am asculta un duo, un trio ori un quatuor *frumos* cântat.

Muzicanţii se adună din toate părţile lumii şi chiar atunci când nu se 'nţeleg în vorbă se pot înţelege în muzică, dacă fiecare e talentat şi prinde spiritul operei, bine înţeles.

— Fals, complect fals. Opera muzicală nu poate fi un volapük. Mintea şi sufletul oamenilor sunt atât de diferite! Muzica e bună, fără a fi frumoasă şi muzica cere mai mult. Un italian, talentat chiar, nu înţelege şi nu simte muzica lui Beethoven. Şi un francez cu greu prinde spritul slav. Imi pare, Eva, că-i chestie de rassă, de simţire şi de chipul de a o exprima. Dar nu asta m'ar împiedica să cânt. Mi-i grijă că n'aş cânta frumos.

— Tu? tu să nu cânţi frumos? s'auzi ce spune mama de muzica ta şi cum nu poate uita „des Abends", fantazia pe care ai cântat-o întâia dată când ai fost la noi.

— Frumoasă nu poate fi o bună, cinstită şi clasică interpretare; mai trebuie, Eva, ca muzica să ne 'ncânte pe noi, pe muzicanţi şi apoi auditoriul.

— Şi, ca să ne 'ncânte?.... Spune, că nu te mai înţeleg.

— Ar trebui să fie *altfel* de cum

---

[1] Prietina Caterinei State.
[2] „Papa Zorn" tatăl Evei, inginerul şef al depoului de locomotive.
[3] Leontina Steininger, profesoara Caterinei State.
[4] Vârsta îşi are drepturile ei.

[1] Inginerul şef al atelierelor de maşini.
[2] Târguşor de provincie.
[3] Cafeaua cu lapte dela ora 4.
[4] Şorţul Lottei din Werthers Leiden.

o concep, în preludiu, domnii ingineri. Mi se pare că n'aș putea cânta când m'aș gândi că am fost căutată, în Vascani, cum caută gastronomul în piață o trufanda.

— Ce idee! Ah, Gott! Ce idee!

Dar cum vrei și ce vrei să fie ca să cânți și bine și frumos?

— Armonie de simțire.

— Ah, sooo [1]? Die Stimmung? [2]

— Numai o înrudire poate.

— Ce-ar putea-o împiedica?

— Cercetarea, procedeul și toată culoarea lui.

— Ah, Catrinchen, devii pedantă și-ți desvălui o parte a firii pe care n'o cunoșteam. Dar vreau să știu: cânți sau nu? Cu sau fără Stimmung, cânți?

— Da. Pentru tine, Eva, am să când aici, la Anschütz sau la noi acasă; dar cu o condiție: Audiția să nu fie fixată; să nu știu nici ziua nici ora, să fie tot *à l'improviste.*

— Nebunii grecești.

— Altfel nu atac un acord.

— Dar am rămas înțeleși să-i chem Joi.

— Prefă-te că ai uitat, și dacă te va întreba Anschütz să-i spui că'n ziua fixată te-am chemat în deal... între timp, de vezi pe Schiller, care-i cellist și căruia știu că-i place muzica, vorbește-i de organizarea unui trio cu Carissi și Anschütz la piano și cu noi ca auditori. Pe urmă, lasă tot baltă, fă să dispară potrivirea atât de potrivnică muzicei pe care aș înțelege-o. Ei vor mai da vre-o audiție în sala lor, vor cânta între ei și, de ne vor invita, cu atât mai bine. Imi place, să pornesc pe calea asta, în perspectivă și nu pe traseul domnilor ingineri.

— Dar de nu-l întâlnesc pe Schiller, să nu-l caut?

— S'ar putea să nu-l întâlnești acolo la doi pași? Il văd în fiecare Joi când ajung la gară; și știu că-i desenator la atelierul de mașini.

— De unde-l cunoști pe Schiller?

— E vânător. Se duce cu tata iarna la vânătoare de iepuri și de lupi, iar vara la prepelițe și la sitari.

Vorbind, mergeam cu Eva drumul ce ducea la Siret. Câteva raze se furișau printre crengile pletoase ale sălciilor și se răsfângeau pe obrazu-i îmbujorat de mulțumire. Ca prinsă de un gând Eva tăcu și merse câțiva pași privind în jos.

— La ce te gândești?

— Mă gândesc că n'am rochie pentru ocazia asta și... mi-ar trebui.

— Parcă în rochiile pe care ți le știu nu vei înțelege și nu vei simți muzica așa cum va fi? Dealtfel, am văzut că mama ta îți coase o rochie albă.

— Aceia-i a... me pentru gründonnerstag [3] și... tot cu aceia să viu și la concert?

Ah, Catrinchen, ce frumos are să fie la Joia verde. Cred că până atunci, avem să cunoaștem pe Carissi și poate mai vine lume străină dela Roman și dela Iași și jucăm colo, în crâng, la Luncă „Jeu des Grâces”. N'ai idee, Catrinchen, ce mare îndemânare am să prind cercul. La Breslau am luat premiu. Dar tu poți juca? Dacă ai putea... te-ar favoriza corpul. Ce păcat că-s mică și groasă. Da nu-mi pasă de lumea de aici....

— De cine-ți pasă?

— Mă gândesc la cei străini numai.

— La Breslau nu erau?

— Da, dar vezi tu, acolo eram o jucătoare și aici... sunt domnișoara Zorn...

Ar fi bine să ne antrenăm cu câteva zile înainte și pe urmă o hotărăsc pe mama să-mi facă o rochie închisă, ca să par mai subțire. Dacă n'am să fiu aleasă „regina frumuseții” sunt sigură că am să fiu cea dintâi la „Jeu des grâces”.

Da tu ce rochie ai de Joia verde?

— Nu știu dacă voiu veni. Eu nu joc. Am să privesc numai. Tu știi că mă feresc de spectacol.

— Da, așa-i! Când nu ești deprinsă, ori cât de grațioasă ai fi nu te pui în valoare...

Nu luasem seama când, trecând prin umbrele mai șterse ce le întindeau crengile sălciilor pe șosea, ajunsesem aproape de gară. Ca de obiceiu Eva mă conduse până 'n fața peronului și, făgăduindu-ne întâlnirea în ziua hotărîtă, ne despărțirăm.

Trăsura m'aștepta în fața gării. In clipa când voiam să plec, văzui la câțiva pași pălăria verde și paltonul drept și strâmt în care Schiller părea a fi înfășat.

Acesta, văzându-mă atât de aproape, salută adânc și se grăbi spre mine.

— Ocupația dumneavoastră și vizitele mele la familia Zorn ne aduc, oricând, la acelaș punct în spațiu,— îi spuseiu ca să-i înlături timiditatea ce i-o observam.

Chipul lui Schiller, puternic expresiv, ce amintea pe acel al lui Gerhard Hauptmann, se lumină și ochii săi, blânzi și buni, îi spuneau toată mulțumirea că a fost întâmpinat prietenos.

— Doream să vă vorbesc, domnule Schiller, și vedeți, împrejurarea m'ajută.

Știu că vă place muzica și am auzit că la atelier sunt câțiva funcționari amatori cu care ați dat astă iarnă o audiție reușită. Când vă veți mai întruni sau la o viitoare audiție, domnișoara Zorn și cu mine vom fi încântate să v'ascultăm.

— Onoarea ce ne-o veți face are să ne bucure foarte mult, — îmi răspunse Schiller aplecându-se până la pământ.

Apoi înnecându-se în vorbă, adăugă:

— Ce-i mai interesant, domnișoară, e că avem de câteva zile printre noi un element rar. Șeful meu, domnul inginer Carissi, e un mare talent. Vă spun drept că interpretarea sa amintește mult pe acea a lui Joachim [1]. Dacă v'ar face plăcere dumneavoastră, v'aș putea prezinta pe șeful meu la dumneavoastră acasă.

— Da, domnule Schiller, după audiția la care eu și Eva ne-am invitat.

Noutatea aceasta o spusei de-a întregul Leontinei și aceasta îmi lăudă procedeul fără a fi pătruns în substratul lui.

— Ai făcut bine, Cathrine, că nu l-ai invitat pe inginer. O fată care are părinți nu-și poate îngădui să invite o persoană care încă nu le-a călcat pragul. Domnul acela în căutare de partener la muzică, să-și facă mai întâiu vizita de rigoare. Altfel, de-ar veni deodată cu lada viorii, ar putea fi trimis să caute la Iași un tapeur...

CONSTANȚA MARINO-MOSCU

[1] Așșaaa.
[2] Dispoziție sufletească.
[3] Joia verde.

[1] Celebru violonist.
(Sfârșitul în No. viitor).

Librăria Universală ALCALAY & Co.

Cea mai veche librărie din țară

Este totdeauna în curent cu noutățile literare

Române - Franceze - Germane

Abonamente la ziare și reviste române și străine

Corespondență cu toate editurile din lume

Cinematograful

Două roluri

In săptămâna aceasta singurele filme vrednice de a fi văzute au fost „Sunt un evadat” și „Frumoasa din Saigon”. Cam puțin, judecând, că suntem în plin sezon.

Eram foarte sceptic ducându-mă să revăd pe aceea care făcuse pe „Femeea cu părul roșu”. Imi era teamă că Joan Harlow este dintre acele actrițe care după ce au jucat impecabil într'un anumit rol întâmplător foarte potrivit cu făptura lor fizică și morală, — pe urmă nu fac decât să repete, în alte filme, acelaș rol.

Joan Harlow este înzestrată cu o cantitate de vulgaritate așa de enormă, încât dimensiunile acesteia o fac să nu mai fie supărătoare; când un defect e exagerat și quintessențiat, devine artă directă.

Joan Harlow

Afară de asta, vulgaritatea aceasta e extrem de variată, mobilă, desfășurându-se în manifestări multiple și neașteptate. La asta se adaogă un fizic atractiv din punctul de vedere senzual, și foarte, foarte mult haz.

Pentru toate aceste motive, Joan Harlow a avut o creație încântătoare în „Red headed Woman”, pentru că acolo făcea personajul simplu și aproape caricatural biologic al vânătoriței de bărbați. Dar tocmai de aceea aveam dreptul să ne întrebăm dacă o asemenea actriță ar putea fi pusă în alt rol. De pildă pare exclus să poată personifica o „Lady” — deși asta i s'a întâmplat, fără nici-un succes de altminteri.

Cu aceste sentimente m'am dus să văd „Frumoasa din Saïgon” (în titlul original „Red Dust”, adică „Praf roș”). Am regăsit acea imensă vulgaritate despre care spuneam că nu este un cusur; am regăsit acelaș haz volubil și mobil. Dar am găsit și ceva nou. In noul ei rol nu mai întruchipează o scorpie, o madamă lucidă și întreprinzătoare, ci acel personaj care se numește, printre prostituate, o „fată bună”, capabilă de elanuri generoase, și de atitudini aproape totdeauna dezinteresate în chestiunile bănești. Este o mare deosebire între domnișoara din Saïgon și „Femeea cu părul roșu”. Aceasta din urmă are o stare civilă onorabilă, dar un suflet de prostituată. Cealaltă este prostituată din motive pur profesionale, are însă o psihologie de femee de treabă.

Vulgaritatea celei dintâi are origini morale, este congenitală, ține de caracterul personal; la domnișoara din Saïgon vulgaritatea are cauze accidental biografice: extracție proastă, educație neîngrijită, contact cu oameni ordinari și mai ales deformare profesională.

De îndată însă ce e pusă într'o situație mai umană apare deodată, vesel și proaspăt, un suflet de adevărat copil. Și este foarte agreabil de văzut.

Această importantă deosebire de psihologie dintre cele două roluri a fost realizată în mod perfect de Joan Harlow. Adăogați la asta că și ceilalți actori din noul film joacă foarte bine, că povestea întreagă a acelei exploatări de cauciuc situată la granițele civilizației, în mijlocul unei flore luxuriante și unei faune fioroase, în mijlocul unor călduri toride, unor ploi exasperante și nesfârșite, unor furtuni catastrofice — toate acestea trezind o atmosferă locală bine redată techniceste — și veți înțelege de ce „Frumoasa din Saïgon” este un film plăcut.

„Sunt un evadat“

este un film de un zguduitor dramatism. E povestea condamnării unui nevinovat care după aceea reușește să evadeze, și începe a-și croi o nouă viață în care izbândește în chip strălucit. Ni se înfățișează procesul moral al omului care vrea să dovedească societății că l-a nedreptățit osândindu-l, și care aduce această dovadă printr'o sârguință supraomenească și o neobosită încercare de a se distinge prin muncă și merit. Din nefericire, ajuns la o situație foarte înaltă, se află că e un evadat. Nenumăratele mărturii ale prietenilor și stima unanimă a concetățenilor nu reușesc să obțină dela autorități grațierea.

Este din nou trimis la ocnă. Exasperat, evadează încă odată. Și de data asta e constrâns, pentru a mânca, să fure. El care nu furase niciodată nimic până atunci.

Această situație ironică este și ea foarte morală, căci atrage atenția asupra ușurinței și formalismului exagerat cu care Justiția tratează uneori pe cei pe care trebue să-i judece. Justiția trebue să fie severă când trebuie, dar și clementă când este nevoie. Altminteri, remediul devine mai rău decât răul.

Din punct de vedere actoricesc, toate rolurile sunt jucate corect, iar acel al eroului principal are accente de un tragism sobru și foarte impresionant.

Cenzura traducerilor

Am atras mereu atenția asupra felului incalificabil în care sunt traduse subtitlurile.

Astfel, un film așa de bun ca „A farewell to arms” („Supremul păcat”) era adeseori stricat prin grosolane greșeli de sens. „What a crazy ceremony” („Ce ceremonie nebunească”) e tradus cu: „Ce ceremonie lugubră”; „Eram beat” cu „Sunt băut”; „Mi s'a luat tot smalțul de pe dinți” cu „Mi s'a luat toată caria” etc., etc.

Fără să mai vorbim de greșelile de românească („Inainte de pleci”, „Ea era deacum moartă” etc., etc.). Pentru toate aceste motive comisia de cenzură a filmelor a trimis caselor de filme următoarea foarte utilă circulară:

„Domnule, cu toate numeroasele intervenții și apeluri pe care le-am făcut pe lângă dv., am neplăcerea să constat că unele filme prezintă și astăzi titluri scris într'o limbă românească incorectă, care provoacă uneori ilaritate, alteori proteste, totdeauna fiind o jignire a sentimentului de respect pe care trebue să-l avem pentru limba țării. Deaceea, am onoarea a vă aduce la cunoștință că de aci înainte nu se va mai da aprobare filmelor cu titluri incorect redactate. Dacă greșelile nu vor fi prea multe, aprobarea va fi reținută până se va face dovada îndreptării greșelilor. Dacă ele vor fi numeroase, filmul va fi respins, spre a fi prezentat din nou la aprobare, după ce se vor fi refăcut titlurile. — Președintele comisiei de control și cenzură a filmelor, (ss) Kiritescu.

D. I. SUCHIANU

Indurare

Ajunge! Sunt atât de slabe
Isvoarele ce mi-au rămas!
Ingăim zadarnice silabe
Și plânsu-mi tremură în glas.

Ajunge! Sânge cald și tuse
Inseamnă cel mai trist trofeu...
Ai milă tu, când ruga-mi nu se
Apropie de Dumnezeu.

Inchid pleoapele pe sfinte
Speranțe și pe chipul tău
Și vântur oarbele cuvinte,
Ce m'au durut atât de rău..

Ajunge! Insă dacă, scumpă,
Iubirea care ne frământă
Vrea inima-mi să fie frântă
Și-a mele coarde să se rumpă,

Primesc din mâna de lumină
Pocalul morții ce-mi vei da,
Plec fruntea mută, fără vină,
Pe mâna ta...

GEORGE DUMITRESCU

Un englez despre Lenin

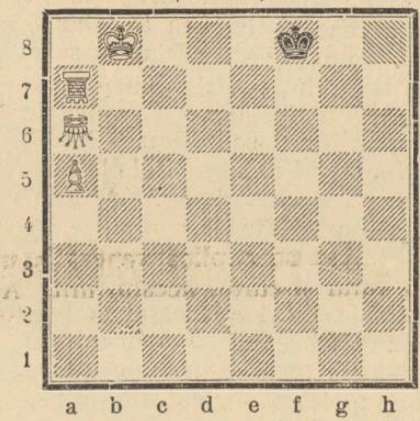
In biografia scrisă de Ralph Fox (Ed. Gollancz) nu este atât vorba de Lenin ca om, ci Lenin ca încarnare a unei idei. Figura lui a fost alterată de multe absurdități ce i-au fost atribuite de comuniști, devotații lui. In realitate, autorul crede că Lenin a fost „cea mai nobilă figură a secolului“. In afară de Lenin, toți ceilalți nu valorează nimic. Trotzki s'a manifestat prea puțin, Kerenski n'a fost de cât un biet politician șarlatan, fascismul este o religie a bandiților. Lenin singur a fost un om al credinței, mai mult decât atât, credința însăși, încarnată într'un om. Când i se întâmpla să cadă în îndoială, în rarele sale diversiuni cu cercurile de exilați, se retrăgea în singurătate, până ce convingerea sa eșea limpede și sigură dintr'o profundă meditație. Se pare că în afară de credință nu exista nimic în lume pentru el. Această putere de credință i-a dat în cele din urmă puterea de disciplină și de stăpânire asupra întregii situații din Republica Sovietelor. Avea un curaj care nu se dădea îndărăt de la nimic, o putere de muncă neegalată de nimeni și capacitatea de a strânge toate datele de amănunt dintr'o situație și apoi de a găsi soluția cea mai simplă. Dar mai ales a dominat prin adânca lui credință. Ceilalți dezbăteau, discutau, se certau, Lenin făcea o simplă declarație, arguția amuțea, toți erau de părerea sa.

Ralph Fox îl prezintă ca un om de o dreptate absolută. Aceasta poate fi adevărat până în 1918, când trece la realizări. De aci încolo dacă vor fi întrebați numai comuniștii, ei vor confirma desigur o asemenea părere, dar nu aceasta va fi convingerea celorlalți. Oricum ar fi lucrurile și chiar dacă nu l'am putea socoti în ultimii săi ani drept un erou, ca credincioșii lui devotați, nu e mai puțin adevărat că rămâne una din marile figuri istorice, cu toate păcatele și greșelile sale. Cartea autorului englez, scrisă cu o stăpânită ardoare, are o putere de convingere cuceritoare până la hipnotizare. Figura lui Lenin se impune cititorului în toată măreția sa, pe lângă expunerea genezii revoluției ruse, care ne apare într'o schiță unitară, impresionistă și subiectivă, dar convingătoare în liniile sale mari. Credem că este una din cele mai interesante cărți din cele ce s'au scris asupra revoluției din Rusia.

Cronica Șahului

PROBLEMA No. 647

de W. Pauly, București.
(inedită)

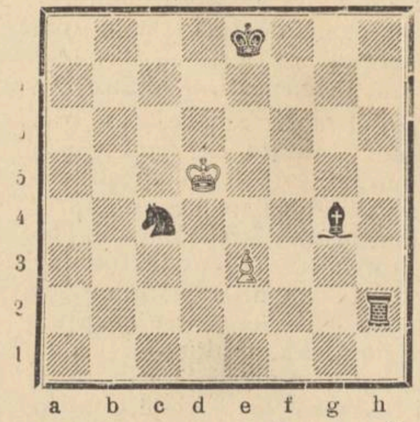
4 + 1 = 5

Mat în 5 mutări.

La a7 Impărăteasă albă; la a6 Lăcustă albă.

PROBLEMA No. 648

de W. Pauly, București
(inedită)

2 + 4 = 6

Mat ajutor invers în 2 mutări.
Hilfszüger. Selbstmatt in 2 Zügen.

La h2 Impărăteasă neagră.

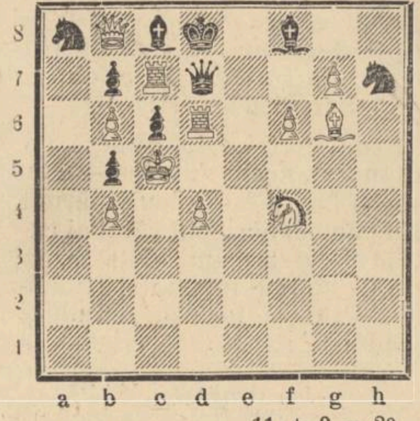
*

Problemele de mai sus ale maiestrului W. Pauly sunt dedicate d-lui A. Gross-Hațeg. Ing. G. Heskia, E. Landau, dr. L. Lazarus, P. Leibovici și Dinu Negreanu, cari i-au dedicat probleme cu ocazia aniversării zilei sale de naștere.

*

PROBLEMA No. 649

de A. Obrenovici, București
(inedită)

11 + 9 = 20

Mat invers în 2 mutări.
Selbstmatt in 2 Zügen.

Rectificare. — In problema No. 645 a d-lui Ing. Heskia trebue să se adaoge un pion alb la b6.

PARTIDA No. 162

Jucată la Scheveningen în concursul de maeștri în ziua de 27 Iulie 1933.

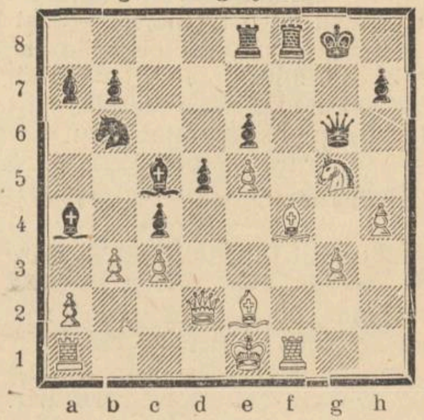
ALB: S. Flohr.
NEGRU: E. Bogoljubov

Partida pionului damei

1. d2—d4, é7—é6; 2. Cg1—f3, Cg8—f6; 3. é2—é3, c7—c5; 4. Nf1—d3, d7—d5; 5. c2—c3, Cb8—d7; 6. Cf3—é5, Cd7×é5; 7. d4×é5, Cf6—d7; 8. f2—f4, c5—c4; 9. Nd3—é2, Nf8—c5; amenință Db6 sau f7—f6. 10. é3—é4, alb renunță pentru mult timp la rocadă. 10..., Cd7—b6; 11. Cb1—d2, 0—0; 12. Cd2—f3, f7—f6; la d×é ar fi urmat Cg5. 13. é5×f6, Dd8×f6; 14. é4—é5, Df6—g6; 15. g2—g3, Dg6—é4; 16. Nc1—d2! pregătește mutarea de degajare Db1. 16..., g7—g5; atacul negrului începe, mai solid ar fi fost însă Nd7; Db1, D×b1; T×b1, Né8! urmat de Ng6. 17. Th1—f1, g5×f4; 18. Nd2×f4, Nc8—d7; 19. Cf3—g5, Dé4—g6; 20. Dd1—d2, Nd7—a4? împiedecă în adevăr rocada mare a albului, însă pierde un timp prețios; mult mai bine ar fi fost a5. 21. h2—h4, amenință h5. 21..., Ta8—é8; 22. b2—b3!

Situația partidei după a 22-a mutare a albului.

Negru: Bogoljubov.

Alb: Flohr.

22..., c4×b3? această abandonare a câmpului d3 este dezavantajoasă cu totul pentru negru; mai bine ar fi fost Nd7. 23. a2×b3, Na4×b3; 24. Né2—d3, Tf8—f5; dacă negru ar fi mutat dama, alb tot ar fi câștigat calitatea prin C×h7. 25. g3—g4, Dg6—h6; 26. Dd2—h2!, la g×f ar fi urmat D×h4+ etc. cu un atac periculos. 26..., Tf5×f4; 27. Tf1×f4, Té8—f8; 28. Nd3×h7+, Rg8—h8; 29. Tf4×f8×, Dh6×f8; 30. Nh7—d3, Cb6—c4; 31. Ta1—b1, Nb3—a4; 32. Tb1×b7, Nc5—é7; 33. Cg4×é6, Df8—f3; 34. Tb7—b8+ și negru abandonează.

P. I. NEGREANU
S. THAU

Critica unui mit

Toate constatările eminentului esseist și profesor de filosofie dela Cluj D. D. Roșca, făcute în broșura „Mitul utilului" sunt perfect întemeiate, fiindcă vorbesc despre realități curente și palpabile.

Că destinul culturii românești este guvernat de mitul utilului imediat, al utilului direct, este un adevăr indiscutabil și ușor verificabil prin observație și analiză directă a naturii manifestărilor de domeniul culturii, a capacității și mai cu seamă a tendințelor și orientărilor actuale. Există o întreaga mentalitate care se conduce după criteriile unui pragmatism vulgar, și rău înțeles, criterii generalizate în toate loturile muncii spirituale: religie, știință, filosofie și artă. Un grosier și ignobil materialism, a cărui mocirlă sufocă bunele încercări și aptitudinile creatoare de valori intelectuale.

★

Această mentalitate a promovat și promovează ridicolul dispreț pentru filosofie, pentru speculația pură și pentru contemplativitatea asceților gândului. Venerația utilului ca o valoare primordială și categorie supremă a mânjit lucruri care ar trebui să stea totdeauna sus în considerarea oamenilor.

Acolo unde articolul d-lui D. D. Roșca devine discutabil nu este în partea lui de „constatare" ci în explicația dată unei bolnăvicioase situații. Domniasa nu face uz de singura metodă care poate da lămurirea teoretică cea mai stringentă și satisfăcătoare a procesului de creațiune spirituală și vieții sociale, care este *interpretarea dialectică* a istoriei.

Firele încâlcite ale Istoriei nu se pot descurca decât pe această cale, care urcă până în marginea regiunilor metafizice fără a aborda Incontrolabilul, rezervat numai dramaticelor experiențe spirituale ale insului și tragicelor frământări insolubile. Condiționarea ritmului culturii de către pulsul vieții sociale (și economice), ca și paralelitatea indestructibilă cu reciprocă cauzalitate dintre structura economică a vieții și multiplicitatea formelor suprastructurale (filosofie, drept, știință, artă) sunt adevăruri dogmatice, verificate și de experiența istorică concretă și de rațiune.

Dacă d. D. D. Roșca ar fi ținut seamă de acest adevăr și criteriu metodologic n'ar fi pus diagnosticul la care s'a oprit și care nu este o epuizare a problemei ridicate, în sensul explicației ei integrale.

Mașinismul ca mod de înțelegere, interpretare și concepție de viață nu este decât una dintre consecințele etapei capitaliste, blestemată de toată lumea, din viața omenirii. Mașinismul în sine nu este un rău. ci felul cum e conceput: ca o mărire nesfârșită a confortului fizic și a necesităților economice, și nu ca un eficace mijloc de eliberare a omului de sub povara păcatului biblic al muncii grele obligatorii, și îndreptarea lui spre preocupările libere, superioare și plăcute pentru care este destinat omul. Răsturnarea valorilor religioase, filosofice, umaniste și artistice n'a provocat-o decât această precumpănire a mobilelor materialiste, existentă în epoca burgheziilor capitaliste moderne.

Homo economicus împotriva căruia se revoltă d. Roșca și raționamentul pragmatic sunt consecințe fatale, inevitabile ale unei forme de viață și organizare socială. Tot în legătură cu aceasta trebue pusă promovarea utilului la rangul de categorie supremă și, printr'o coincidență, constitutivă a inteligenței. Când existența omului este problematică în întregime, nu se poate judeca altfel decât utilitarist, pragmatic, experimentalist. Criza economică aduce dizolvarea morală cumpplită, provoacă ruperi de echilibru psihologic, răstoarnă valori și ierarhii consacrate prin puterea tradiției, semănând scepticism în suflete, disperare și *anarhie* în gândire. Toată lumea gândește utilitarist în aceste epoci. Pentrucă acest mod de a gândi este corolarul unor realități determinate. Mitul utilului predomină în toată cultura europeană. Dacă la noi e și mai tiranic, obsedant, aceasta este o aberație care poate fi explicată prin acel istoricism exagerat de care vorbește d. D. D. Roșca, și care constitue un izvor de utilitarism feroce, predominant în categoriile sociale mic-burgheze și în lumea intelectualilor proveniți din sânul ei.

Așa se explică venerația utilului și cultul acestui mit. Așa se explică și materialismul etic grosolan ca și moartea vieții spirituale, a cărei valoare niciodată nu o neagă un marxism bine înțeles.

Primatul spiritualului și al activităților intelectuale gratuite, desinteresate, speculative pure, incontestabil valabile în grupul Științelor Spiritului (Geistwissenschaften), nu e posibil în smârcurile etapei sociale prezente. Revolta lumii întregi este profund justificată.

Critica d-lui D. D. Roșca trebuia să meargă mult mai adânc, acolo la rădăcina răului organic din care derivă criza culturii, criza spiritului, criza lumii întregi crucificate.

N. TATU

Cărți și reviste

Cruciada femeelor

„Cronica feminină" a doamnei Calypso Botez, teoreticiana de odinioară a feminismului, cronică vorbită la radio și apoi fixată într'un foileton, în publicația *„Cuvântul Femeilor"*, rezumă acest program în două puncte: *Pacea* și *Ajutorarea celor slabi și căzuți.*

Intrarea femeilor în activitatea publică, la gospodăria municipiului, a trecut neluată în seamă în opinia publică. Și pe nedrept.

Poate din pricina disprețului nostru pentru ea, căpătat din atingerile noastre cu Orientul. Sau poate, mai de grabă, din lipsa de încredere în puterea ei de a-și păstra credința și a-și afirma personalitatea în atmosfera îmbâcsită a politicianismului de la noi...

După o activitate continuă mai lungă, în care femeile au căutat să se orienteze în noul domeniu în care au pătruns și să facă dovadă de calitatea muncii lor d-na Calypso Botez, care e în măsură să știe mai mult de cât ori cine adevărul, ne aduce mărturia prețioasă că femeile intrate în gospodăria municipală „au păstrat măsura de a se amesteca *numai* în treburile al căror rost îl cunosc" și că prin ordinea și buna credință ce au pus în administrația bunurilor ce le-au fost încredințate, cât și prin foloasele reale pe care le-au adus acolo unde au lucrat, au dat dovadă că și-au păstrat statornicia în vechiul crez.

Frumoasa și documentata cronică a d-nei Botez este cea mai strălucită pledoarie pentru cauza femeilor: Atitudine cumpănită și înțeleaptă, fapte și realizări, urmărirea unor principii de veșnică morală a femeii-mame și temelie a căsniciei, peste orice credință politică și în orice atmosferă de club și de partid.

„Cruciada femeilor" continuă „pentru rezolvirea problemelor care sunt cheia de boltă a vieții intens sociale", pe bază de credinți străvechi, dar cu arme noi, drepturi politice și administrative, realizări practice în activitatea publică, organe de publicitate.

„Cuvântul Femeilor", datorit inițiativei d-nei Ortansa Satmary, tinde a deveni o publicație săptămânală interesantă, prin contribuția personalităților feminine cele mai marcante în toate domeniile activității spirituale.

Invitația la vals

Invitația la vals? Cine-o mai execută în orchestră? Doar orchestra la Radio și plăcile de gramofon. Ea sună neînțeleasă celor ce nu mai citesc „La guerre et la Paix" de Tolstoi, veche și anahronică dănțuitorilor de blues și rumba. Generațiile însă care au dansat odinioară valsul și au retrăit cu Natașa lui Tolstoi, emoțiile propriului lor prim bal, nu pot asculta capo d'opera lui Weber. cu indiferență și fără să se transporte în alte epoci, de vis și poezie. Dar nu e vorba aci de bucata de muzică a lui Weber, ci de un roman care i-a împrumutat titlul și care e scris de o romancieră engleză de ultima oră, *Rozamond Lehmann.*

„Invitation à la valse" este al treilea roman de Rosamond Lehmann tradus în franțuzește de d-na Talva. Primul a fost *„Poussière"* care a avut un succes aproape mai mare de cât *„David Golder"* al Irenei Niemirovsky.

A urmat apoi *„Une heure de musique"* îndestul de citit și de apreciat și în fine acest al treilea, în care tonalitatea sufletească este redată ca și în cel de al doilea, printr'o aluzie muzicală.

Eroina engleză, Olivia, tânără ca și Natașa, (are numai șaptesprezece ani), este o candidă provincială, dintr'o familie burgheză scăpătată. care trăește o viață de lipsă, păstrând aparența plină de demnitate și rezervă, așa cum numai familiile din țări cu străveche cultură și civilizație sunt în stare a o realiza în asemenea împrejurări. Descrierea acestei vieți. în tonuri stânse și nuanțe fine, constitue unele din cele mai frumoase pagini din cartea plină de farmec a d-rei Rosamond Lehmann. Romanul este un ansamblu de evenimente tot atât de simple ca și personagiile sale. Sufletește doar primul bal la care sunt invitate cele două surori, Kate și Olivia, ia pentru ele proporția unui eveniment excepțional, prin încântarea, nădejdile și iluziile pe care le deșteaptă în sufletul tinerelor fete precum și prin deziluziile pe care le lasă după el, cu gustul lor de cenușă și de iremediabilă amărăciune. In romanul său *„Poussière"*, Rosamond Lehmann analiza, cu finețe și subtilitate, experiențele de dragoste ale unei tinere fete din vremurile de după războiu. Cu toate îndrăznelile îngăduite de moravurile contimporane, romanciera engleză știe să descopere și să urmărească esențialul profund feminin și uman al acestei tinere fete, care poate să se rătăcească, dar nu decade, nu-și pierde orientarea morală, căci. după toate aventurile ei îndoelnice, se regăsește la sfârșitul romanului, dominând toată agitația turbure a unei lungi adolescențe, gata de a reîncepe o viață pe ale cărei drumuri simte că va păși cu siguranță.

Moravurile, moda pot provoca rătăciri, deviații violente în evoluția adolescenților. Mersul profund și natural, desfășurarea tinereții, este în fond statornică și gata să-și reia cursul ei firesc, îndată ce împrejurările permit.

Olivia Rosamondei Lehmann este Natașa lui Tolstoi, fata tânără ale cărei aspirații de dragoste și doruri de viață îmbobocesc în mod firesc în sufletul adolescentelor, fie că trăesc în 1815 sau în timpurile cu evoluția accelerată de acum. Există un moment scurt și trecător, când, oricare ar fi secolul în care o fată tânără trăește. candoarea, poezia, visul și încântarea stăpânesc sufletul tineresc, oricare ar fi cunoștința „binelui și a răului" pe care a căpătat-o dela viață și realitate. Nu are valoare ceiace știu ele despre realitățile dragostei. Candoarea, poezia și naivitatea sunt *climatul lor sufletesc,* independent de cele ce știu în mod pozitiv și prozaic. Ingenuitatea e în *sensibilitate. nu în cunoștință.* Iată de ce o Natașa sau o Olivia sunt posibile, oricare ar fi moravurile în mijlocul cărora trăesc. De aceia sunt atât de adevărate. de vii și de naturale, paginile. în care tinerele fete, Kate și Olivia, în rochiile în care și-au întrupat atâtea frumoase visuri. intră în bal, cu dansatorul cărora au fost încredințate de părinți — un clergyman! Tot atât de adevărate, de sincere și firești sunt și acele pagini sfâșietoare, în care tinerele copile și mai ales Olivia, se regăsesc în realitatea crudă a unei mulțimi extravagante, caricatura balului feeric din imaginația lor. Aci Olivia, cu totul dezorientată, face, din primele tururi de vals, amara experiență a brutalității și grosolăniei bărbaților.

Totul este tratat cu acea finețǎ de tușă, cu acel accent de lucru spontan și cu adevărat trăit, care este farmecul Rosamondei Lehmann, în special și al scriitoarelor engleze, în general, cu geniul lor instinctiv și anti intelectualist. E ca o proiecțiune luminoasă asupra unor clipe din viață, cu marginile pierdute în umbră, pe un fond de taină adâncă și nepătrunsă de nimeni.

Is. Sd.

Sadoveanu în italienește

Nicăeri literatura noastră n'a avut o primire mai frumoasă decât în Italia. Pornind la început dintr'un interes, poate politic, pentru cunoașterea Europei orientale și în manifestările spirituale, tinerii studioși s'au îndreptat cu entuziasm către literatura română și după ce au învățat limba noastră au tradus cărți reprezentative, tipărindu-le în condițiuni excelente.

Avem, în față, o parte din aceste tâlmăciri, și ne amintim de articolele nenumărate, risipite cu dărnicie prin publicațiile de seamă italiene, unde informația era corectă și fenomenul nostru literar bine priceput.

Negreșit că în cea mai mare parte am avut o călăuză admirabilă și bine intenționată în persoana profesorului de literatură română dela Roma, Claudiu Isopescu. Ani de zile, a pregătit pe studenți întru cunoașterea limbii române și a îndrumat pe cei care își treceau doctoratul cu subiecte alese chiar din literatura sau folklorul nostru. Apoi, marele filolog Giulio Bertoni, care ne cunoaște în deaproape, a studiat la Universitate pe clasicii români și împreună cu compatriotul nostru a organizat o temeinică propagandă românească, pe toate căile.

M. Sadoveanu

Dar literatura noastră a început a fi cunoscută ceva mai din vreme. Acum zece ani a apărut întâia traducere, o culegere de nuvele ale marelui prozator Mihail Sadoveanu. Traducătorul era d-l Al. Marcu, și alegerea bucăților era fericit făcută.

Au urmat, pe urmă, paralel cu alți autori traduși, — Caragiale, Patrașcanu, Rebreanu, Slavici, Cezar Petrescu și N. Iorga, — volumele „Venea o moară pe Siret" și „Neamul Șoimăreștilor". Peisagiul românesc și societatea de acum patruzeci de ani din „Venea o moară pe Siret" au plăcut în deosebi, iar în introducerea din fruntea romanului, un scriitor italian, G. B. Angioletti, a spus cuvintele cele mai frumoase despre pământul românesc și arta noastră.

Deși limba lui Sadoveanu pierde, poate, din armonie într'un alt graiu, cărțile sale, în veștmânt italian, au avut o primire excepțională. A fost, desigur, și afinitatea de gust pentru aceeaș cântare, în proză, a frumuseților naturale, ce ocupă și în literatura italiană, ca și în Sadoveanu, locul cel dintâiu. Desprindem, din prefața ultimei cărți traduse, o pagină de adâncă înțelegere a scriitorului nostru: „Intreaga operă literară ca și viața acestui fiu al Moldovei, au fost credincioase inspirației din prima tinerețe... Când nu s'a mai îndreptat către oamenii și lucrurile din marele cadru al naturii, Mihail Sadoveanu a cerut umbrelor nelămurite ale trecutului inspirația pentru multe din paginile sale mai bune: pagini în care nota cea mai tragică sau emoția cea mai adâncă abia se simt în armonia desăvârșită a stilului, astfel că cetitorul trebue să completeze, cu sensibilitatea lui, tabloul pe care artistul i-l pune în față, cu o senină obiectivitate...

„Pe lângă romanul istoric, Mihail Sadoveanu a dat o serie de romane contimporane, printre care unul, *Venea o moară pe Siret,* a și fost tradus în italienește *(M. Sadoveanu, Il Mulino sul Siret.* Trad. di *L. Santangelo,* pref. di *G. B. Angioletti,* Venezia, Nuovissima Editrice, 1932). Delicatețea cea mare a conținutului face ca unele din aceste romane să pară niște nuvele lungi, dar nimic nu le răpește ascuțimea de observație și siguranța cu care delineiază tipurile sale caracteristice, alese de obiceiu dintre provinciali sau țărani. Această calitate de a culege imaginea fugitivă și a o fixa pe fondul naturii înconjurătoare, face din Mihail Sadoveanu un nuvelist de înaltă ținută. Prea puține din nuvelele sale au fost traduse în italienește, astfel ca să putem înțelege valoarea întreagă a acestei opere, al cărei merit esențial consistă în aderența minunată a formei cu gândirea, în delicatețea unor umbre de peisagiu, evocate ca printr'o magie din câteva trăsături de penel, într'o proză limpede, frumoasă și nobilă, pe care nicio traducere n'o poate reda în tot farmecul ei lăuntric.

Poate din pricina acestei corespondențe directe dintre cuvânt și imagine, unul dintre cele mai bune volume ale lui Sadoveanu este culegerea de mici impresii pe care a întitulat-o *Oameni* și *locuri.* Umbra marelui său maestru Ion Creangă, pare că trece, vie și pitorească, peste aceste pagini, ca un simbol al vieții dela țară, din ale cărei tradiții puternice s'a inspirat partea cea mai înălțătoare din literatura română."

Ultima traducere din Mihail Sadoveanu se datorește d-nei Silvestri-Giorgi, care a publicat și alte cărți românești din cei mai buni autori ai noștri. Opera aceasta utilă, de cunoaștere a literaturii române, este mereu în acțiune. Alte traduceri, îngrijit făcute, vor fi pe rând tipărite în ediții frumoase și cu o largă răspândire.

C. N. NEGOIȚA

Cronica literară

Tudor Arghezi, Țara de Kuty

Recenta operă a d-lui Tudor Arghezi va fi prilej de nouă delectare pentru cunoscători, de alte nedumeriri pentru cei care nu pot gusta spuma amară, cu grele arome exotice a cuvântului său. Și mai întâi mulți se vor întreba — cum am putut vedea că se întreabă — ce vreasăzică asta: *Țara de Kuty?* La care nu putem răspunde altceva decât că un titlu nu trebue să însemne nimic, ci numai să dovedească și să sugereze. Și acest titlu sugerează o țară de Utopie, o Schlarafenland, un Paese din Cuccagna, o republică din harta lui Herodot sau a lui Swift.

Deși străină de regulile de azi ale genului, cartea d-lui Arghezi este totuș un roman. E un roman satiric în genul Scrisorilor persane ale lui Montesquieu sau povestirilor lui Voltaire. Este mai bine zis un *conte.*

Povestitorul, împreună cu Mnir și Kuic, se transportă pe calea aerului într'o țară de fantezie și descind în mijlocul unei nații necunoscute.

„Lucrurile s'au petrecut cam în felul intrării lui Guliver în țara piticilor. Văzându-ne liniștiți, cetele și gloatele se apropiară de noi și ne salutară în genul țării lor, deschiindu-se de toată haina și dând pulpanele laoparte, atât bărbații, pe care, bine înțeles, îi recunoscurăm numaidecât, cât și femeile, de un desen și de o compoziție pline de frumusețe".

Acesta e vasăzică punctul central în jurul căruia se strâng toate capitolele cărții. Apoi, întocmai ca în celebrele *Lettres persanes,* ne trec pe dinainte toate aspectele vieții publice din țara de Kutty: edilitatea, concursurile de frumusețe, mișcarea feministă, amorul, omul politic, administrația publică, finanțele, sistemul fiscal, comerțul exterior, corpul academic, etc.

E dela sine înțeles că fiecare tablou kutian este o satiră a clasei respective în țara noastră.

Satira d-lui Tudor Arghezi — așa de temut întotdeauna ca polemist — se deosebește mult de ceeace numim de obiceiu cu acest cuvânt. In satira obicinuită se presupune dela sine că autorul contemplă un grup de idei absolute, socotind în aceelaș timp în evidență discrepanța între ideal și real. Satiricul e un meliorist și un măsurător al realității cu scheme ideale în convertibilitatea cărora crede.

La d. Arghezi satira ia forma unei mizantropii. Materia nu e o treaptă ci un obstacol permanent al ideii. Iar satira nu îngroașă linia idealității stinse, ca să vedem ce lipsește umanității, ci trage cu piciorul gunoiul care mânjește orice. Satira d-lui Arghezi este în fond aceea a lui Eminescu, arătarea sarcastică a șubredelor scânduri pe care se sprijină monumentele noastre morale. Așa se explică — și uneori se scuză — expresii crude ce atâtora par prea tari.

Atitudinea ostilă față de femeea de Kuty e deadreptul misogenism. Femeea e o expresie a unui organ și atâta tot. Frumusețea (e vorba de un concurs de frumusețe) e un absolut pretențios pe un conglomerat de celule conruptibile...

„Ceeace izbea întâi era o pungă, aparentă în vârful triunghiului ombilical, ca o jumătate de întreg. După forma puțin despicată a locului se putea observa cum purta fiecare zbenghiul, ascuns ca la pisici sau prezent ca la cățelele cu coada retezată, și duios în sincera lui expunere, sub tricou. La unele concurente turta spintecată era situată pe șold și realiza un sentiment, ca și cum ar fi dorit să fluiere sau să cânte și la cele mai multe înfățișa ca un ochi bolnav, cu ploapele umflate. Etc.".

Conceptul unei femei ca speță a purității și a angelicului se izbește de condițiile fiziologice.

„Intâi, că ar fi marfă umedă, față de un amic și adversar uscat, umezeala socotindu-se ca producătoare de mucegai, de râncezeală, de râme și fiind o modalitate de puroi.

„... că o dată pe lună ființa ei trebue să se altereze dureros ca o tomată.

„... că pasivă ca pământul, ea trebuie să poarte și să dospească în copaia ei sămânța pe care și-o distribuie odată cu aluatul bărbatul —".

Și dragostea, concepută spiritualicește se turbură și piere la emanația, automată, a viscerelor.

Cu acest fel de idei, aparente și în poezii, e firesc ca d. Arghezi să întrebuințeze cuvinte ca: puroi, scuipat, și altele privind materia cea mai josnică, spre a scoate în evidență sbaterea și osânda idealului.

Fermentul care ajută la dospirea acestui material amorf este o mare putere de a visa poetic. Spiritul scriitorului e mai totdeauna de natură plastică.

Un citat ne va exemplifica mai bine afirmația.

Scriitorul atacă, nu mai e îndoială, într'un loc, pe primarul Capitalei care dărâmă și sistematizează fără preget. Ideea de sistematizare se traduce la d. Arghezi într'o imagine enormă, fantastică, de cumul de elemente edilitare de acelaș fel.

„El dorea să strângă și să sorteze edificiile de acelaș fel într'un singur loc, bisericile cu bisericile, grădinile cu grădinile, Statuile, adunate din toate părțile într'un Parc al Statuilor, și de asemeni canalizările și bulevardele, fiind mai lesne de îngrijit și administrat laolaltă decât separate. Canalurile de pildă trebuiau scoase din pământ, ca să nu-l mai incomodeze și îngrămădite, ca în șantierul unei fabrici de tuburi de beton, la diametrul și lungimile lor, în stive demonstrative în mijlocul unui parc cu lac, iar becurile electrice aveau să fie scoase din oraș și îngropate în lac, ca să-l lumineze pe dedesubt în culori... Având de pildă 250.000 de robinete de apă la un loc, debitul poate fi matematic su-

(Continuare în pag. VIII a)

Cronica gastronomică

Rețete

Roșii a la Aretie

Scoți capacul roșiei și golești bine interiorul. Pregătești deoparte spagheti fierte în zeamă de carne. Faci un sos alb (cu smântână) și cu mult parmezan.

După ce le-ai scurs, mesteci spaghetele cu sosul, umpli roșiile, le pui într'o tigae cu unt proaspăt și după ce le-ai acoperit cu parmezan ras, presărat din abundență, le bagi la cuptor.

Asta este.

Gratinaj a la Bob

O primă operație destul de migăloasă: iei sparanghel și gratinezi în unt fiecare fir în parte. Presari parmezan praf. Din schweitzer faci cuburi de doi centimetri (cam cât un cub de guimauve). Le panezi separat, tot în unt proaspăt. Prepari un sos Béchamel. Așezi la fundul unei tăvi de argint sosul, apoi sparanghelul panat într'o alternanță potrivită cu cuburile de brânză panată. Acoperi tot cu Béchamel, presari cu suficient parmezan și gratinezi. Nu trebue uitată sarea (se întâmplă!).*

De asemeni e bine să pui suficient piper boabe (pentru aromă).

Schweitzerul poate fi înlocuit cu caș foarte proaspăt (mâncarea e mai fadă însă), sau cu cașcaval de Penteleu, care dă însă mâncării un gust mai acid.

Merge cu un vin alb sec.

Crap de carton a la Eliad

Tai spinarea crapului și-l desfaci în două (crapul e preferabil crăpoaicei). Scoți măruntaele, lăsând lapții. Sărezi, piperezi și adaugi bucățile de usturoi tăiat foarte fin și felii subțiri de tomate. Incingi untdelemn și torni peste crapul rece. Il așezi apoi pe un carton și-l bagi la cuptor. Când s'a rumenit și începe a sfârâi, torni peste el Porto (dacă n'ai sau dacă ești meschin, vin alb). Il lași apoi în cuptor până se coace complect (îl cerci, pentru convingere cu scobitoarea).

Vin alb, sec.

Morun a la Sculy

Morun tăiat felii. Lași să macereze în următorul sos:

lămâie
untdelemn
cimbru
sare
piper.

Macerarea 8-10 ore. Il scoți și-l frigi la grătar.

Sosul de la macerație îl torni peste morunul fript, în momentul în care servești.

Vin, ca mai sus.

PASTOREL

* Dacă nu știi să faci un sos Béchamel, caută în dicționare sau într'o carte de bucate și învață.

Deschiderea vânatului

— Oare ce bestie o fi și asta?

Amintirile lui Don Juan

— Aici sînt scrisorile de amor ale femeilor, pe care le-am iubit.
— Dar în teancul cel mare?
— Facturile lor...

Indignare

— Inchipuește-ți: Lulu a înebunit... Face nudism...

Bilanț

— Ai împușcat piese frumoase?
— Da... odată pe soțul meu. Dar am fost achitată.

O carte de mare valoare

Viermii Pământului

Roman de C. Ardeleanu

Editura Adeverul Lei 80

praveghiat și anarhia răspândirii lor în tot orașul suprimată".

In frumusețea utopică a acestei imagini de vis stă și amara ei ironie. Căci valoarea de utilitate a robinetelor și becurilor stă tocmai în distribuția lor.

Nicăeri spiritul poetic al d-lui Arghezi nu se revelă mai bine ca acolo unde ne dă câteva noțiuni despre limba Kuților. E aci exprimarea năzuinții poetului pentru o limbă aromatică și sintetică și dicționarul în chestiune e și savuros prin exotismul lui naiv dar și adânc de sens estetic.

„*Bilifox* însemnează în traducere liberă: „Ieretele cu patru picioare despărechiate, fără unghii, care fuge la deal târîș iar la vale de-a berbeleacul și sboară peste apele fără punte"... *Ilu muli* însemnează: „te iubesc până la moarte și de-alungul vieții viitoare, când îți făgăduesc că nu vom mai avea copii". *Lokha repe alduțîm*... este „salutarea zorilor zilei urcat în chiparoși, printre maimuțe acuatice, care exală un pronunțat miros de icre negre, poartă solzi într'adevăr".

Aceasta e limba sintetică visată și de d. Ion Barbu, care sublimase versul la simple sonuri muzicale și inefabile.

G. CALINESCU

Cronica mizantropului

Meseriași

Privesc îndelung la meseriașii români, atât intelectuali cât și manuali și nu știu ce să cred și ce să spun. Parcă toți lucrează ca mânați de o grea hipnoză, într'o silă somnolentă și fără nici o bucurie. Nicăeri nici un elan, nici o plăcere de a născoci și preface. Plătit oricât de bine, meseriașul român adoarme pe lucrul mânilor sale și strică cu piciorul ce-a făcut cu mâna.

Pe stradă văd un morman de nisip în jurul căruia se învârtesc alene doi indivizi. Parcă ar vrea să-l transporte în altă parte, parcă ar vrea să-l consolideze. Cu lopețile ei iau nisip dintr'o parte și îl aruncă în altă parte, pentru ca apoi cu picioarele să-l răspândească din nou pe trotuar. Când îi privesc am imaginea găinilor care se urcă în strachina cu mălai și murdăresc cu picioarele o hrană pe care puteau s'o ia cu ciocul.

Din nisipul depozitat pe trotoarele din deosebite puncte ale orașului în vederea pavării, jumătate cel puțin se pierde, dus de picioarele trecătorilor.

Am chemat deunăzi un zugrav să-mi repare un mic fragment de zugrăveală. Daunele pe care acest nobil meseriaș mi le-a făcut, având în vedere puțina vreme cât a putut fi în stare să strice, sunt incalculabile. Intâi mi-a ars tot parchetul cu ciment și cu var. Mi-a spart două geamuri. Mi-a stropit toate mobilele cu vopsea. Mi-a turtit candelabrele. Mi-a ciocnit obiectele fragile și mi-a făcut din toate cărțile și hârtiile o mare varză. Pot spune că m'a ruinat! A trebuit să aduc un parchetar. Acesta mi-a lovit ritmic pereții cu răzătoarea sa în așa fel încât a fost nevoie să aduc un zidar. Zidarul mi-a stricat din nou tencuiala și în schimb mi-a pătat toate ușile. Am adus un vopsitor. Acesta mi-a vopsit geamurile, perdelele și scaunele. Și mi-a năclăit broaștele ușilor astfel încât a trebuit să aduc un lăcătuș. Lăcătușul mi-a reparat broaștele, dar la plecarea lui am constatat că toate măruntaele clanței pică afară. Am desfăcut singur mașinăria și am constatat răul. Lăcătușul uitase să pună o piedică interioară care normalizează patinarea ivărului.

Dar cu căruțașul cu lemne câte n'am pățit? El mi-a aruncat, în vreme ce visa spre cer, lemnele pe casă, în geamuri, pe ziduri. Nici cel mai asiduu bombardament n'ar fi lezat tencuiala ca această ploaie de combustibile.

Am fost silit să repar tencuiala casei. In acest scop meseriașii au ridicat schele. Când mă gândesc, mă cutremur! Mi-au găurit zidurile, străpungându-mi-le, și mi-au pătruns în odaie cu capetele drugilor de lemn. Apoi mi-au ciocănit zidurile așa de tare încât toată tencuiala interioară, s'a prăbușit în țăndări, lăsându-mi pereții goi. Un ou clătit neîntrerupt trei zile s'ar fi păstrat mai întreg decât pereții mei. Va trebui să aduc din nou zugravi.

Dar întâmplarea cea mai caracteristică, deși cea mai puțin păgubitoare, e aceasta. Am rugat pe un tâmplar să-mi scurteze picioarele unui raft de cărți. El l-a așezat nu știu cum că târziu am descoperit că tăiase în două și scaunul care îi servise de capră.

ARISTARC

Caleidoscop

Omul standard

Criticii germani se preocupă astăzi mai puțin de literatură și mai mult de materialul din care e construită această literatură.

Ei pomenesc mai mult de oameni decât de cărți.

Articolul scris de Anton Gabele în „Der Graal" e un exemplu caracteristic. Autorul ridică problema „omului standard", a omului „raționalizat".

„Omul raționalizat" a fost descris de mai multe ori. El triumfă din ce în ce mai mult în Rusia și chiar aiurea, în toate centrele mari printre proletari, în majoritatea organizațiilor tinere.

Omul raționalizat are spiritul practic, el renunță la orice speranță vagă și nu dorește decât ceiace poate realiza, evitând astfel orice deziluzie. El lucrează, fiindcă e nevoit s'o facă, dar și fiindcă crede în valoarea socială și științifică a lucrului. Adeseori dă probe de un fel de spirit de sacrificiu, fiindcă e convins că fiecare la rândul său e dator să contribue cu ceva la desvoltarea semenului său. Această credință însă nu-l împiedecă să fie de un egoism necruțător față de cei mai slabi decât el.

O singură poruncă-i înlocuește orice religie și morală: fii sănătos.

Aceasta constitue singura înfrânare; instinctele n'au nevoie de alta.

Fii sănătos înseamnă: fii sportiv, păstrează-ți forțele, silește-te să duci o viață plăcută, apără-te până ce te părăsesc puterile. Odată lipsit de puteri, încearcă să dispari în liniște.

Acesta e imperativul categoric al „omului nou". Dar există oare cu adevărat un om nou? Nu e făcut oare din aceiași veche argilă biblică?

Cu toții aparținem speciei numită de botanici „variabilă" ca și dalia de exemplu la care se observă din an în an o diferențiere a florii ca formă și culoare.

Pe lângă asta, esența omului a rămas neschimbată de la Laots până la Lenin. Astăzi încă mai dăinuește în el acel nu știu ce, care se poate intitula principiul magic. Numai că la „omul nou" n'apare această calitate ascunsă decât atunci când e pe cale de-a distruge. Magia neagră a destrucțiunii nu e mai puțin tare decât cealaltă, care prezidează orice creație umană.

Poți avea credință în negare; poți distruge cu entuziasm pentru a face loc la altceva mai bun.

Pentru împăcarea momentană a acestor demoni, guvernul sovietic dărâmă una după alta toate bisericile rusești.

Totdeauna însă ritmul destrucțiunii e mai rapid decât acel al construcțiunii. Douăzeci de ani sunt deajuns ca să distrugă ceia ce s'a clădit timp de două mii de ani.

Când totul va fi distrus, care va mai fi hrana credinței distrugătoare?

Cum va putea fi împăcat demonul care nu cunoaște limite?

Nu se va putea căuta la infinit refugiu în colectivitate... Va veni o zi în care „omul nou" va recunoaște și el singurătatea și neputința sa în fața infinitului.

Așteptare

— Puteai cel puțin să te bărbierești.
— La ora rendez-vous-ului eram perfect bărbierit...

Insemnări

Lectura particulară în școală

Cei care se ocupă de bunul mers al școlilor au început de mult să se plângă de una din metehnele generațiilor noi: nu se mai citește nimic în afară de școală.

Problema aceasta, de o gravitate excepțională a fost discutată, într'un articol publicat în „Dimineața", de d. profesor I. Crețu. D-sa arată, cu multă dreptate, că edițiile existente nici nu pot fi recomandate elevilor: fie că sînt prea scumpe, fie că pe lângă bucățile potrivite cu vârsta și cu înțelegerea elevilor, cărțile mai cuprind și altele nerecomandabile, fie în sfârșit că chiar în bucățile pe care ar trebui să le citească elevii, figurează unele pasagii care ar fi mai nimerit să dispară.

Soluția pe care o vede d. prof. Crețu este foarte interesantă: înființarea unei edituri care să publice atât autori clasici, cât și autori contemporani, sub formă de extrase destinate exclusiv culturii școlarilor.

Găsim foarte nimerită această inițiativă căreia îi dorim o realizare cît mai grabnică.

„Amintirile lui Constantin Cassian" în franțuzește

Neuitata nuvelă de iubire și moarte a d-lui D. D. Patrașcanu din primul său volum „Schițe și amintiri" a fost tradusă în italienește pentru un jurnal literar săptămânal cu deosebit succes de public și critică. S'a vorbit cu această ocazie de un Turghenief valah.

In toamna aceasta, „Amintirile lui Constantin Cassian" *s'au pus sub tipar, într'o somptuoasă ediție de lux pentru bibliofili, de către o mare editură din Bruxelles. Traducerea este îngrijită de d. Virgil Cișman, un poet român, stabilit de un sfert de veac în Belgia.*

Conferințele societății române de filosofie

Societatea Română de Filozofie organizează un ciclu de conferințe ce vor avea loc în Amfiteatrul Fundației Universitare Carol I. Ciclul din anul acesta poartă titlul „Vieți de mari filosofi".

Dăm mai jos subiectele ce vor fi tratate și numele conferențiarilor:

Viața lui Im. Kant, C. Rădulescu-Motru; Viața lui J. St. Mill, I. Petrovici; Viața lui Aug. Comte, M. Florian; Viața lui Nietzsche, Tudor Vianu; Viața lui Schopenhauer, C. Narly; Viața lui Karl Marx, N. Bagdasar; Viața lui H. Lotze, I. Brucăr; Viața lui Fichte, Alice Voinescu.

Conferințele se vor ține Joia la orele 6 d. a., și încep la 26 Octombrie a. c.

In afară de acest ciclu Societatea de Filozofie va mai organiza un ciclu intitulat „dialoguri filosofice". Subiectele și numele conferențiarilor vor fi anunțate la vreme.

Esența poeziei

Se scrie prea puțină poezie și ca o compensație se discută foarte mult despre esența sa. In Italia în special se observă o vie însuflețire în aceste discuții. Benedetto Croce afirmă că orice poezie e lirică în esența sa, pentrucă ia naștere din sufletul mișcat al poetului. Dar oricât de justă ar părea această afirmare ea nu e concludentă. S'ar putea tot atât de bine susține că poezia e epică, în esența ei, pentrucă relatează un fapt, fie exterior, fie interior, replică Giovanni Lanzaloni în revista Pensiero. Când poetul exprimă ură, iubire, dispreț, ce face altă ceva decât să constate existența acestor sentimente în inima sa și să le distingă ca momente speciale ale vieții sale sufletești. S'ar putea susține tot atât de convingător că orice poezie este dramatică pentru că reprezintă, *adică* face prezent, *un fapt interior, îl exprimă cu atâta putere și evidență, încât ne face să-l vedem și să-l simțim ca și când ar fi prezent. Aceasta însă este tocmai metoda dramei, care ne face să avem prezentă pe scenă fapta imaginară, sau petrecută acum o mie de ani!*

Deci discuțiunea rămâne deschisă.

Pelerinaj la templul muzicii

In fiecare an, primăvara, muzicanți, melomani și critici muzicali, iau drumul spre o vilă, ascunsă într'un colț al armonioasei naturi din L'Ile de France, *la* Saint Leu la Forêt, *unde se celebrează cultul Muzicei eterne, prin demonstrațiile de artă veche ale Wandei Landowska.*

Wanda Landowska a creat din nou, s'ar putea zice, frumusețea stilului vechiu, prin marea mișcare pe care a trezit-o în lumea întreagă, în jurul muzicii lui Bach.

Până în vremurile noastre Bach era cunoscut, fără îndoială inițiatilor și prețuit pentru marile sale opere corale și compozițiile pentru orgă. Operele sale pentru „clavecin", afară de câteva, erau cu totul ignorate. Ea a scos clavecinul din muzeu și a scuturat paraful de pe manuscrisele uitate prin biblioteci, dând viață atâtor opere muzicale ignorate.

Pare a fi fost predestinată artei unice a lui Bach, pentru că de când a pus mâna pe piano, la trei ani, a luat contact cu muzica marelui compozitor.

La 14 ani, terminând pianistica, cu un mare maestru, Michailowschi, în Varșovia, pleacă să învețe compoziția și apoi la Paris. Aci însă nu pentru pianistică și nici pentru compoziție, ci pentru a cerceta muzeele de instrumente muzicale vechi și a scotoci bibliotecile. Soțul său, care era folklorist, o îndemnă să se ocupe de muzicologie.

In acea epocă numai transcripțiunile lui Bach de către Taussig, Busoni și alții interesau pe compozitori și pe artiști. Ei nu cunoșteau clavecinul decât ca instrument de muzeu și de aceea socoteau bucățile lui Bach scrise în stilul limpede pentru clavecin, ca prea simpliste pentru piano. Marele pianist d'Albert, citat de Wanda Landowska în cartea sa „Musique ancienne", *socotea drept ipocriți pe acei ce ascultau ore întregi* cantatele *lui Bach, care, după el, ignora cu totul gradația pasiunilor și nici nu bănuia cum ar putea fi redate în muzică pasiunea, iubirea și durerea. In realitate nimeni nu se mai gândea la nenumăratele piese „galante" scrise de marele muzicant și stilul său se pierduse cu totul, nici un concerto de Bach nu mai era executat de marii virtuoși ai pianului.*

Haydn și Mozart nu se mai cântau în public și muzica veche era cu totul disprețuită, când a început Wanda Landowska lupta sa în favoarea ei.

In 1905 însă Wanda Landowska dă un concert cu un program consacrat excluziv lui Bach, iar în mijlocul programei execută o bucată la clavecin. Imediat după aceasta se constitue o societate Bach, dirijată în prezent de Gustav Bret, iar la primul concert Wanda execută la clavecin concerto in sol mineur *de Bach și dovedește că arta lui n'avea nevoe să fie reîntinerită prin transcripțiuni.*

La 1913, ea creează prima clasă de clavecin la Academia de muzică din Berlin, și acompaniază regulat recitalurile din „Pasiunea după sfântul Matei" *în fruntea asociației „Concert gebound" din Amsterdam.*

In 1920 ține cursuri publice la „Ecole Normale de musique" la Paris, din 1925 ține cursuri de muzică veche două sesiuni în Philadelphia, iar în 1927 inaugurează, cu un concert memorabil, școala sa din Saint Leu la Forêt, *care anul acesta a dat cea mai grandioasă și mai măreață demonstrație, cea mai frumoasă lecție de ordine clasică. Transcripțiile atât de apreciate ale unui Taussig și Busoni, oricât de strălucite ar fi, nu se pot măsura cu arta celei ce a căutat să redea variațiile, cunoscute sub numele de „Variațiile Goldberg", sub forma superioară, în care acest zeu își creiază universul cu o profuziune de sensibilitate, în stilurile cele mai diverse și într'o expresiune pentru care nu poate să existe timpul, căci ea este veșnică.*

Pentru aceasta însă Wanda Landowska a trebuit să consacre ani de studiu și muncă inteligentă și plină de iubire. Școala dela „Saint Leu la Forêt", înseamnă pe lângă un templu consacrat muzicei eterne, o reînviere a clavecinului, care-și va păstra locul lângă piano, deși atât de diferit de el, dar și o reîntoarcere la armonia dintre fond și formă, dusă la un grad de înaltă superioritate în secolul al XVII-lea și al XVIII-lea, și poate nu numai în muzică ci în artă în genere.

Nu sunt național-socialist!

Frământările din sânul partidului socialist francez au dat naștere svonului că grupa Déat-Marquet ar fi aderat la metodele și ideologia național-socialistă. Această informație tendențioasă, (parvenită și în presa românească) a obligat pe Déat, care a precizat interesant poziția și propunerile sale în lupta împotriva fascismului, într'un articol scris special pentru străinătate.

Reproducem:

„Intr'o zi se va spune, că la leagănul mișcării muncitorești Parcele i-au dăruit și calomnia, odată cu nașterea. Nici nu începusem să expunem gândurile noastre la congresul partidului, când Léon Blum a și lansat parola: Marquet, Montagnon, Déat și, poate, Renaudel, sunt fasciști...

Din motive, ușor de bănuit, eticheta a fost abil reprodusă în presă".

Fasciștii atâta așteptau: să găsească cât mai mulți adepți în rândurile proletariatului.

Déat refuză să se preteze la rolul de „coadă de topor".

El și cu prietenii săi cer numai o reînoire a metodelor activiste de luptă ale socialismului. S'a uitat prea mult că socialismul nu este pacifism social, ci o doctrină de revoluționare a întregului așezământ al vieții publice.

Această doctrină s'a pervertit prin practica frecventă a „brațelor încrucișate". S'a lăsat jugănită, în loc să castreze burghezia.

Dacă nu sapi mormântul adversarului ți-l sapă el și te îngroapă fără onoruri.

Marcel Déat, deputat de Paris, refuză eticheta de „național-socialist". El dorește numai un spirit mai viu de luptă al socialismului...

Pionerii fabianismului

Fabianismul este foarte puțin cunoscut în general și cu totul ignorat la noi în țară. El este o formă a socialismului intelectual din Anglia. El a grupat odinioară o elită intelectuală, ale cărei doctrine se apropiau mai mult de Stuart Mill decât de Marx. Fabianiștii s'au făcut cunoscuți mai mult prin felul lor de a lucra, care consistă în a ataca rând pe rând problemele, a impregna opinia publică printr'o propagandă neîncetată și a-i prezinta soluțiile imediate și particulare ale problemelor așa cum se prezintă în viața de toate zilele, fără a o speria cu programe finale. De pildă să se urmărească suprimarea proprietății private a solului și a capitalului, pe etape și după ocaziile ce se prezintă. Cu alte cuvinte să se introducă, în faptele sociale, o doză crescândă de preferințe morale și de determinări materiale care să pregătească realizarea gradată a colectivismului.

Penetrația aceasta a spiritului socialist în diferite medii și mai ales în partidul liberal a fost unul din factorii care au dat naștere laburismului. Din contactul fabianismului cu acțiunea practică a partidului radical s'a născut „Socialismul municipal".

Cartea lui Mary Agnes Hamilton, *apărută acum de curând la Londra, sub titlul de* „Sidney and Beatrice Webb" *a avut un răsunet destul de însemnat în presă și opinia intelectuală din Anglia, rechemând în amintirea tuturor pe pionerii fabianismului cu tendințele, în acelaș timp, logice și concrete ale acestei mișcări.*

Acești soți ideali au realizat o colaborare ideală într'un timp când era cu putință elaborarea unei technice a studiilor sociale, care apoi se putea impune opiniei publice. Patruzeci de ani au lucrat împreună cu aceeaș capacitate de muncă, unică în perseverență ca și în scopul și direcțiunea activității lor. Mai mult, ei n'au lucrat numai alături și împreună, unul cu altul, ci în acelaș timp împreună cu mișcarea din care făceau parte.

Dar tocmai fiindcă Beatrice Webb își îndrepta tot interesul spre mișcare și nu spre oamenii care făceau mișcarea, au izbucnit neînțelegeri între acești doi inteligenți lucrători sociali și mișcarea radicalilor din 1906, cu personalitățile care au provocat-o.

In cartea lui Miss Hamilton este expusă și analizată întreaga operă socială și metodele preconizate de soții Webb, precum și descrierea amănuntelor despărțirii liberalilor englezi de laburiști, ultimii ani dinaintea războiului și importanța epocă de imediat după războiu.

In ultimii ani atitudinea acestor doi pioneri în fața greutăților ce întâmpină este pasionantă. Mai ales e interesantă interferența vederilor și a teoriilor soților Webb cu interesele cele mai mari ale vieții, și începutul realizării prevederilor lor.

Decanul literaturii ungare

Decanul literaturii ungare, Ferenc Herczeg, a primit cu prilejul împlinirii celor 70 de ani ai săi, cea mai mare decorație ungară, Crucea de merit, *care dă dreptul de a fi numit excelență.*

El și-a început cariera cu scurte povestiri, publicate în presa din Budapesta; ceeace l'a făcut însă cunoscut opiniei publice, a fost o întâmplare tragică, foarte puțin în legătură cu literele.

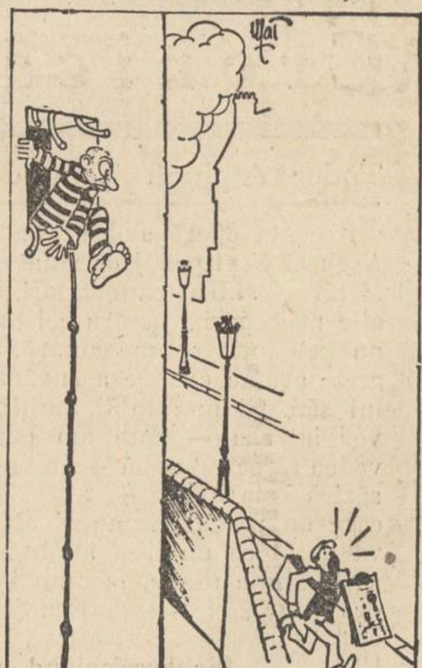
O doamnă ,puțin înrudită cu el, a fost ofensată de un ofițer. Herczeg cerându-i socoteală, s'a ajuns la un duel în care adversarul a fost omorât.

Impresia produsă asupra tânărului de această tragică aventură și cele câteva luni de carceră ce i-au urmat, l'au făcut pe Herczeg să scrie un roman „Inainte și după". Romanul a fost trimis la un concurs literar sub un pseudonim și a fost recunoscut de juriu ca o operă ce promitea un „maestru" în literatura ungară de mai târziu.

In adevăr, Herczeg a fost nu numai un scriitor de calitate, dar și un autor de o productivitate enormă. A scris cu talent romane, nuvele și drame. Operele sale principale au fost traduse în unsprezece limbi.

In ultimii ani ai vieții sale, Herczeg s'a devotat mai mult politicii și a fost prieten intim al contelui Tisza, premierul ungur asasinat. A fost în parlament și e întemeetorul „Ligii ungare pentru revizuire", care s'a constituit în urma apelului lordului Rothermere pentru dreptatea Ungariei, al cărei președinte este și până în prezent.

CULMEA RAPIDITAȚII

— Cetiți „Jurnalul" cu ultimele amănunte asupra evadării fiorosului bandit Jak Spintecătorul!